Alice Munro

Απόδραση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: JONATHAN FRANZEN

Νόμπελ
Λογοτεχνίας
2013

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Η **Alice Munro (Άλις Μονρό,** 1931) μεγάλωσε στο Οντάριο του Καναδά. Έχει εκδώσει κυρίως συλλογές διηγημάτων. Έχει διακριθεί τρεις φορές με την υψηλότερη λογοτεχνική διάκριση στον Καναδά, το Governor General's Literature Award. Έχει επίσης βραβευτεί από την Ένωση Κριτικών ΗΠΑ κι έχει λάβει το βραβείο Rea για τη συνολική προσφορά της στο διήγημα. Το 2009 της απονεμήθηκε το Man Booker International, για το οποίο ήταν ξανά υποψήφια και το 2007. Το βραβείο απονέμεται κάθε δύο χρόνια σε έναν συγγραφέα εν ζωή που εκδίδει τα έργα του στην αγγλική γλώσσα. Η Άλις Μονρό είναι από τις πιο γνωστές και σημαντικές διηγηματογράφους παγκοσμίως, και η κριτική επιτροπή του βραβείου χαρακτηριστικά αναφέρει: «Με κάθε διήγημά της η Μονρό καταφέρνει να φτάσει το βάθος και την ακρίβεια που οι περισσότεροι μυθιστοριογράφοι πετυχαίνουν με το σύνολο του έργου τους. Διαβάζοντας τη Μονρό μαθαίνεις πάντα κάτι που δεν είχες ποτέ σκεφτεί». Το 2013 τιμήθηκε με το Νόμπελ Λογοτεχνίας.

ΑΠΟΔΡΑΣΗ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Λογοτεχνία

Πρώτη έκδοση Φεβρουάριος 2015

Τίτλος πρωτοτύπου Alice Munro, *Runaway,* Vintage International 2005

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003500, fax: 211 3003562
http://www.metaixmio.gr · e-mail: metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση
Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
  τηλ.: 210 3647433, fax: 211 3003562
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
  τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581
- Οξυγόνο, Ολύμπου 81, 546 31 Θεσσαλονίκη
  τηλ.: 2310 260085
  www.oxygono-metaixmio.gr

ALICE MUNRO

ΑΠΟΔΡΑΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Jonathan Franzen

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Σοφία Σκουλικάρη
ΘΕΩΡΗΣΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗΣ: Ειρήνη Χριστοπούλου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Όλες οι σημειώσεις του βιβλίου ανήκουν στην επιμελήτρια της έκδοσης.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τι σας κάνει να πιστεύετε ότι δεν είστε εσείς ο κακός;

Η Άλις Μονρό έχει κάθε λόγο να θεωρείται σήμερα η κορυφαία εν ενεργεία πεζογράφος στη Βόρεια Αμερική, όμως εκτός Καναδά, όπου τα βιβλία της είναι νούμερο ένα μπεστ σέλερ, το αναγνωστικό κοινό της δεν υπήρξε ποτέ μεγάλο. Ξέρω πως κινδυνεύω ν' ακουστώ σαν συνήγορος ενός ακόμα υποτιμημένου συγγραφέα – και πιθανώς έχετε μάθει ν' αναγνωρίζετε και ν' αποφεύγετε τέτοια λογύδρια, έτσι δεν είναι; Όπως ας πούμε έχετε μάθει να μην ανοίγετε μαζική αλληλογραφία από κάποιες φιλανθρωπικές οργανώσεις; Παρακαλούμε, φανείτε γενναιόδωροι με την Ντον Πάουελ[1]; Συνεισφέροντας μόλις δεκαπέντε λεπτά την εβδομάδα από τον χρόνο σας μπορείτε να βοηθήσετε να διασφαλίσει ο Γιόζεφ Ροτ[2] τη θέση που του αξίζει στον σύγχρονο λογοτεχνικό κα-

---

1. Dawn Powell (1896-1965): Πολυγραφότατη αμερικανίδα συγγραφέας, διάσημη για το μυθιστόρημά της *A Time to Be Born*.
2. Joseph Roth (1894-1939): Αυστριακός συγγραφέας και δημοσιογράφος εβραϊκής καταγωγής. Μεταξύ των γνωστότερων έργων του *Το εμβατήριο του Ραντέτσκυ*.

νόνα; Θέλω όμως, εστιάζοντας στο πιο πρόσφατο αριστούργημα της Μονρό, την *Απόδραση*, να κάνω κάποιες εικασίες ως προς το γιατί η συγγραφική της υπεροχή ξεπερνά τόσο συντριπτικά τη φήμη της.

1. *Κύριο χαρακτηριστικό του έργου της Μονρό είναι η χαρά της αφήγησης.* Κι εδώ το πρόβλημα είναι ότι πολλοί αγοραστές σοβαρής πεζογραφίας μοιάζουν να ενθουσιάζονται περισσότερο με πονήματα λυρικής, αγωνιωδώς σοβαρής ψευδολογοτεχνίας.

2. *Όταν διαβάζετε Μονρό, δεν καταφέρνετε παράλληλα να αφομοιώσετε και μαθήματα πολιτικής αγωγής ή ιστορικά στοιχεία.* Το θέμα της είναι οι άνθρωποι. Οι άνθρωποι, οι άνθρωποι, οι άνθρωποι. Αν διαβάζετε πεζογραφία για κάποιο επιμορφωτικό θέμα, όπως η αναγεννησιακή τέχνη ή κάποιο σημαντικό κεφάλαιο της αμερικάνικης ιστορίας, τότε μπορείτε να είστε ήσυχοι ότι θα νιώσετε παραγωγικοί. Όμως αν η πλοκή τοποθετείται στον σύγχρονο κόσμο και οι ανησυχίες των ηρώων σάς είναι οικείες κι αν το βιβλίο σας απορροφήσει τόσο που να μην μπορείτε να το αφήσετε για να πάτε να κοιμηθείτε, τότε υπάρχει κίνδυνος απλώς να περνάτε καλά.

3. *Δεν δίνει στα βιβλία της μεγαλειώδεις τίτλους όπως* Καναδικό ειδύλλιο, Καναδική ψύχωση, Ο πορφυρός Καναδάς, Καναδάς *ή* Η συνωμοσία εναντίον του Καναδά. Επίσης, αρνείται να αποδώσει κρίσιμες δραματικές στιγμές σε μια πρόχειρη ασυνάρτητη περίληψη. Επίσης, η ρητορική της αυτοσυγκράτηση, η εξαίρετη ικανότητά της στους διαλόγους και η σχεδόν παθολογική συναισθηματική ταύτιση με τους ήρωές της έχουν το ακριβό τίμημα να συσκοτίζουν το συγγραφικό εγώ της για πολλές σελίδες στη σειρά. Επίσης, οι φωτογραφίες της στο

αυτί του βιβλίου τη δείχνουν να χαμογελάει ευχάριστα, λες κι ο αναγνώστης είναι φίλος, αντί να ζαρώνει τα φρύδια, σκυθρωπή – έκφραση που δηλώνει σοβαρή λογοτεχνική πρόθεση.

4. *Η Βασιλική Ακαδημία της Σουηδίας έχει πάρει αποφασιστική θέση για το θέμα*[3]. Προφανώς, στη Στοκχόλμη επικρατεί η αίσθηση ότι πάρα πολλοί Καναδοί, αλλά και πάρα πολλοί καθαρόαιμοι διηγηματογράφοι, έχουν ήδη τιμηθεί με το Νομπέλ λογοτεχνίας. Αρκετά πια!

5. *Η Μονρό γράφει πεζογραφία, και είναι δυσκολότερο να κρίνεις τη μυθοπλασία από τη μη μυθοπλασία.*
Να για παράδειγμα ο Μπιλ Κλίντον έγραψε ένα βιβλίο για τον εαυτό του, και πόσο *ενδιαφέρον*. Πόσο *ενδιαφέρον*. Ο ίδιος ο συγγραφέας είναι ενδιαφέρων –και ποιος άραγε είναι πιο κατάλληλος να γράψει βιβλίο για τον Μπιλ Κλίντον από τον ίδιο τον Μπιλ Κλίντον;– κι έπειτα, επίσης, όλοι έχουν άποψη για τον Μπιλ Κλίντον κι αναρωτιούνται τι λέει και τι δεν λέει ο Μπιλ Κλίντον στο καινούργιο του βιβλίο για τον εαυτό του, και πώς ο Μπιλ Κλίντον διαστρέφει το ένα και ανασκευάζει το άλλο, και πριν το καταλάβεις η κριτική έχει γραφτεί από μόνη της.

Όμως ποια είναι η Άλις Μονρό; Μια απόμακρη προμηθεύτρια εξαιρετικά ευχάριστων προσωπικών εμπειριών. Κι εφόσον δεν ενδιαφέρομαι ν' ασκήσω κριτική στην εκστρατεία προώθησης του καινούργιου της βιβλίου, ούτε να γίνω διασκεδαστικά κακεντρεχής εις βάρος της, κι εφόσον δεν προθυμοποιούμαι να μιλήσω για την ιδιαίτερη σημασία του νέου της έργου,

3. Το κείμενο γράφτηκε το 2004, εννιά χρόνια πριν από τη βράβευση της Alice Munro με το Νόμπελ.

αφού κάτι τέτοιο δύσκολα το κάνεις χωρίς ν' αποκαλύψεις πολύ μεγάλο μέρος της πλοκής, καλύτερα να σερβίρω απλώς μια όμορφη φράση που θα μπορέσει να χρησιμοποιήσει ο εκδοτικός οίκος Alfred A. Knopf...

Η Μονρό έχει κάθε λόγο να θεωρείται σήμερα η κορυφαία εν ενεργεία πεζογράφος στη Βόρεια Αμερική. Η Απόδραση *είναι ένα αριστούργημα.*

...και να προτείνω στους συντάκτες της *New York Times Book Review* να χρησιμοποιήσουν τη μεγαλύτερη δυνατή φωτογραφία της Μονρό στην πλέον περίοπτη θέση, μαζί με μερικές μικρότερες φωτογραφίες ήπιου ηδονοβλεπτικού ενδιαφέροντος (στην κουζίνα της; με τα παιδιά της;) και ίσως ένα απόσπασμα μιας από τις σπάνιες συνεντεύξεις της...

Γιατί νιώθεις μια τέτοια εξάντληση και αμηχανία κοιτάζοντας το έργο σου... Το μόνο που σου έχει απομείνει στην πραγματικότητα είναι αυτό το οποίο δουλεύεις τώρα. Κι έτσι είσαι πολύ πιο λεπτά ντυμένη. Είσαι σαν κάποια που βγαίνει έξω με ένα πουκαμισάκι ή κάτι τέτοιο, το οποίο είναι απλώς το τωρινό σου έργο και η παράξενη ταύτιση με όλα όσα έκανες πριν. Και προφανώς γι' αυτό δεν αναλαμβάνω κανέναν δημόσιο ρόλο ως συγγραφέας. Γιατί αν το έκανα, θα ήταν σαν να διέπραττα μια τεράστια απάτη.

...και να το αφήσω εκεί.

6. *Γιατί, ακόμα χειρότερα, η Μονρό είναι καθαρόαιμη διηγηματογράφος.* Και με τα διηγήματα η πρόκληση για τους κριτικούς γίνεται ακόμα πιο επικίνδυνη. Άραγε υπάρχει μια ιστορία σε ολόκληρη την παγκόσμια λογοτεχνία της οποίας η γοητεία να αντέχει μια τυπική περίληψη; (*Μια τυχαία συνάντηση σε μια προβλήτα της Γιάλτας φέρνει κοντά έναν βαριεστημένο σύζυγο και μια κυρία μ' ένα*

σκυλάκι... Η ετήσια λοταρία μιας μικρής πόλης αποκαλύπτεται ότι εξυπηρετεί έναν μάλλον απρόβλεπτο σκοπό...Ένας μεσόκοπος Δουβλινέζος φεύγει από ένα πάρτι και στοχάζεται γύρω από τη ζωή και τον έρωτα...)[4] Η Όπρα Γουίνφρι δεν αγγίζει συλλογές διηγημάτων. Πράγματι, είναι τόσο δύσκολο να συζητάμε γι' αυτές ώστε μπορούμε σχεδόν να συγχωρήσουμε τον πρώην συντάκτη της *New York Times Book Review*, Τσαρλς Μακ Γκραθ, για την πρόσφατη σύγκριση των νέων διηγηματογράφων με «ανθρώπους που μαθαίνουν γκολφ χωρίς να ρισκάρουν ποτέ να μπουν σε γήπεδο γκολφ, μόνο προπονούνται εκεί κοντά». Με βάση αυτή την αναλογία το αληθινό παιχνίδι είναι το μυθιστόρημα.

Την προκατάληψη του Μακ Γκραθ συμμερίζονται σχεδόν όλοι οι εμπορικοί εκδοτικοί οίκοι, για τους οποίους μια συλλογή διηγημάτων είναι πολύ συχνά το δυσάρεστο, ξεγραμμένο ως φύρα, πρώτο μέρος μιας συμφωνίας για δυο βιβλία της οποίας το τελευταίο μέρος απαγορεύεται βάσει συμβολαίου να είναι άλλη μια συλλογή διηγημάτων. Κι όμως, παρά το στάτους Σταχτοπούτας που κατέχει το διήγημα, ή ίσως εξαιτίας του, ένα μεγάλο ποσοστό της πιο συναρπαστικής πεζογραφίας που έχει γραφτεί τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια – αυτά που αναφέρω αμέσως αν κάποιος με ρωτήσει τι καταπληκτικό έχω διαβάσει– υπήρξαν οι μικρές ιστορίες. Υπάρχει, φυσικά, η ίδια η Μεγάλη. Υπάρχουν και οι Λίντια Ντέιβις, Ντέιβιντ Μινς, Τζορτζ Σόντερς, Λόρι Μουρ, Έιμι Χέμπελ, και ο μακαρίτης ο Ρέιμοντ Κάρβερ –όλοι τους καθαρόαιμοι ή σχεδόν καθαρόαιμοι διηγηματογράφοι–, κι έπειτα μια μεγαλύτερη ομάδα συγγραφέων που έχουν επιτεύγματα σε πολλαπλά είδη (Τζον Απντάικ, Τζόι Ουίλιαμς, Ντέιβιντ

4. Αναφορά σε διηγήματα των Άντον Τσέχοφ, Σίρλεϊ Τζάκσον και Τζέιμς Τζόις αντίστοιχα.

Φόστερ Ουάλας, Τζόις Κάρολ Όουτς, Ντένις Τζόνσον, Αν Μπίτι, Ουίλιαμ Τ. Βόλμαν, Τομπάιας Γουλφ, Άννι Πρου, Μάικλ Σέιμπον, Τομ Ντρούρι, ο μακαρίτης Αντρέ Ντουμπούς), αλλά που εμένα μου φαίνονται πιο άνετοι, πιο πολύ στο στοιχείο τους, στα πιο σύντομα έργα τους. Υπάρχουν επίσης, χωρίς αμφιβολία, κάποιοι εξαιρετικοί γνήσιοι μυθιστοριογράφοι. Όμως όταν κλείνω τα μάτια και σκέφτομαι τη λογοτεχνία των τελευταίων δεκαετιών, βλέπω ένα τοπίο στο λυκόφως όπου τα ελκυστικότερα φώτα, οι τόποι που μου γνέφουν να γυρίσω πίσω να τους επισκεφθώ, προέρχονται από συγκεκριμένα διηγήματα που έχω διαβάσει.

Τα διηγήματα μου αρέσουν γιατί δεν αφήνουν στον συγγραφέα κανένα μέρος να κρυφτεί. Δεν ξεμπερδεύεις με παρλαπίπες· είναι θέμα λεπτών να φτάσω στην τελευταία σελίδα, κι αν δεν έχεις τίποτα να πεις θα το μάθω. Τα διηγήματα μου αρέσουν γιατί συνήθως είναι τοποθετημένα στο παρόν ή στη ζωντανή μνήμη· το είδος φαίνεται πως αντιστέκεται στην ιστορική παρόρμηση που κάνει τόσα πολλά σύγχρονα μυθιστορήματα να μοιάζουν με δραπέτες ή πτώματα. Τα διηγήματα μου αρέσουν γιατί χρειάζεται το εξαιρετικότερο ταλέντο για να επινοείς φρέσκους ήρωες και καταστάσεις λέγοντας την ίδια ιστορία ξανά και ξανά. Όλοι οι πεζογράφοι υποφέρουν από την πάθηση να μην έχουν τίποτα καινούργιο να πουν, όμως οι διηγηματογράφοι είναι οι πιο ταπεινωτικά επιρρεπείς σ' αυτή την πάθηση. Και πάλι, δεν υπάρχει τρόπος να κρυφτούν. Οι πιο καπάτσοι γερόλυκοι, όπως η Μονρό και ο Ουίλιαμ Τρέβορ, ούτε που κάνουν την προσπάθεια.

Ιδού η ιστορία που λέει και ξαναλέει η Μονρό: Ένα έξυπνο, σεξουαλικά αχόρταγο κορίτσι μεγαλώνει στο αγροτικό Οντάριο χωρίς πολλά χρήματα, η μητέρα του είναι ασθενική ή έχει πεθάνει, ο πατέρας του δάσκαλος που η δεύτερη γυναίκα του

είναι προβληματική, και το κορίτσι, με την πρώτη ευκαιρία, δραπετεύει από την υπανάπτυκτη ενδοχώρα μέσω μιας υποτροφίας ή κάποιας αποφασιστικής ιδιοτελούς πράξης. Παντρεύεται μικρή, μετακομίζει στη Βρετανική Κολομβία, μεγαλώνει παιδιά και κάθε άλλο παρά άμοιρη ευθυνών είναι για τη διάλυση του γάμου της. Μπορεί να έχει επιτυχία ως ηθοποιός ή συγγραφέας ή τηλεοπτική περσόνα – έχει ρομαντικές περιπέτειες. Όταν, αναπόφευκτα, επιστρέφει στο Οντάριο, βρίσκει το τοπίο της νιότης της ανησυχητικά αλλοιωμένο. Μολονότι εκείνη ήταν που εγκατέλειψε τον τόπο της, είναι μεγάλο χτύπημα για τον ναρκισσισμό της ότι δεν την υποδέχονται με ανοιχτές αγκάλες – ότι ο κόσμος της νιότης της, με τα παλιομοδίτικα ήθη και έθιμά του, τώρα κρίνει και επικρίνει τις μοντέρνες επιλογές που έκανε εκείνη. Μόνο και μόνο επειδή προσπάθησε να επιβιώσει ως ακέραιο και ανεξάρτητο άτομο, υπέστη οδυνηρές απώλειες και αποχωρισμούς· προκάλεσε κακό.

Και λίγο πολύ, αυτό είναι όλο. Αυτή είναι η μικρή κραυγή που τροφοδοτεί το έργο της Μονρό για πάνω από πενήντα χρόνια. Τα ίδια στοιχεία εμφανίζονται ξανά και ξανά σαν τον Κλέαρ Κουίλτι στη *Λολίτα*. Αυτό που κάνει την εξέλιξη της Μονρό ως καλλιτέχνιδας τόσο ξεκάθαρα και μαγευτικά ορατή –παντού στη συλλογή *Selected Stories*, κι ακόμα περισσότερο στα τρία τελευταία βιβλία της– είναι ακριβώς το πόσο οικεία είναι τα θέματά της. Δείτε τι μπορεί να κάνει με τη δική της ιστοριούλα και τίποτε άλλο – όσο περισσότερο επιστρέφει σ' αυτήν, τόσο περισσότερα ανακαλύπτει.

Δεν έχουμε να κάνουμε με παίκτη του γκολφ που απλώς προπονείται. Έχουμε να κάνουμε με μια γυμνάστρια που φορά ένα ολόσωμο εφαρμοστό μαύρο κορμάκι, μόνη σ' ένα άδειο ταπί, που ξεπερνάει όλους τους μυθιστοριογράφους με τα

φανταχτερά κοστούμια τους και τα μαστίγια και τους ελέφαντές τους και τις τίγρεις τους.

«Η περιπλοκότητα των πραγμάτων –τα πράγματα μέσα στα πράγματα– απλώς μοιάζει να μην έχει τέλος» είπε η Μονρό στη συνέντευξη. «Θέλω να πω, τίποτα δεν είναι εύκολο, τίποτα δεν είναι απλό» .

Διατύπωσε το θεμελιώδες αξίωμα της λογοτεχνίας, τον πυρήνα της γοητείας της. Και, για οποιονδήποτε λόγο –τον κατακερματισμό του αναγνωστικού χρόνου μου, τους περισπασμούς και την κατάτμηση της σύγχρονης ζωής, ή ίσως τη γνήσια έλλειψη ακαταμάχητων μυθιστορημάτων– διαπιστώνω πως, όταν χρειάζομαι μια τζούρα αληθινής γραφής, ένα καλό δυνατό ποτό παράδοξου και περίπλοκου, είναι πιθανότερο να το βρω στο διήγημα. Εκτός από την *Απόδραση*, το πιο ακαταμάχητο σύγχρονο πεζογράφημα που διάβασα τους τελευταίους μήνες ήταν τα διηγήματα του Ουάλας που περιέχονται στην *Αμερικάνικη Λήθη*[5] και μια απίθανη συλλογή της βρετανίδας συγγραφέα Έλεν Σίμπσον. Το βιβλίο της Σίμπσον, μια σειρά κωμικές κραυγές πάνω στο θέμα της σύγχρονης μητρότητας, εκδόθηκε αρχικά ως *Hey Yeah Right Get a Life* [*Ναι, καλά, ζήσε λιγάκι*] – τίτλος που θα 'λεγες πως δεν χρειάζεται βελτίωση. Όμως οι αμερικανοί συσκευαστές βάλθηκαν να τον βελτιώσουν, και πού κατέληξαν; Στο *Getting a Life* [*Ζώντας λιγάκι*]. Κρατήστε αυτή την άχαρη μετοχή στον νου σας την επόμενη φορά που θ' ακούσετε αμερικανό εκδότη να επιμένει ότι οι συλλογές διηγημάτων ποτέ δεν πουλάνε.

5. David Foster Wallace, *Oblivion*, ελληνική έκδοση: Κέδρος, 2011, μτφρ. Γ. Πολυκανδριώτης.

7. Τα διηγήματα της Μονρό είναι ακόμα πιο δύσκολα για την κριτική από τα διηγήματα άλλων.

Περισσότερο από κάθε άλλον συγγραφέα μετά τον Τσέχοφ, η Μονρό παλεύει γι' αυτήν και επιτυγχάνει, σε κάθε διήγημά της, μια σχεδόν προτυποποιημένη πληρότητα στην αποτύπωση μιας ζωής. Ανέκαθεν είχε το χάρισμα να αναπτύσσει και να ξετυλίγει στιγμές αποκάλυψης. Όμως, στις τρεις συλλογές που ακολούθησαν το *Selected Stories* (1996) έκανε το αληθινά μεγάλο, παγκόσμιας κλάσης άλμα και έγινε μετρ του σασπένς. Οι στιγμές που επιδιώκει να καταγράψει τώρα πια δεν είναι στιγμές συνειδητοποίησης – είναι στιγμές μοιραίας, ανέκκλητης, δραματικής δράσης. Κι αυτό σημαίνει για τον αναγνώστη ότι δεν μπορεί ούτε καν να μαντέψει τη σημασία μιας ιστορίας πριν ακολουθήσει κάθε της τροπή – πάντα οι τελευταίες μια, δυο σελίδες είναι εκείνες που ανάβουν όλα τα φώτα.

Στο μεταξύ, όσο μεγαλώνουν οι αφηγηματικές φιλοδοξίες της, τόσο λιγότερο ενδιαφέρεται για την επίδειξη. Τα πρώιμα έργα της ήταν γεμάτα πομπώδη ρητορική, εκκεντρικές λεπτομέρειες, εντυπωσιακές φράσεις. (Ρίξτε μια ματιά στο διήγημα του 1977 με τίτλο «Royal Beatings» [Ξύλο και των γονέων]). Καθώς όμως οι ιστορίες της έχουν φτάσει να μοιάζουν με κλασικές τραγωδίες σε μορφή πρόζας, φαίνεται πως όχι μόνο δεν έχει πια χρόνο για τα επουσιώδη, αλλά και πως είναι υπερβολικά αταίριαστη και καταστροφική για την ατμόσφαιρα –μια αισθητική και ηθική προδοσία– η εισβολή του συγγραφικού της εγώ στην καθαρή ιστορία.

Όταν διαβάζω Μονρό μπαίνω σ' αυτή την κατάσταση ήρεμου στοχασμού όπου σκέφτομαι τη δική μου ζωή: τις αποφάσεις που πήρα, τα πράγματα που έκανα και δεν έκανα, το είδος του ανθρώπου που είμαι, την προοπτική του θανάτου. Ανήκει σ' εκείνη τη χούφτα των συγγραφέων, άλλοι εν ζωή,

οι περισσότεροι έχουν πεθάνει, τους οποίους έχω στο μυαλό μου όταν λέω ότι η πεζογραφία είναι η θρησκεία μου. Γιατί όσο είμαι βυθισμένος σ' ένα διήγημα της Μονρό, αποδίδω σε έναν απολύτως φανταστικό ήρωα τον ευλαβικό σεβασμό και το ήρεμο, βαθύ ενδιαφέρον που αποδίδω στον εαυτό μου, στις καλύτερες στιγμές μου ως ανθρώπινου όντος.

Όμως το σασπένς και η καθαρότητα, που είναι δώρο για τον αναγνώστη, παρουσιάζουν προβλήματα για τον κριτικό. Κατά βάση, η *Απόδραση* είναι τόσο καλή, που δεν θέλω να μιλήσω εδώ γι' αυτήν. Ένα απόσπασμα θα αδικήσει το βιβλίο, το ίδιο και μια περίληψη. Δίκαιο για το βιβλίο είναι μόνο να διαβαστεί.

Για να εκπληρώσω τα καθήκοντά μου ως κριτικού, θα ήθελα αντιθέτως να προσφέρω σε μια και μόνη φράση, σαν τρέιλερ, τη σύνοψη του τελευταίου διηγήματος της προηγούμενης συλλογής της Μονρό, *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει*[6] (2001): Μια γυναίκα με πρόωρο αλτσχάιμερ μπαίνει σε μονάδα περίθαλψης, κι όταν πια επιτρέπεται στον άντρα της να πάει να τη δει, μετά τις τριάντα μέρες προσαρμογής, εκείνη έχει προλάβει να βρει «φίλο» ανάμεσα στους άλλους ασθενείς και δεν δείχνει κανένα ενδιαφέρον για τον σύζυγο.

Δεν είναι κακή βάση για ένα διήγημα. Αυτό, όμως, που αρχίζει να το κάνει χαρακτηριστικά «μονροϊκό» είναι το γεγονός ότι, χρόνια πριν, τις δεκαετίες του '60 και του '70, ο σύζυγος, ο Γκραντ, είχε τη μια περιπέτεια μετά την άλλη με άλλες γυναίκες. Μόλις τώρα, για πρώτη φορά, είναι που ο πάλαι ποτέ άπιστος γίνεται θύμα απιστίας. Κι άραγε, φτάνει τελικά ο Γκραντ να μετανιώσει για κείνες τις περιπέτειες; Ε,

6. *Hateship, Friendship, Courtship, Loveship, Marriage*, ελληνική έκδοση: Μεταίχμιο 2003, μτφρ.: Σοφία Σκουλικάρη.

λοιπόν όχι, καθόλου. Μάλιστα, αυτό που θυμάται από εκείνη τη φάση της ζωής του είναι «κυρίως μια πελώρια τόνωση της ευεξίας». Ποτέ του δεν ένιωσε πιο ζωντανός απ' όσο τότε που απατούσε τη γυναίκα του, τη Φιόνα. Τον σκοτώνει, βέβαια, να πηγαίνει τώρα στο ίδρυμα και να βλέπει τη Φιόνα και τον «φίλο» της να δείχνουν τόσο απροκάλυπτα την τρυφερότητά τους ο ένας στον άλλο και να αδιαφορούν τόσο για κείνον. Τον σκοτώνει όμως ακόμα περισσότερο όταν η γυναίκα του «φίλου» τον παίρνει από το ίδρυμα και τον πηγαίνει σπίτι. Η Φιόνα είναι συντετριμμένη, και ο Γκραντ είναι κι αυτός συντετριμμένος για λογαριασμό της.

Κι εδώ έγκειται το πρόβλημα σε μια συνοπτική περίληψη ενός διηγήματος της Μονρό. Το πρόβλημα είναι ότι θέλω να σας πω τι γίνεται μετά. Κι αυτό που γίνεται είναι ότι ο Γκραντ πηγαίνει να δει τη γυναίκα του «φίλου» για να της ζητήσει να τον πάει πίσω να επισκεφθεί τη Φιόνα στο ίδρυμα. Κι εδώ είναι που συνειδητοποιείς ότι αυτό που νόμιζες πως ήταν το θέμα της ιστορίας –όλα αυτά τα φορτισμένα στοιχεία για το αλτσχάιμερ και την απιστία και τους όψιμους έρωτες– ήταν στην πραγματικότητα μόνο το σκηνικό: ότι η κορυφαία σκηνή της ιστορίας είναι ανάμεσα στον Γκραντ και τη γυναίκα του «φίλου». Και πως η γυναίκα αυτή, σ' αυτή τη σκηνή, αρνείται ν' αφήσει τον σύζυγό της να δει τη Φιόνα. Ότι οι λόγοι της είναι φαινομενικά πρακτικοί, όμως στο βάθος ηθικοί και εμπαθείς.

Κι εδώ καταρρέει μεμιάς η απόπειρά μου για μια συνοπτική περίληψη, αφού ούτε κατά διάνοια δεν μπορώ να υποδείξω το μεγαλείο της σκηνής αν δεν έχετε μια συγκεκριμένη, ζωηρή αίσθηση των δυο ηρώων και πώς μιλούν και σκέφτονται. Η σύζυγος, η Μαριάν, είναι πιο στενόμυαλη από τον Γκραντ. Έχει ένα τέλειο, πεντακάθαρο σπίτι στα προάστια, το οποίο δεν θα μπορεί να συντηρήσει αν ο άντρας της γυρίσει στο

ίδρυμα. Αυτό το σπίτι, κι όχι ο έρωτας, είναι που έχει σημασία για κείνη. Δεν είχε ποτέ της τα ίδια πλεονεκτήματα, ούτε τα οικονομικά ούτε τα συναισθηματικά, που είχε ο Γκραντ, και η προφανής απουσία προνομίων δίνει την αφορμή για ένα απόσπασμα κλασικής μονροϊκής ενδοσκόπησης καθώς ο Γκραντ επιστρέφει με το αυτοκίνητο στο δικό του σπίτι.

[Η συζήτησή τους] του θύμισε συζητήσεις που είχε κάνει με ανθρώπους της δικής του οικογένειας. Οι θείοι του, οι συγγενείς του, ίσως ακόμα και η μητέρα του, σκέφτονταν όπως η Μάριαν. Και πίστευαν πως, αν οι άλλοι άνθρωποι δεν σκέφτονται έτσι, είναι γιατί κοροϊδεύουν τον εαυτό τους – η άνετη και προστατευμένη ζωή τους ή η παιδεία τους τους έχει κάνει υπερβολικά απερίσκεπτους ή υπερβολικά ανόητους. Έχουν χάσει την επαφή με την πραγματικότητα. Οι μορφωμένοι άνθρωποι, οι άνθρωποι των γραμμάτων, κάποιοι πλούσιοι άνθρωποι όπως τα πεθερικά του Γκραντ, οι σοσιαλιστές, έχουν χάσει την επαφή με την πραγματικότητα. Χάρη σε μια άδικη εύνοια της τύχης ή μια εκ γενετής βλακεία...

Τι κόπανος, θα σκεφτόταν εκείνη τώρα.

Όταν ερχόταν αντιμέτωπος με τέτοιους ανθρώπους ένιωθε απελπισμένος, εξοργισμένος, εντέλει σχεδόν χαμένος. Γιατί; Γιατί δεν μπορούσε να είναι σίγουρος ότι θα μείνει πιστός στον εαυτό του όταν θα βρεθεί απέναντι σ' έναν τέτοιο άνθρωπο; Γιατί φοβόταν ότι στο τέλος θα είχαν εκείνοι δίκιο;

Δίνω τέλος απρόθυμα σ' αυτό το παράθεμα. Θέλω να συνεχίσω να παραθέτω, κι όχι μόνο μικρά κομματάκια αλλά ολόκληρα αποσπάσματα, γιατί τελικά αποδεικνύεται ότι αυτό που απαιτεί η συνοπτική μου περίληψη, το ελάχιστο δυνατό, για να μην αδικήσει την ιστορία –τα «πράγματα μέσα στα πράγματα», την αλληλεπίδραση τάξης και ηθικής, πόθου και πίστης, χαρακτήρα και μοίρας– είναι ακριβώς αυτό που έχει

γράψει η ίδια η Μονρό στη σελίδα. Η μόνη επαρκής περίληψη του κειμένου είναι το ίδιο το κείμενο.

Κι αυτό με επαναφέρει στην απλή προτροπή με την οποία ξεκίνησα: Διαβάστε Μονρό! Διαβάστε Μονρό!

Μόνο που πρέπει να σας πω –δεν μπορώ να μη σας πω, τώρα που άρχισα– πως όταν ο Γκραντ φτάνει σπίτι του μετά το αποτυχημένο διάβημά του στη Μάριαν, βρίσκει στον τηλεφωνητή του ένα μήνυμα από τη Μάριαν, που τον καλεί σ' έναν χορό στην τοπική λέσχη.

Επίσης, ότι ο Γκραντ πρόλαβε ήδη να θαυμάσει το στήθος και την επιδερμίδα της Μάριαν και να την παρομοιάσει, στη φαντασία του, με έναν όχι και τόσο νόστιμο εξωτικό καρπό, ένα λίτσι: «Η σάρκα με την αλλόκοτα αφύσικη γοητεία, τη γεύση και το άρωμα χημικού, ένα ρηχό στρώμα γύρω από τον μεγάλο πυρήνα, το κουκούτσι».

Επίσης, ότι, μερικές ώρες αργότερα, όσο ακόμη ο Γκραντ επανεκτιμά τα θέλγητρα της Μάριαν, χτυπάει ξανά το τηλέφωνό του κι αναλαμβάνει ο τηλεφωνητής: «Γκραντ, η Μάριαν είμαι. Ήμουν στο υπόγειο κι έβαζα τα πλυμένα στο στεγνωτήριο κι άκουσα το τηλέφωνο, και μέχρι ν' ανέβω πάνω όποιος κι αν ήταν είχε κλείσει. Σκέφτηκα, λοιπόν, πως όφειλα να πω ότι είμαι εδώ. Αν ήσουν εσύ κι αν είσαι και σπίτι σου».

Κι ούτε κι αυτό είναι το τέλος. Η ιστορία έχει έκταση 63 σελίδες –μια ζωή ολόκληρη, στα χέρια της Μονρό– και υπάρχει κι άλλη τροπή. Δείτε όμως πόσα «πράγματα μέσα στα πράγματα» έχει ήδη ξεσκεπάσει η συγγραφέας: τον Γκραντ τον στοργικό σύζυγο, τον Γκραντ τον άπιστο, τον Γκραντ τον τόσο αφοσιωμένο σύζυγο που είναι στην ουσία πρόθυμος να βγάλει τη Φιόνα στο κλαρί, τον Γκραντ που σιχαίνεται τις καθωσπρέπει νοικοκυρές, τον Γκραντ που αμφισβητεί τον εαυτό του, που παραδέχεται ότι οι καθωσπρέπει νοικοκυρές έχουν δίκιο

να τον σιχαίνονται. Το δεύτερο τηλεφώνημα της Μάριαν είναι ωστόσο εκείνο που παρέχει το αληθινό μέτρο της λογοτεχνικής ιδιαιτερότητας της Μονρό. Για να φανταστούμε αυτό το τηλεφώνημα, δεν πρέπει να έχουμε εξοργιστεί πάρα πολύ με τους ηθικούς περιορισμούς της Μάριαν. Ούτε να έχουμε ντραπεί πάρα πολύ με την ηθική χαλαρότητα του Γκραντ. Πρέπει να συγχωρήσουμε τους πάντες και να μην καταδικάσουμε κανέναν. Αλλιώς θα παραβλέψουμε τα ήσσονα ενδεχόμενα, τα παράδοξα της τύχης, που σκίζουν στα δυο μια ζωή: την πιθανότητα, για παράδειγμα, η Μάριαν, μέσα στη μοναξιά της, να ένιωσε έλξη για έναν φιλελεύθερο βλάκα.

Κι αυτή είναι μόλις μια ιστορία. Στην *Απόδραση* υπάρχουν ιστορίες που είναι ακόμα καλύτερες από αυτήν –πιο θαρραλέες, πιο αιμοσταγείς, πιο βαθιές, πιο περιεκτικές– και τις οποίες ευχαρίστως θα συνοψίσω μόλις εκδοθεί το επόμενο βιβλίο της Μονρό.

Ή μάλλον, μια στιγμή, μια μικρούλα φευγαλέα ματιά στην *Απόδραση*: Κι αν αυτός που προσβλήθηκε από τον φιλελευθερισμό του Γκραντ –από την αθεΐα του, την ανοχή προς τον εαυτό του, τη ματαιοδοξία του, τη *βλακεία* του– δεν ήταν κάποιος δύστυχος ξένος αλλά το ίδιο του το παιδί; Ένα παιδί του οποίου η γνώμη μοιάζει να είναι η γνώμη μιας ολόκληρης κουλτούρας, μιας ολόκληρης χώρας, η οποία τελευταία έχει αρχίσει ν' αγκαλιάζει τα απόλυτα;

Κι αν το σπουδαίο δώρο που χαρίσατε στο παιδί σας είναι η ατομική ελευθερία, κι αν το παιδί, κλείνοντας τα είκοσι ένα, χρησιμοποιήσει αυτό το δώρο για να γυρίσει και να σας πει: η ελευθερία σου με αηδιάζει, το ίδιο κι εσύ;

8. *Το μίσος είναι διασκεδαστικό*. Η φοβερή ιδέα των εξτρεμιστών της εποχής των ΜΜΕ. Πώς αλλιώς να εξηγήσουμε την εκλο-

γή τόσων αποκρουστικών ζηλωτών, τη διάλυση του πολιτικού πολιτισμού, την άνοδο της Fox News; Πρώτα ο φονταμενταλιστής Μπιν Λάντεν κάνει στον Τζορτζ Μπους ένα τεράστιο δώρο μίσους, έπειτα ο Μπους κάνει αυτό το μίσος ακόμα χειρότερο με τον δικό του φανατισμό, και τώρα η μισή χώρα πιστεύει ότι ο Μπους είναι σε σταυροφορία ενάντια στον Σατανά ενώ η υπόλοιπη μισή (και ο περισσότερος κόσμος) πιστεύει πως ο Μπους *είναι* ο Σατανάς. Σήμερα δεν υπάρχει σχεδόν κανείς που να μη μισεί κάποιον, και κανείς απολύτως που κάποιος να μην τον μισεί. Όποτε σκέφτομαι την πολιτική, ο σφυγμός μου τινάζεται στα ύψη λες και διαβάζω το τελευταίο κεφάλαιο κανενός θρίλερ στο αεροπλάνο, λες και βλέπω τελικό μπέιζμπολ ανάμεσα στους Ρεντ Σοξ και τους Γιάνκις. Σαν η ψυχαγωγία να συναντά τους εφιάλτες της καθημερινότητας.

Μπορεί άραγε η καλύτερη πεζογραφία να σώσει τον κόσμο; Υπάρχει πάντα ένα ψήγμα ελπίδας (συμβαίνουν και παράξενα), όμως η απάντηση είναι σχεδόν σίγουρα όχι, δεν μπορεί. Υπάρχει ωστόσο μια λογική πιθανότητα να μπορεί να σώσει την ψυχή μας. Αν σας κάνει δυστυχισμένους το μίσος που έχει πλημμυρίσει την καρδιά σας, δοκιμάστε να φανταστείτε πώς είναι να είστε εκείνος που σας μισεί· ίσως τότε σκεφτείτε πως, στην πραγματικότητα, ο Σατανάς, ο κακός, είστε εσείς· κι αν αυτό είναι δύσκολο να το φανταστείτε, τότε θα μπορούσατε να δοκιμάσετε να περάσετε λίγα βράδια με την πιο δύσπιστη των Καναδών. Που, στο τέλος της κλασικής ιστορίας της με τίτλο *The Beggar Maid* [Η ζητιάνα], όπου η ηρωίδα της, η Ρόουζ, βλέπει τον πρώην άντρα της στην αίθουσα ενός αεροδρομίου, κι ο πρώην άντρας της κάνει μια παιδιάστικη, φριχτή γκριμάτσα, και η Ρόουζ αναρωτιέται

Πώς μπορούσε κάποιος να μισεί τη Ρόουζ τόσο πολύ, τώρα ακριβώς που εκείνη ήταν έτοιμη να βγει μπροστά με την καλή της θέληση, με τη χαμογελαστή ομολογία της εξάντλησής της, με το ύφος της συνεσταλμένης πίστης της στα πολιτισμένα διαβήματα;

Μιλάει σ' εσάς και σ' εμένα, εδώ και τώρα.

JONATHAN FRANZEN, 2004

Στη μνήμη των φίλων μου

Mary Carey
Jean Livermore
Melda Buchanan

Απόδραση

Η ΚΑΡΛΑ ΑΚΟΥΣΕ ΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ πριν ακόμη φανεί στην κορυφή του μικρού υψώματος που σε τούτα τα μέρη το λένε λόφο. Εκείνη είναι, σκέφτηκε. Η κυρία Τζέιμισον, η Σίλβια, επέστρεφε από τις διακοπές της στην Ελλάδα. Από την πόρτα του στάβλου –αρκετά πιο μέσα όμως, ώστε να μη φαίνεται αμέσως– παρακολουθούσε τον δρόμο απ' όπου θα περνούσε η κυρία Τζέιμισον· το σπίτι της ήταν σχεδόν ένα χιλιόμετρο πιο πέρα από του Κλαρκ και της Κάρλα.

Αν ήταν κάποιος που ετοιμαζόταν να στρίψει στην αυλόπορτά τους, θα είχε κόψει πια ταχύτητα. Όμως και πάλι η Κάρλα ήλπιζε. *Ας μην είναι εκείνη*.

Ήταν εκείνη. Η κυρία Τζέιμισον γύρισε το κεφάλι μια φορά στα γρήγορα –ήταν συγκεντρωμένη στις μανούβρες που έπρεπε να κάνει για ν' αποφύγει τις αυλακιές και τις λιμνούλες που είχε ανοίξει η βροχή στα χαλίκια–, αλλά δεν σήκωσε το χέρι από το τιμόνι να χαιρετήσει, δεν είχε εντοπίσει την Κάρλα. Η Κάρλα πρόλαβε να δει ένα μαυρισμένο μπράτσο, γυμνό μέχρι τον ώμο· μαλλιά που το χρώμα τους είχε ανοίξει από τον ήλιο, πιο πολύ λευκά τώρα πια παρά ασημόξανθα· και μια έκφραση αποφασιστι-

κότητας, αγανάκτησης και ταυτόχρονα ευθυμίας για την ίδια της την αγανάκτηση – όπως ακριβώς δηλαδή θα ήταν η κυρία Τζέιμισον καθώς θα κινούνταν σε τέτοιο δρόμο. Με το που γύρισε το κεφάλι της, μια αστραπή –αναζήτησης, ελπίδας– έκανε την Κάρλα να ζαρώσει.

Λοιπόν.

Μπορεί ο Κλαρκ να μην το ήξερε ακόμη. Αν καθόταν στον υπολογιστή, θα είχε την πλάτη γυρισμένη στο παράθυρο και τον δρόμο.

Ίσως όμως να χρειαζόταν η κυρία Τζέιμισον να κάνει κι άλλη διαδρομή. Ίσως να μην είχε κάνει στάση για ψώνια καθώς επέστρεφε από το αεροδρόμιο – ίσως ήθελε πρώτα να φτάσει σπίτι για να δει τι της λείπει. Ίσως τότε να την έβλεπε ο Κλαρκ. Κι όταν θα σκοτείνιαζε, τα φώτα του σπιτιού της θα φαίνονταν. Όμως ήταν πια Ιούλιος και το σκοτάδι αργούσε να πέσει. Ίσως μάλιστα να ήταν τόσο κουρασμένη που να μην έμπαινε στον κόπο ν' ανάψει φώτα, ίσως πήγαινε για ύπνο νωρίς.

Από την άλλη, ίσως και να τηλεφωνούσε. Από στιγμή σε στιγμή.

Ήταν το καλοκαίρι της βροχής, και της ακόμα περισσότερης βροχής. Την άκουγες μόλις ξυπνούσες να πέφτει δυνατά στη στέγη του τροχόσπιτου. Τα μονοπάτια ήταν βυθισμένα στη λάσπη, το ψηλό γρασίδι μούσκεμα, τα φυλλώματα των δέντρων επιφύλασσαν ξαφνικές μπόρες, ακόμα κι όταν δεν έπεφτε σταγόνα από τον ουρανό και τα σύννεφα φαίνονταν να καθαρίζουν. Η Κάρλα φορούσε ένα ψηλό, πλατύγυρο, παλιό τσόχινο καπέλο κάθε φορά που έβγαινε έξω κι έκρυβε τη μακριά, χοντρή πλεξούδα της κάτω από το πουκάμισό της.

Κανείς δεν φαινόταν για βόλτα με το άλογο, παρόλο που ο Κλαρκ και η Κάρλα είχαν κολλήσει αφίσες σε όλους τους κατασκηνωτικούς χώρους, στα καφέ, στον πίνακα ανακοινώσεων του τουριστικού

γραφείου κι όπου αλλού μπορούσαν να σκεφτούν. Μονάχα κάτι λίγοι μαθητές έρχονταν για μάθημα κι εκείνοι ήταν οι σταθεροί, όχι οι ορδές σχολειαρόπαιδων σε διακοπές, τα πούλμαν από τις θερινές κατασκηνώσεις, χάρη στα οποία τα έβγαλαν πέρα το προηγούμενο καλοκαίρι. Κι ακόμα και οι σταθεροί που τους υπολόγιζαν έκαναν διάλειμμα για ταξίδι αναψυχής ή απλώς ακύρωναν τα μαθήματά τους αποθαρρυμένοι από τον καιρό. Αν τηλεφωνούσαν τελευταία στιγμή, ο Κλαρκ τούς χρέωνε έτσι κι αλλιώς την ώρα. Κάνα δυο είχαν διαμαρτυρηθεί και έκοψαν τα μαθήματα εντελώς.

Είχαν ακόμη κάποια έσοδα από τα τρία άλογα που φιλοξενούσαν. Εκείνα τα τρία, και τα τέσσερα τα δικά τους, ήταν τώρα έξω στο λιβάδι σκαλίζοντας το χορτάρι κάτω από τα δέντρα. Έδειχναν σαν να μην τα απασχολούσε ότι η βροχή είχε προς το παρόν σταματήσει, όπως συνέβαινε συχνά για λίγο τα απογεύματα. Ίσα δηλαδή για να σου αναπτερώσει τις ελπίδες – τα σύννεφα άσπριζαν, γίνονταν διάφανα κι άφηναν να περάσει μια απαλή λάμψη που ποτέ δεν κατάφερνε να γίνει πραγματική λιακάδα και συνήθως χανόταν πριν από το βραδινό φαγητό.

Η Κάρλα είχε τελειώσει το ξελάσπωμα του στάβλου. Είχε δουλέψει με την άνεσή της – της άρεσε ο ρυθμός των καθημερινών δουλειών της, ο ψηλοτάβανος χώρος του στάβλου, οι μυρωδιές. Τώρα πήγε στον χώρο εκγύμνασης να δει πόσο στεγνό ήταν το έδαφος, μήπως κι εμφανιζόταν τελικά ο μαθητής των πέντε.

Οι περισσότερες από τις σταθερές αυτές μπόρες δεν ήταν ιδιαίτερα δυνατές ούτε έρχονταν μαζί με αέρα, όμως την περασμένη βδομάδα όλα άρχισαν ξαφνικά ν' αναδεύονται κι έπειτα μια έκρηξη ξέσπασε μέσα από τις κορφές των δέντρων κι έπιασε να πέφτει μια σχεδόν οριζόντια εκτυφλωτική βροχή. Σ' ένα τέταρτο της ώρας, η θύελλα είχε περάσει. Όμως κλαδιά είχαν πέσει στον δρόμο, κόπηκε το νερό, κι ένα μεγάλο κομμάτι του πλαστικού στέγαστρου πάνω από αυτόν τον χώρο είχε φύγει. Στο τέρμα του

στίβου είχε σχηματιστεί μια λακκούβα σαν λίμνη, κι ο Κλαρκ δούλεψε ακόμα και αφού σκοτείνιασε σκάβοντας ένα αυλάκι για να τη στραγγίσει.

Το σκέπαστρο δεν είχε επισκευαστεί ακόμη. Ο Κλαρκ είχε κλείσει με συρματόπλεγμα το σημείο για να μην περνάνε τα άλογα μέσα από τη λάσπη, και η Κάρλα είχε χαράξει μια συντομότερη διαδρομή.

Ο Κλαρκ αναζητούσε, αυτή τη στιγμή, στο ίντερνετ από πού ν' αγοράσει στέγαστρο. Καμιά αποθήκη, με τιμές που να τις σηκώνει η τσέπη τους, ή κάποιον που να προσπαθεί να ξεφορτωθεί τέτοιο υλικό. Δεν θα πήγαινε στα Οικοδομικά Υλικά των Χάι και Ρόμπερτ Μπάκλι στην πόλη, τους χάι φραγκοφονιάδες όπως τους έλεγε, γιατί τους χρωστούσε πάρα πολλά λεφτά και είχε τσακωθεί μαζί τους.

Ο Κλαρκ δεν τσακωνόταν μόνο με ανθρώπους που τους χρωστούσε λεφτά. Η φιλική του διάθεση, ακαταμάχητη στην αρχή, μπορούσε ξαφνικά να μεταστραφεί. Υπήρχαν μέρη όπου δεν πατούσε το πόδι του, όπου πάντα έβαζε την Κάρλα να πάει, εξαιτίας κάποιου καβγά. Όπως στο φαρμακείο. Μια ηλικιωμένη είχε χωθεί μπροστά του στην ουρά – δηλαδή πήγε να πάρει κάτι που ξέχασε και γύρισε και χώθηκε μπροστά, αντί να πάει στο τέλος της ουράς. Κι εκείνος είχε διαμαρτυρηθεί, κι ο ταμίας του είχε πει: «Έχει εμφύσημα». Κι ο Κλαρκ είχε πει: «Αλήθεια; Κι εγώ έχω δουλειές». Και φώναξαν τον διευθυντή που είπε ότι δεν δικαιολογούνταν τέτοια διαμαρτυρία. Και στο καφέ στην εθνική δεν τους έκαναν στο πρωινό την έκπτωση που διαφήμιζαν, γιατί ήταν περασμένες έντεκα, και ο Κλαρκ έστησε καβγά, κι έπειτα πέταξε κάτω το χάρτινο κυπελλάκι του καφέ του – παρά τρίχα, έτσι είπαν, να πετύχει ένα παιδί στο καροτσάκι. Εκείνος είπε πως το παιδί ήταν μισό χιλιόμετρο μακριά και πως το κύπελλο του έπεσε γιατί δεν του έδωσαν προστατευτικό κρίκο. Του είπαν ότι δεν τον είχε ζητήσει. Τους είπε ότι δεν θα έπρεπε να χρειάζεται να τον ζητήσει.

«Φουντώνεις» είπε η Κάρλα.

«Έτσι κάνουν οι άντρες».

Δεν του είχε πει τίποτα για τον καβγά του με την Τζόι Τάκερ. Η Τζόι Τάκερ ήταν η βιβλιοθηκάριος της πόλης που στάβλιζε σ' εκείνους το άλογό της. Το άλογο ήταν μια οξύθυμη καστανή φοραδίτσα ονόματι Λίζι – όταν η Τζόι Τάκερ είχε εύθυμη διάθεση την έλεγε Λίζι Μπόρντεν[1]. Χτες πέρασε από τον στάβλο, αλλά η διάθεσή της δεν ήταν καθόλου εύθυμη. Έκανε παράπονα για το στέγαστρο που δεν είχε φτιαχτεί ακόμη και για τη Λίζι, που φαινόταν να είναι σε άθλια κατάσταση, σαν να είχε αρπάξει κρύωμα.

Στην πραγματικότητα, η Λίζι ήταν μια χαρά. Ο Κλαρκ είχε προσπαθήσει –για τα δικά του μέτρα– να την καλμάρει. Τότε όμως ήταν η Τζόι Τάκερ που φούντωσε και είπε πως ο χώρος τους ήταν αχούρι και πως η Λίζι άξιζε καλύτερα. Κι ο Κλαρκ είπε: «Να μη σας κρατάμε». Η Τζόι δεν είχε –ακόμη– πάρει τη Λίζι, όπως περίμενε η Κάρλα. Όμως ο Κλαρκ, του οποίου έως τότε η Λίζι ήταν η αγαπημένη του φοράδα, αρνήθηκε στο εξής οποιαδήποτε επαφή μαζί της. Συνέπεια ήταν να πληγωθεί η Λίζι – τα στύλωνε στην εκγύμναση και σήκωνε τον κόσμο όταν ήταν να της καθαρίσουν τις οπλές, όπως έκαναν κάθε μέρα αλλιώς θα έπιαναν μύκητες. Η Κάρλα έπρεπε να φυλάγεται από τις δαγκωνιές της.

Για την Κάρλα το χειρότερο όμως ήταν που έλειπε η Φλόρα, η λευκή κατσικούλα που κρατούσε συντροφιά στα άλογα στον στάβλο και στα λιβάδια. Δυο μέρες είχαν να τη δουν ή να την ακούσουν. Η Κάρλα φοβόταν πως την είχαν τσακώσει αγριόσκυλα ή κογιότ ή μπορεί ακόμα και καμιά αρκούδα.

Είχε δει στον ύπνο της τη Φλόρα το προηγούμενο βράδυ και το

1. Lizzie Borden (1860-1927): Αμερικανίδα που κατηγορήθηκε για τον φόνο του πατέρα και της μητριάς της με τσεκούρι αλλά αθωώθηκε. Η πολύκροτη υπόθεση συγκλόνισε την κοινωνία της εποχής.

προπροηγούμενο. Στο πρώτο όνειρο, η Φλόρα είχε ανέβει μ' έναν πήδο στο κρεβάτι έχοντας ένα κόκκινο μήλο στο στόμα, όμως στο δεύτερο όνειρο -χτες βράδυ- είχε τρέξει να φύγει όταν είδε την Κάρλα να έρχεται. Το πόδι της έμοιαζε τραυματισμένο, όμως παρ' όλα αυτά έτρεξε. Οδήγησε την Κάρλα σ' έναν φράχτη από συρματόπλεγμα, σαν οδόφραγμα σε πεδίο μάχης, κι έπειτα εκείνη -η Φλόρα- πέρασε από μέσα, με το τραυματισμένο πόδι κι όλα, έτσι απλά γλίστρησε μέσα απ' αυτό σαν λευκό χέλι κι εξαφανίστηκε.

Τα άλογα είδαν την Κάρλα να πηγαίνει απέναντι στον στίβο και μαζεύτηκαν όλα κοντά στον φράχτη -έδειχναν ταλαιπωρημένα παρά τις κουβέρτες Νέας Ζηλανδίας- για να τους δώσει σημασία όταν θα επέστρεφε. Τους μίλησε ήσυχα, ζητώντας τους συγγνώμη που ήρθε με άδεια χέρια. Χάιδεψε τους λαιμούς τους και έτριψε τη μουσούδα τους και ρώτησε αν ήξεραν τίποτα για τη Φλόρα.

Η Γκρέις και ο Τζούνιπερ ρουθούνισαν κι έσπρωξαν με τη μουσούδα τους, σαν ν' αναγνώριζαν το όνομα και να συμμερίζονταν την ανησυχία της, όμως τότε η Λίζι πετάχτηκε ανάμεσά τους και χτύπησε το κεφάλι της Γκρέις για να το διώξει από το χέρι της Κάρλα που το χάιδευε, δίνοντας μια δαγκωνιά στο χέρι για να είναι σίγουρη. Έτσι η Κάρλα αναγκάστηκε να την κατσαδιάσει για λίγο.

Μέχρι πριν από τρία χρόνια η Κάρλα δεν έριχνε δεύτερη ματιά στις τροχοβίλες. Ούτε και τις έλεγε έτσι. Σαν τους γονείς της, θεωρούσε τη λέξη «τροχοβίλα» επιτηδευμένη. Κάποιοι ζουν σε τροχόσπιτα κι αυτό είναι όλο. Τα τροχόσπιτα είναι όλα ίδια. Όταν η Κάρλα μετακόμισε εδώ, όταν διάλεξε αυτή τη ζωή με τον Κλαρκ, άρχισε να βλέπει τα πράγματα με άλλο μάτι. Άρχισε να χρησιμοποιεί τη λέξη «τροχοβίλα» και να παρατηρεί πώς τις είχαν φτιάξει οι άλλοι: τι κουρτίνες είχαν κρεμάσει, πώς είχαν βάψει τα κουφώματα, τι προσθήκες είχαν κάνει: φιλόδοξα ντεκ, αίθρια ή επιπλέον δωμάτια. Δεν έβλεπε την ώρα να κάνει και η ίδια τέτοιες βελτιώσεις.

Ο Κλαρκ συμμερίστηκε τις ιδέες της για λίγο. Έφτιαξε καινούργια σκάλα και έψαχνε αρκετό καιρό να βρει την κατάλληλη κουπαστή από σφυρήλατο σίδερο. Δεν γκρίνιαξε καθόλου για τα λεφτά που ξόδεψαν σε μπογιές για την κουζίνα και το μπάνιο ή για το ύφασμα για τις κουρτίνες. Το βάψιμό της ήταν βιαστικό – τότε δεν ήξερε ότι βγάζουμε πρώτα τους μεντεσέδες από τα φύλλα του ντουλαπιού ή ότι φοδράρουμε τις κουρτίνες, που έκτοτε ξεθώριασαν.

Εκεί που τα στύλωσε ο Κλαρκ ήταν στην αφαίρεση του χαλιού, που ήταν το ίδιο σε κάθε δωμάτιο και που εκείνη το είχε σίγουρο ότι θα το αντικαθιστούσαν. Ήταν χωρισμένο σε μικρά καφετιά τετράγωνα, το καθένα με ένα μοτίβο από σπείρες και σχήματα σε πιο σκούρο καφέ, στο χρώμα της σκουριάς και σε σοκολατί. Για πολύ καιρό νόμιζε πως οι ίδιες σπείρες και τα ίδια σχήματα ήταν τοποθετημένα με τον ίδιο τρόπο σε κάθε τετράγωνο. Έπειτα, όταν είχε περισσότερο χρόνο, πολύ χρόνο, να τα εξετάσει, κατέληξε πως υπήρχαν τέσσερα μοτίβα ενωμένα που σχημάτιζαν ολόιδια μεγαλύτερα τετράγωνα. Καμιά φορά ξεχώριζε εύκολα τη σύνθεση κι άλλες φορές κατέβαλλε κόπο για να τη δει.

Το έκανε όταν έβρεχε και η διάθεση του Κλαρκ βάραινε την ατμόσφαιρα, όταν εκείνος δεν ήθελε να δώσει σημασία σε τίποτα άλλο παρά μονάχα στην οθόνη του υπολογιστή. Τότε σκαρφιζόταν ή θυμόταν κάποια δουλειά στον στάβλο. Τα άλογα δεν την κοιτούσαν όταν ήταν δυστυχισμένη, όμως η Φλόρα, που δεν την έδεναν ποτέ, ερχόταν και τριβόταν πάνω της, και σήκωνε το βλέμμα με μιαν έκφραση που δεν ήταν ακριβώς συμπόνια –πιο πολύ με συντροφικό πείραγμα έμοιαζε– στα γυαλιστερά κιτρινοπράσινα μάτια της.

Η Φλόρα ήταν παιδάκι ακόμη όταν την έφερε ο Κλαρκ από μια φάρμα όπου είχε πάει να αγοράσει εξοπλισμό για άλογα. Οι άνθρωποι εκεί εγκατέλειπαν την αγροτική ζωή ή τουλάχιστον την

εκτροφή ζώων – είχαν πουλήσει τα άλογά τους αλλά δεν κατάφεραν να ξεφορτωθούν τις κατσίκες τους. Ο Κλαρκ είχε ακούσει πως μια κατσίκα μπορεί να προσφέρει αίσθηση ηρεμίας και παρηγοριάς σε στάβλο αλόγων και ήθελε να το δοκιμάσει. Σκόπευαν να τη ζευγαρώσουν μια μέρα, αλλά δεν έδειξε ποτέ κανένα σημάδι ότι ερχόταν σε οίστρο.

Στην αρχή ήταν πέρα για πέρα το κατοικίδιο του Κλαρκ, τον ακολουθούσε παντού, χοροπηδούσε για να του τραβήξει την προσοχή. Ήταν σβέλτη και χαριτωμένη και σε προκαλούσε σαν μικρό γατάκι. Η ομοιότητά της με αθώο ερωτοχτυπημένο κορίτσι έφερνε γέλια και στους δύο. Καθώς μεγάλωνε, όμως, φάνηκε να δένεται με την Κάρλα. Χάρη σ' αυτό το δέσιμο έγινε ξαφνικά πολύ σοφότερη, λιγότερο παιχνιδιάρα – αντιθέτως έμοιαζε ικανή για ένα συγκρατημένο και ειρωνικό χιούμορ. Η Κάρλα φερόταν στα άλογα τρυφερά και αυστηρά, και μάλλον μητρικά, όμως η συντροφικότητα με τη Φλόρα ήταν πολύ διαφορετική, η Φλόρα δεν της επέτρεπε να νιώθει καμιά ανωτερότητα.

«Κανένα νέο για τη Φλόρα;» είπε, καθώς έβγαζε τις γαλότσες του στάβλου. Ο Κλαρκ είχε αναρτήσει στο ίντερνετ ειδοποίηση για τη χαμένη κατσίκα.

«Όχι ακόμη» της είπε αφηρημένα αλλά όχι εχθρικά. Υπαινίχθηκε, και δεν ήταν η πρώτη φορά, ότι ίσως η Φλόρα είχε απλώς πάει να βρει κανέναν τράγο.

Ούτε λέξη για την κυρία Τζέιμισον. Η Κάρλα έβαλε την τσαγιέρα στο μάτι. Ο Κλαρκ μουρμούριζε μόνος του, όπως έκανε συχνά όταν καθόταν μπροστά στον υπολογιστή.

Καμιά φορά αντιμιλούσε κιόλας στο μηχάνημα. *Κουραφέξαλα*, έλεγε, απαντώντας σε κάποια δυσκολία. Ή γελούσε – αλλά δεν θυμόταν ποιο ήταν το αστείο, όταν εκείνη τον ρωτούσε αργότερα.

«Θέλεις τσάι;» φώναξε η Κάρλα, και προς έκπληξή της εκείνος σηκώθηκε και ήρθε στην κουζίνα.

«Λοιπόν» είπε. «Λοιπόν, Κάρλα».

«Τι;»

«Λοιπόν, τηλεφώνησε».

«Ποιος;»

«Η αυτού μεγαλειότης. Η βασίλισσα Σίλβια. Μόλις γύρισε».

«Δεν άκουσα το αυτοκίνητο».

«Δεν σε ρώτησα αν το άκουσες».

«Και γιατί τηλεφώνησε λοιπόν;»

«Θέλει να πας να τη βοηθήσεις να φτιάξει το σπίτι. Αυτό είπε. Αύριο».

«Κι εσύ τι της είπες;»

«Της είπα ναι, βέβαια. Αλλά καλά θα κάνεις να την πάρεις να το επιβεβαιώσεις».

«Δεν καταλαβαίνω γιατί να την πάρω αφού της απάντησες εσύ» είπε η Κάρλα. Γέμισε με τσάι τις κούπες τους. «Της καθάρισα το σπίτι πριν φύγει. Δεν καταλαβαίνω τι μπορεί να χρειάζεται τόσο σύντομα».

«Μπορεί να μπήκαν τίποτα ρακούν και να το έκαναν λίμπα όσο έλειπε. Ποτέ δεν ξέρεις».

«Δεν χρειάζεται να την πάρω τώρα αμέσως» του είπε. «Θέλω να πιω το τσάι μου και θέλω να κάνω και ντους».

«Όσο νωρίτερα, τόσο το καλύτερο».

Η Κάρλα πήρε το τσάι της στο μπάνιο και φώναξε: «Πρέπει να πάμε στο αυτόματο πλυντήριο. Οι πετσέτες μυρίζουν μούχλα ακόμα και στεγνές».

«Δεν αλλάζουμε θέμα, Κάρλα».

Ακόμα κι όταν μπήκε στο ντους, εκείνος στάθηκε έξω από την πόρτα και της φώναζε.

«Δεν θα σ' αφήσω να τη γλιτώσεις, Κάρλα».

Σκέφτηκε πως μπορεί να τον έβρισκε στημένο ακόμη εκεί όταν θα έβγαινε, όμως ο Κλαρκ είχε γυρίσει στον υπολογιστή.

Ντύθηκε σαν να επρόκειτο να πάει στην πόλη – ήλπιζε πως αν έφευγαν αποκεί, αν πήγαιναν στο πλυντήριο κι έπαιρναν κάτι στο χέρι από την καφετέρια, θα μπορούσαν να μιλήσουν αλλιώς, μια κάποια εκτόνωση ίσως ήταν εφικτή. Μπήκε στο καθιστικό με γρήγορο βήμα και τον αγκάλιασε από πίσω. Όμως μόλις το έκανε αυτό, ένα κύμα θλίψης την κατάπιε –η ζέστη του ντους πρέπει να ελευθέρωσε τα δάκρυά της– κι έγειρε πάνω του καταρρέοντας και κλαίγοντας.

Εκείνος πήρε τα χέρια του από το πληκτρολόγιο, αλλά έμεινε ακίνητος.

«Μόνο μη μου θυμώνεις» του είπε.

«Δεν θυμώνω. Μου τη δίνει όταν είσαι έτσι, αυτό είναι όλο».

«Είμαι έτσι γιατί θυμώνεις».

«Μη μου λες τι κάνω. Με πνίγεις. Βάλε το φαγητό να γίνεται».

Κι αυτό έκανε η Κάρλα. Ήταν πια φανερό πως ο μαθητής των πέντε δεν θα ερχόταν. Έβγαλε τις πατάτες και άρχισε να τις καθαρίζει, όμως τα δάκρυά της δεν σταματούσαν και δεν έβλεπε τι έκανε. Σκούπισε το πρόσωπό της με χαρτί κουζίνας, έσκισε άλλο ένα κομμάτι για να το πάρει μαζί της και βγήκε στη βροχή. Δεν μπήκε στον στάβλο γιατί ήταν πολύ μίζερα εκεί μέσα χωρίς τη Φλόρα. Πήρε το μονοπάτι που οδηγούσε στο δάσος. Τα άλογα ήταν στο άλλο λιβάδι. Πλησίασαν τον φράχτη για να την παρακολουθήσουν. Όλα, εκτός από τη Λίζι, που χοροπηδούσε φρουμάζοντας ήπια, είχαν το μυαλό να καταλάβουν πως η προσοχή της ήταν αλλού.

Όλα άρχισαν όταν διάβασαν τη νεκρολογία, τη νεκρολογία του κυρίου Τζέιμισον. Ήταν στην τοπική εφημερίδα, και τον έδειξαν μάλιστα και στις βραδινές ειδήσεις. Μέχρι και την προηγούμενη χρονιά ήξεραν τους Τζέιμισον μόνο ως μοναχικούς γείτονες. Εκείνη δίδασκε φυτολογία στο κολέγιο που απείχε εξήντα χιλιόμετρα

αποκεί, έτσι περνούσε αρκετό από τον χρόνο της στον δρόμο. Εκείνος ήταν ποιητής.

Αυτά τα ήξεραν όλοι. Εκείνος όμως απ' ό,τι φαινόταν ασχολούνταν και με άλλα πράγματα. Για ποιητής, και για γέρος άνθρωπος -μπορεί και είκοσι χρόνια μεγαλύτερος από την κυρία Τζέιμισον-, ήταν ανθεκτικός και δραστήριος. Βελτίωσε το σύστημα αποστράγγισης βρόχινου νερού στο σπίτι του: καθάρισε το κανάλι και το έστρωσε με πέτρες. Έσκαψε, φύτεψε και περίφραξε έναν λαχανόκηπο. Έφτιαξε μονοπάτια στο δάσος. Φρόντισε για τις επισκευές στο σπίτι.

Το ίδιο το σπίτι ήταν ένα αλλόκοτο τριγωνικό πράγμα που το είχε χτίσει χρόνια πριν, μαζί με κάποιους φίλους, πάνω στα θεμέλια ενός παλιού ρημαγμένου αγροτόσπιτου. Τους ανθρώπους εκείνους τους αποκαλούσαν χίπηδες – μολονότι ο κύριος Τζέιμισον πρέπει να ήταν κάπως μεγάλος για κάτι τέτοιο, ακόμα και τότε, πριν από την εποχή της κυρίας Τζέιμισον. Κυκλοφορούσε μια ιστορία ότι καλλιεργούσαν μαριχουάνα στο δάσος, την πουλούσαν και φύλαγαν τα λεφτά σε σφραγισμένα γυάλινα βάζα, που ήταν θαμμένα παντού μέσα στο κτήμα. Ο Κλαρκ το είχε ακούσει αυτό από τον κόσμο που γνώρισε στην πόλη. Έλεγε πως ήταν κουραφέξαλα.

«Αλλιώς κάποιος θα είχε πάει και θα τα είχε ξεθάψει από τότε. Κάποιος θα είχε βρει τρόπο να τον κάνει να πει πού ήταν».

Όταν διάβασαν τη νεκρολογία, η Κάρλα και ο Κλαρκ έμαθαν για πρώτη φορά ότι ο Λίον Τζέιμισον είχε λάβει ένα σπουδαίο βραβείο, πέντε χρόνια πριν από τον θάνατό του. Ένα βραβείο ποίησης. Κανείς δεν το είχε αναφέρει ποτέ αυτό. Φαίνεται πως ο κόσμος μπορούσε να πιστέψει ότι υπήρχαν λεφτά από ντόπα θαμμένα σε γυάλινα βάζα αλλά όχι λεφτά που κερδήθηκαν από τη συγγραφή ποίησης.

Λίγο καιρό αργότερα, ο Κλαρκ είπε: «Θα μπορούσαμε να τον έχουμε αναγκάσει να πληρώσει».

Η Κάρλα κατάλαβε αμέσως για τι πράγμα μιλούσε, το πήρε όμως γι' αστείο.

«Πολύ αργά πια» είπε. «Οι νεκροί δεν πληρώνουν».

«Αυτός όχι. Εκείνη θα μπορούσε».

«Έχει πάει στην Ελλάδα».

«Δεν θα μείνει στην Ελλάδα».

«Δεν ήξερε» είπε η Κάρλα πιο σοβαρά.

«Δεν είπα πως ήξερε».

«Δεν έχει ιδέα».

«Αυτό διορθώνεται».

«Όχι. Όχι» είπε η Κάρλα.

Ο Κλαρκ συνέχισε σαν να μην του είχε μιλήσει.

«Θα μπορούσαμε να πούμε ότι θα κάνουμε μήνυση. Τόσοι και τόσοι παίρνουν λεφτά για τέτοια πράγματα».

«Πώς θα μπορούσες να το κάνεις; Δεν μπορείς να κάνεις μήνυση σε πεθαμένο άνθρωπο».

«Θα απειλήσουμε ότι θα πάμε στις εφημερίδες. Σπουδαίος ποιητής. Οι εφημερίδες θα ξετρελαίνονταν με το θέμα. Το μόνο που πρέπει να κάνουμε είναι να απειλήσουμε, κι εκείνη θα υποχωρήσει».

«Ονειρεύεσαι» είπε η Κάρλα. «Κάνεις πλάκα».

«Όχι» είπε ο Κλαρκ. «Στ' αλήθεια, όχι».

Η Κάρλα είπε ότι δεν ήθελε να το συζητήσει άλλο κι εκείνος είπε εντάξει.

Το συζήτησαν όμως την επόμενη μέρα, και τη μεθεπόμενη και τη μεθεπόμενη. Ο Κλαρκ είχε καμιά φορά ιδέες σαν κι αυτήν που δεν ήταν εφαρμόσιμες, που μπορεί να ήταν ακόμα και παράνομες. Μιλούσε γι' αυτές με όλο και μεγαλύτερο ενθουσιασμό κι έπειτα –η Κάρλα δεν ήταν σίγουρη γιατί– τις παρατούσε. Αν είχε σταματήσει η βροχή, αν είχε αρχίσει να μοιάζει με φυσιολογικό καλοκαίρι, μπορεί να είχε εγκαταλείψει κι αυτή την ιδέα

όπως τις άλλες. Δεν είχε όμως συμβεί κάτι τέτοιο και τον τελευταίο μήνα είχε κολλήσει η βελόνα με το σχέδιο, λες κι ήταν απολύτως εφικτό και σοβαρό. Το θέμα ήταν πόσα λεφτά να ζητήσουν. Πολύ λίγα; Η γυναίκα μπορεί να μην τους έπαιρνε στα σοβαρά, μπορεί να έμπαινε στον πειρασμό να τσεκάρει αν μπλοφάρουν. Πάρα πολλά; Μπορεί να την έκαναν να βγει από τα ρούχα της και μπορεί να πείσμωνε.

Η Κάρλα είχε πάψει να λέει πως ήταν πλάκα. Αντιθέτως, του έλεγε ότι δεν θα έπιανε. Έλεγε πως, πρώτα απ' όλα, ο κόσμος το περιμένει να είναι έτσι οι ποιητές. Άρα λοιπόν δεν θα άξιζε τον κόπο να πληρώσει κανείς λεφτά για να το συγκαλύψει.

Της είπε πως θα έπιανε αν γινόταν σωστά. Η Κάρλα έπρεπε να καταρρεύσει και να πει τα πάντα στην κυρία Τζέιμισον. Τότε θα έμπαινε ο Κλαρκ στο παιχνίδι, σαν να τα άκουγε όλα πρώτη φορά, σαν να τα είχε μόλις ανακαλύψει. Θα ήταν έξω φρενών, θα έλεγε πως θα το πει σε όλους. Θα άφηνε την κυρία Τζέιμισον να μιλήσει πρώτη για λεφτά.

«Πληγώθηκες. Παρενοχλήθηκες και ξεφτιλίστηκες, και πληγώθηκα και ξεφτιλίστηκα κι εγώ γιατί είσαι γυναίκα μου. Είναι θέμα σεβασμού».

Ξανά και ξανά και ξανά της μιλούσε με τέτοιο τρόπο κι εκείνη προσπαθούσε να τον εμποδίσει, όμως εκείνος επέμενε.

«Υποσχέσου μου» της έλεγε. «Υποσχέσου μου».

Κι αυτό εξαιτίας εκείνων που του είχε πει, πραγμάτων που δεν μπορούσε τώρα ούτε να τ' ανακαλέσει ούτε να τ' αρνηθεί.

Καμιά φορά δείχνει ενδιαφέρον για μένα, ξέρεις.

Ο γέρος;

Καμιά φορά με φωνάζει στο δωμάτιο, όταν δεν είναι εκείνη εκεί.

Ναι.

Όταν έχει πάει για ψώνια και δεν είναι εκεί ούτε η νοσοκόμα.

Μια πετυχημένη έμπνευσή της, που του άρεσε αμέσως.

Κι εσύ τι κάνεις τότε; Μπαίνεις;

Έκανε την ντροπαλή.

Καμιά φορά.

Σε φωνάζει στο δωμάτιό του. Λοιπόν; Κάρλα; Λοιπόν, και μετά;

Μπαίνω μέσα να δω τι θέλει.

Και τι θέλει;

Αυτές οι ερωταποκρίσεις λέγονταν ψιθυριστά, έστω κι αν δεν υπήρχε κανείς ν' ακούσει, έστω κι αν βρίσκονταν στον ονειρόκοσμο του κρεβατιού τους. Ένα παραμύθι για καληνύχτα, στο οποίο οι λεπτομέρειες ήταν σημαντικές και έπρεπε να προσθέτεις κάθε φορά κι άλλες, κι αυτό με πειστική απροθυμία, ντροπές, νευρικά γελάκια, *βρόμικο*, *βρόμικο*. Και δεν ήταν μόνο εκείνος που ένιωθε λαχτάρα κι ευγνωμοσύνη. Έτσι ένιωθε κι εκείνη. Λαχτάρα να τον ευχαριστήσει και να τον ανάψει, ν' ανάψει η ίδια. Ευγνωμοσύνη κάθε φορά που έπιανε το κόλπο.

Ένα μέρος του μυαλού της πίστευε ότι *ήταν* αλήθεια· έβλεπε τον καυλωμένο γέρο, το εξόγκωμα στο σεντόνι. Ήταν πράγματι κατάκοιτος, δεν μπορούσε καν να μιλήσει, αλλά ήταν ικανότατος να εκφράσει τον πόθο του στη νοηματική, με σκουντιές και γνεψίματα προσπαθούσε να την κάνει συνεργό, να την παρασύρει σε βολικές στάσεις και επαφές. (Η άρνησή της αναγκαία, αλλά και, κατά παράξενο ίσως τρόπο, κάπως απογοητευτική για τον Κλαρκ.)

Πού και πού πρόβαλλε στο μυαλό της μια εικόνα που έπρεπε με τη βία να την εξαφανίσει, για να μην καταστρέψει τα πάντα. Συλλογιζόταν το πραγματικό σώμα, ασθενικό, τυλιγμένο στα σεντόνια, ναρκωμένο· συρρικνωνόταν κάθε μέρα που περνούσε πάνω στο νοικιασμένο κρεβάτι νοσοκομείου, ένα σώμα που το είδε φευγαλέα μόνο τις λίγες φορές που η κυρία Τζέιμισον ή η επισκέπτρια νοσοκόμα είχαν αμελήσει να κλείσουν την πόρτα.

Στην πραγματικότητα, η ίδια δεν τον πλησίασε ποτέ περισσότερο από τόσο.

Η αλήθεια ήταν πως το έτρεμε το να πηγαίνει στο σπίτι των Τζέιμισον, όμως χρειαζόταν τα λεφτά και λυπόταν την κυρία Τζέιμισον, που φαινόταν τόσο βασανισμένη και παραζαλισμένη, σαν υπνοβάτισσα. Μια δυο φορές, έτσι στα ξαφνικά, η Κάρλα είχε κάνει κάτι πραγματικά χαζό, μόνο και μόνο για να ελαφρύνει την ατμόσφαιρα. Τέτοια έκανε κι όταν πρωτάρηδες ιππείς, αδέξιοι και τρομοκρατημένοι, ένιωθαν ντροπιασμένοι. Παλιότερα το δοκίμαζε κι όταν ο Κλαρκ είχε τα νεύρα του. Τώρα πια μ' εκείνον δεν έφερνε αποτέλεσμα. Όμως η ιστορία για τον κύριο Τζέιμισον είχε φέρει.

Δεν υπήρχε τρόπος ν' αποφύγει τις λακκούβες στο μονοπάτι ούτε το ψηλό μουσκεμένο χορτάρι γύρω απ' αυτό, ούτε το αγριοκαρότο που είχε πρόσφατα βγάλει ανθούς. Όμως δεν κρύωνε, ο αέρας ήταν αρκετά ζεστός. Τα ρούχα της είχαν μουσκέψει λες κι είχαν ποτιστεί από τον ιδρώτα της ή από τα δάκρυα που κυλούσαν στο πρόσωπό της μαζί με το ψιλοβρόχι. Το κλάμα της έσβησε τελικά. Δεν είχε πού να φυσήξει τη μύτη της –το χαρτί κουζίνας είχε πια μουλιάσει–, έσκυψε όμως και τη φύσηξε δυνατά σε μια λακκούβα.

Σήκωσε το κεφάλι και κατάφερε να βγάλει το μακρύ, ρυθμικό σφύριγμα που ήταν το σύνθημά της –και του Κλαρκ– για τη Φλόρα. Περίμενε κάνα δυο λεπτά κι έπειτα φώναξε τη Φλόρα με το όνομά της. Ξανά και ξανά, σφύριγμα και όνομα, σφύριγμα και όνομα.

Η Φλόρα δεν απάντησε.

Ωστόσο ήταν σχεδόν μια ανακούφιση να νιώθει μόνο τον πόνο της απώλειας της Φλόρα, που ίσως ήταν οριστική, σε σύγκριση με το μπέρδεμα το οποίο είχε δημιουργηθεί με την κυρία

Τζέιμισον και τα σκαμπανεβάσματα της δυστυχίας της με τον Κλαρκ. Τουλάχιστον η φυγή της Φλόρα δεν οφειλόταν σε κάτι που εκείνη –η Κάρλα– είχε κάνει λάθος.

Στο σπίτι το μόνο που είχε να κάνει η Σίλβια ήταν ν' ανοίξει τα παράθυρα. Και ν' αναλογιστεί –με μια λαχτάρα που την αποκαρδίωνε δίχως στ' αλήθεια να την ξαφνιάζει– πότε επιτέλους θα έβλεπε την Κάρλα.

Όλα τα παραφερνάλια της αρρώστιας είχαν φύγει. Το δωμάτιο που παλιά ήταν κρεβατοκάμαρα της Σίλβια και του άντρα της κι έπειτα ο νεκροθάλαμός του είχε καθαριστεί και συγυριστεί για να δείχνει σαν μην είχε συμβεί τίποτα εκεί μέσα. Η Κάρλα είχε βοηθήσει με όλα αυτά τις ελάχιστες φρενήρεις μέρες που μεσολάβησαν ανάμεσα στο κρεματόριο και στην αναχώρηση για την Ελλάδα. Όλα τα ρούχα που είχε φορέσει ποτέ ο Λίον και κάποια που δεν είχε φορέσει, συμπεριλαμβανομένων δώρων από τις αδερφές του που δεν είχαν βγει ποτέ από τις συσκευασίες τους, είχαν στοιβαχτεί στο πίσω κάθισμα του αυτοκινήτου και είχαν παραδοθεί στο κατάστημα μεταχειρισμένων ειδών. Τα χάπια του, τα ξυριστικά του, κλειστά ακόμη κουτιά του ενεργειακού ποτού που τον είχε τονώσει όσον καιρό μπορούσε κάτι να τον τονώνει, κούτες παστέλια που κάποια εποχή τα έτρωγε δέκα δέκα, τα πλαστικά μπουκάλια γεμάτα με τη λοσιόν που είχε ανακουφίσει την πλάτη του, οι προβιές στις οποίες είχε ξαπλώσει – όλα αυτά είχαν πεταχτεί σε πλαστικές σακούλες για να βγουν ως σκουπίδια, και η Κάρλα δεν είχε κάνει θέμα για τίποτα απ' όλα αυτά. Ποτέ δεν είπε: «Μπορεί κάποιος να το χρησιμοποιούσε αυτό», ούτε επισήμανε πως ολόκληρα κιβώτια κουτιών δεν είχαν ανοιχτεί. Όταν είπε η Σίλβια: «Μακάρι να μην είχα πάει τα ρούχα στην πόλη. Μακάρι να τα είχα κάψει όλα στον κλίβανο», η Κάρλα δεν είχε δείξει καμία έκπληξη.

Καθάρισαν τον φούρνο, έτριψαν τα ντουλάπια, έπλυναν τους τοίχους και τα παράθυρα. Μια μέρα η Σίλβια καθόταν στο καθιστικό κι έριχνε μια ματιά σε όλα τα συλλυπητήρια γράμματα που είχε λάβει. (Δεν υπήρχαν χαρτιά και τετράδια για να τακτοποιήσει, όπως ίσως θα περίμενες από έναν συγγραφέα, ούτε μισοτελειωμένα έργα ή χειρόγραφα προσχέδια. Της είχε πει, μήνες πριν, ότι τα είχε πετάξει όλα. *Και δίχως δεύτερη σκέψη.*)

Ο τοίχος του σπιτιού που έκλινε προς νότο αποτελούνταν από μεγάλα παράθυρα. Η Σίλβια σήκωσε το βλέμμα της, ξαφνιασμένη από το νερένιο ηλιόφως που είχε προβάλει – ή ίσως ξαφνιασμένη από τη σκιά της Κάρλα, ξυπόλυτη, ξεμπράτσωτη, πάνω σε μια σκάλα, με το αποφασιστικό πρόσωπό της στεφανωμένο από μια τούφα μαλλιών στο χρώμα της πικραλίδας, που ήταν πολύ κοντή και ξέφευγε από την πλεξούδα της. Ψέκαζε με ζωηράδα κι έτριβε το τζάμι. Όταν είδε τη Σίλβια να την κοιτάζει, σταμάτησε και με μιαν απότομη κίνηση άνοιξε τα χέρια, απλώθηκε στο τζάμι σαν ξεβιδωμένη κι έκανε μια χαζή γκριμάτσα. Έβαλαν και οι δυο τα γέλια. Η Σίλβια ένιωσε εκείνο το γέλιο να τη διατρέχει σαν παιχνιδιάρικο ρυάκι. Γύρισε στα γράμματά της αφού η Κάρλα ξανάρχισε το καθάρισμα. Αποφάσισε πως όλα αυτά τα καλά λόγια –γνήσια ή από καθήκον, τα αφιερώματα και τα ευγενικά συλλυπητήρια– μπορούσαν να πάρουν τον δρόμο που πήραν οι προβιές και τα παστέλια.

Όταν άκουσε την Κάρλα να κατεβάζει τη σκάλα, άκουσε γαλότσες στη βεράντα, ξαφνικά ντράπηκε. Έμεινε στη θέση της με το κεφάλι σκυμμένο καθώς η Κάρλα μπήκε στο δωμάτιο και πέρασε από πίσω της πηγαίνοντας στην κουζίνα να βάλει τον κουβά και τα πανιά στη θέση τους, κάτω από τον νεροχύτη. Η Κάρλα ίσα που κοντοστάθηκε, ήταν σβέλτη σαν πουλί, κατάφερε όμως να δώσει ένα πεταχτό φιλάκι στο σκυμμένο κεφάλι της Σίλβια. Έπειτα συνέχισε σφυρίζοντας.

Εκείνο το φιλί είχε μείνει από τότε στο μυαλό της Σίλβια. Δεν σήμαινε τίποτα το ιδιαίτερο. Σήμαινε *Χαμογέλα*. Ή *Σχεδόν τελείωσα*. Σήμαινε πως ήταν καλές φιλενάδες που είχαν κάνει πολλή, καταθλιπτική δουλειά μαζί. Ή μπορεί απλώς ότι είχε βγει ο ήλιος. Ότι η Κάρλα σκεφτόταν που θα γύριζε σπίτι, στα άλογά της. Παρ' όλα αυτά, η Σίλβια το είδε σαν λαμπερό λουλούδι, που τα πέταλά του απλώνονταν μέσα της με μια ταραχώδη θέρμη, σαν έξαψη της εμμηνόπαυσης.

Κάθε τόσο σε κάποιο από τα μαθήματα φυτολογίας της υπήρχε μια ξεχωριστή μαθήτρια – κάποια που η εξυπνάδα και η αφοσίωση και ο αδέξιος εγωκεντρισμός της ή και το γνήσιο πάθος της ακόμα για τον φυσικό κόσμο της θύμιζαν τον εαυτό της στα νιάτα της. Τέτοια κορίτσια την τριγύριζαν όλο θαυμασμό και λατρεία, ήλπιζαν σε κάποιου είδους επαφή, που, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν μπορούσαν καν να φανταστούν, και πολύ σύντομα της έδιναν στα νεύρα.

Η Κάρλα δεν ήταν καθόλου σαν κι αυτές. Αν μπορούσε να μοιάζει με κάποια στη ζωή της Σίλβια, θα ήταν μ' εκείνα τα κορίτσια που είχε γνωρίσει στο γυμνάσιο – έξυπνες αλλά όχι υπερβολικά, καλές αθλήτριες αλλά όχι κουραστικά ανταγωνιστικές, ζωηρές αλλά όχι έξαλλες. Φυσικά ευτυχισμένες.

«Εκεί που ήμουν, αυτό το χωριουδάκι, αυτό το μικρούλι χωριουδάκι με τις δυο παλιές μου φίλες, πώς να σου πω, ήταν από κείνα τα μέρη που κάνουν στάση τα τουριστικά λεωφορεία μόνο αραιά και πού, λες κι έχουν χαθεί, και οι τουρίστες κατεβαίνουν και κοιτάζουν γύρω τους εντελώς σαστισμένοι γιατί βρίσκονται στη μέση του πουθενά. Δεν έχει τίποτα ν' αγοράσεις».

Η Σίλβια μιλούσε για την Ελλάδα. Η Κάρλα καθόταν λίγα μέτρα μακριά της. Το ρωμαλέο, αμήχανο, εκτυφλωτικό κορίτσι καθόταν επιτέλους εκεί, στο δωμάτιο που λίγο πριν ήταν γεμάτο

με τη σκέψη για κείνη. Χαμογελούσε αχνά, το νεύμα της καθυστερημένο.

«Και στην αρχή» είπε η Σίλβια «στην αρχή κι εγώ σάστισα. Έκανε τόση ζέστη. Είναι αλήθεια όμως ό,τι λέγεται για το φως. Είναι υπέροχο. Και τότε κατάλαβα τι είχα να κάνω εκεί πέρα, λίγα απλά πράγματα που σου γέμιζαν τη μέρα. Κάνεις κοντά ένα χιλιόμετρο δρόμο από τη μια για ν' αγοράσεις λάδι κι άλλο τόσο από την άλλη για ν' αγοράσεις το ψωμί σου ή το κρασί σου, κι έτσι περνάει το πρωί, κι ύστερα τρως για μεσημέρι κάτω από τα δέντρα κι ύστερα από το φαγητό κάνει πάρα πολλή ζέστη και δεν μπορείς να κάνεις τίποτα άλλο παρά να κλείσεις τα παντζούρια και να ξαπλώσεις στο κρεβάτι σου, κι ίσως και να διαβάσεις. Στην αρχή διαβάζεις. Κι ύστερα κάπως γίνεται και δεν το κάνεις ούτε κι αυτό. Γιατί να διαβάσεις; Αργότερα προσέχεις πως οι σκιές έχουν μεγαλώσει και σηκώνεσαι και πας για κολύμπι.

»Α» διέκοψε τον εαυτό της. «Α, ξέχασα».

Πετάχτηκε πάνω και πήγε να φέρει το δώρο που της είχε πάρει, το οποίο στην πραγματικότητα καθόλου δεν το είχε ξεχάσει. Δεν ήθελε να το δώσει αμέσως στην Κάρλα, ήθελε να έρθει πιο φυσιολογικά η στιγμή, κι όσην ώρα μιλούσε είχε σκεφτεί τη στιγμή που θα ανέφερε τη θάλασσα, το κολύμπι. Και θα έλεγε, όπως έκανε τώρα: «Το κολύμπι μού το θύμισε αυτό γιατί είναι ένα μικρό αντίγραφο, ξέρεις, ένα μικρό αντίγραφο του αλόγου που βρήκαν στον βυθό της θάλασσας. Μπρούντζινο. Το ανέσυραν, ύστερα από τόσον καιρό. Υποτίθεται πως είναι του δεύτερου αιώνα π.Χ.».

Νωρίτερα, όταν μπήκε η Κάρλα να δει αν υπήρχε καμιά δουλειά να κάνει, η Σίλβια της είπε: «Ω, κάτσε λίγο εδώ, από τότε που γύρισα δεν έχω κανέναν να μιλήσω. Σε παρακαλώ». Η Κάρλα κάθισε τότε στην άκρη μιας καρέκλας, με τα πόδια ανοιχτά, τα χέρια ανάμεσα στα γόνατά της, κι έμοιαζε κάπως περίλυπη, απελ-

πισμένη. Σαν να γύρευε κάπου μακριά μια ευγενική κουβέντα, είχε ρωτήσει: «Πώς ήταν η Ελλάδα;».

Τώρα στεκόταν όρθια, με το χαρτί περιτυλίγματος τσαλακωμένο γύρω από το άλογο, χωρίς να το έχει βγάλει τελείως.

«Λένε ότι αναπαριστά ένα άλογο κούρσας» είπε η Σίλβια. «Που κάνει το τελικό άλμα, την τελική προσπάθεια σε έναν αγώνα. Κι ο αναβάτης του, το αγόρι, βλέπεις, σπρώχνει το άλογο στο όριο των δυνάμεών του».

Δεν ανέφερε πως το αγόρι τής είχε φέρει στον νου την Κάρλα, και τώρα δεν μπορούσε να εξηγήσει γιατί. Το αγόρι ήταν μονάχα δέκα, έντεκα χρονών. Μπορεί η δύναμη και η χάρη του χεριού που πρέπει να κρατούσε τα ηνία, ή οι ρυτίδες στο παιδικό του μέτωπο, η προσήλωση και η αγνή προσπάθειά του να θύμιζαν κατά κάποιον τρόπο την Κάρλα όταν καθάριζε τα μεγάλα παράθυρα την περασμένη άνοιξη. Τα γεροδεμένα πόδια της μέσα στο σορτς, τους φαρδιούς ώμους της, τις δυνατές απλωτές κινήσεις της, κι ύστερα πώς έπεσε για πλάκα πάνω στο τζάμι με ανοιχτά τα χέρια, καλώντας ή ακόμα και διατάζοντας τη Σίλβια να γελάσει.

«Φαίνεται αυτό» είπε η Κάρλα, εξετάζοντας τώρα προσεκτικά το μαυροπράσινο αγαλματάκι. «Ευχαριστώ πολύ».

«Παρακαλώ. Ας πιούμε λίγο καφέ, θέλεις; Μόλις έφτιαξα. Ο καφές στην Ελλάδα ήταν πολύ δυνατός, κάπως πιο δυνατός απ' όσο μ' αρέσει, αλλά το ψωμί ήταν θεϊκό. Και τα ώριμα σύκα ήταν απίστευτα. Κάτσε λίγο ακόμα, κάτσε, σε παρακαλώ. Σταμάτα με, όλο γι' αυτά μιλάω. Τι έγινε εδώ; Πώς ήταν εδώ η ζωή;»

«Έβρεχε τον περισσότερο καιρό».

«Το βλέπω αυτό. Το βλέπω πως έβρεχε» φώναξε η Σίλβια από την κουζίνα στην οποία κατέληγε το μεγάλο δωμάτιο. Σερβίροντας τον καφέ, αποφάσισε να μη μιλήσει για το άλλο δώρο που είχε φέρει. Δεν της είχε κοστίσει τίποτα (το άλογο είχε κοστίσει περισσότερα απ' όσα θα μπορούσε μάλλον να μαντέψει το κορίτσι),

ήταν απλώς μια όμορφη αχνορόδινη πετρούλα που είχε μαζέψει από τον δρόμο.

«Αυτή είναι για την Κάρλα» είχε πει στη φίλη της τη Μάγκι, που περπατούσε πλάι της. «Το ξέρω πως είναι χαζό. Απλώς θέλω να έχει ένα μικρούλι κομμάτι αυτής της γης».

Είχε ήδη μιλήσει για την Κάρλα στη Μάγκι, όπως και στη Σοράγια, την άλλη φίλη της εκεί, και τους είχε πει πως η παρουσία του κοριτσιού είχε φτάσει να σημαίνει όλο και περισσότερα για κείνη, πως ένας άρρητος δεσμός είχε φανεί ν' αναπτύσσεται ανάμεσά τους, κάτι που την είχε παρηγορήσει τους φριχτούς μήνες της περασμένης άνοιξης.

«Μόνο που έβλεπα κάποιον – κάποιον τόσο δροσερό και γεμάτο υγεία να μπαίνει στο σπίτι».

Η Μάγκι και η Σοράγια είχαν γελάσει με έναν ευγενικό, αλλά και ενοχλητικό τρόπο.

«Πάντα υπάρχει ένα κορίτσι» είπε η Σοράγια, τεντώνοντας τεμπέλικα τα βαριά, καφετιά της μπράτσα, και η Μάγκι είπε: «Όλες περνάμε κάποτε από αυτή τη φάση. Που ξεμυαλιζόμαστε με ένα κορίτσι».

Η Σίλβια για κάποιο μυστήριο λόγο θύμωσε μ' εκείνη την παλιομοδίτικη λέξη – *ξεμυαλιζόμαστε*.

«Μπορεί γιατί ο Λίον κι εγώ δεν κάναμε ποτέ παιδιά» είπε. «Είναι ανόητο. Μετατόπιση μητρικής αγάπης».

Οι φιλενάδες της μίλησαν ταυτόχρονα, λέγοντας με κάπως διαφορετικό τρόπο η καθεμιά ότι μπορεί να είναι ανόητο αλλά, σε τελική ανάλυση, είναι αγάπη.

Όμως σήμερα το κορίτσι δεν είχε καμιά σχέση με την Κάρλα που θυμόταν η Σίλβια, δεν έμοιαζε καθόλου με το ήρεμο, λαμπρό πνεύμα, το ανέμελο και ανοιχτόκαρδο νεαρό πλάσμα που της είχε κρατήσει συντροφιά στην Ελλάδα.

Είχε δείξει ελάχιστο ενδιαφέρον για το δώρο της. Ήταν σχεδόν σκυθρωπή όταν άπλωσε το χέρι να πιάσει την κούπα της.

«Στην Ελλάδα υπήρχε κάτι που, νομίζω, πως θα σου άρεσε πολύ» είπε ζωηρά η Σίλβια. «Οι κατσίκες. Ήταν πολύ μικρόσωμες, ακόμα κι αυτές που ήταν μεγάλης ηλικίας. Άλλες με κηλίδες κι άλλες λευκές, και χοροπηδούσαν εδώ κι εκεί πάνω στα βράχια σαν – σαν τα πνεύματα του τόπου». Γέλασε ψεύτικα, δεν μπόρεσε να το ελέγξει. «Δεν θα ξαφνιαζόμουν αν τις έβλεπα με στεφάνια στα κέρατά τους. Πώς είναι η κατσικούλα σου; Ξεχνάω το όνομά της».

«Φλόρα» είπε η Κάρλα.

«Φλόρα».

«Χάθηκε».

«Χάθηκε; Την πούλησες;»

«Εξαφανίστηκε. Δεν ξέρουμε πού».

«Ω, λυπάμαι. Λυπάμαι. Δεν υπάρχει όμως περίπτωση να ξαναγυρίσει;»

Καμιά απάντηση. Η Σίλβια κοίταξε απευθείας το κορίτσι, κάτι που δεν είχε καλοκαταφέρει ως τώρα, και είδε πως τα μάτια του ήταν γεμάτα δάκρυα, το πρόσωπό του μουτζουρωμένο –για την ακρίβεια, φαινόταν βρόμικο– κι ότι έμοιαζε μες στην αγωνία.

Δεν έκανε τίποτα για ν' αποφύγει το βλέμμα της Σίλβια. Σφάλισε τα χείλη της, έκλεισε τα μάτια κι άρχισε να λικνίζεται μπρος πίσω σαν σε βουβό θρήνο, κι έπειτα, με τρόπο συγκλονιστικό, άρχισε να ουρλιάζει στ' αλήθεια. Να ουρλιάζει, να κλαίει και να πνίγεται για να πάρει ανάσα, και δάκρυα κυλούσαν στα μάγουλά της και μύξες από τα ρουθούνια της, κι άρχισε να κοιτάζει γύρω γύρω μανιασμένη να βρει κάτι να σκουπιστεί. Η Σίλβια έτρεξε και έφερε χούφτες τα χαρτομάντιλα.

«Ηρέμησε, ορίστε, πάρε, όλα εντάξει» είπε, ενώ σκεφτόταν πως το καλύτερο θα ήταν να αγκαλιάσει το κορίτσι. Δεν είχε όμως

την παραμικρή επιθυμία να κάνει κάτι τέτοιο, κι ίσως αυτό να χειροτέρευε τα πράγματα. Το κορίτσι μπορεί να ένιωθε πόσο λίγο ήθελε η Σίλβια να το κάνει, πόσο στ' αλήθεια τη σόκαρε αυτό το θορυβώδες ξέσπασμα.

Κάτι είπε η Κάρλα, έπειτα το ξαναείπε.

«Φριχτό» είπε. «Φριχτό».

«Όχι, δεν είναι. Όλοι κλαίμε καμιά φορά. Δεν πειράζει, μην ανησυχείς».

«Είναι φριχτό».

Και η Σίλβια δεν μπόρεσε να μη νιώσει πως κάθε στιγμή αυτής της επίδειξης δυστυχίας το κορίτσι γινόταν όλο και πιο συνηθισμένο, έμοιαζε όλο και πιο πολύ μ' εκείνες τις κλαίουσες φοιτήτριες στο γραφείο της – της Σίλβια. Κάποιες έκλαιγαν για τους βαθμούς τους, όμως αυτό ήταν συχνά κίνηση τακτικής, ένα σύντομο, διόλου πειστικό κλαψούρισμα. Τα πιο σποραδικά, πραγματικά κλάματα αποδεικνυόταν πως είχαν σχέση με κάποια ερωτική ιστορία ή με τους γονείς τους ή με μιαν εγκυμοσύνη.

«Δεν είναι για την κατσίκα σου, έτσι δεν είναι;»

«Όχι. Όχι».

«Να πιεις ένα ποτήρι νερό καλύτερα» είπε η Σίλβια.

Περίμενε μέχρι που έτρεξε κρύο από τη βρύση, προσπαθώντας να σκεφτεί τι άλλο θα έπρεπε να κάνει ή να πει, κι όταν γύρισε με το νερό η Κάρλα είχε ήδη αρχίσει να ηρεμεί.

«Έλα. Έλα» είπε η Σίλβια καθώς η κοπέλα έπινε. «Τώρα είσαι καλύτερα;»

«Ναι».

«Αφού δεν είναι η κατσίκα, τι είναι;»

«Δεν το αντέχω άλλο» είπε η Κάρλα.

Τι δεν άντεχε;

Τον σύζυγο, όπως αποδείχτηκε.

Όλη την ώρα ήταν έξαλλος μαζί της. Φερόταν λες και τη μισού-

σε. Δεν έκανε τίποτα σωστά, δεν μπορούσε τίποτα να πει. Η ζωή μαζί του την τρέλαινε. Καμιά φορά της φαινόταν πως είχε ήδη τρελαθεί. Καμιά φορά της φαινόταν πως είχε τρελαθεί εκείνος.

«Σ' έχει χτυπήσει, Κάρλα;»

Όχι. Δεν την είχε χτυπήσει. Όμως τη μισούσε. Τη σιχαινόταν. Δεν την άντεχε όταν έκλαιγε κι εκείνη δεν μπορούσε να σταματήσει το κλάμα γιατί εκείνος θύμωνε τόσο πολύ.

Δεν ήξερε τι να κάνει.

«Ίσως τελικά ξέρεις τι να κάνεις» είπε η Σίλβια.

«Να φύγω; Θα το 'κανα αν μπορούσα». Η Κάρλα άρχισε πάλι να κλαίει γοερά. «Θα έδινα τα πάντα για να φύγω. Δεν μπορώ. Δεν έχω λεφτά. Δεν έχω πουθενά να πάω σ' αυτό τον κόσμο».

«Μια στιγμή. Σκέψου. Μήπως δεν είναι εντελώς αλήθεια αυτό που λες;» είπε η Σίλβια με τον καλύτερό της συμβουλευτικό τρόπο. «Δεν έχεις γονείς; Δεν μου είπες ότι μεγάλωσες στο Κίνγκστον; Δεν έχεις οικογένεια εκεί;»

Οι γονείς της είχαν μετακομίσει στη Βρετανική Κολομβία. Μισούσαν τον Κλαρκ. Δεν έδιναν μία αν ζούσε ή αν πέθανε η κόρη τους.

Αδέρφια;

Έναν αδερφό εννιά χρόνια μεγαλύτερο. Ήταν παντρεμένος και ζούσε στο Τορόντο. Ούτε εκείνον τον ένοιαζε. Δεν συμπαθούσε τον Κλαρκ. Η γυναίκα του ήταν σνομπ.

«Σκέφτηκες ποτέ το Καταφύγιο Γυναικών;»

«Δεν σε δέχονται εκεί παρά μόνο αν σ' έχουν χτυπήσει. Άσε που θα το μάθαιναν όλοι κι αυτό θα κατέστρεφε την επιχείρησή μας».

Η Σίλβια χαμογέλασε ευγενικά.

«Είναι ώρα να το σκέφτεσαι αυτό;»

Τότε η Κάρλα στ' αλήθεια γέλασε. «Ξέρω» είπε. «Είμαι παλαβή».

«Άκου» είπε η Σίλβια. «Άκουσέ με. Αν είχες λεφτά να φύγεις, θα έφευγες; Πού θα πήγαινες; Τι θα έκανες;»

«Θα πήγαινα στο Τορόντο» είπε η Κάρλα σχεδόν αμέσως. «Όχι στον αδερφό μου. Θα έμενα σε κανένα μοτέλ ή κάτι τέτοιο και θα έπιανα δουλειά σε κάποιον ιππικό όμιλο».

«Πιστεύεις ότι θα μπορούσες να το κάνεις αυτό;»

«Σε ιππικό όμιλο δούλευα το καλοκαίρι που γνώρισα τον Κλαρκ. Τώρα έχω περισσότερη εμπειρία από τότε. Πολύ περισσότερη».

«Μάλλον το έχεις δουλέψει στο μυαλό σου» είπε σκεφτικά η Σίλβια.

«Το δούλεψα τώρα».

«Και πότε θα έφευγες, αν μπορούσες να φύγεις;»

«Τώρα. Σήμερα. Αυτή τη στιγμή».

«Και το μόνο που σ' εμποδίζει είναι η έλλειψη χρημάτων;»

Η Κάρλα πήρε βαθιά ανάσα. «Το μόνο που μ' εμποδίζει» είπε.

«Εντάξει» είπε η Σίλβια. «Άκου τώρα τι προτείνω. Δεν νομίζω ότι πρέπει να πας σε μοτέλ. Νομίζω ότι θα πρέπει να πάρεις το λεωφορείο για το Τορόντο και να πας να μείνεις σε μια φίλη μου. Τη λένε Ρουθ Στάιλς. Έχει ένα μεγάλο σπίτι, ζει μόνη και δεν θα είχε πρόβλημα να μείνει κάποιος μαζί της. Μπορείς να μείνεις εκεί μέχρι να βρεις δουλειά. Θα σου δώσω κάποια χρήματα να σε βοηθήσω. Πρέπει να έχει ένα σωρό ιππικούς ομίλους γύρω από το Τορόντο».

«Έχει».

«Τι λες λοιπόν; Θέλεις να τηλεφωνήσω να δω τι ώρα φεύγει το λεωφορείο;»

Η Κάρλα είπε ναι. Έτρεμε ολόκληρη. Έτριβε τα χέρια της πάνω κάτω στα μπούτια της και κουνούσε βίαια το κεφάλι δεξιά κι αριστερά.

«Δεν το πιστεύω» είπε. «Θα σε ξεπληρώσω. Ευχαριστώ, θέλω να πω. Θα σε ξεπληρώσω. Δεν ξέρω τι να πω».

Η Σίλβια είχε κιόλας πάει στο τηλέφωνο και σχημάτιζε τον αριθμό του σταθμού των λεωφορείων.

«Σσστ, παίρνω τα δρομολόγια» είπε. Άκουσε, έπειτα έκλεισε. «Το ξέρω πως θα με ξεπληρώσεις. Συμφωνείς για το σπίτι της Ρουθ; Θα την ενημερώσω. Υπάρχει όμως ένα πρόβλημα». Κοίταξε επικριτικά το σορτς και το μπλουζάκι της Κάρλα. «Δεν είναι και πολύ σκόπιμο να πας με αυτά τα ρούχα».

«Δεν μπορώ να πάω σπίτι να πάρω τίποτα» είπε πανικόβλητη η Κάρλα. «Θα είμαι εντάξει».

«Το λεωφορείο θα έχει κλιματισμό. Θα ξεπαγιάσεις. Θα υπάρχει κάτι δικό μου που μπορείς να φορέσεις. Περίπου το ίδιο ύψος δεν έχουμε;»

«Εσύ είσαι δέκα φορές πιο αδύνατη».

«Δεν ήμουν πάντα».

Στο τέλος διάλεξαν ένα καφέ λινό σακάκι, σχεδόν αφόρετο –η Σίλβια θεωρούσε πως δεν της πήγαινε, παραήταν αυστηρό το στιλ του–, ένα σοκολατί παντελόνι σε ίσια γραμμή κι ένα κρεμ μεταξωτό πουκάμισο. Τα αθλητικά παπούτσια της Κάρλα θα έπρεπε αναγκαστικά να ταιριάξουν με αυτά τα ρούχα, αφού τα πόδια της ήταν δυο νούμερα μεγαλύτερα από της Σίλβια. Η Ρουθ θα έλειπε σε μια συνάντηση εκείνο το βράδυ, θα άφηνε όμως το κλειδί στους αποπάνω, η Κάρλα το μόνο που θα είχε να κάνει ήταν να τους χτυπήσει το κουδούνι.

«Θα πρέπει να πάρει ταξί από τον σταθμό, όμως. Φαντάζομαι ότι θα τα καταφέρει» είπε η Ρουθ.

Η Σίλβια γέλασε. «Δεν είναι χαζή, μη φοβάσαι. Είναι απλώς ένας άνθρωπος σε κακή κατάσταση, συμβαίνουν αυτά».

«Ωραία λοιπόν. Θέλω να πω, ωραία που σηκώνεται και φεύγει».

«Καθόλου χαζή» είπε η Σίλβια, φέρνοντας στον νου της την Κάρλα να δοκιμάζει το παντελόνι και το λινό σακάκι. Πόσο γρή-

γορα συνέρχονται οι νέοι από την απελπισία και πόσο όμορφο έδειχνε το κορίτσι με τα καινούργια ρούχα.

Το λεωφορείο θα έκανε στάση στην πόλη στις δύο και είκοσι. Η Σίλβια αποφάσισε να φτιάξει ομελέτες για μεσημεριανό, να στρώσει τραπέζι με το σκούρο μπλε τραπεζομάντιλο, να βγάλει τα κρυστάλλινα ποτήρια και ν' ανοίξει ένα μπουκάλι κρασί.

«Ελπίζω να πεινάς αρκετά για να φας κάτι» είπε όταν βγήκε η Κάρλα καθαρή κι αστραφτερή με τα δανεικά ρούχα της. Το δέρμα της με τις απαλές φακίδες ήταν αναψοκοκκινισμένο από το ντους, τα μαλλιά της, ξέπλεκα, ήταν βρεγμένα και πιο σκούρα, ενώ η χαριτωμένη τούφα είχε κολλήσει τώρα στο κεφάλι της. Είπε πως πεινούσε, όταν όμως προσπάθησε να βάλει μια πιρουνιά ομελέτα στο στόμα της τα τρεμάμενα χέρια της το έκαναν αδύνατον.

«Δεν ξέρω γιατί τρέμω έτσι» είπε. «Από τον ενθουσιασμό θα είναι. Ποτέ δεν φανταζόμουν πως θα ήταν τόσο εύκολο».

«Είναι πολύ ξαφνικό» είπε η Σίλβια. «Προφανώς δεν σου φαίνεται και πολύ πραγματικό».

«Κι όμως, μου φαίνεται. Τα πάντα τώρα φαίνονται στ' αλήθεια πραγματικά. Σαν πριν να ήμουν θολωμένη».

«Μπορεί όταν αποφασίζεις να κάνεις κάτι, όταν στ' αλήθεια αποφασίζεις, έτσι να είναι. Ή έτσι να πρέπει να είναι».

«Αν έχεις έναν φίλο» είπε η Κάρλα με ένα ντροπαλό χαμόγελο κι ένα αναψοκοκκίνισμα να απλώνεται στο μέτωπό της. «Αν έχεις έναν αληθινό φίλο. Σαν κι εσένα δηλαδή». Άφησε κάτω τα μαχαιροπίρουνα και σήκωσε αδέξια το ποτήρι της με τα δυο χέρια. «Στην υγεία μιας αληθινής φίλης» είπε αμήχανα. «Μάλλον δεν θα 'πρεπε ούτε γουλιά να πιω, αλλά θα πιω».

«Κι εγώ» είπε η Σίλβια με μιαν επίφαση ευθυμίας. Ήπιε, χάλασε όμως τη στιγμή λέγοντας: «Θα του τηλεφωνήσεις; Τι θα κάνεις; Πρέπει να ξέρει. Τουλάχιστον θα πρέπει να ξέρει πού είσαι την ώρα που θα σε περιμένει σπίτι».

«Όχι τηλέφωνο» είπε ανήσυχη η Κάρλα. «Δεν μπορώ να το κάνω. Ίσως αν εσύ –»

«Όχι» είπε η Σίλβια. «Όχι».

«Όχι, είναι ηλίθιο. Δεν έπρεπε να το πω. Μόνο να, είναι δύσκολο να σκεφτώ καθαρά. Ίσως πρέπει να του αφήσω ένα σημείωμα στο γραμματοκιβώτιο. Αλλά δεν θέλω να το βρει πολύ νωρίς. Δεν θέλω ούτε με τ' αυτοκίνητο να περάσουμε αποκεί καθώς θα πηγαίνουμε στην πόλη. Θέλω να πάω από τον πίσω δρόμο. Αν λοιπόν το γράψω – αν το γράψω, θα μπορούσες εσύ, μήπως θα μπορούσες να το ρίξεις στο γραμματοκιβώτιο επιστρέφοντας;»

Η Σίλβια συμφώνησε σ' αυτό, καθώς δεν έβλεπε καμιά καλύτερη εναλλακτική.

Έφερε στιλό και χαρτί. Σέρβιρε λίγο κρασί ακόμα. Η Κάρλα κάθισε να σκεφτεί, έπειτα έγραψε δυο λόγια.

Έχω φύγει. Θα είμαι εντάξη.

Αυτά τα λόγια διάβασε η Σίλβια όταν ξεδίπλωσε το χαρτί, επιστρέφοντας από τον σταθμό των λεωφορείων. Ήταν σίγουρη πως η Κάρλα ήξερε πώς γράφεται το *εντάξει*. Απλώς η κοπέλα βρισκόταν σε κατάσταση εκστατικής σύγχυσης. Ίσως μεγαλύτερης σύγχυσης απ' ό,τι είχε καταλάβει η Σίλβια. Το κρασί είχε βγάλει από μέσα της μια χειμαρρώδη εξομολόγηση, που όμως δεν φάνηκε να συνοδεύεται από κάποια ιδιαίτερη στενοχώρια ή αναστάτωση. Είχε μιλήσει για τη φάρμα αλόγων όπου δούλευε και όπου γνώρισε τον Κλαρκ όταν ήταν δεκαοχτώ χρονών, ότι είχε τελειώσει το σχολείο. Οι γονείς της ήθελαν να πάει στο κολέγιο, κι εκείνη είχε συμφωνήσει, αρκεί να είχε την επιλογή να γίνει κτηνίατρος. Το μόνο που ήθελε στ' αλήθεια, και που το είχε θελήσει σε ολόκληρη τη ζωή της, ήταν να δουλεύει με ζώα και να ζει στην ύπαιθρο. Στο σχολείο ήταν ένα από κείνα τα ζωντόβολα, εκείνα τα κορίτσια για τα οποία έβγαζαν απαίσια ανέκδοτα, αλλά δεν έδινε δεκάρα.

Ο Κλαρκ ήταν ο καλύτερος δάσκαλος ιππασίας. Ορδές γυναικών τον κυνηγούσαν, γράφονταν να κάνουν μαθήματα μόνο και μόνο για να τον έχουν δάσκαλο. Η Κάρλα τον πείραζε για τις γυναίκες του και στην αρχή φάνηκε να του αρέσει, αλλά μετά τον ενοχλούσε. Του ζήτησε συγγνώμη και, για να επανορθώσει, προσπάθησε να τον να κάνει να μιλήσει για το όνειρό του –το σχέδιό του, στην πραγματικότητα–, ν' αποκτήσει μια σχολή ιππασίας, έναν στάβλο, κάπου στην ύπαιθρο. Μια μέρα μπήκε στον στάβλο, τον είδε να κρεμάει τη σέλα του και κατάλαβε ότι τον είχε ερωτευτεί.

Τώρα σκεφτόταν πως ήταν το σεξ. Προφανώς ήταν μόνο το σεξ.

Όταν ήρθε το φθινόπωρο κι εκείνη θα σταματούσε τη δουλειά για να φύγει για το κολέγιο στο Γκουέλφ, αρνήθηκε να πάει, είπε πως χρειαζόταν διάλειμμα ενός χρόνου.

Ο Κλαρκ ήταν πολύ έξυπνος αλλά δεν είχε την υπομονή να τελειώσει ούτε το λύκειο. Είχε χάσει κάθε επαφή με την οικογένειά του. Πίστευε πως οι οικογένειες είναι σαν δηλητήριο στο αίμα σου. Είχε δουλέψει νοσοκόμος σε ψυχιατρείο, ντι τζέι σε ραδιοφωνικό σταθμό στο Λέθμπριτζ της Αλμπέρτα, σε συνεργείο οδικής συντήρησης στις λεωφόρους κοντά στο Θάντερ Μπέι, μαθητευόμενος μπαρμπέρης, πωλητής σε μαγαζί με στρατιωτικά είδη. Κι αυτές ήταν μόνο οι δουλειές για τις οποίες της μίλησε.

Του είχε βγάλει το παρατσούκλι Γύφτος, από το τραγούδι, ένα παλιό τραγούδι που τραγουδούσε η μητέρα της. Της κόλλησε να το τραγουδάει όλη την ώρα καθώς τριγυρνούσε στο σπίτι και η μητέρα της κατάλαβε ότι κάτι έτρεχε.

Χτες βράδυ στα πούπουλα κοιμότανε
Με μεταξωτό πάπλωμα σκεπαζότανε
Μ' απόψε στο κρύο χώμα θα ξαπλώσει
Τον γύφτο εραστή της για να νιώσει

Η μητέρα της είπε: «Θα σου ραγίσει την καρδιά, αυτό είναι σίγουρο». Ο πατριός της, που ήταν μηχανικός, δεν αναγνώριζε στον Κλαρκ ούτε καν αυτή τη δυνατότητα. «Ρεμάλι» τον αποκαλούσε. «Απ' αυτούς τους ακαμάτηδες που περιφέρονται εδώ κι εκεί ψάχνοντας για δουλειά». Λες κι ο Κλαρκ ήταν ένα ζωύφιο που μπορούσε απλώς να το τινάξει από τα ρούχα του.

Είπε λοιπόν η Κάρλα: «Μαζεύουν οι ακαμάτηδες λεφτά ν' αγοράσουν φάρμα; Που την αγόρασε ήδη δηλαδή». Κι εκείνος της είπε μόνο: «Δεν θα τσακωθώ μαζί σου». Και πρόσθεσε πως έτσι κι αλλιώς δεν ήταν κόρη του, λες κι αυτός ήταν ο αποφασιστικός παράγοντας.

Έτσι, όπως ήταν φυσικό, η Κάρλα αναγκαστικά το έσκασε με τον Κλαρκ. Ήταν σαν οι γονείς της να το είχαν προδιαγράψει με τον τρόπο που της φέρθηκαν.

«Θα επικοινωνήσεις με τους γονείς σου μόλις τακτοποιηθείς;» είπε η Σίλβια. «Στο Τορόντο;»

Η Κάρλα σήκωσε τα φρύδια, ρούφηξε τα μάγουλα και σχημάτισε ένα σκανταλιάρικο Ο με το στόμα της. «Μπα» είπε.

Ήταν σίγουρα ψιλομεθυσμένη.

Πίσω στο σπίτι πια, αφού άφησε το σημείωμα στο γραμματοκιβώτιο, η Σίλβια καθάρισε το τραπέζι από τα πιάτα που ήταν ακόμη εκεί, έπλυνε και σκούπισε το τηγάνι, έριξε τις μπλε πετσέτες και το τραπεζομάντιλο στο καλάθι των άπλυτων και άνοιξε τα παράθυρα. Το έκανε με μιαν αίσθηση ενοχής και εκνευρισμού που την μπέρδευε. Είχε βγάλει καινούργια πλάκα σαπούνι με άρωμα μήλο για να κάνει ντους το κορίτσι και η μυρωδιά του πλανιόταν στο σπίτι, όπως και στον αέρα του αυτοκινήτου.

Η βροχή δεν είχε αρχίσει ακόμη. Δεν μπορούσε να ηρεμήσει, κι έτσι πήγε μια βόλτα στο μονοπάτι που είχε καθαρίσει ο Λίον. Τα περισσότερα από τα χαλίκια που είχε ρίξει στα βαλτώδη σημεία

τα είχε παρασύρει η βροχή. Παλιά, κάθε άνοιξη πήγαιναν πεζοπορία για να βρουν άγριες ορχιδέες. Εκείνη του έμαθε πώς λένε το κάθε αγριολούλουδο – όλα τους, εκτός από το τρίλλιο, εκείνος τα ξεχνούσε. Την έλεγε η δική μου Ντόροθι Γουόρτζγουερθ[2].

Την περασμένη άνοιξη, η Σίλβια βγήκε μια φορά έξω και του μάζεψε ένα μικρό μπουκέτο ερυθρόνια, όμως εκείνος τα κοίταξε –όπως καμιά φορά κοιτούσε κι εκείνη– με απλή εξάντληση, απόρριψη.

Έβλεπε διαρκώς μπροστά της την Κάρλα, την Κάρλα ν' ανεβαίνει στο λεωφορείο. Τα ευχαριστώ της ήταν ειλικρινή αλλά ήδη σχεδόν ανέμελα, το γνέψιμό της παιχνιδιάρικο. Είχε συνηθίσει στην ιδέα της σωτηρίας της.

Πίσω στο σπίτι, κατά τις έξι, η Σίλβια έκανε ένα τηλεφώνημα στο Τορόντο, στη Ρουθ, ξέροντας πως η Κάρλα δεν θα είχε φτάσει ακόμη. Απάντησε ο τηλεφωνητής.

«Ρουθ» είπε η Σίλβια «Σίλβια εδώ. Για το κορίτσι που σου έστειλα. Ελπίζω να μην αποδειχθεί μπελάς τελικά. Ελπίζω πως όλα θα πάνε καλά. Ίσως τη βρεις κάπως υπερφίαλη. Ίσως είναι απλώς τα νιάτα της. Ενημέρωσέ με. Εντάξει;»

Τηλεφώνησε ξανά πριν πάει για ύπνο αλλά ξαναπάντησε το μηχάνημα, κι έτσι είπε: «Η Σίλβια πάλι. Να δω τι γίνεται πήρα» κι έκλεισε. Η ώρα ήταν κάπου μεταξύ εννιά και δέκα, δεν είχε σκοτεινιάσει τελείως. Η Ρουθ πρέπει να ήταν ακόμη έξω και το κορίτσι δεν θα ήθελε να σηκώσει το τηλέφωνο σε ξένο σπίτι. Προσπάθησε να σκεφτεί το όνομα των αποπάνω νοικάρηδων της Ρουθ. Σίγουρα δεν θα είχαν πάει για ύπνο. Αλλά δεν το θυμόταν.

2. Dorothy Wordsworth (1771-1855): αδελφή του διάσημου βρετανού ποιητή William Wordsworth, η οποία ήταν και η ίδια συγγραφέας και ποιήτρια. Ο αδελφός της αντλούσε έμπνευση από τις αναλυτικές περιγραφές της για τη φύση.

Και καλύτερα. Αν τους τηλεφωνούσε θα σήμαινε ότι το παράκανε με το θέμα, παραείχε αγωνία, το παρατραβούσε.

Χώθηκε στο κρεβάτι αλλά ήταν αδύνατο να μείνει εκεί, πήρε λοιπόν ένα ελαφρύ πάπλωμα, βγήκε στο καθιστικό και ξάπλωσε στον καναπέ, όπου κοιμόταν τους τελευταίους τρεις μήνες της ζωής του Λίον. Δεν το θεώρησε πιθανό να μπορέσει να κοιμηθεί ούτε κι εκεί – δεν είχε κουρτίνες στα παράθυρα και μάντευε από την όψη του ουρανού πως είχε βγει το φεγγάρι, μολονότι δεν το έβλεπε.

Το επόμενο πράγμα που κατάλαβε ήταν ότι βρισκόταν σ' ένα λεωφορείο για κάπου –στην Ελλάδα;– μαζί με πολλούς αγνώστους, και από τη μηχανή του λεωφορείου ακουγόταν ένας ανησυχητικός γδούπος. Ξύπνησε και κατάλαβε πως ο γδούπος ερχόταν από την εξώπορτά της.

Κάρλα;

Η Κάρλα είχε σκύψει το κεφάλι της μέχρι που το λεωφορείο βγήκε από την πόλη. Τα παράθυρα ήταν σκούρα, κανείς δεν μπορούσε να δει μέσα, αλλά έπρεπε να φυλαχτεί να μην κοιτάξει εκείνη έξω. Μήπως κι εμφανιστεί ο Κλαρκ. Μπορεί να έβγαινε από κάποιο μαγαζί ή να περίμενε να περάσει τον δρόμο, χωρίς να ξέρει ότι τον εγκατέλειψε, πιστεύοντας πως το απόγευμα αυτό ήταν σαν όλα τα άλλα. Όχι, πιστεύοντας πως αυτό το απόγευμα μπήκε σε εφαρμογή το σχέδιό τους –το σχέδιό του–, ανυπομονώντας να μάθει πόσο εκείνη το είχε προχωρήσει.

Με το που βγήκαν στην εξοχή σήκωσε το κεφάλι της, ανάσανε βαθιά, πρόσεξε τα χωράφια, που είχαν μιαν ελαφριά βιολετιά απόχρωση μέσα από το τζάμι. Η παρουσία της κυρίας Τζέιμισον την είχε περιβάλει με εκπληκτική ασφάλεια και λογική και είχε κάνει την απόδρασή της να μοιάζει με το πιο εύλογο πράγμα που θα μπορούσε να φανταστεί κάποιος, ή για την ακρίβεια με τη

μοναδική αξιοπρεπή πράξη που θα μπορούσε να κάνει κάποιος στη θέση της Κάρλα. Η Κάρλα είχε νιώσει ικανή να δείξει ασυνήθιστη αυτοπεποίθηση, ακόμα και μια ώριμη αίσθηση χιούμορ, καθώς αποκάλυπτε τη ζωή της στην κυρία Τζέιμισον με τρόπο που κέρδιζε τη συμπόνια αλλά ήταν ταυτόχρονα σαρκαστικός και ρεαλιστικός. Και προσαρμοσμένος ώστε ν' ανταποκρίνεται στις προσδοκίες της κυρίας Τζέιμισον –της Σίλβια–, όπως τουλάχιστον τις καταλάβαινε η κοπέλα. Είχε πράγματι την αίσθηση πως θα μπορούσε να απογοητεύσει την κυρία Τζέιμισον, η οποία της είχε δώσει την εντύπωση του πολύ ευαίσθητου και αυστηρού ατόμου, σκέφτηκε όμως ότι δεν υπήρχε τέτοιος κίνδυνος.

Αν δεν χρειαζόταν να μείνει κοντά της πάρα πολύ καιρό.

Ο ήλιος έλαμπε, εδώ και κάμποση ώρα. Όταν κάθισαν για φαγητό, οι αχτίδες του έκαναν τα ποτήρια του κρασιού να λαμπυρίζουν. Είχε να βρέξει από νωρίς το πρωί. Φυσούσε όμως αρκετά για να ανασηκώνει το γρασίδι στην άκρη του δρόμου, τα ανθισμένα αγριόχορτα από τους μουσκεμένους θάμνους. Καλοκαιρινά σύννεφα, όχι σύννεφα βροχής, έτρεχαν αθόρυβα στον ουρανό. Το εξοχικό τοπίο άλλαζε, ελευθερωνόταν μέσα στην αληθινή λαμπρότητα μιας μέρας του Ιουλίου. Κι όπως έτρεχε το λεωφορείο τα ίχνη του πρόσφατου παρελθόντος έσβηναν – ούτε μεγάλες λακκούβες στα χωράφια, όπου είχε ξεβραστεί ο σπόρος, ούτε μίζερα κάτισχνα βλαστάρια καλαμποκιού ούτε σαρωμένο στάρι.

Της πέρασε από το μυαλό ότι έπρεπε να το πει του Κλαρκ – πως για κάποιον τερατώδη λόγο ίσως διάλεξαν μια πολύ υγρή και καταθλιπτική γωνιά της χώρας, και πως υπήρχαν άλλα μέρη όπου θα μπορούσαν να τα είχαν καταφέρει.

Ή μήπως μπορούσαν ακόμη να τα καταφέρουν;

Τότε βέβαια συνειδητοποίησε ότι δεν θα έλεγε τίποτα του Κλαρκ. Ποτέ ξανά. Δεν θα την ένοιαζε τι απέγινε εκείνος, ούτε η Γκρέις ούτε ο Μάικ ούτε ο Τζούνιπερ ούτε ο Μπλάκμπερι ούτε

η Λίζι Μπόρντεν. Αν παρ' ελπίδα γύριζε πίσω η Φλόρα, δεν θα το μάθαινε ποτέ.

Ήταν η δεύτερη φορά στη ζωή της που εγκατέλειπε τα πάντα. Η πρώτη φορά ήταν σαν το παλιό τραγούδι των Beatles – άφησε το σημείωμα πάνω στο τραπέζι, ξεγλίστρησε από το σπίτι στις πέντε η ώρα το πρωί, συνάντησε τον Κλαρκ στο πάρκινγκ της εκκλησίας στο τέρμα του δρόμου. Και μάλιστα το σιγοτραγουδούσε εκείνο το τραγούδι καθώς απομακρύνονταν γρήγορα. *She's leaving home, bye-bye*. Θυμόταν τώρα πως πίσω τους έβγαινε ο ήλιος, πως κοίταζε τα χέρια του Κλαρκ στο τιμόνι, τις μαύρες τρίχες στους δυνατούς πήχεις του, κι ανάσαινε τη μυρωδιά του εσωτερικού του φορτηγού, μια μυρωδιά πετρελαίου και μετάλλου, εργαλείων και στάβλων. Ο κρύος αέρας του φθινοπωριάτικου πρωινού φυσούσε κι έμπαινε από τις σκουριασμένες χαραμάδες του φορτηγού. Ανήκε στα οχήματα που δεν θα οδηγούσε ποτέ κάποιο μέλος της οικογένειάς της, που σχεδόν ποτέ δεν θα εμφανιζόταν στη γειτονιά της.

Η προσήλωση του Κλαρκ στην κυκλοφορία εκείνο το πρωινό (είχαν φτάσει στον Οδικό Άξονα 401), η ανησυχία του για τη συμπεριφορά του φορτηγού, οι κοφτές απαντήσεις του, τα ζαρωμένα του μάτια, ακόμα και ο ελαφρύς εκνευρισμός του με τον χαζοχαρούμενο ενθουσιασμό της – όλα αυτά τη συνάρπαζαν. Όπως και η αταξία της προηγούμενης ζωής του, η ομολογημένη μοναξιά του, η τρυφερότητα που μπορούσε να δείξει στα άλογα και στην ίδια. Τον έβλεπε σαν τον αρχιτέκτονα της ζωής μπροστά τους, τον εαυτό της παραδομένο, την υποταγή της τόσο πρέπουσα όσο και υπέροχη.

«Δεν ξέρεις τι αφήνεις πίσω» της έγραψε η μητέρα της σ' εκείνο το μοναδικό γράμμα που έλαβε και στο οποίο δεν απάντησε ποτέ. Όμως εκείνες τις ανατριχιαστικές στιγμές της φυγής της μες στο χάραμα σίγουρα ήξερε τι άφηνε πίσω, έστω κι αν είχε μια μάλλον συγκεχυμένη ιδέα για το πού πήγαινε. Μισούσε τους

γονείς της, το σπίτι τους, την πίσω αυλή τους, τα άλμπουμ με τις φωτογραφίες τους, τις διακοπές τους, τα οικιακά τους είδη, το *βεσέ* τους, τις ντουλάπες-δωμάτια, το υπόγειο σύστημα ποτίσματος του γκαζόν. Στο σύντομο σημείωμα που είχε γράψει χρησιμοποίησε τη λέξη *αυθεντικός*.

Πάντα ένιωθα την ανάγκη για έναν πιο αυθεντικό τρόπο ζωής. Ξέρω ότι δεν μπορώ να έχω την απαίτηση να το καταλάβετε.

Το λεωφορείο είχε σταματήσει τώρα στην πρώτη πόλη που ήταν στον δρόμο τους. Ο σταθμός ήταν ένα βενζινάδικο. Ήταν το βενζινάδικο που πήγαιναν με τον Κλαρκ, τον πρώτο καιρό, για να βάλουν φτηνή βενζίνη. Εκείνη την εποχή ο κόσμος τους συμπεριλάμβανε κάμποσες πόλεις στη γύρω περιοχή και μερικές φορές το έπαιζαν τουρίστες, δοκιμάζοντας τις σπεσιαλιτέ σε βρόμικα μπαρ ξενοδοχείων. Χοιρινά ποδαράκια, ξινολάχανο, τηγανίτες πατάτας, μπίρα. Και σ' όλο τον δρόμο για το σπίτι τραγουδούσαν σαν τρελοί μπουρτζόβλαχοι.

Έπειτα από λίγο, όμως, οι έξοδοι άρχισαν να θεωρούνται πεταμένα λεφτά και χαμένος χρόνος. Αυτά τα έκαναν οι άνθρωποι πριν καταλάβουν τις αλήθειες της ζωής τους.

Έκλαιγε τώρα, τα μάτια της είχαν γεμίσει δάκρυα δίχως να το συνειδητοποιήσει. Βάλθηκε να σκεφτεί το Τορόντο, τα πρώτα της βήματα. Το ταξί, το σπίτι που δεν είχε δει ποτέ, το ξένο κρεβάτι όπου θα κοιμόταν μόνη. Να ψάχνει, αύριο, στον τηλεφωνικό κατάλογο, για διευθύνσεις ιππικών ομίλων, έπειτα να πηγαίνει όπου κι αν ήταν γυρεύοντας δουλειά.

Δεν μπορούσε να δει την εικόνα: να παίρνει το μετρό ή το λεωφορείο, να φροντίζει καινούργια άλογα, να μιλάει σε καινούργιους ανθρώπους, να ζει κάθε μέρα με ορδές ανθρώπων που δεν ήταν ο Κλαρκ.

Μια ζωή, ένα σπίτι, που θα τα είχε επιλέξει επιτούτου – για να μην περιλαμβάνουν τον Κλαρκ.

Το παράξενο και τρομερό γεγονός που άρχισε να ξεκαθαρίζει στο μυαλό της για κείνο τον κόσμο του μέλλοντος, όπως τον έφερνε στον νου της τώρα, ήταν πως η ίδια δεν θα υπήρχε σ' αυτόν. Μόνο θα περπατούσε, θα άνοιγε το στόμα της και θα μιλούσε, θα έκανε το ένα ή το άλλο. Δεν θα ήταν όμως στ' αλήθεια εκεί. Και το παράξενο ήταν ότι τα έκανε όλα αυτά, ταξίδευε με αυτό το λεωφορείο με την ελπίδα να ξαναβρεί τον εαυτό της. Όπως μπορεί να έλεγε η κυρία Τζέιμισον –ή όπως και η ίδια μπορεί αυτάρεσκα να είχε πει–, *να πάρει τη ζωή της στα χέρια της*. Δεν θα τη βαραίνει κανενός η σκυθρωπή σκιά, κανενός η διάθεση δεν θα την κόλλαγε μιζέρια.

Για τι θα νοιαζόταν όμως; Πώς θα ήξερε πως είναι ζωντανή;

Όσο δραπέτευε μακριά του –τώρα–, ο Κλαρκ κρατούσε ακόμη τη θέση του στη ζωή της. Όταν θα είχε πια τελειώσει η απόδραση, όταν εκείνη απλώς θα συνέχιζε, τι θα έβαζε στη θέση του; Τι άλλο –ποιος άλλος– θα μπορούσε ποτέ να είναι μια τόσο ζωηρή πρόκληση;

Κατάφερε και σταμάτησε να κλαίει, είχε όμως αρχίσει να τρέμει. Ήταν σε κακή κατάσταση κι έπρεπε να συνέλθει, να συμμαζευτεί. «Συμμαζέψου» της είχε πει κάμποσες φορές ο Κλαρκ, καθώς περνούσε από το δωμάτιο όπου εκείνη είχε χωθεί, προσπαθώντας να μη βάλει τα κλάματα. Πράγματι, αυτό έπρεπε να κάνει.

Είχαν κάνει στάση σε μιαν άλλη πόλη. Ήταν η τρίτη έπειτα από κείνη όπου είχε ανέβει η Κάρλα στο λεωφορείο, που σημαίνει πως ούτε το πρόσεξε όταν πέρασαν από τη δεύτερη. Το λεωφορείο πρέπει να σταμάτησε, ο οδηγός να φώναξε το όνομα της πόλης, κι εκείνη δεν άκουσε ούτε είδε τίποτα μέσα στη θολούρα του τρόμου της. Σε πολύ λίγο θα έφταναν στη μεγάλη οδική αρτηρία, θα κατευθύνονταν ολοταχώς προς το Τορόντο.

Κι εκείνη θα χανόταν.

Θα χανόταν. Ποιο το νόημα να μπει σ' ένα ταξί και να δώσει

τη νέα διεύθυνση, να σηκωθεί το πρωί, να πλύνει τα δόντια της και να μπει στον κόσμο; Γιατί να πιάσει μια δουλειά, να βάλει μια μπουκιά στο στόμα της, να μετακινηθεί με τα μέσα μεταφοράς από το ένα μέρος στο άλλο;

Τα πόδια της έμοιαζαν τώρα να βρίσκονται σε τεράστια απόσταση από το σώμα της. Τα γόνατά της, μέσα στο άγνωστο κολλαριστό παντελόνι, τα ένιωθε βαριά σαν σίδερο. Βούλιαζε στη γη σαν πληγωμένο άλογο που δεν θα ξανασηκωθεί ποτέ.

Το λεωφορείο είχε ήδη φορτώσει τους ελάχιστους επιβάτες και τα δέματα που περίμεναν στην πόλη. Μια γυναίκα με το μωρό της στο καροτσάκι έγνεφε αντίο σε κάποιον. Το κτίριο πίσω τους, με το καφέ που εξυπηρετούσε και ως στάση λεωφορείου, κινούνταν επίσης. Ένα υγροποιητικό κύμα διαπέρασε τα τούβλα και τα παράθυρα λες κι ήταν έτοιμα να διαλυθούν. Με κίνδυνο της ζωής της, η Κάρλα τράβηξε το πελώριο σώμα της, τα σιδερένια άκρα της, μπροστά. Παραπάτησε, έβγαλε φωνή: «Αφήστε με να κατέβω».

Ο οδηγός πάτησε φρένο, φώναξε εκνευρισμένος: «Στο Τορόντο δεν πηγαίνατε;». Ο κόσμος τής έριχνε αδιάφορα περίεργες ματιές, κανείς δεν φάνηκε να καταλαβαίνει ότι βασανιζόταν.

«Πρέπει να κατέβω εδώ».

«Έχει τουαλέτα στο βάθος».

«Όχι. Όχι. Πρέπει να κατέβω».

«Δεν περιμένω. Το καταλαβαίνετε; Έχετε αποσκευές κάτω;»

«Όχι. Ναι. Όχι».

«Δεν έχετε αποσκευές;»

Μια φωνή στο λεωφορείο είπε: «Κλειστοφοβία. Αυτό έχει πάθει».

«Είστε άρρωστη;» είπε ο οδηγός.

«Όχι. Όχι. Απλώς θέλω να κατέβω».

«Εντάξει. Εντάξει. Κανένα πρόβλημα».

«Έλα πάρε με. Σε παρακαλώ. Έλα πάρε με».

«Έρχομαι».

Η Σίλβια είχε ξεχάσει να κλειδώσει την πόρτα της. Τώρα κατάλαβε ότι έπρεπε να την κλειδώνει, να μην την ανοίγει, όμως ήταν πολύ αργά, την είχε ανοίξει.

Και δεν ήταν κανείς.

Κι όμως ήταν σίγουρη, σίγουρη, ότι το χτύπημα ήταν αληθινό.

Έκλεισε την πόρτα κι αυτή τη φορά την κλείδωσε.

Ένας παιχνιδιάρικος ήχος, ένα κουδουνιστός ρυθμικός ήχος ερχόταν από την τζαμαρία. Άναψε το φως, αλλά δεν είδε τίποτα και το έσβησε ξανά. Κάποιο ζώο – σκίουρος μήπως; Ούτε οι τζαμόπορτες που οδηγούσαν στη σκεπαστή βεράντα ήταν κλειδωμένες. Ούτε καν εντελώς κλειστές, αφού τις είχε αφήσει κάπου έναν πόντο ανοιχτές για να παίρνει αέρα το σπίτι. Άρχισε να τις κλείνει και κάποιος γέλασε, εκεί κοντά, αρκετά κοντά για να βρίσκεται στο ίδιο δωμάτιο μ' εκείνη.

«Εγώ είμαι» είπε ένας άντρας. «Σε τρόμαξα;»

Ήταν ακουμπισμένος στο τζάμι, ακριβώς δίπλα της.

«Ο Κλαρκ» είπε. «Ο Κλαρκ από δίπλα».

Δεν σκόπευε να τον καλέσει μέσα, αλλά φοβόταν και να του κλείσει την πόρτα κατάμουτρα. Μπορούσε να την αρπάξει πριν προλάβει να την κλείσει. Ούτε κι ήθελε ν' ανάψει το φως. Κοιμόταν μ' ένα μακρύ μακό. Έπρεπε να είχε πάρει το πάπλωμα από τον καναπέ και να είχε τυλιχτεί, αλλά τώρα πια ήταν πολύ αργά.

«Ήθελες να ντυθείς;» της είπε. «Εδώ έχω μάλλον ό,τι ακριβώς χρειάζεσαι».

Κρατούσε μια σακούλα σουπερμάρκετ. Έτεινε το χέρι απότομα και της την έδωσε, δεν προσπάθησε όμως να πλησιάσει.

«Τι;» του είπε με ασταθή φωνή.

«Κοίτα να δεις. Δεν είναι βόμβα. Ορίστε, πάρ' τη».

Ψηλάφισε τη σακούλα δίχως να κοιτάξει. Κάτι μαλακό. Κι έπειτα αναγνώρισε τα κουμπιά του σακακιού, το μετάξι του πουκαμίσου, τη ζώνη στο παντελόνι.

«Σκέφτηκα ότι θα έπρεπε να σου τα επιστρέψω» της είπε. «Δικά σου δεν είναι;»

Έσφιξε το σαγόνι της για να μην αρχίσουν να χτυπάνε τα δόντια της. Το στόμα κι ο λαιμός της είχαν ξεραθεί από τον φόβο.

«Καλά κατάλαβα πως είναι δικά σου» συνέχισε ήρεμα.

Η γλώσσα της κινούνταν σαν το κουβάρι του μαλλιού. Ανάγκασε τον εαυτό της να πει: «Πού είναι η Κάρλα;».

«Θες να πεις η γυναίκα μου η Κάρλα;»

Τώρα έβλεπε το πρόσωπό του πιο καθαρά. Έβλεπε πόσο το διασκέδαζε.

«Η γυναίκα μου η Κάρλα είναι σπίτι, στο κρεβάτι. Κοιμάται στο κρεβάτι. Εκεί που ανήκει».

Ήταν ωραίος αλλά ταυτόχρονα έδειχνε ανόητος. Ψηλός, λιπόσαρκος, μυώδης, αλλά με ένα καμπούριασμα που φαινόταν ψεύτικο. Ένα σκηνοθετημένο, επιτηδευμένο απειλητικό στιλάκι. Μια τούφα μαύρα μαλλιά έπεφτε στο μέτωπό του, ένα φιλάρεσκο μουστακάκι, μάτια που έμοιαζαν να σου δίνουν ελπίδες και την ίδια στιγμή να σε κοροϊδεύουν, ένα παιδιάστικο χαμόγελο μονίμως έτοιμο να γίνει κατσούφιασμα.

Ποτέ δεν της άρεσε η όψη του. Το είχε αναφέρει και στον Λίον και της είχε πει πως ο νεαρός απλώς δεν ήταν και πολύ σίγουρος για τον εαυτό του, ήταν παραπάνω απ' ό,τι χρειαζόταν φιλικός.

Το γεγονός ότι δεν ήταν σίγουρος για τον εαυτό του δεν της πρόσφερε ιδιαίτερη ασφάλεια αυτή τη στιγμή.

«Ήταν πολύ κουρασμένη» της είπε. «Μετά την περιπετειούλα της. Έπρεπε να δεις τα μούτρα σου – έπρεπε να δεις πώς ήσουν όταν αναγνώρισες τα ρούχα. Τι νόμιζες; Ότι τη σκότωσα;»

«Ξαφνιάστηκα» είπε η Σίλβια.

«Σίγουρα. Αφού τσακίστηκες να τη βοηθήσεις να φύγει».

«Τη βοήθησα –» είπε η Σίλβια με αρκετή προσπάθεια. «Τη βοήθησα γιατί φαινόταν να υποφέρει πολύ».

«Να υποφέρει» είπε εκείνος σαν να επεξεργαζόταν τη λέξη. «Μάλλον. Υπέφερε πάρα πολύ όταν πήδηξε από κείνο το λεωφορείο και με πήρε τηλέφωνο να πάω να την πάρω. Έκλαιγε τόσο πολύ που σχεδόν δεν καταλάβαινα τι μου έλεγε».

«Ήθελε να γυρίσει;»

«Ω, ναι. Αν ήθελε, λέει. Υστερία την είχε πιάσει να γυρίσει. Αυτό το κορίτσι έχει πολλά σκαμπανεβάσματα στα συναισθήματά του. Όμως εσύ όπως φαίνεται δεν την ξέρεις όπως την ξέρω εγώ».

«Φαινόταν πολύ χαρούμενη που έφευγε».

«Αλήθεια; Ε, αφού το λες εσύ. Δεν ήρθα εδώ να μαλώσω μαζί σου».

Η Σίλβια δεν είπε τίποτα.

«Ήρθα να σου πω ότι δεν εκτιμώ καθόλου που ανακατεύεσαι στη ζωή μου με τη γυναίκα μου».

«Είναι κι άνθρωπος» είπε η Σίλβια, μολονότι ήξερε πως θα ήταν καλύτερα να μη μιλήσει. «Εκτός από γυναίκα σου».

«Θεέ και Κύριε, τι λες τώρα! Η γυναίκα μου είναι άνθρωπος; Αλήθεια; Ευχαριστώ για την πληροφορία. Αλλά μην προσπαθείς να μου κάνεις την έξυπνη εμένα. *Σίλβια*».

«Δεν προσπαθούσα να σου κάνω την έξυπνη».

«Ωραία. Χαίρομαι γι' αυτό. Δεν θέλω να θυμώσω. Έχω μόνο κάνα δυο σημαντικά πραγματάκια να σου πω. Πρώτον, δεν θέλω να ξαναχώσεις τη μύτη σου, ποτέ και πουθενά, στη ζωή τη δική μου και της γυναίκας μου. Δεύτερον, δεν θέλω να ξανάρθει εδώ πέρα. Όχι πως κι εκείνη θα πολυθέλει, γι' αυτό είμαι σίγουρος. Δεν έχει και πολύ καλή γνώμη για του λόγου σου αυτή τη στιγμή.

Ήρθε ο καιρός να μάθεις να καθαρίζεις μόνη σου το σπίτι σου. Λοιπόν» της είπε. «Λοιπόν. Το εμπέδωσες;»

«Πολύ καλά».

«Α, ναι, το ελπίζω. Το ελπίζω».

«Ναι» είπε η Σίλβια.

«Και ξέρεις τι άλλο πιστεύω;»

«Τι;»

«Πιστεύω ότι κάτι μου χρωστάς».

«Τι;»

«Πιστεύω ότι μου χρωστάς –ίσως– μια συγγνώμη».

«Εντάξει, αφού έτσι πιστεύεις. Σου ζητώ συγγνώμη».

Μετακινήθηκε, μπορεί μόνο για ν' απλώσει το χέρι του, και με την κίνηση του κορμιού του εκείνη τσίριξε.

Ο Κλαρκ γέλασε. Έβαλε το χέρι του στο κούφωμα της πόρτας για να σιγουρευτεί ότι δεν θα του την κλείσει.

«Τι είναι αυτό;»

«Ποιο;» της είπε, λες κι εκείνη προσπαθούσε να τον παρασύρει σ' ένα κόλπο που δεν θα το έχαφτε. Τότε όμως το μάτι του έπιασε κάτι ν' αντανακλάται στο τζάμι και γύρισε απότομα να δει.

Κοντά στο σπίτι ήταν ένα αβαθές πλάτωμα που συχνά τα καλοκαιρινά βράδια καλυπτόταν από τη νυχτερινή καταχνιά. Είχε πέσει κι απόψε, ήταν εκεί όλη αυτή την ώρα. Τώρα όμως, σε κάποιο σημείο, υπήρχε μια αλλαγή. Η καταχνιά είχε γίνει πιο πυκνή, είχε πάρει διακριτό σχήμα, είχε μεταμορφωθεί σε κάτι αιχμηρό και φωτεινό: πρώτα σε μια ολοζώντανη χνουδωτή μπάλα πικραλίδας που κατρακυλούσε προς τα μπρος, έπειτα συμπυκνώθηκε σε ζώο απόκοσμο, ολόλευκο, με σιδερένιο πείσμα, σαν γιγάντιος μονόκερος, που χιμούσε καταπάνω τους.

«Χριστέ και Κύριε» είπε σιγανά κι ευλαβικά ο Κλαρκ. Κι άρπαξε με δύναμη τον ώμο της Σίλβια. Το άγγιγμα αυτό δεν την

τάραξε καθόλου – το δέχτηκε ξέροντας ότι το έκανε είτε για να την προστατέψει είτε για να καθησυχάσει τον εαυτό του.

Έπειτα το όραμα έγινε χίλια κομμάτια. Βγαίνοντας από την καταχνιά και από το φως που τη μεγέθυνε –τώρα κατάλαβαν πως ήταν οι προβολείς ενός αυτοκινήτου που περνούσε από αυτόν τον παράδρομο, πιθανόν ψάχνοντας κάπου να παρκάρει– εμφανίστηκε μια λευκή κατσίκα. Μια λευκή κατσικούλα, όχι μεγαλύτερη από τσοπανόσκυλο.

Ο Κλαρκ την άφησε. «Για τ' όνομα του Χριστού, από πού ήρθες;» είπε.

«Η κατσίκα σας είναι» είπε η Σίλβια. «Η κατσίκα σας δεν είναι;»

«Φλόρα» είπε εκείνος. «Φλόρα».

Η κατσίκα είχε σταθεί κάπου ένα μέτρο μακριά τους, την είχαν πιάσει οι ντροπές και είχε κρεμάσει το κεφάλι.

«Φλόρα» είπε ο Κλαρκ. «Από πού διάβολο ήρθες; Χεστήκαμε απ' τον φόβο μας».

Εμείς.

Η Φλόρα πλησίασε αλλά και πάλι δεν σήκωσε το κεφάλι. Κάθισε πάνω στα πόδια του Κλαρκ.

«Να σε πάρει, ηλίθιο ζώο» είπε εκείνος αβέβαια. «Από πού ήρθες;»

«Είχε χαθεί» είπε η Σίλβια.

«Ναι. Είχε. Δεν πίστευα ότι θα την ξαναδούμε ποτέ, να πω την αλήθεια».

Η Φλόρα σήκωσε το βλέμμα. Το φως του φεγγαριού έπιασε μια σπίθα στα μάτια της.

«Χεστήκαμε πάνω μας» της είπε ο Κλαρκ. «Πού είχες πάει, να βρεις κανένα φιλαράκο; Χεστήκαμε, σου λέω. Γι' αυτό έφυγες; Σε πήραμε για φάντασμα».

«Η καταχνιά έφταιγε» είπε η Σίλβια. Τώρα βγήκε στη σκεπαστή βεράντα. Ένιωθε αρκετά ασφαλής.

«Ναι».

«Κι ύστερα τα φώτα εκείνου του αυτοκινήτου».

«Σαν στοιχειό» της είπε καθώς συνερχόταν. Ευχαριστημένος από την περιγραφή που μόλις έδωσε.

«Ναι».

«Οι κατσίκες είναι απρόβλεπτες» είπε ο Κλαρκ. «Μπορεί να φαίνονται ήμερες αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι. Όχι αφού μεγαλώσουν».

«Αυτή έχει μεγαλώσει; Μοιάζει τόσο μικρούλα».

«Δεν μεγαλώνει άλλο».

Στάθηκαν και κοιτούσαν κι οι δυο την κατσίκα, λες και περίμεναν να τους δώσει κι άλλο θέμα συζήτησης. Προφανώς όμως κάτι τέτοιο δεν θα συνέβαινε. Από δω και στο εξής δεν μπορούσαν να πάνε ούτε μπροστά ούτε πίσω. Η Σίλβια πίστεψε προς στιγμήν ότι μια σκιά θλίψης που ήταν έτσι τα πράγματα κάλυψε το πρόσωπό του.

Εκείνος όμως παραδέχτηκε την κατάσταση. «Είναι αργά» είπε.

«Ναι, μάλλον» είπε η Σίλβια, σαν αυτή να ήταν μια επίσκεψη σαν όλες τις άλλες.

«Εντάξει, Φλόρα. Ώρα να πάμε σπίτι».

«Θα κανονίσω να βρω κάποιον άλλον να με βοηθήσει, αν χρειαστώ βοήθεια» του είπε. «Μάλλον δεν θα τη χρειαστώ τώρα, πάντως». Και πρόσθεσε σχεδόν γελώντας: «Δεν θα μπλεχτώ στα πόδια σας».

«Ωραία» της είπε. «Μπες μέσα καλύτερα. Θα κρυώσεις».

«Παλιά πίστευαν πως η νυχτερινή καταχνιά είναι επικίνδυνη».

«Πρώτη φορά το ακούω».

«Καληνύχτα, λοιπόν» του είπε. «Καληνύχτα, Φλόρα».

Τότε χτύπησε το τηλέφωνο.

«Με συγχωρείς».

Εκείνος σήκωσε το χέρι και γύρισε να φύγει. «Καληνύχτα».

Στο τηλέφωνο ήταν η Ρουθ.

«Α» είπε η Σίλβια. «Αλλαγή σχεδίων».

Δεν κοιμήθηκε, σκεφτόταν την κατσικούλα· η εμφάνισή της μέσα από την ομίχλη τής φαινόταν όλο και πιο μαγική. Αναρωτήθηκε μάλιστα μήπως, ενδεχομένως, είχε ο Λίον κάποια σχέση μ' αυτό. Αν ήταν ποιήτρια, θα έγραφε ένα ποίημα για κάτι τέτοιο. Η εμπειρία της, όμως, της είχε μάθει πως τα θέματα για τα οποία εκείνη θεωρούσε ότι μπορεί να γραφτεί ένα ποίημα ο Λίον δεν τα έβρισκε ελκυστικά.

Η Κάρλα δεν είχε ακούσει τον Κλαρκ να βγαίνει αλλά ξύπνησε όταν εκείνος ξαναμπήκε. Της είπε πως ότι είχε βγει να ρίξει μια ματιά στον στάβλο.

«Πέρασε ένα αυτοκίνητο πριν από λίγο κι αναρωτήθηκα τι δουλειά είχε εδώ πέρα. Δεν μπορούσα να ξαναπέσω για ύπνο πριν βγω για να σιγουρευτώ ότι όλα ήταν εντάξει».

«Ήταν;»

«Απ' όσο είδα».

«Κι αφού ήμουν ξύπνιος» της είπε «σκέφτηκα να πάω και μια επίσκεψη λίγο παραπάνω. Επέστρεψα τα ρούχα».

Η Κάρλα ανακάθισε στο κρεβάτι.

«Δεν την ξύπνησες, έτσι;»

«Ξύπνησε. Κανένα πρόβλημα. Κάναμε μια κουβεντούλα».

«Α».

«Κανένα πρόβλημα».

«Δεν είπες τίποτα για το θέμα, έτσι δεν είναι;»

«Δεν είπα τίποτα».

«Στ' αλήθεια ήταν όλα από το μυαλό μου. Στ' αλήθεια ήταν. Πρέπει να με πιστέψεις. Όλα ήταν ψέματα».

«Εντάξει».

«Πρέπει να με πιστέψεις».

«Σε πιστεύω λοιπόν».

«Όλα από το μυαλό μου τα 'βγαλα».

«Εντάξει».

Χώθηκε στο κρεβάτι.

«Τα πόδια σου είναι κρύα» του είπε. «Σαν να βράχηκαν».

«Πάρα πολλή υγρασία. Έλα δω» της είπε. «Όταν διάβασα το σημείωμά σου, ήταν λες κι άδειασα μέσα μου. Αλήθεια. Αν φύγεις ποτέ μακριά μου, θα νιώθω σαν να μην έχει μείνει τίποτα μέσα μου».

Ο αίθριος καιρός συνεχίστηκε. Στους δρόμους, στα μαγαζιά, στο ταχυδρομείο, ο κόσμος χαιρετιόταν λέγοντας πως επιτέλους ήρθε το καλοκαίρι. Το χορτάρι στα βοσκοτόπια καθώς ακόμα και τα ταλαιπωρημένα σπαρτά σήκωσαν κεφάλι. Οι λιμνούλες στέγνωσαν, η λάσπη έγινε σκόνη. Ένας ελαφρύς ζεστός άνεμος φυσούσε κι όλοι είχαν και πάλι όρεξη να κάνουν πράγματα. Το τηλέφωνο χτυπούσε. Ρωτούσαν για βόλτες σε μονοπάτια με τα άλογα, για μαθήματα ιππασίας. Οι θερινές κατασκηνώσεις επίσης ενδιαφέρονταν τώρα, αφού ακύρωσαν τις εκδρομές σε μουσεία. Μίνι βαν κατέφθαναν φορτωμένα ζωηρά παιδιά. Τα άλογα κάλπαζαν κατά μήκος των φραχτών, ελεύθερα από τις κουβέρτες τους.

Ο Κλαρκ είχε καταφέρει να πάρει ένα αρκετά μεγάλο κομμάτι στέγαστρου σε καλή τιμή. Είχε περάσει ολόκληρη την πρώτη μέρα μετά τη Μέρα της Απόδρασης (έτσι είχαν βαφτίσει το ταξίδι της Κάρλα με το λεωφορείο) φτιάχνοντας τη στέγη του χώρου εκγύμνασης.

Για κάνα δυο μέρες, έτσι όπως έκαναν τις καθημερινές δουλειές τους, ο Κλαρκ και η Κάρλα έγνεφαν ο ένας στον άλλο. Αν τύχαινε να περάσει από κοντά του και δεν υπήρχε κανείς άλλος

τριγύρω, η Κάρλα μπορεί να του φιλούσε τον ώμο μέσα από το ελαφρύ ύφασμα του καλοκαιρινού πουκαμίσου του.

«Αν κάνεις να μου ξαναφύγεις ποτέ, θα σου μαυρίσω τον πισινό» της είπε, κι εκείνη ρώτησε: *«Θα το 'κανες;»*.

«Ποιο;»

«Θα μου μαύριζες τον πισινό;»

«Δοκίμασε και θα δεις». Είχε τα κέφια του τώρα, ακαταμάχητος όπως τότε που τον πρωτογνώρισε.

Παντού είχε πουλιά. Τσίχλες με κόκκινα φτερά, κοκκινολαίμηδες, ένα ζευγάρι περιστέρια που κελαηδούσαν το χάραμα. Πολλές κουρούνες, και γλάροι σε αναγνωριστικές αποστολές από τη λίμνη, και μεγάλες βαμβακίνες που έστεκαν στα κλαδιά μιας νεκρής βελανιδιάς κάπου ένα χιλιόμετρο πιο πέρα, στις παρυφές του δάσους. Στην αρχή απλώς κάθονταν εκεί, στέγνωναν τα πλατιά φτερά τους, σηκώνονταν μια στο τόσο για καμιά δοκιμαστική πτήση, φτερούγιζαν λιγάκι εδώ κι εκεί, έπειτα χαλάρωναν κι άφηναν τον ήλιο και το ζεστό αεράκι να κάνουν τη δουλειά τους. Σε μια μέρα περίπου είχαν επανέλθει, πετούσαν ψηλά, έκαναν κύκλους και προσγειώνονταν, εξαφανίζονταν πάνω από το δάσος και γυρνούσαν να ξεκουραστούν στο γνωστό γυμνό δέντρο.

Η ιδιοκτήτρια της Λίζι –η Τζόι Τάκερ– εμφανίστηκε ξανά, μαυρισμένη και φιλική. Είχε τόσο βαρεθεί τη βροχή, που έφυγε για διακοπές: ορειβασία στα Βραχώδη Όρη. Τώρα επέστρεψε.

«Τέλειο τάιμινγκ από πλευράς καιρού» είπε ο Κλαρκ. Σε λίγο αστειεύονταν με την Τζόι Τάκερ λες και δεν είχε γίνει τίποτα.

«Η Λίζι φαίνεται σε καλή κατάσταση» του είπε. «Πού είναι όμως η φιλεναδίτσα της; Πώς τη λένε – Φλόρα;»

«Χάθηκε» είπε ο Κλαρκ. «Μπορεί να την έκανε για τα Βραχώδη Όρη».

«Έχει πολλά αγριοκάτσικα εκεί. Με φανταστικά κέρατα».

«Έτσι μαθαίνω».

Τρεις τέσσερις μέρες είχαν τόσο πολλή δουλειά που δεν πρόλαβαν να κοιτάξουν στο γραμματοκιβώτιο. Όταν το άνοιξε η Κάρλα, βρήκε τον λογαριασμό του τηλεφώνου, κάποια υπόσχεση πως αν γίνονταν συνδρομητές σ' ένα συγκεκριμένο περιοδικό θα μπορούσαν να κερδίσουν ένα εκατομμύριο δολάρια και το γράμμα της κυρίας Τζέιμισον.

Αγαπητή μου Κάρλα,
σκεφτόμουν αυτά τα (μάλλον δραματικά) γεγονότα των τελευταίων ημερών και πιάνω τον εαυτό μου να μιλάει σ' εμένα αλλά στην πραγματικότητα σ' εσένα τόσο συχνά, που σκέφτηκα πως πρέπει να σου μιλήσω, έστω και μόνο με γράμμα – το καλύτερο που μπορώ να κάνω τώρα πια. Και μην ανησυχείς – δεν χρειάζεται να μου απαντήσεις.

Η κυρία Τζέιμισον συνέχιζε λέγοντας ότι δυστυχώς είχε εμπλακεί υπερβολικά στη ζωή της Κάρλα και ότι για κάποιον λόγο είχε κάνει το λάθος να πιστέψει ότι η ευτυχία και η ελευθερία της Κάρλα ταυτίζονταν. Το μόνο που την ένοιαζε ήταν η ευτυχία της Κάρλα κι έβλεπε τώρα πως εκείνη –η Κάρλα– έπρεπε να τη βρει μέσα στον γάμο της. Το μόνο που ήλπιζε ήταν πως ίσως η φυγή της και η ταραχή που ανακίνησε έφεραν στην επιφάνεια τα αληθινά αισθήματά της και ίσως και μια αναγνώριση από τον άντρα της των δικών του αληθινών αισθημάτων.

Είπε πως θα το καταλάβαινε απόλυτα αν η Κάρλα επιθυμούσε να την αποφύγει στο μέλλον και πως θα της ήταν πάντα ευγνώμων για την παρουσία της στη ζωή της σε τέτοια δύσκολη περίοδο.

Το πιο παράξενο και το πιο υπέροχο σε αυτή τη σειρά γεγονότων μού φαίνεται πως είναι η επανεμφάνιση της Φλόρα. Στην πραγματικότητα, μοιάζει μάλλον με θαύμα. Πού ήταν όλο τον καιρό και γιατί διάλεξε εκεί-

νη ακριβώς τη στιγμή για να εμφανιστεί ξανά; Είμαι σίγουρη πως ο άντρας σου θα σου τα είπε. Μιλούσαμε στην πόρτα της βεράντας κι εγώ –που κοιτούσα προς τα έξω– είδα πρώτη αυτό το λευκό πράγμα να κατεβαίνει προς εμάς μέσα από τη νύχτα. Ήταν βέβαια αποτέλεσμα της καταχνιάς. Αλλά ήταν στ' αλήθεια τρομαχτικό. Νομίζω ότι τσίριξα. Ποτέ στη ζωή μου δεν είχα νιώσει τόσο μαγεμένη, με την αληθινή έννοια. Αν θέλω να είμαι ειλικρινής, πρέπει να πω φοβισμένη. Ήμασταν εκεί, δυο μεγάλοι άνθρωποι, παγωμένοι, και τότε μέσα από την ομίχλη βγαίνει η μικρή χαμένη Φλόρα.

Κάτι ξεχωριστό πρέπει να σημαίνει αυτό. Ξέρω βέβαια πως η Φλόρα είναι ένα συνηθισμένο ζωάκι και πως πιθανότατα έφυγε για λίγο για να μείνει έγκυος. Κατά μια έννοια, η επιστροφή της δεν έχει καμιά σχέση με τις ανθρώπινες ζωές μας. Κι όμως η εμφάνισή της εκείνη τη στιγμή επηρέασε βαθιά τόσο εμένα όσο και τον άντρα σου. Όταν δυο άνθρωποι που τους χωρίζει έχθρα μαγευτούν –όχι τρομάξουν– ταυτόχρονα από ένα στοιχειό, ένας δεσμός αναπτύσσεται ανάμεσά τους και βρίσκονται ενωμένοι με τον πιο απρόσμενο τρόπο. Ενωμένοι λόγω της ανθρώπινης ιδιότητάς τους – μόνο έτσι μπορώ να το περιγράψω. Χωρίσαμε σχεδόν σαν φίλοι. Έτσι λοιπόν η Φλόρα στη ζωή μου πήρε τη θέση του καλού αγγέλου και ίσως και στη ζωή του άντρα σου και τη δική σου.

Με τους θερμότερους χαιρετισμούς Σίλβια Τζέιμισον

Μόλις το διάβασε, η Κάρλα το τσαλάκωσε. Έπειτα το έκαψε στον νεροχύτη. Οι φλόγες υψώθηκαν ανησυχητικά και άνοιξε τη βρύση, έπειτα πήρε το μαλακό, αηδιαστικό μαύρο πράγμα και το πέταξε στην τουαλέτα, όπως έπρεπε να είχε κάνει από την αρχή.

Είχε δουλειά όλη την υπόλοιπη μέρα, και την επόμενη, και τη μεθεπόμενη. Έπρεπε να οδηγήσει δυο παρέες στα μονοπάτια, έπρεπε να κάνει μαθήματα σε παιδιά, ατομικά και ομαδικά. Τη νύχτα, όταν ο Κλαρκ τύλιγε τα χέρια του γύρω της –όσο πολυά-

σχολος κι αν ήταν τώρα, ποτέ δεν ήταν πολύ κουρασμένος, ποτέ δεν αρπαζόταν–, δεν το έβρισκε δύσκολο να συνεργαστεί.

Ήταν λες κι είχε μια φονική βελόνα κάπου στα πνευμόνια της, κι ανασαίνοντας προσεκτικά απέφευγε να τη νιώσει. Μια στο τόσο, όμως, έπρεπε να πάρει βαθιά ανάσα και τότε η βελόνα ήταν ακόμη εκεί.

Η Σίλβια είχε πιάσει ένα διαμέρισμα στην πόλη, εκεί όπου δίδασκε στο κολέγιο. Στο σπίτι δεν μπήκε πωλητήριο – ή τουλάχιστον δεν είχε ταμπέλα. Ο Λίον Τζέιμισον είχε πάρει κάποιο μεταθανάτιο βραβείο – το έγραψαν οι εφημερίδες. Χωρίς καμία αναφορά σε χρήματα αυτή τη φορά.

Καθώς οι στεγνές, χρυσές μέρες του φθινοπώρου έρχονταν –μια ενθαρρυντική και κερδοφόρα εποχή– η Κάρλα διαπίστωσε ότι είχε συνηθίσει στη σουβλερή σκέψη που φώλιαζε μέσα της. Δεν ήταν πια τόσο σουβλερή – στην πραγματικότητα, δεν την ξάφνιαζε πια. Και μια σχεδόν σαγηνευτική ιδέα την είχε καταλάβει, ένας διαρκής λανθάνων πειρασμός.

Χρειαζόταν μόνο να σηκώσει τα μάτια, μόνο να κοιτάξει προς μια κατεύθυνση, μόνο να ξέρει πού θα μπορούσε να πάει. Ένας βραδινός περίπατος, αφού τελείωνε τις δουλειές της μέρας. Στις παρυφές του δάσους και στο γυμνό δέντρο όπου έκαναν το πάρτι τους οι βαμβακίνες.

Κι έπειτα τα βρόμικα κοκαλάκια στο χορτάρι. Το κρανίο, ίσως με κάποια κομματάκια ματωμένο δέρμα κολλημένα πάνω του. Ένα κρανίο που θα μπορούσε να το κρατήσει στο ένα χέρι σαν φλιτζάνι του τσαγιού. Γνώση στο ένα χέρι.

Ή μπορεί και όχι. Να μην υπήρχε τίποτα εκεί.

Μπορεί να συνέβη κάτι άλλο. Μπορεί ο Κλαρκ να έδιωξε τη Φλόρα. Ή μπορεί να την έδεσε στο πίσω μέρος του φορτηγού, να

πήγε κάπου μακριά και να την άφησε ελεύθερη. Μπορεί να την πήγε πίσω εκεί απ' όπου την πήραν. Για να μην την έχουν στα πόδια τους, να μην τους θυμίζει τίποτα.

Μπορεί να ήταν ελεύθερη.

Οι μέρες περνούσαν και η Κάρλα δεν πλησίαζε εκείνο το μέρος. Αντιστεκόταν στον πειρασμό.

Πιθανότητα

Στα μέσα Ιουνίου, το 1965, τελειώνει η σχολική χρονιά στο Τόρανς Χάους. Η Τζούλιετ δεν θα προσλαμβανόταν ως μόνιμη –η καθηγήτρια που αντικαθιστούσε έγινε καλά– και πλέον η κοπέλα μπορούσε να ξεκινήσει για το σπίτι της. Όμως κάνει μια μικρή παράκαμψη, έτσι τη χαρακτήρισε. Μια μικρή παράκαμψη για να δει έναν φίλο που ζει κοντά στη θάλασσα.

Πριν από κάνα μήνα, μαζί με μιαν άλλη καθηγήτρια –τη Χουανίτα, που ήταν η μόνη συνομήλική της από το προσωπικό και η μοναδική της φίλη– πήγαν να δουν μια παλιότερη ταινία που λεγόταν *Χιροσίμα, αγάπη μου*. Μετά, η Χουανίτα τής ομολόγησε ότι, όπως η γυναίκα στην ταινία, έτσι κι εκείνη ήταν ερωτευμένη με έναν παντρεμένο – τον πατέρα ενός μαθητή. Τότε η Τζούλιετ είπε πως και η ίδια είχε βρεθεί σε παρόμοια θέση, αλλά δεν είχε αφήσει τα πράγματα να προχωρήσουν εξαιτίας της τραγικής κατάστασης της γυναίκας του. Η γυναίκα του ήταν ολικώς ανάπηρη, στην ουσία εγκεφαλικά νεκρή. Η Χουανίτα ευχήθηκε να ήταν και η γυναίκα του φίλου της εγκεφαλικά νεκρή, αλλά δεν ήταν – ήταν ζωντανή και ισχυρή, και μπορούσε να βάλει ν' απολύσουν τη Χουανίτα.

Και λίγο καιρό αργότερα, λες κι αυτά τα τιποτένια ψέματα ή οι μισές αλήθειες μπορούσαν να κάνουν μαγικά, ήρθε ένα γράμμα. Ο φάκελος είχε άθλια όψη, σαν να είχε μείνει κάμποσο καιρό σε κάποια τσέπη, και παραλήπτης ήταν μονάχα κάποια «Τζούλιετ (καθηγήτρια), Τόρανς Χάους, Οδός Μαρκ 1482, Βανκούβερ, Β. Κολομβία». Η διευθύντρια το έδωσε στην Τζούλιετ λέγοντας: «Υποθέτω πως είναι για σένα. Παράξενο που δεν έγραψαν το επώνυμό σου, αλλά τη διεύθυνση την έχουν σωστά. Μάλλον θα τη βρήκαν στον κατάλογο».

Αγαπητή Τζούλιετ, ξέχασα σε ποιο σχολείο διδάσκεις αλλά τις προάλλες, εντελώς ξαφνικά, το θυμήθηκα, και το θεώρησα σημάδι ότι πρέπει να σου γράψω. Ελπίζω να είσαι ακόμη εκεί, για να παραιτηθείς βέβαια πριν τελειώσει η χρονιά θα πρέπει να είναι πολύ απαίσια η δουλειά. Τέλος πάντων δεν μου φάνηκες για τύπος που τα παρατάει.

Πώς σου φαίνεται ο καιρός στη Δυτική Ακτή; Αν νομίζεις πως έχετε πολλή βροχή στο Βανκούβερ, σκέψου άλλη τόση και θα καταλάβεις τι ρίχνει εδώ σ' εμάς.

Σε σκέφτομαι συχνά να κάθεσαι και να κοιτάς ~~τα στόρια~~ τ' αστέρια. Είδες, έγραψα στόρια, είναι αργά τη νύχτα κι έπρεπε από ώρα να ήμουν στο κρεβάτι μου.

Η Αννείναι πάνω κάτω τα ίδια. Όταν γύρισα από το ταξίδι τη βρήκα πάρα πολύ πεσμένη, έφταιγε όμως που μπόρεσα με τη μία να δω πόσο πολύ πήρε την κάτω βόλτα τα τελευταία δυο τρία χρόνια. Δεν είχα αντιληφθεί ότι χειροτέρευε βλέποντάς την κάθε μέρα.

Δεν νομίζω να σου είπα πως έκανα στάση στη Ριτζάινα για να δω τον γιο μου, που είναι τώρα έντεκα χρονών. Ζει εκεί με τη μητέρα του. Και σ' αυτόν πρόσεξα μεγάλη αλλαγή.

Χαίρομαι που θυμήθηκα τελικά το όνομα του σχολείου, τώρα όμως φοβάμαι ότι δεν πρόκειται να θυμηθώ το επίθετό σου. Θα το βάλω σε φάκελο έτσι κι αλλιώς κι ελπίζω να μου έρθει το όνομα.

Σε σκέφτομαι συχνά.
Σε σκέφτομαι συχνά
Σε σκέφτομαι συχνά ζζζζζζ

Το λεωφορείο πάει την Τζούλιετ από το κέντρο του Βανκούβερ στον κόλπο Χόρσου κι ύστερα σ' ένα φέρι. Διασχίζει μια χερσόνησο της ενδοχώρας και στη συνέχεια την πάει σ' άλλο ένα φέρι και ξανά διασχίζει την ενδοχώρα και έτσι φτάνει στην πόλη όπου ζει ο άντρας που έγραψε το γράμμα. Γουέιλ Μπέι. Και πόσο σύντομα –πριν ακόμη από τον κόλπο Χόρσου– περνάς από το αστικό τοπίο στην ύπαιθρο. Στη διάρκεια αυτής της σχολικής χρονιάς ζούσε ανάμεσα στις πελούζες και τους κήπους του Κέρισντεϊλ, ενώ τα βουνά της βόρειας ακτής εμφανίζονταν σαν αυλαία όποτε καθάριζε ο καιρός. Ο κήποι του σχολείου ήταν προστατευμένοι και πολιτισμένοι, περιτριγυρισμένοι από έναν πέτρινο τοίχο, και κάθε εποχή του χρόνου υπήρχε κάτι που άνθιζε. Το ίδιο και οι κήποι των σπιτιών γύρω του. Αζαλέες, λιόπρινα, δάφνες και γλυσίνες – η κηπουρική φροντίδα σε όλο της το μεγαλείο. Όμως πριν ακόμη φτάσεις στον κόλπο Χόρσου, σε κυκλώνει από παντού όχι πια δεντροφυτεμένο πάρκο, αλλά αληθινό δάσος. Κι από κει και πέρα – νερό και βράχια, μαύρα δέντρα, βρύα που κρέμονται από τα κλαδιά. Πού και πού ένα χνάρι καπνού από κάποιο υγρό κι ετοιμόρροπο σπιτάκι, με μιαν αυλή γεμάτη καυσόξυλα, σαβούρα και λάστιχα, αυτοκίνητα και εξαρτήματα αυτοκινήτων, ποδήλατα, διαλυμένα ή μη, παιχνίδια, όλα αυτά δηλαδή που αναγκαστικά μένουν έξω όταν δεν υπάρχει γκαράζ ή υπόγειο.

Οι πόλεις όπου κάνει στάση το λεωφορείο δεν είναι καθόλου οργανωμένες. Σε κάποια μέρη υπάρχουν μικρές συστάδες ομοιόμορφων σπιτιών – εταιρικές κατοικίες. Τα περισσότερα σπίτια όμως μοιάζουν μ' εκείνα στο δάσος, το καθένα μέσα

στη δική του φαρδιά, ακατάστατη αυλή, λες και μόνο κατά τύχη χτίστηκαν τόσο κοντά το ένα στο άλλο. Δεν υπάρχουν ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι, εκτός από τη λεωφόρο που τις διασχίζει, ούτε πεζοδρόμια. Ούτε μεγάλα, συμπαγή κτίρια να στεγάζουν ταχυδρομεία ή υπηρεσίες του Δήμου, ούτε περίτεχνα οικοδομικά τετράγωνα με καταστήματα, χτισμένα για να τραβούν την προσοχή. Ούτε ηρώα, δημόσιες βρύσες, ανθοστόλιστα παρκάκια. Μια στο τόσο κάνα ξενοδοχείο, που μοιάζει με παμπ και τίποτα περισσότερο. Μια στο τόσο κάποιο σύγχρονο σχολείο ή νοσοκομείο – αξιοπρεπές, αλλά χαμηλό και λιτό σαν αποθήκη.

Και κάποια στιγμή –στο δεύτερο φέρι εμφανώς– αρχίζει να έχει αμφιβολίες για την όλη ιστορία, αμφιβολίες που την ανακατεύουν.

Σε σκέφτομαι συχνά

Συχνά σε σκέφτομαι συχνά

Τέτοια λένε μόνο για να σε παρηγορήσουν ή από μιαν ήπια επιθυμία να σ' έχουν στο περίμενε.

Κάπου όμως θα πρέπει να 'χει ένα ξενοδοχείο στο Γουέιλ Μπέι, ή τουλάχιστον κατάλυμα για τους τουρίστες. Εκεί θα πάει. Τη μεγάλη βαλίτσα της την έχει αφήσει στο σχολείο, θα την πάρει αργότερα. Μόνο ένα σακ βουαγιάζ έχει με τα απαραίτητα κρεμασμένο στον ώμο, δεν θα τραβήξει την προσοχή. Ένα βράδυ θα μείνει. Μπορεί να του τηλεφωνήσει.

Και να πει τι;

Ότι έτυχε να περνάει, πήγαινε να δει μια φίλη. Τη φίλη της τη Χουανίτα, από το σχολείο, που έχει εξοχικό – πού; Η Χουανίτα έχει μια καλύβα στο δάσος, είναι μια ατρόμητη γυναίκα που λατρεύει την ύπαιθρο (πολύ διαφορετική από την αληθινή Χουανίτα, που σχεδόν ποτέ δεν βγάζει τα ψηλοτάκουνα). Κι άκου να δεις, η καλύβα τυχαίνει να είναι λίγο πιο νότια από το Γουέιλ Μπέι. Η επίσκεψη στην καλύβα και στη Χουανίτα τελείωσε και η Τζούλιετ

σκέφτηκε –σκέφτηκε– μια που ήταν σχεδόν στα μέρη του – σκέφτηκε ότι μπορούσε και να...

Βράχια, δέντρα, νερό, χιόνι: εναλλάσσονταν κάθε τόσο διαμορφώνοντας το σκηνικό, έξω από το παράθυρο του τρένου, έξι μήνες πριν, ένα πρωί μεταξύ Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς. Τα βράχια ήταν μεγάλα, άλλοτε ξεπρόβαλλαν κοφτερά, άλλοτε ήταν λεία σαν κροκάλες, σκούρα γκρίζα ή σχεδόν μαύρα. Τα δέντρα ήταν κυρίως αειθαλή, πεύκα, ερυθρελάτες ή κέδροι. Οι ερυθρελάτες, οι μαύρες ερυθρελάτες, είχαν κάτι σαν επιπλέον δεντράκια, μινιατούρες του εαυτού τους, κολλημένα στην κορφή. Τα δέντρα που δεν ήταν αειθαλή ήταν μακριά, λεπτά και γυμνά – θα μπορούσαν να είναι λεύκες, αγριόπευκα ή σημύδες. Κάποια είχαν κηλίδες στους κορμούς. Το χιόνι σχημάτιζε χοντρά σκουφιά πάνω στους βράχους και κάλυπτε την εκτεθειμένη στον άνεμο πλευρά των δέντρων. Σαν μαλακιά, λεία κουβέρτα σκέπαζε πολλές, μικρές και μεγάλες, παγωμένες λίμνες. Μόνο σε μαύρα σκοτεινά ρυάκια που κυλούσαν γρήγορα το νερό δεν ήταν παγωμένο.

Η Τζούλιετ είχε ένα βιβλίο ανοιχτό στην ποδιά της, όμως δεν διάβαζε. Δεν έπαιρνε τα μάτια της από το τοπίο. Ήταν μόνη σ' ένα διπλό κάθισμα κι απέναντί της υπήρχε ένα επίσης άδειο διπλό κάθισμα. Σ' αυτό τον χώρο φτιαχνόταν το κρεβάτι της τη νύχτα. Ο αχθοφόρος είχε πιάσει τώρα δουλειά σ' αυτή την κλινάμαξα, μάζευε τα βραδινά στρωσίδια. Σε κάποια σημεία οι σκουροπράσινες κουκούλες, που έκλειναν με φερμουάρ, κρέμονταν ακόμη στο δάπεδο. Η μυρωδιά αυτού του υφάσματος, που θύμιζε καραβόπανο, μαζί ίσως με μια ελαφριά οσμή σκεπασμάτων και τουαλέτας ήταν διάχυτη, ενώ ρεύματα φρέσκου χειμωνιάτικου αέρα ξεχύνονταν όποτε κάποιος άνοιγε τις πόρτες σε κάποιαν άκρη του βαγονιού. Οι τελευταίοι πήγαιναν για πρωινό, άλλοι γυρνούσαν.

Υπήρχαν χνάρια στο χιόνι, χνάρια μικρών ζώων. Σειρές από χάντρες που σχημάτιζαν θηλιές και χάνονταν.

Η Τζούλιετ ήταν είκοσι ενός χρονών και ήδη πτυχιούχος και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στην Κλασική Φιλολογία. Δούλευε το διδακτορικό της, είχε όμως κάνει ένα διάλειμμα για να διδάξει λατινικά σ' ένα ιδιωτικό σχολείο θηλέων στο Βανκούβερ. Δεν είχε σπουδάσει καθηγήτρια· μια κενή θέση που προέκυψε ξαφνικά στα μέσα του σχολικού έτους ήταν ο λόγος που το σχολείο θέλησε να την προσλάβει. Πιθανόν να ήταν η μόνη που απάντησε στην αγγελία. Ο μισθός ήταν μικρότερος απ' αυτόν που θα δεχόταν οποιοσδήποτε καθηγητής με τυπικά προσόντα. Η Τζούλιετ ωστόσο χαιρόταν που έβγαζε χρήματα, όσα κι αν ήταν αυτά, μετά τις πενιχρές υποτροφίες που έπαιρνε επί σειρά ετών.

Ήταν ψηλή κοπέλα, με λευκή επιδερμίδα και λεπτό σκελετό. Τα ανοιχτά καστανά μαλλιά της ούτε με λακ δεν έμεναν για πολύ παραφουσκωμένα. Η όψη της θύμιζε προσηλωμένη μαθήτρια. Το κεφάλι ψηλά, ένα σχεδόν στρογγυλό πιγούνι, πλατύ στόμα με λεπτά χείλη, κοντή και ανασηκωμένη μύτη, λαμπερά μάτια κι ένα μέτωπο που συχνά αναψοκοκκίνιζε όταν προσπαθούσε ή όταν άκουγε έναν καλό λόγο. Οι καθηγητές της ήταν κατευχαριστημένοι μαζί της –ήταν ευγνώμονες για όποιον επέλεγε να σπουδάσει αρχαίες γλώσσες αυτή την εποχή, ιδίως μάλιστα αν ήταν τόσο χαρισματικός–, όμως ανησυχούσαν κιόλας. Το πρόβλημα ήταν πως ήταν κορίτσι. Αν παντρευόταν –πράγμα πολύ πιθανό, αφού δεν ήταν άσχημη για υπότροφος, καθόλου άσχημη–, θα χαράμιζε τη σκληρή δουλειά, τη δική της και τη δική τους. Κι αν δεν παντρευόταν, πιθανότατα θα γινόταν αγέλαστη και μοναχική, ενώ θα έχανε τις προαγωγές που θα τις έδρεπαν άντρες (οι οποίοι τις χρειάζονταν περισσότερο, αφού είχαν οικογένειες να θρέψουν). Και δεν θα είχε τη δυνατότητα να υπερασπιστεί το παράδοξο της επιλογής των αρχαίων κλασικών, να αποδεχτεί το γεγονός ότι ο

κόσμος έβλεπε αυτή την επιλογή σαν αδιάφορη ή πληκτική και να το πετάξει από πάνω της όπως κάνουν οι άντρες. Οι παράδοξες επιλογές ήταν απλώς πιο εύκολες για τους άντρες, καθώς οι περισσότεροι θα έβρισκαν γυναίκες που θα τους παντρεύονταν ευχαρίστως. Δεν ίσχυε και το αντίστροφο.

Όταν της πρόσφεραν τη θέση στο σχολείο, την παρακίνησαν να δεχτεί. Θα σου κάνει καλό. Βγες λιγάκι στον κόσμο. Δες λίγο την πραγματική ζωή.

Η Τζούλιετ είχε συνηθίσει τέτοιου είδους συμβουλές· απογοητεύτηκε ωστόσο που τις άκουσε από αυτούς τους άντρες, οι οποίοι έδειχναν από τις πράξεις και τα λόγια τους να μην υπήρξαν ποτέ ιδιαίτερα πρόθυμοι να τριφτούν με τον πραγματικό κόσμο. Στην πόλη όπου μεγάλωσε, το είδος της ευφυΐας της το θεωρούσαν συνήθως κάτι αντίστοιχο με την κουτσαμάρα ή με έναν επιπλέον αντίχειρα, κι ο κόσμος δεν παρέλειπε να επισημάνει τα κουσούρια που αναπόφευκτα θα της άφηνε – πως δεν θα μπορούσε ποτέ να χειριστεί ραπτομηχανή, να δένει ένα δέμα νοικοκυρεμένα ή να προσέχει ότι φαινόταν το μισοφόρι της. Τι θ' απογίνει, αυτό ήταν το θέμα.

Αυτή η σκέψη περνούσε από το μυαλό και της μητέρας και του πατέρα της, που ήταν περήφανοι για κείνη. Η μητέρα της ήθελε να είναι δημοφιλής, και γι' αυτό την είχε παρακινήσει να μάθει πατινάζ και πιάνο. Κι έμαθε, βέβαια ούτε πρόθυμα ούτε καλά. Ο πατέρας της ήθελε απλώς η κόρη του να είναι ενταγμένη. Πρέπει να ενταχθείς, της έλεγε, αλλιώς ο κόσμος θα σου κάνει τη ζωή κόλαση. (Παράβλεπε έτσι το γεγονός ότι εκείνος, και κυρίως η μητέρα της Τζούλιετ, δεν ήταν απόλυτα ενταγμένοι αλλά δεν ήταν δυστυχισμένοι. Ίσως αμφέβαλλε αν η Τζούλιετ θα ήταν τόσο τυχερή.)

Έχω ενταχθεί, είπε η Τζούλιετ μόλις έφυγε για το κολέγιο. Στο τμήμα κλασικών σπουδών έχω ενταχθεί. Είμαι εξαιρετικά καλά.

Να όμως που το ίδιο μήνυμα ήρθε αυτή τη φορά από τους δασκάλους της, οι οποίοι μέχρι τότε έδειχναν να την εκτιμούν και να χαίρονται για κείνη. Η χαρά τους δεν έκρυβε την ανησυχία τους. Βγες στον κόσμο, είχαν πει. Λες κι αυτό στο οποίο βρισκόταν μέχρι τώρα ήταν το πουθενά.

Παρ' όλα αυτά, στο τρένο, ήταν ευτυχισμένη.

Τάιγκα, σκέφτηκε. Δεν ήξερε αν αυτή ήταν η σωστή λέξη για να περιγράψει αυτό που έβλεπε από το παράθυρο. Μπορεί, σε κάποιο επίπεδο, να είχε για τον εαυτό της την εικόνα ηρωίδας ρωσικού μυθιστορήματος που ταξίδευε σ' ένα ανοίκειο, τρομαχτικό και συναρπαστικό τοπίο, όπου τη νύχτα ούρλιαζαν οι λύκοι, για να βρει τη μοίρα της. Καθόλου δεν την ένοιαζε που η μοίρα αυτή –σ' ένα ρωσικό μυθιστόρημα– κατά πάσα πιθανότητα θα ήταν ζοφερή, ή τραγική, ή και τα δυο.

Έτσι κι αλλιώς, το θέμα δεν ήταν η προσωπική της μοίρα. Αυτό που την τραβούσε –που τη μάγευε, για την ακρίβεια– ήταν η ίδια η απάθεια, η μονοτονία, η αψηφισιά και η περιφρόνηση προς την αρμονία της ανώμαλης επιφάνειας της Καναδικής Ασπίδας.

Με την άκρη του ματιού της έπιασε μια σκιά. Έπειτα ένα πόδι με παντελόνι, που έμπαινε.

«Είναι πιασμένη αυτή η θέση;»

Και βέβαια όχι. Τι να του έλεγε;

Παντοφλέ παπούτσια με φουντάκια, ταμπά καλό παντελόνι, ταμπά και καφέ καρό σακάκι με μαρόν μολυβιές, σκούρο μπλε πουκάμισο, μαρόν γραβάτα με μπλε και χρυσές πιτσιλιές. Όλα ολοκαίνουργια κι όλα –εκτός από τα παπούτσια– ελαφρώς μεγαλύτερα από το μέγεθός του, λες και το σώμα μέσα τους είχε συρρικνωθεί λιγάκι αφού τα αγόρασε.

Μάλλον ήταν πενηντάρης, με φωτεινά χρυσοκάστανα τσουλούφια κολλημένα στο κρανίο του. (Αδύνατο να ήταν βαμμένα, ή μήπως όχι, ποιος θα έβαφε μια τόσο λειψή χαίτη;) Τα φρύδια

του ήταν πιο σκούρα, κοκκινωπά, παχιά, ζαρωμένα. Το δέρμα του προσώπου του σβολιασμένο, πηγμένο σαν την επιφάνεια του ξινισμένου γάλακτος.

Ήταν άσχημος; Ναι, βέβαια. Ήταν άσχημος, αλλά το ίδιο κατά τη γνώμη της ήταν πολλοί, πάρα πολλοί άντρες στην ηλικία του. Αργότερα δεν θα το έλεγε πως ήταν εντυπωσιακά άσχημος.

Τα φρύδια του σηκώθηκαν, τα ανοιχτόχρωμα, υγρά μάτια του διεστάλησαν, σαν για να δείξει εύθυμος. Βολεύτηκε απέναντί της.

«Δεν έχει και πολλά να δεις έξω» είπε.

«Όχι». Χαμήλωσε το βλέμμα στο βιβλίο της.

«Αχά» της είπε, λες και το πράγμα εξελισσόταν βολικά. «Και πόσο μακριά πάτε;»

«Στο Βανκούβερ».

«Κι εγώ. Στην άλλη άκρη της χώρας. Μπορεί να τη δεις όλη όσο ταξιδεύεις, έτσι δεν είναι;»

«Μμ».

Αλλά εκείνος επέμεινε.

«Κι εσείς στο Τορόντο ανεβήκατε;»

«Ναι».

«Εκεί μένω, στο Τορόντο. Όλη μου τη ζωή έχω ζήσει εκεί πέρα. Κι εσείς εκεί μένετε;»

«Όχι» είπε η Τζούλιετ κοιτάζοντας ξανά το βιβλίο της, προσπαθώντας να παρατείνει την παύση. Κάτι όμως –η ανατροφή της, η αμηχανία της, ένας Θεός ξέρει, μπορεί και ο οίκτος της– την κατέβαλε και ανέφερε το όνομα της πατρίδας της, έπειτα, για να καταλάβει εκείνος, την τοποθέτησε στον χάρτη δίνοντας την απόσταση από διάφορες μεγαλύτερες πόλεις, τη θέση του σε σχέση με τη λίμνη Χέρον και το Τζόρτζιαν Μπέι.

«Έχω μια ξαδέρφη στο Κόλινγκγουντ. Ωραία η εξοχή εκεί πάνω. Ανέβηκα να τη δω, εκείνη και την οικογένειά της, κάνα δυο φορές. Μόνη σας ταξιδεύετε; Όπως εγώ;»

Κι όλο και πλατάγιζε τα χέρια του το ένα πάνω στο άλλο.

«Ναι». Όχι άλλο, σκέφτεται. Όχι άλλο.

«Πρώτη φορά κάνω μεγάλο ταξίδι για οπουδήποτε. Και τι ταξίδι, ολομόναχος».

Η Τζούλιετ δεν είπε τίποτα.

«Σας είδα εκεί να διαβάζετε το βιβλίο σας ολομόναχη και σκέφτηκα, μπορεί κι εκείνη να είναι ολομόναχη και να έχει πολύ δρόμο να κάνει, άρα θα μπορούσαμε ίσως να κάνουμε λίγη συντροφιά, τι λέτε;»

Μ' εκείνη τη λέξη, *συντροφιά*, ένας παγωμένος στρόβιλος τύλιξε την Τζούλιετ. Κατάλαβε ότι ο άντρας δεν προσπαθούσε να την ψαρέψει. Ένα από τα αποθαρρυντικά πράγματα που της συνέβαιναν καμιά φορά ήταν οι τολμηρές προτάσεις από αδέξιους, μοναχικούς και άσχημους άντρες, που υπονοούσαν πως κι εκείνη έβραζε στο ίδιο καζάνι. Όμως εκείνος δεν έκανε αυτό. Εκείνος ήθελε φίλη, όχι φιλενάδα. Ήθελε *συντροφιά*.

Η Τζούλιετ ήξερε ότι σε πολύ κόσμο μπορεί να φαινόταν αλλόκοτη και μονήρης – και κατά κάποιον τρόπο, ήταν. Για μεγάλο μέρος της ζωής της όμως είχε επίσης νιώσει το αίσθημα ότι την περιτριγυρίζουν άνθρωποι που θέλουν να της ρουφήξουν την προσοχή, τον χρόνο και την ψυχή. Και συνήθως τους άφηνε.

Να είσαι διαθέσιμη, να είσαι φιλική (ιδίως αν δεν είσαι *δημοφιλής*) – αυτά μάθαινες στις μικρές πόλεις αλλά και στον κοιτώνα των κοριτσιών. Να διευκολύνεις όσους θέλουν να σε ξεζουμίσουν, κι ας μην ξέρουν καθόλου ποια είσαι.

Κοίταξε στα μάτια αυτόν τον άντρα και δεν χαμογέλασε. Την είδε αποφασισμένη, και το πρόσωπό του συσπάστηκε από πανικό.

«Καλό το βιβλίο που έχετε εκεί; Για τι πράγμα μιλάει;»

Δεν θα του έλεγε πως αφορούσε την αρχαία Ελλάδα και τη μεγάλη εμμονή που είχαν οι αρχαίοι Έλληνες με το παράλογο. Δεν θα δίδασκε αρχαία ελληνικά, υποτίθεται όμως ότι θα δίδασκε

ένα μάθημα που λεγόταν Αρχαία Ελληνική Σκέψη, διάβαζε λοιπόν ξανά Ντοντς[1] για να δει τι μπορούσε να πάρει. «Θέλω να διαβάσω» είπε. «Μου φαίνεται θα πάω στο βαγόνι-παρατηρητήριο».

Και σηκώθηκε κι έφυγε, με τη σκέψη ότι δεν έπρεπε να του είχε πει πού πήγαινε, μπορεί να σηκωνόταν κι εκείνος και να την ακολουθούσε, ζητώντας της συγγνώμη, με ένα νέο αίτημα. Με τη σκέψη, επίσης, ότι θα έκανε κρύο στο βαγόνι-παρατηρητήριο και μακάρι να είχε πάρει μαζί το πουλόβερ της. Αδύνατον τώρα να γυρίσει να το πάρει.

Η πανοραμική θέα από το βαγόνι-παρατηρητήριο, στο πίσω μέρος του τρένου, της φαινόταν λιγότερο ικανοποιητική από τη θέα από το παράθυρο της κλινάμαξας. Τώρα υπήρχε πάντα η παρεμβολή του ίδιου του τρένου, μπροστά σου.

Ίσως το πρόβλημα να ήταν ότι κρύωνε, ακριβώς αυτό δηλαδή που είχε σκεφτεί ότι θα συμβεί. Και πως ήταν ταραγμένη. Αλλά όχι μετανιωμένη. Άλλο ένα λεπτό και θα της πρόσφερε το ιδρωμένο χέρι του –η Τζούλιετ πίστευε πως είτε θα ήταν ιδρωμένο είτε ξερό και ξεφλουδισμένο–, θα συστήνονταν, θα εγκλωβιζόταν. Ήταν η πρώτη νίκη αυτού του είδους που είχε ποτέ καταφέρει και ήταν σε βάρος του πιο αξιολύπητου, του πιο θλιβερού αντιπάλου. Σαν να τον άκουγε τώρα να μασάει τη λέξη *συντροφιά*. Διστακτικότητα και θρασύτητα. Διστακτικότητα η συνήθειά του. Και θρασύτητα το αποτέλεσμα κάποιας ελπίδας ή απόφασης που ράγισε την επιφάνεια της μοναξιάς του, της πείνας στην ψυχή του.

Ήταν απαραίτητο αλλά όχι εύκολο, καθόλου εύκολο. Στην πραγματικότητα είναι μεγαλύτερη νίκη να ορθώνεις το ανάστημά σου απέναντι σε κάποιον που βρίσκεται σε τέτοια κατάσταση.

1. E. R. Dodds (1893-1979), ιρλανδός κλασικός φιλόλογος. Το βιβλίο που διαβάζει η ηρωίδα είναι το έργο του *The Greeks and the Irrational* (1951) [ελληνική έκδοση: *Οι Έλληνες και το παράλογο*, μετάφραση: Γιώργης Γιατρομανωλάκης, Καρδαμίτσας 1996].

Μεγαλύτερη νίκη απ' ό,τι αν ο άλλος ήταν επιδέξιος και σίγουρος για τον εαυτό του. Αλλά για λίγο εκείνη θα ένιωθε κάπως άθλια.

Μόνο άλλοι δυο άνθρωποι κάθονταν στο βαγόνι-παρατηρητήριο. Δυο μεγαλύτερες γυναίκες, που η καθεμιά τους καθόταν μόνη. Όταν η Τζούλιετ είδε έναν μεγάλο λύκο να διασχίζει τη χιονισμένη, τέλεια επιφάνεια μιας μικρής λίμνης, ήξερε πως έπρεπε να τον είδαν κι εκείνες. Όμως καμιά δεν έσπασε τη σιωπή, κι αυτό το βρήκε ευχάριστο. Ο λύκος δεν έδωσε σημασία στο τρένο, ούτε κοντοστάθηκε ούτε έτρεξε πιο γρήγορα. Η γούνα του ήταν μακριά, με ασημιές αποχρώσεις πάνω στο λευκό. Θαρρούσε άραγε πως τον έκανε αόρατο;

Όσην ώρα η Τζούλιετ παρακολουθούσε τον λύκο, είχε έρθει κι άλλος επιβάτης. Ένας άντρας, που έπιασε ένα κάθισμα στην απέναντι πλευρά του διαδρόμου. Κρατούσε κι αυτός ένα βιβλίο. Ακολούθησε ένα ζευγάρι ηλικιωμένων – εκείνη μικροκαμωμένη και ζωηρή, εκείνος μεγαλόσωμος και άγαρμπος, που έπαιρνε βαριές ανάσες δυσφορώντας.

«Έχει κρύο εδώ πάνω» είπε όταν βολεύτηκαν στις θέσεις τους. «Θες να πάω να σου φέρω το σακάκι σου;»

«Μην μπαίνεις στον κόπο».

«Δεν είναι κόπος».

«Εντάξει θα 'μαι».

Πέρασε μια στιγμή και η γυναίκα είπε: «Σίγουρα έχεις θέα από δω πέρα». Εκείνος δεν απάντησε κι εκείνη ξαναδοκίμασε. «Βλέπεις τα πάντα».

«Τι να δεις».

«Περίμενε να περάσουμε τα βουνά. Τότε θα δεις. Σου άρεσε το πρωινό;»

«Τα αυγά ήταν πολύ μελάτα».

«Το ξέρω». Η γυναίκα συνέπασχε. «Σκεφτόμουν ότι μάλλον έπρεπε να μπουκάρω στην κουζίνα και να τα φτιάξω μόνη μου».

«Μαγειρείο. Μαγειρείο το λένε».

«Νόμιζα πως έτσι το λένε στα πλοία».

Η Τζούλιετ και ο άντρας στην άλλη άκρη του διαδρόμου σήκωσαν τα μάτια από το βιβλίο τους την ίδια στιγμή και οι ματιές τους συναντήθηκαν, με μια ηρεμία που δεν πρόδινε καμιάν έκφραση. Και σ' αυτό το δευτερόλεπτο, ή τα δυο, το τρένο έκοψε ταχύτητα, έπειτα σταμάτησε, κι εκείνοι κοίταξαν αλλού.

Είχαν φτάσει σ' έναν μικρό οικισμό μέσα στο δάσος. Από τη μια πλευρά ήταν ο σταθμός, βαμμένος σκούρο κόκκινο, κι από την άλλη κάτι λίγα σπίτια βαμμένα στο ίδιο χρώμα. Σπίτια ή στρατώνες, για τους εργάτες στον σιδηρόδρομο. Ακούστηκε μια αναγγελία ότι θα έκαναν στάση εκεί για δέκα λεπτά.

Η πλατφόρμα του σταθμού είχε καθαριστεί από το χιόνι και η Τζούλιετ, κοιτάζοντας μπροστά, είδε κάποιους να κατεβαίνουν από το τρένο για να περπατήσουν. Θα ήθελε να κάνει το ίδιο, όχι όμως χωρίς παλτό.

Ο άντρας από την άλλη άκρη του διαδρόμου σηκώθηκε και κατέβηκε τη σκάλα δίχως να κοιτάξει γύρω του. Πόρτες άνοιξαν κάπου από κάτω, φέρνοντας ένα φευγαλέο ρεύμα κρύου αέρα. Ο ηλικιωμένος σύζυγος ρώτησε τι έκαναν εδώ και πώς τέλος πάντων το έλεγαν αυτό το μέρος. Η γυναίκα του πήγε στην μπροστινή πλευρά του βαγονιού προσπαθώντας να δει το όνομα του οικισμού, χωρίς επιτυχία.

Η Τζούλιετ διάβαζε για τον μαιναδισμό. Οι τελετές λάμβαναν χώρα τη νύχτα, το μεσοχείμωνο, έλεγε ο Ντοντς. Οι γυναίκες ανέβαιναν στην κορυφή του Παρνασσού, και μια φορά που αποκλείστηκαν εκεί πάνω από μια χιονοθύελλα, χρειάστηκε να στείλουν ομάδα διάσωσης για να τις κατεβάσει. Οι επίδοξες μαινάδες γύρισαν πίσω με τα ρούχα κοκαλωμένα, έχοντας, παρ' όλο το μένος τους, δεχτεί να διασωθούν. Της Τζούλιετ αυτό της φαινόταν σημερινή αντίδραση, φώτιζε κατά κάποιον τρόπο με σύγχρονο

φως την αντίδραση των ιερειών. Άραγε θα το έβλεπαν έτσι οι μαθήτριες; Μάλλον όχι. Πιθανότατα θα ήταν κουμπωμένες και δεν θα ενέδιδαν σε οποιαδήποτε έννοια ψυχαγωγίας μέσω του μαθήματος ή συμμετοχής σε αυτό, όπως κάνουν συνήθως οι μαθήτριες. Κι εκείνες που δεν θα ήταν τόσο κουμπωμένες δεν θα ήθελαν να το δείξουν.

Ακούστηκε η ειδοποίηση για επιβίβαση, ο φρέσκος αέρας κόπηκε, το τρένο άρχισε διστακτικά να σαλεύει. Η Τζούλιετ σήκωσε τα μάτια, και μπροστά, σε κάποια απόσταση, είδε τη μηχανή να εξαφανίζεται σε μια στροφή.

Και τότε ένας κλυδωνισμός, μια δόνηση, μια δόνηση που φάνηκε να διαπερνάει ολόκληρο το τρένο. Μια αίσθηση, εδώ πάνω, πως το βαγόνι ταλαντευόταν. Ένα απότομο φρενάρισμα.

Όλοι κάθισαν και περίμεναν να ξεκινήσει πάλι το τρένο και κανείς δεν μιλούσε. Ακόμα κι ο γκρινιάρης σύζυγος ήταν σιωπηλός. Τα λεπτά περνούσαν. Πόρτες ανοιγόκλειναν. Ακούγονταν αντρικές φωνές, ενώ μια αίσθηση φόβου και ταραχής διαχεόταν. Από το μπαρ του τρένου, που ήταν ακριβώς από κάτω, μια επιτακτική φωνή – μπορεί του εισπράκτορα. Ήταν όμως αδύνατο ν' ακούσεις τι έλεγε.

Η Τζούλιετ σηκώθηκε και πήγε στην μπροστινή πλευρά του βαγονιού. Κοίταξε πάνω απ' όλα τα βαγόνια που ήταν μπροστά. Είδε κάποιες σιλουέτες να τρέχουν μες στο χιόνι.

Μια από τις μόνες γυναίκες ήρθε και στάθηκε πλάι της.

«Το κατάλαβα ότι θα συνέβαινε κάτι κακό» είπε η γυναίκα. «Το κατάλαβα από τότε που σταματήσαμε. Δεν ήθελα να ξαναξεκινήσουμε. Πίστευα ότι κάτι θα συμβεί».

Η άλλη μόνη γυναίκα είχε έρθει και είχε σταθεί πίσω τους.

«Δε θα 'ναι τίποτα» είπε. «Μπορεί κάνα κλαδί να έχει πέσει στις γραμμές».

«Έχουν αυτό το πράγμα που πάει μπροστά από το τρένο» της

είπε η πρώτη γυναίκα. «Επιτούτου, για να μαζεύει πράγματα, όπως κλαδιά, που πέφτουν στις γραμμές».

«Μπορεί να έπεσε τώρα μόλις».

Και οι δυο γυναίκες μιλούσαν με την ίδια προφορά βόρειας Αγγλίας και δίχως την ευγένεια των ξένων ή των απλών γνωστών. Τώρα που τις κοίταζε καλά η Τζούλιετ διαπίστωσε πως πιθανότατα ήταν αδερφές, μολονότι η μια είχε πιο νεανικό, πιο πλατύ πρόσωπο. Ταξίδευαν λοιπόν μαζί αλλά κάθονταν χωριστά. Ή μπορεί και να είχαν μαλώσει.

Ο εισπράκτορας ανέβαινε τη σκάλα προς το βαγόνι-παρατηρητήριο. Στα μισά, γύρισε να μιλήσει.

«Τίποτα σοβαρό, μην ανησυχείτε, φαίνεται πως πέσαμε σε κάποιο εμπόδιο στις γραμμές. Ζητούμε συγγνώμη για την καθυστέρηση και θα ξεκινήσουμε πάλι το συντομότερο δυνατόν, αλλά ίσως χρειαστεί να μείνουμε εδώ πέρα λίγο ακόμα. Ο φροντιστής μού λέει ότι θα έχει δωρεάν καφέ κάτω σε λίγα λεπτά».

Η Τζούλιετ τον ακολούθησε όπως κατέβαινε τη σκάλα. Με το που σηκώθηκε, κατάλαβε ότι είχε ένα πρόβλημα που την ανάγκαζε να γυρίσει στη θέση της και στη βαλιτσούλα της, είτε ο άντρας που σνόμπαρε ήταν ακόμη εκεί είτε όχι. Όπως διέσχιζε τα βαγόνια διασταυρώθηκε με άλλους επιβάτες που κινούνταν. Άνθρωποι σπρώχνονταν στα παράθυρα από τη μια πλευρά του τρένου, ή είχαν σταθεί ανάμεσα στα βαγόνια, σαν να περίμεναν ν' ανοίξουν οι πόρτες. Η Τζούλιετ δεν είχε χρόνο να κάνει ερωτήσεις, όπως γλιστρούσε όμως ανάμεσά τους άκουσε ότι μπορεί να ήταν καμιά αρκούδα, ή κανένας τάρανδος, ή καμιά αγελάδα. Κι ο κόσμος αναρωτιόταν τι δουλειά είχε μια αγελάδα εδώ πάνω στο δάσος ή γιατί οι αρκούδες δεν ήταν όλες σε νάρκη τώρα, ή μήπως ήταν κανένας μεθυσμένος που τον είχε πάρει ο ύπνος πάνω στις γραμμές.

Στην τραπεζαρία, ο κόσμος καθόταν στα τραπέζια, που δεν

ήταν πια στρωμένα με λευκά τραπεζομάντιλα. Έπιναν τον δωρεάν καφέ.

Κανείς δεν ήταν στη θέση της Τζούλιετ, ούτε στη θέση απέναντι. Πήρε τη βαλιτσούλα κι έτρεξε στην τουαλέτα. Η μηνιαία αιμορραγία ήταν το βάσανο της ζωής της. Της είχε δημιουργήσει μάλιστα προβλήματα κάποια στιγμή όταν έγραφε σημαντικές τρίωρες εξετάσεις, αφού δεν μπορούσες να εγκαταλείψεις την αίθουσα για ενισχύσεις.

Αναψοκοκκινισμένη, με κράμπες, ελαφρώς ζαλισμένη και με ναυτία, βούλιαξε στη λεκάνη, έβγαλε τη μουσκεμένη σερβιέτα της, την τύλιξε σε χαρτί τουαλέτας και την έβαλε στο ειδικό δοχείο. Όταν σηκώθηκε, έβγαλε την καινούργια σερβιέτα από την τσάντα της. Είδε ότι το νερό και τα ούρα στη λεκάνη ήταν κατακόκκινα από το αίμα της. Έκανε να πατήσει το καζανάκι και τότε πρόσεξε μπροστά στα μάτια της την προειδοποίηση να μη ρίχνουμε νερό στην τουαλέτα όσο το τρένο είναι ακίνητο. Αυτό, βέβαια, αφορούσε την περίπτωση που το τρένο ήταν ακίνητο κοντά στον σταθμό, όπου η εκκένωση, πολύ ενοχλητικά, θα γινόταν ακριβώς μπροστά στα μάτια του κόσμου. Εδώ, μπορούσε να το ρισκάρει.

Όμως μόλις άγγιξε ξανά το κουμπί άκουσε φωνές εκεί κοντά, όχι μέσα στο τρένο αλλά έξω από το αδιαφανές τζάμι του παραθύρου της τουαλέτας. Ίσως περνούσαν οι εργάτες του σιδηροδρόμου.

Μπορούσε να μείνει εκεί μέχρι να ξεκινήσει το τρένο, αλλά πόσο θα κρατούσε αυτό; Και τι θα γινόταν αν κάποιος ήθελε απεγνωσμένα να μπει; Αποφάσισε ότι το μόνο που μπορούσε να κάνει ήταν να κατεβάσει το καπάκι και να βγει.

Γύρισε στη θέση της. Απέναντί της, ένα παιδί τεσσάρων πέντε χρονών μουντζούρωνε με μια κηρομπογιά ένα βιβλίο ζωγραφικής. Η μητέρα του μιλούσε στην Τζούλιετ για τον δωρεάν καφέ.

«Μπορεί να είναι δωρεάν αλλά απ' ό,τι φαίνεται πρέπει να πας

να τον πάρεις μόνος σου» είπε. «Σας πειράζει να τον προσέχετε μέχρι να πάω;»

«Δεν θέλω να μείνω μαζί της» είπε το παιδί χωρίς να σηκώσει τα μάτια.

«Θα πάω εγώ» είπε η Τζούλιετ. Αλλά εκείνη τη στιγμή ένας σερβιτόρος μπήκε στο βαγόνι με το καροτσάκι του καφέ.

«Ορίστε. Δεν έπρεπε να βιαστώ να παραπονεθώ» είπε η μητέρα. «Το μάθατε πως βρήκαν ένα π-τ-ώ-μ-α;»

Η Τζούλιετ κούνησε το κεφάλι.

«Ούτε παλτό δεν φορούσε. Κάποιος τον είδε να κατεβαίνει και να προχωράει μπροστά, αλλά δεν κατάλαβε τι έκανε. Πρέπει να στάθηκε στη στροφή μόνο και μόνο για να μην τον δει ο μηχανικός ώσπου να είναι πια πολύ αργά».

Μερικές θέσεις πιο μπροστά, από την πλευρά του διαδρόμου όπου καθόταν η μητέρα, ένας άντρας είπε: «Να, γυρίζουν» και κάποιοι σηκώθηκαν, από την πλευρά της Τζούλιετ, και έσκυψαν να δουν. Το παιδί σηκώθηκε κι αυτό, πίεσε το πρόσωπό του στο τζάμι. Η μητέρα του του είπε να καθίσει.

«Ζωγράφιζε. Χάλια το έκανες, έχεις βγει από τις γραμμές».

«Δεν μπορώ να κοιτάξω» είπε στην Τζούλιετ. «Δεν μπορώ να κοιτάξω τέτοιο πράγμα».

Η Τζούλιετ σηκώθηκε και κοίταξε. Είδε μια μικρή ομάδα αντρών να βαδίζουν βαριά προς τον σταθμό. Κάποιοι είχαν βγάλει τα παλτά τους και τα είχαν ρίξει πάνω στο φορείο που μετέφεραν δυο από αυτούς.

«Δεν βλέπεις τίποτα» είπε ένας άντρας πίσω από την Τζούλιετ σε μια γυναίκα που δεν είχε σηκωθεί. «Τον έχουν σκεπάσει ολόκληρο».

Δεν ήταν εργάτες του σιδηροδρόμου όλοι οι άντρες που προχωρούσαν με το κεφάλι σκυμμένο. Η Τζούλιετ αναγνώρισε τον άντρα που είχε καθίσει απέναντί της στο βαγόνι-παρατηρητήριο.

Δέκα δεκαπέντε λεπτά αργότερα το τρένο άρχισε να κινείται. Στο σημείο της στροφής δεν έβλεπες αίμα, σε καμιά πλευρά του βαγονιού. Υπήρχε όμως ένα πατημένο σημείο, ένα φτυαρισμένο βουναλάκι χιόνι. Ο άντρας πίσω της είχε σηκωθεί ξανά. «Εδώ συνέβη, φαντάζομαι» είπε και παρατήρησε λίγη ώρα ακόμα να δει αν υπήρχε τίποτα άλλο, έπειτα γύρισε και κάθισε. Το τρένο, αντί να επιταχύνει για ν' αναπληρώσει τον χαμένο χρόνο, έμοιαζε να πηγαίνει πιο αργά από πριν. Από σεβασμό, ίσως, ή από φόβο για το τι μπορεί να έβρισκε μπροστά, στην επόμενη στροφή. Ο μετρ διέσχισε το βαγόνι ανακοινώνοντας ότι η τραπεζαρία άνοιξε για τους πρώτους, και η μητέρα με το παιδί σηκώθηκαν αμέσως και τον ακολούθησαν για το μεσημεριανό. Ξεκίνησε η πομπή και η Τζούλιετ άκουσε μια γυναίκα που περνούσε να λέει: «Αλήθεια;».

Η γυναίκα που της μιλούσε είπε απαλά: «Αυτό είπε. Όλο αίμα. Άρα, πρέπει να πετάχτηκε την ώρα που το τρένο περνούσε πάνω –»

«Μην το πείτε».

Λίγο αργότερα, όταν τελείωσε πια η πομπή και οι πρώτοι έτρωγαν, εμφανίστηκε ο άντρας – ο άντρας από το βαγόνι-παρατηρητήριο που τον είχε δει να περπατάει έξω στο χιόνι.

Η Τζούλιετ σηκώθηκε και γρήγορα γρήγορα τον πήρε στο κατόπι. Στον μαύρο, κρύο χώρο ανάμεσα στα βαγόνια, τη στιγμή που εκείνος έσπρωχνε τη βαριά πόρτα μπροστά του, του είπε: «Συγγνώμη. Πρέπει να σας ρωτήσω κάτι».

Ο χώρος αυτός ήταν γεμάτος ξαφνικούς θορύβους, τον μεταλλικό ήχο που έκαναν οι βαριοί τροχοί στις ράγες.

«Τι θέλετε;»

«Είστε γιατρός; Είδατε τον άνθρωπο που –»

«Δεν είμαι γιατρός. Δεν υπάρχει γιατρός στο τρένο. Αλλά έχω κάποια ιατρική εμπειρία».

«Πόσο χρονών ήταν;»

Ο άντρας την κοίταξε, με ψυχραιμία αλλά και κάποια αποδοκιμασία.

«Δύσκολο να πω. Όχι νέος».

«Φορούσε μπλε πουκάμισο; Είχε ξανθοκάστανα μαλλιά;»

Κούνησε το κεφάλι, όχι για ν' απαντήσει στην ερώτησή της αλλά για να το αρνηθεί.

«Ήταν κάποιος που ξέρατε;» της είπε. «Αν ήταν, πρέπει να το πείτε στον εισπράκτορα».

«Δεν τον ήξερα».

«Τότε με συγχωρείτε». Έσπρωξε την πόρτα, άνοιξε και την άφησε.

Βέβαια. Του έδωσε την εντύπωση πως ήταν γεμάτη αηδιαστική περιέργεια, όπως και πολύς άλλος κόσμος.

Όλο αίμα. Αυτό ήταν το αηδιαστικό.

Ποτέ δεν θα έλεγε σε κανέναν το λάθος που έγινε, τι φριχτό ανέκδοτο. Έτσι και μιλούσε, ο κόσμος θα τη θεωρούσε εξαιρετικά σκληρή και άκαρδη. Κι αυτό που βρισκόταν στο ένα σκέλος της παρανόησης –το κομματιασμένο πτώμα της αυτοκτονίας– στην αφήγηση δεν θα φαινόταν πιο τρομερό και αποτροπιαστικό από το αίμα της περιόδου της.

Μην το πεις σε κανέναν. (Τελικά το είπε, βέβαια, μερικά χρόνια αργότερα, σε μια γυναίκα ονόματι Κρίστα, μια γυναίκα που το όνομά της δεν το ήξερε ακόμη.)

Αλλά ήθελε πάρα πολύ να πει κάτι σε κάποιον. Έβγαλε το τετράδιό της και σε μια από τις ριγωτές σελίδες του άρχισε να γράφει ένα γράμμα στους γονείς της.

Ακόμη δεν φτάσαμε ούτε στα σύνορα με τη Μανιτόμπα και μπορεί ο περισσότερος κόσμος να παραπονιέται ότι το τοπίο είναι πολύ μονότονο, όμως κανείς δεν μπορεί να πει ότι λείπουν τα δραματικά περιστα-

τικά από το ταξίδι. Σήμερα το πρωί κάναμε στάση σε κάποιον απομονωμένο μικρό οικισμό στα βόρεια δάση, όλος βαμμένος το Βαρετό Κόκκινο των Σιδηροδρόμων. Καθόμουν στο πίσω μέρος του τρένου, στο Βαγόνι-Παρατηρητήριο, και είχα κοκαλώσει από το κρύο γιατί την τσιγκουνεύονται τη θέρμανση εκεί πάνω (μάλλον σκέφτονται ότι το μεγαλειώδες τοπίο θα σου αποσπάσει την προσοχή από την ταλαιπωρία) και βαριόμουν πολύ να κατηφορίσω να πάρω το πουλόβερ μου. Μείναμε εκεί δέκα, δεκαπέντε λεπτά κι έπειτα ξεκινήσαμε πάλι, κι έβλεπα τη μηχανή να παίρνει τη στροφή μπροστά μας, και τότε ξαφνικά ακούστηκε ένας Απαίσιος Γδούπος...

Με τον πατέρα και τη μητέρα της είχαν από πάντα τη συνήθεια να φέρνουν στο σπίτι διασκεδαστικές ιστορίες απ' έξω. Για να γίνει αυτό, χρειαζόταν μια διακριτική προσαρμογή όχι μόνο των γεγονότων, αλλά και της θέσης που είχαν οι ίδιοι στον κόσμο. Ή τουλάχιστον αυτό είχε διαπιστώσει η Τζούλιετ, όταν ο κόσμος της ήταν το σχολείο. Μετατρεπόταν σ' έναν μάλλον ανώτερο, άτρωτο παρατηρητή. Και τώρα που ήταν μακριά από το σπίτι συνεχώς, η στάση αυτή είχε γίνει συνήθεια, σχεδόν καθήκον.

Όμως με το που έγραψε τις λέξεις *Απαίσιος Γδούπος* διαπίστωσε ότι της ήταν αδύνατο να συνεχίσει. Αδύνατο, με τη συνήθη γλώσσα της, να συνεχίσει.

Δοκίμασε να κοιτάξει έξω από το παράθυρο, όμως το σκηνικό, που το συνέθεταν τα ίδια στοιχεία, είχε αλλάξει. Περίπου εκατόν πενήντα χιλιόμετρα πιο μπροστά, το κλίμα φαινόταν να γίνεται θερμότερο. Οι λίμνες είχαν πάγο μόνο στις άκρες, δεν ήταν σκεπασμένες από αυτόν. Το μαύρο νερό, τα μαύρα βράχια, κάτω από τα παγερά σύννεφα, γέμιζαν την ατμόσφαιρα σκοτάδι. Κουράστηκε να παρακολουθεί και έπιασε τον Ντοντς της, ανοίγοντάς τον κάπου εντελώς στην τύχη, αφού έτσι κι αλλιώς τον είχε ξαναδιαβάσει. Κάθε μερικές σελίδες φαινόταν να έχει γίνει όργιο υπο-

γραμμίσεων. Την είχαν ελκύσει εκείνα τα αποσπάσματα, αλλά όταν τα διάβασε διαπίστωσε ότι αυτά στα οποία είχε βουτήξει κάποτε με τόση ικανοποίηση, τώρα έμοιαζαν σκοτεινά και ανησυχητικά.

...αυτό που σύμφωνα με την αποσπασματική όραση του ζώντος εμφανίζεται ως η πράξη ενός κτήνους, η ευρύτητα της ενόρασης του νεκρού το εκλαμβάνει ως έκφραση κοσμικής δικαιοσύνης...

Το βιβλίο τής γλίστρησε από τα χέρια, τα μάτια της έκλεισαν, και τώρα βάδιζε μαζί με κάτι παιδιά (μαθήτριες;) στην επιφάνεια μιας λίμνης. Σε κάθε τους βήμα σχηματιζόταν μια πεντάπλευρη ρωγμή, όλες τους υπέροχα ισομεγέθεις, τόσο που ο πάγος έμοιαζε με δάπεδο στρωμένο με πλακάκια. Τα παιδιά ρώτησαν πώς λέγονταν αυτά τα παγοπλακάκια, κι εκείνη, γεμάτη αυτοπεποίθηση, τους απάντησε: *ιαμβικό πεντάμετρο*. Όμως εκείνα γέλασαν και μ' αυτό το γέλιο οι ρωγμές μεγάλωσαν. Κατάλαβε τότε το λάθος της και ήξερε ότι μόνο η σωστή λέξη θα έσωζε την κατάσταση, αλλά δεν μπορούσε να την εντοπίσει.

Ξύπνησε και είδε τον ίδιο άντρα, τον άντρα που είχε ακολουθήσει και ανακρίνει ανάμεσα στα βαγόνια, να κάθεται απέναντί της.

«Κοιμόσασταν». Χαμογέλασε ελαφρά με αυτό που της είχε πει. «Προφανώς».

Την είχε πάρει ο ύπνος με το κεφάλι κρεμασμένο μπροστά, σαν τις γριές, και είχε και μια σταγόνα σάλιο στη γωνία του στόματος. Επίσης, ήξερε πως έπρεπε να πάει στην τουαλέτα αμέσως, με την ελπίδα ότι δεν είχε κανένα λεκέ στη φούστα της. Είπε «με συγχωρείτε» (η τελευταία κουβέντα που της είχε πει κι εκείνος), πήρε τη βαλιτσούλα της και απομακρύνθηκε με όσο λιγότερη ντροπή και βιασύνη της ήταν δυνατόν.

Όταν γύρισε, πλυμένη, τακτοποιημένη και συγκροτημένη, εκείνος ήταν ακόμη εκεί.

Της μίλησε αμέσως. Είπε πως ήθελε να ζητήσει συγγνώμη.

«Σκέφτηκα ότι ήμουν αγενής μαζί σας. Όταν με ρωτήσατε –»

«Ναι» του είπε.

«Είχατε δίκιο» της είπε. «Όπως τον περιγράψατε».

Η δήλωση αυτή από την πλευρά του έμοιαζε λιγότερο με προσφορά και πιο πολύ με άμεση και αναγκαία συναλλαγή. Αν εκείνη δεν είχε όρεξη να μιλήσει, ο άντρας θα μπορούσε απλώς να σηκωθεί και να φύγει, όχι ιδιαίτερα απογοητευμένος, έχοντας κάνει αυτό που είχε έρθει να κάνει.

Τα μάτια της Τζούλιετ πλημμύρισαν με ντροπιαστικά δάκρυα. Ήταν τόσο απρόσμενο που δεν πρόλαβε να στρέψει αλλού το βλέμμα της.

«Ηρέμησε» της είπε. «Ηρέμησε».

Εκείνη έγνεψε γρήγορα, πολλές φορές, ρούφηξε τη μύτη της αξιολύπητα, τη φύσηξε στο χαρτομάντιλο που επιτέλους βρήκε μέσα στην τσάντα της.

«Καλά είμαι» του είπε, κι έπειτα του διηγήθηκε χωρίς περιστροφές τι ακριβώς είχε συμβεί. Πως ο άντρας έσκυψε και τη ρώτησε αν ήταν πιασμένη η θέση, πως κάθισε, πως εκείνη κοίταζε έξω από το παράθυρο και πως δεν το άντεχε άλλο και γι' αυτό είχε προσπαθήσει ή είχε προσποιηθεί ότι διάβαζε το βιβλίο της, πως εκείνος την είχε ρωτήσει πού ανέβηκε στο τρένο, και έτσι έμαθε πού έμενε, κι όλο προσπαθούσε να προχωρήσει την κουβέντα, μέχρι που εκείνη σηκώθηκε κι έφυγε.

Το μόνο που δεν του αποκάλυψε ήταν η έκφραση *συντροφιά*. Είχε την αίσθηση πως αν το έλεγε αυτό θα ξεσπούσε σε δάκρυα πάλι από την αρχή.

«Τις γυναίκες τις διακόπτουν» είπε εκείνος. «Πιο εύκολα από τους άντρες».

«Ναι. Το κάνουν».

«Νομίζουν πως οι γυναίκες θα πρέπει να είναι πιο ευγενικές».

«Μα εκείνος ήθελε μόνο κάποιον να μιλήσει» του είπε, υποστηρίζοντας για λίγο την άλλη πλευρά. «Ήθελε κάποιον πιο πολύ απ' όσο εγώ *δεν* ήθελα κάποιον. Τώρα το καταλαβαίνω. Και δεν φαίνομαι κακιά. Δεν φαίνομαι σκληρή. Αλλά ήμουν».

Μια παύση, όσο για να συγκρατήσει άλλη μια φορά το ρούφηγμα της μύτης και τα δάκρυα στα μάτια της.

«*Ναι*. Αλλά δεν το έχω ξανακάνει. Ποτέ δεν το έχω τραβήξει τόσο. Και γιατί το έκανα αυτή τη φορά – γιατί εκείνος ήταν τόσο ταπεινός. Και φορούσε και ολοκαίνουργια ρούχα που προφανώς τα αγόρασε για το ταξίδι. Προφανώς είχε κατάθλιψη και σκέφτηκε να πάει ένα ταξίδι κι ότι αυτός ήταν ένας καλός τρόπος να γνωρίσει κόσμο και να κάνει φίλους. Μπορεί αν δεν πήγαινε πολύ μακριά –» είπε. «Αλλά μου είπε ότι πήγαινε στο Βανκούβερ και θα τον φορτωνόμουν. Μέρες ολόκληρες».

«Ναι».

«Αλήθεια, δηλαδή».

«Ναι».

«Γι' αυτό».

«Γκαντεμιά» της είπε, χαμογελώντας μόνο αμυδρά. «Να βρίσκεις για πρώτη φορά το κουράγιο να φερθείς σκληρά σε κάποιον, κι εκείνος να πέφτει στις ρόδες του τρένου».

«Μπορεί να ήταν η σταγόνα που ξεχείλισε το ποτήρι» του είπε, νιώθοντας τώρα ελαφρώς σε άμυνα. «Θα μπορούσε».

«Υποθέτω ότι στο μέλλον θα πρέπει να προσέχετε».

Η Τζούλιετ ύψωσε το πιγούνι και τον κοίταξε με βλέμμα σταθερό.

«Θέλετε να πείτε πως υπερβάλλω».

Τότε συνέβη κάτι που ήταν τόσο ξαφνικό και αυθόρμητο όσο τα δάκρυά της. Το στόμα της άρχισε να συσπάται. Ανόσιο γέλιο έβγαινε.

«Υποθέτω πως είναι λιγάκι ακραίο».

«Λιγάκι» της είπε.

«Πιστεύετε ότι το δραματοποιώ;»

«Φυσικό είναι».

«Αλλά εσείς λέτε πως είναι λάθος» του είπε, συγκρατώντας το γέλιο. «Πιστεύετε πως η ενοχή είναι απλώς μια εγωιστική ικανοποίηση;»

«Αυτό που πιστεύω είναι –» της είπε «πιστεύω πως αυτό είναι ήσσονος σημασίας. Θα συμβούν πράγματα στη ζωή σας –πιθανότατα θα συμβούν πράγματα στη ζωή σας– που θα κάνουν αυτό το γεγονός να φαίνεται ήσσονος σημασίας. Άλλα πράγματα για τα οποία θα μπορείτε να νιώθετε ένοχη».

«Πάντα αυτό δεν λένε όμως; Στους νεότερους; Λένε, α, κάποια μέρα δεν θα σκέφτεσαι έτσι. Περίμενε και θα δεις. Λες και δεν έχεις δικαίωμα σε σοβαρά συναισθήματα. Λες κι είσαι ανίκανος για αυτά».

«Συναισθήματα» είπε εκείνος. «Εγώ μιλούσα για εμπειρίες».

«Είναι όμως σαν να λέτε ότι η ενοχή δεν χρησιμεύει σε τίποτα. Και αυτό το λένε. Ισχύει;»

«Πείτε μου εσείς».

Συνέχισαν να κουβεντιάζουν γι' αυτό πολλή ώρα, χαμηλόφωνα, αλλά τόσο έντονα, που όσοι περνούσαν έδειχναν να ξαφνιάζονται ή και να θίγονται κιόλας, όπως συμβαίνει καμιά φορά όταν ο κόσμος κρυφακούει συζητήσεις που μοιάζουν αδικαιολόγητα θεωρητικές. Έπειτα από λίγο, η Τζούλιετ συνειδητοποίησε πως, μολονότι επιχειρηματολογούσε –αρκετά καλά, πίστευε– υπέρ της αναγκαιότητας κάποιων συναισθημάτων ενοχής τόσο δημοσίως όσο και κατ' ιδίαν, είχε πάψει να νιώθει κάτι τέτοιο, τουλάχιστον προς το παρόν. Θα έλεγες μάλιστα ότι διασκέδαζε κιόλας.

Της πρότεινε να πάνε στο σαλόνι, όπου θα μπορούσαν να πιουν καφέ. Μόλις έφτασαν εκεί, η Τζούλιετ ανακάλυψε ότι πεινούσε

πολύ, αν και η ώρα του μεσημεριανού είχε περάσει προ πολλού. Πρέτσελ και φιστίκια ήταν τα μόνα που μπόρεσε να βρει, και τα καταβρόχθισε με τέτοιον τρόπο ώστε η στοχαστική, ελαφρώς ανταγωνιστική κουβέντα που είχαν πριν να μην μπορεί να συνεχιστεί. Αντί γι' αυτή, λοιπόν, μίλησαν ο καθένας για τον εαυτό τους. Το όνομά του ήταν Έρικ Πόρτσιους και ζούσε σ' ένα μέρος που το έλεγαν Γουέιλ Μπέι, κάπου βόρεια του Βανκούβερ, στη Δυτική Ακτή. Δεν πήγαινε όμως κατευθείαν εκεί, θα έκανε στάση στη Ριτζάινα, να δει κάποιους δικούς του που είχε αρκετό καιρό να τους δει. Ήταν ψαράς, ψάρευε γαρίδες. Τον ρώτησε για την ιατρική εμπειρία στην οποία είχε αναφερθεί και της είπε: «Α, δεν είναι και πολύ μεγάλη. Μελέτησα λίγο ιατρική. Όταν είσαι έξω στο δάσος ή στο καράβι, τα πάντα μπορούν να συμβούν. Στους ανθρώπους με τους οποίους δουλεύεις. Ή σ' εσένα τον ίδιο».

Ήταν παντρεμένος, τη γυναίκα του την έλεγαν Αν.

Πριν από οχτώ χρόνια, της είπε, η Αν τραυματίστηκε σ' ένα τροχαίο ατύχημα. Για αρκετές εβδομάδες ήταν σε κώμα. Συνήλθε, αλλά εξακολουθούσε να είναι παράλυτη, δεν μπορούσε να περπατήσει ούτε και να τραφεί μόνη της. Φαινόταν να αναγνωρίζει εκείνον και τη γυναίκα που τη φρόντιζε –με τη βοήθεια αυτής της γυναίκας μπόρεσε να την κρατήσει στο σπίτι–, αλλά οι απόπειρές της να μιλήσει και να καταλάβει τι γινόταν γύρω της σύντομα άρχισαν να φθίνουν.

Είχαν πάει σ' ένα πάρτι. Εκείνη δεν πολυήθελε, όμως εκείνος ήθελε να πάει. Έπειτα αποφάσισε να γυρίσει μόνη της σπίτι με τα πόδια, επειδή δεν της άρεσε η κατάσταση εκεί.

Μια παρέα μεθυσμένων από άλλο πάρτι έτρεχαν στον δρόμο και τη χτύπησαν. Έφηβοι.

Ευτυχώς, με την Αν δεν είχαν κάνει παιδιά. Ναι, ευτυχώς.

«Το λες στον κόσμο και νιώθουν ότι πρέπει να σου πουν: Τι τρομερό. Τι τραγωδία! Και λοιπά».

«Άδικο έχουν;» είπε η Τζούλιετ, που ότι ήταν έτοιμη να πει και η ίδια κάτι τέτοιο.

Όχι, της είπε. Αλλά να, η όλη υπόθεση ήταν πολύ πιο περίπλοκη. Ένιωθε η Ανν πως ήταν τραγωδία; Πιθανότατα όχι. Εκείνος; Ήταν κάτι που το συνήθιζες, ήταν ένα νέο είδος ζωής. Αυτό ήταν όλο.

Όλες οι ευχάριστες εμπειρίες της Τζούλιετ με τους άντρες ήταν στο επίπεδο της φαντασίωσης. Κάνα δυο σταρ του κινηματογράφου, ο υπέροχος τενόρος –όχι ο αρρενωπός, άκαρδος ήρωας– σε μια συγκεκριμένη παλιά ηχογράφηση του *Ντον Τζοβάνι*. Ο Ερρίκος ο Ε΄, όπως είχε διαβάσει για κείνον στον Σαίξπηρ και όπως τον είχε παίξει ο Λόρενς Ολίβιε στον κινηματογράφο.

Αυτό ήταν γελοίο, αξιολύπητο, αλλά μήπως ήταν ανάγκη να το μάθει κανείς; Στην πραγματική ζωή είχε υπάρξει ταπείνωση και απογοήτευση, που είχε προσπαθήσει να διώξει από το μυαλό της όσο γρηγορότερα μπορούσε.

Είχε την εμπειρία του να ξεχωρίζει με διαφορά από το κοπάδι των υπόλοιπων ανεπιθύμητων κοριτσιών στους χορούς του γυμνασίου· στο κολέγιο, να βαριέται αλλά να κάνει μια ορμητική προσπάθεια να είναι ζωηρή στα ραντεβού με αγόρια που δεν της άρεσαν και πολύ, που δεν τους άρεσε ούτε κι εκείνη πολύ· να βγαίνει πέρσι με τον ανιψιό του καθηγητή της στο διδακτορικό, που είχε έρθει επίσκεψη, και να χάνει την παρθενιά της –δεν μπορούσες να το πεις βιασμό, ήταν κι εκείνη αποφασισμένη– αργά τη νύχτα καταγής στο πάρκο Γουίλις.

Στον δρόμο για το σπίτι τής είχε εξηγήσει ότι δεν ήταν ο τύπος του. Κι εκείνη είχε νιώσει πολύ ταπεινωμένη για ν' απαντήσει –ή έστω και για να καταλάβει, εκείνη τη στιγμή– πως ούτε κι εκείνος ήταν ο δικός της.

Δεν είχε ποτέ φαντασιώσεις για κάποιον συγκεκριμένο, πραγ-

ματικό άντρα – ούτε καν για κάποιον από τους καθηγητές της. Οι μεγαλύτεροι άντρες –στην πραγματική ζωή– της φαίνονταν ελαφρώς άνοστοι.

Πόσο να ήταν αυτός ο άντρας; Ήταν παντρεμένος τουλάχιστον οχτώ χρόνια – και ίσως κι άλλα δυο χρόνια, δυο τρία χρόνια. Που σήμαινε πως πιθανότατα ήταν τριάντα πέντε ή τριάντα έξι. Τα μαλλιά του ήταν σκούρα και σγουρά, ελαφρώς γκρίζα στους κροτάφους, το μέτωπό του πλατύ και ταλαιπωρημένο, οι ώμοι του δυνατοί και λιγάκι σκυφτοί. Δεν ήταν ψηλότερος από κείνην. Τα μάτια του είχαν μεγάλη απόσταση μεταξύ τους, ήταν σκούρα, έντονα, αλλά και επιφυλακτικά. Το πιγούνι του ήταν στρογγυλό, με λακκάκι, εριστικό.

Του μίλησε για τη δουλειά της, το όνομα του σχολείου της – Τόρανς Χάους. («Τι στοίχημα πας ότι το λένε Σπίτι του Χάους;») Του είπε ότι δεν ήταν πραγματικά καθηγήτρια αλλά πως στο σχολείο χαίρονταν που βρήκαν κάποιον που είχε σπουδάσει αρχαία ελληνικά και λατινικά στο κολέγιο. Σχεδόν κανείς δεν το έκανε πια.

«Κι εσύ γιατί το έκανες;»

«Α, για να διαφέρω μάλλον».

Έπειτα του είπε αυτό που ανέκαθεν ήξερε ότι δεν έπρεπε να πει ποτέ σε άντρα ή αγόρι, για να μη χάσει αμέσως το ενδιαφέρον του.

«Και γιατί τ' αγαπώ. Τ' αγαπώ όλα αυτά. Αλήθεια».

Έφαγαν βραδινό μαζί –ήπιαν και οι δύο από ένα ποτήρι κρασί– κι έπειτα ανέβηκαν στο βαγόνι-παρατηρητήριο, όπου κάθισαν στο σκοτάδι, ολομόναχοι. Αυτή τη φορά η Τζούλιετ είχε φέρει το πουλόβερ της.

«Ο κόσμος μάλλον πιστεύει πως δεν βλέπεις τίποτα εδώ πάνω τη νύχτα» της είπε. «Κοίτα όμως τ' αστέρια που μπορείς να δεις στην ξαστεριά».

Πράγματι, η νύχτα ήταν ξάστερη. Δεν είχε φεγγάρι –τουλάχιστον όχι ακόμη– και τ' αστέρια εμφανίζονταν σε πυκνές συστάδες, τόσο

τα αχνά όσο και τα λαμπερά. Κι όπως όλοι όσοι έχουν ζήσει και δουλέψει στα καράβια, έτσι κι εκείνος ήταν εξοικειωμένος με τον χάρτη του ουρανού. Εκείνη μπορούσε να εντοπίσει μόνο τη Μεγάλη Άρκτο.

«Από κει ξεκινάς» της είπε. «Πάρε τα δυο αστέρια στο πλάι της Άρκτου απέναντι από το χερούλι. Βλέπεις; Αυτοί είναι οι δείκτες. Ακολούθησέ τους. Ακολούθησέ τους, θα βρεις τον πολικό αστέρα». Και ούτω καθεξής.

Της βρήκε τον Ωρίωνα, που είπε πως ήταν ο μεγαλύτερος αστερισμός του Βόρειου Ημισφαιρίου τον χειμώνα. Και τον Σείριο, τον Μεγάλο Κύνα, που εκείνη την εποχή του χρόνου ήταν το φωτεινότερο αστέρι σε ολόκληρο τον βόρειο ουρανό.

Η Τζούλιετ χαιρόταν να μαθαίνει, χάρηκε όμως επίσης όταν ήρθε η σειρά της να γίνει η δασκάλα. Εκείνος ήξερε τα ονόματα αλλά όχι την ιστορία.

Του είπε ότι ο Ωρίων τυφλώθηκε από τον Οινοπίονα, αλλά ξαναβρήκε την όρασή του κοιτάζοντας τον ήλιο.

«Τυφλώθηκε γιατί ήταν πολύ ωραίος, αλλά τον έσωσε ο Ήφαιστος. Μετά τον σκότωσε έτσι κι αλλιώς η Άρτεμις, αλλά μεταμορφώθηκε σε αστερισμό. Συνέβαινε συχνά αυτό, όταν κάποιος στ' αλήθεια πολύτιμος είχε μπελάδες, μεταμορφωνόταν σε αστερισμό. Πού είναι η Κασσιόπη;»

Την κατεύθυνε σε ένα όχι και τόσο ευδιάκριτο W.

«Υποτίθεται πως είναι μια γυναίκα που κάθεται».

«Κι αυτό λόγω ομορφιάς» του είπε.

«Ήταν επικίνδυνη η ομορφιά;»

«Εσύ τι λες; Ήταν παντρεμένη με τον βασιλιά της Αιθιοπίας και είχε γεννήσει την Ανδρομέδα. Καυχιόταν για την ομορφιά της και για να τιμωρηθεί εξορίστηκε στον ουρανό. Δεν υπάρχει και μια Ανδρομέδα;»

«Αυτός είναι γαλαξίας. Πρέπει να φαίνεται απόψε. Είναι το πιο μακρινό πράγμα που μπορείς να δεις με γυμνό μάτι».

Ακόμα κι όταν την καθοδηγούσε, λέγοντάς της πού να κοιτάξει στον ουρανό, ποτέ δεν την άγγιξε. Όχι βέβαια. Ήταν παντρεμένος.

«Ποια ήταν η Ανδρομέδα;» τη ρώτησε.

«Ήταν δεμένη με αλυσίδες σ' έναν βράχο αλλά την έσωσε ο Περσέας».

Γουέιλ Μπέι.

Μια μακριά προβλήτα, κάμποσες μεγάλες βάρκες, ένα πρατήριο βενζίνης και ένα κατάστημα με μια πινακίδα στη βιτρίνα που λέει πως είναι επίσης η στάση του λεωφορείου και το ταχυδρομείο.

Ένα αυτοκίνητο παρκαρισμένο στο πλάι αυτού του μαγαζιού έχει στο παράθυρο μια χειροποίητη ταμπέλα ταξί. Η Τζούλιετ στέκεται ακριβώς εκεί που την κατέβασε το λεωφορείο. Το λεωφορείο φεύγει. Το ταξί κορνάρει. Ο οδηγός βγαίνει έξω και την πλησιάζει.

«Ολομόναχη» της λέει. «Κατά πού πάτε;»

Τον ρωτάει αν υπάρχει κάποιο μέρος που μένουν οι τουρίστες. Προφανώς δεν θα υπάρχει ξενοδοχείο.

«Δεν ξέρω αν νοικιάζει κανείς δωμάτια φέτος. Μπορώ να ρωτήσω μέσα. Δεν ξέρετε κανέναν εδώ;»

Δεν μπορούσε να κάνει τίποτα άλλο παρά να πει το όνομα του Έρικ.

«Α, βέβαια» λέει εκείνος ανακουφισμένος. «Ελάτε, μπείτε, θα σας πάω σε χρόνο μηδέν. Πολύ κρίμα όμως που χάσατε την αγρύπνια».

Στην αρχή σκέφτεται πως της είπε *σαφρίδια*. Πιο ταιριαστό για ψαράδες.

«Δύσκολη στιγμή» λέει ο οδηγός, που τώρα πάει να καθίσει πίσω από το τιμόνι. «Αλλά δεν θα γινόταν και ποτέ καλά».

Αγρύπνια. Η σύζυγος. Η Αννς.

«Τέλος πάντων» λέει. «Φαντάζομαι θα 'χουν μείνει ακόμα μερικοί. Για την κηδεία ούτε λόγος. Χτες. Ήταν τεράστια. Δεν τα καταφέρατε;»

«Όχι» λέει η Τζούλιετ.

«Δεν θα 'πρεπε να τη λέω αγρύπνια, έτσι δεν είναι; Αγρύπνια είναι αυτό που κάνουμε πριν τους θάψουμε, έτσι δεν είναι; Δεν ξέρω πώς το λένε αυτό που γίνεται μετά. Δεν το λέμε και γλέντι, πάντως, ε; Μπορώ μόνο να σας πάω πάνω και να σας δείξω όλα τα λουλούδια και τα στεφάνια, εντάξει;»

Πέρα από τη λεωφόρο, πέρα από τη θάλασσα, έπειτα από καμιά πεντακοσαριά μέτρα ανώμαλου χωματόδρομου, είναι το Εθνικό Νεκροταφείο του Γουέιλ Μπέι. Και κοντά στον φράχτη είναι ο λοφίσκος από χώμα που είναι θαμμένος στα λουλούδια. Μαραμένα αληθινά λουλούδια, ζωηρόχρωμα ψεύτικα λουλούδια, ένας μικρός ξύλινος σταυρός με το όνομα και την ημερομηνία. Κατσαρές κορδέλες από χρυσόχαρτο σκορπισμένες στο γρασίδι του νεκροταφείου. Της δείχνει τις αυλακιές που άφησαν οι ρόδες, τον χαμό που δημιουργήθηκε από τα τόσα αυτοκίνητα την προηγούμενη μέρα.

«Οι μισοί απ' αυτούς ούτε που την είχαν δει ποτέ. Ήξεραν όμως εκείνον κι ήθελαν να 'ρθουν έτσι κι αλλιώς. Όλοι τον ξέρουν τον Έρικ».

Κάνουν αναστροφή, γυρίζουν πίσω με το ταξί, αλλά όχι όλη τη διαδρομή μέχρι τη λεωφόρο. Θέλει να πει στον οδηγό ότι άλλαξε γνώμη, δεν θέλει να επισκεφθεί κανέναν, θέλει να περιμένει στο μαγαζί να πάρει το λεωφορείο που πηγαίνει στην αντίθετη κατεύθυνση. Μπορεί να πει ότι πραγματικά έκανε λάθος στη μέρα, και τώρα ντρέπεται τόσο πολύ που έχασε την κηδεία ώστε δεν θέλει να εμφανιστεί καθόλου.

Αλλά δεν μπορεί ν' αρχίσει. Κι εκείνος θα δώσει ραπόρτο γι' αυτήν, ό,τι κι αν γίνει.

Πήραν στενούς, στριφογυριστούς αγροτικούς δρόμους. Προσπέρασαν κάτι σπίτια. Κάθε φορά που δεν έστριβαν για να μπουν στην αυλή τους ένιωθε σαν να έπαιρνε χάρη.

«Βρε βρε, τι έκπληξη κι αυτή» λέει ο οδηγός, και τώρα πράγματι στρίβουν και μπαίνουν. «Πού πήγαν όλοι. Πεντέξι αμάξια είχε όταν πέρασα από δω πριν από καμιά ώρα. Ακόμα και το φορτηγό του έφυγε. Σχόλασε το γλέντι. Συγγνώμη – δεν έπρεπε να το πω αυτό».

«Αν δεν είναι κανείς εδώ» λέει με λαχτάρα η Τζούλιετ «τότε καλύτερα να γυρίσουμε πίσω».

«Α, κάποιος είναι εδώ, μην ανησυχείτε. Η Άιλο είναι εδώ. Να το ποδήλατό της. Την έχετε γνωρίσει την Άιλο; Ξέρετε, είναι εκείνη που τα φρόντιζε όλα». Έχει βγει και της ανοίγει την πόρτα.

Μόλις βγαίνει η Τζούλιετ, ένας μεγάλος κίτρινος σκύλος έρχεται καλπάζοντας και γαβγίζοντας, και μια γυναίκα φωνάζει από τη βεράντα του σπιτιού.

«Α, φύγε, βρε Πετ» λέει ο οδηγός, βάζοντας στην τσέπη το αντίτιμο και ξαναμπαίνοντας γρήγορα στο αυτοκίνητο.

«Σκασμός. Σκασμός, Πετ, Κάτσε κάτω. Δεν θα σε πειράξει» φωνάζει η γυναίκα. «Κουτάβι είναι μόνο».

Το ότι η Πετ είναι κουτάβι, σκέφτεται η Τζούλιετ, δεν μειώνει τις πιθανότητες να σου δώσει μια και να σε ρίξει κάτω. Και τώρα καταφθάνει ένας μικρός καφεκόκκινος σκύλος να πάρει μέρος στο νταβαντούρι. Η γυναίκα κατεβαίνει τη σκάλα φωνάζοντας: «Πετ. Κόρκι. Ήσυχα. Άμα δουν πως τα φοβάσαι θα σε πάρουνε στο κυνήγι και δεν τη γλιτώνεις».

«Δεν φοβάμαι» λέει η Τζούλιετ και πετάγεται όταν η μουσούδα του κίτρινου σκύλου ίσα που της τρίβει το χέρι.

«Έλα μέσα, τότε. Σκασμός, εσείς οι δυο, μη σας κοπανήσω τα κεφάλια. Μπέρδεψες τη μέρα της κηδείας;»

Η Τζούλιετ κουνάει το κεφάλι σαν για να πει ότι λυπάται. Συστήνεται.

«Τι να γίνει! Είμαι η Άιλο». Σφίγγουν τα χέρια.

Η Άιλο είναι μια ψηλή γυναίκα με φαρδιές πλάτες, χοντρό αλλά όχι πλαδαρό σώμα και κιτρινόλευκα μαλλιά λυτά στους ώμους. Η φωνή της είναι δυνατή και επιτακτική, πλούσια σε παραγωγή λαρυγγικών ήχων. Προφορά γερμανική, ολλανδική, σκανδιναβική;

«Καλύτερα να κάτσεις εδώ πέρα, στην κουζίνα. Όλα είναι χάλια. Θα σου φέρω λίγο καφέ».

Η κουζίνα είναι φωτεινή, με έναν φεγγίτη στην ψηλή, κεκλιμένη οροφή. Πιάτα, ποτήρια και κατσαρολικά είναι στοιβαγμένα παντού. Η Πετ και η Κόρκι έχουν ακολουθήσει ήρεμα την Άιλο στην κουζίνα και έχουν αρχίσει να γλείφουν ό,τι έχει μέσα το ταψί που ακούμπησε στο πάτωμα.

Δίπλα στην κουζίνα, δυο φαρδιά σκαλοπάτια πιο πάνω, υπάρχει ένα σκοτεινό, σπηλαιώδες καθιστικό, με μεγάλα μαξιλάρια πεταμένα εδώ κι εκεί στο πάτωμα.

Η Άιλο τραβάει μια καρέκλα στο τραπέζι. «Κάθισε λοιπόν. Κάθισε εδώ να πιεις λίγο καφέ και να φας κάτι».

«Είμαι εντάξει» λέει η Τζούλιετ.

«Όχι. Έχει καφέ, τώρα τον έφτιαξα, εγώ θα πιω τον δικό μου κάνοντας δουλειά. Κι έχουν μείνει τόσα πράγματα για φαΐ».

Μαζί με τον καφέ, αφήνει μπροστά στην Τζούλιετ ένα κομμάτι τάρτα – ανοιχτοπράσινη, καλυμμένη με λίγη ζαρωμένη μαρέγκα.

«Με ζελέ κίτρο» λέει χωρίς ιδιαίτερο ενθουσιασμό. «Μπορεί στη γεύση να είναι εντάξει, πάντως. Ή μήπως καλύτερα ραβέντι;»

«Μια χαρά είναι» λέει η Τζούλιετ.

«Τι χαμός εδώ μέσα. Καθαρίζω μετά την αγρύπνια, τα 'χω όλα τακτοποιημένα. Ύστερα η κηδεία. Και τώρα μετά την κηδεία πρέπει να τα ξανακαθαρίσω από την αρχή».

Μιλάει με ακλόνητο παράπονο. Η Τζούλιετ νιώθει υποχρεωμένη να πει: «Όταν τελειώσω, μπορώ να σας βοηθήσω».

«Όχι. Δεν νομίζω» λέει η Άιλο. «Εγώ ξέρω τα πάντα». Δεν κινείται σβέλτα αλλά αποφασιστικά και αποτελεσματικά. (Τέτοιες γυναίκες δεν θέλουν ποτέ τη βοήθειά σου. Σε ξέρουν καλά.) Συνεχίζει να σκουπίζει τα ποτήρια, τα πιάτα και τα μαχαιροπίρουνα, να τοποθετεί αυτά που σκούπισε σε ντουλάπια και συρτάρια. Έπειτα να ξύνει τα κατσαρόλια, τα τηγάνια και τα ταψιά –ακόμα κι αυτό που παίρνει από τους σκύλους–, να τα βυθίζει σε φρέσκο νερό με σαπούνι, να τρίβει τις επιφάνειες του τραπεζιού και των πάγκων, να στύβει τα σφουγγάρια λες κι ήταν λαιμοί κοτόπουλων. Και να μιλάει στην Τζούλιετ, με παύσεις.

«Είσαι φίλη της Ανν; Την ήξερες από παλιά;»

«Όχι».

«Όχι. Το περίμενα. Είσαι πολύ νέα. Και γιατί ήθελες να έρθεις στην κηδεία;»

«Δεν ήθελα» είπε η Τζούλιετ. «Δεν το ήξερα. Ήρθα απλώς για επίσκεψη». Προσπαθεί ν' ακουστεί σαν να ήταν ξαφνική επιθυμία της, σαν να είχε πολλούς φίλους και να περιφερόταν εδώ κι εκεί κάνοντας ανέμελες επισκέψεις.

Με μοναδική ενέργεια και έναν αέρα αψηφισιάς, η Άιλο γυαλίζει μια κατσαρόλα, επιλέγοντας να μην απαντήσει σ' αυτό. Αφήνει την Τζούλιετ να περιμένει κάμποσες κατσαρόλες ακόμα πριν μιλήσει.

«Ήρθες να δεις τον Έρικ. Αυτό είναι το σωστό σπίτι. Εδώ μένει ο Έρικ».

«Εσείς δεν μένετε εδώ, έτσι δεν είναι;» λέει η Τζούλιετ, λες κι έτσι θα άλλαζε θέμα.

«Όχι. Δεν μένω εδώ. Πιο κάτω στον λόφο μένω, μαζί με τον σύζυγο». Η λέξη *σύζυγος* φέρει ένα βάρος, τιμής και ψόγου μαζί.

Χωρίς να ρωτήσει, η Άιλο γεμίζει με καφέ την κούπα της Τζούλιετ, έπειτα τη δική της. Φέρνει ένα κομμάτι τάρτα για τον

εαυτό της. Έχει ένα ρόδινο στρώμα από κάτω κι ένα κρεμώδες από πάνω.

«Τάρτα ραβέντι. Πρέπει να φαγωθεί γιατί θα χαλάσει. Δεν το θέλω, αλλά θα το φάω. Να σου φέρω ένα κομμάτι;»

«Όχι. Ευχαριστώ».

«Λοιπόν. Ο Έρικ έχει φύγει. Δεν θα γυρίσει απόψε. Δεν νομίζω. Πήγε στης Κρίστα το σπίτι. Την ξέρεις την Κρίστα;»

Η Τζούλιετ κουνάει το κεφάλι σφιγμένη.

«Εδώ πέρα έτσι όπως ζούμε ξέρουμε ο ένας τι κάνει ο άλλος. Το ξέρουμε καλά. Δεν ξέρω πώς είναι εκεί που ζεις εσύ. Στο Βανκούβερ;» (Η Τζούλιετ γνέφει.) «Σε πόλη. Δεν είναι το ίδιο πράγμα. Για να μπορεί ο Έρικ να φροντίζει τόσο καλά τη γυναίκα του θέλει βοήθεια, κατάλαβες; Εγώ τον βοηθάω».

Πολύ ασύνετα, η Τζούλιετ λέει: «Πληρώνεστε όμως;».

«Ε βέβαια πληρώνομαι. Αλλά είναι κάτι παραπάνω από δουλειά. Και την άλλη όμως βοήθεια από μια γυναίκα, κι εκείνη τη θέλει. Καταλαβαίνεις τι σου λέω; Όχι από γυναίκα με σύζυγο, δεν το πιστεύω αυτό, δεν είναι καλό, έτσι μπλέκεις σε καβγάδες. Πρώτα ο Έρικ είχε τη Σάντρα, ύστερα εκείνη μετακόμισε, και τώρα έχει την Κρίστα. Για λίγο καιρό είχε και την Κρίστα και τη Σάντρα, αλλά αυτές ήταν καλές φίλες, δεν υπήρχε πρόβλημα. Η Σάντρα όμως έχει τα παιδιά της, θέλει να φύγει να τα πάει σε μεγαλύτερα σχολεία. Η Κρίστα είναι καλλιτέχνης. Φτιάχνει πράγματα από ξύλα που τα βρίσκεις στην παραλία. Πώς τα λέμε αυτά τα ξύλα;»

«Θαλασσόξυλα» λέει απρόθυμα η Τζούλιετ. Έχει παραλύσει από απογοήτευση, από ντροπή.

«Μπράβο, αυτό. Τα πηγαίνει σε διάφορα μέρη κι αυτοί της τα πουλάνε. Μεγάλα πράγματα φτιάχνει. Ζώα και πουλιά αλλά όχι κανονικά. Όχι ριαλιστικά;»

«Ρεαλιστικά;»

«Ναι. Ναι. Δεν έκανε ποτέ της παιδιά. Δεν νομίζω ότι θα θελήσει να φύγει. Σου το 'πε αυτό ο Έρικ; Θες κι άλλο καφέ; Έχει λίγο ακόμα στην κανάτα».

«Όχι. Όχι, ευχαριστώ. Όχι, δεν μου το είπε».

«Λοιπόν. Τώρα σου το 'πα εγώ. Αν τέλειωσες, να πάρω την κούπα να την πλύνω».

Κάνει μια παράκαμψη να σκουντήσει με το παπούτσι τον κίτρινο σκύλο που έχει ξαπλώσει στην άλλη πλευρά του ψυγείου.

«Πρέπει να σηκωθείς, παλιοτεμπέλα. Σε λίγο πάμε σπίτι. Έχει λεωφορείο για πίσω στο Βανκούβερ, περνάει στις οχτώ και δέκα» λέει, ενώ γυρίζει την πλάτη της στο δωμάτιο για να πλύνει κάτι στον νεροχύτη. «Μπορείς να 'ρθεις σπίτι μου κι όταν θα 'ναι η ώρα θα σε πάει ο σύζυγος με το αυτοκίνητο. Μπορείς να φας μαζί μας. Είμαι με το ποδήλατο, αλλά θα πηγαίνω αργά για να μπορείς να μ' ακολουθήσεις. Δεν είναι μακριά».

Το άμεσο μέλλον μοιάζει τόσο αυστηρά προδιαγεγραμμένο που η Τζούλιετ σηκώνεται δίχως καμιά σκέψη και ρίχνει μια ματιά ολόγυρα ψάχνοντας για την τσάντα της. Έπειτα ξανακάθεται, αλλά σε άλλη καρέκλα. Αυτή η διαφορετική άποψη της κουζίνας της προσφέρει αποφασιστικότητα.

«Νομίζω ότι θα μείνω εδώ» λέει.

«Εδώ;»

«Δεν έχω και πολλά πράγματα. Θα πάω με τα πόδια στο λεωφορείο».

«Και πού θα ξέρεις πού να πας; Είναι ενάμισι χιλιόμετρο».

«Δεν είναι μακριά». Αναρωτιέται αν ξέρει τον δρόμο, αλλά σκέφτεται πως απλούστατα θα 'παιρνε την κατηφόρα και θα κατέβαινε τον λόφο.

«Δεν ξανάρχεται, ξέρεις» λέει η Άιλο. «Απόψε, δηλαδή».

«Δεν πειράζει».

Η Άιλο σηκώνει μεγαλειωδώς τους ώμους, ίσως περιφρονητικά.

«Σήκω, Πετ. Σήκω». Γυρίζει το κεφάλι και λέει: «Η Κόρκι μένει εδώ. Τη θες μέσα ή έξω;».

«Έξω, μάλλον».

«Θα τη δέσω, τότε, για να μη μ' ακολουθήσει. Μπορεί να μη θέλει να μείνει με μια ξένη».

Η Τζούλιετ δεν λέει τίποτα.

«Η πόρτα κλειδώνει όταν βγαίνεις. Βλέπεις; Αν δηλαδή βγεις έξω και θες να ξαναμπείς μέσα, πρέπει να πατήσεις αυτό. Όταν όμως φεύγεις, δεν το πατάς. Έτσι κλειδώνει. Κατάλαβες;»

«Ναι».

«Παλιά δεν μπαίναμε στον κόπο να κλειδώνουμε, αλλά τώρα πια έχει πάρα πολλούς ξένους».

Αφού είδαν τα αστέρια, το τρένο έκανε μια μικρή στάση στο Γουίνιπεγκ. Βγήκαν έξω και περπάτησαν αλλά είχε έναν τόσο κρύο αέρα που πονούσες για να πάρεις ανάσα, πόσο μάλλον να μιλήσεις. Όταν ξανανέβηκαν στο τρένο κάθισαν στο μπαρ κι εκείνος παράγγειλε κονιάκ.

«Θα ζεσταθούμε και θα σε βοηθήσει να κοιμηθείς» είπε.

Εκείνος δεν θα κοιμόταν. Θα καθόταν ξύπνιος μέχρι να κατέβει στη Ριτζάινα, κάπου προς τα ξημερώματα.

Οι περισσότερες κουκέτες είχαν ήδη στηθεί, οι σκουροπράσινες κουρτίνες είχαν στενέψει τους διαδρόμους καθώς τη συνόδευε στο βαγόνι της. Όλα τα βαγόνια είχαν ονόματα και το δικό της το έλεγαν Μιραμίτσι.

«Εδώ είμαστε» ψιθύρισε η Τζούλιετ στον χώρο ανάμεσα στα βαγόνια, ενώ το χέρι του ήδη έσπρωχνε την πόρτα για να της την ανοίξει.

«Εδώ λέμε αντίο, τότε». Τράβηξε το χέρι του και κατάφεραν να ισορροπήσουν παρά τα τραντάγματα ώστε να μπορέσει να τη φιλήσει παρατεταμένα. Όταν αυτό τελείωσε δεν την άφησε, την

κράτησε στην αγκαλιά του και της χάιδεψε την πλάτη, κι έπειτα άρχισε να τη φιλάει σ' όλο της το πρόσωπο.

Όμως εκείνη τραβήχτηκε κι είπε βιαστικά: «Είμαι παρθένα».

«Ναι, ναι». Γέλασε και τη φίλησε στον λαιμό. Έπειτα την άφησε κι έσπρωξε μπροστά της την πόρτα ν' ανοίξει. Προχώρησαν στον διάδρομο μέχρι που η Τζούλιετ εντόπισε την κουκέτα της. Κόλλησε στην κουρτίνα και γύρισε, περιμένοντας πιθανότατα να την ξαναφιλήσει ή να την αγγίξει, όμως εκείνος γλίστρησε κι έφυγε σχεδόν σαν να είχαν διασταυρωθεί τυχαία.

Τι ηλιθιότητα, τι καταστροφή. Φοβόταν, βέβαια, ότι το χέρι του καθώς τη χάιδευε θα πήγαινε πιο κάτω και θα έφτανε στον κόμπο που είχε φτιάξει για να στερεώσει τη σερβιέτα στη ζώνη. Αν ήταν από κείνα τα κορίτσια που βασίζονταν στα ταμπόν, δεν θα χρειαζόταν να συμβεί ποτέ αυτό.

Και γιατί *παρθένα*; Όταν είχε περάσει τόσο δυσάρεστα, στο Γουίλις Παρκ, για να εξασφαλίσει ότι αυτό το θέμα δεν θα αποτελούσε εμπόδιο; Έπρεπε να είχε σκεφτεί τι θα του έλεγε –ποτέ δεν θα μπορούσε να του πει ότι είχε περίοδο– στην περίπτωση που εκείνος ήλπιζε να προχωρήσει. Πώς θα μπορούσε όμως έτσι κι αλλιώς εκείνος να κάνει τέτοια σχέδια; Πώς; Πού; Στην κουκέτα της, με τόσο λίγο χώρο και όλους τους υπόλοιπους επιβάτες πιθανότατα ακόμη ξύπνιους τριγύρω; Όρθιοι, να κουνιούνται μπρος πίσω, στηριγμένοι σε μια πόρτα που ο καθένας θα μπορούσε να έρθει και ν' ανοίξει, σ' εκείνο τον επισφαλή χώρο ανάμεσα στα βαγόνια;

Τώρα λοιπόν εκείνος μπορεί να έλεγε σε κάποιον πως πέρασε ένα βράδυ ολόκληρο ακούγοντας ένα ανόητο κορίτσι να κάνει επίδειξη γνώσεων στην ελληνική μυθολογία, και στο τέλος –όταν επιτέλους τη φίλησε για καληνύχτα, για να την ξεφορτωθεί– εκείνη άρχισε να τσιρίζει πως ήταν παρθένα.

Δεν φάνηκε άντρας που κάνει τέτοια πράγματα, που μιλάει έτσι, αλλά εκείνη δεν μπορούσε να μην το φαντάζεται.

Έμεινε ξάγρυπνη πολλές ώρες μέσα στη νύχτα, αλλά όταν το τρένο έκανε στάση στη Ριτζάινα την είχε πάρει ο ύπνος.

Μόνη πια, η Τζούλιετ θα μπορούσε να εξερευνήσει το σπίτι. Δεν κάνει όμως κάτι τέτοιο. Πρέπει να περάσουν είκοσι λεπτά τουλάχιστον πριν μπορέσει ν' απαλλαγεί από την παρουσία της Άιλο. Όχι πως φοβάται μη γυρίσει πίσω η Άιλο να δει τι κάνει, ή να πάρει κάτι που ξέχασε. Η Άιλο δεν είναι άνθρωπος που ξεχνάει πράγματα, ούτε καν στο τέλος μιας κουραστικής μέρας. Κι αν της είχε περάσει από το μυαλό πως η Τζούλιετ μπορεί να έκλεβε, θα την είχε απλώς πετάξει έξω με τις κλοτσιές.

Είναι, ωστόσο, από τις γυναίκες που κυριαρχούν στον χώρο, ιδίως στην κουζίνα. Τα πάντα όπου φτάνει το μάτι της Τζούλιετ μιλούν για την κυριαρχία της Άιλο, από τα φυτά στις γλάστρες (βότανα;) στο περβάζι του παραθύρου μέχρι τη σανίδα κοπής και τον γυαλισμένο λινοτάπητα.

Κι όταν πια καταφέρνει να απωθήσει την Άιλο, όχι να τη βγάλει από το δωμάτιο αλλά ίσως να τη χώσει πλάι στο παλιομοδίτικο ψυγείο, η Τζούλιετ πέφτει πάνω στην Κρίστα. Ο Έρικ έχει γυναίκα. Και βέβαια έχει. Την Κρίστα. Η Τζούλιετ βλέπει μια νεότερη, μια πιο γοητευτική Άιλο. Φαρδιούς γοφούς, γεροδεμένα χέρια, μακριά μαλλιά –ολόξανθα, καθόλου λευκό–, στήθια που χοροπηδούν ελεύθερα κάτω από ένα ριχτό μπλουζάκι. Η ίδια επιθετική –και στην περίπτωση της Κρίστα σέξι– έλλειψη κομψότητας. Ο ίδιος απολαυστικός τρόπος να μασάνε κι έπειτα να φτύνουν τις λέξεις τους.

Άλλες δυο γυναίκες της έρχονται στο μυαλό. Η Βρισηίδα και η Χρυσηίδα. Οι ερωμένες του Αχιλλέα και του Αγαμέμνονα. Και

οι δυο περιγράφονταν με μια λέξη που σήμαινε «αυτή με τα ωραία μάγουλα». Όταν ο καθηγητής διάβασε εκείνη τη λέξη (που αυτή τη στιγμή δεν τη θυμόταν η Τζούλιετ), το μέτωπό του είχε γίνει κατακόκκινο και ο ίδιος έμοιαζε να πνίγει ένα χαχανητό. Για κείνη τη στιγμή, η Τζούλιετ τον μίσησε.

Αν, επομένως, η Κρίστα αποδειχτεί πως είναι μια πιο ακατέργαστη, πιο βόρεια έκδοση των Βρισηίδας/Χρυσηίδας, θα μπορέσει η Τζούλιετ ν' αρχίσει να μισεί και τον Έρικ;

Πώς όμως θα το μάθει, αν κατηφορίσει προς τη λεωφόρο και μπει στο λεωφορείο;

Γεγονός είναι ότι δεν σκόπευε ποτέ να μπει σ' εκείνο το λεωφορείο. Έτσι φαίνεται. Με την Άιλο εκτός, είναι πιο εύκολο να ανακαλύψει τις δικές της προθέσεις. Σηκώνεται επιτέλους και φτιάχνει κι άλλο καφέ, έπειτα τον βάζει σε μια κούπα, όχι σε κάποια από αυτές που έχει βγάλει η Άιλο.

Έχει πολλή νευρικότητα για να πεινάει, εξετάζει όμως τα μπουκάλια στον πάγκο, που πρέπει να τα έφερε ο κόσμος για την αγρύπνια. Τσέρι μπράντι, σναπς ροδάκινο, Τία Μαρία, γλυκό βερμούτ. Τα μπουκάλια αυτά έχουν ανοιχτεί αλλά το περιεχόμενό τους δεν αποδείχτηκε δημοφιλές. Η σοβαρή κατανάλωση έγινε από τα άδεια μπουκάλια που στοίχισε η Άιλο πλάι στην πόρτα. Τζιν και ουίσκι, μπίρα και κρασί.

Βάζει Τία Μαρία στον καφέ της και παίρνει το μπουκάλι μαζί της καθώς ανεβαίνει τα σκαλοπάτια που βγάζουν στο μεγάλο καθιστικό.

Ενώ αυτή είναι μια από τις μεγαλύτερες μέρες του χρόνου, τα δέντρα εδώ πέρα, τα μεγάλα φουντωτά αειθαλή και η κουμαριά με τα κόκκινα κλαδιά, δεν αφήνουν να μπει το φως του ήλιου που βασιλεύει. Η κουζίνα είναι φωτεινή χάρη στον φεγγίτη, γιατί στο καθιστικό τα παράθυρα δεν είναι παρά σχισμές στον τοίχο όπου έχει ήδη αρχίσει να μαζεύεται το σκοτάδι. Το πάτωμα δεν έχει

τελειώσει –παλιά κουρελιασμένα χαλάκια καλύπτουν πλακίδια κοντραπλακέ– και η επίπλωση του δωματίου μοιάζει παράξενη και τυχαία. Κυρίως μαξιλάρια πεταμένα στο πάτωμα, κάνα δυο σκαμπό με δερμάτινη επένδυση που έχει σκιστεί. Μια τεράστια δερμάτινη πολυθρόνα, από κείνες που όταν γέρνεις πίσω έχουν προέκταση για να απλώσεις τα πόδια σου. Ένας καναπές σκεπασμένος με ένα αυθεντικό αλλά κουρελιασμένο πάπλωμα πάτσγουορκ, μια αρχαία τηλεόραση και μια αυτοσχέδια βιβλιοθήκη από τούβλα και σανίδες – στην οποία δεν υπάρχουν βιβλία, μονάχα στοίβες από *National Geographic*, μαζί με κάτι λίγα περιοδικά για την ιστιοπλοΐα και τεύχη του *Popular Mechanics*.

Προφανώς η Άιλο δεν έχει προλάβει να καθαρίσει αυτό το δωμάτιο. Έχει λεκέδες στάχτης από τασάκια που αναποδογύρισαν πάνω στα χαλάκια. Και ψίχουλα παντού. Της Τζούλιετ τής περνάει από το μυαλό να ψάξει να βρει την ηλεκτρική σκούπα, αν υπάρχει. Τότε όμως σκέφτεται πως έστω ότι καταφέρνει να τη λειτουργήσει, το πιθανότερο είναι να τύχει καμιά αναποδιά – ας πούμε η σκούπα να μασήσει και να πιάσει τα λεπτά χαλάκια. Γι' αυτό λοιπόν κάθεται απλώς στη δερμάτινη πολυθρόνα, γεμίζοντας την κούπα της με Τία Μαρία όσο κατέβηκε η στάθμη του καφέ της.

Τίποτα δεν της πολυαρέσει σ' αυτή την ακτή. Τα δέντρα είναι πολύ μεγάλα και πολύ κοντά το ένα με το άλλο και δεν έχουν καμιά δική τους προσωπικότητα – απλώς σχηματίζουν ένα δάσος. Τα βουνά είναι πολύ επιβλητικά και πολύ απόμακρα, ενώ τα νησιά που πλέουν στα νερά του Στενού της Τζόρτζια μοιάζουν επιτούτου ειδυλλιακά. Το σπίτι αυτό, με τους μεγάλους χώρους, τα κεκλιμένα ταβάνια και τα μισοτελειωμένα ξύλα, είναι αυστηρό και αμήχανο.

Η σκύλα γαβγίζει αραιά και πού, αλλά όχι επίμονα. Μπορεί να θέλει να μπει μέσα για να έχει παρέα. Όμως η Τζούλιετ δεν είχε ποτέ της σκύλο – ένας σκύλος στο σπίτι θα ήταν μάρτυρας, όχι σύντροφος, και θα την έκανε να νιώθει άβολα.

Ίσως η σκύλα γαβγίζει σε κάποιο περαστικό ελάφι, ή σε καμιάν αρκούδα, ή σε κάποιο κούγκαρ. Κάτι είχαν γράψει οι εφημερίδες του Βανκούβερ για ένα κούγκαρ –της φαίνεται πως ήταν σε τούτη την ακτή– που κατασπάραξε ένα παιδί.

Ποιος θέλει να ζει σ' ένα μέρος όπου πρέπει να μοιράζεσαι κάθε σημείο της υπαίθρου με εχθρικά και αρπακτικά ζώα;

Καλλιπάρειος. Με τα ωραία μάγουλα. Τώρα της ήρθε. Η ομηρική λέξη αστράφτει στο αγκίστρι της. Και πέρα απ' αυτό, ξαφνικά της ξανάρχεται όλο το αρχαίο ελληνικό λεξιλόγιό της, όλα αυτά που λες κι είχαν μπει στην ντουλάπα σχεδόν έξι μήνες τώρα. Γιατί δεν δίδασκε αρχαία ελληνικά, τα είχε βάλει στην άκρη.

Αυτό γίνεται. Το βάζεις στην άκρη για λίγο καιρό, και πού και πού ψάχνεις κάτι άλλο στην ντουλάπα και θυμάσαι, και σκέφτεσαι, *σύντομα*. Και μετά αυτό γίνεται κάτι που απλώς βρίσκεται εκεί, μέσα στην ντουλάπα, και άλλα πράγματα στοιβάζονται από πάνω του και μπροστά του, και τελικά παύεις εντελώς να το σκέφτεσαι.

Αυτό που ήταν ο λαμπερός θησαυρός σου. Δεν το σκέφτεσαι. Μια απώλεια που κάποτε ούτε να την αναλογιστείς δεν μπορούσες, και τώρα *αυτό* γίνεται κάτι που ίσα ίσα το θυμάσαι.

Αυτό γίνεται.

Κι αν ακόμα δεν το βάλεις στην άκρη, κι αν ακόμα βγάζεις το ψωμί σου απ' αυτό καθημερινά; Η Τζούλιετ σκέφτεται τις μεγαλύτερες καθηγήτριες στο σχολείο, τις περισσότερες λίγο τις νοιάζει για ό,τι στο καλό διδάσκουν. Η Χουανίτα π.χ., που διάλεξε τα ισπανικά γιατί ταιριάζουν με το βαφτιστικό της όνομα (είναι Ιρλανδή) και που θέλει να τα μιλάει καλά, να τα χρησιμοποιεί στα ταξίδια της. Δεν μπορείς να πεις πως τα ισπανικά είναι ο θησαυρός της.

Ελάχιστοι άνθρωποι, πολύ ελάχιστοι, έχουν έναν θησαυρό, κι αν έχεις πρέπει να τον φυλάς. Δεν πρέπει ν' αφήνεις τον εαυτό σου να εκτραπεί και να σου τον πάρουν.

Το Τία Μαρία μαζί με τον καφέ έχουν κάνει τη δουλειά τους.

Τη βοηθούν να νιώθει απρόσεκτη αλλά ισχυρή. Τη βοηθούν να πιστέψει πως ο Έρικ, σε τελική ανάλυση, δεν είναι και τόσο σημαντικός. Είναι κάποιος με τον οποίο θα μπορούσε να ερωτοτροπήσει άσκοπα. Να ερωτοτροπήσει, αυτή είναι η σωστή λέξη. Όπως έκανε και η Αφροδίτη με τον Αγχίση. Κι έπειτα, ένα πρωί, θα φύγει κρυφά.

Σηκώνεται και βρίσκει το μπάνιο, έπειτα γυρίζει πίσω και ξαπλώνει στον καναπέ, ρίχνει το πάπλωμα πάνω της – νυστάζει πολύ και δεν προσέχει τις τρίχες της Κόρκι, τη μυρωδιά της Κόρκι.

Όταν ξυπνάει, έχει ξημερώσει για τα καλά, μολονότι είναι μόλις έξι και είκοσι σύμφωνα με το ρολόι της κουζίνας.

Έχει πονοκέφαλο. Στο μπάνιο υπάρχει ένα μπουκάλι με ασπιρίνες – παίρνει δυο, πλένεται, χτενίζει τα μαλλιά της, βγάζει την οδοντόβουρτσα από την τσάντα και βουρτσίζει τα δόντια της. Έπειτα φτιάχνει μια κανάτα φρέσκο καφέ και τρώει μια φέτα σπιτικό ψωμί χωρίς να μπει στον κόπο να τη ζεστάνει ή να τη βουτυρώσει. Κάθεται στο τραπέζι της κουζίνας. Το φως του ήλιου που πέφτει κλεφτά μέσα από τα δέντρα ρίχνει χάλκινες πιτσιλιές πάνω στα λεία κλαδιά της κουμαριάς. Η Κόρκι αρχίζει να γαβγίζει, και γαβγίζει για κάμποση ώρα πριν το φορτηγό στρίψει και μπει στην αυλή και την κάνει να σωπάσει.

Η Τζούλιετ ακούει να κλείνει η πόρτα του φορτηγού, ακούει εκείνον να μιλάει στη σκύλα, και την πνίγει ο τρόμος. Θέλει να κρυφτεί κάπου (λέει αργότερα, *θα μπορούσα να είχα συρθεί κάτω από το τραπέζι*, αλλά βέβαια ούτε που σκέφτεται να κάνει κάτι τόσο γελοίο). Μοιάζει με τη στιγμή στο σχολείο πριν ανακοινωθεί ο νικητής του επάθλου. Μόνο που είναι χειρότερο, γιατί εκείνη δεν έχει λόγο να ελπίζει. Και γιατί δεν θα υπάρξει ποτέ άλλη ευκαιρία τόσο κοσμοϊστορική στη ζωή της.

Όταν ανοίγει η πόρτα, δεν μπορεί να σηκώσει το βλέμμα. Στα

γόνατά της, τα δάχτυλα και των δυο χεριών είναι πλεγμένα μεταξύ τους, ακινητοποιημένα.

«Είσαι εδώ» της λέει. Γελάει θριαμβευτικά, έκθαμβος, σαν ν' αντικρίζει την εντυπωσιακότερη πράξη αυθάδειας και τόλμης. Όταν ανοίγει την αγκαλιά του είναι λες κι ένας άνεμος φύσηξε μέσα στο δωμάτιο και την έκανε να κοιτάξει ψηλά.

Έξι μήνες πριν δεν ήξερε πως αυτός ο άντρας υπήρχε. Έξι μήνες πριν ο άντρας που πέθανε κάτω από το τρένο ζούσε ακόμα και ίσως διάλεγε τα ρούχα για το ταξίδι του.

«Είσαι εδώ».

Το μαντεύει στη φωνή του πως τη διεκδικεί. Σηκώνεται, πολύ μουδιασμένη, και βλέπει πως είναι μεγαλύτερος, πιο βαρύς, πιο ασυγκράτητος απ' ό,τι τον θυμόταν. Της επιτίθεται, κι εκείνη νιώθει να λεηλατείται από την κορφή ως τα νύχια, να πλημμυρίζει ανακούφιση, να δέχεται έφοδο ευτυχίας. Πόσο απίστευτο είναι αυτό. Πόσο κοντά στην απογοήτευση.

Όπως αποδεικνύεται, ο Έρικ δεν ξαφνιάστηκε τόσο όσο έδειξε. Τον πήρε τηλέφωνο η Άιλο το προηγούμενο βράδυ να τον ειδοποιήσει για το παράξενο κορίτσι, την Τζούλιετ, και προσφέρθηκε να πάει να δει αν το κορίτσι είχε μπει στο λεωφορείο. Εκείνος το θεώρησε κατά κάποιον τρόπο σωστό να παίξει με την πιθανότητα να μπήκε –να δοκιμάσει τη μοίρα, ίσως–, όμως όταν τηλεφώνησε η Άιλο και είπε πως το κορίτσι δεν έφυγε, ξαφνιάστηκε με τη χαρά του. Παρ' όλα αυτά, δεν πήγε αμέσως σπίτι του και δεν το είπε στην Κρίστα, μολονότι ήξερε πως θα έπρεπε να της το πει, πολύ σύντομα.

Όλα αυτά τα αφομοιώνει η Τζούλιετ λίγο λίγο τις εβδομάδες και τους μήνες που ακολουθούν. Κάποιες πληροφορίες φτάνουν σ' αυτήν κατά τύχη κι άλλες ως αποτέλεσμα των αδιάκριτων ερωτήσεών της.

Η δική της αποκάλυψη (ότι δεν είναι παρθένα) θεωρείται ήσσονος σημασίας.

Η Κρίστα δεν έχει καμιά σχέση με την Άιλο. Δεν έχει φαρδιούς γοφούς ούτε ξανθά μαλλιά. Είναι μια μελαχρινή, λεπτή γυναίκα, πνευματώδης και καμιά φορά σκυθρωπή, που θα γίνει σπουδαία φίλη και στήριγμα της Τζούλιετ τα χρόνια που θα 'ρθουν – μολονότι δεν θα ξεπεράσει ποτέ τη συνήθεια να σε πειράζει κατεργάρικα, ν' αφήνει να τρεμοπαίζει ειρωνικά μια καλά κρυμμένη αντιπαλότητα.

Σύντομα

ΔΥΟ ΠΡΟΦΙΛ ΑΝΤΙΚΡΙΣΤΑ. Το ένα, το προφίλ μιας ολόλευκης δαμάλας, με μια ιδιαίτερα πράα και τρυφερή έκφραση, το άλλο ενός πρασινοπρόσωπου άντρα, που δεν είναι ούτε νέος ούτε γέρος. Μοιάζει με κατώτερο υπάλληλο, ίσως ταχυδρόμο – τέτοιο είναι το πηλήκιο που φοράει. Τα χείλη του είναι ωχρά, το λευκό στα μάτια του γυαλίζει. Ένα χέρι που μάλλον είναι δικό του προσφέρει, από το κάτω μέρος του πίνακα, ένα δεντράκι ή ένα πληθωρικό κλαδί, που για καρπούς έχει πετράδια.

Στο πάνω μέρος του πίνακα υπάρχουν σκούρα σύννεφα, κι από κάτω τους κάτι μικρά ασταθή κτίρια και μια μινιατούρα εκκλησίας με έναν σταυρό μινιατούρα, που στέκει σ' ένα καμπύλωμα της γης. Σ' αυτό το καμπύλωμα ένας μικρός άντρας (ζωγραφισμένος, ωστόσο, σε μεγαλύτερη κλίμακα από τα κτίρια) προχωρεί αποφασιστικά με ένα δρεπάνι στον ώμο του, και μια γυναίκα, ζωγραφισμένη στην ίδια κλίμακα, μοιάζει να τον περιμένει. Αλλά κρέμεται με το κεφάλι κάτω.

Υπάρχουν κι άλλα πράγματα. Για παράδειγμα, ένα κορίτσι που αρμέγει μιαν αγελάδα μέσα στο μάγουλο της δαμάλας.

Η Τζούλιετ αποφάσισε αμέσως ν' αγοράσει αυτή τη μεταξοτυπία για τους γονείς της, ως χριστουγεννιάτικο δώρο.

«Επειδή μου τους θυμίζει» είπε στην Κρίστα, τη φίλη της που είχε κατέβει μαζί της από το Γουέιλ Μπέι για ψώνια. Βρίσκονταν στο κατάστημα δώρων της Πινακοθήκης του Βανκούβερ.

Η Κρίστα γέλασε. «Ο πράσινος άντρας και η αγελάδα; Πολύ κολακευτικό».

Η Κρίστα δεν έπαιρνε ποτέ κάτι στα σοβαρά από την αρχή, έπρεπε να πει κάποιο αστειάκι. Την Τζούλιετ δεν την πείραζε. Τριών μηνών έγκυος στο μωρό που τελικά θα γινόταν η Πενέλοπι, είχε απαλλαγεί ξαφνικά από τις ναυτίες, και για τον λόγο αυτό, ή κάποιον άλλο, πάθαινε κρίσεις ευφορίας. Όλη την ώρα σκεφτόταν το φαΐ και ούτε να μπει δεν ήθελε στο κατάστημα δώρων, γιατί είχε εντοπίσει ένα κυλικείο.

Λάτρευε τα πάντα στον πίνακα, κυρίως όμως τις μικρές σιλουέτες και τα ξεχαρβαλωμένα κτίρια στην πάνω πλευρά. Τον άντρα με το δρεπάνι και τη γυναίκα που κρεμόταν με το κεφάλι κάτω.

Έψαξε για τον τίτλο. *Εγώ και το χωριό*.

Εξαιρετικά ταιριαστό.

«Σαγκάλ. Μ' αρέσει ο Σαγκάλ» είπε η Κρίστα. «Ο Πικάσο ήταν παλιάνθρωπος».

Η Τζούλιετ ήταν τόσο χαρούμενη με αυτό που βρήκε, που δεν έδινε σημασία.

«Ξέρεις τι λένε πως είπε; *Ο Σαγκάλ είναι για τις πωλητριούλες*» της είπε η Κρίστα. «Και τι έχουν δηλαδή οι πωλητριούλες; Ο Σαγκάλ έπρεπε να πει, ο Πικάσο είναι για ανθρώπους με περίεργα πρόσωπα».

«Θέλω να πω, μου φέρνει στο μυαλό τη ζωή τους» είπε η Τζούλιετ. «Δεν ξέρω γιατί, αλλά μου τη φέρνει».

Είχε ήδη πει στην Κρίστα κάποια πράγματα για τους γονείς της – ότι ζούσαν σε μια περίεργη, αλλά όχι δυστυχισμένη απομόνωση, μολονότι ο πατέρας της ήταν δημοφιλής δάσκαλος. Ήταν αποκομμένοι εν μέρει εξαιτίας του προβλήματος της Σάρα με την καρδιά

της, αλλά και επειδή ήταν συνδρομητές σε περιοδικά που δεν διάβαζε κανένας γύρω τους· επειδή άκουγαν εκπομπές στο εθνικό ραδιοφωνικό δίκτυο, τις οποίες δεν άκουγε κανένας γύρω τους. Επειδή η Σάρα έφτιαχνε μόνη τα ρούχα της –καμιά φορά αδέξια– από πατρόν της *Vogue*, αντί για του Butterick[1]. Ακόμα και για το ότι εξακολουθούσαν να δίνουν την εντύπωση πως ήταν κάπως νέοι αντί να παχαίνουν και να καμπουριάζουν σαν τους γονείς των συμμαθητριών της Τζούλιετ. Η Τζούλιετ είχε πει πως ο Σαμ έμοιαζε μ' εκείνη –μακρύς λαιμός, ένα μικρό εξόγκωμα στο πιγούνι, ανοιχτοκάστανα κυματιστά μαλλιά–, ενώ τη Σάρα την περιέγραψε ως ασθενική, χλωμή ξανθιά, μια λεπτοκαμωμένη ατημέλητη κούκλα.

Όταν η Πενέλοπι ήταν δεκατριών μηνών, η Τζούλιετ την πήρε μαζί της όταν πέταξε μέχρι το Τορόντο κι έπειτα πήρε το τρένο. Αυτό έγινε το 1969. Κατέβηκε σε μια πόλη καμιά τριανταριά χιλιόμετρα μακριά από την πόλη όπου είχε μεγαλώσει, στην οποία ζούσαν ακόμη ο Σαμ και η Σάρα. Προφανώς το τρένο δεν έκανε πια στάση εκεί.

Απογοητεύτηκε που κατέβηκε σ' αυτό τον άγνωστο σταθμό και δεν είδε να εμφανίζονται ξανά, μεμιάς, τα δέντρα, τα πεζοδρόμια και τα σπίτια που θυμόταν – κι έπειτα, πολύ σύντομα, το σπίτι της, το σπίτι του Σαμ και της Σάρα, απλόχωρο αλλά λιτό, βαμμένο σίγουρα με την ίδια λευκή μπογιά, που είχε φουσκώσει και σκάσει, πίσω από τη μεγαλόπρεπη σφενταμιά του κήπου.

Ο Σαμ και η Σάρα, εδώ σ' αυτή την πόλη όπου δεν τους είχε ξαναδεί ποτέ, χαμογελούσαν αλλά ήταν ανήσυχοι, μαζεμένοι.

Η Σάρα έβγαλε μια περίεργη κραυγούλα, σαν κάτι να την είχε τσιμπήσει. Κάνα δυο άνθρωποι στην πλατφόρμα γύρισαν να κοιτάξουν.

1. Δημοφιλή στη Βόρεια Αμερική τεύχη με πατρόν σε διάφορα μεγέθη.

Προφανώς ήταν απλώς από ενθουσιασμό.

«Είμαστε μακρύ και κοντό, αλλά και πάλι ταιριάζουμε» είπε.

Στην αρχή η Τζούλιετ δεν κατάλαβε τι σήμαινε αυτό. Έπειτα βρήκε τη λύση – η Σάρα φορούσε μια μαύρη λινή φούστα που κάλυπτε τις γάμπες της και ασορτί σακάκι. Ο γιακάς και οι μανσέτες του σακακιού ήταν από ένα γυαλιστερό ύφασμα πράσινο του κίτρου, με μαύρα πουά. Ένα τουρμπάνι από το ίδιο πράσινο υλικό κάλυπτε τα μαλλιά της. Πρέπει να είχε φτιάξει μόνη της τα ρούχα ή να πήγε σε καμιά μοδίστρα να της τα φτιάξει. Τα χρώματά τους ήταν άσπλαχνα με το δέρμα της· έδειχνε λες κι είχε κάτσει πάνω του σκόνη από κιμωλία.

Η Τζούλιετ φορούσε μαύρο μίνι φόρεμα.

«Αναρωτιόμουν τι θα σκεφτόσουν για μένα, μαύρο καλοκαιριάτικα, λες κι έχω πένθος» είπε η Σάρα. «Και να που κι εσύ φοράς το ίδιο. Τι κομψή που είσαι, είμαι υπέρ των κοντών φορεμάτων».

«Και των μακριών μαλλιών» είπε ο Σαμ. «Σωστή χίπισσα». Έσκυψε να κοιτάξει το πρόσωπο του μωρού. «Γεια σου, Πενέλοπι».

«Τι κουκλίτσα» είπε η Σάρα.

Άπλωσε να πιάσει την Πενέλοπι – μολονότι τα χέρια που γλίστρησαν έξω από τα μανίκια ήταν ασθενικά κλωναράκια που δεν θα μπορούσαν να κρατήσουν τέτοιο βάρος. Και δεν χρειάστηκε, μια κι η Πενέλοπι, που είχε εκνευριστεί στο πρώτο άκουσμα της φωνής της γιαγιάς της, τώρα τσίριζε και άλλαζε θέση, κρύβοντας το πρόσωπό της στον λαιμό της Τζούλιετ.

Η Σάρα γέλασε. «Τόσο σκιάχτρο είμαι;» Και πάλι η φωνή της ήταν εκτός ελέγχου, υψωνόταν ως το στρίγκλισμα κι ύστερα ξανάπεφτε, τραβώντας τα βλέμματα. Αυτό ήταν καινούργιο – μολονότι μπορεί όχι εντελώς. Η Τζούλιετ είχε την εντύπωση πως ίσως από πάντα ο κόσμος γύριζε να κοιτάξει τη μητέρα της όταν γελούσε ή μιλούσε, μόνο που παλιά αυτό που πρόσεχαν ήταν μια έκρηξη ευθυμίας, κάτι κοριτσίστικο και ελκυστικό (μολονότι ού-

τε αυτό θα άρεσε σε όλους, θα έλεγαν πως πάντα προσπαθούσε να τραβήξει την προσοχή).

«Είναι πολύ κουρασμένη» είπε η Τζούλιετ.

Ο Σαμ σύστησε τη νεαρή γυναίκα που έστεκε πίσω τους, σε μιαν απόσταση, σαν να φρόντιζε να μη θεωρηθεί μέλος της παρέας τους. Και πράγματι, στην Τζούλιετ ούτε που είχε περάσει από το μυαλό.

«Τζούλιετ, από δω η Αϊρίν. Αϊρίν Έιβερι».

Η Τζούλιετ άπλωσε το χέρι, όσο μπορούσε ενώ κρατούσε την Πενέλοπι και την τσάντα με τις πάνες, κι όταν έγινε φανερό πως η Αϊρίν δεν επρόκειτο να της δώσει το δικό της –ή μπορεί και να μην πρόσεξε ότι υπήρχε τέτοια πρόθεση–, χαμογέλασε. Η Αϊρίν όμως δεν της χαμογέλασε. Στεκόταν ακίνητη, δίνοντας ωστόσο την εντύπωση πως ήθελε να το βάλει στα πόδια.

«Γεια» είπε η Τζούλιετ.

«Χαίρω πολύ» είπε η Αϊρίν με φωνή αρκετά δυνατή ώστε ν' ακούγεται, αλλά δίχως καμιάν έκφραση.

«Η Αϊρίν είναι η καλή μας νεράιδα» είπε η Σάρα, και τότε ήταν που το πρόσωπο της Αϊρίν άλλαξε. Η κοπέλα κατσούφιασε λίγο, με εύλογη αμηχανία.

Δεν ήταν ψηλή σαν την Τζούλιετ –που ήταν ψηλή– αλλά ήταν πιο φαρδιά στους ώμους και τους γοφούς, με δυνατά χέρια και πεισματάρικο πιγούνι. Είχε πυκνά, κατσαρά μαύρα μαλλιά, τραβηγμένα πίσω σε μια κοντόχοντρη αλογοουρά, πυκνά και μάλλον εχθρικά μαύρα φρύδια και το είδος του δέρματος που μαυρίζει εύκολα. Τα μάτια της ήταν πράσινα ή γαλάζια, ένα ανοιχτό χρώμα που σε ξάφνιαζε πάνω σ' αυτό το δέρμα. Δεν μπορούσες εύκολα να τα κοιτάξεις, γιατί ήταν βαθιά χωμένα στις κόγχες αλλά και γιατί κρατούσε το κεφάλι της ελαφρώς σκυμμένο και το πρόσωπό της γυρισμένο στο πλάι. Η επιφύλαξη αυτή έμοιαζε σταθερή και εσκεμμένη.

«Για νεράιδα, της βγαίνει ο πάτος στη δουλειά» είπε ο Σαμ με το πλατύ, στρατηγικό χαμόγελό του. «Σ' όλο τον κόσμο θα το πω ότι της βγαίνει ο πάτος».

Και τώρα βέβαια η Τζούλιετ θυμήθηκε ότι στα γράμματα γινόταν αναφορά σε κάποια γυναίκα που είχε έρθει να βοηθήσει, αφού οι δυνάμεις της Σάρα είχαν πάρει την κάτω βόλτα τόσο απότομα. Η Τζούλιετ όμως νόμιζε πως θα ήταν κάποια πολύ μεγαλύτερη. Η Αϊρίν σίγουρα δεν ήταν μεγαλύτερή της.

Το αυτοκίνητο ήταν η ίδια Πόντιακ που ο Σαμ είχε πάρει δεύτερο χέρι πριν από καμιά δεκαριά χρόνια. Πινελιές από την αρχική γαλάζια μπογιά διακρίνονταν εδώ κι εκεί, κατά κύριο λόγο όμως είχε ξεθωριάσει και είχε γίνει γκρίζα, ενώ τις συνέπειες του αλατιού στον δρόμο τον χειμώνα τις έβλεπες στη σκουριά που κάλυπτε σαν φραμπαλάς το κάτω μέρος του σασί.

«Η γκρίζα γριά φοράδα» είπε η Σάρα, σχεδόν ξέπνοα μετά το σύντομο περπάτημα από την πλατφόρμα του τρένου.

«Αντέχει ακόμη» είπε η Τζούλιετ. Μίλησε με θαυμασμό, όπως μάλλον περίμεναν από κείνην. Είχε ξεχάσει πως έτσι έλεγαν το αυτοκίνητο, μολονότι εκείνη είχε σκεφτεί το όνομα.

«Α, ποτέ δεν τα παρατάει» είπε η Σάρα, μόλις βολεύτηκε στο πίσω κάθισμα με τη βοήθεια της Αϊρίν. «Κι ούτε κι εμείς την παρατάμε».

Η Τζούλιετ μπήκε στο μπροστινό κάθισμα προσπαθώντας να βολέψει την Πενέλοπι, που άρχιζε ξανά να κλαψουρίζει. Η ζέστη μέσα στο αυτοκίνητο ήταν τρομερή, μολονότι το είχαν παρκάρει στη λιγοστή σκιά που έκαναν οι λεύκες του σταθμού με τα τζάμια κατεβασμένα.

«Η αλήθεια είναι πως σκέφτομαι –» είπε ο Σαμ κάνοντας όπισθεν «σκέφτομαι να τη δώσω και να πάρω φορτηγό».

«Δεν το εννοεί» τσίριξε η Σάρα.

«Για τη δουλειά» συνέχισε ο Σαμ. «Θα βόλευε περισσότερο.

Άσε που θα διαφημιζόσουν κάθε φορά που θα έβγαινες στον δρόμο, μόνο και μόνο από το όνομα στην πόρτα».

«Κοροϊδεύει» είπε η Σάρα. «Πώς θα τριγυρνάω εγώ μέσα σ' ένα όχημα που θα λέει *Φρέσκα Λαχανικά*; Τι θα παριστάνω, το κολοκύθι ή το λάχανο;»

«Καλύτερα να το κλείσεις, κυρά μου» είπε ο Σαμ «γιατί δεν θα σου μείνει ανάσα μέχρι να φτάσουμε σπίτι».

Έπειτα από σχεδόν τριάντα χρόνια διδασκαλίας στα δημόσια σχολεία όλης της κομητείας –δέκα χρόνια στο τελευταίο σχολείο– ο Σαμ παραιτήθηκε ξαφνικά κι αποφάσισε ν' ασχοληθεί πλήρως με την πώληση λαχανικών. Πάντα καλλιεργούσε έναν μεγάλο λαχανόκηπο, και βατομουριές, στο οικόπεδο δίπλα στο σπίτι τους, ενώ την επιπλέον παραγωγή τους την πουλούσαν σε κάτι λίγους ανθρώπους στην πόλη. Όμως αυτό προφανώς θα άλλαζε τώρα, έτσι θα έβγαζε το ψωμί του, πουλώντας σε μανάβικα κι ίσως τελικά στήνοντας κι έναν πάγκο μπροστά απ' το σπίτι.

«Τα σκέφτεσαι σοβαρά όλα αυτά;» είπε ήσυχα η Τζούλιετ.

«Και βέβαια».

«Δεν θα σου λείψει η διδασκαλία;»

«Ούτε με σφαίρες. Είχα μπουχτίσει. Είχα μπουχτίσει μέχρι εκεί που δεν έπαιρνε».

Η αλήθεια ήταν πως ύστερα από όλα αυτά τα χρόνια, κανείς, σε κανένα σχολείο, δεν του πρόσφερε τη θέση του διευθυντή. Η Τζούλιετ υπέθεσε πως γι' αυτό είχε μπουχτίσει. Ήταν εξαίρετος δάσκαλος, από αυτούς που όλοι θυμούνται για τα καμώματα και την ενεργητικότητά τους, η σχολική χρονιά που περνούσαν μαζί του οι μαθητές δεν έμοιαζε με καμιά άλλη. Κι όμως τον παρέκαμψαν, ξανά και ξανά, και μάλλον ακριβώς γι' αυτό τον λόγο. Οι μέθοδοί του θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι υπονόμευαν τη διεύθυνση του σχολείου. Η διεύθυνση λοιπόν έλεγε πως δεν ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος για επικεφαλής, ήταν λιγότερο επικίνδυνος εκεί που ήταν.

Του άρεσε να δουλεύει στο ύπαιθρο, ήταν καλός στο να μιλάει στους ανθρώπους, προφανώς θα τα πήγαινε καλά στην πώληση λαχανικών.

Αλλά της Σάρα δεν θα της άρεσε με τίποτα.

Ούτε της Τζούλιετ της άρεσε. Ωστόσο αν έπρεπε να πάρει το μέρος κάποιου, αναγκαστικά θα διάλεγε εκείνον. Δεν ήθελε να αυτοπροσδιοριστεί ως σνομπ.

Και η αλήθεια ήταν πως θεωρούσε τον εαυτό της ανώτερο με τον δικό του τρόπο από κάθε άλλον γύρω τους – τον εαυτό της, τον Σαμ και τη Σάρα, κυρίως όμως τον εαυτό της και τον Σαμ. Όποτε τι σημασία είχε που θα πουλούσε λαχανικά;

Τώρα ο Σαμ μιλούσε με πιο σιγανή, συνωμοτική φωνή.

«Πώς τη λένε;»

Το μωρό εννοούσε.

«Πενέλοπι. Ποτέ δεν θα τη φωνάξουμε Πένι. Πενέλοπι».

«Όχι, θέλω να πω – θέλω να πω το επίθετό της».

«Α. Λοιπόν, είναι μάλλον Χέντερσον-Πόρτσιους. Ή Πόρτσιους-Χέντερσον. Ίσως όμως είναι πολύ γλωσσοδέτης, αφού το μικρό της είναι Πενέλοπι, ε; Το ξέραμε, αλλά το θέλαμε το Πενέλοπι. Κάπως θα πρέπει να το τακτοποιήσουμε».

«Ώστε της έδωσε το όνομά του» είπε ο Σαμ. «Ωραία, κάτι είναι κι αυτό. Θέλω να πω, καλό είναι».

Η Τζούλιετ ξαφνιάστηκε για μια στιγμή, έπειτα όχι πια.

«Και βέβαια της το έδωσε» είπε, με προσποιητά εύθυμη απορία. «Παιδί του είναι».

«Ω, ναι. Ναι. Αλλά δεδομένων των συνθηκών».

«Ποιες συνθήκες;» είπε. «Αν εννοείς που δεν είμαστε παντρεμένοι, δεν σημαίνει και τίποτα. Εκεί που ζούμε, με τους ανθρώπους που ξέρουμε, δεν το σκέφτεται κανείς».

«Μάλλον όχι» είπε ο Σαμ. «Με την πρώτη ήταν παντρεμένος;»

Η Τζούλιετ τούς είχε μιλήσει για τη γυναίκα του Έρικ, που

εκείνος την είχε φροντίσει τα οχτώ χρόνια που έζησε μετά το τροχαίο ατύχημά της.

«Την Ανν; Ναι. Ή μάλλον, στ' αλήθεια δεν ξέρω. Αλλά ναι. Έτσι νομίζω. Ναι».

«Ωραία δεν θα 'ταν να σταματήσουμε για παγωτό;» φώναξε η Σάρα στο μπροστινό κάθισμα.

«Έχουμε παγωτό στο ψυγείο στο σπίτι» φώναξε πίσω ο Σαμ. Και πρόσθεσε σιγανά στην Τζούλιετ, προς μεγάλη της έκπληξη: «Αν θες ν' αρχίσει την παράσταση, πήγαινέ την όπου θες για γλυκό».

Τα τζάμια ήταν ακόμη κατεβασμένα, ο ζεστός άνεμος έμπαινε από το παράθυρο. Ήταν ντάλα καλοκαίρι – μια εποχή που, απ' όσο είχε δει η Τζούλιετ, δεν έφτανε ποτέ στη Δυτική Ακτή. Τα φυλλοβόλα δέντρα έγερναν από την πέρα άκρη των χωραφιών, σχηματίζοντας γαλαζόμαυρες σπηλαιώδεις σκιές, ενώ τα σπαρτά και τα λιβάδια μπροστά τους, κάτω από το σκληρό φως του ήλιου, είχαν χρυσοπράσινο χρώμα. Ρωμαλέο νιόβγαλτο σιτάρι και κριθάρι, και καλαμπόκια, και φασόλια – σχεδόν να σου καίνε τα μάτια.

«Ποιο το θέμα της σύσκεψης του μπροστινού καθίσματος;» είπε η Σάρα. «Από τον αέρα δεν ακούμε εδώ πίσω».

«Τίποτα το ενδιαφέρον» είπε ο Σαμ. «Ρωτούσα απλώς την Τζούλιετ αν ο σύντροφός της ψαρεύει ακόμη».

Ο Έρικ έβγαζε το ψωμί του ψαρεύοντας γαρίδες, και το έκανε για πολύ καιρό. Κάποτε ήταν φοιτητής ιατρικής. Οι σπουδές του όμως πήραν τέλος γιατί είχε κάνει μια έκτρωση, σε μια φίλη (κι όχι φιλενάδα). Όλα είχαν πάει καλά, αλλά με κάποιον τρόπο η ιστορία μαθεύτηκε. Αυτό ήταν κάτι που η Τζούλιετ είχε σκεφτεί ν' αποκαλύψει στους ανοιχτόμυαλους γονείς της. Ήθελε, ίσως, να τον παρουσιάσει ως μορφωμένο άνθρωπο, όχι απλώς ως ψαρά. Γιατί όμως να έχει σημασία αυτό, ιδίως τώρα που ο Σαμ είχε γίνει αγρότης; Άσε που τελικά ίσως να μην μπορούσε να βασιστεί στην ανοιχτομυαλιά τους όσο πίστευε.

Υπήρχαν κι άλλα για πούλημα, εκτός από φρέσκα λαχανικά και μούρα. Μαρμελάδα, εμφιαλωμένος χυμός, μυρωδικά ήταν απλωμένα στην κουζίνα. Το πρώτο πρωινό που ήταν εκεί η Τζούλιετ, βρισκόταν σε εξέλιξη η παρασκευή μαρμελάδας βατόμουρο. Υπεύθυνη ήταν η Αϊρίν, με την μπλούζα μούσκεμα από ατμό ή ιδρώτα να κολλάει στο δέρμα της ανάμεσα στις ωμοπλάτες. Κάθε τόσο έριχνε μια πεταχτή ματιά στην τηλεόραση, που την είχαν τσουλήσει με τα ροδάκια από το πίσω δωμάτιο μέχρι την πόρτα της κουζίνας, έτσι που για να μπεις έπρεπε να στριμωχτείς. Έπαιζε μια παιδική πρωινή εκπομπή, με τον Μπούλγουινκλ τον τάρανδο. Πού και πού η Αϊρίν έβγαζε ένα δυνατό γέλιο με τα καμώματα του καρτούν, και η Τζούλιετ γελούσε λιγάκι για να φανεί φιλική. Η Αϊρίν δεν το πρόσεξε.

Ο πάγκος έπρεπε να καθαριστεί για να μπορέσει η Τζούλιετ να βράσει και να λιώσει ένα αυγό για το πρωινό της Πενέλοπι και να φτιάξει καφέ και φρυγανιά για τον εαυτό της. «Είναι αρκετός αυτός ο χώρος;» τη ρώτησε η Αϊρίν, με φωνή αβέβαιη, λες κι η Τζούλιετ ήταν εισβολέας που τις απαιτήσεις του δεν μπορούσες να τις προβλέψεις.

Από κοντά, έβλεπες πόσες πολλές μαύρες τριχούλες φύτρωναν στους βραχίονες της Αϊρίν. Είχε και στα μάγουλά της, ακριβώς μπροστά από τ' αυτιά.

Με το πλάγιο βλέμμα της παρακολουθούσε ό,τι κι αν έκανε η Τζούλιετ, την παρακολουθούσε να παιδεύεται με τα κουμπιά της κουζίνας (δεν θυμόταν στην αρχή ποιο κουμπί άναβε ποιο μάτι), την παρακολουθούσε να βγάζει το αυγό από το κατσαρόλι και να το καθαρίζει από το τσόφλι (που αυτή τη φορά κολλούσε και έβγαινε σε μικρά κομματάκια αντί για μεγάλα, εύκολα κομμάτια), έπειτα την παρακολουθούσε να διαλέγει σε ποιο πιατάκι θα το έλιωνε.

«Δεν θες να σου το ρίξει στο πάτωμα». Αναφερόταν στο πορσελάνινο πιατάκι. «Δεν της έχεις πλαστικό πιάτο;»

«Θα το προσέχω» είπε η Τζούλιετ.

Όπως αποδείχτηκε, ήταν και η Αϊρίν μητέρα. Είχε έναν γιο τριών χρονών και μια κόρη σχεδόν δυο. Τον Τρέβορ και την Τρέισι. Ο πατέρας τους είχε σκοτωθεί το προηγούμενο καλοκαίρι σε ατύχημα στο ορνιθοτροφείο όπου δούλευε. Εκείνη ήταν τρία χρόνια μικρότερη από την Τζούλιετ – είκοσι δύο χρονών. Οι πληροφορίες για τα παιδιά και τον σύζυγο ήρθαν ως απάντηση στις ερωτήσεις της Τζούλιετ, και την ηλικία τη μάντεψε απ' αυτό που της είπε μετά.

Όταν η Τζούλιετ είπε: «Ω, λυπάμαι» –μιλούσαν για το ατύχημα και ένιωσε πως ήταν αγένεια που έχωσε τη μύτη της και πως τώρα ήταν υποκρισία να πει συλλυπητήρια–, η Αϊρίν απάντησε: «Ναι. Μόλις έκλεινα τα είκοσι ένα», λες και τις συμφορές τις μαζεύεις, σαν χάντρες σ' ένα βραχιόλι.

Μόλις η Πενέλοπι έφαγε όσο αυγό χωρούσε το στομάχι της, η Τζούλιετ τη σήκωσε στον έναν γοφό και την πήγε πάνω.

Στα μισά του δρόμου συνειδητοποίησε ότι δεν είχε πλύνει το πιατάκι.

Δεν είχε πουθενά ν' αφήσει το μωρό, που δεν περπατούσε ακόμη αλλά μπουσούλαγε πολύ γρήγορα. Σίγουρα δεν μπορούσε να την αφήσει ούτε για πέντε λεπτά στην κουζίνα, με το βραστό νερό στον αποστειρωτή και την καυτή μαρμελάδα και τους μπαλτάδες – παραπήγαινε να ζητήσει από την Αϊρίν να την προσέχει. Και πρωί πρωί η μικρή είχε και πάλι αρνηθεί να πιάσει φιλίες με τη Σάρα. Έτσι λοιπόν, η Τζούλιετ κουβαλώντας την ανέβηκε την εσωτερική σκάλα μέχρι τη σοφίτα, κι αφού έκλεισε την πόρτα πίσω της, την έβαλε να παίξει στα σκαλοπάτια. Η ίδια έψαχνε να βρει το παλιό της πάρκο. Ευτυχώς η Πενέλοπι ήταν εξπέρ στα σκαλοπάτια.

Το σπίτι ήταν ένα μεγάλο δίπατο, τα δωμάτιά του ψηλοτάβανα αλλά σαν κουτιά – ή τουλάχιστον έτσι έμοιαζαν στην Τζούλιετ

τώρα πια. Η σκεπή είχε μεγάλη κλίση, τόσο που μπορούσες να κόβεις βόλτες στη μέση της σοφίτας. Η Τζούλιετ το έκανε αυτό παλιά, όταν ήταν παιδί. Έκοβε βόλτες λέγοντας μόνη της κάποια ιστορία που είχε διαβάσει, με ορισμένες προσθήκες ή μετατροπές. Χορεύοντας –ναι, κι αυτό– μπροστά σ' ένα φανταστικό κοινό. Το πραγματικό κοινό αποτελούνταν από σπασμένα ή απλώς εξόριστα έπιπλα, παλιά μπαούλα, ένα απίστευτα βαρύ παλτό από δέρμα βούβαλου, το σπίτι των πορφυρών χελιδονιών (δώρο από παλιούς μαθητές του Σαμ, που δεν είχε καταφέρει να προσελκύσει κανένα πορφυρό χελιδόνι), το γερμανικό κράνος που υποτίθεται πως έφερε μαζί του ο πατέρας του Σαμ από τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και ένας ερασιτεχνικός πίνακας, αστείος παρά τις προθέσεις του δημιουργού του, που απεικόνιζε τη βύθιση του υπερωκεάνιου *Αυτοκράτειρα της Ιρλανδίας* στον Κόλπο του Αγίου Λαυρεντίου, με μικρές σαν σπίρτα σιλουέτες να πηδούν έξω προς όλες τις κατευθύνσεις.

Κι εκεί, ακουμπισμένος στον τοίχο, ήταν ο πίνακας *Εγώ και το χωριό*. Να κοιτάζει προς τα έξω – καμιά προσπάθεια δεν είχε γίνει να τον κρύψουν. Δεν είχε πολυπιάσει σκόνη, άρα δεν ήταν εκεί πολύ καιρό.

Βρήκε το πάρκο έπειτα από αναζήτηση μερικών λεπτών. Ήταν ένα ωραίο, βαρύ έπιπλο, με ξύλινο πάτωμα και σκαλιστά κάγκελα. Και το καροτσάκι. Οι γονείς της τα είχαν κρατήσει όλα, είχαν ελπίσει σε άλλο ένα παιδί. Είχε υπάρξει τουλάχιστον μια αποβολή. Τα γέλια στο κρεβάτι τους, τις Κυριακές το πρωί, έκαναν την Τζούλιετ να νιώθει σαν στο σπίτι να είχε εισβάλει μια δυσοίωνη για κείνη, αδιόρατη, ίσως χυδαία, ενόχληση.

Το καροτσάκι ήταν από κείνα που διπλώνουν και γίνονται καρότσια βόλτας για μεγαλύτερα παιδιά. Αυτό ήταν κάτι που η Τζούλιετ το είχε ξεχάσει ή που δεν το ήξερε ποτέ. Ιδρωμένη πια και σκονισμένη, έπιασε δουλειά για να πετύχει αυτή τη μεταμόρ-

φωση. Τέτοιες εργασίες δεν της ήταν ποτέ εύκολες, ποτέ δεν αντιλαμβανόταν με την πρώτη πώς συναρμολογούνταν τα πράγματα, και μπορεί να είχε τραβολογήσει το καροτσάκι μέχρι κάτω στον κήπο, για να τη βοηθήσει ο Σαμ, αν δεν σκεφτόταν την Αϊρίν. Τα ανοιχτόχρωμα μάτια της Αϊρίν που τρεμόπαιζαν, τις κλεφτές ματιές που όμως σε μετρούσαν, τα άξια χέρια. Τη ζωηράδα της, που μέσα της είχε κάτι το οποίο δεν θα το έλεγες ακριβώς περιφρόνηση. Η Τζούλιετ δεν ήξερε πώς να το χαρακτηρίσει. Μια στάση, αδιάφορη αλλά ασυμβίβαστη, σαν της γάτας.

Κατάφερε επιτέλους να το κάνει καρότσι. Ήταν δύσχρηστο, μιάμιση φορά μεγαλύτερο από αυτό που χρησιμοποιούσε συνήθως. Και βρόμικο, βέβαια. Όπως ήταν και η ίδια τώρα πια, κι ακόμα περισσότερο η Πενέλοπι, στη σκάλα. Κι ακριβώς δίπλα στο χέρι του μωρού ήταν κάτι που η Τζούλιετ ούτε καν είχε προσέξει. Ένα καρφί. Κάτι στο οποίο δεν δίνεις σημασία, μέχρι να έχεις ένα μωρό στο στάδιο που τα βάζει όλα στο στόμα και τότε πρέπει να προσέχεις συνεχώς.

Κι εκείνη δεν πρόσεχε. Τα πάντα εδώ πέρα της αποσπούσαν την προσοχή. Η ζέστη, η Αϊρίν, τα πράγματα που ήταν οικεία και τα πράγματα που ήταν ανοίκεια.

Εγώ και το χωριό.

«Ω» είπε η Σάρα. «Ήλπιζα πως δεν θα το έβλεπες. Μην το παίρνεις κατάκαρδα».

Το λιακωτό ήταν τώρα πια η κρεβατοκάμαρα της Σάρα. Είχαν βάλει στόρια από μπαμπού σε όλα τα παράθυρα, που γέμιζαν το μικρό δωμάτιο –κάποτε μέρος της βεράντας– με καφεκίτρινο φως και ομοιόμορφη ζέστη. Η Σάρα, παρ' όλα αυτά, φορούσε ροζ μάλλινες πιτζάμες. Χτες, στον σταθμό, με τα ζωγραφισμένα φρύδια και τα βαμμένα στην απόχρωση βατόμουρου χείλια, το τουρμπάνι και το ταγέρ της, είχε φανεί στην Τζούλιετ σαν ηλικιωμένη

Γαλλίδα (όχι πως η Τζούλιετ είχε δει πολλές ηλικιωμένες Γαλλίδες), τώρα όμως, με τα λευκά μαλλιά της να πετάνε, τα λαμπερά της μάτια ανήσυχα κάτω από σχεδόν ανύπαρκτα φρύδια, έμοιαζε πιο πολύ με αλλόκοτα γερασμένο παιδί. Καθόταν στηριγμένη στα μαξιλάρια με τα παπλώματα τραβηγμένα μέχρι τη μέση της. Νωρίτερα, που η Τζούλιετ την πήγε στο μπάνιο, είχε αποκαλυφθεί πως, παρά τη ζέστη, στο κρεβάτι δεν φορούσε μόνο κάλτσες αλλά και παντόφλες.

Μια καρέκλα με ίσια ράχη ήταν τοποθετημένη πλάι στο κρεβάτι της, αφού το κάθισμά της ήταν πιο εύκολο να το φτάσει από ένα τραπέζι. Πάνω της είχε χάπια και φάρμακα, ταλκ, ενυδατική λοσιόν, ένα μισοτελειωμένο φλιτζάνι τσάι με γάλα, ένα ποτήρι με ένα λεπτό στρώμα κάποιου σκούρου υγρού, πιθανόν σιδήρου. Πάνω στο κρεβάτι είχε περιοδικά – παλιά τεύχη της *Vogue* και του *Ladies' Home Journal*.

«Δεν το παίρνω» είπε η Τζούλιετ.

«Το είχαμε κρεμάσει, αλήθεια. Στο πίσω δωμάτιο, πλάι στην πόρτα της τραπεζαρίας. Ύστερα ο μπαμπάς το κατέβασε».

«Γιατί;»

«Δεν μου είπε τίποτα γι' αυτό. Δεν είπε ότι θα το κατέβαζε. Απλώς μια μέρα διαπίστωσα πως δεν ήταν στη θέση του».

«Γιατί να το κατεβάσει;»

«Α, θα του κόλλησε καμιά ιδέα στο μυαλό, ξέρεις».

«Τι ιδέα;»

«Α, νομίζω – ξέρεις, νομίζω πως μάλλον είχε να κάνει με την Αϊρίν. Ότι θα ενοχλούσε την Αϊρίν».

«Δεν είχε μέσα καμιά γυμνή. Δεν ήταν σαν τον Μποτιτσέλι».

Γιατί πράγματι υπήρχε ένα αντίγραφο της *Γέννησης της Αφροδίτης* που κρεμόταν στο καθιστικό του Σαμ και της Σάρα. Χρόνια πριν, είχε γίνει αντικείμενο αμήχανων αστείων, σε περιπτώσεις που έκαναν το τραπέζι σε άλλους δασκάλους.

«Όχι. Αλλά ήταν *μοντέρνο*. Νομίζω πως έκανε τον μπαμπά να νιώθει άβολα. Ή μπορεί να ένιωθε άβολα να τον κοιτάζει ενώ το κοίταζε και η Αϊρίν. Μπορεί να φοβόταν ότι θα την έκανε να – να μας περιφρονεί κάπως. Ξέρεις – ότι είμαστε παράξενοι. Δεν θα ήθελε να νομίζει η Αϊρίν πως είμαστε τέτοιοι άνθρωποι».

«Τέτοιοι άνθρωποι» είπε η Τζούλιετ «απ' αυτούς που κρεμάνε τέτοιους πίνακες; Θες να πεις ότι τον ένοιαζε τόσο τι σκεφτόταν εκείνη για τους *πίνακές* μας;»

«Τον ξέρεις τον μπαμπά».

«Δεν φοβάται να διαφωνήσει με τους άλλους. Τόσο που είχε πρόβλημα στη δουλειά του;»

«Τι;» είπε η Σάρα. «Α. Ναι. Μπορεί να διαφωνεί. Μερικές φορές όμως προσέχει. Και την Αϊρίν. Η Αϊρίν είναι – την προσέχει. Μας είναι πολύτιμη, η Αϊρίν».

«Πίστευε πως θα παρατούσε τη δουλειά της αν θεωρούσε πως είχαμε έναν παράξενο πίνακα;»

«Εγώ θα τον άφηνα, αγάπη μου. Αγαπώ ό,τι έρχεται από σένα. Αλλά ο μπαμπάς...»

Η Τζούλιετ δεν είπε τίποτα. Από τότε που ήταν εννιά, δέκα χρονών μέχρι τα δεκατέσσερα περίπου, με τη Σάρα είχαν μια συμφωνία για τον Σαμ. *Τον ξέρεις τον μπαμπά*.

Ήταν η εποχή που οι γυναίκες του σπιτιού ήταν ενωμένες. Δοκίμαζαν σπιτικές περμανάντ στα πεισματικά λεπτά μαλλιά της Τζούλιετ, πειραματίζονταν με τη ραπτική με αποτέλεσμα ρούχα που δεν έμοιαζαν με κανενός άλλου, έτρωγαν για βραδινό σάντουιτς, φιστικοβούτυρο-ντομάτα-μαγιονέζα, όταν ο Σαμ έμενε αργά στο σχολείο για κάποια συνέλευση. Η Σάρα τής έλεγε και της ξανάλεγε ιστορίες για τους παλιούς της φίλους, τι φάρσες έκαναν και πόσο διασκέδαζαν, όταν ήταν κι εκείνη δασκάλα, προτού χειροτερέψει η κατάσταση της καρδιάς της. Ιστορίες ακόμα παλιότερες, όταν η Σάρα έμεινε στο κρεβάτι με ρευματικό

πυρετό και είχε τους φανταστικούς φίλους Ρόλο και Μαξίν που έλυναν μυστήρια, ακόμα και φόνους, σαν τους ήρωες σε κάποια παιδικά βιβλία. Ακόμα και αποσπασματικές πληροφορίες για το τρελό φλερτ του Σαμ, για συμφορές που τους είχαν βρει με το δανεικό αυτοκίνητο, για κείνη τη φορά που εμφανίστηκε στην πόρτα της μεταμφιεσμένος σε αλήτη.

Η Σάρα και η Τζούλιετ να φτιάχνουν καραμέλες βουτύρου και να περνούν κορδέλες στα μισοφόρια τους, πλεγμένες η μία με την άλλη. Κι έπειτα ξαφνικά η Τζούλιετ δεν το ήθελε πια, ήθελε αντιθέτως να μιλάει στον Σαμ αργά τη νύχτα στην κουζίνα, να τον ρωτάει για τις μαύρες τρύπες, την Εποχή των Παγετώνων, τον Θεό. Μισούσε τον τρόπο που η Σάρα υπονόμευε την κουβέντα τους με επιτήδειες αφελείς ερωτήσεις, προσπαθώντας πάντα με κάποιον τρόπο να ξαναφέρει τη συζήτηση στον εαυτό της. Γι' αυτό και οι κουβέντες έπρεπε να γίνονται αργά τη νύχτα κι γι' αυτό ήταν κι από τους δύο αντιληπτό ότι δεν έπρεπε να αναφέρονται σε αυτές. *Περίμενε να ξεφορτωθούμε τη Σάρα*. Μόνο προσωρινά, βέβαια.

Η παραπάνω συμφωνία συνοδευόταν και από την υπενθύμιση: *Να είσαι καλή με τη Σάρα. Έβαλε σε κίνδυνο τη ζωή της για να σε κάνει, δεν πρέπει να το ξεχνάς.*

«Τον μπαμπά δεν τον πειράζει να διαφωνεί με ανθρώπους που είναι από *πάνω* του» είπε η Σάρα παίρνοντας βαθιά ανάσα. «Αλλά ξέρεις πώς είναι με ανθρώπους που είναι από *κάτω* του. Θα κάνει τα πάντα για να διασφαλίσει ότι δεν νιώθουν πως διαφέρει από κείνους, κατεβαίνει στο επίπεδό τους –»

Η Τζούλιετ ήξερε, βέβαια. Ήξερε πώς μιλούσε ο Σαμ στο παιδί στο βενζινάδικο, πώς αστειευόταν στο μαγαζί με τα σιδηρικά. Αλλά δεν είπε τίποτα.

«*Πρέπει να τους κάνει τον καλό*» είπε η Σάρα με ξαφνική αλλαγή τόνου, μια διστακτική νότα μοχθηρίας, ένα πνιχτό γελάκι.

Η Τζούλιετ καθάρισε το καροτσάκι, την Πενέλοπι και τον εαυτό της και ξεκίνησε για μια βόλτα στην πόλη. Είχε τη δικαιολογία ότι χρειαζόταν μια συγκεκριμένη μάρκα ήπιου απολυμαντικού σαπουνιού για να πλύνει τις πάνες – αν χρησιμοποιούσε συνηθισμένο σαπούνι το μωρό θα έβγαζε εξανθήματα. Είχε όμως κι άλλους λόγους, ακαταμάχητους όσο και δυσάρεστους.

Χρόνια ολόκληρα έπαιρνε αυτό τον δρόμο για να πάει με τα πόδια στο σχολείο. Κι όταν πήγαινε στο κολέγιο και ερχόταν στο σπίτι για τις διακοπές, εξακολουθούσε να είναι το ίδιο – ένα κορίτσι που πάει σχολείο. Θα έπαυε ποτέ να πηγαίνει στο σχολείο; Κάποιος το ρώτησε αυτό στον Σαμ όταν η Τζούλιετ είχε κερδίσει το Διαπανεπιστημιακό Βραβείο Λατινικής Μετάφρασης, κι εκείνος είχε πει: «Φοβάμαι πως όχι». Μόνος του τη μαρτύρησε αυτή την ιστορία. Προς θεού, σιγά μη μιλούσε για βραβεία. Αυτό το έκανε η Σάρα – μολονότι εκείνη μπορεί και να είχε ξεχάσει για ποιο πράγμα είχε πάρει βραβείο η κόρη της.

Και να την τώρα, λυτρωμένη. Σαν κάθε άλλη νέα γυναίκα, να σπρώχνει το μωρό της. Να νοιάζεται για το σαπούνι για τις πάνες. Κι αυτό εδώ δεν ήταν απλώς το μωρό της. Ήταν το παιδί του έρωτά της. Έτσι την έλεγε καμιά φορά την Πενέλοπι, μόνο στον Έρικ. Εκείνος το έπαιρνε γι' αστείο, εκείνη το έλεγε γι' αστείο, γιατί βέβαια ζούσαν μαζί και μάλιστα για κάμποσο καιρό, και σκόπευαν να συνεχίσουν μαζί. Το γεγονός ότι δεν ήταν παντρεμένοι δεν σήμαινε τίποτα γι' αυτόν, απ' όσο ήξερε εκείνη, και η ίδια με τη σειρά της το ξεχνούσε συχνά. Καμιά φορά όμως –και τώρα–, ειδικά, εδώ στο σπίτι, το γεγονός πως ήταν ανύπαντρη την έκανε να φουσκώνει περήφανη για το κατόρθωμά της, να πλημμυρίζει ανόητα από μακαριότητα.

«Ώστε – ανέβηκες πάνω σήμερα» είπε ο Σαμ. (Άραγε έλεγε πάντα *πάνω*; Η Σάρα και η Τζούλιετ έλεγαν *στην πόλη*.) «Είδες κανέναν γνωστό σου;»

«Έπρεπε να πάω στο φαρμακείο» είπε η Τζούλιετ. «Κι έτσι μίλησα με τον Τσάρλι».

Η συζήτηση αυτή έγινε στην κουζίνα, μετά τις έντεκα τη νύχτα. Η Τζούλιετ είχε αποφασίσει πως αυτή ήταν η καλύτερη ώρα να φτιάξει τα μπουκάλια της Πενέλοπι για την επομένη.

«Τον Τσάρλι τον Μικρό;» είπε ο Σαμ – που είχε επίσης τη συνήθεια την οποία εκείνη είχε ξεχάσει να προσφωνεί τους ανθρώπους με τα παρατσούκλια τους στο σχολείο. «Καμάρωσε το παιδί;»

«Και βέβαια».

«Αυτό του έλειπε».

Ο Σαμ καθόταν στο τραπέζι, πίνοντας ουίσκι και καπνίζοντας ένα τσιγάρο. Το ουίσκι ήταν καινούργιο φρούτο. Επειδή ο πατέρας της Σάρα είχε υπάρξει πότης –όχι εξαθλιωμένος πότης, είχε συνεχίσει να δουλεύει ως κτηνίατρος, αλλά ήταν τέτοιος τρόμος μέσα στο σπίτι που η κόρη του έφτασε να τρέμει το ποτό– ο Σαμ δεν έπινε ποτέ κάτι παραπάνω από μια μπίρα στο σπίτι, τουλάχιστον απ' όσο ήξερε η Τζούλιετ.

Η Τζούλιετ είχε μπει στο φαρμακείο γιατί ήταν το μόνο μέρος ν' αγοράσει το σαπούνι για τις πάνες. Δεν περίμενε να δει τον Τσάρλι, μολονότι το μαγαζί ήταν της οικογένειάς του. Τελευταίο νέο που είχε μάθει για κείνον ήταν πως θα γινόταν μηχανικός. Το είχε αναφέρει σήμερα, ίσως δίχως τακτ, αλλά εκείνος ήταν άνετος και πρόσχαρος όταν της είπε ότι δεν του είχε βγει. Είχε παχύνει γύρω από τη μέση και τα μαλλιά του είχαν αραιώσει, είχαν χάσει λίγο από τον κυματισμό και τη λάμψη τους. Είχε χαιρετήσει την Τζούλιετ με ενθουσιασμό, με κομπλιμέντα για κείνην αλλά και για το μωρό της, κι αυτό την είχε μπερδέψει, τόσο που είχε νιώσει το πρόσωπο και τον λαιμό της να καίνε, να ιδρώνουν λιγάκι, όσην ώρα της μιλούσε. Στο γυμνάσιο δεν είχε χρόνο για κείνη – εκτός από έναν κόσμιο χαιρετισμό, αφού οι τρόποι του ήταν πάντα καταδεκτικοί, δημοκρατικοί. Έβγαζε έξω τα πιο επιθυμητά κο-

ρίτσια στο σχολείο, κι όπως της είπε, τώρα είχε παντρευτεί ένα απ' αυτά. Την Τζένι Πιλ. Είχαν δυο παιδιά, το ένα περίπου στην ηλικία της Πενέλοπι, το άλλο μεγαλύτερο. Αυτός ήταν ο λόγος, της είπε, με μια ντομπροσύνη που έμοιαζε να οφείλεται κάπως στην κατάσταση της ίδιας της Τζούλιετ – αυτός ήταν ο λόγος που δεν είχε συνεχίσει για να γίνει μηχανικός.

Ήξερε λοιπόν πώς να κερδίσει ένα χαμόγελο κι ένα γουργουρητό από την Πενέλοπι, και ψιλοκουβέντιασε με την Τζούλιετ σαν γονιός με γονιό, σαν με κάποια που τώρα πια ήταν στο ίδιο επίπεδο. Εκείνη ένιωσε βλακωδώς κολακευμένη και ευχαριστημένη. Όμως η προσοχή που της έδειχνε τώρα δεν οφειλόταν μόνο σ' αυτό – η γρήγορη ματιά στο αστόλιστο αριστερό χέρι της, το αστειάκι για τον δικό του γάμο. Ήταν και κάτι άλλο. Με διακριτικότητα την έκοβε, ίσως την έβλεπε τώρα σαν γυναίκα που επιδεικνύει τους καρπούς μιας τολμηρής σεξουαλικής ζωής. Η Τζούλιετ, για φαντάσου. Η ατσούμπαλη, η υπότροφος.

«Σου μοιάζει;» είχε ρωτήσει, όταν κάθισε στις φτέρνες να περιεργαστεί την Πενέλοπι.

«Πιο πολύ στον πατέρα της» είπε η Τζούλιετ δίχως να σκεφτεί, αλλά με ένα κύμα περηφάνιας, την ώρα που ο ιδρώτας έφτιαχνε μαργαριτάρια στο πάνω χείλος της.

«Αλήθεια;» είπε ο Τσάρλι και σηκώθηκε, μιλώντας εμπιστευτικά. «Ένα πράγμα θα σου πω, πάντως. Σκεφτόμουν πως είναι κρίμα –»

«Μου είπε πως είναι κρίμα αυτό που σου συνέβη» είπε η Τζούλιετ στον Σαμ.

«Αυτό είπε, ε; Κι εσύ τι απάντησες;»

«Δεν ήξερα τι να πω. Δεν ήξερα τι εννοούσε. Αλλά δεν ήθελα να το καταλάβει».

«Όχι».

Η Τζούλιετ κάθισε στο τραπέζι. «Θα ήθελα ένα ποτό αλλά δεν μ' αρέσει το ουίσκι».

«Τώρα πίνεις κιόλας, λοιπόν;»

«Κρασί. Φτιάχνουμε δικό μας κρασί. Όλοι αυτό κάνουν στο Μπέι».

Της είπε τότε ένα αστείο, ένα αστείο από κείνα που δεν θα της έλεγε ποτέ παλιά. Ήταν για ένα ζευγάρι που πάει σ' ένα μοτέλ και κατέληγε στην ατάκα: «Είναι σαν αυτό που λέω πάντα στα κορίτσια στο κατηχητικό – δεν είναι ανάγκη να πίνεις και να καπνίζεις για να περνάς καλά».

Η Τζούλιετ γέλασε αλλά ένιωσε το πρόσωπό της να καίει, όπως με τον Τσάρλι.

«Γιατί έφυγες από τη δουλειά σου;» είπε. «Σου είπαν να φύγεις εξαιτίας μου;»

«Έλα τώρα». Ο Σαμ γέλασε. «Μη νομίζεις ότι είσαι τόσο σημαντική. Δεν μου είπαν να φύγω. Δεν απολύθηκα».

«Εντάξει τότε. Παραιτήθηκες».

«Παραιτήθηκα».

«Είχε αυτό την παραμικρή σχέση μ' εμένα;»

«Παραιτήθηκα γιατί βαρέθηκα του κερατά να σηκώνω αυτόν τον ζυγό. Χρόνια ολόκληρα ήμουν έτοιμος να παραιτηθώ».

«Είχε καμιά σχέση μ' εμένα;»

«Εντάξει» είπε ο Σαμ. «Μπλέχτηκα σ' έναν καβγά. Ειπώθηκαν πράγματα».

«Τι πράγματα;»

«Δεν χρειάζεται να ξέρεις».

«Και μη φοβάσαι» της είπε έπειτα από ένα λεπτό. «Δεν με απέλυσαν. Δεν θα μπορούσαν να με απολύσουν. Υπάρχουν κανόνες. Είναι αυτό που σου είπα – ήμουν έτοιμος να φύγω έτσι κι αλλιώς».

«Αλλά δεν καταλαβαίνεις» είπε η Τζούλιετ. «Δεν *καταλαβαίνεις*. Δεν καταλαβαίνεις πόσο *ηλίθιο* είναι αυτό και πόσο σιχαμένο είναι να ζεις εδώ πέρα, εδώ που ο κόσμος λέει τέτοια πράγματα, και πως αν το έλεγα σε γνωστούς μου δεν θα το πίστευαν. Θα τους φαινόταν αστείο».

«Ναι. Δυστυχώς η μητέρα σου κι εγώ δεν ζούμε εκεί που ζεις εσύ. Εμείς ζούμε εδώ. Κι ο σύντροφός σου το βρίσκει αστείο μήπως; Δεν θέλω να μιλήσω άλλο γι' αυτό απόψε, πάω για ύπνο. Πάω να δω τι κάνει η μητέρα σου κι ύστερα πάω για ύπνο».

«Το επιβατικό τρένο –» συνέχισε η Τζούλιετ με ένταση, αν όχι με ψόγο. «Ακόμα κάνει στάση εδώ. Έτσι δεν είναι; Δεν θέλατε να κατέβω εδώ. *Θέλατε;*»

Βγαίνοντας από το δωμάτιο, ο πατέρας της δεν απάντησε.

Το φως από τον τελευταίο φανοστάτη της πόλης έπεφτε τώρα κάθετα στο κρεβάτι της Τζούλιετ. Η μεγάλη σφενταμιά είχε κοπεί και είχε αντικατασταθεί από ένα παρτέρι όπου ο Σαμ φύτευε το ραβέντι του. Χτες βράδυ είχε αφήσει τις κουρτίνες κλειστές για να κάνουν σκιά στο κρεβάτι, απόψε όμως ένιωσε πως χρειαζόταν τον αέρα απ' έξω. Αναγκάστηκε λοιπόν να γυρίσει το μαξιλάρι στα πόδια του κρεβατιού, μαζί με την Πενέλοπι, που είχε κοιμηθεί σαν αγγελούδι με όλο το φως στο πρόσωπό της.

Ευχήθηκε να είχε πιει λίγο από κείνο το ουίσκι. Είχε ξαπλώσει, αλλά το κορμί της ήταν κοκαλωμένο από απογοήτευση και θυμό. Στο μυαλό της συνέτασσε ένα γράμμα στον Έρικ. *Δεν ξέρω τι κάνω εδώ πέρα, δεν έπρεπε ποτέ να έχω έρθει εδώ, δεν βλέπω την ώρα να γυρίσω σπίτι.*

Σπίτι.

Προτού καν χαράξει, ξύπνησε από τον θόρυβο μιας ηλεκτρικής σκούπας. Έπειτα μια φωνή –του Σαμ– διέκοψε αυτό τον θόρυβο,

και πρέπει να την ξαναπήρε ο ύπνος. Όταν ξύπνησε αργότερα, σκέφτηκε πως θα ήταν όνειρο. Αλλιώς θα είχε ξυπνήσει η Πενέλοπι, και δεν είχε ξυπνήσει.

Η κουζίνα ήταν πιο δροσερή σήμερα, χωρίς τη μυρωδιά φρούτων που σιγοβράζουν. Η Αϊρίν έβαζε σκουφάκια από καρό ύφασμα και ετικέτες σε όλα τα βάζα.

«Μου φάνηκε πως σε άκουσα να βάζεις σκούπα» είπε η Τζούλιετ, αντλώντας από κάπου βαθιά μέσα της μια νότα καλής διάθεσης. «Πρέπει να το είδα στον ύπνο μου. Ήταν μόλις πέντε το πρωί».

Η Αϊρίν δεν απάντησε προς στιγμή. Έγραφε μιαν ετικέτα. Έγραφε με μεγάλη συγκέντρωση, με τα χείλη σφηνωμένα ανάμεσα στα δόντια.

«Εκείνη ήταν» είπε όταν τελείωσε. «Ξύπνησε τον πατέρα σου κι εκείνος αναγκάστηκε να πάει να τη σταματήσει».

Πολύ απίθανο. Χτες η Σάρα είχε αφήσει το κρεβάτι της μόνο για να πάει στο μπάνιο.

«Εκείνος μου το είπε» είπε η Αϊρίν. «Σηκώνεται μαύρα μεσάνυχτα και νομίζει ότι θα κάνει κάτι, κι ύστερα πρέπει εκείνος να σηκωθεί και να την αναγκάσει να σταματήσει».

«Πρέπει να έχει κρίση ενεργητικότητας τότε» είπε η Τζούλιετ.

«Ναι». Η Αϊρίν ξεκινούσε άλλη ετικέτα. Όταν την τελείωσε κι αυτή, κοίταξε την Τζούλιετ.

«Θέλει να ξυπνάει τον πατέρα σου και να τραβάει την προσοχή, αυτό είναι όλο. Πτώμα στην κούραση και να πρέπει να σηκώνεται από το κρεβάτι και να τη φροντίζει».

Η Τζούλιετ γύρισε αλλού. Επειδή δεν ήθελε ν' αφήσει κάτω την Πενέλοπι –λες και το παιδί δεν θα ήταν ασφαλές εδώ– πάλεψε να τη στηρίξει στον γοφό της καθώς έβγαζε το αυγό με ένα κουτάλι, το χτυπούσε, το καθάριζε και το έλιωνε με το ένα χέρι.

Όσην ώρα τάιζε την Πενέλοπι φοβόταν να μιλήσει, για να μην

πανικοβάλει το μωρό ο τόνος της φωνής της και βάλει τα κλάματα. Κάποιο μήνυμα πάντως το πήρε η Αϊρίν. Με πιο συγκρατημένη φωνή –αλλά με συγκαλυμμένη περιφρόνηση– είπε: «Έτσι γίνονται, αυτό είναι όλο. Όταν αρρωσταίνουν έτσι, δεν μπορούν να κάνουν αλλιώς. Δεν μπορούν να σκεφτούν κανέναν άλλον παρά μονάχα τον εαυτό τους».

Τα μάτια της Σάρα ήταν κλειστά, αλλά τα άνοιξε αμέσως. «Α, οι αγαπημένες μου» είπε σαν ν' αυτοσαρκαζόταν. «Η Τζούλιετ μου. Η Πενέλοπί μου».

Η Πενέλοπι έμοιαζε να τη συνηθίζει πια. Τουλάχιστον δεν έκλαψε αυτό το πρωί, ούτε γύρισε αλλού το πρόσωπό της.

«Ορίστε» είπε η Σάρα, απλώνοντας το χέρι και πιάνοντας ένα από τα περιοδικά της. «Βάλ' την εδώ κι άσε τη ν' ασχοληθεί μ' αυτό».

Η Πενέλοπι φάνηκε αβέβαιη για λίγο, έπειτα άρπαξε μια σελίδα και την έσκισε με δύναμη.

«Αυτό ήταν» είπε η Σάρα. «Σε όλα τα μωρά αρέσει να σκίζουν περιοδικά. Το θυμάμαι».

Στην καρέκλα πλάι στο κρεβάτι ήταν ένα μπολ κρέμα από σιτάρι, που ίσα την είχε αγγίξει.

«Δεν έφαγες το πρωινό σου;» είπε η Τζούλιετ. «Δεν σου έκανε όρεξη η κρέμα;»

Η Σάρα κοίταξε το μπολ λες και έπρεπε να το σκεφτεί σοβαρά, αλλά δεν τα κατάφερνε.

«Δεν θυμάμαι. Όχι, μάλλον δεν την ήθελα». Την έπιασε μια μικρή κρίση νευρικού γέλιου μαζί με αγκομαχητό. «Ποιος ξέρει; Μου πέρασε από το μυαλό ότι μπορεί να με δηλητηριάζει. Αστειεύομαι» είπε όταν συνήλθε. «Είναι όμως θηρίο, αυτή η Αϊρίν. Δεν πρέπει να υποτιμούμε την Αϊρίν. Είδες τις τρίχες στα μπράτσα της;»

«Σαν της γάτας» είπε η Τζούλιετ.

«Σαν τα βρομοκούναβα».

«Ας ελπίσουμε πως δεν θα πέσει καμιά στη μαρμελάδα».

«Μη με κάνεις – να γελάω άλλο –»

Η Πενέλοπι απορροφήθηκε τόσο με το σκίσιμο περιοδικών που σε λίγο η Τζούλιετ μπόρεσε να την αφήσει στο δωμάτιο της Σάρα και να πάει την κρέμα στην κουζίνα. Χωρίς να πει τίποτα, άρχισε να φτιάχνει ένα ρόφημα. Η Αϊρίν μπαινόβγαινε, κουβαλώντας κιβώτια με βάζα μαρμελάδας στο αυτοκίνητο. Στην πίσω σκάλα, ο Σαμ έπλενε με το λάστιχο τις φρεσκοξεθαμμένες πατάτες του για να φύγει το χώμα. Είχε πιάσει το τραγούδι – πολύ απαλά στην αρχή για ν' ακούσεις τα λόγια του. Έπειτα, όπως ανέβαινε η Αϊρίν τη σκάλα, πιο δυνατά.

«Αϊρίν, καληνύ-υ-υχτα,
Καληνύχτα Αϊρίν,
Καληνύχτα Αϊρίν, καληνύχτα,
Θα σε δω στ' όνειρό μου τη νύχτα».

Η Αϊρίν, στην κουζίνα, γύρισε απότομα και φώναξε: «Μη λες αυτό το τραγούδι για μένα».

«Ποιο τραγούδι για σένα;» είπε ο Σαμ με δήθεν απορία. «Ποιος λέει τραγούδι για σένα;»

«Εσύ έλεγες. Τώρα το 'λεγες».

«Α – αυτό το τραγούδι. Αυτό το τραγούδι για την Αϊρίν; Το κορίτσι στο τραγούδι; Ωχ αμάν, ξέχασα πως κι εσένα έτσι σε λένε».

Ξανάπιασε το τραγούδι, μουρμουρίζοντας όμως, στα μουλωχτά. Η Αϊρίν κοντοστάθηκε κι άκουγε, αναψοκοκκινισμένη, με το στήθος της ν' ανεβοκατεβαίνει, περιμένοντας να ορμήσει έτσι κι άκουγε μια λέξη.

«Μην τραγουδάς για μένα. Αν έχει μέσα το όνομά μου, είναι για μένα».

Ξαφνικά ο Σαμ ξέσπασε με όλη του τη δύναμη.

«Το Σάββατο τ' άλλο παντρεύτηκα,
Μ' εκείνη που πήρα εβολεύτηκα –»

«Σταμάτα. Σταμάτα» φώναξε η Αϊρίν με γουρλωμένα μάτια, ξαναμμένη. «Αν δεν σταματήσεις θα βγω έξω και θα σε κάνω μούσκεμα με το λάστιχο».

Το ίδιο απόγευμα, ο Σαμ είχε να παραδώσει παραγγελίες μαρμελάδας σε διάφορα παντοπωλεία και σε κάποια καταστήματα δώρων. Κάλεσε την Τζούλιετ να πάει μαζί του. Είχε αγοράσει ένα ολοκαίνουργιο καρεκλάκι αυτοκινήτου για την Πενέλοπι από το σιδεράδικο.

«Τέτοιο πράγμα δεν έχουμε στη σοφίτα» είπε. «Δεν ξέρω αν υπήρχαν τέτοια όταν ήσουν μικρή. Έτσι κι αλλιώς δεν θα είχε σημασία. Δεν είχαμε αυτοκίνητο».

«Είναι πολύ πρώτο» είπε η Τζούλιετ. «Ελπίζω να μην κόστισε μια περιουσία».

«Τίποτα δεν κόστισε» είπε ο Σαμ και έσκυψε για να βάλει τη μικρή να κάτσει στο αυτοκίνητο.

Η Αϊρίν ήταν στο χωράφι και μάζευε κι άλλα βατόμουρα. Αυτά ήταν για πίτες. Ο Σαμ πάτησε την κόρνα δυο φορές κι έγνεψε με το χέρι όπως ξεκινούσαν, και η Αϊρίν αποφάσισε ν' απαντήσει, σηκώνοντας το ένα χέρι σαν να έδιωχνε μύγα.

«Θαυμάσιο κορίτσι» είπε ο Σαμ. «Δεν ξέρω πώς θα επιβιώναμε χωρίς αυτήν. Φαντάζομαι όμως πως σ' εσένα φαίνεται πολύ άξεστη».

«Ούτε που την ξέρω».

«Όχι. Σε τρέμει».

«Σιγά». Και προσπαθώντας να σκεφτεί να πει για την Αϊρίν κάτι θετικό ή τουλάχιστον ουδέτερο, η Τζούλιετ ρώτησε πώς είχε σκοτωθεί ο άντρας της στο ορνιθοτροφείο.

«Δεν ξέρω αν ήταν τύπος εγκληματία ή απλώς ανώριμος. Τέλος πάντων, μπήκε μαζί με κάτι χαζοβιόληδες που σχεδίαζαν να κάνουν δεύτερη δουλειά με κλεμμένα κοτόπουλα και φυσικά κατάφεραν να βάλουν μπροστά τον συναγερμό και βγήκε έξω ο αγρότης μ' ένα όπλο και είτε σκόπευε να τους ρίξει είτε όχι, το έκανε –»

«Θεέ μου».

«Έτσι λοιπόν, η Αϊρίν και τα πεθερικά της πήγαν στο δικαστήριο αλλά ο τύπος τη γλίτωσε. Ε, σίγουρα θα τη γλίτωνε. Πρέπει να της ήταν πολύ δύσκολο, πάντως. Έστω κι αν ο άντρας της απ' ό,τι φαίνεται δεν ήταν και κανένα κελεπούρι».

Η Τζούλιετ είπε ότι και βέβαια θα της ήταν δύσκολο, και τον ρώτησε αν είχε την Αϊρίν μαθήτρια στο σχολείο.

«Όχι, όχι, όχι. Ούτε που πήγε στο σχολείο, απ' όσο έχω καταλάβει».

Είπε πως η οικογένειά της ζούσε βόρεια, κάπου κοντά στο Χάντσβιλ. Ναι. Κάπου εκεί κοντά. Μια μέρα πήγαν όλοι τους στην πόλη. Πατέρας, μάνα, παιδιά. Κι ο πατέρας τούς είπε ότι είχε κάτι δουλειές και ότι θα τους έβρισκε σε λίγο. Τους είπε πού. Πότε. Κι εκείνοι έκοβαν βόλτες χωρίς λεφτά στις τσέπες, μέχρι να έρθει η ώρα. Κι εκείνος δεν εμφανίστηκε ποτέ.

«Δεν είχε καμιά πρόθεση να εμφανιστεί. Τους παράτησε. Κι έτσι αναγκάστηκαν να πάνε στην πρόνοια. Έμειναν σε κάποια παράγκα στην εξοχή, που ήταν φτηνά. Η μεγάλη αδερφή της Αϊρίν, αυτή που ήταν το στήριγμα, πιο πολύ από τη μάνα, συμπεραίνω, πέθανε από ρήξη σκωληκοειδίτιδας. Δεν είχαν τρόπο να την πάνε στην πόλη, είχε χιονοθύελλα και δεν είχαν τηλέφωνο. Η Αϊρίν δεν ήθελε να γυρίσει στο σχολείο μετά, γιατί η αδερφή

της την προστάτευε, ας πούμε, από το πώς τους φέρονταν τα άλλα παιδιά. Μπορεί να φαίνεται χοντρόπετση τώρα, αλλά φαντάζομαι δεν ήταν πάντα. Και τώρα ακόμα μπορεί αυτό να είναι καμουφλάζ και τίποτ' άλλο».

Και τώρα, της είπε, τώρα η μητέρα της Αϊρίν φρόντιζε το αγοράκι και το κοριτσάκι της, αλλά για φαντάσου, έπειτα απ' όλα αυτά τα χρόνια είχε εμφανιστεί ο πατέρας και προσπαθούσε να πείσει τη μάνα να γυρίσει σ' εκείνον. Αν αυτό συνέβαινε η Αϊρίν δεν ήξερε τι θα έκανε, δεν ήθελε τα παιδιά της να είναι κοντά σ' αυτό τον άνθρωπο.

«Είναι χαριτωμένα παιδιά. Το κοριτσάκι έχει κάποιο πρόβλημα με λαγωχειλία κι έχει ήδη κάνει μια επέμβαση, αλλά θα χρειαστεί κι άλλη αργότερα. Θα γίνει καλά. Απλώς άλλο ένα πρόβλημα».

Απλώς άλλο ένα πρόβλημα.

Τι είχε πάθει η Τζούλιετ. Δεν ένιωθε πραγματική συμπόνια. Ένιωθε να επαναστατεί, βαθιά μέσα της, ενάντια σ' αυτή την οικτρή λιτανεία. Αυτό παραπήγαινε. Όταν εμφανίστηκε στην ιστορία και η λαγωχειλία, ήθελε να διαμαρτυρηθεί. *Παραπήγαινε.*

Ήξερε πως έκανε λάθος, όμως το συναίσθημα έμενε αμετακίνητο. Φοβόταν να πει τίποτα περισσότερο, μη και το στόμα της προδώσει τη σκληρή καρδιά της. Φοβόταν μην πει στον Σαμ: «Και τι το θαυμάσιο έχει όλη αυτή η δυστυχία, σάμπως την κάνει αγία;». Ή μπορεί να έλεγε, κι αυτό θα ήταν ασυγχώρητο: «Ελπίζω να μην έχεις σκοπό ν' ανακατευτούμε εμείς με τέτοιους ανθρώπους».

«Σου λέω» είπε ο Σαμ «τον καιρό που ήρθε να μας βοηθήσει ήμουν σε απόγνωση. Το φθινόπωρο, η μητέρα σου ήταν η απόλυτη καταστροφή. Δεν ήταν ότι τα άφηνε όλα στην τύχη τους. Όχι. Καλύτερα να τα άφηνε όλα στην τύχη τους. Καλύτερα να μην έκανε τίποτα. Αντίθετα ξεκινούσε μια δουλειά κι έπειτα δεν μπορούσε να τη συνεχίσει. Ξανά και ξανά. Όχι πως αυτό ήταν κάτι εντελώς καινούργιο. Θέλω να πω, πάντα έπρεπε να τρέχω ξοπίσω

της να μαζεύω και να τη φροντίζω και να τη βοηθάω στο νοικοκυριό. Εγώ κι εσύ επίσης – θυμάσαι; Πάντα ήταν το γλυκό, όμορφο κοριτσάκι με τη χαλασμένη καρδιά κι είχε συνηθίσει να την υπηρετούν. Κάπου κάπου όλα αυτά τα χρόνια μου περνούσε από το μυαλό ότι θα μπορούσε να προσπαθήσει περισσότερο.

»Αλλά η κατάσταση ξέφυγε» είπε. «Τελικά έφτασα στο σημείο να γυρίζω σπίτι και να βρίσκω το πλυντήριο μες στη μέση της κουζίνας και βρεγμένα ρούχα πεταμένα παντού. Να τα έχει κάνει όλα χάλια για να ψήσει κάτι που μετά το παράτησε και είχε καρβουνιάσει στον φούρνο. Φοβόμουν μην καεί. Μη βάλει φωτιά στο σπίτι. Της το 'λεγα και της το ξανάλεγα, μείνε στο κρεβάτι. Δεν έμενε όμως, κι έπειτα έκανε όλο αυτό το χάλι κι έκλαιγε. Δοκίμασα κάνα δυο κορίτσια, απλώς δεν μπορούσαν να την κάνουν καλά. Και τότε – η Αϊρίν. Η Αϊρίν» είπε αναστενάζοντας δυνατά. «Μακαρίζω τη μέρα. Σου λέω. Μακαρίζω τη μέρα».

Αλλά όλα τα καλά πράγματα, είπε, έχουν ένα τέλος. Η Αϊρίν παντρευόταν. Έναν σαραντάρη ή πενηντάρη χήρο. Αγρότη. Υποτίθεται πως είχε λεφτά και, για το καλό της, ο Σαμ ήλπιζε να είναι αλήθεια. Γιατί ο άντρας αυτός δεν είχε και κανένα άλλο σπουδαίο προσόν.

«Μα τον Χριστό, δεν έχει. Απ' ό,τι έχω δει, έχει μόνο ένα δόντι στο κεφάλι του. Κακό σημάδι, αν θες τη γνώμη μου. Πολύ περήφανος ή σπαγκοραμμένος για να βάλει μασέλα. Για σκέψου, ένα κορίτσι σαν κι αυτή, με τέτοιο παράστημα».

«Πότε είναι ο γάμος;»

«Το φθινόπωρο, κάποια στιγμή. Το φθινόπωρο».

Η Πενέλοπι κοιμόταν όλη αυτή την ώρα – την είχε πάρει ο ύπνος στο καρεκλάκι της σχεδόν με το που έβαλαν μπρος το αυτοκίνητο. Τα τζάμια στα μπροστινά παράθυρα ήταν κατεβασμένα και η Τζούλιετ μύριζε τον σανό, που ήταν φρεσκοκομμένος σε μπάλες

– κανείς δεν δεμάτιαζε πια τον σανό. Κάτι φτελιές έστεκαν ακόμα, θαύματα τώρα, μέσα στην απομόνωσή τους.

Σταμάτησαν σ' ένα χωριό χτισμένο κατά μήκος ενός δρόμου σε μια στενή κοιλάδα. Συμπαγείς βράχοι εξείχαν από τα τείχη της κοιλάδας – τέτοιο βραχώδες τοπίο δεν θα έβλεπες παρά πολλά χιλιόμετρα παρακάτω. Η Τζούλιετ θυμήθηκε που είχε έρθει εδώ όταν λειτουργούσε ένα ειδικό πάρκο όπου πλήρωνες για να μπεις. Στο πάρκο είχε ένα σιντριβάνι, μια τσαγερί όπου σέρβιραν τάρτα φράουλα και παγωτό –και σίγουρα κι άλλα πράγματα που δεν τα θυμόταν. Οι σπηλιές στον βράχο είχαν πάρει τα ονόματα των Εφτά Νάνων. Ο Σαμ και η Σάρα είχαν καθίσει κατάχαμα πλάι στο σιντριβάνι κι έτρωγαν παγωτό όσο εκείνη έτρεχε για να εξερευνήσει τις σπηλιές. (Που δεν ήταν και τίποτα σπουδαίο, αλήθεια – πολύ ρηχές.) Είχε θελήσει να πάνε κι εκείνοι μαζί της αλλά ο Σαμ είχε πει: «Ξέρεις πως η μητέρα σου δεν μπορεί να σκαρφαλώνει».

«Τρέξε εσύ» είχε πει η Σάρα. «Έλα πίσω και πες μας τα πάντα». Φορούσε τα καλά της. Μαύρη ταφταδένια φούστα που άπλωνε κύκλο γύρω της πάνω στο γρασίδι. Φούστες μπαλαρίνας, έτσι τις έλεγαν.

Πρέπει να ήταν ξεχωριστή μέρα.

Η Τζούλιετ ρώτησε γι' αυτό τον Σαμ όταν εκείνος βγήκε από το μαγαζί. Στην αρχή δεν θυμόταν. Έπειτα θυμήθηκε. Κάτι απατεώνες, είπε. Δεν ήξερε πότε είχε εξαφανιστεί το πάρκο.

Η Τζούλιετ δεν έβλεπε στον δρόμο κανένα ίχνος σιντριβανιού ή τσαγερί.

«Άγγελος ειρήνης και τάξης» είπε ο Σαμ, και της πήρε ένα λεπτό για να καταλάβει ότι ο πατέρας της μιλούσε ακόμα για την Αϊρίν. «Ό,τι πιάνει στα χέρια της το κάνει καλά. Κουρεύει το γρασίδι και σκαλίζει τον κήπο. Ό,τι κι αν κάνει βάζει τα δυνατά της και φέρεται λες κι είναι προνόμιό της να το κάνει. Γι' αυτό δεν παύει ποτέ να με ξαφνιάζει».

Ποια να ήταν η περίσταση; Κάποια γενέθλια, μια επέτειος γάμου;

Επίμονα, με δέος θα 'λεγες, ο Σαμ μίλησε πάνω από τον θόρυβο του αυτοκινήτου που πάλευε ν' ανέβει τον λόφο.

«Αποκατέστησε την πίστη μου στις γυναίκες».

Ο Σαμ έτρεχε μέσα σε κάθε μαγαζί, αφού πρώτα έλεγε στην Τζούλιετ πως δεν θα του έπαιρνε πάνω από ένα λεπτό, και γύριζε στο αυτοκίνητο κάμποση ώρα αργότερα εξηγώντας ότι δεν μπορούσε να ξεφύγει. Οι άνθρωποι ήθελαν να μιλήσει, οι άνθρωποι ήθελαν να του πουν ανέκδοτα. Κάτι λίγοι τον ακολουθούσαν έξω να δουν την κόρη του και το μωρό της.

«Ώστε αυτό είναι το κορίτσι που μιλάει λατινικά» είπε μια γυναίκα.

«Σκουριάζουν λιγάκι τελευταία» είπε ο Σαμ. «Τώρα πια έχει άλλες δουλειές».

«Βέβαια» είπε η γυναίκα, τεντώνοντας τον λαιμό να ρίξει μια ματιά στην Πενέλοπι. «Δεν είναι ευλογία όμως; Αχ, τα μικρούλια μας».

Η Τζούλιετ είχε σκεφτεί πως έπρεπε να μιλήσει στον Σαμ για το ότι σχεδίαζε να επιστρέψει στην εκπόνηση του διδακτορικού της – μολονότι προς το παρόν αυτό ήταν μονάχα ένα όνειρο. Παλιά, τέτοια θέματα προέκυπταν φυσικά ανάμεσά τους. Δεν ίσχυε το ίδιο και για τη Σάρα. Η Σάρα έλεγε: «Λοιπόν, πρέπει να μου πεις τι κάνεις με τις σπουδές σου» και η Τζούλιετ τα συνόψιζε, και η Σάρα μπορεί να τη ρωτούσε τότε πώς κατάφερνε να θυμάται όλα αυτά τα αρχαία ελληνικά ονόματα. Όμως ο Σαμ ήξερε για τι του μιλούσε. Στο κολέγιο, είχε αναφέρει ότι ο πατέρας της της είχε εξηγήσει τι σημαίνει *θαυματουργία*, όταν συνάντησε τη λέξη κάπου στα δώδεκα ή δεκατρία της. Τη ρώτησαν αν ο πατέρας είναι ακαδημαϊκός.

«Βέβαια» είπε. «Διδάσκει στην έκτη δημοτικού».

Τώρα είχε την αίσθηση ότι θα προσπαθούσε να την υπονομεύσει διακριτικά. Ή ίσως όχι και τόσο διακριτικά. Μπορεί να χρησιμοποιούσε τη λέξη *αιθεροβάμων*. Ή να ισχυριζόταν ότι είχε ξεχάσει πράγματα που εκείνη δεν μπορούσε να πιστέψει πως είχε ξεχάσει.

Μπορεί όμως και να τα είχε ξεχάσει. Δωμάτια στο μυαλό του να είχαν κλείσει, παράθυρα να είχαν καλυφθεί – ό,τι υπήρχε εκεί μέσα να το είχε κρίνει ως υπερβολικά άχρηστο, υπερβολικά αναξιοπρεπές για να δει το φως της μέρας.

Η Τζούλιετ μίλησε πιο σκληρά απ' όσο σκόπευε.

«Εκείνη θέλει να παντρευτεί; Η Αϊρίν;»

Αυτή η ερώτηση ξάφνιασε τον Σαμ, βγαίνοντας έτσι όπως βγήκε, σ' αυτό τον τόνο κι έπειτα από μεγάλη σιωπή.

«Δεν ξέρω» είπε.

Και μια στιγμή αργότερα: «Δεν βλέπω πώς θα μπορούσε».

«Ρώτα την» είπε η Τζούλιετ. «Πρέπει να θέλεις, έτσι όπως νιώθεις για κείνην».

Προχώρησαν δυο τρία χιλιόμετρα πριν μιλήσει ο Σαμ. Ήταν ξεκάθαρο ότι τον είχε εκνευρίσει.

«Δεν καταλαβαίνω τι εννοείς» της είπε.

«Χαρούμενος, Γκρινιάρης, Χαζούλης, Υπναράς, Συναχωμένος» είπε η Σάρα.

«Σοφός» είπε η Τζούλιετ.

«Σοφός. *Σοφός*. Χαρούμενος, Συναχωμένος, *Σοφός*, Γκρινιάρης, *Ντροπαλός*, Συναχωμένος –Όχι. Συναχωμένος, Ντροπαλός, Σοφός, Γκρινιάρης – *Υπναράς*, Χαρούμενος, Σοφός, Ντροπαλός –»

Έχοντας μετρήσει με τα δάχτυλά της, η Σάρα είπε: «Οχτώ τους έβγαλα;».

«Πήγαμε εκεί πάνω από μια φορά» είπε. «Το λέγαμε Ναό της Τάρτας Φράουλας – α, πώς θα ήθελα να ξαναπάω».

«Τέλος πάντων, δεν υπάρχει τίποτα εκεί» είπε η Τζούλιετ. «Δεν μπορούσα να καταλάβω ούτε καν πού ήταν».

«Είμαι σίγουρη ότι εγώ θα μπορούσα. Γιατί δεν ήρθα μαζί σας; Μια καλοκαιρινή βόλτα. Τι δύναμη θέλει για να πας βόλτα με αυτοκίνητο; Ο μπαμπάς λέει πάντα ότι δεν έχω τη δύναμη που πρέπει».

«Ήρθες να με βρεις».

«Ναι, ήρθα» είπε η Σάρα. «Αλλά εκείνος δεν ήθελε. Αναγκάστηκα να κάνω καβγά».

Άπλωσε το χέρι ν' ανασηκώσει τα μαξιλάρια πίσω από το κεφάλι της, αλλά δεν τα κατάφερνε κι έτσι το έκανε η Τζούλιετ.

«Αμάν» λέει η Σάρα. «Τι άχρηστο πράγμα είμαι. Νομίζω όμως ότι ένα μπάνιο θα το 'βγαζα πέρα. Κι αν έρθει καμιά επίσκεψη;»

Η Τζούλιετ τη ρώτησε αν περίμενε κάποιον.

«Όχι. Αλλά αν έρθει;»

Την πήγε λοιπόν η Τζούλιετ στο μπάνιο και η Πενέλοπι τις ακολούθησε μπουσουλώντας. Έπειτα, όταν ετοιμάστηκε το νερό και βυθίστηκε μέσα η γιαγιά της, η Πενέλοπι αποφάσισε πως το μπάνιο έπρεπε να είναι και για κείνην. Η Τζούλιετ την ξέντυσε και το μωρό μαζί με τη γερόντισσα έκαναν μπάνιο μαζί. Μολονότι η Σάρα, γυμνή δεν έμοιαζε τόσο με γερόντισσα όσο με γέρικο κορίτσι – ένα κορίτσι, ας πούμε, που είχε υποφέρει από κάποια εξωτική αρρώστια που την είχε φάει, την είχε στεγνώσει.

Η Πενέλοπι δέχτηκε την παρουσία της χωρίς πανικό, κράτησε όμως σφιχτά το δικό της κίτρινο σαπούνι σε σχήμα παπιού.

Στο μπάνιο ήταν που η Σάρα κατάφερε να τη ρωτήσει, επιφυλακτικά, για τον Έρικ.

«Είμαι σίγουρη πως είναι καλός άνθρωπος» είπε.

«Μερικές φορές» είπε απερίσκεπτα η Τζούλιετ.

«Ήταν τόσο καλός με την πρώτη του γυναίκα».

«Τη μόνη του» τη διόρθωσε η Τζούλιετ. «Προς το παρόν».

«Όμως είμαι σίγουρη πως τώρα που έχεις αυτό το μωρό – είσαι ευτυχισμένη, θέλω να πω, είμαι σίγουρη πως είσαι ευτυχισμένη».

«Όσο ευτυχισμένος μπορείς να είσαι όταν ζεις μέσα στην αμαρτία» είπε η Τζούλιετ, ξαφνιάζοντας τη μητέρα της ενώ έστυβε μια πετσέτα πάνω από το σαπουνισμένο της κεφάλι.

«Αυτό εννοώ κι εγώ» είπε η Σάρα, αφού έσκυψε σκεπάζοντας το πρόσωπό της και αφήνοντας μια χαρούμενη στριγκλιά. Έπειτα: «Τζούλιετ;».

«Ναι;»

«Ξέρεις πως δεν το εννοώ όταν λέω καμιά φορά άσχημα πράγματα για τον μπαμπά. Ξέρω πως μ' αγαπάει. Απλώς είναι δυστυχισμένος».

Η Τζούλιετ ονειρεύτηκε πως ήταν ξανά παιδί σ' αυτό το σπίτι, μολονότι η διάταξη των δωματίων ήταν κάπως διαφορετική. Κοίταξε έξω από το παράθυρο ενός από αυτά τα άγνωστα δωμάτια και είδε ένα τόξο νερού ν' αστράφτει στον αέρα. Το νερό έβγαινε από ένα λάστιχο. Ο πατέρας της, με την πλάτη γυρισμένη σ' εκείνην, πότιζε τον κήπο. Μια σιλουέτα μπαινόβγαινε στις βατομουριές κι έπειτα από λίγο αποδείχτηκε πως ήταν η Αϊρίν – μολονότι μια πιο παιδιάστικη Αϊρίν, λυγερή και χαρούμενη. Έκανε κόλπα για να ξεφύγει από το νερό που έπεφτε σαν ψιχάλα από το λάστιχο: κρυβόταν, εμφανιζόταν ξανά, τις περισσότερες φορές με επιτυχία αλλά για μια στιγμή πριν τρέξει να φύγει πάντα την έβρισκε. Το παιχνίδι υποτίθεται πως ήταν εύθυμο, όμως η Τζούλιετ, πίσω από το παράθυρο, το παρακολουθούσε με αηδία. Ο πατέρας της είχε πάντα την πλάτη γυρισμένη σ' εκείνην, κι όμως εκείνη πίστευε –κατά κάποιον τρόπο *έβλεπε*– ότι κρατούσε το λάστιχο χαμηλά, μπροστά στο σώμα του, και πως μόνο το στόμιό του ήταν εκείνο που κινούνταν μπρος πίσω.

Το όνειρο ήταν βουτηγμένο σε έναν κολλώδη τρόμο. Όχι τον

τρόμο εκείνο που τα φαντάσματά του συνωστίζονται έξω από το δέρμα σου, αλλά αυτόν που χώνεται στις στενότερες διόδους του αίματός σου.

Όταν ξύπνησε, εξακολουθούσε να νιώθει αυτό το συναίσθημα. Βρήκε το όνειρο αισχρό. Προφανές, μπανάλ. Σαν είχε επιτρέψει στον εαυτό της μια βρόμικη φαντασίωση.

Στα μέσα του απογεύματος ακούστηκε ένα χτύπος στην μπροστινή πόρτα. Κανείς δεν χρησιμοποιούσε την μπροστινή πόρτα – η Τζούλιετ δυσκολεύτηκε λιγάκι να την ανοίξει.

Ο άντρας που στεκόταν εκεί φορούσε ένα καλοσιδερωμένο κίτρινο κοντομάνικο πουκάμισο και καφέ παντελόνι. Πρέπει να ήταν μερικά χρόνια μεγαλύτερός της, ψηλός αλλά ντελικάτος στην όψη, ελαφρώς σκυφτός, αλλά με ζωηρό χαιρετισμό, επίμονο χαμόγελο.

«Ήρθα να δω την κυρία του σπιτιού» είπε.

Η Τζούλιετ τον άφησε να στέκεται εκεί και μπήκε στην κλειστή βεράντα.

«Είναι ένας άντρας στην πόρτα» είπε. «Μάλλον κάτι πουλάει. Να τον ξεφορτωθώ;»

Η Σάρα ανασηκωνόταν με κόπο. «Όχι, όχι» είπε ξέπνοη. «Φτιάξε με λιγάκι, μπορείς; Άκουσα τη φωνή του. Ο Ντον είναι. Ο φίλος μου ο Ντον».

Ο Ντον είχε ήδη μπει στο σπίτι και της μιλούσε έξω από την πόρτα του λιακωτού.

«Μην ταράζεσαι, Σάρα. Εγώ είμαι. Είσαι ντυμένη;»

Η Σάρα, με έξαλλο κι ευτυχισμένο βλέμμα, άπλωσε το χέρι να πάρει τη βούρτσα που δεν μπορούσε να διαχειριστεί, έπειτα τα παράτησε και πέρασε τα δάχτυλα στα μαλλιά της. Η φωνή της κουδούνισε χαρωπά. «Πιο ντυμένη δεν γίνεται, δυστυχώς. Έλα δω».

Ο άντρας εμφανίστηκε, την πλησίασε βιαστικά, κι εκείνη σήκωσε τα χέρια προς το μέρος του. «Μυρίζεις καλοκαίρι» είπε. «Τι είναι;» Ψηλάφισε το πουκάμισό του. «Σίδερο. Σιδερωμένο μπαμπάκι. Βρε βρε, ωραίο είναι».

«Μόνος μου το σιδέρωσα» είπε εκείνος. «Η Σάλι έχει πάει στην εκκλησία για τα λουλούδια. Δεν τα πήγα κι άσχημα, ε;»

«Υπέροχα» είπε η Σάρα. «Αλλά παραλίγο να μην μπεις μέσα. Η Τζούλιετ νόμιζε πως είσαι πλασιέ. Η Τζούλιετ είναι η κόρη μου. Η αγαπημένη μου κόρη. Σου το είπα, έτσι δεν είναι; Σου είπα ότι θα 'ρχόταν. Ο Ντον είναι ο πάστοράς μου. Φίλος και πάστοράς μου».

Ο Ντον σηκώθηκε, άρπαξε το χέρι της Τζούλιετ.

«Χαίρομαι που είσαι εδώ – χαίρομαι που σε γνωρίζω. Και δεν έκανες και τόσο λάθος, για να λέμε την αλήθεια. Ένας πλασιέ είμαι κι εγώ».

Η Τζούλιετ χαμογέλασε ευγενικά με το παπαδίστικο αστείο.

«Σε ποια εκκλησία είσαι πάστορας;»

Η ερώτηση έκανε τη Σάρα να βάλει τα γέλια. «Ω Θεέ μου – αυτό τα μαρτυράει όλα, έτσι δεν είναι;»

«Της Αγίας Τριάδας» είπε ο Ντον με το ατάραχο χαμόγελό του. «Κι όσο για το αν τα μαρτυράει όλα – δεν μου είναι κάτι καινούργιο ότι η Σάρα και ο Σαμ δεν είχαν συνδεθεί με καμιά από τις εκκλησίες της κοινότητας. Απλώς άρχισα να περνάω από δω έτσι κι αλλιώς, γιατί η μητέρα σου είναι τόσο γοητευτική κυρία».

Η Τζούλιετ δεν θυμόταν αν Αγία Τριάδα ήταν η Αγγλικανική ή η Ενωμένη Εκκλησία.

«Θα φέρεις στον Ντον μια κανονική καρέκλα, αγάπη μου;» είπε η Σάρα. «Βλέπεις που σκύβει πάνω μου σαν πελαργός. Και κάτι να τον κεράσουμε, Ντον; Θα ήθελες ένα έγκνογκ; Η Τζούλιετ μου φτιάχνει τα νοστιμότερα έγκνογκ. Όχι. Όχι, ίσως είναι πολύ βαρύ. Μόλις ήρθες από τη ζέστη. Τσάι; Κι αυτό καυτό είναι. Τζίντζερ έιλ; Κανένα χυμό; Τι χυμό έχουμε, Τζούλιετ;»

«Δεν θέλω τίποτα» είπε ο Ντον «μόνο ένα ποτήρι νερό. Αυτό θα το έπινα ευχαρίστως».

«Δεν θες τσάι; Αλήθεια;» Η Σάρα ήταν σχεδόν ξέπνοη. «Νομίζω όμως ότι εγώ θα έπινα ένα. Σίγουρα μπορείς να πιεις μισό φλιτζάνι. Τζούλιετ;»

Στην κουζίνα, μόνη της –την Αϊρίν την έβλεπες στον κήπο, σήμερα σκάλιζε γύρω από τις φασολιές–, η Τζούλιετ αναρωτήθηκε μήπως το τσάι ήταν ένα τέχνασμα για να φύγει από το δωμάτιο ώστε να ανταλλάξουν μερικές προσωπικές κουβέντες. Μερικές προσωπικές κουβέντες, ίσως ακόμα και μερικές προσευχές; Η σκέψη την αρρώσταινε.

Ο Σαμ και η Σάρα δεν ανήκαν ποτέ σε κάποια εκκλησία, μολονότι ο Σαμ, τον πρώτο καιρό που ήρθαν εδώ, είχε πει σε κάποιον πως ήταν Δρυΐδες. Είχε βγει η φήμη ότι ανήκαν σε μια εκκλησία που δεν εκπροσωπούνταν στην πόλη, κι αυτή η πληροφορία τους είχε ανεβάσει μια βαθμίδα ψηλότερα από το να μην έχουν καθόλου θρησκεία. Η ίδια η Τζούλιετ είχε πάει για λίγο στο κατηχητικό της Αγγλικανικής Εκκλησίας, έστω κι αν αυτό οφειλόταν κυρίως στο γεγονός ότι είχε μια αγγλικανή φίλη. Στο σχολείο, ο Σαμ δεν επαναστάτησε ποτέ που έπρεπε να διαβάζει την Αγία Γραφή και να λέει την προσευχή κάθε πρωί, τουλάχιστον όχι παραπάνω απ' όσο αντιδρούσε στον εθνικό ύμνο «Ο Θεός να σώζει τη βασίλισσα».

«Υπάρχουν φορές που βγαίνεις μπροστά και φορές που δεν το κάνεις» είχε πει. «Με κάτι τέτοια τους ικανοποιείς, κι έτσι μπορεί να καταφέρεις να πεις στα παιδιά κάποια πράγματα για την εξέλιξη».

Η Σάρα είχε κάποια στιγμή ενδιαφερθεί για την Πίστη Μπαχάι, όμως η Τζούλιετ πίστευε ότι αυτό το ενδιαφέρον εξανεμίστηκε.

Έφτιαξε αρκετό τσάι για τους τρεις τους και βρήκε κάτι άγλυ-

κα μπισκότα στο ντουλάπι, καθώς και τον μπρούντζινο δίσκο που έβγαζε παλιά η Σάρα σε σημαντικές περιστάσεις.

Ο Ντον δέχτηκε ένα φλιτζάνι και κατέβασε με λαχτάρα το παγωμένο νερό που είχε θυμηθεί να του φέρει, κούνησε όμως το κεφάλι στα μπισκότα.

«Όχι για μένα, ευχαριστώ».

Φάνηκε να το λέει αυτό με ιδιαίτερη έμφαση. Λες και του το απαγόρευε η θεοσέβεια.

Ρώτησε την Τζούλιετ πού ζούσε, πώς ήταν το κλίμα στη Δυτική Ακτή, τι δουλειά έκανε ο άντρας της.

«Ψαρεύει γαρίδες, αλλά στην πραγματικότητα δεν είναι άντρας μου» είπε η Τζούλιετ ευχάριστα.

Ο Ντον έγνεψε. Α, ναι.

«Άγριες θάλασσες εκεί κάτω;»

«Καμιά φορά».

«Γουέιλ Μπέι. Δεν το είχα ξανακούσει αλλά τώρα θα το θυμάμαι. Σε ποια εκκλησία πάτε στο Γουέιλ Μπέι;»

«Δεν πάμε. Δεν πάμε στην εκκλησία».

«Δεν υπάρχει πρόσβαση σε καμιά εκκλησία του δόγματός σας;»

Χαμογελώντας, η Τζούλιετ κούνησε το κεφάλι.

«Δεν υπάρχει εκκλησία του δόγματός μας. Δεν πιστεύουμε στον Θεό».

Το φλιτζάνι του Ντον κροτάλισε λιγάκι όπως το ακουμπούσε στο πιατάκι του. Είπε πως λυπόταν που το άκουγε αυτό.

«Στ' αλήθεια λυπάμαι που το ακούω αυτό. Πόσον καιρό έχεις αυτή τη γνώμη;»

«Δεν ξέρω. Από τότε που το σκέφτηκα σοβαρά».

«Και η μητέρα σου μου είπε ότι έχεις ένα παιδί. Έχεις ένα κοριτσάκι, έτσι δεν είναι;»

Η Τζούλιετ είπε πως ναι, είχε.

«Και δεν έχει βαφτιστεί; Σκοπεύετε να την αναθρέψετε έτσι που να γίνει άθεη;»

Η Τζούλιετ είπε ότι περίμενε πως η Πενέλοπι θ' αποφάσιζε μόνη της γι' αυτό, κάποια μέρα.

«Σκοπεύουμε όμως να την αναθρέψουμε χωρίς θρησκεία. Ναι».

«Θλιβερό αυτό» είπε ήσυχα ο Ντον. «Για σας τους ίδιους, είναι θλιβερό. Εσύ κι ο –όπως τον αποκαλείς– αποφασίσατε να απορρίψετε τη χάρη του Θεού. Εντάξει. Είστε ενήλικες. Αλλά να την απορρίψετε για το παιδί σας – είναι σαν να του αρνείστε την τροφή».

Η Τζούλιετ ένιωσε την αυτοκυριαρχία της να ραγίζει. «Μα δεν *πιστεύουμε*» είπε. «Δεν πιστεύουμε στη χάρη του Θεού. Δεν είναι σαν να της αρνούμαστε την τροφή, είναι ότι αρνούμαστε να την αναθρέψουμε με ψέματα».

«Ψέματα. Πόσα εκατομμύρια άνθρωποι σε όλο τον κόσμο πιστεύουν σ' αυτά που αποκαλείς εσύ ψέματα. Δεν νομίζεις ότι είναι κάπως άπρεπο από την πλευρά σου ν' αποκαλείς τον Θεό ψέμα;»

«Εκατομμύρια άνθρωποι δεν τα πιστεύουν, απλώς πηγαίνουν στην εκκλησία» είπε η Τζούλιετ, με τη φωνή της να πυρώνει. «Απλώς δεν σκέφτονται. Αν υπάρχει Θεός, τότε ο Θεός μού έδωσε ένα μυαλό που δεν είχε σκοπό να το χρησιμοποιήσω;

»Επίσης» είπε, προσπαθώντας να μείνει σταθερή. «Επίσης, εκατομμύρια άνθρωποι πιστεύουν κάτι άλλο. Πιστεύουν στον Βούδα, για παράδειγμα. Πώς λοιπόν το γεγονός ότι εκατομμύρια άνθρωποι πιστεύουν κάτι το κάνει αληθινό;»

«Ο Χριστός είναι ζωντανός» είπε αμέσως ο Ντον. «Ο Βούδας δεν είναι».

«Αυτά είναι μόνο λόγια. Τι σημαίνουν; Κι επιπλέον, δεν βλέπω καμιά απόδειξη πως είναι ζωντανός κάποιος από τους δυο τους».

«*Εσύ* δεν βλέπεις. Άλλοι όμως βλέπουν. Το ξέρεις ότι ο Χένρι Φορντ –ο Χένρι Φορντ ο δεύτερος, που έχει ό,τι μπορεί να επιθυ-

μήσει κανείς στη ζωή– παρ' όλα αυτά πέφτει στα γόνατα και προσεύχεται στον Θεό κάθε βράδυ της ζωής του;»

«Ο Χένρι Φορντ;» φώναξε η Τζούλιετ. «Ο Χένρι Φορντ; Τι με νοιάζει εμένα τι κάνει ο *Χένρι Φορντ*;»

Ο καβγάς έπαιρνε την πορεία που αναπόφευκτα παίρνουν όλοι οι καβγάδες αυτού του είδους. Η φωνή του πάστορα, που είχε ξεκινήσει πιο πολύ θλιμμένη παρά οργισμένη –μολονότι πάντα έδειχνε ατσάλινη πεποίθηση– έπαιρνε έναν τόνο στριγκό και αποδοκιμαστικό, ενώ η Τζούλιετ, που είχε ξεκινήσει, όπως πίστευε, με λογική αντίσταση –ήρεμη, επιτήδεια, μάλλον εξοργιστικά ευγενική– ήταν τώρα σε κατάσταση ψυχρής και δηκτικής λύσσας. Και οι δυο τους έψαχναν να βρουν επιχειρήματα και αντικρούσεις που να είναι πιο πολύ προσβλητικά παρά χρήσιμα.

Στο μεταξύ, η Σάρα τσιμπολογούσε ένα άγλυκο μπισκότο χωρίς να τους κοιτάζει. Πού και πού ριγούσε, λες και τη χτυπούσαν τα λόγια τους, αλλά εκείνοι δεν πρόσεχαν πια.

«Η Πενέλοπι» είπε αχνά, κι έπειτα με μεγαλύτερη προσπάθεια: «Τζούλιετ. Η Πενέλοπι». Η Τζούλιετ και ο πάστορας την κοίταξαν και οι δυο αφηρημένα, κι έπειτα, χαμηλώνοντας απότομα τη φωνή, ο πάστορας είπε: «Το μωρό σου».

Η Τζούλιετ βγήκε τρέχοντας από το δωμάτιο. Έτρεμε όταν σήκωσε την Πενέλοπι, παραλίγο να την καρφώσει περνώντας την παραμάνα στη στεγνή πάνα. Η Πενέλοπι σταμάτησε να κλαίει, όχι γιατί ανακουφίστηκε αλλά γιατί πανικοβλήθηκε από αυτή τη βίαιη προσοχή. Τα μεγάλα υγρά μάτια της, το έκπληκτο βλέμμα της έβγαλαν την Τζούλιετ από την έγνοια της, προσπάθησε να ηρεμήσει, μιλώντας όσο πιο γλυκά μπορούσε κι έπειτα πήρε το παιδί της αγκαλιά, κι άρχισε να βαδίζει μαζί του πάνω κάτω στον διάδρομο του πάνω πατώματος. Η Πενέλοπι δεν ησύχασε αμέσως, όμως έπειτα από μερικά λεπτά η ένταση άρχισε να φεύγει από το σώμα της.

Η Τζούλιετ ένιωσε να της συμβαίνει το ίδιο, κι όταν πίστεψε

ότι ένας κάποιος έλεγχος και ηρεμία επανήλθαν μέσα τους, πήγε την Πενέλοπι κάτω.

Ο πάστορας είχε βγει από το δωμάτιο της Σάρα και την περίμενε. Με φωνή που θα μπορούσε να είναι μεταμελημένη, αλλά στην πραγματικότητα ήταν τρομαγμένη, είπε: «Είναι όμορφο μωρό».

«Ευχαριστώ» είπε η Τζούλιετ.

Σκέφτηκε ότι τώρα θα μπορούσαν να αποχαιρετιστούν ευπρεπώς, όμως εκείνον κάτι τον συγκρατούσε. Συνέχισε να την κοιτάζει, δεν σάλευε. Άπλωσε το χέρι του σαν για να την πιάσει από τον ώμο, έπειτα το άφησε να πέσει.

«Ξέρεις αν έχετε –» είπε, κι έπειτα κούνησε ελαφρά το κεφάλι. Το *ξέρεις* του είχε βγει σαν *γκζέρειζ*.

«Γυμό» είπε, και χτύπησε το χέρι του στο λαρύγγι. Έκανε ένα νεύμα προς την κατεύθυνση της κουζίνας.

Η πρώτη σκέψη της Τζούλιετ ήταν πως πρέπει να ήταν μεθυσμένος. Το κεφάλι του κουνιόταν ελαφρώς μπρος πίσω, τα μάτια του έμοιαζαν σαν να καλύπτονται από μια μεμβράνη. Να είχε έρθει μέχρι εδώ μεθυσμένος, να είχε φέρει κάτι στην τσέπη του; Τότε θυμήθηκε. Ένα κορίτσι, μια μαθήτρια στο σχολείο όπου είχε κάποτε διδάξει για μισή χρονιά. Το κορίτσι αυτό, διαβητική, υπέφερε από κρίσεις όταν έμενε πολλή ώρα χωρίς φαγητό, μπερδευόταν η γλώσσα της, ταραζόταν, τρέκλιζε.

Μετακινώντας την Πενέλοπι στον γοφό της, τον έπιασε από το μπράτσο και τον οδήγησε σταθερά προς την κουζίνα. Χυμό. Αυτό έδιναν στο κορίτσι, γι' αυτό μιλούσε κι εκείνος.

«Μια στιγμή, μια στιγμή, όλα θα γίνουν» είπε. Εκείνος κρατιόταν στητός, με τα χέρια να πιέζουν τον πάγκο, το κεφάλι κατεβασμένο.

Δεν υπήρχε χυμός πορτοκάλι – θυμήθηκε πως έδωσε στην Πενέλοπι τον τελευταίο εκείνο το πρωί, με τη σκέψη ότι έπρεπε να πάρει άλλον. Υπήρχε όμως ένα μπουκάλι σόδα σταφύλι, που

άρεσε στον Σαμ και την Αϊρίν να πίνουν όταν έμπαιναν μέσα μετά τη δουλειά στον κήπο.

«Ορίστε» είπε. Με το ένα χέρι, όπως είχε συνηθίσει, γέμισε ένα ποτήρι. «Ορίστε». Κι όπως εκείνος έπινε, είπε: «Λυπάμαι που δεν υπάρχει χυμός. Αλλά είναι ζάχαρη κι αυτό, έτσι δεν είναι; Πρέπει να πάρεις λίγη ζάχαρη;».

Εκείνος ήπιε όλο το ποτήρι και είπε: «Ναι. Ζάχαρη. Ευχαριστώ». Ήδη η φωνή του καθάριζε. Η Τζούλιετ το θυμήθηκε κι αυτό για το κορίτσι στο σχολείο – πόσο γρήγορη και φαινομενικά απίστευτη ήταν η ανάρρωση. Πριν όμως αναρρώσει τελείως, ή επανέλθει αρκετά, όσο ακόμα είχε σκυμμένο το κεφάλι, τα μάτια του συνάντησαν τα μάτια της. Όχι επίτηδες, απ' ό,τι φάνηκε, απλώς κατά τύχη. Το βλέμμα στα μάτια του δεν ήταν ευγνωμοσύνης, ούτε συγχώρεσης – δεν ήταν στ' αλήθεια προσωπικό, ήταν απλώς το άγριο βλέμμα ενός έκπληκτου ζώου, που γαντζώνεται απ' ό,τι βρει.

Και μέσα σε μερικά δευτερόλεπτα τα μάτια του, το πρόσωπό του έγιναν το πρόσωπο του ανθρώπου, του πάστορα, που απόθεσε το ποτήρι του και δίχως άλλη κουβέντα έφυγε γρήγορα από το σπίτι.

Η Σάρα είτε κοιμόταν είτε έκανε ότι κοιμόταν όταν η Τζούλιετ πήγε να μαζέψει τον δίσκο του τσαγιού. Η μορφή της όταν κοιμόταν, όταν αποκοιμιόταν κι όταν ήταν ξύπνια είχε πια τόσο λεπτές, ολοένα μεταβαλλόμενες, διαφορές, που δύσκολα τις διέκρινες. Όπως και να 'χει, μίλησε, είπε με κάτι ελάχιστα πιο δυνατό από ψίθυρο: «Τζούλιετ;».

Η Τζούλιετ κοντοστάθηκε στο κατώφλι.

«Πρέπει να θεωρείς τον Ντον – βλάκα» είπε η Σάρα. «Αλλά δεν είναι καλά. Είναι διαβητικός. Είναι σοβαρό».

«Ναι» είπε η Τζούλιετ.

«Τη χρειάζεται την πίστη του».

«Επιχείρημα των χαρακωμάτων» είπε η Τζούλιετ, αλλά σιγά, και ίσως η Σάρα να μην άκουσε, γιατί συνέχισε να μιλάει.

«Η δική μου πίστη δεν είναι τόσο απλή» είπε η Σάρα με φωνή που έτρεμε (και στην Τζούλιετ, αυτή τη στιγμή, φάνηκε οικτρή στρατηγική). «Δεν μπορώ να το περιγράψω. Αλλά είναι –το μόνο που μπορώ να πω–, είναι *κάτι*. Είναι ένα –θαυμάσιο– *κάτι*. Όταν τα πράγματα γίνονται πολύ άσχημα για μένα – όταν γίνονται τόσο άσχημα, εγώ – ξέρεις τι σκέφτομαι τότε; Σκέφτομαι, εντάξει. Σκέφτομαι – Σύντομα. *Σύντομα θα δω την Τζούλιετ*».

Τρομερέ (Αγαπημένε μου) Έρικ,

Από πού ν' αρχίσω; Είμαι καλά, το ίδιο και η Πενέλοπι. Περπατάει άνετα τώρα γύρω από το κρεβάτι της Σάρα, αλλά διστάζει ακόμη να προχωρήσει μπροστά χωρίς στήριγμα. Η καλοκαιρινή ζέστη είναι εκπληκτική σε σύγκριση με τη Δυτική Ακτή. Ακόμα κι όταν βρέχει. Είναι καλό που βρέχει γιατί ο Σαμ έχει δώσει όλες του τις δυνάμεις στην επιχείρηση με τα προϊόντα του κήπου. Τις προάλλες έκανα μαζί του έναν γύρο με ένα αρχαίο όχημα και παραδώσαμε φρέσκα βατόμουρα και μαρμελάδα βατόμουρο (φτιαγμένη από ένα άτομο που μοιάζει με την Ίλζε Κοχ[2] στα νιάτα της και κατοικεί στην κουζίνα μας) και τις πρώτες φρεσκοβγαλμένες πατάτες της εποχής. Είναι πολύ ενθουσιασμένος. Η Σάρα μένει στο κρεβάτι και μισοκοιμάται ή κοιτάζει παλιά περιοδικά μόδας. Ένας πάστορας ήρθε να τη δει και πιάσαμε έναν μεγάλο ηλίθιο καβγά για την ύπαρξη του Θεού ή κάποιο τέτοιο καυτό θέμα. Η επίσκεψη πάει καλά παρ' όλα αυτά...

---

2. Η Ilse Koch (Ίλζε Κοχ, 1906-1967) ήταν σύζυγος του Καρλ-Όττο Κοχ, διοικητή των ναζιστικών στρατοπέδων συγκέντρωσης στο Μπούχενβαλντ και το Μαϊντάνεκ. Εξέχουσα φυσιογνωμία του ναζισμού και από τις πρώτες που δικάστηκαν σε αμερικάνικο δικαστήριο.

Ήταν ένα γράμμα που το βρήκε η Τζούλιετ χρόνια αργότερα. Ο Έρικ πρέπει να το είχε φυλάξει κατά λάθος – δεν είχε καμιά ιδιαίτερη σημασία για τη ζωή τους.

Γύρισε άλλη μια φορά στο σπίτι των παιδικών της χρόνων, για την κηδεία της Σάρα, λίγους μήνες αφότου γράφτηκε αυτό το γράμμα. Η Αϊρίν δεν ήταν πια εκεί και η Τζούλιετ δεν θυμόταν να ρώτησε ή να της είπαν πού ήταν. Το πιθανότερο να είχε παντρευτεί. Όπως έκανε και ο Σαμ, μερικά χρόνια αργότερα. Παντρεύτηκε μια συνάδελφό του δασκάλα, μια ευχάριστη, όμορφη, ικανή γυναίκα. Έμειναν στο σπίτι της – ο Σαμ κατεδάφισε το σπίτι όπου είχαν ζήσει με τη Σάρα και επέκτεινε τον κήπο. Όταν πήρε σύνταξη η γυναίκα του, αγόρασαν ένα τροχόσπιτο κι άρχισαν να πηγαίνουν μακρινά χειμερινά ταξίδια. Επισκέφθηκαν την Τζούλιετ δυο φορές στο Γουέιλ Μπέι. Ο Έρικ τούς έβγαλε βόλτα με το καΐκι του. Τα πήγαν καλά με τον Σαμ. Όπως είπε ο Σαμ, τα βρήκαμε αμέσως.

Όταν διάβασε το γράμμα, η Τζούλιετ έκανε μια γκριμάτσα, όπως κάνει όποιος ανακαλύπτει τη διατηρημένη στον χρόνο και ανησυχητική φωνή κάποιου παλιού κατασκευασμένου εαυτού. Θαύμασε το χαρούμενο και ζωηρό καμουφλάζ, που ερχόταν σε αντίθεση με τον πόνο των αναμνήσεών της. Έπειτα σκέφτηκε πως κάποια αλλαγή θα πρέπει να συνέβη εκείνη την εποχή την οποία δεν θυμόταν. Κάποια αλλαγή σχετικά με το πού είναι το σπίτι της. Όχι στο Γουέιλ Μπέι με τον Έρικ, αλλά πίσω, εκεί όπου ήταν πριν, όλη την προηγούμενη ζωή της.

Γιατί είναι αυτό που συμβαίνει στο σπίτι σου το οποίο προσπαθείς να προστατέψεις, όσο καλύτερα μπορείς, για όσο περισσότερο μπορείς.

Αλλά δεν είχε προστατέψει τη Σάρα. Όταν είχε πει η Σάρα *σύντομα θα δω την Τζούλιετ*, η Τζούλιετ δεν είχε βρει απάντηση. Δεν

θα μπορούσε να απαντήσει; Γιατί ήταν δύσκολο; Να πει μονάχα ένα *Ναι*. Για τη Σάρα θα είχε σημάνει τόσα πολλά – για την ίδια, σίγουρα, τόσο ελάχιστα. Αλλά είχε γυρίσει την πλάτη, είχε πάει τον δίσκο στην κουζίνα, κι εκεί έπλυνε και σκούπισε τα φλιτζάνια, όπως και το ποτήρι που είχε μέσα τη σόδα σταφύλι. Τα είχε βάλει όλα στη θέση τους.

Σιωπή

Στη σύντομη διαδρομή με το φέρι από το Μπάκλι Μπέι στο νησί Ντένμαν, η Τζούλιετ βγήκε από το αυτοκίνητό της και στάθηκε στην πλώρη του πλοίου, στην καλοκαιρινή αύρα. Μια γυναίκα που έστεκε εκεί την αναγνώρισε κι έπιασαν κουβέντα. Δεν είναι πρωτότυπο άνθρωποι να γυρίζουν να κοιτάξουν δεύτερη φορά την Τζούλιετ και ν' αναρωτιούνται πού την έχουν ξαναδεί, και καμιά φορά να θυμούνται. Εμφανίζεται τακτικά στο τοπικό Προβίνσιαλ Τσάνελ, παίρνει συνεντεύξεις από άτομα που κάνουν κάτι εξαιρετικό ή ζουν αξιόλογη ζωή, και συντονίζει με μαεστρία συζητήσεις σε πάνελ, σε μια εκπομπή που τη λένε *Σημερινά θέματα*. Τα μαλλιά της είναι κομμένα κοντά πια, όσο πιο κοντά γίνεται, και τα βάφει σ' ένα πολύ σκούρο καστανοκόκκινο χρώμα, που ταιριάζει με τον σκελετό των γυαλιών της. Συχνά φοράει μαύρο παντελόνι –όπως και σήμερα– και ιβουάρ μεταξωτό πουκάμισο, και καμιά φορά μαύρο σακάκι. Είναι, όπως θα έλεγε η μητέρα της, μια εντυπωσιακή γυναίκα.

«Με συγχωρείτε. Θα σας ενοχλούν συνέχεια».

«Δεν έχω πρόβλημα» λέει η Τζούλιετ. «Εκτός αν έχω μόλις πάει στον οδοντίατρο ή κάτι τέτοιο».

Η γυναίκα είναι περίπου στην ηλικία της Τζούλιετ. Μακριά μαύρα μαλλιά με γκρίζες τούφες, άβαφη, μακριά τζιν φούστα. Ζει στο Ντένμαν, κι έτσι η Τζούλιετ τη ρωτάει τι ξέρει για το Κέντρο Πνευματικής Ισορροπίας.

«Γιατί είναι η κόρη μου εκεί» λέει η Τζούλιετ. «Στο ησυχαστήριο, κάνει κάποιες συνεδρίες, δεν ξέρω πώς ακριβώς τα λένε. Για έξι μήνες. Είναι η πρώτη φορά που καταφέρνω να τη δω μέσα σε έξι μήνες».

«Έχει κάνα δυο τέτοια μέρη» λέει η γυναίκα. «Κατά κάποιον τρόπο έρχονται και παρέρχονται. Δεν θέλω να πω ότι έχουν κάτι το ύποπτο. Μόνο να, συνήθως είναι έξω στο δάσος, ξέρετε, και δεν έχουν και πολλές σχέσεις με την κοινότητα. Αλλά αν είχαν, ποιο το νόημα του ησυχαστηρίου;»

Λέει πως η Τζούλιετ πρέπει να ανυπομονεί να δει την κόρη της, και η Τζούλιετ λέει πως ναι, πάρα πολύ.

«Είμαι κακομαθημένη» λέει. «Είναι είκοσι χρονών η κόρη μου –για την ακρίβεια, αυτό τον μήνα γίνεται είκοσι ενός– και έχουμε μείνει ελάχιστα χωριστά».

Η γυναίκα λέει ότι έχει έναν γιο είκοσι χρονών, μια κόρη δεκαοχτώ κι άλλη μια δεκαπέντε, και υπάρχουν μέρες που θα τους πλήρωνε να πάνε σε ησυχαστήριο, είτε ο καθένας μόνος του είτε όλοι μαζί.

Η Τζούλιετ γελάει. «Εντάξει, εγώ έχω μόνο αυτήν. Δεν εγγυώμαι βέβαια ότι δεν θα θέλω να την ξαναστείλω πίσω σε μερικές εβδομάδες».

Είναι τα λόγια της στοργικής μα αγανακτισμένης μάνας στα οποία της είναι εύκολο να καταφύγει (η Τζούλιετ είναι εξπέρ στις καθησυχαστικές απαντήσεις), όμως η αλήθεια είναι πως η Πενέλοπι σχεδόν ποτέ δεν της έχει δώσει λόγο να διαμαρτύρεται, κι αν ήθελε να είναι απολύτως ειλικρινής, σ' αυτό το σημείο θα έλεγε ότι ούτε μια μέρα δεν αντέχει χωρίς κάποια επικοινωνία με

την κόρη της, πόσο μάλλον έξι μήνες. Η Πενέλοπι έχει δουλέψει καμαριέρα για καλοκαίρι στο Μπανφ κι έχει πάει ταξίδια με το λεωφορείο στο Μεξικό κι ένα ταξίδι με οτοστόπ στη Νέα Γη. Αλλά ζούσε πάντα με την Τζούλιετ και δεν είχε υπάρξει ποτέ εξάμηνο διάλειμμα.

Μου δίνει χαρά, θα μπορούσε να έχει πει η Τζούλιετ. *Όχι πως είναι καμιά από κείνες που με τραγούδια και χορούς σε προμηθεύουν με ηλιαχτίδες και θετική ενέργεια. Ελπίζω να τη μεγάλωσα καλύτερα απ' αυτό. Έχει χάρη και συμπόνια κι είναι τόσο σοφή σαν να έχει ζήσει ογδόντα χρόνια σε τούτη τη γη. Είναι στοχαστική από τη φύση της, όχι αλλού γι' αλλού όπως εγώ. Κάπως λιγόλογη, σαν τον πατέρα της. Είναι κι όμορφη σαν άγγελος, σαν τη μητέρα μου, ξανθιά σαν τη μητέρα μου αλλά όχι τόσο ντελικάτη. Δυνατή και αριστοκρατική. Στο καλούπι Καρυάτιδας, θα έλεγα. Κι αντίθετα με ό,τι αρέσει στον κόσμο να πιστεύει, δεν τη ζηλεύω στο ελάχιστο. Όλο αυτό το διάστημα χωρίς εκείνην –και δίχως λέξη από κείνην, αφού η Πνευματική Ισορροπία δεν επιτρέπει ούτε γράμματα ούτε τηλεφωνήματα–, όλο αυτό το διάστημα ήμουν σε μιαν έρημο, κι όταν έφτασε το μήνυμά της έμοιαζα με ξεραμένο, ραγισμένο κομμάτι γης που του δίνεις να πιει άφθονο νερό.*

Ελπίζω να σε δω την Κυριακή το απόγευμα. Είναι ώρα.

Ώρα να γυρίσω σπίτι, αυτό ήταν που η Τζούλιετ ήλπιζε να σήμαινε το μήνυμα, αλλά βέβαια κάτι τέτοιο θα άφηνε την Πενέλοπι να το αποφασίσει.

Η Πενέλοπι της είχε φτιάξει έναν υποτυπώδη χάρτη και σε λίγη ώρα η Τζούλιετ πάρκαρε μπροστά σε μια παλιά εκκλησία – ένα κτίριο εκκλησίας, δηλαδή, εβδομήντα πέντε ή ογδόντα χρονών, καλυμμένο με στόκο, δεν ήταν ούτε τόσο παλιό ούτε τόσο εντυπωσιακό όσο οι εκκλησίες στο μέρος του Καναδά όπου είχε μεγαλώσει η Τζούλιετ. Πίσω του ήταν ένα πιο καινούργιο κτίριο, με λοξή στέγη και παράθυρα απ' άκρη σ' άκρη στην πρόσοψη, καθώς

κι ένα απλό θεατράκι με κάποιους πάγκους, κι ένας χώρος που έμοιαζε με γήπεδο βόλεϊ, με σακουλιασμένο δίχτυ. Τα πάντα ήταν φθαρμένα, και το καθαρισμένο, κάποτε, κομμάτι γης το διεκδικούσαν ξανά οι κέδροι και οι λεύκες.

Κάνα δυο άνθρωποι –δεν καταλάβαινε αν ήταν άντρες ή γυναίκες– έκαναν κάποιες ξυλουργικές εργασίες στο θεατράκι, ενώ άλλοι κάθονταν στους πάγκους σε χωριστές ομαδούλες. Όλοι φορούσαν κανονικά ρούχα, όχι κίτρινες ρόμπες ή τίποτα τέτοιο. Για λίγα λεπτά κανείς δεν πρόσεξε το αυτοκίνητο της Τζούλιετ. Έπειτα ένας από τους ανθρώπους στους πάγκους σηκώθηκε και την πλησίασε με το πάσο του. Ένας κοντός μεσήλικας με γυαλιά.

Βγήκε από το αυτοκίνητό της, τον χαιρέτησε και ρώτησε για την Πενέλοπι. Εκείνος δεν μίλησε –ίσως υπήρχε κανόνας σιωπής– έγνεψε όμως, γύρισε την πλάτη και μπήκε στην εκκλησία. Από την οποία σε λίγο εμφανίστηκε, όχι η Πενέλοπι, αλλά μια μεγαλόσωμη, αργοκίνητη γυναίκα με άσπρα μαλλιά, που φορούσε τζιν και ένα ξεχειλωμένο πουλόβερ.

«Τιμή μου που σας γνωρίζω» είπε. «Ελάτε μέσα. Ζήτησα από τον Ντόνι να μας φτιάξει τσάι».

Είχε καθαρό, ξεκούραστο πρόσωπο, χαμόγελο τσαχπίνικο και μαζί τρυφερό, και μάτια που η Τζούλιετ υπέθεσε πως ήταν αυτό που λέμε λαμπερά. «Με λένε Τζόουν» είπε. Η Τζούλιετ περίμενε κανένα ψεύτικο όνομα όπως Γαλήνη, ή κάτι με άρωμα Ανατολής, τίποτα τόσο λιτό και οικείο όσο το Τζόουν. Αργότερα, βέβαια, σκέφτηκε ότι και τον Πάπα Ιωάννη τον λένε.

«Ήρθα στο σωστό μέρος, έτσι δεν είναι; Μου είναι άγνωστο το Ντένμαν» είπε αφοπλιστικά. «Ξέρετε πως ήρθα να δω την Πενέλοπι;»

«Βέβαια. Την Πενέλοπι». Η Τζόουν πρόφερε το όνομα τραβώντας κάπως τη φωνή και με μια πανηγυρική νότα.

Το εσωτερικό της εκκλησίας το σκοτείνιαζε το πορφυρό ύφα-

σμα που κρεμόταν από τα ψηλά παράθυρα. Τα στασίδια και άλλα εκκλησιαστικά έπιπλα είχαν αφαιρεθεί και απλές λευκές κουρτίνες είχαν κρεμαστεί σχηματίζοντας ατομικούς θαλάμους, όπως στα νοσοκομεία. Ο θάλαμος στον οποίο οδηγήθηκε η Τζούλιετ δεν είχε ωστόσο κρεβάτι, μονάχα ένα τραπεζάκι και δυο πλαστικές καρέκλες, και κάτι ανοιχτά ράφια πάνω στα οποία ήταν άτακτα στοιβαγμένα χύμα χαρτιά.

«Φοβάμαι ότι είμαστε ακόμη στη διαδικασία των επισκευών εδώ μέσα» είπε η Τζόουν. «Τζούλιετ. Μπορώ να σε λέω Τζούλιετ;»

«Ναι, βέβαια».

«Δεν είμαι συνηθισμένη να μιλάω σε διασημότητες». Η Τζόουν κράτησε τα χέρια της ενωμένα σε στάση προσευχής κάτω από το πιγούνι της. «Δεν ξέρω αν πρέπει να είμαι τυπική ή όχι».

«Δεν είμαι και καμιά σπουδαία διασημότητα».

«Ω, είσαι. Μη λες τέτοια πράγματα. Και θα το βγάλω τώρα αμέσως από μέσα μου: σε θαυμάζω για τη δουλειά που κάνεις. Είναι μια αχτίδα μέσα στο σκοτάδι. Η μόνη τηλεόραση που αξίζει να βλέπουμε».

«Σ' ευχαριστώ» είπε η Τζούλιετ. «Έλαβα ένα σημείωμα από την Πενέλοπι –»

«Το ξέρω. Αλλά λυπάμαι που πρέπει να σου το πω, Τζούλιετ, λυπάμαι πολύ και δεν θέλω να απογοητευτείς – η Πενέλοπι δεν είναι εδώ».

Η γυναίκα λέει αυτά τα λόγια –*η Πενέλοπι δεν είναι εδώ*– όσο πιο ανάλαφρα γίνεται. Θα πίστευες πως η απουσία της Πενέλοπι μπορούσε να μετατραπεί σε θέμα ευχάριστης περισυλλογής, ακόμα και προς αμοιβαία τέρψη τους.

Η Τζούλιετ αναγκάζεται να πάρει βαθιά ανάσα. Για μια στιγμή δεν μπορεί να μιλήσει. Τρόμος ξεχύνεται μέσα της. Πρόγνωση. Έπειτα συνέρχεται για να σκεφτεί λογικά το γεγονός. Ψαχουλεύει στην τσάντα της.

«Είπε πως ήλπιζε –»

«Ξέρω. Ξέρω» λέει η Τζόουν. «Σκόπευε πράγματι να είναι εδώ, αλλά το θέμα είναι ότι δεν μπορούσε –»

«Πού είναι; Πού πήγε;»

«Αυτό δεν μπορώ να σου το πω».

«Θες να πεις δεν μπορείς ή δεν θέλεις;»

«Δεν μπορώ. Δεν ξέρω. Αλλά μπορώ να σου πω κάτι που ίσως σε καθησυχάσει. Όπου κι αν πήγε, ό,τι κι αν αποφάσισε, θα είναι το σωστό για κείνην. Θα είναι το *σωστό* για την πνευματικότητα και την ανάπτυξή της».

Η Τζούλιετ αποφασίζει να το αφήσει να περάσει. Πνίγεται στη λέξη *πνευματικότητα*, που μοιάζει να χωράει μέσα –όπως λέει συχνά– τα πάντα, από βουδιστικούς τροχούς προσευχής μέχρι καθολικές λειτουργίες. Δεν περίμενε ποτέ πως η Πενέλοπι, με την εξυπνάδα που διέθετε, θα μπλεκόταν σε τέτοια πράγματα.

«Σκέφτηκα απλώς ότι πρέπει να ξέρω» λέει «σε περίπτωση που θέλει να της στείλω τίποτα πράγματά της».

«Τα υπάρχοντά της;» Η Τζόουν μοιάζει ανίκανη να συγκρατήσει ένα πλατύ χαμόγελο, μολονότι το αλλάζει κατευθείαν με μιαν έκφραση τρυφερότητας. «Η Πενέλοπι δεν ενδιαφέρεται και πολύ αυτή τη στιγμή για τα *υπάρχοντά* της».

Καμιά φορά, στα μισά μιας συνέντευξης, η Τζούλιετ ένιωθε ότι το πρόσωπο που είχε απέναντι διέθετε αποθέματα εχθρότητας που δεν ήταν εμφανή πριν αρχίσουν να γυρίζουν οι κάμερες. Κάποιο άτομο που η Τζούλιετ το υποτίμησε, που το θεώρησε μάλλον ανόητο, μπορούσε να έχει τέτοιου είδους δύναμη. Παιχνιδιάρικη αλλά θανατηφόρα εχθρότητα. Το θέμα τότε ήταν να μη δείξεις πως αιφνιδιάστηκες, να μη δείξεις ποτέ ίχνος εχθρότητας σε ανταπόδοση.

«Με τη λέξη ανάπτυξη εννοώ την εσωτερική μας ανάπτυξη, βέβαια» λέει η Τζόουν.

«Καταλαβαίνω» λέει η Τζούλιετ, κοιτάζοντάς τη στα μάτια.

«Η Πενέλοπι έχει μια τόσο θαυμάσια ευκαιρία στη ζωή της να γνωρίσει ενδιαφέροντες ανθρώπους –για όνομα του Θεού, δεν χρειαζόταν να γνωρίσει ενδιαφέροντες ανθρώπους, *μεγάλωσε* με έναν ενδιαφέροντα άνθρωπο, είσαι η *μητέρα* της– αλλά, ξέρεις, καμιά φορά υπάρχει μια διάσταση που λείπει. Τα ενήλικα παιδιά μπορεί να νιώθουν ότι κάτι τους *έλειψε* –»

«Α, ναι» λέει η Τζούλιετ. «Το ξέρω ότι τα παιδιά που έχουν μεγαλώσει μπορούν να έχουν κάθε λογής παράπονα».

Η Τζόουν αποφάσισε να φερθεί σκληρά.

«Η πνευματική διάσταση –πρέπει να το πω αυτό– ήταν ολοσχερώς απούσα από τη ζωή της Πενέλοπι, έτσι δεν είναι; Αν κατάλαβα καλά, δεν μεγάλωσε σ' ένα σπίτι βασισμένο στην πίστη».

«Η θρησκεία δεν ήταν απαγορευμένο θέμα. Μπορούσαμε να μιλάμε γι' αυτό».

«Ίσως όμως έφταιγε ο τρόπος που μιλούσατε γι' αυτό. Ο διανοουμενίστικος τρόπος σας. Αν καταλαβαίνεις τι θέλω να πω. Είσαι τόσο έξυπνη» είπε ευγενικά.

«Αφού το λες εσύ».

Η Τζούλιετ αντιλαμβάνεται ότι ο όποιος έλεγχος της συνέντευξης, και του εαυτού της, κλονίζεται και κινδυνεύει να χαθεί.

«Δεν το λέω *εγώ*, Τζούλιετ. Η *Πενέλοπι* το λέει. Η Πενέλοπι είναι ένα καλό, αξιαγάπητο κορίτσι, ήρθε όμως σ' εμάς εδώ με μεγάλη πείνα. Πείνα για τα πράγματα που δεν της ήταν διαθέσιμα στο σπίτι της. Ήσουν εσύ, με την υπέροχη, πολυάσχολη, επιτυχημένη ζωή σου – αλλά, Τζούλιετ, πρέπει να σου πω ότι η κόρη σου γνώρισε τη μοναξιά. Γνώρισε τη δυστυχία».

«Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν το νιώθουν αυτό κάποια στιγμή; Τη μοναξιά και τη δυστυχία;»

«Δεν είναι δουλειά μου να το πω. Ω, Τζούλιετ. Είσαι μια γυναίκα με θαυμαστή διορατικότητα. Σε παρακολουθώ συχνά στην

τηλεόραση και σκέφτομαι πώς τα καταφέρνει να φτάνει έτσι απλά στην καρδιά των πραγμάτων, διατηρώντας την καλή κι ευγενική της στάση με τους ανθρώπους; Δεν πίστευα ποτέ ότι θα μιλούσαμε πρόσωπο με πρόσωπο. Κι επιπλέον, ότι θα ήμουν σε θέση να σε *βοηθήσω* –»

«Νομίζω ότι μπορεί να κάνεις λάθος σ' αυτό».

«Νιώθεις πληγωμένη. Είναι φυσικό να νιώθεις πληγωμένη».

«Αυτό είναι δική μου υπόθεση επίσης».

«Ω, εντάξει. Ίσως επικοινωνήσει μαζί σου. Τελικά».

Η Πενέλοπι πράγματι επικοινώνησε με την Τζούλιετ, κάνα δυο εβδομάδες αργότερα. Μια κάρτα γενεθλίων έφτασε στα δικά της –της Πενέλοπι– γενέθλια, στις 19 Ιουνίου. Στα εικοστά πρώτα της γενέθλια. Ήταν από κείνες τις κάρτες που στέλνεις σε έναν γνωστό του οποίου τα γούστα δεν μπορείς να μαντέψεις. Όχι μια κάρτα με κάποιο χοντροκομμένο αστείο, ούτε μια πραγματικά πνευματώδη κάρτα ούτε μια συναισθηματική κάρτα. Μπροστά είχε ένα μικρό μπουκέτο πανσέδες δεμένους με μια λεπτή μοβ κορδέλα που η ουρά της σχημάτιζε τις λέξεις *Χρόνια Πολλά*. Οι λέξεις αυτές επαναλαμβάνονταν μέσα, με τις λέξεις *Σου εύχομαι να έχεις* που είχαν προστεθεί με χρυσά γράμματα από πάνω.

Και δεν είχε υπογραφή. Στην αρχή η Τζούλιετ σκέφτηκε ότι κάποιος είχε στείλει αυτή την κάρτα στην Πενέλοπι και είχε ξεχάσει να την υπογράψει, και πως εκείνη, η Τζούλιετ, την είχε ανοίξει κατά λάθος. Κάποιος που είχε στο αρχείο του το όνομα της Πενέλοπι και την ημερομηνία γέννησής της. Ο οδοντίατρός της, ίσως, ή ο δάσκαλος της οδήγησης. Όταν όμως κοίταξε τον γραφικό χαρακτήρα στον φάκελο είδε πως δεν είχε γίνει λάθος – ήταν το δικό της όνομα, πράγματι, γραμμένο με τα γράμματα της ίδιας της Πενέλοπι.

Τα γραμματόσημα δεν σου έδιναν πια κανένα στοιχείο. Όλα

έγραφαν *Canada Post*. Η Τζούλιετ είχε την εντύπωση πως υπήρχαν τρόποι να καταλάβεις τουλάχιστον από ποια επαρχία ερχόταν ένα γράμμα, αλλά γι' αυτό θα έπρεπε να συμβουλευτείς το ταχυδρομείο, δηλαδή να πας εκεί με το γράμμα, όπου το πιθανότερο θα σου ζητήσουν εξηγήσεις, ν' αποδείξεις ότι έχεις δικαίωμα στη συγκεκριμένη πληροφορία. Και κάποιος σίγουρα θα την αναγνώριζε.

Πήγε να δει την παλιά της φίλη την Κρίστα, που ζούσε στο Γουέιλ Μπέι όταν ζούσε κι εκείνη εκεί, πριν ακόμη γεννηθεί η Πενέλοπι. Η Κρίστα ήταν στο Κιτσιλέινο, σ' έναν χώρο βοηθούμενης διαβίωσης. Είχε πολλαπλή σκλήρυνση. Το δωμάτιό της ήταν στο ισόγειο, με ένα μικρό ιδιωτικό αίθριο, και η Τζούλιετ κάθισε μαζί της εκεί, κοιτάζοντας ένα ηλιόλουστο κομμάτι γρασίδι και την ολάνθιστη γλυσίνα κατά μήκος του φράχτη που έκρυβε τους σκουπιδοτενεκέδες.

Η Τζούλιετ είπε στην Κρίστα όλη την ιστορία για το ταξίδι στο νησί Ντένμαν. Δεν είχε μιλήσει σε κανέναν άλλον, και ήλπιζε πως ίσως να μη χρειαζόταν να την πει σε κανέναν άλλο. Κάθε μέρα, όταν γύριζε στο σπίτι από τη δουλειά, αναρωτιόταν μήπως η Πενέλοπι την περίμενε εκεί. Ή τουλάχιστον αν θα υπήρχε κανένα γράμμα. Κι έπειτα ήρθε –εκείνη η άσπλαχνη κάρτα– και είχε σκίσει τον φάκελο με τρεμάμενα χέρια.

«Κάτι σημαίνει αυτό» είπε η Κρίστα. «Σε ενημερώνει ότι είναι καλά. Κάτι θ' ακολουθήσει. Έτσι θα γίνει. Έχε υπομονή».

Η Τζούλιετ μίλησε για λίγο πικρόχολα για τη μητέρα Σίπτον[1]. Έτσι αποφάσισε τελικά να την αποκαλεί, αφού είχε παίξει αρκετά, αλλά χωρίς να την ικανοποιεί, με το Πάπας Τζόουν. Τι βρομοαπατεώνισσα, είπε. Τι φρικαλεότητα, τι κακία κρυβόταν πίσω από

1. Αλλιώς Ursula Southeil (περ. 1488-1561) ήταν βρετανή μάντισσα και ψευτοπροφήτισσα.

αυτό το δεύτερο, το γλυκερά θρησκευτικό προσωπείο της. Της ήταν αδύνατο να φανταστεί ότι η Πενέλοπι έχει εξαπατηθεί απ' αυτήν.

Η Κρίστα έδωσε την εκδοχή η Πενέλοπι να είχε πάει σ' εκείνο το μέρος γιατί είχε σκεφτεί να γράψει κάτι γι' αυτό. Κάτι σαν ερευνητική δημοσιογραφία. Επιτόπια έρευνα. Η προσωπική οπτική γωνία – η μακροσκελής προσωπική μαρτυρία, που είναι τόσο δημοφιλής στις μέρες μας.

Έξι μήνες έρευνα; είπε η Τζούλιετ. Η Πενέλοπι θα είχε καταλάβει τη μητέρα Σίπτον μέσα σε δέκα λεπτά.

«Είναι παράξενο» παραδέχτηκε η Κρίστα.

«Δεν ξέρεις περισσότερα απ' αυτά που μου λες, έτσι δεν είναι;» είπε η Τζούλιετ. «Ντρέπομαι ακόμα και που σε ρωτάω. Νιώθω τόσο χαμένη. Νιώθω ηλίθια. Εκείνη η γυναίκα είχε βέβαια σκοπό να με κάνει να νιώσω ηλίθια. Σαν την ηρωίδα στα θεατρικά έργα που κάτι ξεφουρνίζει κι όλοι γυρίζουν και κοιτάνε αλλού γιατί όλοι ξέρουν κάτι που αυτή δεν ξέρει –»

«Δεν ανεβάζουν πια τέτοια έργα» είπε η Κρίστα. «Τώρα κανείς δεν ξέρει τίποτα. Όχι – η Πενέλοπι δεν με εμπιστευόταν περισσότερο απ' ό,τι εσένα. Γιατί άλλωστε; Θα ήξερε ότι στο τέλος θα σου τα έλεγα».

Η Τζούλιετ έμεινε σιωπηλή για λίγο, έπειτα μουρμούρισε κακόκεφα: «Υπήρξαν πράγματα που δεν μου τα είπες».

«Α, για όνομα του Θεού» είπε η Κρίστα, δίχως εχθρότητα ωστόσο. «Όχι πάλι αυτά».

«Όχι πάλι αυτά» συμφώνησε η Τζούλιετ. «Η διάθεσή μου είναι άθλια, αυτό είναι όλο».

«Υπομονή. Μια από τις δοκιμασίες τού να είσαι γονιός. Δεν σου έχει δώσει και πολλές, άλλωστε. Σ' έναν χρόνο όλα αυτά θα είναι παρελθόν».

Η Τζούλιετ δεν της είπε ότι στο τέλος δεν κατάφερε ν' αποχω-

ρήσει με αξιοπρέπεια. Είχε γυρίσει κι είχε φωνάξει ικετευτικά, μανιασμένα:

«Τι σου είπε;».

Και η μητέρα Σίππον στεκόταν εκεί και την κοίταζε, σαν να το περίμενε. Ένα λιπαρό χαμόγελο οίκτου είχε τεντώσει τα κλειστά χείλη της καθώς κουνούσε το κεφάλι.

Ολόκληρη την επόμενη χρονιά η Τζούλιετ δεχόταν πού και πού τηλεφωνήματα από ανθρώπους που είχαν στο παρελθόν φιλικές σχέσεις με την Πενέλοπι. Η απάντησή της στις ερωτήσεις τους ήταν πάντα η ίδια. Η Πενέλοπι αποφάσισε να κάνει διάλειμμα έναν χρόνο. Ταξίδευε. Το ταξιδιωτικό της πρόγραμμα δεν ήταν καθόλου σταθερό και η Τζούλιετ δεν είχε τρόπο να επικοινωνήσει μαζί της, ούτε διεύθυνση να τους δώσει.

Δεν είχε νέα από κανένα στενό της φίλο. Αυτό μπορεί να σήμαινε πως όσοι ήταν πολύ κοντά της ήξεραν πολύ καλά πού βρισκόταν. Ή μπορεί να ήταν κι εκείνοι εκτός, σε ταξίδια σε ξένες χώρες, να είχαν βρει δουλειά σε άλλες επαρχίες, να είχαν ξεκινήσει καινούργια ζωή, που ήταν για την ώρα πάρα πολύ γεμάτη ή αβέβαιη ώστε να τους επιτρέπει ν' αναρωτιούνται για παλιούς φίλους.

(Παλιός φίλος, σ' αυτό το στάδιο της ζωής, είναι κάποιος που έχεις μισό χρόνο να τον δεις.)

Όποτε έμπαινε σπίτι, το πρώτο πράγμα που έκανε η Τζούλιετ ήταν να δει αν αναβόσβηνε το λαμπάκι του τηλεφωνητή της – το ίδιο πράγμα που παλιά απέφευγε, πιστεύοντας πως θα ήταν κανείς που θα της κολλούσε γι' αυτά που έλεγε δημοσίως. Δοκίμαζε διάφορα χαζά κόλπα, πόσα βήματα θα χρειαζόταν για να φτάσει στο τηλέφωνο, πώς θα το σήκωνε, πώς θα ανάσαινε. *Ας είναι εκείνη*.

Τίποτα δεν έπιασε. Έπειτα από λίγο ο κόσμος φάνηκε ν' αδειάζει από τους ανθρώπους που ήξερε η Πενέλοπι, τα αγόρια που είχε παρατήσει κι εκείνα που την είχαν παρατήσει, τα κορίτσια με

τα οποία είχε κουτσομπολέψει και που προφανώς τους είχε εμπιστευτεί πράγματα. Είχε πάει σε ένα ιδιωτικό οικοτροφείο θηλέων –το Τόρανς Χάους– αντί για δημόσιο γυμνάσιο, κι αυτό σήμαινε ότι οι περισσότερες από τις πιο παλιές της φίλες –ακόμα κι εκείνες που παρέμειναν φίλες της στο κολέγιο– είχαν έρθει από αλλού. Κάποιες από την Αλάσκα, από το Πρινς Τζορτζ, από το Περού.

Ούτε τα Χριστούγεννα είχε μήνυμα. Αλλά τον Ιούνιο άλλη μια κάρτα, πάρα πολύ στο στιλ της πρώτης, δίχως μια λέξη γραμμένη μέσα. Η Τζούλιετ ήπιε ένα ποτήρι κρασί πριν την ανοίξει, έπειτα την πέταξε αμέσως. Ξεσπούσε σε λυγμούς, κάπου κάπου συνοδεύονταν και από ανεξέλεγκτο τρέμουλο, όμως το ξεπερνούσε με σύντομες κρίσεις οργής, κόβοντας βόλτες στο σπίτι και χτυπώντας τη γροθιά στην παλάμη της. Η οργή κατευθυνόταν προς τη μητέρα Σίπτον, όμως η εικόνα εκείνης της γυναίκας είχε ξεθωριάσει, και τελικά η Τζούλιετ έπρεπε να παραδεχτεί ότι στην πραγματικότητα απλώς τη βόλευε.

Όλες οι φωτογραφίες της Πενέλοπι εξορίστηκαν στην κρεβατοκάμαρά της, μαζί με πάκα από σκίτσα και ζωγραφιές με παστέλ που είχε φτιάξει πριν φύγουν από το Γουέιλ Μπέι, τα βιβλία της και η ατομική καφετιέρα φίλτρου, που της την είχε πάρει δώρο με τα πρώτα χρήματα που είχε βγάλει από την καλοκαιρινή δουλειά της στα Μακντόναλντς. Επίσης, ευφάνταστα δώρα για το διαμέρισμα όπως ένας μικροσκοπικός πλαστικός ανεμιστήρας που τον κολλούσες στο ψυγείο, ένα κουρδιστό τρακτέρ μινιατούρα, μια κουρτίνα από γυάλινες χάντρες για το παράθυρο του μπάνιου. Η πόρτα της κρεβατοκάμαράς της έκλεισε και με τον καιρό μπορούσε να περάσει απέξω χωρίς να ταράζεται.

Η Τζούλιετ το σκέφτηκε πολύ να φύγει από αυτό το διαμέρισμα, να δώσει στον εαυτό της το προνόμιο ενός καινούργιου περιβάλλοντος. Είπε όμως στην Κρίστα ότι δεν μπορούσε να το κάνει

αυτό, γιατί αυτή τη διεύθυνση είχε η Πενέλοπι και την αλληλογραφία σού την προωθούσαν μόνο για τρεις μήνες, επομένως μετά η κόρη της δεν θα μπορούσε να τη βρει πουθενά.

«Θα μπορούσε πάντα να σε βρει στη δουλειά» είπε η Κρίστα.

«Ποιος ξέρει πόσον καιρό θα είμαι εκεί;» είπε η Τζούλιετ. «Κατά πάσα πιθανότητα θα είναι σε κανένα κοινόβιο όπου δεν θα τους επιτρέπουν την επικοινωνία. Με κανέναν γκουρού που κοιμάται με όλες τις γυναίκες και τις στέλνει να ζητιανέψουν στους δρόμους. Αν την είχα στείλει στο κατηχητικό και την είχα μάθει να λέει την προσευχή της, αυτό πιθανότατα δεν θα είχε συμβεί. Έπρεπε να το είχα κάνει. Έπρεπε να το είχα κάνει. Θα ήταν σαν εμβόλιο. Αμέλησα την *πνευματικότητά* της. Το είπε η μητέρα Σίπτον».

Όταν η Πενέλοπι ήταν κάπου δεκατριών χρονών, είχε φύγει για κάμπινγκ στα όρη Κουτενάι της Βρετανικής Κολομβίας, μαζί με μια φίλη από το Τόρανς Χάους και την οικογένεια της φίλης. Η Τζούλιετ το ενέκρινε αυτό. Η Πενέλοπι ήταν στο Τόρανς Χάους μόνο μια χρονιά (την είχαν δεχτεί με ευνοϊκούς οικονομικούς όρους επειδή η μητέρα της είχε διδάξει κάποτε εκεί), και η Τζούλιετ χάρηκε που η μικρή είχε ήδη κάνει μια τόσο καλή φίλη και είχε γίνει αμέσως αποδεκτή από την οικογένεια της φίλης. Κι επίσης, που θα πήγαινε για κάμπινγκ – κάτι που έκαναν τα κανονικά παιδιά και που η Τζούλιετ, ως παιδί, δεν είχε ποτέ την ευκαιρία να κάνει. Όχι πως θα ήθελε κιόλας, αφού ήταν ήδη θαμμένη μέσα στα βιβλία – καλοδεχόταν όμως τις ενδείξεις πως η Πενέλοπι εξελισσόταν σε πιο φυσιολογικό κορίτσι απ' ό,τι είχε υπάρξει η ίδια.

Ο Έρικ είχε θορυβηθεί από την όλη ιδέα. Θεωρούσε πως η Πενέλοπι ήταν πολύ μικρή. Δεν του άρεσε να πηγαίνει διακοπές με ανθρώπους για τους οποίους ήξερε τόσο λίγα. Και τώρα που

πήγαινε στο οικοτροφείο την έβλεπαν έτσι κι αλλιώς ελάχιστα – άρα γιατί να πρέπει να συντομευτεί κι άλλο αυτός ο χρόνος;

Η Τζούλιετ είχε κι άλλον ένα λόγο – ήθελε να μην είναι η Πενέλοπι στα πόδια τους τις πρώτες δυο βδομάδες των θερινών διακοπών, γιατί τα πράγματα δεν ήταν ξεκάθαρα ανάμεσα σ' εκείνη και τον Έρικ. Ήθελε να δοθούν λύσεις, και λύσεις δεν δίνονταν. Δεν ήθελε να πρέπει να υποκρίνεται πως όλα πήγαιναν καλά για χάρη του παιδιού.

Του Έρικ, από την άλλη, τίποτα δεν θα του άρεσε περισσότερο από το να δει τα πράγματα να ομαλοποιούνται, το πρόβλημα να κρύβεται. Σύμφωνα με το δικό του σκεπτικό, η ευγενική και κόσμια συμπεριφορά θα αποκαθιστούσε τα καλά αισθήματα, η προσομοίωση αγάπης ήταν αρκετή για να τη βγάλουν μέχρι να καταφέρουν να ανακαλύψουν και πάλι την αγάπη. Κι αν δεν προέκυπτε ποτέ κάτι παραπάνω απ' αυτό – ε, ας την έβγαζες με την προσομοίωση. Ο Έρικ θα το κατάφερνε.

Αλήθεια θα το κατάφερνε, σκεφτόταν απελπισμένα η Τζούλιετ.

Η Πενέλοπι στο σπίτι ήταν ένας λόγος να φέρονται καλά –η Τζούλιετ δηλαδή να φέρεται καλά, αφού εκείνη, κατά τη γνώμη του, ήταν που αναμόχλευε τον θυμό και το μίσος– κι αυτό μια χαρά θα τον εξυπηρετούσε τον Έρικ.

Έτσι του είπε η Τζούλιετ, και δημιούργησε μια νέα πηγή πικρίας και ενοχής, γιατί η Πενέλοπι τού έλειπε τρομερά.

Ο λόγος του τσακωμού τους ήταν παλιός και συνηθισμένος. Την άνοιξη, μέσα από μια ασήμαντη αποκάλυψη –και την ειλικρίνεια ή πιθανόν τον δόλο της παλιάς γειτόνισσάς τους, της Άιλο, που έτρεφε αδιαμφισβήτητη πίστη προς τη νεκρή γυναίκα του Έρικ και είχε κάποιες επιφυλάξεις για την Τζούλιετ–, η Τζούλιετ είχε διαπιστώσει ότι ο Έρικ είχε κοιμηθεί με την Κρίστα. Η Κρίστα ήταν για πολύ καιρό στενή φίλη της, πριν από αυτό όμως ήταν η φιλενάδα του Έρικ, η *ερωμένη* του (παρόλο που κανείς δεν

το έλεγε αυτό). Την είχε παρατήσει όταν ζήτησε από την Τζούλιετ να μείνει μαζί του. Εκείνη τότε τα είχε μάθει όλα για την Κρίστα και δεν είχε κανένα λόγο να αντιδράσει για όσα είχαν συμβεί το διάστημα πριν να είναι η ίδια με τον Έρικ. Δεν αντέδρασε. Αυτό στο οποίο αντέδρασε –αυτό που, όπως ισχυρίστηκε, της είχε ραγίσει την καρδιά– συνέβη αργότερα. (Αλλά και πάλι καιρό πριν, είπε ο Έρικ.) Συνέβη όταν η Πενέλοπι ήταν ενός και η Τζούλιετ την είχε πάρει μαζί της στο Οντάριο. Όταν η Τζούλιετ είχε πάει να δει τους γονείς της. Να δει –όπως πάντα τόνιζε, τώρα πια– την ετοιμοθάνατη μάνα της. Όσον καιρό εκείνη ήταν μακριά, και κάθε ίνα της ύπαρξής της αγαπούσε και λαχταρούσε τον Έρικ (τώρα πια το πίστευε αυτό), ο Έρικ είχε απλώς γυρίσει στις παλιές του συνήθειες.

Στην αρχή ομολόγησε πως ήταν μόνο μια φορά (μεθυσμένος), αλλά τσιγκλώντας τον και ποτίζοντάς τον, παραδέχτηκε ότι πιθανόν να είχε γίνει πιο συχνά.

Πιθανόν; Δεν μπορούσε να θυμηθεί; Τόσες φορές που δεν μπορούσε να θυμηθεί;

Μπορούσε να θυμηθεί.

Η Κρίστα ήρθε να δει την Τζούλιετ, να τη διαβεβαιώσει ότι δεν ήταν τίποτα σοβαρό. (Αυτή ήταν και η επωδός του Έρικ.) Η Τζούλιετ της είπε να φύγει και να μην ξαναγυρίσει ποτέ. Η Κρίστα αποφάσισε ότι αυτή ήταν η κατάλληλη στιγμή να πάει να δει τον αδερφό της στην Καλιφόρνια.

Η οργή της Τζούλιετ για την Κρίστα ήταν στην πραγματικότητα κάτι τυπικό. Καταλάβαινε βέβαια ότι κάνα δυο φορές στα γρήγορα με μια παλιά φιλενάδα (η καταστροφική περιγραφή του Έρικ, η ασυλλόγιστη απόπειρά του να ευτελίσει τα πράγματα) δεν ήταν τόσο μεγάλη απειλή όσο η καυτή συνεύρεση με κάποια γυναίκα που πρόσφατα έχεις γνωρίσει. Επίσης, η οργή της για τον

Έρικ ήταν τόσο λυσσαλέα και ανεξέλεγκτη που ελάχιστα περιθώρια της άφηνε να κατηγορήσει κάποιον άλλον.

Η Τζούλιετ ισχυριζόταν ότι δεν την αγαπούσε, ότι ποτέ δεν την είχε αγαπήσει, την είχε κοροϊδέψει, με την Κρίστα, πίσω από την πλάτη της. Την είχε κάνει περίγελο σε ανθρώπους σαν την Άιλο (που πάντα τη μισούσε). Ότι της είχε συμπεριφερθεί με ασέβεια, ότι είχε αντιμετωπίσει την αγάπη που ένιωθε (ή που είχε νιώσει) για κείνον με ασέβεια, ότι είχαν ζήσει ένα ψέμα. Το σεξ δεν σήμαινε τίποτα για κείνον, ή τέλος πάντων δεν σήμαινε αυτό που σήμαινε (είχε σημάνει) για κείνην, μπορούσε να πηδάει όποια ήταν εύκαιρη.

Μόνο ο τελευταίος από αυτούς τους ισχυρισμούς είχε το ελάχιστο ψήγμα αλήθειας μέσα του, κι όταν ήταν πιο ήρεμη το ήξερε αυτό. Όμως ακόμα κι εκείνη η μικρή αλήθεια έφτανε για να γκρεμίσει τα πάντα γύρω της. Δεν θα έπρεπε, αλλά το έκανε. Κι ο Έρικ δεν μπορούσε –με κάθε ειλικρίνεια, δεν μπορούσε– να καταλάβει γιατί έπρεπε να είναι έτσι. Δεν ξαφνιάστηκε που εκείνη αντέδρασε, έκανε φασαρία, έκλαψε κιόλας (μολονότι μια γυναίκα σαν την Κρίστα δεν θα το έκανε ποτέ αυτό), αλλά που κατέρρευσε, που θεώρησε ότι της έκλεψαν όλα όσα την κρατούσαν –και για κάτι που είχε συμβεί *δώδεκα χρόνια πριν*–, αυτό δεν μπορούσε να το καταλάβει.

Καμιά φορά ο Έρικ πίστευε πως τον δούλευε, πως εκμεταλλευόταν την κατάσταση, κι άλλες φορές τον έπνιγε η θλίψη γιατί την είχε κάνει να υποφέρει. Η θλίψη τούς διέγειρε, κι έκαναν έρωτα υπέροχα. Και κάθε φορά εκείνος πίστευε ότι αυτό ήταν το τέλος, ότι τα βάσανά τους είχαν τελειώσει. Κάθε φορά έκανε λάθος.

Στο κρεβάτι, η Τζούλιετ γελούσε και του μιλούσε για τον Πέπις και την κυρία Πέπις[2], ξαναμμένη από το πάθος υπό παρόμοιες

2. Ο Samuel Pepys (1633-1703) ήταν βρετανός ναύαρχος και πολιτικός που έμεινε στην ιστορία για το δεκαετές ημερολόγιό του από τα νεανικά του χρόνια στο οποίο μεταξύ άλλων καταγράφει τη σχέση με τη γυναίκα του.

συνθήκες. (Αφού λίγο πολύ είχε παρατήσει τις σπουδές της στους κλασικούς, διάβαζε πολλά και διάφορα, και τώρα πια όλα όσα διάβαζε φαίνονταν να έχουν σχέση με τη μοιχεία.) Ποτέ τόσο συχνά και ποτέ τόσο καυτό, είχε γράψει στο ημερολόγιό του ο κύριος Πέπις, παρόλο που είχε καταγράψει επίσης πως η γυναίκα του είχε σκεφτεί να τον δολοφονήσει στον ύπνο του. Η Τζούλιετ γελούσε μ' αυτό, αλλά μισή ώρα αργότερα, όταν εκείνος ερχόταν να τη χαιρετήσει πριν βγει με το καΐκι του να ελέγξει τις παγίδες του για τις γαρίδες, το πρόσωπό της ήταν πετρωμένο και του έδινε ένα φιλί παραίτησης, λες και θα πήγαινε να βρει καμιά γυναίκα μες στη μέση του κόλπου και κάτω από τον βροχερό ουρανό.

Έβρεχε πολύ. Δεν είχε σχεδόν καθόλου κύμα όταν ο Έρικ βγήκε στα ανοιχτά, αργότερα όμως το απόγευμα σηκώθηκε ξαφνικά άνεμος, από τα νοτιοανατολικά, και έσκισε τα νερά του Πορθμού Ντεζολέισιον και του Στενού Μαλασπίνα. Συνεχίστηκε σχεδόν μέχρι που σκοτείνιασε – κι αυτό δεν γινόταν πριν από περίπου τις έντεκα, αυτή την τελευταία εβδομάδα του Ιουνίου. Μέχρι εκείνη την ώρα αγνοούνταν ένα ιστιοφόρο από τον ποταμό Κάμπελ, με τρεις ενήλικες και δυο παιδιά πάνω. Αλλά και δυο ψαροκάικα –το ένα με δυο άντρες και το άλλο με έναν άντρα μόνο– τον Έρικ.

Το επόμενο πρωί ήταν ήρεμο και ηλιόλουστο – τα βουνά, τα νερά, οι ακτές, όλα λεία κι αστραφτερά.

Ήταν βέβαια πιθανό να μη χάθηκε κανείς από αυτούς τους ανθρώπους, να βρήκαν καταφύγιο και να πέρασαν τη νύχτα σε κάποιον από τους πολλούς κολπίσκους. Πιθανότερο αυτό να ίσχυε για τους ψαράδες παρά για την οικογένεια στο ιστιοφόρο, που δεν ήταν ντόπιοι αλλά είχαν έρθει διακοπές από το Σιάτλ. Το πρωί βγήκαν αμέσως σκάφη να ψάξουν στις ακτές του νησιού και της στεριάς καθώς και στη θάλασσα.

Πρώτα βρέθηκαν τα πνιγμένα παιδιά, με τα σωσίβιά τους, και

στο τέλος της μέρας εντοπίστηκαν και τα πτώματα των γονιών τους. Ένας παππούς που τους συνόδευε βρέθηκε την άλλη μέρα. Τα πτώματα των αντρών που ψάρευαν μαζί δεν εμφανίστηκαν ποτέ, μολονότι τα απομεινάρια της βάρκας τους ξεβράστηκαν κοντά στο Ρεφιούτζ Κόουβ.

Το πτώμα του Έρικ το μάζεψαν την τρίτη μέρα. Δεν άφησαν την Τζούλιετ να το δει. Κάτι τον είχε βρει, είπαν (εννοώντας κάποιο ζώο), όταν το πτώμα ξεβράστηκε στην ακτή.

Ίσως γι' αυτό τον λόγο –επειδή δεν υπήρχε περίπτωση να δουν το πτώμα, άρα δεν είχαν ανάγκη νεκροθάφτη– οι παλιόφιλοι του Έρικ και οι άλλοι ψαράδες είχαν την ιδέα να κάψουν τον Έρικ στην παραλία. Η Τζούλιετ δεν έφερε αντίρρηση σ' αυτό. Έπρεπε να εκδοθεί ένα πιστοποιητικό θανάτου, τηλεφώνησαν λοιπόν στον γιατρό που ερχόταν μια φορά την εβδομάδα στο Γουέιλ Μπέι, στο ιατρείο του στον ποταμό Πάουελ, κι εκείνος έδωσε στην Άιλο, τη βοηθό του στο Γουέιλ Μπέι και διπλωματούχο νοσοκόμα, τη δικαιοδοσία να το κάνει.

Υπήρχαν άφθονα ξεβρασμένα ξύλα εκεί γύρω, με άφθονους φλοιούς αλατισμένους από τη θάλασσα, που κάνουν την καλύτερη φωτιά. Σε κάνα δυο ώρες, όλα ήταν έτοιμα. Τα νέα είχαν μαθευτεί – με κάποιον τρόπο, έστω και τελευταία στιγμή όπως τώρα, γυναίκες άρχισαν να καταφθάνουν με φαγητά. Επικεφαλής ήταν η Άιλο – το σκανδιναβικό της αίμα, η ευθυτενής της κορμοστασιά και το κύμα των λευκών μαλλιών τής έδιναν φυσικά τον ρόλο της Χήρας της Θάλασσας. Τα παιδιά έτρεχαν πέρα δώθε πάνω στα κούτσουρα και τα έδιωχναν από την πυρά που όλο κι υψωνόταν, από την ισχνή σαβανωμένη σορό του Έρικ. Οι γυναίκες μιας από τις εκκλησίες έφεραν σ' αυτή την ημιπαγανιστική τελετή μια καφετιέρα, ενώ κούτες με μπίρες, μπουκάλια με ποτά κάθε λογής ήταν για την ώρα διακριτικά στα πορτμπαγκάζ αυτοκινήτων και στις καρότσες φορτηγών.

Τέθηκε το ζήτημα ποιος θα μιλήσει και ποιος θ' ανάψει τη φωτιά. Ρώτησαν την Τζούλιετ, θα το έκανε εκείνη; Και η Τζούλιετ –εύθραυστη και απασχολημένη να σερβίρει κούπες καφέ– είπε πως είχαν κάνει λάθος, ότι ως χήρα, εκείνη έπρεπε να πέσει στις φλόγες. Το είπε μάλιστα γελώντας, κι εκείνοι που την είχαν ρωτήσει έκαναν πίσω, από φόβο μην την πιάσει υστερία. Ο άντρας που ψάρευε πιο συχνά με τον Έρικ και το καΐκι του συμφώνησε ν' ανάψει τη φωτιά, είπε όμως ότι δεν ήταν καλός ομιλητής. Από το μυαλό κάποιων πέρασε η σκέψη ότι έτσι κι αλλιώς δεν θα ήταν καλή επιλογή, αφού η γυναίκα του ήταν της Ευαγγελικής Αγγλικανικής Εκκλησίας και μπορεί να ένιωθε υποχρεωμένος να πει πράγματα που θα στενοχωρούσαν τον Έρικ αν μπορούσε να τ' ακούσει. Τότε προσφέρθηκε ο σύζυγος της Άιλο – ήταν ένας μικροκαμωμένος άντρας, παραμορφωμένος από μια φωτιά σ' ένα καΐκι, χρόνια πριν, ένας γκρινιάρης σοσιαλιστής και άθεος, και στον λόγο του μάλλον έχασε επαφή με τον Έρικ, εκτός απ' όταν τον ανακήρυξε Αδερφό στη Μάχη. Συνέχισε για απρόσμενα πολλή ώρα, κι αυτό το απέδωσαν αργότερα στην καταπιεσμένη ζωή που ζούσε υπό τον ζυγό της Άιλο. Μάλλον εκφράστηκε μια κάποια δυσφορία των συγκεντρωμένων πριν διακοπεί το ρεσιτάλ καταγγελιών του και κάποιοι ένιωσαν ότι η εκδήλωση τελικά δεν ήταν και τόσο υπέροχη ούτε τόσο κατανυκτική ούτε τόσο σπαρακτική, όπως ίσως περίμεναν. Όταν όμως άρχισε να καίει η φωτιά η αίσθηση αυτή χάθηκε, και όλοι συγκεντρώθηκαν εκεί, ακόμα και τα παιδιά, ή ιδίως εκείνα, μέχρι τη στιγμή που ένας άντρας φώναξε: «Πάρτε τα παιδιά από δω». Ήταν όταν οι φλόγες έφτασαν στο πτώμα, που όλοι συνειδητοποίησαν, μάλλον αργά, ότι η καύση του λίπους, της καρδιάς, των νεφρών και του συκωτιού παράγει εκρηκτικούς ή τσιτσιριστούς ήχους που μπορεί να θορυβήσουν όποιον τους ακούει. Έτσι κάμποσα παιδιά μεταφέρθηκαν αλλού από τις μανάδες τους – κάποια πρόθυμα, άλλα προς μεγάλη τους

απογοήτευση. Έτσι, η τελευταία πράξη της φωτιάς έγινε μια τελετή κυρίως για άντρες, και ελαφρώς σκανδαλώδης αν και, σ' αυτή την περίπτωση, όχι παράνομη.

Η Τζούλιετ έμεινε, με γουρλωμένα μάτια, να τραμπαλίζεται, να δέχεται τη λάβρα καταπρόσωπο. Δεν ήταν ακριβώς εκεί. Σκεφτόταν ποιον, να δεις –τον Τρελόνι;[3]– ν' αρπάζει την καρδιά του Σέλεϊ από τις φλόγες. Την καρδιά, τη μακρά ιστορία σπουδαιότητάς της. Παράξενο αν το σκεφτείς πως ακόμα και τότε, όχι και τόσον καιρό πριν, ένα όργανο από σάρκα θεωρούνταν τόσο πολύτιμο, η έδρα του θάρρους και της αγάπης. Σάρκα ήταν μόνο, που καιγόταν. Καμιά σχέση με τον Έρικ.

Η Πενέλοπι δεν ήξερε τίποτα απ' όσα συνέβαιναν. Ένα σύντομο κομμάτι δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα του Βανκούβερ –όχι για την καύση στην ακτή, βέβαια, μόνο για τον πνιγμό–, αλλά ούτε εφημερίδα ούτε ραδιοφωνικό ρεπορτάζ έφτασε σ' εκείνην, βαθιά στα όρη Κουτενάι. Όταν γύρισε στο Βανκούβερ τηλεφώνησε στο σπίτι από το σπίτι της φίλης της, της Χέδερ. Απάντησε η Κρίστα – είχε επιστρέψει αλλά δεν είχε προλάβει την τελετή, έμενε με την Τζούλιετ και τη βοηθούσε όπως μπορούσε. Η Κρίστα είπε ότι η Τζούλιετ δεν ήταν εκεί –ψέμα– και ζήτησε να μιλήσει με τη μητέρα της Χέδερ. Εξήγησε τι είχε συμβεί και είπε πως θα έφερνε την Τζούλιετ με το αυτοκίνητο στο Βανκούβερ, θα ξεκινούσαν αμέσως, και η Τζούλιετ θα τα έλεγε η ίδια στην Πενέλοπι όταν θα έφταναν εκεί.

Η Κρίστα άφησε την Τζούλιετ στο σπίτι όπου βρισκόταν η Πενέλοπι, και η Τζούλιετ μπήκε μέσα μόνη. Η μητέρα της Χέδερ

3. Ο Edward John Trelawny (1792-1881) ήταν Άγγλος τυχοδιώκτης και συγγραφέας, οποίος συνδέθηκε στενά με τους ρομαντικούς ποιητές Percy Bysshe Shelley και Λόρδο Βύρωνα.

της άφησε στο λιακωτό, όπου περίμενε η Πενέλοπι. Η Πενέλοπι δέχτηκε τα νέα με μιαν έκφραση τρόμου, έπειτα –όταν η Τζούλιετ μάλλον τυπικά τύλιξε τα χέρια γύρω της– με κάτι σαν αμηχανία. Ίσως στο σπίτι της Χέδερ, στο λευκό, πράσινο και πορτοκαλί λιακωτό, με τα αδέρφια της Χέδερ να βαράνε σουτ στην πίσω αυλή, τόσο τρομερά νέα δεν εισχωρούν εύκολα. Η καύση δεν αναφέρθηκε – σ' αυτό το σπίτι και σ' αυτή τη γειτονιά σίγουρα θα φαινόταν πράξη απολίτιστη, γκροτέσκα. Σ' αυτό το σπίτι, επίσης, ο τρόπος της Τζούλιετ ήταν ζωηρός πέρα από κάθε πρόθεση – η συμπεριφορά της πλησίαζε εκείνη του παίκτη που *ξέρει να χάνει*.

Έπειτα από ένα ανεπαίσθητο χτύπημα μπήκε η μητέρα της Χέδερ – με ποτήρια παγωμένο τσάι. Η Πενέλοπι ήπιε το δικό της με μεγάλες γουλιές και πήγε να βρει τη Χέδερ, που παραμόνευε στον διάδρομο.

Τότε η μητέρα της Χέδερ μίλησε με την Τζούλιετ. Της ζήτησε συγγνώμη που παρενέβαινε με πρακτικά ζητήματα αλλά είπε πως ο χρόνος πίεζε. Με τον πατέρα της Χέδερ θα πήγαιναν ανατολικά σε λίγες μέρες, να δουν κάτι συγγενείς. Θα έλειπαν για έναν μήνα και είχαν σχεδιάσει να πάρουν τη Χέδερ μαζί τους. (Τα αγόρια θα πήγαιναν κατασκήνωση.) Τώρα όμως η Χέδερ είχε αποφασίσει ότι δεν ήθελε να πάει, είχε ικετέψει να μείνει εκεί στο σπίτι, μαζί με την Πενέλοπι. Μια δεκατετράχρονη και μια δεκατριάχρονη δεν μπορείς να τις αφήσεις μόνες τους, και είχε σκεφτεί ότι της Τζούλιετ θα της άρεσε να περάσει λίγο χρόνο αλλού, να κάνει μια ανάπαυλα, έπειτα απ' ό,τι πέρασε. Έπειτα από την απώλεια και την τραγωδία της.

Έτσι, η Τζούλιετ βρέθηκε σύντομα να ζει σε διαφορετικό κόσμο, σ' ένα μεγάλο άψογο σπίτι, με φωτεινή και μελετημένη διακόσμηση, με όλες τις ανέσεις, όπως τις λένε –αλλά για κείνην ήταν πολυτέλειες– όπου κι αν γύριζες το μάτι σου. Σε έναν φιδωτό δρόμο με παρόμοια σπίτια, πίσω από περιποιημένους

θάμνους και εντυπωσιακά παρτέρια. Ακόμα κι ο καιρός, για κείνο τον μήνα, ήταν άψογος – ζεστός, φωτεινός, με ένα ελαφρύ αεράκι. Η Χέδερ και η Πενέλοπι πήγαιναν για κολύμπι, έπαιζαν μπάντμιντον στην πίσω αυλή, πήγαιναν σινεμά, έψηναν μπισκότα, περιδρόμιαζαν, έκαναν δίαιτα, έκαναν ηλιοθεραπεία, γέμιζαν το σπίτι με μουσική της οποίας οι στίχοι φαίνονταν στην Τζούλιετ σαχλοί και εκνευριστικοί, καμιά φορά καλούσαν φίλες, δεν καλούσαν ακριβώς αγόρια αλλά περνούσαν ώρες ολόκληρες κουβεντιάζοντας άσκοπα και πειράζοντας κάποια που περνούσαν από το σπίτι ή είχαν μαζευτεί στο διπλανό. Εντελώς τυχαία, η Τζούλιετ άκουσε την Πενέλοπι να λέει σε ένα κορίτσι που είχε έρθει επίσκεψη: «Καλά, ούτε που τον ήξερα, να πω την αλήθεια».

Μιλούσε για τον πατέρα της.

Τι παράξενο.

Δεν είχε φοβηθεί ποτέ να βγει με το καΐκι, όπως φοβόταν η Τζούλιετ, όταν είχε φουρτούνα. Του κολλούσε να την πάρει μαζί και συχνά το πετύχαινε. Όταν ακολουθούσε τον Έρικ, με το επαγγελματικό πορτοκαλί σωσίβιό της, κουβαλώντας ό,τι εργαλείο ήταν του χεριού της, είχε πάντα μιαν έκφραση ιδιαίτερης σοβαρότητας και αφοσίωσης. Παρατηρούσε με προσοχή πώς στήνονταν οι παγίδες κι έγινε δεξιοτέχνης, γρήγορη κι ανελέητη στον αποκεφαλισμό και το τσουβάλιασμα της ψαριάς. Σε κάποια φάση των παιδικών της χρόνων –ας πούμε από τα οχτώ μέχρι τα έντεκα– έλεγε πάντα πως όταν μεγάλωνε θα έβγαινε για ψάρεμα, κι ο Έρικ της είχε πει ότι τώρα πια αυτό το κάνουν και τα κορίτσια. Η Τζούλιετ το είχε θεωρήσει πιθανό, αφού η Πενέλοπι ήταν έξυπνη αλλά όχι του διαβάσματος, και εύρωστη σωματικά, και γενναία. Ο Έρικ όμως, όταν δεν τον άκουγε η Πενέλοπι, έλεγε πως ήλπιζε να ξεθυμάνει η ιδέα, πως τέτοιο πράγμα δεν θα το ευχόταν για κανέναν. Πάντα έτσι μιλούσε, για τις κακουχίες και

την αβεβαιότητα της δουλειάς που είχε διαλέξει, όμως ακριβώς τα ίδια πράγματα, πίστευε η Τζούλιετ, τον έκαναν περήφανο.

Και τώρα τον απέρριπταν. Τον απέρριπτε η Πενέλοπι, που πρόσφατα είχε βάψει τα νύχια των ποδιών της βυσσινί και είχε ένα ψεύτικο τατουάζ στο μπούστο. Αυτόν που είχε γεμίσει τη ζωή της. Τον απέρριπτε.

Μόνο που η Τζούλιετ ένιωθε σαν να κάνει κι εκείνη το ίδιο. Ασχολούνταν βέβαια με το να βρει δουλειά κι ένα σπίτι για να μείνουν. Είχε ήδη δώσει για πούλημα το σπίτι στο Γουέιλ Μπέι – δεν το διανοούνταν να παραμένει εκεί. Είχε πουλήσει το φορτηγό και είχε χαρίσει τα εργαλεία του Έρικ, όσες παγίδες μπόρεσαν να μαζευτούν, και το φουσκωτό. Ο μεγάλος γιος του Έρικ από το Σασκάτσουαν είχε έρθει και είχε πάρει τον σκύλο.

Είχε κάνει αίτηση για δουλειά στο τμήμα τεκμηρίωσης της βιβλιοθήκης του κολεγίου και στη δημοτική βιβλιοθήκη, και είχε ένα προαίσθημα ότι θα την έπαιρναν στη μια από τις δυο. Κοιτούσε τα διαμερίσματα στις περιοχές του Κιτσιλέινο, του Ντάνμπαρ και του Πόιντ Γκρέι. Η καθαριότητα, η τάξη και η ευκολία της ζωής στην πόλη δεν έπαυαν να την ξαφνιάζουν. Έτσι ζούσαν οι άνθρωποι εκεί που η δουλειά του άντρα δεν γινόταν σε ανοιχτό χώρο, κι όπου διάφορες δραστηριότητες που συνδέονταν με αυτήν δεν κατέληγαν σε κλειστό. Κι όπου ο καιρός μπορεί να έπαιζε ρόλο στη διάθεσή σου αλλά όχι και στη ζωή σου, όπου τρομερά θέματα όπως η αλλαγή συνηθειών και διαθεσιμότητας της γαρίδας και του σολομού ήταν απλώς ενδιαφέροντα ή δεν απασχολούσαν καθόλου. Συγκριτικά, η ζωή που έκανε στο Γουέιλ Μπέι πριν από τόσο λίγο καιρό έμοιαζε ανοργάνωτη, ακατάστατη, εξαντλητική. Και η ίδια, άλλωστε, λυτρώθηκε από τις συναισθηματικές μεταπτώσεις των τελευταίων μηνών – ήταν σβέλτη και ικανή, αλλά και πιο όμορφη.

Έπρεπε να την έβλεπε τώρα ο Έρικ.

Έτσι σκεφτόταν για τον Έρικ όλη την ώρα. Δεν ήταν πως αρνιόταν να συνειδητοποιήσει ότι ο Έρικ ήταν νεκρός – αυτό άργησε ελάχιστα να συμβεί. Ωστόσο, διαρκώς αναφερόταν σ' εκείνον, μέσα της, σαν να ήταν ακόμη ο άνθρωπος για τον οποίο η ύπαρξή της σήμαινε περισσότερα απ' όσο για οποιονδήποτε άλλον. Σαν να ήταν ακόμη ο άνθρωπος στα μάτια του οποίου ήλπιζε να λάμπει. Επίσης, ο άνθρωπος στον οποίο έφερνε θέματα προς συζήτηση, πληροφορίες, εκπλήξεις. Της είχε γίνει τόσο πολύ συνήθεια και γινόταν τόσο αυτόματα, ώστε το γεγονός του θανάτου του να φαίνεται άσχετο μ' αυτό.

Ούτε ο τελευταίος τους καβγάς είχε λυθεί εντελώς. Ακόμη τον θεωρούσε ένοχο για την προδοσία του. Τώρα πια έψεγε τον εαυτό της ακριβώς γι' αυτό.

Η θύελλα, η εύρεση του πτώματος, η καύση στην ακτή – όλα αυτά έμοιαζαν με ένα πανηγύρι που υποχρεώθηκε να παρακολουθήσει και στο οποίο υποχρεώθηκε να πιστέψει, παρ' όλα αυτά δεν είχε καμιά σχέση μ' εκείνη και τον Έρικ.

Έπιασε δουλειά στο τμήμα τεκμηρίωσης, βρήκε ένα δυάρι που ίσα ίσα μπορούσε να πληρώσει, η Πενέλοπι γύρισε στο Τόρανς Χάους ως απλή μαθήτρια και όχι ως οικότροφος. Οι δουλειές τους στο Γουέιλ Μπέι είχαν τελειώσει, η ζωή τους εκεί είχε ολοκληρωθεί. Ακόμα και η Κρίστα μετακόμιζε, θα ερχόταν στο Βανκούβερ την άνοιξη.

Μια μέρα πριν από αυτό, μια μέρα του Φεβρουαρίου, η Τζούλιετ στεκόταν στο υπόστεγο της στάσης λεωφορείου της πανεπιστημιούπολης, απόγευμα, αφού είχε τελειώσει τη δουλειά της. Η βροχή της μέρας είχε σταματήσει, στα δυτικά υπήρχε μια λωρίδα καθαρού ουρανού, κόκκινου από τις αχτίδες του ήλιου που έδυε, μακριά, πάνω από το Στενό της Τζόρτζια. Αυτή η ένδειξη ότι οι μέρες μεγάλωναν, η υπόσχεση πως η εποχή άλλαζε είχαν πάνω της μια επίδραση απρόσμενη και συντριπτική.

Συνειδητοποίησε πως ο Έρικ ήταν νεκρός.

Λες κι όλον αυτό τον καιρό, όσο εκείνη ήταν στο Βανκούβερ, αυτός κάπου περίμενε, περίμενε να δει αν θα ξανάρχιζε τη ζωή της μαζί του. Λες και το να είναι μαζί του ήταν μια εναλλακτική που έμενε ανοιχτή. Η ζωή της από τότε που ήρθε εδώ συνέχιζε να έχει στο παρασκήνιο τον Έρικ, χωρίς η ίδια να αντιλαμβάνεται ποτέ απολύτως ότι ο Έρικ δεν υπήρχε. Τίποτα από κείνον δεν υπήρχε. Η ανάμνησή του στον καθημερινό, συνηθισμένο κόσμο έσβηνε.

Αυτός λοιπόν είναι ο πόνος. Νιώθει λες κι ένα σακί τσιμέντο έχει χυθεί μέσα της και σκληραίνει γρήγορα. Με δυσκολία μπορεί να κινηθεί. Ν' ανέβει στο λεωφορείο, να κατέβει από το λεωφορείο, να περπατήσει μισό τετράγωνο μέχρι το κτίριό της (γιατί άραγε ζει εκεί;), μοιάζει σαν να σκαρφαλώνει σε βράχο. Κι αυτό πρέπει τώρα να το κρύψει από την Πενέλοπι.

Στο τραπέζι του βραδινού άρχισε να τρέμει, δεν μπορούσε όμως να χαλαρώσει τα δάχτυλά της ν' αφήσει το μαχαίρι και το πιρούνι. Η Πενέλοπι την πλησίασε κάνοντας τον γύρο του τραπεζιού και της άνοιξε με δύναμη τα χέρια. «Για τον μπαμπά είναι, έτσι;» είπε.

Αργότερα, η Τζούλιετ είπε σε λίγους ανθρώπους –όπως στην Κρίστα– ότι αυτά της φάνηκαν τα πιο απόλυτα αθωωτικά, τα πιο τρυφερά λόγια που της είχε πει ποτέ κανείς.

Η Πενέλοπι χάιδεψε με τα δροσερά χέρια της τα μπράτσα της Τζούλιετ από μέσα. Τηλεφώνησε στη βιβλιοθήκη την άλλη μέρα και είπε ότι η μητέρα της ήταν άρρωστη, και τη φρόντισε για κάνα δυο μέρες -έμεινε σπίτι, δεν πήγε στο σχολείο- μέχρι που η Τζούλιετ συνήλθε. Ή τουλάχιστον μέχρι που πέρασε το χειρότερο.

Εκείνες τις μέρες, η Τζούλιετ είπε στην Πενέλοπι τα πάντα. Για την Κρίστα, τον τσακωμό, την καύση στην ακτή (που μέχρι τότε είχε καταφέρει, σχεδόν από θαύμα, να της την κρύψει). Τα πάντα.

«Δεν έπρεπε να σε επιβαρύνω με όλα αυτά».

«Ναι, ίσως δεν έπρεπε» είπε η Πενέλοπι. Πρόσθεσε όμως με αφοσίωση: «Σε συγχωρώ. Δεν είμαι πια μωρό, έτσι δεν είναι;»

Η Τζούλιετ ξαναγύρισε στον κόσμο. Η κρίση που είχε πάθει στη στάση επανήλθε, ποτέ όμως τόσο δυναμικά.

Μέσα από το ερευνητικό έργο της στη βιβλιοθήκη, γνώρισε κάποιους ανθρώπους από το Προβίνσιαλ Τσάνελ και δέχτηκε τη θέση που της πρόσφεραν. Είχε δουλέψει εκεί κάπου έναν χρόνο όταν άρχισε να παίρνει συνεντεύξεις. Ό,τι άναρχο διάβασμα είχε κάνει τόσα χρόνια (και που τόσο το είχε αποδοκιμάσει η Άιλο, τις μέρες στο Γουέιλ Μπέι), όλα τα κομματάκια πληροφοριών που είχε συλλέξει από δω κι από κει, η τυχαία αναγνωστική όρεξή της και η γρήγορη αφομοίωση πληροφοριών θα της ήταν χρήσιμα τώρα. Και καλλιέργησε μια συμπεριφορά μειωτική για τον εαυτό της, αδιόρατα πειραχτική, που συνήθως είχε επιτυχία. Μπροστά στην κάμερα, ελάχιστα πράγματα τη φόβιζαν. Μολονότι στην πραγματικότητα γύριζε σπίτι κι έκοβε βόλτες μπρος πίσω, κλαψουρίζοντας ή βρίζοντας όταν θυμόταν κάποιο μικροπροβληματάκι που εντόπισε, ή κάποιο μπέρδεμα, ή ακόμα χειρότερα, ένα σαρδάμ.

Έπειτα από πέντε χρόνια έπαψαν να έρχονται οι κάρτες γενεθλίων.

«Δεν σημαίνει τίποτα αυτό» είπε η Κρίστα. «Μόνος τους στόχος ήταν να σου πει ότι είναι κάπου ζωντανή. Τώρα υποθέτει ότι πήρες το μήνυμα. Σε εμπιστεύεται ότι δεν θα στείλεις κανέναν ιχνηλάτη να τη βρει. Αυτό είναι όλο».

«Της φόρτωσα πάρα πολλά;»

«Αχ, Τζουλ».

«Δεν εννοώ μόνο με τον θάνατο του Έρικ. Και με άλλους άντρες, αργότερα. Την άφησα να δει πάρα πολλή δυστυχία. Τη δική μου ηλίθια δυστυχία».

Γιατί η Τζούλιετ είχε κάνει δυο σχέσεις τα χρόνια που η Πενέλοπι ήταν μεταξύ δεκατεσσάρων και είκοσι ενός, και στη διάρκεια

και των δυο είχε καταφέρει να ερωτευτεί παθιασμένα, μολονότι αργότερα ντρεπόταν. Ο ένας άντρας ήταν πολύ μεγαλύτερός της και σε έναν σταθερό γάμο. Ο άλλος ήταν κάμποσο νεότερος και τον έπιασε πανικός με τα έντονα αισθήματά της. Αργότερα αναρωτήθηκε και η ίδια γι' αυτά. Στ' αλήθεια δεν έδινε δεκάρα για κείνον, είπε.

«Δεν πίστευα ότι έδινες» είπε η Κρίστα, που ήταν κουρασμένη. «Δεν ξέρω».

«Ω Κριστ. Πόσο χαζή υπήρξα. Δεν γίνομαι πια έτσι για άντρες. Γίνομαι;»

Η Κρίστα δεν ανέφερε ότι αυτό μπορεί να οφειλόταν στην έλλειψη υποψηφίων.

«Όχι, Τζουλ. Όχι».

«Και τελικά δεν έκανα και τίποτα τόσο φοβερό» είπε τότε η Τζούλιετ, με ξαφνική χαρά. «Γιατί μοιρολογώ συνέχεια πως είναι δικό μου λάθος; Η κόρη μου είναι ένα αίνιγμα, αυτό είναι όλο. Πρέπει να το αποδεχτώ. Αίνιγμα και κρυόκωλη» είπε, εξάγοντας μια παρωδία συμπεράσματος.

«Όχι» είπε η Κρίστα.

«Όχι» είπε η Τζούλιετ. «Όχι – δεν είναι αλήθεια αυτό».

Όταν πέρασε δεύτερος Ιούνιος χωρίς κανένα νέο, η Τζούλιετ αποφάσισε να μετακομίσει. Γιατί τα πρώτα πέντε χρόνια, είπε στην Κρίστα, περίμενε τον Ιούνιο κι αναρωτιόταν τι θα έρθει. Έτσι όπως ήταν τώρα τα πράγματα, έπρεπε ν' αναρωτιέται κάθε μέρα. Και ν' απογοητεύεται κάθε μέρα.

Μετακόμισε σ' ένα πολυώροφο κτίριο στο Γουέστ Εντ. Είχε σκοπό να πετάξει τα περιεχόμενα του δωματίου της Πενέλοπι, όμως στο τέλος τα έχωσε όλα σε σακούλες σκουπιδιών και τα πήρε μαζί της. Τώρα είχε μόνο μια κρεβατοκάμαρα, αλλά υπήρχε χώρος αποθήκευσης στο υπόγειο.

Άρχισε να κάνει τζόγκινγκ στο Στάνλι Παρκ. Τώρα πια σπάνια

μιλούσε για την Πενέλοπι, ακόμα και στην Κρίστα. Απέκτησε φίλο –έτσι τους έλεγες τώρα–, που δεν ήξερε τίποτα για την κόρη της.

Η Κρίστα αδυνάτισε κι έγινε πιο κυκλοθυμική και κατσούφα. Εντελώς ξαφνικά, έναν Ιανουάριο, πέθανε.

Δεν μπορείς να εμφανίζεσαι για πάντα στην τηλεόραση. Όσο ευχάριστο κι αν βρήκαν οι θεατές το πρόσωπό σου, έρχεται μια εποχή που θα προτιμούσαν κάποιον άλλο. Πρόσφεραν άλλες δουλειές στην Τζούλιετ –να κάνει έρευνα, να κάνει το σπικάζ σε ντοκιμαντέρ για τη φύση–, αλλά εκείνη αρνιόταν χαρωπά, λέγοντας ότι χρειάζεται μια ολοκληρωτική αλλαγή. Γύρισε στις κλασικές σπουδές –ένα τμήμα ακόμα μικρότερο απ' όσο ήταν παλιά–, είχε σκοπό να ξαναρχίσει να γράφει τη διδακτορική διατριβή της. Μετακόμισε από το πολυώροφο κτίριο και πήγε σε μια γκαρσονιέρα, για οικονομία.

Ο φίλος της είχε πάει να διδάξει κάπου στην Κίνα.

Η γκαρσονιέρα της ήταν στο υπόγειο ενός σπιτιού, όμως οι συρόμενες πόρτες πίσω άνοιγαν στο επίπεδο του ισογείου. Κι εκεί είχε ένα μικρό πλακόστρωτο αίθριο, μια πέργκολα με γλυκομπίζελα και αγράμπελη, γλάστρες με βότανα και λουλούδια. Πρώτη φορά στη ζωή της, και σε πολύ μικρή κλίμακα, ήταν κηπουρός, όπως ήταν παλιά ο πατέρας της.

Καμιά φορά άνθρωποι –σε μαγαζιά ή στο λεωφορείο της πανεπιστημιούπολης– της έλεγαν «Συγγνώμη, αλλά το πρόσωπό σας κάπου το ξέρω» ή «Δεν είστε η κυρία που έβγαινε στην τηλεόραση;». Όμως έπειτα από έναν χρόνο ή κάτι τέτοιο αυτό πέρασε. Περνούσε ώρες που καθόταν και διάβαζε, πίνοντας καφέ, σε κάποιο τραπεζάκι στο πεζοδρόμιο, και κανείς δεν την πρόσεχε. Άφησε τα μαλλιά της να μακρύνουν. Καθώς τα έβαφε κόκκινα για χρόνια, είχαν χάσει τη ζωντάνια του φυσικού καστανού – τώ-

ρα ήταν ασημοκάστανα, λεπτά και κυματιστά. Της θύμιζαν τη μητέρα της, τη Σάρα – τα απαλά, λεπτά μαλλιά της Σάρα, που γκρίζαραν κι έπειτα άσπρισαν.

Δεν είχε χώρο πια να καλεί κόσμο για φαγητό, και είχε χάσει το ενδιαφέρον της για συνταγές. Έτρωγε γεύματα που ήταν αρκετά θρεπτικά, αλλά μονότονα. Χωρίς ακριβώς να το έχει σκοπό, έχασε επαφή με τους περισσότερους φίλους της.

Καθόλου παράξενο. Ζούσε πια μια ζωή που ήταν εντελώς διαφορετική από τη ζωή της δημόσιας, ζωντανής, ανήσυχης, αδιάκοπα καλά ενημερωμένης γυναίκας που υπήρξε. Ζούσε ανάμεσα στα βιβλία, διαβάζοντας τις περισσότερες ώρες που ήταν ξύπνια και υποχρεώνοντας τον εαυτό της να εμβαθύνει, να τροποποιήσει, ό,τι θέμα είχε ξεκινήσει. Συχνά έχανε τις ειδήσεις του κόσμου για καμιά βδομάδα.

Είχε παρατήσει τη διατριβή της και είχε αρχίσει να ενδιαφέρεται για κάποιους συγγραφείς, τους λεγόμενους αρχαίους Έλληνες μυθιστοριογράφους, που εμφανίστηκαν όψιμα στην αρχαία ελληνική γραμματεία (ξεκινώντας από τον πρώτο αιώνα π.Κ.Ε., προ Κοινής Εποχής[4] όπως είχε μάθει πλέον να την αποκαλεί, και συνεχίζοντας ως τον πρώιμο Μεσαίωνα). Αριστείδης, Λόγγος, Ηλιόδωρος, Αχιλλεύς Τάτιος. Μεγάλο μέρος του έργου τους έχει χαθεί ή είναι αποσπασματικό και λέγεται πως είναι άσεμνο. Υπάρχει όμως ένα μυθιστόρημα γραμμένο από τον Ηλιόδωρο, με τον τίτλο *Αιθιοπικά* (αρχικά σε ιδιωτική βιβλιοθήκη, που ανακτήθηκε στην πολιορκία της Βούδας), που είναι γνωστό στην Ευρώπη από το 1534, όταν τυπώθηκε στη Βασιλεία.

Στην ιστορία αυτή, η βασίλισσα της Αιθιοπίας γεννάει ένα

4. Ο όρος Κοινή Εποχή (Κ.Ε.) αφορά την περίοδο που ξεκινάει από το έτος ένα και εντεύθεν. Χρησιμοποιείται για το σύστημα υπολογισμού των ετών το οποίο είναι χρονολογικά ταυτόσημο με το σύστημα π.Χ. και μ.Χ., με λιγότερο, όμως, θρησκευτικό χρωματισμό.

λευκό παιδί και φοβάται μήπως κατηγορηθεί για μοιχεία. Έτσι, αφήνει το παιδί –κόρη– στη φροντίδα των γυμνοσοφιστών – δηλαδή των γυμνών φιλοσόφων, που είναι μυστικοί και ερημίτες. Το κορίτσι, που λέγεται Χαρίκλεια, το πηγαίνουν τελικά στους Δελφούς, όπου γίνεται μια από τις ιέρειες της Άρτεμης. Εκεί γνωρίζει έναν Θεσσαλό ευγενή, τον Θεαγένη, που την ερωτεύεται και, με τη βοήθεια ενός έξυπνου Αιγύπτιου, την απάγει. Η βασίλισσα της Αιθιοπίας, όπως αποδεικνύεται, δεν έπαψε ποτέ να λαχταράει την κόρη της και προσέλαβε αυτόν ακριβώς τον Αιγύπτιο για να τη βρει. Η κακοτυχία και οι περιπέτειες συνεχίζονται μέχρι που όλοι οι βασικοί ήρωες συναντιούνται στη Μερόη, και η Χαρίκλεια διασώζεται –ξανά– την ώρα που ετοιμάζεται να τη θυσιάσει ο ίδιος της ο πατέρας.

Από ενδιαφέροντα θέματα να φάνε κι οι κότες εδώ πέρα, και το παραμύθι ασκούσε μια φυσική διαρκή γοητεία στην Τζούλιετ. Ιδίως το σημείο για τους γυμνοσοφιστές. Προσπάθησε να βρει όσο περισσότερα μπορούσε για τους ανθρώπους αυτούς, οι οποίοι συνήθως χαρακτηρίζονταν ως ινδουιστές φιλόσοφοι. Θεωρούνταν λοιπόν σ' αυτή την περίπτωση η Ινδία παρακείμενη στην Αιθιοπία; Όχι – την εποχή που έζησε ο Ηλιόδωρος ήξερε καλύτερη γεωγραφία. Οι γυμνοσοφιστές θα ήταν περιπλανώμενοι, διεσπαρμένοι σε μεγάλη έκταση, θα έλκυαν και θα απωθούσαν αυτούς ανάμεσα στους οποίους ζούσαν με την ατσάλινη αφοσίωσή τους στην αγνότητα ζωής και σκέψης, με την περιφρόνησή τους για τα υπάρχοντα, ακόμα και για τα ρούχα και την τροφή. Μια όμορφη κόρη αναθρεμμένη ανάμεσά τους μπορεί κάλλιστα να είχε μέσα της μια διεστραμμένη λαχτάρα για μια λιτή, εκστατική ζωή.

Η Τζούλιετ είχε κάνει έναν καινούργιο φίλο, τον Λάρι. Δίδασκε αρχαία ελληνικά και είχε παραχωρήσει χώρο στο υπόγειο του σπιτιού του για να αποθηκεύσει η Τζούλιετ τις σακούλες της. Του άρεσε να φαντάζεται πώς θα μπορούσαν να κάνουν τα *Αιθιοπικά*

μιούζικαλ. Η Τζούλιετ συνεργάστηκε σ' αυτή τη φαντασίωση, ακόμα και στη σύνθεση εξαίσια ανόητων τραγουδιών και στην επινόηση εξωφρενικών σκηνικών εφέ. Μυστικά, όμως, αυτό που την ενδιέφερε ήταν να σκαρώσει ένα διαφορετικό τέλος, ένα τέλος που θα περιλάμβανε την αποκήρυξη όσων είχε ζήσει η Χαρίκλεια και μια έρευνα του παρελθόντος, διαδρομή στην οποία το κορίτσι σίγουρα θα συναντούσε απατεώνες και τσαρλατάνους, θλιβερές απομιμήσεις εκείνου που στην πραγματικότητα έψαχνε, το οποίο ήταν η συμφιλίωση, επιτέλους, με την παραστρατημένη, μετανιωμένη, κατά βάση καλόκαρδη βασίλισσα της Αιθιοπίας.

Η Τζούλιετ ήταν σχεδόν σίγουρη ότι είδε τη μητέρα Σίπτον εδώ στο Βανκούβερ. Είχε πάει κάποια ρούχα που δεν θα τα ξαναφορούσε ποτέ (η γκαρνταρόμπα της γινόταν όλο και πιο πρακτική και λειτουργική) σ' ένα κατάστημα μεταχειρισμένων του Στρατού Σωτηρίας, κι όπως ακουμπούσε τον σάκο στην αίθουσα υποδοχής είδε μια χοντρή ηλικιωμένη γυναίκα με χαβανέζικο φόρεμα να βάζει ετικέτες σε παντελόνια. Η γυναίκα φλυαρούσε με άλλες που δούλευαν εκεί. Είχε ύφος αφεντικού, χαρωπού αλλά άγρυπνου επόπτη – ή ίσως το ύφος γυναίκας που θα αναλάμβανε αυτό τον ρόλο είτε ήταν επισήμως ανώτερη είτε όχι.

Αν ήταν πράγματι η μητέρα Σίπτον, είχε ξεπέσει. Αλλά όχι πάρα πολύ. Γιατί αν ήταν η μητέρα Σίπτον, άραγε δεν θα είχε αποθέματα προσαρμοστικότητας και αυταρέσκειας, τέτοια που να κάνουν αδύνατο τον πραγματικό ξεπεσμό;

Αποθέματα συμβουλών, επίσης, ολέθριων συμβουλών.

Ήρθε σ' εμάς εδώ με μεγάλη πείνα.

Η Τζούλιετ είχε μιλήσει στον Λάρι για την Πενέλοπι. Χρειαζόταν να έχει τουλάχιστον έναν άνθρωπο που να ξέρει. «Έπρεπε μήπως να της έχω μιλήσει για μια ηθικά ανώτερη ζωή;» είπε. «Για θυσία;

Ν' ανοίγεις τη ζωή σου στις ανάγκες ξένων; Ποτέ δεν το σκέφτηκα. Πρέπει να έκανα λες κι έφτανε και περίσσευε να γίνει σαν κι εμένα. Να την αηδίασε αυτό;»

Ο Λάρι δεν ήταν άντρας που ήθελε κάτι από την Τζούλιετ, κάτι άλλο εκτός από τη φιλία και την καλή της διάθεση. Ήταν αυτό που έλεγαν εργένης της παλιάς σχολής, άφυλος απ' ό,τι καταλάβαινε (αλλά προφανώς δεν μπορούσε να ξέρει σε βάθος), μυγιάγγιχτος σε ό,τι αφορά τις προσωπικές αποκαλύψεις, απέραντα διασκεδαστικός.

Άλλοι δυο άντρες είχαν εμφανιστεί που την ήθελαν για σύντροφο. Τον έναν τον είχε γνωρίσει εκεί που καθόταν στο τραπεζάκι της στο πεζοδρόμιο. Ήταν κάποιος που είχε χηρεύσει πρόσφατα. Της άρεσε, αλλά η μοναξιά του ήταν τόσο άγρια και την κυνήγησε τόσο απεγνωσμένα, που την έπιασε πανικός.

Ο άλλος άντρας ήταν ο αδερφός της Κρίστα, που τον είχε συναντήσει πολλές φορές όσο ζούσε η Κρίστα. Η παρέα του της ταίριαζε – κατά πολλούς τρόπους έμοιαζε με την Κρίστα. Ο γάμος του είχε λήξει καιρό πριν, δεν ήταν απεγνωσμένος – η Τζούλιετ ήξερε από την Κρίστα ότι υπήρξαν γυναίκες έτοιμες να τον παντρευτούν, τις οποίες είχε αποφύγει. Όμως ήταν πάρα πολύ ορθολογιστής, το γεγονός ότι την επέλεξε άγγιζε τα όρια της ψυχρά υπολογισμένης πράξης, είχε κάτι το ταπεινωτικό.

Αλλά γιατί ταπεινωτικό; Δεν τον αγαπούσε κιόλας.

Τον καιρό που έβγαινε ακόμη με τον αδερφό της Κρίστα –Γκάρι Λαμπ τον έλεγαν– έπεσε πάνω στη Χέδερ, σ' έναν δρόμο στο κέντρο του Βανκούβερ. Η Τζούλιετ και ο Χάρι είχαν μόλις βγει από έναν κινηματογράφο όπου είχαν δει μια ταινία σε απογευματινή προβολή και συζητούσαν πού θα πήγαιναν για φαγητό. Ήταν ένα ζεστό καλοκαιρινό βράδυ και το φως δεν είχε χαθεί ακόμη από τον ουρανό.

Μια γυναίκα απομακρύνθηκε από μια παρέα στο πεζοδρόμιο. Ήρθε κατευθείαν στην Τζούλιετ. Μια λεπτή γυναίκα, μάλλον τριαντάρα. Στιλάτη, με καραμελένιες ανταύγειες στα μαύρα μαλλιά της.

«Κυρία Πόρτσιους. Κυρία Πόρτσιους».

Η Τζούλιετ αναγνώρισε τη φωνή, μολονότι δεν θα αναγνώριζε ποτέ το πρόσωπο. Η Χέδερ.

«Απίστευτο» είπε η Χέδερ. «Είμαι εδώ για τρεις μέρες, φεύγω αύριο. Ο άντρας μου ήρθε για ένα συνέδριο. Σκεφτόμουν ότι δεν ξέρω πια κανέναν εδώ και τότε γυρίζω και σας βλέπω».

Η Τζούλιετ τη ρώτησε πού ζούσε τώρα κι εκείνη είπε στο Κονέκτικατ.

«Και μόλις πριν από τρεις εβδομάδες είχα πάει να δω τον Τζος –τον θυμάστε τον αδερφό μου τον Τζος;–, είχα πάει στον αδερφό μου τον Τζος και την οικογένειά του στο Έντμοντον και πέτυχα την Πενέλοπι. Όπως τώρα, στον δρόμο. Όχι – η αλήθεια είναι πως ήταν στο εμπορικό κέντρο, ένα τεράστιο εμπορικό κέντρο που έχουν εκεί. Ήταν με δυο από τα παιδιά της, τους έπαιρνε στολές για το σχολείο. Με τ' αγόρια. Μείναμε και οι δυο με ανοιχτό το στόμα. Δεν την κατάλαβα αμέσως, αλλά εκείνη με αναγνώρισε. Είχε κατέβει με το αεροπλάνο, βέβαια. Από κείνο το μέρος στα βόρεια. Λέει όμως ότι είναι αρκετά πολιτισμένο, αλήθεια. Και μου είπε ότι κι εσείς ζείτε ακόμη εδώ. Αλλά είμαι με αυτή την παρέα –είναι φίλοι του άντρα μου– και δεν είχα χρόνο να σας κάνω ένα τηλεφώνημα –»

Η Τζούλιετ έκανε μια χειρονομία για να πει ότι και βέβαια δεν θα υπήρχε χρόνος και δεν περίμενε να της κάνει τηλεφώνημα.

Ρώτησε τη Χέδερ πόσα παιδιά είχε.

«Τρία. Όλα τέρατα. Ελπίζω να βιαστούν να μεγαλώσουν. Όμως η δική μου ζωή είναι παιχνιδάκι σε σχέση με της Πενέλοπι. *Πέντε*».

«Ναι».

«Πρέπει να τρέξω τώρα, πάμε να δούμε μια ταινία. Δεν έχω ιδέα ποια, ούτε καν μ' αρέσουν οι γαλλικές ταινίες. Χάρηκα πολύ που σας είδα έτσι τυχαία. Η μητέρα κι ο πατέρας μου μετακόμισαν στο Γουάιτ Ροκ. Σας έβλεπαν πάντα στην τηλεόραση. Κοκορεύονταν και στους φίλους τους ότι είχατε μείνει στο σπίτι μας. Λένε ότι δεν εμφανίζεστε πια, το βαρεθήκατε;»

«Κάτι τέτοιο».

«Έρχομαι, έρχομαι». Αγκάλιασε και φίλησε την Τζούλιετ, όπως έκαναν όλοι τώρα πια, κι έτρεξε να βρει την παρέα της.

Ώστε έτσι. Η Πενέλοπι δεν ζούσε στο Έντμοντον – είχε *κατέβει* στο Έντμοντον. Με το αεροπλάνο. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να ζούσε στο Γουάιτχορς ή στο Γέλοουναϊφ. Ποιο άλλο μέρος εκεί θα μπορούσε να χαρακτηρίσει *αρκετά πολιτισμένο*; Μπορεί να ειρωνευόταν, να κορόιδευε λιγάκι τη Χέδερ, όταν το είπε αυτό.

Είχε πέντε παιδιά και τουλάχιστον τα δυο ήταν αγόρια. Φορούσαν στολή στο σχολείο. Αυτό σήμαινε ιδιωτικό σχολείο. Αυτό σήμαινε λεφτά.

Η Χέδερ δεν την κατάλαβε στην αρχή. Να σήμαινε αυτό ότι γέρασε; Ότι είχε πια χάσει τη φόρμα της έπειτα από πέντε εγκυμοσύνες, ότι δεν είχε *φροντίσει τον εαυτό της*; Όπως είχε κάνει η Χέδερ. Όπως είχε κάνει και η Τζούλιετ, ως έναν βαθμό. Ότι ήταν μια από κείνες τις γυναίκες για τις οποίες η όλη ιδέα μιας τέτοιας μάχης φαινόταν γελοία, μια ομολογία ανασφάλειας; Ή απλώς κάτι για το οποίο δεν είχε χρόνο – πολύ έξω από τις έγνοιες της.

Η Τζούλιετ είχε φανταστεί ότι η Πενέλοπι είχε εμπλακεί με τους υπερβατιστές, είχε γίνει και η ίδια μυστικίστρια, ότι περνούσε τη ζωή της σε διαλογισμό. Ή αλλιώς –ακριβώς το αντίθετο αλλά και πάλι άκρως απλή και λακωνική– να βγάζει το ψωμί της ζώντας μια σκληρή και επικίνδυνη ζωή, ψαρεύοντας, ίσως μ' έναν σύζυγο, ίσως επίσης με μερικά γεροδεμένα παιδάκια, στα

παγωμένα νερά του Εσωτερικού Περάσματος, στα ανοιχτά των ακτών της Βρετανικής Κολομβίας.

Τίποτα απ' όλα αυτά. Ζούσε τη ζωή μιας εύπορης, πρακτικής μητέρας. Παντρεμένη με γιατρό, ίσως, ή με κάποιον από κείνους τους κυβερνητικούς υπαλλήλους που διαχειρίζονται τις βόρειες περιοχές της χώρας τη μεταβατική εποχή που ο έλεγχός τους, σταδιακά, προσεκτικά, αλλά και με φανφάρες, περνούσε στους αυτόχθονες. Αν ποτέ συναντούσε ξανά την Πενέλοπι μπορεί να γελούσαν με το πόσο λάθος είχε κάνει η Τζούλιετ. Όταν μιλούσαν για τις συναντήσεις που είχε η καθεμιά τους με τη Χέδερ, πόσο αλλόκοτες ήταν, θα γελούσαν.

Όχι. Όχι. Ήταν αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι είχε ήδη γελάσει πάρα πολύ μπροστά στην Πενέλοπι. Πάρα πολλά πράγματα ήταν αστεία. Όπως και πάρα πολλά πράγματα –προσωπικά πράγματα, έρωτες που ήταν ίσως ικανοποίηση και μόνο– ήταν τραγωδίες. Της έλειπαν οι μητρικές αναστολές, η ευπρέπεια και ο αυτοέλεγχος.

Η Πενέλοπι είχε πει πως εκείνη, η Τζούλιετ, ζούσε ακόμη στο Βανκούβερ. Δεν είχε πει τίποτα στη Χέδερ για τη ρήξη. Σίγουρα όχι. Αν της το είχε πει, η Χέδερ δεν θα είχε μιλήσει τόσο εύκολα.

Πώς ήξερε η Πενέλοπι ότι η μητέρα της ζούσε ακόμη εδώ, αν δεν είχε κοιτάξει στον τηλεφωνικό κατάλογο; Κι αν το έκανε, τι σήμαινε αυτό;

Τίποτα. Μην το φορτίζεις με σημασία.

Προχώρησε στην άκρη του πεζοδρομίου να βρει τον Γκάρι, που είχε απομακρυνθεί με τακτ από τη σκηνή της συνάντησης.

Γουάιτχορς, Γέλοουναϊφ. Ήταν οδυνηρό, αλήθεια, να ξέρει τα ονόματα εκείνων των τόπων – τόπων όπου θα μπορούσε να πάει με το αεροπλάνο. Τόπων όπου θα μπορούσε να περιφέρεται στους δρόμους τους, όπου θα μπορούσε να ανταλλάξει τυχαίες ματιές.

Αλλά δεν ήταν τόσο τρελή. Δεν έπρεπε να είναι τόσο τρελή.

Στο δείπνο, σκέφτηκε ότι τα νέα που μόλις είχε αφομοιώσει ήταν υπέρ της απόφασης να παντρευτεί τον Γκάρι, ή να ζήσει μαζί του – ό,τι ήθελε εκείνος. Δεν υπήρχε τίποτα να την ανησυχεί, να περιμένει σε σχέση με την Πενέλοπι. Η Πενέλοπι δεν ήταν φάντασμα, ήταν ασφαλής, όσο μπορεί να είναι κανείς ασφαλής, και προφανώς ευτυχισμένη, όσο μπορεί κανείς να είναι ευτυχισμένος. Είχε αποκοπεί από την Τζούλιετ και πιθανότατα και από την ανάμνηση της Τζούλιετ, και η Τζούλιετ το καλύτερο που είχε να κάνει ήταν να αποκοπεί κι εκείνη.

Είχε όμως πει στη Χέδερ ότι η Τζούλιετ ζούσε στο Βανκούβερ. Είπε *Τζούλιετ*; Ή *μητέρα*. Η *μητέρα μου*.

Η Τζούλιετ είπε στον Γκάρι ότι η Χέδερ ήταν παιδί παλιών φίλων. Δεν του είχε μιλήσει ποτέ για την Πενέλοπι κι εκείνος δεν είχε δείξει ποτέ πως ήξερε κάτι για την ύπαρξη της Πενέλοπι. Ήταν πιθανό να του είχε μιλήσει η Κρίστα κι εκείνος να μην είχε πει τίποτα με τη σκέψη πως δεν ήταν δική του δουλειά. Ή να του είχε μιλήσει η Κρίστα κι εκείνος να το είχε ξεχάσει. Ή να μην είχε πει ποτέ τίποτα η Κρίστα για την Πενέλοπι, να μην είχε αναφέρει ούτε το όνομά της.

Αν ζούσε η Τζούλιετ μαζί του, το γεγονός της Πενέλοπι δεν θα ανέκυπτε ποτέ, η Πενέλοπι δεν θα υπήρχε.

Ούτε και υπήρχε η Πενέλοπι. Η Πενέλοπι που έψαχνε η Τζούλιετ είχε φύγει. Η γυναίκα που είχε εντοπίσει η Χέδερ στο Έντμοντον, η μητέρα που είχε πάει τα παιδιά της στο Έντμοντον να τους πάρει στολές για το σχολείο, που είχε αλλάξει σε πρόσωπο και σώμα τόσο που η Χέδερ δεν την αναγνώρισε, δεν ήταν κάποια που ήξερε η Τζούλιετ.

Το πιστεύει αυτό η Τζούλιετ;

Αν ο Γκάρι αντιλήφθηκε πως ήταν ταραγμένη, έκανε πως δεν το πρόσεξε. Όμως, πιθανότατα αυτό ήταν το βράδυ που κατάλαβαν και οι δυο πως δεν θα ήταν ποτέ μαζί. Αν υπήρχε πιθανότητα

να είναι μαζί, μπορεί και να του είχε πει: *Η κόρη μου έφυγε μακριά χωρίς να με αποχαιρετήσει. Για να λέμε την αλήθεια, πιθανόν να μην ήξερε τότε ότι φεύγει. Δεν ήξερε πως ήταν για πάντα. Κι έπειτα, σιγά σιγά, πιστεύω, άρχισε να καταλαβαίνει πόσο πολύ ήθελε να μείνει μακριά. Είναι απλώς ο τρόπος που βρήκε για να διαχειριστεί τη ζωή της.*

Ίσως αυτό που δεν μπορεί ν' αντιμετωπίσει είναι οι εξηγήσεις που πρέπει να μου δώσει. Ή στ' αλήθεια, να μην έχει χρόνο γι' αυτό. Ξέρεις, πάντα πιστεύουμε ότι ο λόγος είναι ο τάδε ή ο δείνα κι όλο προσπαθούμε ν' ανακαλύψουμε λόγους. Κι εγώ θα μπορούσα να σου πω πολλούς για τα λάθη που έκανα. Νομίζω όμως ότι ο πραγματικός λόγος ίσως είναι κάτι που δεν βγαίνει εύκολα στο φως. Κάτι όπως η αγνότητα του χαρακτήρα της. Ναι. Κάποια ανωτερότητα, κάποια αυστηρότητα και αγνότητα, κάποια εντιμότητα σκληρή σαν πέτρα μέσα της. Ο πατέρας μου έλεγε παλιά, όταν δεν συμπαθούσε κάποιον, πως αυτός ο άνθρωπος του ήταν άχρηστος. Δεν μπορεί αυτά τα λόγια να σημαίνουν απλώς αυτό που λένε; Της Πενέλοπι της είμαι άχρηστη.

Μπορεί να μη μ' αντέχει. Είναι πιθανό.

Η Τζούλιετ έχει φίλους. Όχι τόσο πολλούς τώρα πια – αλλά φίλους. Ο Λάρι συνεχίζει να έρχεται επίσκεψη και να κάνει αστεία. Εκείνη συνεχίζει τις σπουδές της. Η λέξη *σπουδές* μάλλον δεν περιγράφει σωστά αυτό που κάνει – η λέξη *έρευνες* θα ήταν καλύτερη.

Και μια που δεν έχει λεφτά, δουλεύει κάποιες ώρες την εβδομάδα στο καφέ, που στα τραπεζάκια του στο πεζοδρόμιο περνούσε τόσο πολύ χρόνο παλιότερα. Βρίσκει αυτή τη δουλειά καλό αντίβαρο στην ενασχόλησή της με τους αρχαίους Έλληνες – τόσο πολύ που πιστεύει ότι δεν θα παραιτούνταν έστω κι αν είχε λεφτά να ζήσει αλλιώς.

Συνεχίζει να ελπίζει σε μια είδηση από την Πενέλοπι, όχι όμως με επιμονή. Ελπίζει όπως ελπίζουν όσοι ξέρουν πια σε ευλογίες που δεν τους αξίζουν, σε αυθόρμητες συγγνώμες, σε τέτοια πράγματα.

Πάθος

ΔΕΝ ΠΑΕΙ ΠΟΛΥΣ ΚΑΙΡΟΣ ΠΟΥ Η ΓΚΡΕΪΣ πήγε να βρει το εξοχικό σπίτι των Τράβερς στην κοιλάδα του ποταμού Οτάβα. Είχε πολλά χρόνια να βρεθεί σ' αυτή την περιοχή της χώρας, και βέβαια είχαν γίνει αλλαγές. Η Εθνική 7 παρέκαμπτε πια πόλεις τις οποίες παλιά διέσχιζε και γινόταν ευθεία σε μέρη όπου, όπως τα θυμόταν, υπήρχαν στροφές. Κι αυτό το κομμάτι της Καναδικής Ασπίδας έχει πολλές μικρές λίμνες, τις οποίες οι απλοί χάρτες δεν είχαν χώρο να κατονομάσουν. Ακόμα κι όταν εντόπισε τη λίμνη Λιτλ Σάμποτ, ή νόμισε πως την εντόπισε, της φάνηκαν πάρα πολλές οι διακλαδώσεις του επαρχιακού δρόμου που οδηγούσαν σ' αυτήν, κι έπειτα, όταν διάλεξε μία από αυτές, της φάνηκαν πάρα πολλές οι ασφαλτόστρωτες οδοί που την έτεμναν, όλες τους με ονόματα που δεν θυμόταν. Η αλήθεια είναι πως κανένας δρόμος δεν είχε όνομα όσο ήταν εκείνη εκεί, πριν από σαράντα και βάλε χρόνια. Ούτε οδόστρωμα υπήρχε, μόνο ένας και μοναδικός χωματόδρομος που έβγαζε στη λίμνη, κι έπειτα ο ένας και μοναδικός χωματόδρομος που μάλλον κατά τύχη περιέτρεχε την όχθη της λίμνης.

Τώρα υπήρχε ένα χωριό. Ή μάλλον ένας οικισμός, αφού η

Γκρέις δεν είδε ούτε ταχυδρομείο ούτε καν ένα στοιχειώδες παντοπωλείο. Ο οικισμός εκτεινόταν τέσσερις πέντε δρόμους πάνω από τη λίμνη, με σπιτάκια στη σειρά, κοντά το ένα στο άλλο, σε μικρά οικόπεδα. Κάποια από αυτά ήταν δίχως αμφιβολία εξοχικά – τα παραθυρόφυλλα ήταν ήδη καλυμμένα με σανίδες, όπως γινόταν πάντα για τον χειμώνα. Πολλά άλλα, όμως, έδειχναν ότι κατοικούνταν όλο τον χρόνο – κατοικούνταν, σε πολλές περιπτώσεις, από ανθρώπους που γέμιζαν τις αυλές με ποδήλατα και πλαστικά σετ γυμναστικής, ψησταριές και μοτοσικλέτες, και έπιπλα εξοχής, όπου κάποιοι από αυτούς κάθονταν κι έτρωγαν ή έπιναν μπίρα αυτή τη ζεστή σεπτεμβριάτικη μέρα. Κι από άλλους ανθρώπους, όχι τόσο ορατούς –ίσως φοιτητές ή γεροχίπηδες που ζούσαν μόνοι–, που κρεμούσαν σημαίες ή φύλλα αλουμινόχαρτου για κουρτίνες. Μικρά, ευπρεπή κατά κύριο λόγο, φτηνά σπίτια, κάποια φτιαγμένα ώστε ν' αντέχουν τον χειμώνα, κάποια άλλα όχι.

Η Γκρέις θα το έπαιρνε απόφαση να γυρίσει πίσω αν δεν έβλεπε το οκτάγωνο σπίτι, με την ξυλόγλυπτη διακόσμηση κατά μήκος της σκεπής και τις πόρτες τοίχο παρά τοίχο. Το σπίτι των Γουντς. Πάντα θυμόταν πως είχε οχτώ πόρτες, φαίνεται όμως είχε μόνο τέσσερις. Δεν είχε μπει ποτέ της μέσα να δει πώς, ή αν χωριζόταν ο χώρος σε δωμάτια. Είχε την εντύπωση πως ούτε κάποιος από την οικογένεια Τράβερς είχε μπει. Τον παλιό καιρό το σπίτι περιστοιχιζόταν από μεγάλους θάμνους και από αστραφτερές λεύκες που ο άνεμος της όχθης τις έκανε πάντα να θροΐζουν. Ο κύριος και η κυρία Γουντς ήταν ηλικιωμένοι –όπως ήταν τώρα και η Γκρέις– κι απ' ό,τι φαινόταν δεν έρχονταν να τους δουν ούτε φίλοι ούτε παιδιά. Το εκκεντρικό σπίτι τους είχε τώρα μια όψη έρημη, παρεξηγημένη. Γείτονες με μεγάλα κασετόφωνα σε στιλ γκέτο, με τα συχνά διαμελισμένα τους οχήματα, με τα παιχνίδια τους και τις μπουγάδες τους, στριμώχνονταν δεξιά κι αριστερά του σπιτιού.

Το ίδιο ίσχυε και για το σπίτι των Τράβερς όταν το βρήκε, κάπου τριακόσια μέτρα πιο πέρα στον ίδιο δρόμο. Ο δρόμος περνούσε τώρα από εκεί, δεν τελείωνε εκεί, και τα σπίτια από τη μια κι από την άλλη απείχαν μόλις μερικά μέτρα από τη βαθιά βεράντα, που το τύλιγε ολόκληρο.

Δεν είχε δει τότε άλλο τέτοιο σπίτι η Γκρέις – μονώροφο, η κύρια στέγη να συνεχίζεται χωρίς καμιά διακοπή μέχρι πάνω από τη βεράντα που το περιέτρεχε. Αργότερα είδε πολλά τέτοια, στην Αυστραλία. Ένα στιλ που σου έφερνε στον νου καυτά καλοκαίρια.

Παλιά μπορούσες να τρέξεις από τη βεράντα μέχρι το σκονισμένο τέρμα του ιδιωτικού δρόμου, να περάσεις από ένα αμμώδες, ποδοπατημένο κομμάτι γης με αγριόχορτα και αγριοφράουλες, που ανήκε επίσης στο κτήμα των Τράβερς, κι έπειτα να πηδήξεις –να τσαλαβουτήσεις, για την ακρίβεια– μέσα στη λίμνη. Τώρα ούτε που την έβλεπες τη λίμνη, εξαιτίας του συμπαγούς σπιτιού –ένα από τα ελάχιστα κανονικά προαστιακά σπίτια του οικισμού, με γκαράζ για δυο αυτοκίνητα– που είχε χτιστεί στην απέναντι πλευρά του ίδιου αυτού δρόμου.

Τι ν' αναζητούσε στ' αλήθεια η Γκρέις όταν ανέλαβε αυτή την αποστολή; Ίσως, στη χειρότερη περίπτωση, να βρει ακριβώς αυτό που πίστευε ό,τι γύρευε. Σκεπαστή βεράντα, τζαμαρία, τη λίμνη μπροστά, τη συστάδα από σφενταμιές και κέδρους και βάλσαμα της Γαλαάδ από πίσω. Την τέλεια συντήρηση, το παρελθόν άθικτο, αν και δεν θα μπορούσες να πεις το ίδιο και για κείνη. Ίσως το να βρει κάτι τόσο συρρικνωμένο, υπαρκτό μεν ακόμη αλλά πια τόσο ανοίκειο –όπως έμοιαζε τώρα το σπίτι των Τράβερς, με τους πρόσθετους φεγγίτες, την εκθαμβωτική γαλάζια μπογιά του– μακροπρόθεσμα να ήταν λιγότερο επώδυνο.

Κι αν ανακαλύψεις ότι δεν υπάρχει πια; Σε πιάνει το παράπονο. Αν έχει έρθει κανείς μαζί σου, θρηνείς την απώλεια. Δεν είναι

όμως απίθανο να νιώσεις και μια αίσθηση ανακούφισης για παλιά μπερδέματα ή υποχρεώσεις που πια έχουν διαγραφεί;

Το σπίτι το είχε χτίσει ο κύριος Τράβερς – είχε πληρώσει για να του το χτίσουν δηλαδή ως γαμήλιο δώρο-έκπληξη στην κυρία Τράβερς. Όταν το πρωτοείδε η Γκρέις, το σπίτι θα ήταν και τριάντα χρονών. Τα παιδιά της κυρίας Τράβερς είχαν μεγάλη διαφορά ηλικίας – η Γκρέτσεν γύρω στα είκοσι οχτώ με είκοσι εννιά, ήδη παντρεμένη και μητέρα η ίδια, και ο Μόρι είκοσι ενός, στο τελευταίο έτος του κολεγίου. Κι έπειτα ήταν ο Νιλ, καμιά τριανταπενταριά. Όμως ο Νιλ δεν ήταν Τράβερς. Ήταν ο Νιλ Μπόροου. Η κυρία Τράβερς είχε κάνει άλλον ένα γάμο κι ο άντρας της πέθανε. Για να ζήσει και για να συντηρήσει το παιδί της, δίδασκε επιχειρηματικά αγγλικά σε σχολή γραμματέων. Όταν ο κύριος Τράβερς αναφερόταν στην εποχή εκείνη της ζωής της πριν γνωριστούν, έλεγε πως ήταν μια περίοδος κακουχιών, σχεδόν σαν τα κάτεργα, κάτι που δύσκολα το αντιστάθμιζε μια ολόκληρη ζωή ανέσεων, τις οποίες εκείνος ευχαρίστως θα της πρόσφερε.

Η ίδια η κυρία Τράβερς δεν μιλούσε γι' αυτή την περίοδο με τέτοιον τρόπο. Είχε ζήσει με τον Νιλ σ' ένα μεγάλο, παλιό σπίτι χωρισμένο σε διαμερίσματα, κοντά στις γραμμές του τρένου στην πόλη Πέμπροουκ, και πολλές από τις ιστορίες που διηγούνταν στο βραδινό τραπέζι αφορούσαν γεγονότα που συνέβησαν εκεί, τους συγκατοίκους της και τον γαλλοκαναδό σπιτονοικοκύρη, του οποίου τα βαριά γαλλικά και τα μπερδεμένα αγγλικά μιμούνταν. Οι ιστορίες θα μπορούσαν να έχουν τίτλους, σαν τις ιστορίες του Θέρμπερ[1], που η Γκρέις τις είχε διαβάσει στην *Ανθολογία Αμερικανικού Χιούμορ*, την οποία βρήκε στα αζήτητα στο ράφι της βιβλιοθήκης, στο πίσω μέρος της αίθουσας της τετάρτης γυμνα-

1. Ο James Grover Thurber (1894-1961) ήταν αμερικανός συγγραφέας, δημοσιογράφος, καρτουνίστας, διάσημος για το χιούμορ του.

σίου. (Επίσης σ' αυτό το ράφι ήταν *Ο τελευταίος των βαρόνων* [2] και το *Δυο χρόνια μπροστά στο κατάρτι* [3].)

«Το βράδυ που η ηλικιωμένη κυρία Κρόμαρτι ανέβηκε στη στέγη». «Πώς φλέρταρε ο ταχυδρόμος τη δεσποινίδα Φλάουερς». «Ο σκύλος που έτρωγε σαρδέλες».

Ο κύριος Τράβερς δεν διηγούνταν ποτέ ιστορίες και είχε ελάχιστα να πει στη διάρκεια του φαγητού, όμως αν σ' έπιανε να κοιτάζεις, π.χ., την πέτρινη επένδυση του τζακιού, μπορεί να ρωτούσε: «Σ' ενδιαφέρουν οι πέτρες;» και να σου έλεγε από πού προερχόταν η καθεμιά, και πως είχε ψάξει και ξαναψάξει για τον συγκεκριμένο ροζ γρανίτη, γιατί η κυρία Τράβερς είχε ενθουσιαστεί με αυτό το πέτρωμα, όταν το είχε πάρει το μάτι της σ' ένα σημείο που κοβόταν το βουνό για να περάσει ο δρόμος. Ή μπορεί να σου έδειχνε κάποια όχι και τόσο ασυνήθιστα στοιχεία που είχε προσθέσει ο ίδιος στο σχέδιο του σπιτιού – όπως τα γωνιακά ράφια του ντουλαπιού στην κουζίνα που έβγαιναν προς τα έξω, τον αποθηκευτικό χώρο κάτω από τον πάγκο του παραθύρου. Ήταν ένας ψηλός, σκυφτός άντρας με γλυκιά φωνή και αραιά μαλλιά κολλημένα στο κρανίο του. Φορούσε παπουτσάκια όταν έμπαινε στο νερό, και μολονότι δεν έδειχνε χοντρός με τα κανονικά του ρούχα, μια δίπλα λευκής σάρκας πρόβαλλε πάνω από το μαγιό του.

Εκείνο το καλοκαίρι, η Γκρέις δούλευε στο ξενοδοχείο του Μπέιλις Φολς, βόρεια της λίμνης Λιτλ Σάμποτ. Στις αρχές της σεζόν, η οικογένεια Τράβερς είχε έρθει να δειπνήσει εκεί. Δεν τους είχε

2. *The last of the barons:* Έργο του βρετανού συγγραφέα δημοφιλών ιστορικών μυθιστορημάτων (*Οι τελευταίες μέρες της Πομπηίας*) Edward Bulwer-Lytton (1803-1873).
3. *Two years before the mast:* Απομνημόνευμα του αμερικανού συγγραφέα Richard Henry Dana, Jr. (1815-1882), που εκδόθηκε το 1840, ύστερα από ένα διετές ταξίδι του στη θάλασσα.

προσέξει – δεν ήταν σε κάποιο από τα τραπέζια της κι εκείνο το βράδυ είχε κόσμο. Έστρωνε τραπέζι για μια καινούργια παρέα όταν συνειδητοποίησε ότι κάποιος περίμενε να της μιλήσει.

Ήταν ο Μόρι. «Αναρωτιόμουν αν θα ήθελες να βγεις μαζί μου κάποια στιγμή» είπε.

Η Γκρέις ούτε που σήκωσε το βλέμμα από τα μαχαιροπίρουνα που εκτόξευε στο τραπέζι. «Στοίχημα είναι αυτό;» είπε. Γιατί η φωνή του ήταν δυνατή και νευρική, κι εκείνος στεκόταν εκεί άκαμπτος, σαν να το έκανε με το ζόρι. Ήταν άλλωστε γνωστό ότι μια παρέα, κάτι νεαροί από τα αγροτόσπιτα, έβαζαν στοίχημα καμιά φορά προκαλώντας ο ένας τον άλλο να ζητήσει από κάποια γκαρσόνα να βγουν. Δεν ήταν απλώς για πλάκα – στ' αλήθεια εμφανίζονταν στο ραντεβού, αν η κοπέλα δεχόταν, μολονότι ενίοτε μοναδικός τους στόχος ήταν να παρκάρουν κάπου, χωρίς να σε πάνε στον κινηματογράφο, ούτε καν για καφέ. Ήταν λοιπόν μεγάλη ντροπή, μεγάλη ζητιανιά, η κοπέλα να συμφωνήσει.

«Τι;» της είπε με κόπο, και τότε η Γκρέις πράγματι σταμάτησε και τον κοίταξε. Της φάνηκε πως είδε εκείνη τη στιγμή ολόκληρο το είναι του, τον αληθινό Μόρι. Φοβισμένο, απελπισμένο, αθώο, αποφασισμένο.

«Εντάξει» βιάστηκε να του πει. Ίσως εννοούσε εντάξει, ηρέμησε, το ξέρω ότι δεν είναι στοίχημα, το ξέρω ότι εσύ δεν θα το έκανες αυτό. Ή εντάξει, θα βγω μαζί σου. Ούτε η ίδια δεν ήξερε τι από τα δυο. Όμως εκείνος το πήρε για συμφωνία κι αμέσως κανόνισε –χωρίς να χαμηλώσει τη φωνή του, ούτε να δώσει σημασία στα βλέμματα που του έριχναν από γύρω οι πελάτες– να πάει να την πάρει το επόμενο βράδυ μετά τη δουλειά.

Την πήγε πράγματι στον κινηματογράφο. Είδαν τον *Μπαμπά της νύφης*. Η Γκρέις το μίσησε. Μισούσε τα κορίτσια σαν την Ελίζαμπεθ Τέιλορ σ' εκείνη την ταινία, μισούσε τα κακομαθημένα πλουσιοκόριτσα, που κανείς δεν τους ζητούσε ποτέ τίποτα, παρά

μόνο έκαναν σκέρτσα και ήταν όλο απαιτήσεις. Ο Μόρι είπε ότι μια κωμωδία ήταν και τίποτ' άλλο, όμως εκείνη είπε ότι δεν ήταν εκεί το θέμα. Δεν μπορούσε να ξεκαθαρίσει ποιο ήταν το θέμα. Όλοι θα νόμιζαν πως έφταιγε που δούλευε γκαρσόνα και που δεν είχε λεφτά για να πάει στο κολέγιο, και πως αν ήθελε κάτι σαν αυτό τον γάμο, θα έπρεπε να κάνει χρόνια οικονομίες για να τον πληρώσει μόνη της. (Ο Μόρι πράγματι το σκέφτηκε, κι ένιωσε για κείνη σεβασμό, σχεδόν ευλάβεια.)

Δεν μπορούσε να εξηγήσει, ούτε να καταλάβει καλά καλά, ότι αυτό που ένιωθε δεν ήταν ακριβώς ζήλια, ήταν οργή. Δεν ήταν γιατί εκείνη δεν μπορούσε να ψωνίσει ή να ντυθεί έτσι. Αλλά γιατί έτσι υποτίθεται πως έπρεπε να είναι τα κορίτσια. Έτσι πίστευαν οι άντρες –οι άνθρωποι, όλος ο κόσμος– πως έπρεπε να είναι. Όμορφες, πολύτιμες, κακομαθημένες, εγωίστριες, κουφιοκέφαλες. Έτσι έπρεπε να είναι ένα κορίτσι για να το ερωτευτείς. Έπειτα θα γινόταν μητέρα και γλυκερά θ' αφοσιωνόταν στα μωρά της. Δεν θα ήταν εγωίστρια πια, αλλά εξίσου κουφιοκέφαλη. Για πάντα.

Άφριζε γι' αυτό το θέμα ενώ καθόταν πλάι σ' ένα αγόρι που την είχε ερωτευτεί γιατί πίστεψε –αμέσως– στην ακεραιότητα και τη μοναδικότητα του μυαλού και της ψυχής της, και είδε τη φτώχεια της σαν ένα ρομαντικό λούστρο αυτών. (Θα καταλάβαινε πως ήταν φτωχή, όχι μόνο λόγω της δουλειάς που έκανε, αλλά εξαιτίας της βαριάς προφοράς της από την κοιλάδα του Οτάβα, την οποία η ίδια ακόμη αγνοούσε.)

Σεβάστηκε τα συναισθήματά της για την ταινία. Μάλιστα, τώρα που είχε πια ακούσει τη θυμωμένη της προσπάθεια να τα δικαιολογήσει, προσπάθησε κι εκείνος με τη σειρά του να της πει κάτι. Είπε ότι καταλάβαινε τώρα πως δεν έφταιγε κάτι τόσο απλό, τόσο *θηλυκό*, όπως η ζήλια. Το έβλεπε αυτό. Έφταιγε που δεν άντεχε την επιπολαιότητα, δεν την ικανοποιούσε να είναι σαν τα περισσότερα κορίτσια. Ήταν ξεχωριστή.

Η Γκρέις θυμόταν πάντα τι φορούσε εκείνο το βράδυ. Μια σκούρα μπλε φούστα μπαλαρίνα, λευκή μπλούζα, που μέσα από τα τρυπητά βολάν της διακρινόταν το πάνω μέρος του στήθους της, μια φαρδιά ροζ ελαστική ζώνη. Δίχως αμφιβολία, υπήρχε διαφορά ανάμεσα στο πώς ήθελε να παρουσιάζεται και στο πώς ήθελε να την κρίνουν. Όμως τίποτα πάνω της δεν ήταν φίνο, κομψό, εκλεπτυσμένο σύμφωνα με το στιλ της εποχής. Για την ακρίβεια, όλα ήταν κάπως τριμμένα στις άκρες και της έδιναν ένα τσιγγάνικο στιλ, τα φτηνιάρικα ασημί βραχιόλια, και τα μακριά, ατίθασα σγουρά μαλλιά που έπρεπε να βάζει σε δίχτυ όταν σέρβιρε στα τραπέζια.

Ξεχωριστή.

Ο Μόρι είχε μιλήσει στη μητέρα του για κείνη, και η μητέρα του είχε πει: «Πρέπει να τη φέρεις αυτή την Γκρέις σου στο σπίτι για φαγητό».

Ήταν όλα καινούργια για κείνην, όλα απολαυστικά εξαρχής. Η αλήθεια ήταν πως ερωτεύτηκε την κυρία Τράβερς, περίπου όπως ο Μόρι είχε ερωτευτεί εκείνη. Δεν ήταν του χαρακτήρα της, βέβαια, να μένει τόσο απροκάλυπτα άναυδη, να εκδηλώνει τέτοια λατρεία, όση εκδήλωνε εκείνος.

Η Γκρέις είχε μεγαλώσει με τη θεία και τον θείο της, για την ακρίβεια τους μεγαλοθείους της. Η μητέρα της είχε πεθάνει όταν ήταν τριών χρονών και ο πατέρας της είχε μετακομίσει στο Σασκάτσουαν, όπου έκανε άλλη οικογένεια. Οι αναπληρωτές γονείς της ήταν καλοί, περήφανοι κιόλας για κείνην, παραζαλισμένοι βέβαια, αλλά δεν ήταν άνθρωποι της συζήτησης. Ο θείος έβγαζε το ψωμί του πλέκοντας καρέκλες και είχε μάθει και την Γκρέις να πλέκει, για να μπορεί να τον βοηθήσει, και σιγά σιγά ν' αναλάβει καθώς η όρασή του έφθινε. Έπειτα όμως εκείνη έπιασε τη δουλειά

στο Μπέιλις Φολς για το καλοκαίρι, και μολονότι ήταν δύσκολο γι' αυτόν –όπως και για τη θεία της– να την αφήσει, πίστευαν πως χρειαζόταν μια γεύση από τη ζωή πριν νοικοκυρευτεί.

Ήταν είκοσι χρονών και μόλις είχε τελειώσει το σχολείο. Έπρεπε να έχει τελειώσει έναν χρόνο νωρίτερα, είχε όμως κάνει μιαν αλλόκοτη επιλογή. Στην πολύ μικρή πόλη όπου ζούσε –όχι μακριά από το Πέμπροουκ της κυρίας Τράβερς– υπήρχε παρ' όλα αυτά γυμνάσιο, πεντατάξιο, που σε προετοίμαζε για τις κρατικές εξετάσεις και για την προπαρασκευαστική τάξη για το πανεπιστήμιο. Δεν ήταν ποτέ αναγκαίο να πάρεις όλα τα προσφερόμενα μαθήματα, και στο τέλος της πρώτης χρονιάς της –που έπρεπε να είναι η τελευταία της χρονιά, η δέκατη τρίτη τάξη– η Γκρέις επέλεξε να εξεταστεί στην Ιστορία, τη Φυτολογία, τη Ζωολογία, τα Αγγλικά, τα Λατινικά και τα Γαλλικά, παίρνοντας υψηλούς βαθμούς χωρίς να χρειάζεται. Να την όμως πάλι τον Σεπτέμβριο, να θέλει να πάρει Φυσική και Χημεία, Τριγωνομετρία, Γεωμετρία και Άλγεβρα, μολονότι τα μαθήματα αυτά θεωρούνταν ιδιαίτερα δύσκολα για τα κορίτσια. Όταν τελείωσε κι εκείνη τη χρονιά, είχε καλύψει όλα τα μαθήματα της δέκατης τρίτης τάξης εκτός από τα Αρχαία Ελληνικά, τα Ιταλικά, τα Ισπανικά και τα Γερμανικά, που δεν τα δίδασκε κανένας καθηγητής στο σχολείο της. Τα πήγε αξιέπαινα καλά τόσο στους τρεις κλάδους των μαθηματικών όσο και στις θετικές επιστήμες, παρότι τα αποτελέσματά της δεν ήταν με τίποτα τόσο θεαματικά όσο την προηγούμενη χρονιά. Είχε μάλιστα σκεφτεί, τότε, να μάθει μόνη της Αρχαία Ελληνικά, Ισπανικά, Ιταλικά και Γερμανικά, για να δώσει τις αντίστοιχες εξετάσεις την επόμενη χρονιά. Όμως ο διευθυντής του σχολείου μίλησε μαζί της, της είπε ότι αυτό δεν την έβγαζε πουθενά αφού δεν θα μπορούσε να πάει στο κολέγιο, και τέλος πάντων κανένα τμήμα στο κολέγιο δεν απαιτούσε τόσα πράγματα. Γιατί το έκανε; Είχε κάποιο σχέδιο;

Όχι, είπε η Γκρέις, απλώς ήθελε να μάθει όλα όσα μπορείς να μάθεις δωρεάν. Πριν ξεκινήσει την καριέρα της πλέκτριας.

Ο διευθυντής ήταν που ήξερε τον υπεύθυνο του πανδοχείου και είπε ότι μπορούσε να πει δυο λόγια για κείνην αν ήθελε να δοκιμάσει να δουλέψει το καλοκαίρι ως γκαρσόνα. Μίλησε κι εκείνος για μια γεύση από ζωή.

Ώστε λοιπόν ούτε ο άνθρωπος που ήταν υπεύθυνος για όλη τη μόρφωση σ' εκείνο το μέρος δεν πίστευε πως η μόρφωση έχει σχέση με τη ζωή. Και σε όποιον κι αν έλεγε η Γκρέις τι είχε κάνει –το έλεγε για να εξηγήσει γιατί καθυστέρησε να τελειώσει το γυμνάσιο– της απαντούσε κάτι σαν *μάλλον τρελάθηκες*.

Εκτός από την κυρία Τράβερς, που την είχαν στείλει στο οικονομικό κολέγιο αντί για το πραγματικό, γιατί της είπαν ότι πρέπει να είναι χρήσιμη, και που τώρα πια ευχόταν όσο τίποτα άλλο –είπε– αντί γι' αυτό, ή έστω στην αρχή, να είχε παραγεμίσει το μυαλό της με τα άχρηστα.

«Αν και πρέπει να βγάζεις το ψωμί σου» είπε. «Το να πλέκεις καρέκλες φαίνεται κάτι χρήσιμο έτσι κι αλλιώς. Θα δούμε στην πορεία».

Τι να δούμε; Η Γκρέις δεν ήθελε καθόλου να σκεφτεί το μέλλον. Ήθελε να συνεχιστεί η ζωή έτσι όπως ήταν τώρα. Ανταλλάσσοντας βάρδιες με ένα άλλο κορίτσι, είχε καταφέρει να έχει τις Κυριακές ρεπό, από το πρωινό και μετά. Αυτό σήμαινε ότι τα Σάββατα δούλευε πάντα ως αργά. Στην πραγματικότητα, σήμαινε ότι είχε ανταλλάξει μέρος του χρόνου με τον Μόρι με χρόνο με την οικογένεια του Μόρι. Με τον Μόρι δεν μπορούσαν ποτέ να δουν μια ταινία, ούτε να βγουν πραγματικό ραντεβού. Την έπαιρνε όμως όταν τελείωνε η δουλειά της, γύρω στις έντεκα, και πήγαιναν βόλτα με το αυτοκίνητο, έκαναν στάση για παγωτό ή χάμπουργκερ –ο Μόρι φρόντιζε σχολαστικά να μην την πηγαίνει σε μπαρ, γιατί δεν είχε κλείσει ακόμη τα είκοσι ένα– και κατέληγαν να παρκάρουν κάπου.

Οι αναμνήσεις της Γκρέις από αυτές τις συνεδρίες παρκαρίσματος –που μπορεί να κρατούσαν και ως τη μία ή τις δύο τη νύχτα– αποδείχτηκαν πολύ πιο θολές από τις αναμνήσεις στη στρογγυλή τραπεζαρία των Τράβερς ή –όταν όλοι πια σηκώνονταν από κει, με καφέ ή αναψυκτικά– στον καφεκίτρινο δερμάτινο καναπέ, στις κουνιστές πολυθρόνες, στις ψάθινες καρέκλες με τα μαξιλάρια, στην άλλη άκρη του δωματίου. (Δεν υπήρχε βιάση να πλυθούν τα πιάτα και να καθαριστεί η κουζίνα – μια γυναίκα, που η κυρία Τράβερς την έλεγε «η φίλη μου, η άξια κυρία Έιμπελ», ερχόταν το πρωί.)

Ο Μόρι πάντα τραβούσε μαξιλάρια στο χαλί και καθόταν εκεί. Η Γκρέτσεν, που πάντα φορούσε στο δείπνο μόνο τζιν ή στρατιωτικά παντελόνια, συνήθως καθόταν σταυροπόδι σε μια πολυθρόνα. Τόσο εκείνη όσο και ο Μόρι ήταν ψηλοί, με φαρδιές πλάτες και κάτι από την ομορφιά της μητέρας τους – τα κυματιστά μαλλιά της στο χρώμα της καραμέλας και τα ζεστά καστανά μάτια. Ακόμα κι ένα λακκάκι, στην περίπτωση της Γκρέτσεν. *Χαριτωμένος*, έτσι έλεγαν τον Μόρι οι άλλες γκαρσόνες. Σιγοσφύριζαν. *Τι παίδαρος*. Η κυρία Τράβερς, ωστόσο, ίσα που ξεπερνούσε το ένα και πενήντα σε ύψος, και κάτω από τα φωτεινά χαβανέζικα φορέματά της έμοιαζε όχι χοντρή, αλλά γεροδεμένη κι αφράτη, σαν παιδί που δεν έχει ακόμη ψηλώσει. Ωστόσο τη λάμψη, την ένταση του βλέμματός της, την ευθυμία που πάντα ήταν έτοιμη ν' αναβλύσει ξαφνικά, δεν την είχαν ή δεν μπορούσαν να τη μιμηθούν, ούτε να την κληρονομήσουν. Ούτε και το δυνατό κόκκινο, σχεδόν σαν εξάνθημα, στα μάγουλά της. Ίσως αυτό να ήταν αποτέλεσμα της συνήθειάς της να βγαίνει έξω με κάθε καιρό χωρίς να σκέφτεται την επιδερμίδα της, κι όπως το σώμα της, όπως τα χαβανέζικα φορέματά της, έτσι κι εκείνο έδειχνε την ανεξαρτησία της.

Καμιά φορά υπήρχαν καλεσμένοι εκτός της οικογένειας, εκείνα τα κυριακάτικα βράδια. Κάποιο ζευγάρι, ίσως και κάποιο άτο-

μο μόνο του, συνήθως κοντά στην ηλικία του κυρίου και της κυρίας Τράβερς και κοντά στην ιδιοσυγκρασία τους κιόλας, δηλαδή οι γυναίκες ήταν ενθουσιώδεις και πνευματώδεις και οι άντρες πιο ήσυχοι, πιο αργοί, ανεκτικοί. Έλεγαν αστείες ιστορίες, στις οποίες το θύμα ήταν συχνά οι ίδιοι. (Πάει πια τόσος καιρός που η Γκρέις είναι αυτή που λέει τις ενδιαφέρουσες ιστορίες, ώστε καμιά φορά μπουχτίζει με τον εαυτό της και της είναι δύσκολο να θυμηθεί πόσο καινούργιες και πρωτότυπες της φαίνονταν κάποτε αυτές οι συζητήσεις την ώρα του φαγητού. Στον τόπο της, οι περισσότερες ζωηρές συζητήσεις είχαν τη μορφή των βρόμικων αστείων, με τα οποία βεβαίως δεν διασκέδαζαν η θεία και ο θείος της. Στις σπάνιες περιπτώσεις που είχαν παρέα, άκουγες εγκώμια και εξηγήσεις για το φαγητό, κουβέντες για τον καιρό, και επικρατούσε η φλογερή επιθυμία το γεύμα να τελειώνει όσο το δυνατόν νωρίτερα.)

Μετά το δείπνο, αν έκανε αρκετή ψύχρα, ο κύριος Τράβερς άναβε φωτιά. Έπαιζαν «παιχνίδια βλακωδών λέξεων» όπως τα έλεγε η κυρία Τράβερς, τα οποία πάντως έπρεπε να είσαι αρκετά έξυπνος για να τα παίξεις, έστω κι αν σκαρφιζόσουν χαζούς ορισμούς. Κι εδώ κάποιος, που νωρίτερα, στη διάρκεια του δείπνου, είχε μείνει πολύ σιωπηλός μπορεί ν' άρχιζε να λάμπει. Ψευτοκαβγάδες πιθανόν να ξεκινούσαν με αφορμή γελοίους ισχυρισμούς. Αυτό το έκανε ο άντρας της Γκρέτσεν, ο Γουάτ, και το ίδιο έκανε και η Γκρέις έπειτα από λίγο, προς μεγάλη χαρά της κυρίας Τράβερς και του Μόρι (ο Μόρι φώναζε, κι όλοι το διασκέδαζαν εκτός από την Γκρέις: «Βλέπετε; Σας το είπα. Είναι έξυπνη»). Και η κυρία Τράβερς αυτοπροσώπως ήταν εκείνη που πρωτοστατούσε σ' αυτή την επινόηση λέξεων με εξωφρενικούς ορισμούς, φροντίζοντας ώστε ούτε το παιχνίδι να γίνει υπερβολικά σοβαρό ούτε κανένας παίκτης να αγχωθεί πολύ.

Μοναδική φορά που παρουσιάστηκε πρόβλημα και κάποιος

δυσαρεστήθηκε με ένα παιχνίδι ήταν όταν ήρθε για φαγητό η Μέιβις, που ήταν παντρεμένη με τον γιο της κυρίας Τράβερς, τον Νιλ. Η Μέιβις και τα δυο παιδιά της έμεναν εκεί κοντά, στο σπίτι των γονιών της πιο κάτω στη λίμνη. Εκείνο το βράδυ ήταν μόνο η οικογένεια και η Γκρέις, καθώς η Μέιβις και ο Νιλ ήταν να φέρουν και τα παιδάκια τους. Όμως η Μέιβις ήρθε μόνη της – ο Νιλ ήταν γιατρός και τελικά του προέκυψε δουλειά στην Οτάβα εκείνο το Σαββατοκύριακο. Η κυρία Τράβερς απογοητεύτηκε αλλά μάζεψε τις δυνάμεις της και φώναξε με πρόσχαρη απογοήτευση: «Δεν υπάρχει περίπτωση όμως να είναι και τα παιδιά στην Οτάβα, έτσι;».

«Δυστυχώς όχι» είπε η Μέιβις. «Αλλά δεν είναι και πολύ χαριτωμένα αυτή τη στιγμή. Είμαι σίγουρη ότι θα τσίριζαν σε όλο το δείπνο. Το μωρό έχει βγάλει κάτι εξανθήματα και με τον Μάικι ένας Θεός ξέρει τι τρέχει».

Ήταν μια λεπτή, ηλιοκαμένη γυναίκα με βυσσινί φόρεμα και ασορτί φαρδιά βυσσινί κορδέλα που συγκρατούσε τα μαύρα της μαλλιά. Γοητευτική, αλλά με μικρούς θύλακες βαρεμάρας ή αποδοκιμασίας κρυμμένους στις γωνίες του στόματός της. Άφησε ανέγγιχτο στο πιάτο το περισσότερο φαγητό της, εξηγώντας πως είχε αλλεργία στο κάρι.

«Ω, Μέιβις. Τι κρίμα» είπε η κυρία Τράβερς. «Καινούργιο είναι αυτό;»

«Α, όχι. Το είχα χρόνια, αλλά δεν το έλεγα από ευγένεια. Μετά βαρέθηκα να κάνω εμετό τη μισή νύχτα».

«Αν μου το έλεγες μόνο – Τι να σου φέρουμε;»

«Μην ανησυχείτε, μια χαρά είμαι. Δεν έχω όρεξη έτσι κι αλλιώς, μια η ζέστη, μια οι χαρές της μητρότητας».

Άναψε τσιγάρο.

Αργότερα, στο παιχνίδι, έπιασε καβγά με τον Γουάτ για έναν ορισμό που χρησιμοποίησε εκείνος, κι όταν το λεξικό έδειξε πως ήταν αποδεκτός, είπε: «Ω, συγγνώμη. Μάλλον είστε όλοι σας

καλύτεροι από μένα». Κι όταν ήρθε η ώρα να παραδώσει ο καθένας τη λέξη του σ' ένα χαρτάκι για τον επόμενο γύρο, χαμογέλασε και κούνησε το κεφάλι.

«Δεν έχω λέξη».

«Ω, Μέιβις» είπε η κυρία Τράβερς. Κι ο κύριος Τράβερς είπε: «Έλα τώρα, Μέιβις. Μια οποιαδήποτε λεξούλα μας κάνει».

«Δεν έχω καμιά λεξούλα. Λυπάμαι πολύ. Απλώς νιώθω ηλίθια απόψε. Παίξτε οι υπόλοιποι».

Κι αυτό έκαναν, προσποιούμενοι όλοι ότι τίποτα δεν πήγαινε στραβά, ενώ η Μέιβις κάπνιζε και συνέχιζε να χαμογελάει με το αποφασισμένο, γλυκά πληγωμένο, δυστυχισμένο χαμόγελό της. Σε λιγάκι σηκώθηκε και είπε ότι ήταν τρομερά κουρασμένη και ότι δεν μπορούσε ν' αφήσει άλλο τα παιδιά της στα χέρια των παππούδων τους, ότι η επίσκεψη ήταν υπέροχη και διδακτική κι ότι τώρα έπρεπε να πάει σπίτι.

«Θυμίστε μου να σας κάνω δώρο τα Χριστούγεννα ένα λεξικό της Οξφόρδης» είπε καθώς έβγαινε χωρίς να απευθύνεται σε κανέναν συγκεκριμένα με ένα πικρό κουδούνισμα γέλιου.

Το λεξικό των Τράβερς που είχε χρησιμοποιήσει ο Γουάτ ήταν αμερικάνικο.

Όταν έφυγε, κανείς τους δεν αντάλλαξε ούτε ματιά. Η κυρία Τράβερς είπε: «Γκρέτσεν, έχεις κουράγιο να πας να μας φτιάξεις καφέ;». Και η Γκρέτσεν πήγε στην κουζίνα μουρμουρίζοντας: «Τι ωραία. Μια ωραία ατμόσφαιρα».

«Εντάξει. Κουράζεται κι αυτή» είπε η κυρία Τράβερς. «Με τα δυο μικρά».

Μία μέρα μέσα στην εβδομάδα η Γκρέις είχε κενό, ανάμεσα στο καθάρισμα των τραπεζιών από το πρωινό και στο στρώσιμο για το δείπνο, κι όταν το ανακάλυψε η κυρία Τράβερς άρχισε να πηγαίνει με το αυτοκίνητο μέχρι το Μπέιλις Φολς για να την

κατεβάζει στη λίμνη εκείνες τις ελεύθερες ώρες. Ο Μόρι ήταν τότε στη δουλειά –είχε πιάσει καλοκαιρινή δουλειά στο συνεργείο που επισκεύαζε την Εθνική 7–, ο Γουάτ ήταν στο γραφείο του στην Οτάβα και η Γκρέτσεν κολυμπούσε με τα παιδιά ή έκανε κωπηλασία μαζί τους στη λίμνη. Η ίδια η κυρία Τράβερς ανακοίνωνε συνήθως ότι είχε ψώνια να κάνει ή ετοιμασίες για το βραδινό ή γράμματα να γράψει, κι άφηνε την Γκρέις μόνη της στη μεγάλη, δροσερή, σκιερή σαλοτραπεζαρία, με τον μονίμως γουβιασμένο δερμάτινο καναπέ και τα παραφορτωμένα ράφια της βιβλιοθήκης.

«Διάβασε ό,τι σου κάνει κέφι» έλεγε η κυρία Τράβερς. «Ή κουλουριάσου και κοιμήσου, αν θες. Είναι σκληρή δουλειά, πρέπει να είσαι κουρασμένη. Θα φροντίσω να είσαι πίσω στην ώρα σου».

Η Γκρέις δεν κοιμόταν ποτέ. Διάβαζε. Ούτε που κουνιόταν, και κάτω από το σορτσάκι της τα γυμνά της πόδια ίδρωναν και κολλούσαν στο δέρμα του καναπέ. Ίσως εξαιτίας της έντονης χαράς της ανάγνωσης. Πολύ συχνά δεν έβλεπε καθόλου την κυρία Τράβερς μέχρι να έρθει η ώρα να γυρίσει πίσω στη δουλειά.

Στο αυτοκίνητο πια, η κυρία Τράβερς δεν ξεκινούσε καμιά συζήτηση πριν περάσει αρκετός χρόνος ώστε να φύγουν οι σκέψεις της Γκρέις από το βιβλίο που διάβαζε. Τότε μπορεί να ανέφερε ότι το είχε διαβάσει κι εκείνη, και να έλεγε πώς της είχε φανεί – αλλά πάντα με τρόπο στοχαστικό και μαζί ανάλαφρο. Για την *Άννα Καρένινα*, για παράδειγμα, είπε: «Δεν ξέρω πόσες φορές την έχω διαβάσει, ξέρω όμως ότι στην αρχή ταυτίστηκα με την Κίτι, κι έπειτα με την Άννα – ω, ήταν φριχτό, με την Άννα, και τώρα, ξέρεις, την τελευταία φορά βρέθηκα να συμπάσχω διαρκώς με την Ντόλι. Με την Ντόλι όταν πηγαίνει στην εξοχή, ξέρεις, με όλα αυτά τα παιδιά, και πρέπει να βρει πώς θα κάνει την μπουγάδα, είναι κι αυτό το πρόβλημα με τις σκάφες – υποθέτω ότι έτσι αλλάζουν οι συμπάθειες όσο μεγαλώνει κανείς. Το πάθος έρχεται

δεύτερο, μετά τις σκάφες. Μη μου δίνεις σημασία, πάντως. Δεν μου δίνεις, έτσι δεν είναι;»

«Δεν ξέρω αν δίνω σημασία και σε κανέναν». Η Γκρέις ξαφνιάστηκε με τον εαυτό της κι αναρωτήθηκε μήπως ακούστηκε υπερφίαλη ή ανώριμη. «Αλλά εσάς μ' αρέσει να σας ακούω να μιλάτε».

Η κυρία Τράβερς γέλασε. «Κι εμένα μ' αρέσει ν' ακούω τον εαυτό μου».

Κάπως έγινε, εκείνη την εποχή, κι ο Μόρι άρχισε να μιλάει για γάμο. Ήθελε καιρό ακόμη βέβαια –όχι πριν αποκτήσει τα τυπικά προσόντα και πιάσει δουλειά ως μηχανικός–, αλλά το ανέφερε σαν κάτι που και οι δυο τους έπρεπε να θεωρούν δεδομένο. *Όταν παντρευτούμε*, έλεγε, κι αντί να τον αμφισβητήσει ή να τον αντικρούσει, η Γκρέις άκουγε με περιέργεια.

Όταν παντρεύονταν θα είχαν ένα σπίτι στη λίμνη Λιτλ Σάμποτ. Όχι πολύ κοντά στους γονείς του ούτε πολύ μακριά. Θα ήταν, βέβαια, μόνο εξοχικό. Τον υπόλοιπο χρόνο θα ζούσαν εκεί που θα τον έστελνε η δουλειά του μηχανικού. Δηλαδή οπουδήποτε – στο Περού, στο Ιράκ, στις Βορειοδυτικές Περιοχές. Η Γκρέις μαγευόταν στην ιδέα τέτοιων ταξιδιών – πολύ περισσότερο απ' όσο μαγευόταν στην ιδέα αυτού που εκείνος αποκαλούσε, με μεγάλη περηφάνια, *δικό μας σπίτι*. Τίποτα απ' αυτά δεν της φαινόταν εντελώς πραγματικό, πάλι όμως, ούτε η ιδέα να βοηθάει τον θείο της, να αποδεχτεί τη ζωή μιας πλέκτριας καρεκλών, στην πόλη και στο ίδιο σπίτι που είχε μεγαλώσει, της είχε φανεί ποτέ πραγματική.

Ο Μόρι τη ρωτούσε και την ξαναρωτούσε τι είχε πει για κείνον στη θεία και τον θείο της, πότε θα τον πήγαινε σπίτι της να τους γνωρίσει. Ακόμα και η άνετη χρήστη των λέξεων αυτών –*σπίτι σου*– της φαινόταν κάπως παράξενη, μολονότι σίγουρα ήταν από κείνες που είχε χρησιμοποιήσει και η ίδια. Πιο ταιριαστό έμοιαζε να πει *το σπίτι της θείας και του θείου μου*.

Στην πραγματικότητα δεν τους είχε πει τίποτα στα σύντομα εβδομαδιαία γράμματά της, είχε μόνο αναφέρει ότι έβγαινε «με ένα αγόρι που δουλεύει εδώ γύρω για το καλοκαίρι». Ίσως τους είχε δώσει την εντύπωση ότι δούλευε στο ξενοδοχείο.

Δεν ήταν πως δεν είχε σκεφτεί ποτέ της τον γάμο. Η πιθανότητα εκείνη –μισή βεβαιότητα– ήταν από τα πράγματα που σκεφτόταν, μαζί με τη ζωή μιας πλέκτριας καρεκλών. Παρά το γεγονός ότι δεν την είχε φλερτάρει ποτέ κανείς, είχε σκεφτεί πως κάτι τέτοιο πράγματι θα συνέβαινε, κάποτε, και ακριβώς με αυτό τον τρόπο: ο άντρας θα έπαιρνε αμέσως την απόφασή του. Θα την έβλεπε –ίσως είχε φέρει καμιά καρέκλα για φτιάξιμο– και από τη συνάντηση αυτή θα την ερωτευόταν. Θα ήταν ωραίος, σαν τον Μόρι. Γεμάτος πάθος, σαν τον Μόρι. Θα ακολουθούσαν ευχάριστες επαφές.

Αυτό όμως ήταν κάτι που δεν είχε συμβεί. Στο αυτοκίνητο του Μόρι, ή έξω στο γρασίδι κάτω από τ' αστέρια, εκείνη ήταν πρόθυμη. Κι ο Μόρι ήταν έτοιμος, αλλά όχι πρόθυμος. Ένιωθε πως ήταν ευθύνη του να την προστατέψει. Και η ευκολία με την οποία εκείνη πρόσφερε τον εαυτό της τον αποσυντόνιζε. Διαισθανόταν, ίσως, ότι η ευκολία εκείνη ήταν ψυχρή. Μια εσκεμμένη προσφορά που του ήταν ακατανόητη και δεν ταίριαζε καθόλου με την εικόνα που είχε για κείνην. Η ίδια δεν καταλάβαινε πόσο ψυχρή ήταν – πίστευε πως η επίδειξη προθυμίας έπρεπε να οδηγήσει στις ηδονές που ήξερε, μόνη της και στη φαντασία της, κι ένιωθε πως ο Μόρι έπρεπε να το πάρει απόφαση και να αναλάβει την πρωτοβουλία. Και δεν το έκανε.

Αυτές οι πολιορκίες τούς άφηναν και τους δυο όχι μόνο ταραγμένους, αλλά και λιγάκι θυμωμένους ή ντροπιασμένους, γι' αυτό και δεν σταματούσαν τα φιλιά, τα χάδια, τα γλυκόλογα, για ν' αποζημιώσουν ο ένας τον άλλο την ώρα της καληνύχτας. Η Γκρέις ένιωθε ανακούφιση όταν βρισκόταν μόνη της κι έπεφτε

στο κρεβάτι της στον κοιτώνα σβήνοντας από το μυαλό της τις τελευταίες ώρες. Και πίστευε πως κι ο Μόρι θα ένιωθε ανακούφιση καθώς θα κατέβαινε με το αυτοκίνητο μόνος του τη λεωφόρο, τακτοποιώντας ξανά την εικόνα της Γκρέις του, ώστε να μπορεί να είναι ολόψυχα ερωτευμένος μαζί της.

Οι περισσότερες γκαρσόνες έφυγαν αρχές Σεπτεμβρίου με τη λήξη της σεζόν για να γυρίσουν στο σχολείο ή στο κολέγιο. Όμως το ξενοδοχείο θα έμενε ανοιχτό μέχρι τη Γιορτή των Ευχαριστιών, με μειωμένο προσωπικό – και την Γκρέις ανάμεσά τους. Έλεγαν φέτος μήπως ανοίξουν ξανά στις αρχές Δεκεμβρίου για τη χειμερινή σεζόν, ή τουλάχιστον για τα Χριστούγεννα, αλλά κανείς από το προσωπικό της κουζίνας και της τραπεζαρίας δεν ήξερε αν αυτό θα συνέβαινε τελικά. Η Γκρέις έγραψε στους θείους της σαν η χριστουγεννιάτικη σεζόν να ήταν κάτι σίγουρο. Για την ακρίβεια, δεν μίλησε καθόλου για κλείσιμο, εκτός ίσως μετά την Πρωτοχρονιά. Για να μην την περιμένουν.

Γιατί το έκανε αυτό; Όχι πως είχε άλλα σχέδια. Είχε πει στον Μόρι ότι πίστευε πως έπρεπε αυτή τη χρονιά να την περάσει βοηθώντας τον θείο της, προσπαθώντας ίσως να του βρει κάποιον άλλον μαθητευόμενο, όσο εκείνος, ο Μόρι, θα ολοκλήρωνε το τελευταίο του έτος στο κολέγιο. Του είχε μάλιστα υποσχεθεί ότι θα τον καλέσει τα Χριστούγεννα για να γνωρίσει την οικογένειά της. Κι εκείνος είχε πει ότι τα Χριστούγεννα θα ήταν καλή εποχή για να επισημοποιήσουν τον αρραβώνα τους. Μάζευε χρήματα από τους καλοκαιρινούς μισθούς του για να της πάρει διαμαντένιο δαχτυλίδι.

Κι εκείνη φύλαγε τους μισθούς της. Για να μπορέσει να πάρει το λεωφορείο για το Κίνγκστον, για να τον επισκεφτεί στο κολέγιο.

Του μίλησε γι' αυτό, του το υποσχέθηκε, με μεγάλη ευκολία. Το πίστευε όμως ή ήθελε πράγματι να συμβεί;

«Ο Μόρι είναι παιδί διαμάντι» είπε η κυρία Τράβερς. «Εντάξει,

αυτό το βλέπεις και μόνη σου. Θα γίνει ένας απλός, αξιαγάπητος άντρας, σαν τον πατέρα του. Όχι σαν τον αδερφό του. Ο αδερφός του ο Νιλ είναι πολύ έξυπνος. Δεν θέλω να πω ότι ο Μόρι δεν είναι, σίγουρα δεν γίνεσαι μηχανικός αν δεν έχεις μυαλό και μάλιστα πολύ, όμως ο Νιλ έχει – έχει βάθος». Γέλασε με τον εαυτό της. «*Βαθιές αβυσσαλέες σπηλιές του ωκεανού γεννούν*[4] – τι λέω; Πολύ καιρό ο Νιλ κι εγώ δεν είχαμε κανέναν, μονάχα ο ένας τον άλλο. Γι' αυτό πιστεύω πως είναι ξεχωριστός. Δεν λέω ότι δεν μπορεί να είναι ευχάριστος. Όμως καμιά φορά οι πιο ευχάριστοι άνθρωποι είναι μελαγχολικοί κατά βάθος, έτσι δεν είναι; Σε προβληματίζουν. Τι νόημα έχει όμως ν' ανησυχείς για τα παιδιά σου όταν πια έχουν μεγαλώσει; Με τον Νιλ ανησυχώ λιγάκι, με τον Μόρι μόνο τοσοδά. Και για την Γκρέτσεν δεν ανησυχώ καθόλου. Γιατί οι γυναίκες έχουν πάντα κάτι, έτσι δεν είναι, που τις βοηθάει ν' αντέξουν. Κάτι που δεν έχουν οι άντρες».

Το σπίτι στη λίμνη δεν το έκλειναν μέχρι των Ευχαριστιών. Η Γκρέτσεν και τα παιδιά έπρεπε να γυρίσουν στην Οτάβα, βέβαια, λόγω του σχολείου. Κι ο Μόρι, που η δουλειά του είχε τελειώσει, έπρεπε να πάει στο Κίνγκστον. Ο κύριος Τράβερς θα ερχόταν μόνο τα Σαββατοκύριακα. Συνήθως όμως, είχε πει η κυρία Τράβερς στην Γκρέις, η ίδια έμενε πίσω, πότε με καλεσμένους, πότε μόνη της.

Όμως τα σχέδιά της άλλαξαν. Γύρισε στην Οτάβα τον Σεπτέμβριο με τον κύριο Τράβερς. Αυτό συνέβη απρόσμενα – το δείπνο του Σαββατοκύριακου ακυρώθηκε.

Ο Μόρι είπε ότι είχε πρόβλημα πού και πού με τα νεύρα της. «Πρέπει να ξεκουραστεί λίγο» είπε. «Πρέπει να μπει στο νοσοκο-

4. Η φράση προέρχεται από το βιβλίο *Wonders of the deep: The story of the Williamson submarine expedition* [*Τα θαύματα του βυθού. Η ιστορία της αποστολής του υποβρυχίου Γουίλιαμσον*] του Victor E. Allemandy, το οποίο εκδόθηκε το 1915.

μείο για κάνα δυο εβδομάδες για να τη σταθεροποιήσουν. Πάντα βγαίνει μια χαρά».

Η Γκρέις είπε ότι η μητέρα του ήταν ο τελευταίος άνθρωπος που θα περίμενε να έχει τέτοια προβλήματα.

«Τι φταίει;»

«Δεν νομίζω πως ξέρουν» είπε ο Μόρι.

Όμως έπειτα από μια στιγμή είπε: «Καλά. Ίσως φταίει ο άντρας της. Ο πρώτος άντρας της, δηλαδή. Ο πατέρας του Νιλ. Αυτό που συνέβη και λοιπά».

Αυτό που συνέβη ήταν πως ο πατέρας του Νιλ είχε αυτοκτονήσει.

«Ήταν ανισόρροπος, υποθέτω. Αλλά μπορεί να μη φταίει αυτό» συνέχισε. «Μπορεί να φταίει κάτι άλλο. Προβλήματα που έχουν οι γυναίκες περίπου στην ηλικία της. Δεν πειράζει όμως – τη φέρνουν εύκολα στα ίσα της τώρα πια, με φάρμακα. Έχουν τρομερά φάρμακα. Μην ανησυχείς».

Μέχρι των Ευχαριστιών, όπως είχε προβλέψει ο Μόρι, η κυρία Τράβερς είχε βγει από το νοσοκομείο και ένιωθε καλά. Το εορταστικό δείπνο παρατέθηκε στη λίμνη, όπως συνήθως. Και παρατέθηκε Κυριακή – κι αυτό επίσης όπως συνήθως, για να μπορέσουν να συμμαζέψουν και να κλείσουν το σπίτι τη Δευτέρα. Κι ευτυχώς για την Γκρέις, γιατί η Κυριακή εξακολουθούσε να είναι η μέρα που έπαιρνε το ρεπό της.

Θα ήταν εκεί όλη η οικογένεια. Κανείς καλεσμένος – εκτός αν μετρούσες την Γκρέις. Ο Νιλ, η Μέιβις και τα παιδιά τους θα έμεναν στο σπίτι των γονιών της Μέιβις και τη Δευτέρα θα έτρωγαν εκεί, όμως την Κυριακή θα την περνούσαν στους Τράβερς.

Την ώρα που έφερε ο Μόρι την Γκρέις στη λίμνη, την Κυριακή το πρωί, η γαλοπούλα ήταν ήδη στον φούρνο. Λόγω των παιδιών, το δείπνο θα το σέρβιραν νωρίς, κατά τις πέντε. Οι πίτες ήταν στον πάγκο της κουζίνας – με κολοκύθα, μήλο, άγριο μούρο. Η

Γκρέτσεν ήταν υπεύθυνη της κουζίνας – ήταν εξίσου οργανωμένη μαγείρισσα όσο και αθλήτρια. Η κυρία Τράβερς καθόταν στο τραπέζι της κουζίνας, έπινε καφέ και έφτιαχνε παζλ με τη μικρή κόρη της Γκρέτσεν, την Ντέινα.

«Α, Γκρέις» είπε και τινάχτηκε πάνω για να την αγκαλιάσει – πρώτη φορά το έκανε αυτό. Με μιαν αδέξια κίνηση του χεριού σκόρπισε τα κομμάτια του παζλ.

Η Ντέινα έβαλε τα κλάματα. «Γιαγιά». Και η μεγάλη της αδερφή, η Τζέινι, που παρακολουθούσε με βλέμμα επικριτικό, μάζεψε τα κομμάτια.

«Μπορούμε να τα ξαναφτιάξουμε» είπε. «Δεν το ήθελε η γιαγιά».

«Πού φυλάς τη σος κράνμπερι;» είπε η Γκρέτσεν.

«Στο ντουλάπι» είπε η κυρία Τράβερς, συνεχίζοντας να σφίγγει τα μπράτσα της Γκρέις αδιαφορώντας για το κατεστραμμένο παζλ.

«*Πού* στο ντουλάπι;»

«Α. Σος κράνμπερι» είπε η κυρία Τράβερς. «Ε – τη φτιάχνω. Πρώτα βάζω τα κράνμπερι σε λίγο νερό. Μετά τα αφήνω σε χαμηλή φωτιά – όχι, νομίζω πρώτα τα μουλιάζω –»

«Τέλος πάντων, δεν έχω χρόνο για όλο αυτό» είπε η Γκρέτσεν. «Θες να πεις ότι δεν έχεις καθόλου έτοιμη;»

«Μάλλον όχι. Πώς να έχω, αφού τη φτιάχνω».

«Θα πρέπει να στείλω κάποιον να πάρει».

«Μήπως να ζητούσες από την κυρία Γουντς;»

«Όχι. Ούτε γεια δεν της έχω πει ποτέ. Δεν έχω το θάρρος. Κάποιος θα πρέπει να πάει ν' αγοράσει».

«Αγαπητή μου – είναι των Ευχαριστιών» είπε γλυκά η κυρία Τράβερς. «Πουθενά δεν θα είναι ανοιχτά».

«Εκείνο το μαγαζί πιο κάτω στη λεωφόρο είναι πάντα ανοιχτό» είπε η Γκρέτσεν υψώνοντας τη φωνή. «Πού είναι ο Γουάτ;»

«Έχει βγει με τη βάρκα» φώναξε η Μέιβις από την πίσω κρεβατοκάμαρα. Το έκανε ν' ακούγεται σαν προειδοποίηση, γιατί προσπαθούσε να βάλει το μωρό της για ύπνο. «Έβγαλε βόλτα τον Μάικι».

Η Μέιβις είχε έρθει με το δικό της αυτοκίνητο, μαζί με τον Μάικι και το μωρό. Ο Νιλ θα ερχόταν αργότερα – είχε να κάνει κάποιες επισκέψεις.

Και ο κύριος Τράβερς είχε πάει για γκολφ.

«Απλώς χρειάζομαι κάποιον να πάει να ψωνίσει» είπε η Γκρέτσεν. Περίμενε, αλλά κανείς δεν προσφέρθηκε από την κρεβατοκάμαρα. Ύψωσε τα φρύδια της κοιτώντας την Γκρέις.

«Δεν οδηγείς, έτσι δεν είναι;»

Η Γκρέις είπε πως όχι.

Η κυρία Τράβερς έριξε μια ματιά ολόγυρα να δει πού ήταν η καρέκλα της, και κάθισε, με έναν αναστεναγμό ευγνωμοσύνης.

«Τέλος πάντων» είπε η Γκρέτσεν. «Ο Μόρι οδηγεί. Πού είναι ο Μόρι;»

Ο Μόρι ήταν στην μπροστινή κρεβατοκάμαρα και έψαχνε το μαγιό του, μολονότι όλοι του είχαν πει ότι το νερό θα ήταν πολύ κρύο για κολύμπι. Είπε ότι το μαγαζί δεν θα ήταν ανοιχτό.

«Θα είναι» είπε η Γκρέτσεν. «Πουλάνε βενζίνη. Κι αν δεν είναι, υπάρχει κι εκείνο που είναι μόλις μπαίνεις στο Περθ, ξέρεις, με τα χωνάκια παγωτό –»

Ο Μόρι ήθελε να πάρει μαζί και την Γκρέις, αλλά τα δυο κοριτσάκια, η Τζέινι και η Ντέινα, την τραβολογούσαν να έρθει μαζί τους να δει την κούνια που είχε στήσει ο παππούς τους κάτω από τη σφενταμιά, στην πλαϊνή πλευρά του σπιτιού.

Κατεβαίνοντας τα σκαλιά, ένιωσε το λουράκι του ενός σανδαλιού της να κόβεται. Έβγαλε και τα δυο παπούτσια και περπάτησε χωρίς δυσκολία στο αμμώδες έδαφος, στα αγριόχορτα και στα πολλά ζαρωμένα φύλλα που είχαν ήδη πέσει.

Πρώτα κούνησε τα παιδιά στην κούνια, έπειτα αυτά κούνησαν

εκείνη. Όταν πήδηξε να κατέβει, ξυπόλυτη, τότε ήταν που το ένα πόδι γύρισε και η Γκρέις άφησε μια κραυγή πόνου, χωρίς να ξέρει τι είχε συμβεί.

Το πέλμα της ήταν, όχι το πόδι. Ο πόνος είχε ξεκινήσει από την πατούσα του αριστερού ποδιού της, που είχε κοπεί από την κοφτερή άκρη ενός όστρακου.

«Η Ντέινα τα έφερε αυτά τα όστρακα» είπε η Τζέινι. «Θα έφτιαχνε ένα σπίτι για το σαλιγκάρι της».

«Έφυγε» είπε η Ντέινα.

Η Γκρέτσεν, η κυρία Τράβερς, ακόμα και η Μέιβις είχαν βγει τρέχοντας από το σπίτι, νομίζοντας ότι την κραυγή την έβγαλε κάποιο από τα παιδιά.

«Τρέχει αίμα το πόδι της» είπε η Ντέινα. «Έχει αίμα παντού στο χώμα».

«Κόπηκε σ' ένα όστρακο» είπε η Τζέινι. «Η Ντέινα τα άφησε εδώ αυτά τα όστρακα, θα έφτιαχνε ένα σπίτι για τον Ιβάν. Τον Ιβάν το σαλιγκάρι της».

Έπειτα έφεραν μια λεκάνη από το σπίτι, νερό για να πλύνουν την πληγή, μια πετσέτα, κι όλοι ρωτούσαν πόσο πονούσε.

«Όχι πάρα πολύ» είπε η Γκρέις καθώς ανέβαινε τη σκάλα κουτσαίνοντας, ενώ τα δυο κορίτσια ανταγωνίζονταν ποιο θα την κρατήσει και γενικώς έμπαιναν στη μέση.

«Ω, είναι άσχημο» είπε η Γκρέτσεν. «Μα γιατί δεν φορούσες τα παπούτσια σου;»

«Της κόπηκε το λουράκι» είπαν μαζί η Ντέινα και η Τζέινι, την ώρα που ένα βαθυκόκκινο καμπριολέ, κάνοντας ελάχιστο θόρυβο, έστριψε επιδέξια και μπήκε στον χώρο παρκαρίσματος.

«Αυτό θα πει ευτυχής συγκυρία» είπε η κυρία Τράβερς. «Να ο άνθρωπος που χρειαζόμαστε. Ο γιατρός».

Ήταν ο Νιλ, πρώτη φορά τον έβλεπε η Γκρέις. Ήταν ψηλός, λεπτός, σβέλτος στις κινήσεις.

«Την τσάντα σου» φώναξε χαρωπά η κυρία Τράβερς. «Σου έχουμε ήδη περιστατικό».

«Ωραίο το εργαλείο» είπε η Γκρέτσεν. «Καινούργιο;»

«Μια στιγμή τρέλας» είπε ο Νιλ.

«Τώρα ξύπνησε το μωρό». Η Μέιβις έβγαλε έναν αόριστα επικριτικό αναστεναγμό και ξαναμπήκε στο σπίτι.

«Ό,τι και να κάνεις, το μωρό ξυπνάει» είπε αυστηρά η Τζέινι.

«*Εσύ* σιωπή» είπε η Γκρέτσεν.

«Μη μου πεις ότι δεν την έχεις μαζί σου» είπε η κυρία Τράβερς. Όμως ο Νιλ έβγαλε μια ιατρική τσάντα από το πορτμπαγκάζ και η μητέρα του είπε: «Ω, ναι, την έχεις, καλό αυτό, δεν ξέρεις ποτέ».

«Εσύ είσαι η ασθενής;» είπε ο Νιλ στην Ντέινα. «Τι έπαθες; Τον κάλο σού πάτησαν;»

«Αυτή είναι» είπε επίσημα η Ντέινα. «Η *Γκρέις*».

«Κατάλαβα. Αυτής της πάτησαν τον κάλο».

«*Έκοψε το πόδι της*. Τρέχει συνέχεια αίμα».

«Σ' ένα όστρακο» είπε η Τζέινι.

Τώρα ο Νιλ είπε στις ανιψιές του: «Κάντε πιο πέρα». Κάθισε στο σκαλοπάτι κάτω από την Γκρέις και προσεχτικά σήκωσε το πόδι και είπε: «Δώστε μου εκείνο το πανί ή ό,τι να 'ναι» έπειτα καθάρισε προσεχτικά το αίμα για να ρίξει μια ματιά στην πληγή. Τώρα που ήταν τόσο κοντά της, η Γκρέις πρόσεξε μια μυρωδιά που είχε μάθει ν' αναγνωρίζει το καλοκαίρι, όταν δούλευε στο πανδοχείο – τη μυρωδιά ποτού και μια δόση μέντας.

«Ε βέβαια» είπε ο Νιλ. «Τρέχει συνέχεια αίμα. Καλό αυτό, καθαρίζει. Πονάει;»

«Λίγο» είπε η Γκρέις.

Την κοίταξε διερευνητικά, αλλά φευγαλέα. Ίσως αναρωτιόταν αν είχε πιάσει τη μυρωδιά, και τι να σκεφτόταν γι' αυτό.

«Σίγουρα. Βλέπεις αυτό το κομμάτι δέρματος; Πρέπει να το

σηκώσουμε και να καθαρίσουμε καλά από κάτω, και μετά θα του βάλω κάνα δυο ράμματα. Θα το τρίψω για να μην πονάει τόσο πολύ». Κοίταξε την Γκρέτσεν. «Έι. Για να φεύγει το κοινό από τα πόδια μας εδώ πέρα».

Ακόμα δεν είχε πει λέξη στη μητέρα του, που τώρα επαναλάμβανε τι καλά που είχε έρθει ο γιος της την ώρα που ήρθε.

«Προσκοπάκι» είπε εκείνος. «Πάντα έτοιμος».

Τα χέρια του δεν έδιναν αίσθηση μεθυσμένου, ούτε τα μάτια του. Ούτε έμοιαζε με τον πρόσχαρο θείο που είχε παραστήσει όταν μιλούσε στα παιδιά ούτε με κάποιον που σου πιάνει την ψιλοκουβέντα για να σε καθησυχάσει, όπως είχε επιλέξει να κάνει με την Γκρέις. Είχε ψηλό, ωχρό μέτωπο, ένα λοφίο από σγουρά γκριζόμαυρα μαλλιά, λαμπερά γκρίζα μάτια, πλατύ στόμα με λεπτά χείλη που έμοιαζαν σουφρωμένα εξαιτίας κάποιας ζωηρής ανυπομονησίας, ή όρεξης, ή πόνου.

Όταν το κόψιμο καλύφθηκε με επίδεσμο, έξω στη σκάλα –η Γκρέτσεν είχε γυρίσει στην κουζίνα και είχε πάρει τα παιδιά μαζί της, όμως η κυρία Τράβερς είχε μείνει και παρακολουθούσε προσεχτικά, με τα χείλη σφιγμένα, σαν να υποσχόταν ότι δεν θα διακόψει καθόλου–, ο Νιλ είπε ότι θα ήταν καλό να πάει την Γκρέις στην πόλη, στο νοσοκομείο.

«Για αντιτετανικό ορό».

«Δεν το νιώθω και πολύ άσχημα» είπε η Γκρέις.

«Δεν είναι εκεί το θέμα» είπε ο Νιλ.

«Συμφωνώ» είπε η κυρία Τράβερς. «Τέτανος – αυτό είναι τρομερό».

«Δεν θ' αργήσουμε μάλλον» είπε ο Νιλ. «Ορίστε. Γκρέις; Γκρέις, θα σε πάω στο αυτοκίνητο». Την κράτησε αγκαζέ. Εκείνη είχε δέσει το ένα σανδάλι και κατάφερε να περάσει τα δάχτυλα του ποδιού στο άλλο για να μπορεί να το σέρνει. Ο επίδεσμος ήταν πολύ τακτικά και σφιχτά βαλμένος.

«Πάω μια τρεχάλα μέσα» της είπε όταν κάθισε στο αυτοκίνητο. «Να ζητήσω συγγνώμη».

Στην Γκρέτσεν; Στη Μέιβις.

Η κυρία Τράβερς κατέβηκε από τη βεράντα, έδειχνε να την έχει καταλάβει μια ακαθόριστη υπερδιέγερση που έμοιαζε να της βγαίνει φυσικά, κι αυτή τη μέρα πράγματι δεν μπορούσε να τη συγκρατήσει. Ακούμπησε το χέρι στην πόρτα του αυτοκινήτου.

«Καλό αυτό» είπε. «Πολύ καλό. Γκρέις, ο Θεός σ' έστειλε. Θα κάνεις μια προσπάθεια να τον εμποδίσεις να πιει σήμερα, έτσι δεν είναι; Θα καταλάβεις πώς».

Η Γκρέις άκουσε αυτά τα λόγια, αλλά ούτε που τους έδωσε σημασία. Είχε φοβηθεί από την αλλαγή στην κυρία Τράβερς, από κάτι που έμοιαζε με πρήξιμο, με μια δυσκαμψία σε όλες τις κινήσεις της, μιαν άσκοπη και μάλλον φρενήρη λαχτάρα να κάνει το καλό, μια δακρύβρεχτη μακαριότητα που ξεχείλιζε από τα μάτια της. Κι από μιαν αχνή κρούστα που διέκρινες στις γωνίες του στόματός της, σαν ζάχαρη.

Το νοσοκομείο βρισκόταν στο Κάρλτον Πλέις, πέντε χιλιόμετρα απόσταση. Υπήρχε μια ανισόπεδη διάβαση πάνω από τις γραμμές του τρένου και την ακολούθησαν με τόση ταχύτητα, που της Γκρέις της φάνηκε πως στην κορυφή της το αυτοκίνητο σηκώθηκε από το οδόστρωμα, πως πετούσαν. Δεν είχε καθόλου κίνηση, δεν φοβήθηκε, και τέλος πάντων δεν μπορούσε να κάνει τίποτα γι' αυτό.

Ο Νιλ ήξερε τη νοσοκόμα που είχε βάρδια στα επείγοντα, και αφού συμπλήρωσε μια φόρμα και την άφησε να ρίξει μια γρήγορη ματιά στο πόδι της Γκρέις («Καλή δουλειά» του είπε αδιάφορα), κατάφερε να μπει και να της κάνει ο ίδιος τον αντιτετανικό ορό. («Δεν θα πονέσει τώρα, μπορεί όμως αργότερα».) Μόλις τελείω-

σε, η νοσοκόμα γύρισε στον θάλαμο και είπε: «Είναι κάποιος στην αίθουσα αναμονής για να την πάει σπίτι».

«Λέει πως είναι αρραβωνιαστικός σας» είπε στην Γκρέις.

«Πες του ότι δεν είναι ακόμη έτοιμη» είπε ο Νιλ. «Όχι. Πες του ότι φύγαμε ήδη».

«Είπα πως είστε εδώ».

«Όταν όμως γύρισες» είπε ο Νιλ «είχαμε φύγει».

«Λέει ότι είστε αδερφός του. Δεν θα δει το αυτοκίνητό σας στο πάρκινγκ;»

«Πάρκαρα πίσω. Πάρκαρα στο πάρκινγκ των γιατρών».

«Πο-λύ κα-τερ-γά-ρης» είπε η νοσοκόμα γυρνώντας να φύγει.

Κι ο Νιλ είπε στην Γκρέις: «Δεν ήθελες να γυρίσεις σπίτι ακόμη, έτσι δεν είναι;».

«Όχι» είπε η Γκρέις, λες κι είδε τη λέξη γραμμένη μπροστά της, στον τοίχο. Λες και εξέταζαν την όρασή της.

Πήγε για άλλη μια φορά με βοήθεια στο αυτοκίνητο, με το σανδάλι να κρέμεται απ' τα δάχτυλά της, και κάθισε στην απαλή ταπετσαρία. Βγήκαν από το πάρκινγκ και πήραν έναν δρομάκο, έναν άγνωστο δρόμο που σ' έβγαζε από την πόλη. Η Γκρέις ήξερε ότι δεν επρόκειτο να δουν τον Μόρι. Δεν ήταν ανάγκη να τον σκεφτεί. Κι ακόμα λιγότερο να σκεφτεί τη Μέιβις.

Περιγράφοντας αυτό το πέρασμα, αυτή την αλλαγή στη ζωή της, αργότερα, η Γκρέις ίσως έλεγε –και πράγματι έλεγε– πως ήταν σαν μια πύλη να είχε κλείσει πίσω της με μια κλαγγή. Όμως εκείνη την ώρα δεν ακούστηκε καμιά κλαγγή – η συναίνεση απλώθηκε μέσα της σαν κύμα, τα δικαιώματα αυτών που έμειναν πίσω έσβησαν γλυκά.

Η ανάμνηση αυτής της μέρας παρέμεινε καθαρή και λεπτομερής, μολονότι υπήρχαν παραλλαγές στα σημεία που αναπολούσε κάθε φορά.

Σε κάποιες από αυτές τις λεπτομέρειες, όμως, πρέπει να έκανε λάθος.

Πρώτα πήραν την Εθνική 7 προς τα δυτικά. Στη θύμηση της Γκρέις δεν υπάρχει άλλο αυτοκίνητο στην Εθνική, και τρέχουν με τόση ταχύτητα σχεδόν όσο και στην κορυφή της ανισόπεδης διάβασης. Αυτό δεν μπορεί να ήταν αλήθεια – πρέπει να υπήρχαν άνθρωποι στον δρόμο, άνθρωποι που γύριζαν στο σπίτι τους εκείνο το πρωί της Κυριακής, καθ' οδόν για να περάσουν τη γιορτή των Ευχαριστιών με τις οικογένειές τους. Καθ' οδόν για την εκκλησία ή για το σπίτι από την εκκλησία. Ο Νιλ πρέπει να έκοψε ταχύτητα περνώντας μέσα από χωριά ή από τις παρυφές των πόλεων, κι επειδή στην παλιά Εθνική είχε τόσες στροφές. Εκείνη δεν ήταν συνηθισμένη σε βόλτες με καμπριολέ με κατεβασμένη κουκούλα, με τον άνεμο στα μάτια, τον άνεμο να κάνει κουμάντο στα μαλλιά της. Γι' αυτό είχε την ψευδαίσθηση της διαρκούς ταχύτητας, της τέλειας πτήσης – όχι φρενήρους αλλά θαυμαστής, γαλήνιας.

Και όσο κι αν ο Μόρι, η Μέιβις και η υπόλοιπη οικογένεια είχαν σβηστεί από το μυαλό της, κάποιο ρετάλι της κυρίας Τράβερς έμενε εκεί να αιωρείται, παραδίνοντας μ' έναν ψίθυρο κι ένα παράξενο, όλο ντροπή χαχανητό, το τελευταίο της μήνυμα.

Θα καταλάβεις πώς.

Η Γκρέις και ο Νιλ δεν μιλούσαν, βέβαια. Όπως το θυμάται, θα έπρεπε να φωνάξεις για ν' ακουστείς. Κι αυτό που θυμάται, για να λέμε την αλήθεια, δεν διαφέρει καθόλου από την ιδέα, τις φαντασιώσεις της εκείνη την εποχή, για το πώς θα είναι το σεξ. Η τυχαία συνάντηση, τα βουβά αλλά πανίσχυρα σινιάλα, η σχεδόν σιωπηλή πτήση στην οποία η ίδια θα συμμετείχε λίγο πολύ ως αιχμάλωτη. Μια αιθέρια παράδοση, η σάρκα τίποτ' άλλο πια παρά ένας χείμαρρος πόθου.

Έκαναν στάση επιτέλους στο Κάλανταρ και μπήκαν στο ξενοδοχείο – το παλιό ξενοδοχείο που βρίσκεται ακόμη εκεί. Την έπιασε απ' το χέρι, έπλεξε τα δάχτυλά του ανάμεσα στα δικά της, επιβράδυνε για να συμβαδίσει με το δικό της ακανόνιστο περπά-

τημα και την οδήγησε στο μπαρ. Εκείνη αναγνώρισε πως ήταν μπαρ, μολονότι δεν είχε ξαναβρεθεί ποτέ σε τέτοιο μέρος. (Το Φολς Ιν του Μπέιλις δεν είχε ακόμη άδεια – έπινες στο δωμάτιό σου ή σ' ένα ερείπιο, το επονομαζόμενο νάιτκλαμπ, απέναντι στον δρόμο.) Ήταν ακριβώς όπως το περίμενε – ένα μεγάλο σκοτεινό δωμάτιο χωρίς εξαερισμό, με τις καρέκλες και τα τραπέζια βαλμένα πίσω όπως να 'ναι έπειτα από ένα βιαστικό καθάρισμα, μια μυρωδιά απορρυπαντικού που δεν έσβηνε τη μυρωδιά της μπίρας, του ουίσκι, των πούρων, της πίπας, των αντρών.

Δεν ήταν κανείς εκεί – ίσως άνοιγε το απόγευμα. Αλλά δεν θα ήταν απόγευμα πια; Μάλλον είχε χάσει την αίσθηση του χρόνου.

Τώρα ήρθε ένας άντρας από ένα άλλο δωμάτιο και μίλησε στον Νιλ. «Γεια χαρά, γιατρέ» είπε και χώθηκε πίσω από το μπαρ.

Η Γκρέις πίστευε πως έτσι θα ήταν – όπου κι αν πήγαιναν θα υπήρχε κάποιος που θα γνώριζε ο Νιλ.

«Το ξέρεις πως είναι Κυριακή» είπε ο άντρας με υψωμένη, βλοσυρή φωνή, σχεδόν φωνάζοντας, λες κι ήθελε να τον ακούσουν μέχρι το πάρκινγκ. «Δεν μπορώ να σου πουλήσω τίποτα εδώ μέσα Κυριακή. Κι ούτε και σ' αυτήν μπορώ να πουλήσω. Κι εδώ που είναι απαγορεύεται. Το καταλαβαίνεις αυτό;»

«Ω ναι, κύριε. Μάλιστα, κύριε» είπε ο Νιλ. «Συμφωνώ ειλικρινώς, κύριε».

Όσο μιλούσαν, ο άντρας πίσω από το μπαρ είχε βγάλει ένα μπουκάλι ουίσκι από ένα κρυφό ράφι, σέρβιρε λίγο σ' ένα ποτήρι και το έσπρωξε στον Νιλ στην άλλη άκρη του πάγκου.

«Διψάς;» είπε στην Γκρέις. Ήδη άνοιγε μια κόκα κόλα. Της την έδωσε χωρίς ποτήρι.

Ο Νιλ ακούμπησε ένα χαρτονόμισμα στον πάγκο κι ο άντρας το έσπρωξε μακριά.

«Σου είπα» είπε. «Δεν μπορώ να πουλήσω».

«Κι η κόκα κόλα;» είπε ο Νιλ.

«Δεν μπορώ να πουλήσω».

Ο άντρας έκρυψε το μπουκάλι, ο Νιλ ήπιε πολύ γρήγορα ό,τι υπήρχε στο ποτήρι. «Είσαι καλός άνθρωπος» είπε. «Πνεύμα του νόμου».

«Πάρε την κόκα κόλα μαζί σου. Όσο πιο γρήγορα φύγει ετούτη από δω τόσο πιο πολύ θα χαρώ».

«Σίγουρα» είπε ο Νιλ. «Είναι καλό κορίτσι. Νύφη μου. Μέλλουσα νύφη μου. Έτσι καταλαβαίνω».

«Αλήθεια;»

Δεν γύρισαν στην Εθνική. Αντιθέτως, πήραν τον δρόμο για βόρεια, που δεν ήταν ασφαλτοστρωμένος, αλλά αρκετά φαρδύς και αρκετά ομαλός. Το ποτό φάνηκε να έχει το αντίθετο αποτέλεσμα στην οδήγηση του Νιλ από αυτό που υποτίθεται πως έχουν τα ποτά. Είχε κόψει ταχύτητα και πήγαινε όσο κόσμια, συγκρατημένα θα έλεγες, απαιτούσε αυτός ο δρόμος.

«Δεν σε πειράζει, έτσι;» είπε.

«Τι να με πειράζει;» είπε η Γκρέις.

«Που σε σέρνω από δω κι από κει».

«Όχι».

«Χρειάζομαι την παρέα σου. Πώς είναι το πόδι;»

«Καλά».

«Πρέπει να πονάει λίγο».

«Όχι ιδιαίτερα. Εντάξει είναι».

Της έπιασε το χέρι που δεν κρατούσε το μπουκάλι της κόκα κόλας, πίεσε την παλάμη στο στόμα του, της έδωσε μια γλειψιά και την άφησε να πέσει.

«Νόμιζες ότι σε απήγαγα με καταχθόνιους σκοπούς;»

«Όχι» είπε ψέματα η Γκρέις.

«Κάποια εποχή θα είχες δίκιο» είπε, σαν να του είχε απαντήσει ναι. «Αλλά όχι σήμερα. Δεν νομίζω. Σήμερα είσαι ασφαλής σαν σε εκκλησία».

Ο αλλαγμένος τόνος στη φωνή του, που είχε γίνει πιο προσωπικός, ευθύς και ήσυχος, και η ανάμνηση των χειλιών του όπως πίεζαν, κι έπειτα της γλώσσας του όπως τινάχτηκε ελαφρά πάνω στο δέρμα της, επέδρασαν στην Γκρέις σε τέτοιο βαθμό που άκουγε τις λέξεις, αλλά όχι το νόημα αυτών που της έλεγε. Ένιωθε εκατό, εκατοντάδες τινάγματα της γλώσσας του, έναν χορό ικεσίας, απ' άκρη σ' άκρη πάνω στο δέρμα της. Σκέφτηκε όμως να πει: «Οι εκκλησίες δεν είναι πάντα ασφαλείς».

«Σωστό. Σωστό».

«Κι εγώ δεν είμαι η νύφη σου».

«Μέλλουσα. Δεν είπα μέλλουσα;»

«Ούτε αυτό είμαι».

«Α. Καλά. Δεν ξαφνιάζομαι, μάλλον. Όχι. Δεν ξαφνιάζομαι».

Τότε η φωνή του άλλαξε ξανά, έγινε απρόσωπη.

«Ψάχνω έναν παράδρομο εδώ πάνω, στα δεξιά. Έχει έναν δρόμο που έπρεπε να τον αναγνωρίσω. Την ξέρεις καθόλου αυτή την περιοχή;»

«Αυτήν εδώ όχι, δεν την ξέρω».

«Δεν ξέρεις το Φλάουερ Στέισιον, την Όμπα, το Πόλαντ; Το Σνόου Ρόουντ;»

Δεν τα είχε ακούσει.

«Πρέπει να δω κάποιον».

Στροφή δεξιά, με κάποια μουρμουρητά αμφιβολίας από την πλευρά του. Δεν υπήρχαν πινακίδες. Ο δρόμος αυτός ήταν πιο στενός και κακοτράχαλος, με μια γέφυρα της μιας λωρίδας, στρωμένη με σανίδες. Τα φυλλοβόλα έπλεκαν δαντέλα τα κλαδιά τους ψηλά, πάνω από το κεφάλι τους. Τα φύλλα αργούσαν φέτος ν' αλλάξουν χρώμα εξαιτίας του παράξενα ζεστού καιρού, κι έτσι τα κλαδιά ήταν ακόμη πράσινα, εκτός από κάποιο παράταιρο εδώ κι εκεί, που πρόβαλλε ξαφνικά μπροστά σου σαν παντιέρα. Υπήρχε μια αίσθηση άδυτου. Χιλιόμετρα ολόκληρα ο Νιλ και η Γκρέις

έμειναν αμίλητοι, κι ακόμα ν' ανοίξουν τα δέντρα, να τελειώσει το δάσος. Όμως τότε ο Νιλ έσπασε τη γαλήνη.

«Ξέρεις να οδηγείς;» είπε, κι όταν η Γκρέις είπε όχι, της είπε: «Νομίζω ότι πρέπει να μάθεις».

Εννοούσε επιτόπου. Σταμάτησε το αυτοκίνητο, βγήκε έξω κι έκανε τον γύρο μέχρι τη δική της πλευρά, κι εκείνη αναγκαστικά μετακινήθηκε πίσω από το τιμόνι.

«Το καλύτερο μέρος».

«Κι αν έρθει τίποτα;»

«Τίποτα δεν θα 'ρθει. Θα τα καταφέρουμε αν έρθει. Γι' αυτό διάλεξα ευθεία. Και μη φοβάσαι, όλη τη δουλειά θα την κάνεις με το δεξί».

Βρίσκονταν στην αρχή μιας μακριάς σήραγγας κάτω από τα δέντρα, το χώμα έλαμπε από το φως του ήλιου. Δεν μπήκε στον κόπο να της εξηγήσει πώς λειτουργούν τα αυτοκίνητα – της έδειξε απλώς πού να βάλει το πόδι της, την έβαλε να εξασκηθεί στην αλλαγή των ταχυτήτων, κι έπειτα είπε: «Τώρα ξεκίνα και κάνε ό,τι σου λέω».

Το πρώτο τίναγμα του αυτοκινήτου την τρομοκράτησε. Άλλαξε ταχύτητα κι έτριξε το σασμάν. Νόμισε πως αυτό θα σήμαινε αμέσως το τέλος του μαθήματος, όμως εκείνος γέλασε. «Όπα, με το μαλακό. Με το μαλακό. Συνέχισε» της είπε, κι εκείνη συνέχισε. Δεν της σχολίασε τον τρόπο που χειριζόταν το τιμόνι, ούτε πώς ο χειρισμός του τιμονιού την έκανε να ξεχνάει το γκάζι, έλεγε μόνο: «Συνέχισε, συνέχισε, στην πορεία σου, μη σου σβήσει η μηχανή».

«Πότε μπορώ να σταματήσω;» του είπε.

«Όχι πριν σου πω πώς».

Την άφησε να οδηγεί ώσπου βγήκαν από τη σήραγγα, και τότε της έδωσε οδηγίες για το φρένο. Μόλις σταμάτησε, η Γκρέις άνοιξε την πόρτα για ν' αλλάξουν θέση, όμως της είπε: «Όχι.

Μόνο για να πάρεις ανάσα. Σε λίγο θα δεις που θα σ' αρέσει». Κι όταν ξανάβαλαν μπρος, άρχισε να καταλαβαίνει πως ίσως και να 'χε δίκιο. Το στιγμιαίο κύμα αυτοπεποίθησής της παραλίγο να τους ρίξει στο χαντάκι. Παρ' όλα αυτά, εκείνος γελούσε όταν χρειάστηκε ν' αρπάξει το τιμόνι, και το μάθημα συνεχίστηκε.

Της φάνηκε πως μέχρι να την αφήσει να σταματήσει είχε οδηγήσει πολλά χιλιόμετρα, και πήραν κιόλας –αργά– και κάμποσες στροφές. Τότε της είπε ότι καλύτερα ν' αλλάξουν, γιατί δεν μπορούσε να προσανατολιστεί αν δεν οδηγούσε.

Τη ρώτησε πώς ένιωθε τώρα, και μολονότι έτρεμε σύγκορμη, του είπε: «Εντάξει».

Της έτριψε το μπράτσο από τον ώμο μέχρι τον αγκώνα και είπε: «Τι ψεύτρα». Αλλά δεν την άγγιξε εκτός απ' αυτό, δεν άφησε κανένα σημείο της να νιώσει ξανά το στόμα του.

Πρέπει να ξαναβρήκε την αίσθηση προσανατολισμού λίγα χιλιόμετρα αργότερα, όταν έφτασαν σ' ένα σταυροδρόμι, γιατί έστριψε αριστερά, και τα δέντρα αραίωσαν, κι εκείνοι ανέβηκαν έναν μακρύ λόφο από έναν κακοτράχαλο δρόμο. Κι έπειτα από λίγο έφτασαν σ' ένα χωριό ή τουλάχιστον σε μια συστάδα κτισμάτων στην άκρη του δρόμου. Εκεί υπήρχε μια εκκλησία κι ένα μαγαζί, και τα δύο κλειστά, δεν εξυπηρετούσαν τη βασική λειτουργία τους τουλάχιστον, αλλά προφανώς ζούσαν άνθρωποι μέσα, κρίνοντας από τα οχήματα γύρω τους και από τις αξιοθρήνητες κουρτίνες στα παράθυρα. Επίσης κάνα δυο σπίτια στην ίδια κατάσταση, και πίσω από ένα απ' αυτά ένας στάβλος που είχε καταρρεύσει η οροφή του, πολυκαιρισμένο βρόμικο σανό πρόβαλλε από τα σπασμένα δοκάρια του σαν να 'ταν τα πρησμένα σωθικά του.

Ο Νιλ έβγαλε μια πανηγυρική κραυγή βλέποντας αυτό το μέρος, αλλά δεν σταμάτησε.

«Τι ανακούφιση» είπε. «Τι – ανακούφιση. Τώρα ξέρω. Σ' ευχαριστώ».

«Εμένα;»

«Που μ' άφησες να σου μάθω να οδηγείς. Με χαλάρωσε».

«Σε χαλάρωσε;» είπε η Γκρέις. «Αλήθεια;»

«Στη ζωή μου». Ο Νιλ χαμογελούσε, αλλά δεν την κοίταξε. Ήταν απασχολημένος να κοιτάζει δεξιά κι αριστερά τα χωράφια που απλώνονταν κατά μήκος του δρόμου από την ώρα που βγήκε από το χωριό. Μιλούσε λες μόνος του.

«Αυτό είναι. Αυτό πρέπει να είναι. Τώρα ξέρουμε».

Και συνέχισε, μέχρι που έστριψε και μπήκε σ' ένα μονοπάτι το οποίο δεν πήγαινε ευθεία μπροστά αλλά ελισσόταν σ' ένα χωράφι, αποφεύγοντας βράχια και αγριοκυπαρίσσια. Στο τέλος του μονοπατιού ήταν ένα σπίτι σε κατάσταση ανάλογη με τα σπίτια του χωριού.

«Λοιπόν, εδώ μέσα» είπε «δεν θα σε πάρω μαζί μου, εδώ μέσα. Πέντε λεπτάκια θα κάνω».

Έκανε περισσότερο.

Η Γκρέις κάθισε στο αυτοκίνητο, στη σκιά του σπιτιού. Η πόρτα που οδηγούσε στο σπίτι ήταν ανοιχτή, κλειστή ήταν μόνο η πόρτα με τη σήτα. Η σήτα ήταν μπαλωμένη εδώ κι εκεί, καινούργιο σύρμα πλεγμένο μαζί με το παλιό. Κανείς δεν ήρθε να την περιεργαστεί, ούτε σκύλος. Και τώρα που το αυτοκίνητο είχε σταματήσει, η μέρα γέμισε με μιαν αφύσικη σιωπή. Αφύσικη γιατί θα περίμενες πως ένα απόγευμα τόσο καυτό θα ήταν γεμάτο με τους βόμβους, τα ζουζουνίσματα και τα τερετίσματα εντόμων στο γρασίδι, στους θάμνους των αγριοκυπαρισσιών. Ακόμα κι αν δεν τα έβλεπες πουθενά, ο ήχος τους έμοιαζε να βγαίνει απ' ό,τι φύτρωνε πάνω στη γη, ως πέρα στον ορίζοντα. Ήταν όμως πολύ περασμένη η εποχή, μπορεί πολύ περασμένη ακόμα και για ν' ακούσεις χήνες να κραυγάζουν πετώντας προς τον νότο. Όπως και να 'χει, δεν άκουγε τίποτα.

Ήταν σαν να βρίσκονταν στην κορυφή του κόσμου ή σε μια από τις κορυφές. Το χωράφι είχε κλίση απ' όπου και να κοιτούσες, τα δέντρα ολόγυρα φαίνονταν μόνο μισά αφού φύτρωναν χαμηλότερα.

Ποιον να ήξερε εκεί, ποιος να ζούσε σ' αυτό το σπίτι; Καμιά γυναίκα; Το είδος της γυναίκας που θα του άρεσε φαινόταν απίθανο να ζούσε σ' ένα τέτοιο μέρος, όμως δεν είχαν τέλος τα παράξενα που θα έβρισκε μπροστά της η Γκρέις σήμερα. Κανένα τέλος.

Κάποτε το σπίτι αυτό ήταν τούβλινο, κάποιος όμως είχε αρχίσει να κατεδαφίζει τους τούβλινους τοίχους. Οι ξύλινοι τοίχοι είχαν αποκαλυφθεί από κάτω, και τα τούβλα που πριν τους σκέπαζαν είχαν σωριαστεί πρόχειρα στην αυλή, ίσως για να τα πουλήσουν. Τα τούβλα που είχαν απομείνει σ' αυτό τον τοίχο του σπιτιού σχημάτιζαν διαγώνια γραμμή, μια σκάλα, και η Γκρέις, που δεν είχε τι να κάνει, έγειρε πίσω, έσπρωξε πίσω το κάθισμά της, για να τα μετρήσει. Το έκανε μισοαστεία μισοσοβαρά, έτσι όπως μαδάς τα πέταλα ενός λουλουδιού, όχι όμως με λόγια τόσο κραυγαλέα όσο το *Μ' αγαπάει δεν μ' αγαπάει*.

Τυχερή. Όχι. Τυχερή. Όχι. Αυτό μόνο τόλμησε.

Διαπίστωσε ότι ήταν δύσκολο να κρατήσει λογαριασμό για τούβλα βαλμένα έτσι σε ζιγκ ζαγκ, ιδίως αφού η γραμμή ίσιωνε πάνω από την πόρτα.

Ήξερε. Τι άλλο να ήταν; Το σπίτι κάποιου λαθρέμπορου αλκοόλ. Σκέφτηκε τον λαθρέμπορο στα μέρη της – έναν κάτωχρο, λιπόσαρκο άντρα, σκυθρωπό και καχύποπτο. Καθόταν στα σκαλιά του σπιτιού του μ' ένα τουφέκι τη νύχτα του Χαλοουίν. Κι έγραφε με μπογιά νούμερα στα κλαδιά των καυσόξυλων που ήταν στοιβαγμένα στο κατώφλι του για να το καταλάβει αν του έκλεβαν κανένα. Σκέφτηκε εκείνον –ή τούτον εδώ– να παίρνει έναν υπνάκο μες στη ζέστη στο βρόμικο αλλά συγυρισμένο δωμάτιό του (ήξερε πως θα ήταν έτσι από τα μπαλώματα στη σήτα). Να σηκώνεται μ' ένα

τρίξιμο από το ράντζο ή τον καναπέ που τον καλύπτει ένα λεκιασμένο πάπλωμα – μάλλον κάποια γυναίκα, συγγένισσά του, κάποια γυναίκα που έχει πεθάνει πια του το είχε φτιάξει καιρό πριν.

Όχι πως είχε μπει ποτέ σε σπίτι λαθρέμπορου, όμως στα μέρη της υπήρχαν λεπτές διαχωριστικές ανάμεσα στους τρόπους να βγάζεις το μεροκάματο που ήταν αξιοπρεπείς και σε αυτούς που δεν ήταν. Ήξερε πώς είχαν τα πράγματα.

Τι παράξενο που είχε σκεφτεί να παντρευτεί τον Μόρι. Σαν προδοσία θα ήταν. Προδοσία απέναντι στον εαυτό της. Η βόλτα με τον Νιλ όμως δεν ήταν προδοσία γιατί εκείνος ήξερε κάποια από τα πράγματα που ήξερε κι αυτή. Κι αυτή μάθαινε συνεχώς όλο και περισσότερα για κείνον.

Και τώρα στο κατώφλι τής φάνηκε πως έβλεπε τον θείο της, σκυμμένο και μπερδεμένο, να την κοιτάζει προσεχτικά, λες κι έλειπε χρόνια και χρόνια. Λες κι είχε υποσχεθεί να γυρίσει σπίτι κι έπειτα το ξέχασε, και σ' όλο εκείνο το διάστημα αυτός θα μπορούσε να έχει πεθάνει αλλά δεν πέθανε.

Προσπάθησε να του μιλήσει, όμως είχε χαθεί. Η Γκρέις ξυπνούσε, κινούνταν. Ήταν στο αυτοκίνητο μαζί με τον Νιλ, ξανά στον δρόμο. Την είχε πάρει ο ύπνος με το στόμα ανοιχτό και διψούσε. Εκείνος γύρισε μια στιγμή προς το μέρος της και η Γκρέις, ακόμα και με το ρεύμα αέρα που δημιουργούσε το αυτοκίνητο, πρόσεξε μια φρέσκια μυρωδιά ουίσκι.

Ήταν αλήθεια.

«Ξύπνησες; Κοιμόσουν βαθιά όταν βγήκα από κει μέσα» είπε. «Συγγνώμη – έπρεπε να είμαι κοινωνικός για λίγο. Πώς είναι η κύστη σου;»

Αυτό ήταν ένα πρόβλημα που το σκεφτόταν, για να είναι ειλικρινής, όταν σταμάτησαν στο σπίτι. Είχε δει μια τουαλέτα εκεί πίσω, πέρα από το σπίτι, αλλά ντράπηκε να βγει και να πάει μέχρι εκεί.

«Εδώ φαίνεται ό,τι πρέπει» της είπε και σταμάτησε το αυτοκίνητο. Η Γκρέις βγήκε έξω και περπάτησε ανάμεσα σε ανθισμένες χρυσόβεργες και αγριοκάροτα και αστροβότανα, για να καθίσει στις φτέρνες. Εκείνος στάθηκε ανάμεσα στα ίδια λουλούδια στην απέναντι πλευρά του δρόμου, με γυρισμένη την πλάτη. Όταν η Γκρέις γύρισε στο αυτοκίνητο είδε το μπουκάλι στο πάτωμα πλάι στα πόδια της. Περισσότερο από το ένα τρίτο του περιεχομένου του φαινόταν να έχει ήδη φύγει.

Την είδε να κοιτάζει.

«Α, μη φοβάσαι» είπε. «Απλώς έριξα λιγάκι εδώ μέσα». Έδειξε ένα φλασκί. «Πιο εύκολο όταν οδηγώ».

Στο πάτωμα ήταν κι άλλη μια κόκα κόλα. Της είπε να κοιτάξει στο ντουλαπάκι να βρει το ανοιχτήρι.

«Είναι κρύα» του είπε έκπληκτη.

«Κατάψυξη. Κόβουν πάγο από τις λίμνες τον χειμώνα και τον αποθηκεύουν σε πριονίδι. Αυτός τον φυλάει κάτω από το σπίτι».

«Μου φάνηκε πως είδα τον θείο μου στο κατώφλι εκείνου του σπιτιού» του είπε. «Αλλά ονειρευόμουν».

«Μπορείς να μου πεις για τον θείο σου. Πες μου για κει που ζεις. Τη δουλειά σου. Ό,τι να 'ναι. Μ' αρέσει να σ' ακούω να μιλάς».

Η φωνή του είχε αποκτήσει καινούργια δύναμη και το πρόσωπό του είχε αλλάξει, αλλά δεν είχε τη μανιακή λάμψη που δίνει το μεθύσι. Απλώς σαν να ήταν άρρωστος νωρίτερα –όχι τρομερά άρρωστος, απλώς πεσμένος, αδιάθετος– και τώρα να ήθελε να σε διαβεβαιώσει ότι ήταν καλύτερα. Καπάκωσε το φλασκί, το άφησε κάτω και της έπιασε το χέρι. Το κράτησε απαλά, το έσφιξε συντροφικά.

«Είναι πολύ μεγάλος» είπε η Γκρέις. «Στην πραγματικότητα είναι μεγαλοθείος μου. Είναι πλέχτης – πλέκει καρέκλες δηλαδή. Δεν μπορώ να σου το εξηγήσω, αλλά θα μπορούσα να σου δείξω αν είχαμε μια καρέκλα για πλέξιμο –»

«Δεν βλέπω καμιά».

Η Γκρέις γέλασε. «Είναι βαρετό, αλήθεια» είπε.

«Πες μου τότε τι σ' ενδιαφέρει. Τι σ' ενδιαφέρει;»

«Εσύ μ' ενδιαφέρεις» του είπε.

«Α. Τι σ' ενδιαφέρει σ' εμένα;» Το χέρι του ξεγλίστρησε μακριά.

«Αυτό που κάνεις τώρα» είπε η Γκρέις αποφασιστικά. «Γιατί».

«Θες να πεις που πίνω; Γιατί πίνω;» Το καπάκι βγήκε πάλι από το φλασκί. «Γιατί δεν με ρωτάς;»

«Γιατί ξέρω τι θα έλεγες».

«Τι, δηλαδή; Τι θα έλεγα;»

«Θα έλεγες, τι άλλο να κάνω; Ή κάτι τέτοιο».

«Σωστό αυτό» της είπε. «Αυτό περίπου θα έλεγα. Τέλος πάντων, μετά θα προσπαθούσες να μου πεις γιατί κάνω λάθος».

«Όχι» είπε η Γκρέις. «Δεν θα προσπαθούσα».

Όταν το είπε αυτό, ένιωσε να κρυώνει. Πίστευε πως μιλούσε σοβαρά, τώρα όμως είδε ότι προσπαθούσε να τον εντυπωσιάσει με αυτές τις απαντήσεις, προσπαθούσε να δείξει πως ήταν περπατημένη σαν κι αυτόν, και μέσα σ' όλα αυτά είχε φτάσει σε τούτη τη βαθύτερη αλήθεια. Τούτη την έλλειψη ελπίδας – γνήσια, λογική και αιώνια.

«Δεν θα προσπαθούσες;» είπε ο Νιλ. «Όχι. Δεν θα προσπαθούσες. Τι ανακούφιση. Είσαι ανακούφιση, Γκρέις».

Σε λιγάκι είπε: «Ξέρεις – νυστάζω. Μόλις βρούμε ένα καλό σημείο θα κάνω στην άκρη και θα πέσω για ύπνο. Για λίγο μόνο. Δεν σε πειράζει αυτό, έτσι;»

«Όχι. Νομίζω ότι πρέπει να το κάνεις».

«Θα με προσέχεις;»

«Ναι».

«Ωραία».

Το σημείο που βρήκε ήταν σε μια μικρή πόλη που την έλεγαν Φόρτσουν. Είχε ένα πάρκο στις παρυφές της, πλάι σ' ένα ποτάμι

και σ' έναν χαλικόστρωτο χώρο για αυτοκίνητα. Ο Νιλ έκανε το κάθισμα πίσω κι αποκοιμήθηκε αμέσως. Είχε σουρουπώσει όπως γινόταν αυτή την εποχή, γύρω στην ώρα του βραδινού, που αποδείκνυε πως τελικά η μέρα δεν ήταν καλοκαιρινή. Δεν είχε περάσει πολλή ώρα που κάποιοι έκαναν εδώ εορταστικό πικνίκ –ακόμη ανέβαινε λίγος καπνός από την ψησταριά– και στην ατμόσφαιρα πλανιόταν μυρωδιά χάμπουργκερ. Η μυρωδιά δεν έφερνε ακριβώς πείνα στην Γκρέις – της έφερνε στον νου άλλες φορές που πεινούσε.

Ο Νιλ αποκοιμήθηκε αμέσως και η Γκρέις βγήκε έξω. Λίγη σκόνη είχε καθίσει πάνω της με όλα τα σταμάτα ξεκίνα του μαθήματος οδήγησης. Έπλυνε μπράτσα, χέρια και πρόσωπο όσο καλύτερα μπορούσε σε μια εξωτερική βρύση. Έπειτα, προσέχοντας το κομμένο πόδι της, περπάτησε αργά μέχρι την όχθη του ποταμού, είδε πόσο ρηχός ήταν, τις καλαμιές που έσκιζαν την επιφάνεια. Μια πινακίδα εκεί πέρα προειδοποιούσε ότι στο μέρος αυτό απαγορεύονταν οι βωμολοχίες, η προσβολή των ηθών και η χυδαία γλώσσα και ότι οι παραβάτες θα τιμωρούνταν.

Δοκίμασε τις κούνιες που έβλεπαν δυτικά. Όπως τιναζόταν ψηλά, κοίταξε τον καθαρό ουρανό – αχνοπράσινο, ξέθωρο χρυσό και έντονο ροζ στεφάνωναν τον ορίζοντα. Ο αέρας είχε ήδη αρχίσει να κρυώνει.

Νόμιζε πως είχε να κάνει με τη σωματική επαφή. Στόματα, γλώσσες, δέρμα, κορμιά, κόκαλα να χτυπάνε πάνω σε κόκαλα. Ξάναμμα. Πάθος. Δεν ήταν όμως γι' αυτό που τους προόριζε η μοίρα, όχι, καθόλου. Αυτό ήταν παιχνιδάκι σε σχέση με το πόσο τον ήξερε, πόσο βαθιά μέσα του είχε δει πια.

Αυτό που είχε δει ήταν το τέλος. Σαν να βρισκόταν στην άκρη ενός ακύμαντου, σκοτεινού όγκου νερού που απλωνόταν ως εκεί που φτάνει το μάτι. Κρύου, ακύμαντου νερού. Και να παρατηρούσε αυτό το σκοτεινό, κρύο, ακύμαντο νερό, και να 'ξερε πως αυτό ήταν, δεν υπήρχε τίποτ' άλλο.

Δεν έφταιγε το ποτό. Το ίδιο πράγμα θα καραδοκούσε διαρκώς, ό,τι κι αν γινόταν. Το ποτό, η ανάγκη για ποτό – ήταν απλώς κάποιου είδους αντιπερισπασμός, όπως κι όλα τ' άλλα.

Γύρισε στο αυτοκίνητο και προσπάθησε να τον ξυπνήσει. Εκείνος σάλεψε, αλλά δεν ξυπνούσε. Έτσι κι εκείνη έκανε βόλτες για να μείνει ζεστή και για να εξασκηθεί στο πώς να κινεί πιο εύκολα το πόδι της – συνειδητοποίησε τώρα ότι θα δούλευε ξανά, θα σέρβιρε πρωινό, την άλλη μέρα το πρωί.

Δοκίμασε άλλη μια φορά, μιλώντας του επίμονα. Εκείνος απάντησε με κάμποσες υποσχέσεις και μουρμουρητά, αλλά για άλλη μια φορά αποκοιμήθηκε. Όταν σκοτείνιασε εντελώς, η Γκρέις τα είχε πια παρατήσει. Τώρα που είχε πέσει το κρύο της νύχτας, κάποια άλλα γεγονότα ξεκαθάρισαν στο μυαλό της. Ότι δεν γινόταν να μείνουν εδώ, ότι εν τέλει ζούσαν ακόμη στον κόσμο. Ότι έπρεπε να γυρίσει στο Μπέιλις Φολς.

Με κάποια δυσκολία τον έφερε στη θέση του συνοδηγού. Αν αυτό δεν τον ξυπνούσε, ήταν σαφές ότι τίποτα άλλο δεν θα μπορούσε. Της πήρε λίγη ώρα να καταλάβει πώς άναβαν τα φώτα, κι έπειτα άρχισε να μετακινεί το αυτοκίνητο, αδέξια, αργά, πίσω στον δρόμο.

Δεν είχε ιδέα πού να πάει και στον δρόμο δεν υπήρχε ψυχή να ρωτήσει. Απλώς συνέχισε να οδηγεί στην αντίθετη κατεύθυνση από την πόλη, κι εκεί, δόξα τω Θεώ, υπήρχε μια πινακίδα που έδειχνε τον δρόμο, μεταξύ άλλων, για το Μπέιλις Φολς. Μόνο δεκαπέντε χιλιόμετρα.

Οδήγησε στη λεωφόρο διπλής κατεύθυνσης με ταχύτητα που δεν ξεπερνούσε τα πενήντα χιλιόμετρα την ώρα. Είχε ελάχιστη κίνηση. Μια δυο φορές ένα αυτοκίνητο την προσπέρασε κορνάροντας, και τα ελάχιστα που έρχονταν από την άλλη κόρναραν κι αυτά. Στη μια περίπτωση μάλλον ήταν γιατί πήγαινε τόσο αργά, και στην άλλη γιατί δεν ήξερε πώς να χαμηλώσει τα φώτα. Τέλος

πάντων. Δεν μπορούσε να σταματήσει για να πάρει κουράγιο μες στη μέση του δρόμου. Το μόνο που μπορούσε να κάνει ήταν να συνεχίσει, όπως της είχε πει εκείνος. Να συνεχίσει.

Στην αρχή δεν αναγνώρισε το Μπέιλις Φολς, έτσι όπως το βρήκε τυχαία με αυτό τον πρωτόγνωρο τρόπο. Όταν το αναγνώρισε, φοβήθηκε περισσότερο απ' όσο είχε φοβηθεί στα δεκαπέντε χιλιόμετρα που προηγήθηκαν. Άλλο είναι να οδηγείς σε άγνωστη περιοχή κι άλλο να στρίβεις για να μπεις στις πύλες του πανδοχείου.

Ήταν ξύπνιος όταν η Γκρέις σταμάτησε στο πάρκινγκ. Δεν έδειξε καμιά έκπληξη που βρίσκονταν εκεί, ούτε που έκανε τέτοιο πράγμα η Γκρέις. Στην πραγματικότητα, της είπε, το κορνάρισμα τον είχε ξυπνήσει χιλιόμετρα πριν, όμως έκανε ότι ακόμη κοιμόταν, γιατί το σημαντικό ήταν να μην την ξαφνιάσει. Καθόλου δεν είχε ανησυχήσει. Ήξερε ότι η κοπέλα θα τα κατάφερνε.

Τον ρώτησε αν ήταν αρκετά ξύπνιος για να οδηγήσει τώρα.

«Εντελώς ξύπνιος. Φρέσκος, φρέσκος».

Της είπε να βγάλει το πόδι της από το σανδάλι και το ψαχούλεψε και το πίεσε εδώ κι εκεί πριν πει: «Ωραία. Δεν είναι ζεστό. Δεν πρήστηκε. Το μπράτσο σου πονάει; Ίσως να μην πονέσει». Την πήγε μέχρι την πόρτα και την ευχαρίστησε για την παρέα της. Η Γκρέις ακόμη απορούσε που γύρισε πίσω σώα και ασφαλής. Ούτε που κατάλαβε πως ήταν ώρα να πουν αντίο.

Μέχρι και αυτή την ημέρα, δεν ξέρει αν αυτά τα λόγια ειπώθηκαν ή αν απλώς την έπιασε, τύλιξε τα χέρια του γύρω της, την κράτησε τόσο σφιχτά, με τόση συνεχή, εναλλασσόμενη πίεση που ήταν σαν πάνω από δυο χέρια να την αγκάλιαζαν, σαν να τη σκέπαζε ολόκληρη, δυνατό κι ελαφρύ το σώμα του, διεκδικητικό και αποπεμπτικό την ίδια στιγμή, σαν να της έλεγε πως έκανε λάθος που τον εγκατέλειπε, τα πάντα ήταν πιθανά, αλλά πάλι πως δεν έκανε λάθος, είχε σκοπό να χαράξει πάνω της το σημάδι του και να φύγει.

Νωρίς το πρωί, χτύπησε ο διευθυντής την πόρτα του κοιτώνα και φώναξε την Γκρέις.

«Κάποιος είναι στο τηλέφωνο» είπε. «Μην κάνεις τον κόπο, ήθελαν μόνο να μάθουν αν είσαι εδώ. Είπα θα πάω να δω. Εντάξει τώρα».

Ο Μόρι θα ήταν, σκέφτηκε. Ένας απ' αυτούς, τέλος πάντων. Αλλά μάλλον ο Μόρι. Τώρα θα έπρεπε να αντιμετωπίσει τον Μόρι.

Όταν κατέβηκε να σερβίρει τα πρωινά –φορώντας τα πάνινα παπούτσια της– άκουσε για το δυστύχημα. Ένα αυτοκίνητο είχε πέσει σ' ένα στήριγμα γέφυρας στα μισά του δρόμου για τη λίμνη Λιτλ Σάμποτ. Το είχε εμβολίσει, είχε γίνει σμπαράλια και είχε πιάσει φωτιά. Δεν είχε άλλα αυτοκίνητα τριγύρω, και προφανώς ούτε επιβάτες. Η αναγνώριση του οδηγού θα έπρεπε να γίνει από τα οδοντιατρικά αρχεία. Ή πιθανόν και να είχε γίνει αυτή την ώρα.

«Τι φριχτός τρόπος» είπε ο διευθυντής. «Δεν κόβεις το λαρύγγι σου καλύτερα».

«Μπορεί να ήταν ατύχημα» είπε η μαγείρισσα, που ήταν φύσει αισιόδοξη. «Μπορεί απλώς να τον πήρε ο ύπνος».

«Ναι. Πώς».

Το μπράτσο της πονούσε τώρα σαν να είχε δεχτεί άσχημο χτύπημα. Δεν μπορούσε να ισορροπήσει τον δίσκο, αναγκάστηκε να τον κρατήσει μπροστά της και με τα δυο χέρια.

Δεν χρειάστηκε να αντιμετωπίσει τον Μόρι πρόσωπο με πρόσωπο. Της έγραψε γράμμα.

Πες μόνο ότι σ' έβαλε να το κάνεις. Πες μόνο ότι δεν ήθελες να πας.

Του απάντησε με τρεις λέξεις. *Ήθελα να πάω*. Θα πρόσθετε *Λυπάμαι*, αλλά σταμάτησε.

Ο κύριος Τράβερς ήρθε στο πανδοχείο να τη δει. Ήταν ευγενικός

και τυπικός, σταθερός, ψυχρός, όχι αγενής. Τον είδε τώρα σε συνθήκες που επέτρεπαν να φανεί η αξία του. Ένας άντρας που μπορούσε ν' αναλάβει τα ηνία, που μπορούσε να τακτοποιήσει τα πράγματα. Της είπε ότι ήταν πολύ θλιβερό, ήταν όλοι πολύ στενοχωρημένοι, αλλά πως ο αλκοολισμός είναι τρομερό πράγμα. Όταν θα ήταν λίγο καλύτερα η κυρία Τράβερς θα την πήγαινε ένα ταξίδι, διακοπές, κάπου ζεστά.

Έπειτα είπε ότι έπρεπε να φύγει, είχε ένα σωρό δουλειές. Όπως της έσφιγγε το χέρι για αντίο, της έχωσε μέσα έναν φάκελο.

«Ελπίζουμε και οι δυο να τον χρησιμοποιήσεις σωστά» είπε.

Η επιταγή ήταν για χίλια δολάρια. Αμέσως σκέφτηκε να τη στείλει πίσω ή να τη σκίσει, και καμιά φορά ακόμα και σήμερα σκέφτεται πως θα ήταν σπουδαίο να το είχε κάνει. Στο τέλος, βέβαια, δεν μπόρεσε. Εκείνες τις μέρες ήταν αρκετά χρήματα για να σου εξασφαλίσουν ένα ξεκίνημα στη ζωή.

Ανομήματα

ΒΓΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΓΥΡΩ ΣΤΑ ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ – ο Χάρι και η Ντελφίν στο μπροστινό κάθισμα και η Αϊλίν με τη Λόρεν στο πίσω. Ο ουρανός ήταν καθαρός και τα κλαδιά ήταν γυμνά από χιόνι, το οποίο όμως δεν είχε λιώσει κάτω από τα δέντρα ούτε στα βράχια που προεξείχαν στην άκρη του δρόμου. Ο Χάρι σταμάτησε το αυτοκίνητο πλάι σε μια γέφυρα.

«Εδώ είναι μια χαρά».

«Μπορεί να μας δει κανείς εδώ πέρα» είπε η Αϊλίν. «Μπορεί να σταματήσουν να δουν τι σκαρώνουμε».

Ο Χάρι έβαλε ξανά μπρος. Έστριψαν στο πρώτο επαρχιακό δρομάκι, όπου βγήκαν όλοι από το αυτοκίνητο και κατέβηκαν προσεχτικά ως την όχθη, ήταν λίγος δρόμος, ανάμεσα σε μαύρους δαντελωτούς κέδρους. Ακούστηκε ένα ελαφρύ τρίξιμο στο χιόνι, μολονότι το έδαφος από κάτω ήταν μαλακό και λασπωμένο. Η Λόρεν φορούσε ακόμη τις πιτζάμες της κάτω από το παλτό, αλλά η Αϊλίν της είχε πει να βάλει έτσι κι αλλιώς τις μπότες της.

«Εντάξει εδώ;» είπε η Αϊλίν.

«Δεν είναι πολύ μακριά από τον δρόμο» είπε ο Χάρι.

«Είναι αρκετά μακριά».

Ήταν η χρονιά αφότου ο Χάρι είχε παρατήσει τη δουλειά του σε ένα ειδησεογραφικό περιοδικό γιατί είχε πάθει υπερκόπωση. Είχε αγοράσει την εβδομαδιαία εφημερίδα αυτής της μικρής πόλης που τη θυμόταν από τα παιδικά του χρόνια. Η οικογένειά του είχε παλιά ένα εξοχικό σε μια από τις μικρές λίμνες εδώ γύρω κι εκείνος θυμόταν ότι ήπιε την πρώτη του μπίρα στο ξενοδοχείο της κεντρικής οδού. Με την Αϊλίν και τη Λόρεν πήγαν εκεί για δείπνο την πρώτη τους Κυριακή βράδυ στην πόλη.

Όμως το μπαρ ήταν κλειστό. Ο Χάρι και η Αϊλίν αναγκάστηκαν να πιουν νερό.

«Πώς κι έτσι;» είπε η Αϊλίν.

Ο Χάρι σήκωσε τα φρύδια προς τον ιδιοκτήτη του ξενοδοχείου, που ήταν και γκαρσόνι.

«Κυριακή;» είπε.

«Δεν έχω άδεια». Ο ιδιοκτήτης είχε βαριά –και μάλλον υπεροπτική– προφορά. Φορούσε πουκάμισο και γραβάτα, ζακέτα και παντελόνι που έμοιαζαν σαν να είχαν μεγαλώσει μαζί του – όλα μαλακά, ζαρωμένα, κομπιασμένα, σαν εξωτερική στιβάδα του δέρματος που μαδούσε και γκριζάριζε, όπως δηλαδή θα ήταν και το πραγματικό του δέρμα από κάτω.

«Καμιά σχέση με παλιά» είπε ο Χάρι, κι όταν ο άντρας δεν απάντησε συνέχισε παραγγέλνοντας ροσμπίφ για όλους.

«Φιλικός» είπε ο Χάρι. «Θέμα κουλτούρας. Δεν νιώθουν υποχρεωμένοι να χαμογελούν όλη την ώρα». Τους έδειξε διάφορα πράγματα που είχαν μείνει ακριβώς τα ίδια στην αίθουσα: το ψηλό ταβάνι, τον αργοκίνητο ανεμιστήρα, ακόμα και μια σκοτεινή ελαιογραφία – ένα κυνηγόσκυλο που είχε στο στόμα ένα πουλί με φτερά στο χρώμα της σκουριάς.

Μπήκαν και κάτι άλλοι πελάτες. Οικογενειακή γιορτή. Κοριτσάκια με λουστρίνια και τριζάτα βολάν, ένα μωρό που έκανε ασταθή βηματάκια, ένας έφηβος με κοστούμι, μισοπεθαμένος

από ντροπή, διάφοροι γονείς και γονείς γονιών – ένας λιπόσαρκος αφηρημένος γέροντας και μια γερόντισσα γερμένη στο πλάι σ' ένα αναπηρικό καροτσάκι, που φορούσε κορσάζ. Όποια και να 'παιρνες από τις γυναίκες με τα εμπριμέ φορέματά τους θα ήταν τέσσερις φορές σαν την Αϊλίν.

«Επέτειος γάμου» ψιθύρισε ο Χάρι.

Καθώς έφευγαν, έκανε στάση για να συστηθεί και να συστήσει την οικογένειά του, να τους πει ότι ήταν ο καινούργιος ιδιοκτήτης της εφημερίδας και να δώσει τις ευχές του. Ήλπιζε ότι δεν θα είχαν αντίρρηση να σημειώσει τα ονόματά τους. Ο Χάρι ήταν ένας άντρας με ανοιχτό πρόσωπο, παιδικό στιλ, μαυρισμένο δέρμα και γυαλιστερά ανοιχτοκάστανα μαλλιά. Η λάμψη της ευεξίας του και της γενικής του αποδοχής απλώθηκε στο τραπέζι – μολονότι ίσως όχι στον έφηβο ή στο γέρικο ζευγάρι. Ρώτησε πόσον καιρό ήταν παντρεμένοι αυτοί οι δυο και του είπαν εξήντα πέντε χρόνια.

«Εξήντα πέντε χρόνια» φώναξε ο Χάρι, ζαλισμένος με αυτή τη σκέψη. Ρώτησε αν μπορούσε να φιλήσει τη νύφη και το έκανε, αγγίζοντας με τα χείλη τον μακρύ λοβό του αυτιού της όπως εκείνη έγειρε το κεφάλι στο πλάι.

«Τώρα πρέπει εσύ να φιλήσεις τον γαμπρό» είπε στην Αϊλίν, που χαμογέλασε με σφιγμένα χείλη και έδωσε στον γέροντα ένα πεταχτό φιλί στην κορυφή του κεφαλιού του.

Ο Χάρι ρώτησε τη συνταγή για έναν ευτυχισμένο γάμο.

«Η μαμά δεν μπορεί να μιλήσει» είπε μια από τις μεγαλόσωμες γυναίκες. «Να ρωτήσω όμως τον μπαμπά». Φώναξε στο αυτί του πατέρα της: «Η συμβουλή σου για έναν ευτυχισμένο γάμο;».

Εκείνος σούφρωσε το πρόσωπό του κατεργάρικα.

«Πάτα τηνε κάτω κι άσ' τηνα».

Όλοι οι μεγάλοι γέλασαν και ο Χάρι είπε: «Ωραία. Θα γράψω απλώς ότι πρέπει πάντα να φροντίζεις να συμφωνείς με τη γυναίκα σου».

Έξω πια, η Αϊλίν είπε: «Πώς τα καταφέρνουν και χοντραίνουν έτσι; Δεν το καταλαβαίνω. Πρέπει να τρως μέρα νύχτα για να χοντρύνεις έτσι».

«Παράξενο» είπε ο Χάρι.

«Τα φασολάκια ήταν κονσέρβας» είπε η Αϊλίν. «Αύγουστο μήνα. Τώρα δεν είναι η εποχή τους; Κι εδώ, μες στην εξοχή, που υποτίθεται ότι καλλιεργούν διάφορα;»

«Πιο παράξενο από παράξενο» είπε εκείνος χαρούμενα.

Σχεδόν αμέσως έγιναν αλλαγές στο ξενοδοχείο. Στην πρώην τραπεζαρία μπήκε ψευδοροφή – τετράγωνα χαρτόνια στηριγμένα σε μεταλλικές λωρίδες. Τα μεγάλα στρογγυλά τραπέζια αντικαταστάθηκαν από μικρά τετράγωνα τραπεζάκια και οι βαριές ξύλινες καρέκλες από ελαφριές μεταλλικές με δερμάτινα καθίσματα καλυμμένα με πλαστικό. Λόγω της χαμηλωμένης οροφής, τα παράθυρα έπρεπε να μικρύνουν και να γίνουν χαμηλά παραλληλόγραμμα. Μια πινακίδα νέον σε ένα από αυτά έγραφε ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΑΤΕ ΚΑΦΕ.

Ο ιδιοκτήτης, που τον έλεγαν κύριο Παλατζιάν, δεν χαμογελούσε ποτέ και δεν έλεγε λέξη παραπάνω απ' όσο έπρεπε σε κανέναν, παρά την πινακίδα.

Τι σημασία είχε, το καφέ γέμιζε με πελάτες το μεσημέρι, ή αργά το απόγευμα. Οι πελάτες ήταν σχολειαρόπαιδα, κυρίως μαθητές γυμνασίου. Επίσης, κάποια παιδιά μεγάλων τάξεων του δημοτικού. Η μεγάλη ατραξιόν του χώρου ήταν ότι όλοι μπορούσαν να καπνίσουν εκεί. Όχι πως μπορούσες ν' αγοράσεις τσιγάρα αν έδειχνες κάτω από δεκάξι. Ο κύριος Παλατζιάν ήταν αυστηρός ως προς αυτό. *Όχι εσύ*, έλεγε με τη βαριά, ανόρεχτη φωνή του. *Όχι εσύ*.

Τώρα πια είχε πάρει μια γυναίκα στη δούλεψή του, κι αν κάποιος πολύ μικρός δοκίμαζε ν' αγοράσει τσιγάρα από κείνην, γελούσε.

«Ποιον δουλεύεις, ομορφούλη».

Όποιος όμως ήταν δεκάξι χρονών ή παραπάνω μπορούσε να μαζέψει λεφτά από τους μικρότερους και ν' αγοράσει καμιά δεκαριά πακέτα.

Το γράμμα του νόμου, έλεγε ο Χάρι.

Ο Χάρι σταμάτησε να τρώει για μεσημέρι εκεί –είχε πάρα πολύ θόρυβο–, αλλά συνέχισε να πηγαίνει για πρωινό. Ήλπιζε ότι μια μέρα ο κύριος Παλατζιάν θα ξεπάγωνε και θα του έλεγε την ιστορία της ζωής του. Ο Χάρι κρατούσε έναν φάκελο γεμάτο ιδέες για βιβλία και πάντα ήταν στη γύρα για ιστορίες ζωής. Κάποιος όπως ο κύριος Παλατζιάν –ή ακόμα όπως εκείνη η χοντρή, τρομαχτική γκαρσόνα, έλεγε– μπορούσε να κρύβει μια σύγχρονη τραγωδία ή μια περιπέτεια που θα γινόταν μπεστ σέλερ.

Η ουσία στη ζωή, είχε πει ο Χάρι στη Λόρεν, ήταν να ζεις με ενδιαφέρον στον κόσμο. Να κρατάς τα μάτια σου ανοιχτά και να βλέπεις τις πιθανότητες –να βλέπεις την ανθρωπότητα– σε όποιον γνωρίζεις. Να έχεις επίγνωση. Αν είχε κάτι να της διδάξει ήταν αυτό. *Να έχεις επίγνωση*.

Η Λόρεν έφτιαχνε μόνη το πρωινό της, συνήθως δημητριακά με σιρόπι σφενταμιού αντί για γάλα. Η Αϊλίν έπαιρνε τον καφέ της στο κρεβάτι και τον έπινε αργά. Δεν ήθελε να μιλάει. Έπρεπε να πάρει μπρος για να αντιμετωπίσει τη μέρα, τη δουλειά στο γραφείο της εφημερίδας. Όταν πια είχε πάρει επαρκώς μπρος –καμιά φορά αφού είχε φύγει για το σχολείο η Λόρεν–, σηκωνόταν από το κρεβάτι, έκανε ντους και φορούσε κάποιο από τα χαλαρά προκλητικά της σύνολα. Όσο προχωρούσε το φθινόπωρο, τα ρούχα αυτά ήταν συνήθως ένα φαρδύ πουλόβερ, μια κοντή δερμάτινη φούστα και καλσόν σε φωτεινά χρώματα. Όπως και ο κύριος Παλατζιάν, έτσι και η Αϊλίν κατάφερνε εύκολα να δείχνει διαφορετική από οποιονδήποτε άλλον σ' αυτή την πόλη, όμως σε αντίθεση μ' εκείνον ήταν όμορφη, με τα κοντοκομμένα μαύρα μαλλιά,

τα λεπτά σαν θαυμαστικά χρυσά σκουλαρίκια της και τις αχνομόβ βλεφαρίδες. Ο τρόπος της στην εφημερίδα ήταν κοφτός και η έκφρασή της απόμακρη, όμως αυτό το αντιστάθμιζαν στρατηγικά, ζωηρά χαμόγελα.

Είχαν νοικιάσει ένα σπίτι στην άκρη της πόλης. Ακριβώς πέρα από την πίσω αυλή τους άρχιζε η ιδανική για εξορμήσεις ύπαιθρος, με στρογγυλά βράχια και γρανιτένιες πλαγιές, βαλτοτόπια με κέδρους, μικρές λίμνες με μια μεταβατική δασική ζώνη από λεύκες, σφενταμιές, λάρικες και ερυθρελάτες. Ο Χάρι λάτρευε αυτό το μέρος. Έλεγε ότι μπορεί να ξυπνήσουν ένα πρωί και να δουν καμιάν άλκη στην πίσω αυλή. Η Λόρεν γυρνούσε σπίτι μετά το σχολείο όταν ο ήλιος ήδη χαμήλωνε στον ουρανό και η γλυκιά ζέστη της φθινοπωρινής μέρας αποδεικνυόταν απατηλή. Το σπίτι ήταν κρύο και μύριζε από το βραδινό της προηγουμένης, τους μπαγιάτικους κόκκους καφέ και τα σκουπίδια που ήταν δική της δουλειά να βγάζει. Ο Χάρι έφτιαχνε λίπασμα από κομπόστ – του χρόνου σκόπευε να έχει λαχανόκηπο. Η Λόρεν κουβαλούσε τον κουβά με τα φλούδια, τα φαγωμένα μήλα, τους κόκκους του καφέ, τα αποφάγια, στην άκρη του δάσους, απ' όπου μπορεί να εμφανιζόταν καμιά άλκη ή καμιά αρκούδα. Τα φύλλα της λεύκας είχαν κιτρινίσει, οι λάρικες είχαν χνουδωτά πορτοκαλί αγκάθια σε αντίθεση με τα σκούρα αειθαλή. Πετούσε τα σκουπίδια και τους έριχνε από πάνω χώμα και κομμένο γρασίδι με το φτυάρι, όπως της είχε δείξει ο Χάρι.

Η ζωή της ήταν πολύ διαφορετική τώρα πια απ' ό,τι ήταν μόλις πριν από μερικές εβδομάδες, όταν αυτή, ο Χάρι και η Αϊλίν πήγαιναν με το αυτοκίνητο σε κάποια από τις λίμνες για μπάνιο τα καυτά απογεύματα. Αργότερα, το βράδυ, έκαναν με τον Χάρι περιπετειώδεις βόλτες εδώ κι εκεί στην πόλη, ενώ η Αϊλίν έτριβε και έβαφε και περνούσε ταπετσαρία στο σπίτι, ισχυριζόμενη ότι μόνη της μπορούσε να το κάνει καλύτερα και γρηγορότερα. Το

μόνο που ήθελε από τον Χάρι να κάνει ήταν να πάει όλες του τις κούτες με τα χαρτιά του, και το ερμάρι, και το γραφείο του, σ' ένα ποντικοφαγωμένο δωματιάκι στο υπόγειο, να μην είναι στα πόδια της. Η Λόρεν τον είχε βοηθήσει.

Σήκωσε ένα χαρτόκουτο που ήταν αλλόκοτα ελαφρύ κι έμοιαζε να έχει μέσα κάτι μαλακό, όχι σαν χαρτί, πιο πολύ σαν ρούχα ή νήματα. Με το που είπε «Τι είναι αυτό;», ο Χάρι την είδε να το κρατάει και είπε «Έι». Έπειτα είπε: «Ω Θεέ μου».

Της πήρε το κουτί από τα χέρια και το έβαλε σ' ένα συρτάρι του ερμαριού, που το έκλεισε με θόρυβο. «Ω Θεέ μου» είπε ξανά.

Σχεδόν ποτέ άλλοτε δεν της είχε μιλήσει τόσο απότομα και οργισμένα. Κοίταξε γύρω του λες και κάποιος τους παρακολουθούσε και χτύπησε τα χέρια στο παντελόνι του.

«Συγγνώμη» είπε. «Δεν περίμενα να το πάρεις εσύ αυτό». Ακούμπησε τους αγκώνες στο ερμάρι και ακούμπησε το μέτωπο στα χέρια του.

«Λοιπόν» είπε. «Λοιπόν, Λόρεν. Θα μπορούσα να σκαρφιστώ κανένα ψέμα να σου πω, αλλά θα σου πω την αλήθεια. Γιατί πιστεύω ότι στα παιδιά πρέπει να λέμε την αλήθεια. Τουλάχιστον από την εποχή που φτάνουν στην ηλικία σου και μετά, έτσι πρέπει. Αλλά σ' αυτή την περίπτωση πρέπει να κρατηθεί μυστικό. Εντάξει;»

«Εντάξει» είπε η Λόρεν. Κάτι μέσα της την έκανε ήδη να εύχεται να μην της πει ο Χάρι.

«Εκεί μέσα έχει στάχτες» είπε ο Χάρι. Η φωνή του χαμήλωσε περίεργα όταν είπε *στάχτες*. «Όχι κανονικές στάχτες. Στάχτες αποτέφρωσης ενός μωρού. Αυτό το μωρό πέθανε πριν γεννηθείς. Εντάξει; Κάθισε».

Η Λόρεν κάθισε σε μια στοίβα σημειωματάρια με σκληρό εξώφυλλο που περιείχαν τα γραπτά του Χάρι. Εκείνος σήκωσε το κεφάλι και την κοίταξε.

«Κοίτα – αυτό που σου λέω είναι πολύ στενάχωρο για την Αϊλίν και γι' αυτό πρέπει να μείνει μυστικό. Γι' αυτό δεν το έμαθες ποτέ, γιατί η Αϊλίν δεν αντέχει να της το θυμίζουν. Καταλαβαίνεις τώρα;»

Του είπε αυτό που έπρεπε να του πει. Ναι.

«Ωραία λοιπόν – αυτό που συνέβη ήταν πως πριν κάνουμε εσένα, κάναμε αυτό το μωρό. Κοριτσάκι ήταν, κι όταν ήταν ακόμα πολύ μικρούλι το μωρό, η Αϊλίν έμεινε έγκυος. Κι αυτό ήταν τρομερό σοκ για κείνη γιατί μόλις τότε καταλάβαινε τι τρομερή δουλειά είναι ένα μωρό και να την τώρα, να μην κοιμάται καθόλου και να κάνει εμετούς γιατί είχε πρωινές ζαλάδες. Κι όχι μόνο πρωινές, πρωί, μεσημέρι και *βράδυ* ήταν οι ζαλάδες, και δεν ήξερε πώς να το αντιμετωπίσει. Την εγκυμοσύνη. Έτσι λοιπόν, μια νύχτα που ήταν εκτός εαυτού με κάποιον τρόπο τής μπήκε η ιδέα πως έπρεπε να βγει έξω. Και μπήκε στο αυτοκίνητο και το μωρό μαζί της στο καρεκλάκι του κι είχε σκοτεινιάσει, έβρεχε, κι εκείνη οδηγούσε πάρα πολύ γρήγορα και δεν είδε τη στροφή. Λοιπόν. Το μωρό δεν ήταν δεμένο σωστά κι έφυγε από το καρεκλάκι. Και η Αϊλίν είχε σπάσει πλευρά και είχε πάθει διάσειση και για λίγο όλα έδειχναν ότι θα χάναμε και τα δυο μωρά».

Πήρε βαθιά ανάσα.

«Θέλω να πω, το ένα το είχαμε ήδη χάσει. Όταν έφυγε από το καρεκλάκι του σκοτώθηκε. Όμως αυτό που είχε μέσα της η Αϊλίν δεν το χάσαμε. Αυτό ήσουν εσύ. Καταλαβαίνεις; Εσύ».

Η Λόρεν έκανε ένα αδιόρατο νεύμα.

«Ο λόγος λοιπόν που δεν σου το είπαμε –εκτός από τα συναισθήματα της Αϊλίν– είναι ότι μπορεί να ένιωθες πως δεν ήσουν και πολύ καλοδεχούμενη. Τουλάχιστον στην αρχή. Όμως πρέπει να με πιστέψεις πως ήσουν. Ω, Λόρεν. Ήσουν. Είσαι».

Πήρε το χέρι του από το ερμάρι, την πλησίασε και την αγκάλιασε. Μύριζε ιδρώτα και το κρασί που είχαν πιει στο δείπνο με

την Αϊλίν, και η Λόρεν ένιωσε πολύ άβολα και αμήχανα. Δεν την τάραξε η ιστορία, μολονότι οι στάχτες ήταν κάπως μακάβριες. Όμως τον πίστεψε ότι τάραζε την Αϊλίν.

«Γι' αυτό τσακώνεστε;» του είπε αυθόρμητα, κι εκείνος την άφησε.

«Οι τσακωμοί» είπε θλιμμένος. «Υποθέτω πως ίσως κάτι σχετικό να κρύβεται πίσω από αυτούς. Πίσω από την υστερία της. Ξέρεις πως νιώθω άσχημα για όλα αυτά. Αλήθεια».

Όταν πήγαιναν τις βόλτες τους, καμιά φορά τη ρωτούσε αν είχε φοβηθεί, ή αν είχε στενοχωρηθεί, με όσα της είχε πει. «Όχι» του έλεγε με σταθερή, κάπως ανυπόμονη φωνή, κι εκείνος έλεγε: «Ωραία».

Ο κάθε δρόμος είχε κάτι περίεργο – τη βικτοριανή έπαυλη (τώρα γηροκομείο), τον τούβλινο πύργο που ήταν το μόνο που είχε απομείνει από ένα εργοστάσιο σκουπών, το νεκροταφείο που χρονολογούνταν από το 1842. Και για κάνα δυο μέρες έγινε η φθινοπωρινή εμποροπανήγυρη, όπου παρακολουθούσαν αγώνες μεταξύ φορτηγών. Ένα ένα τα φορτηγά, σβαρνίζοντας το χώμα του δρόμου, έσερναν μια καρότσα φορτωμένη με τσιμεντόλιθους, που τους γλιστρούσε, έτσι έκαναν κωλιές και σταματούσαν και μετρούσαν ποιο είχε καλύψει τη μεγαλύτερη απόσταση. Ο Χάρι και η Λόρεν διάλεξαν να υποστηρίξουν ο καθένας από ένα φορτηγό.

Τώρα πια, της Λόρεν τής φαινόταν ότι όλος εκείνος ο καιρός είχε μια ψεύτικη λάμψη, έναν αστόχαστο, χαζό ενθουσιασμό, ο οποίος δεν έπαιρνε υπόψη του το βάρος της καθημερινότητας ή της πραγματικότητας, που εκείνη έπρεπε να κουβαλάει μαζί όπου κι αν πήγαινε από τότε που άρχισε το σχολείο κι άρχισε να βγαίνει η εφημερίδα κι άλλαξε ο καιρός. Μια αρκούδα ή μια άλκη είναι ένα πραγματικό ζώο που αγωνιά για τις ανάγκες του – όχι κάτι το

συναρπαστικό. Κι εκείνη τώρα πια δεν θα χοροπηδούσε πάνω κάτω ουρλιάζοντας όπως έκανε στα πανηγύρια, επευφημώντας το φορτηγό της. Μπορεί να την έβλεπε κανείς από το σχολείο και να νόμιζε πως ήταν κανένα τέρας της φύσης.

Που έτσι κι αλλιώς κάτι τέτοιο νόμιζαν περίπου.

Η απομόνωσή της στο σχολείο βασιζόταν σε γνώση και εμπειρία που, όπως ήδη ψιλοήξερε, θα μπορούσαν έχουν τη μορφή της αθωότητας και του πουριτανισμού. Πράγματα που άλλοι τα θεωρούσαν φοβερά και τρομερά μυστήρια, εκείνη δεν τα θεωρούσε και δεν ήξερε πώς να προσποιηθεί. Κι αυτό την ξεχώριζε από τους άλλους, όπως και το γεγονός ότι ήξερε πώς προφερόταν το L' Anse aux Meadows[1] κι ότι είχε διαβάσει τον *Άρχοντα των δαχτυλιδιών*. Είχε πιει μισό μπουκάλι μπίρα στα πέντε της και είχε καπνίσει ένα τσιγαριλίκι στα έξι, μολονότι τίποτα από τα δυο δεν της άρεσε. Καμιά φορά έπινε λίγο κρασί στο βραδινό κι αυτό της άρεσε. Ήξερε για το στοματικό σεξ και για όλες τις μεθόδους αντισύλληψης και τι έκαναν οι ομοφυλόφιλοι. Έβλεπε τακτικά τον Χάρι και την Αϊλίν γυμνούς, όπως και μια παρέα φίλων τους γυμνούς γύρω από μια φωτιά στο δάσος. Σ' εκείνες τις ίδιες διακοπές είχε βγει αθόρυβα μαζί με άλλα παιδιά να δουν πατεράδες, σε μυστική συμφωνία, να γλιστρούν στις σκηνές μανάδων που δεν ήταν οι γυναίκες τους. Ένα αγόρι της είχε προτείνει σεξ κι εκείνη είχε συμφωνήσει, αλλά εκείνος δεν μπόρεσε να προχωρήσει και τσαντίστηκαν ο ένας με τον άλλο κι αργότερα ούτε να τον δει μπροστά της δεν άντεχε.

Όλο αυτό τη βάραινε εδώ πέρα – την έκανε να νιώθει ντροπή και αλλόκοτη θλίψη, ακόμα και στέρηση. Και δεν μπορούσε να κάνει πολλά πέρα από το να θυμάται, στο σχολείο, να φωνάζει τον Χάρι και την Αϊλίν μπαμπά και μαμά. Η προσφώνηση τους

1. Αρχαιολογικός χώρος στο καναδέζικο νησί Νέα Γη.

χάριζε σε μέγεθος, αλλά όχι και τόσο σε εξυπνάδα. Τα έντονα περιγράμματά τους θόλωναν κάπως όταν μιλούσε έτσι γι' αυτούς, οι προσωπικότητές τους λειαίνονταν. Πρόσωπο με πρόσωπο μαζί τους, δεν είχε την τεχνική να κάνει να συμβεί το ίδιο. Δεν μπορούσε καν να παραδεχτεί ότι αυτό ίσως θα την ανακούφιζε.

Κάποια κορίτσια στην τάξη της Λόρεν, επειδή έβρισκαν ακατανίκητη την τόσο κοντινή απόσταση του καφέ αλλά δεν είχαν αρκετό θάρρος να μπουν μέσα, έμπαιναν στο λόμπι του ξενοδοχείου και προχωρούσαν μέχρι τη γυναικεία τουαλέτα. Εκεί περνούσαν ένα τέταρτο, μισή ώρα φτιάχνοντας τα μαλλιά τους, η καθεμιά τα δικά της και η μια της άλλης σε διαφορετικά στιλ, φορώντας κραγιόν που μπορεί να το είχαν σουφρώσει από το πολυκατάστημα Στέντμανς, μυρίζοντας η μια τον λαιμό και τους καρπούς της άλλης, που τους είχαν ψεκάσει με ό,τι δωρεάν δοκιμαστικό άρωμα υπήρχε στο φαρμακείο.

Όταν ζήτησαν από τη Λόρεν να πάει μαζί τους, εκείνη υποψιάστηκε κάποια φάρσα, συμφώνησε όμως γιατί καθόλου δεν της άρεσε να γυρίζει μόνη της εκείνα τα απογεύματα που σκοτείνιαζε όλο και πιο νωρίς στο σπίτι στην άκρη του δάσους.

Μόλις μπήκαν στην είσοδο του ξενοδοχείου, κάνα δυο από αυτά τα κορίτσια την έπιασαν και την πήγαν σπρώχνοντας μέχρι τη ρεσεψιόν, όπου καθόταν η γυναίκα από το εστιατόριο σ' ένα ψηλό σκαμπό και έκανε λογαριασμούς σ' ένα κομπιουτεράκι.

Το όνομα αυτής της γυναίκας –η Λόρεν το ήξερε ήδη από τον Χάρι– ήταν Ντελφίν. Είχε μακριά, λεπτά μαλλιά, ξασπρισμένα ξανθά, ή μπορεί στ' αλήθεια άσπρα, γιατί δεν ήταν νέα. Πρέπει ν' αναγκαζόταν συχνά να τα τινάζει από το πρόσωπό της, όπως έκανε τώρα. Τα μάτια της, πίσω από γυαλιά με σκούρο σκελετό, τα σκέπαζαν μοβ βλεφαρίδες. Το πρόσωπό της ήταν πλατύ, σαν το σώμα της, χλωμό και λείο. Δεν είχε όμως πάνω της τίποτα το νω-

θρό. Τα μάτια της, τώρα που τα είχε σηκώσει, ήταν ένα αχνό ξέθωρο γαλάζιο, και κοιτούσε μια το ένα κορίτσι μια το άλλο, λες και καμιά αξιοκαταφρόνητη συμπεριφορά τους δεν θα την ξάφνιαζε.

«Αυτή είναι» είπαν τα κορίτσια.

Η γυναίκα –η Ντελφίν– κοίταζε τώρα τη Λόρεν. «Η Λόρεν; Είστε σίγουρες;» είπε.

Η Λόρεν, σαστισμένη, είπε ναι.

«Να, τις ρώτησα αν είχαν καμιά στο σχολείο που να τη λένε Λόρεν» είπε η Ντελφίν – μιλώντας για τα άλλα κορίτσια σαν να ήταν ήδη μακριά, αποκλεισμένα από την κουβέντα της με τη Λόρεν. «Τις ρώτησα γιατί βρήκα κάτι εδώ πέρα. Κάποιας θα της έπεσε στο καφέ».

Άνοιξε ένα συρτάρι κι έβγαλε μια χρυσή αλυσίδα. Από την αλυσίδα κρέμονταν τα γράμματα που σχημάτιζαν τη λέξη ΛΟΡΕΝ.

Η Λόρεν κούνησε το κεφάλι.

«Δεν είναι δική σου;» είπε η Ντελφίν. «Πολύ κρίμα. Ήδη ρώτησα τα παιδιά από το λύκειο. Φαντάζομαι λοιπόν ότι θα πρέπει να την κρατήσω κάπου εδώ. Μπορεί να γυρίσει καμιά και να την ψάχνει».

Η Λόρεν είπε: «Μπορείς να βάλεις αγγελία στην εφημερίδα του μπαμπά μου». Δεν κατάλαβε ότι έπρεπε να έχει πει απλώς «στην εφημερίδα» μέχρι την άλλη μέρα που, προσπερνώντας κάνα δυο κορίτσια στον διάδρομο του σχολείου, άκουσε μια φωνή να λέει μασημένα *η εφημερίδα του μπαμπά μου*.

«Θα μπορούσα» είπε η Ντελφίν. «Όμως τότε μπορεί να μου ερχόταν όποια θες και να έλεγε πως είναι δική της. Να έλεγε ακόμα και ψεύτικο όνομα. Είναι χρυσή».

«Αλλά δεν θα μπορούσε να τη φορέσει» παρατήρησε η Λόρεν. «Αν δεν την έλεγαν έτσι».

«Μπορεί. Αλλά δεν θα το απέκλεια να το ισχυριστεί πως έτσι τη λένε».

Τα άλλα κορίτσια είχαν ξεκινήσει για την τουαλέτα.

«Έι, εσείς» τους φώναξε η Ντελφίν. «Απαγορεύεται εκεί».

Γύρισαν έκπληκτα.

«Γιατί αυτό;»

«Γιατί απαγορεύεται, γι' αυτό. Να πάτε αλλού να χαζολογήσετε».

«Τις άλλες φορές μας άφησες να πάμε».

«Οι άλλες φορές ήταν άλλες φορές και τώρα είναι τώρα».

«Υποτίθεται πως είναι δημόσια».

«Δεν είναι» είπε η Ντελφίν. «Αυτή που έχει στο δημαρχείο είναι δημόσια. Γι' αυτό τραβάτε, φύγετε από δω».

«Δεν μιλούσα για σένα» είπε στη Λόρεν, που ήταν έτοιμη ν' ακολουθήσει τις υπόλοιπες. «Κρίμα που δεν ήταν δική σου η αλυσίδα. Έλα ξανά σε κάνα δυο μέρες. Αν δεν εμφανιστεί κανείς να τη ζητήσει, θα πω, να, έχει το όνομά σου πάνω, άρα ορίστε».

Η Λόρεν γύρισε την άλλη μέρα. Δεν την ένοιαζε καθόλου η αλυσίδα, αλήθεια – δεν μπορούσε να φανταστεί πώς είναι να τριγυρνάς με το όνομά σου κρεμασμένο στον λαιμό σου. Ήθελε μόνο να έχει κάποιο θέλημα να κάνει, κάπου να πάει. Θα μπορούσε να πάει στην εφημερίδα, αλλά αφότου άκουσε πώς είπαν *η εφημερίδα του μπαμπά μου*, δεν ήθελε να το κάνει.

Είχε αποφασίσει να μην μπει στη ρεσεψιόν αν ήταν ο κύριος Παλατζιάν κι όχι η Ντελφίν. Όμως η Ντελφίν ήταν ακριβώς εκεί και πότιζε ένα άσχημο φυτό στο μπροστινό τζάμι.

«Α, ωραία» είπε η Ντελφίν. «Κανείς δεν ήρθε να τη ζητήσει. Κι ως το τέλος της βδομάδας να δώσεις περιθώριο, έχω την αίσθηση ότι και πάλι θα 'ναι δική σου. Αυτή την ώρα, μπορείς πάντα να έρχεσαι. Δεν δουλεύω στο καφέ τα απογεύματα. Κι αν δεν είμαι στην είσοδο, χτύπα το κουδούνι, κάπου εδώ γύρω θα είμαι».

«Εντάξει» είπε η Λόρεν και γύρισε να φύγει.

«Έχεις κέφι να καθίσεις για λίγο; Έλεγα να φτιάξω ένα τσάι.

Πίνεις ποτέ σου τσάι; Σου επιτρέπουν; Μήπως θα προτιμούσες κανένα αναψυκτικό;»

«Λεμονίτα» είπε η Λόρεν. «Παρακαλώ».

«Σε ποτήρι; Θέλεις ποτήρι; Πάγο;»

«Εντάξει είναι έτσι» είπε η Λόρεν. «Ευχαριστώ».

Η Ντελφίν έφερε ποτήρι έτσι κι αλλιώς, με πάγο. «Δεν μου φάνηκε αρκετά παγωμένη» είπε. Ρώτησε τη Λόρεν πού θα ήθελε να καθίσει – σε μια από τις παλιές, φθαρμένες δερμάτινες καρέκλες στο παράθυρο ή σ' ένα ψηλό σκαμπό πίσω από τη ρεσεψιόν. Η Λόρεν διάλεξε το σκαμπό και η Ντελφίν κάθισε στο άλλο σκαμπό.

«Λοιπόν, θες να μου πεις τι έμαθες σήμερα στο σχολείο;»

«Ε –» είπε η Λόρεν.

Στο πλατύ πρόσωπο της Ντελφίν έσκασε ένα χαμόγελο.

«Για πλάκα σε ρώτησα. Εμένα μου την έδινε να μου κάνουν αυτή την ερώτηση. Πρώτα απ' όλα, δεν θυμόμουν ποτέ τι έμαθα εκείνη τη μέρα. Και δεύτερον, προτιμούσα να μη μιλάω για το σχολείο όταν δεν ήμουν εκεί. Το αφήνουμε λοιπόν αυτό».

Η Λόρεν δεν ξαφνιάστηκε από την ολοφάνερη επιθυμία αυτής της γυναίκας να γίνουν φίλες. Είχε μεγαλώσει έτσι που να πιστεύει ότι τα παιδιά και οι μεγάλοι μπορούν να είναι ίσοι μεταξύ τους, μολονότι είχε προσέξει ότι πολλοί μεγάλοι δεν το καταλάβαιναν αυτό και καλό ήταν να μην επιμένεις. Είδε πως η Ντελφίν ήταν λιγάκι αγχωμένη. Γι' αυτό και μιλούσε ακατάπαυστα, και γελούσε σε περίεργες στιγμές, γι' αυτό κατέφυγε στον ελιγμό ν' ανοίξει ένα συρτάρι και να βγάλει μια σοκολάτα.

«Μια λιχουδίτσα για το αναψυκτικό σου. Πρέπει να φροντίσω ν' αξίζει τον κόπο για ξανάρθεις να με δεις, ε;»

Η Λόρεν ένιωσε αμηχανία για λογαριασμό της γυναίκας, μολονότι ευχαρίστως δέχτηκε τη σοκολάτα. Στο σπίτι ποτέ δεν έτρωγε γλυκά.

«Δεν χρειάζεται να με δωροδοκείς για να έρχομαι να σε βλέπω» είπε. «Μ' αρέσει».

«Α, έτσι. Ώστε δεν χρειάζεται, έτσι; Τι παιδί είσαι. Ωραία, τότε δώσ' τη μου πίσω».

Άπλωσε το χέρι ν' αρπάξει τη σοκολάτα και η Λόρεν έσκυψε για να την προστατέψει. Τώρα γέλασε κι εκείνη.

«Εννοούσα την άλλη φορά. Την άλλη φορά δεν χρειάζεται να με δωροδοκήσεις».

«Ένα δώρο δεν πειράζει, όμως. Έτσι;»

«Μ' αρέσει να έχω κάτι να κάνω» είπε η Λόρεν. «Όχι απλώς να γυρίζω σπίτι».

«Δεν πας στις φίλες σου;»

«Δεν έχω, να πω την αλήθεια. Τον Σεπτέμβρη ήρθα σ' αυτό το σχολείο».

«Λοιπόν. Αν αυτό το τσούρμο που ερχόταν εδώ είναι δείγμα από τι πρέπει να διαλέξεις, θα 'λεγα καλύτερα μόνη σου. Πώς σου φαίνεται αυτή η πόλη;»

«Είναι μικρή. Κάποια πράγματα είναι όμορφα».

«Βρομότοπος είναι. Όλοι είναι βρομότοποι. Έχω ζήσει σε τόσους βρομότοπους στη ζωή μου, που κανονικά θα 'πρεπε να μου 'χαν φάει τη μύτη τα ποντίκια πια». Χτύπησε τα δάχτυλα ελαφρά πάνω κάτω στη μύτη της. Τα νύχια της ήταν ασορτί με τις βλεφαρίδες. «Είναι ακόμη εδώ» είπε αβέβαια.

Βρομότοπος είναι. Η Ντελφίν τα έλεγε κάτι τέτοια. Μιλούσε έντονα – δεν συζητούσε, δήλωνε, και οι κρίσεις της ήταν αυστηρές και ιδιότροπες. Μιλούσε για τον εαυτό της –τα γούστα της, τις σωματικές λειτουργίες της– σαν να επρόκειτο για κάποιο μνημειώδες μυστήριο, κάτι μοναδικό και τελεσίδικο.

Είχε αλλεργία στα παντζάρια. Αν έστω και μια σταγόνα παντζαρόζουμο κατέβαινε στο λαρύγγι της, οι ιστοί της θα πρήζο-

νταν και θα έπρεπε να μπει στο νοσοκομείο, θα έπρεπε να εγχειριστεί κατεπειγόντως για να μπορέσει ν' ανασάνει.

«Μ' εσένα τι γίνεται; Έχεις καμιά αλλεργία; Όχι; Ωραία».

Πίστευε πως η γυναίκα πρέπει να φροντίζει τα χέρια της να είναι όμορφα, ό,τι δουλειά κι αν έκανε. Της άρεσε να φοράει λουλακί ή δαμασκηνί βερνίκι στα νύχια. Και της άρεσε να φοράει σκουλαρίκια, μεγάλα και κουδουνιστά, ακόμα και στη δουλειά. Τα μικρά, σαν κουμπάκια δεν της έλεγαν τίποτα.

Δεν φοβόταν τα φίδια, αλλά ένιωθε παράξενα απέναντι στις γάτες. Πίστευε ότι κάποια γάτα είχε έρθει και είχε ξαπλώσει πάνω της όταν ήταν μωρό, επειδή την τράβηξε η μυρωδιά του γάλατος.

«Κι εσύ;» έλεγε στη Λόρεν. «Εσύ τι φοβάσαι; Ποιο είναι το αγαπημένο σου χρώμα; Έχεις υπνοβατήσει ποτέ; Μαυρίζεις ή καίγεσαι στον ήλιο; Τα μαλλιά σου μακραίνουν γρήγορα ή αργά;»

Δεν ήταν ότι η Λόρεν δεν είχε συνηθίσει να ενδιαφέρονται οι άλλοι για κείνην. Ο Χάρι και η Αϊλίν ενδιαφέρονταν –ιδίως ο Χάρι– για τις σκέψεις και τις απόψεις της και τι ένιωθε για τα διάφορα. Καμιά φορά αυτό το ενδιαφέρον τής έδινε στα νεύρα. Δεν είχε όμως ποτέ συνειδητοποιήσει ότι υπήρχαν όλα αυτά τα άλλα πράγματα, αυτές οι ιδιοτροπίες, που μπορεί να φαίνονταν απολαυστικά σημαντικές. Και δεν είχε ποτέ την αίσθηση –όπως την είχε στο σπίτι– ότι υπήρχε μια άλλη ερώτηση πίσω από τις ερωτήσεις της Ντελφίν, δεν είχε ποτέ την αίσθηση ότι αν δεν πρόσεχε θα γινόταν ανοιχτό βιβλίο.

Η Ντελφίν τής έμαθε ανέκδοτα. Έλεγε πως ήξερε εκατοντάδες ανέκδοτα, αλλά στη Λόρεν θα έλεγε μόνο αυτά που ήταν κατάλληλα. Ο Χάρι δεν θα συμφωνούσε ότι τα ανέκδοτα για τους κατοίκους της Νέας Γης ήταν κατάλληλα, όμως η Λόρεν γελούσε ευγενικά.

Στον Χάρι και την Αϊλίν είπε ότι πήγαινε στο σπίτι μιας φίλης μετά το σχολείο. Αυτό δεν ήταν στ' αλήθεια ψέμα. Φάνηκαν να

χαίρονται. Όμως εξαιτίας τους δεν πήρε τη χρυσή αλυσίδα με το όνομά της όταν η Ντελφίν της είπε ότι μπορούσε να την πάρει. Έκανε ότι φοβόταν μήπως έρθει τελικά να τη βρει αυτή στην οποία ανήκε.

Η Ντελφίν ήξερε τον Χάρι, του σέρβιρε το πρωινό του στο καφέ, και θα μπορούσε να του έχει αναφέρει τις επισκέψεις της Λόρεν, προφανώς όμως δεν το έκανε.

Καμιά φορά έβαζε μια ταμπέλα –*Χτυπήστε το κουδούνι για την υπηρεσία*– και έπαιρνε μαζί της τη Λόρεν σε άλλα σημεία του ξενοδοχείου. Μια στο τόσο έμεναν εκεί πελάτες κι έπρεπε να στρωθούν τα κρεβάτια τους, να τριφτούν οι λεκάνες και οι νιπτήρες τους, να σκουπιστούν τα πατώματά τους. Στη Λόρεν δεν επιτρεπόταν να βοηθήσει. «Εσύ κάτσε εκεί και μίλα μου» έλεγε η Ντελφίν. «Είναι μοναχική δουλειά».

Εκείνη που μιλούσε όμως ήταν η Ντελφίν. Μιλούσε για τη ζωή της χωρίς καμιά σειρά. Άνθρωποι εμφανίζονταν κι εξαφανίζονταν, και η Λόρεν έπρεπε να ξέρει ποιοι ήταν χωρίς να ρωτήσει. Αυτοί που τους αποκαλούσε κύριο και κυρία ήταν καλά αφεντικά. Άλλα αφεντικά ήταν το Γουρούνι Παστό, ο Κώλος της Μαϊμούς (*Μην το πεις σε κανέναν αυτό*), και ήταν φριχτά. Η Ντελφίν είχε δουλέψει σε νοσοκομεία (*Ως νοσοκόμα; Πλάκα μου κάνεις;*), σε καπνοχώραφα, σε εντάξει εστιατόρια, σε καταγώγια, σ' έναν καταυλισμό ξυλοκόπων όπου μαγείρευε, σ' έναν σταθμό λεωφορείων, όπου καθάριζε, και είδε πράγματα τόσο χυδαία που δεν μπορούσε να μιλήσει γι' αυτά, και σ' ένα παντοπωλείο που έμενε ανοιχτό τη νύχτα, όπου τη λήστεψαν και παραιτήθηκε.

Καμιά φορά έκανε παρέα με τη Λορέιν κι άλλες φορές με τη Φιλ. Η Φιλ δανειζόταν τα πράγματά σου χωρίς να ρωτήσει – είχε δανειστεί την μπλούζα της Ντελφίν και την είχε φορέσει σ' έναν χορό όπου είχε ιδρώσει τόσο πολύ που κατέστρεψε τις μασχάλες. Η Λορέιν είχε τελειώσει το γυμνάσιο αλλά έκανε μεγάλο λάθος

όταν παντρεύτηκε το βλακόμουτρο που παντρεύτηκε και τώρα σίγουρα το είχε μετανιώσει.

Η Ντελφίν θα μπορούσε να έχει παντρευτεί. Κάποιοι άντρες με τους οποίους έβγαινε είχαν αποδειχτεί καλοί, άλλοι είχαν γίνει κοπρόσκυλα, άλλοι δεν είχε ιδέα τι είχαν απογίνει. Της άρεσε ένα αγόρι που το έλεγαν Τόμι Κίλμπραϊντ, αλλά ήταν καθολικός.

«Προφανώς δεν ξέρεις τι θα πει αυτό για μια γυναίκα».

«Θα πει ότι δεν μπορείς να χρησιμοποιήσεις αντισύλληψη» είπε η Λόρεν. «Κι η Αϊλίν ήταν καθολική, αλλά τα παράτησε γιατί δεν συμφωνούσε. Η Αϊλίν είναι η μαμά μου».

«Η μαμά σου δεν ήταν ανάγκη ν' ανησυχεί έτσι κι αλλιώς, όπως αποδείχτηκε».

Η Λόρεν δεν κατάλαβε. Έπειτα σκέφτηκε ότι η Ντελφίν θα μιλούσε για κείνη –τη Λόρεν– που ήταν μοναχοπαίδι. Πρέπει να νόμιζε ότι ο Χάρι και η Αϊλίν ήθελαν να κάνουν κι άλλα παιδιά έπειτα από κείνην αλλά η Αϊλίν δεν τα κατάφερε. Απ' όσο ήξερε η Λόρεν, αυτό δεν ίσχυε.

«Θα μπορούσαν να κάνουν κι άλλα αν ήθελαν» είπε. «Απ' όταν έκαναν εμένα».

«Έτσι πιστεύεις, ε;» είπε στ' αστεία η Ντελφίν. «Ίσως να μην μπορούσαν να κάνουν παιδιά. Ίσως σε υιοθέτησαν».

«Όχι. Δεν με υιοθέτησαν. Το ξέρω». Η Λόρεν ήταν έτοιμη να πει τι συνέβη όταν ήταν έγκυος η Αϊλίν, αλλά κρατήθηκε γιατί ο Χάρι είχε επιμείνει τόσο πολύ πως ήταν μυστικό. Η Λόρεν ήταν προληπτική σε ό,τι αφορούσε την αθέτηση υποσχέσεων, μολονότι είχε προσέξει ότι οι μεγάλοι δεν το είχαν και σε πολύ να αθετήσουν τις δικές τους.

«Μην είσαι τόσο σοβαρή» είπε η Ντελφίν. Έπιασε στα χέρια της το πρόσωπο της Λόρεν και χτύπησε ελαφρά τα νύχια της, στο χρώμα του βατόμουρου, στα μάγουλά της. «Πλάκα κάνω».

Το στεγνωτήριο του ξενοδοχείου είχε χαλάσει, η Ντελφίν έπρεπε ν' απλώσει τα βρεγμένα σεντόνια και τις πετσέτες, κι επειδή έβρεχε το καλύτερο μέρος να το κάνει αυτό ήταν ο παλιός στάβλος. Η Λόρεν τη βοήθησε να κουβαλήσει τα φορτωμένα με ασπρόρουχα καλάθια στην άλλη άκρη της χαλικόστρωτης αυλίτσας πίσω από το ξενοδοχείο ως τον άδεια πέτρινο στάβλο. Τον είχαν στρώσει με τσιμέντο, αλλά και πάλι μια μυρωδιά αναδυόταν από το υπέδαφος ή ίσως από τους πέτρινους τοίχους. Υγρό χώμα, αλογίλα, ίχνη από κάτουρο και δέρμα. Ο χώρος ήταν άδειος εκτός από τα σκοινιά της μπουγάδας και κάτι λίγες σπασμένες καρέκλες και γραφεία. Τα βήματά τους έκαναν αντίλαλο.

«Δοκίμασε να φωνάξεις δυνατά το όνομά σου» είπε η Ντελφίν.

«Ντελ-φίιι-ιν» φώναξε η Λόρεν.

«Το *δικό σου* όνομα. Τι σκαρώνεις;»

«Κάνει καλύτερο αντίλαλο» είπε η Λόρεν και ξαναφώναξε: «Ντελ-φίιι-ιν».

«Δε μ' αρέσει το όνομά μου» είπε η Ντελφίν. «Σε κανέναν δεν αρέσει το όνομά του».

«Εμένα όχι ότι *δεν* μ' αρέσει το δικό μου».

«Το Λόρεν είναι όμορφο. Είναι όμορφο όνομα. Σου διάλεξαν όμορφο όνομα».

Η Ντελφίν είχε εξαφανιστεί πίσω από το σεντόνι που άπλωνε στο σκοινί. Η Λόρεν περιφερόταν σφυρίζοντας.

«Το τραγούδι ακούγεται καλά εδώ μέσα» είπε η Ντελφίν. «Πες το αγαπημένο σου τραγούδι».

Η Λόρεν δεν μπορούσε να σκεφτεί τραγούδι που να είναι το αγαπημένο της. Αυτό φάνηκε να εκπλήσσει την Ντελφίν, όπως έμεινε έκπληκτη όταν διαπίστωσε ότι η Λόρεν δεν ήξερε ανέκδοτα.

«Εμένα μ' αρέσουν άπειρα» είπε. Κι άρχισε να τραγουδάει.

«Moon River, wider than a mile –»

Ένα τραγούδι που το έλεγε καμιά φορά ο Χάρι, πάντα κοροϊ-

δεύοντας το τραγούδι, ή τον εαυτό του. Ο τρόπος που το τραγουδούσε η Ντελφίν ήταν πολύ διαφορετικός. Η Λόρεν ένιωσε την ήρεμη θλίψη στη φωνή της Ντελφίν να την τραβάει προς τα κρεμασμένα λευκά σεντόνια. Τα ίδια τα σεντόνια έμοιαζαν έτοιμα να λιώσουν γύρω της –όχι, γύρω από κείνη και την Ντελφίν– δημιουργώντας μια αίσθηση έντονης γλυκύτητας. Το τραγούδι της Ντελφίν έμοιαζε με αγκαλιά, διάπλατη, που μέσα της μπορούσες να τρέξεις. Την ίδια στιγμή, το ασυγκράτητο συναίσθημά του έφερνε στη Λόρεν ένα ρίγος στο στομάχι, μιαν απόμακρη απειλή ναυτίας.

«Waiting round the bend
My huckleberry friend –»

Η Λόρεν τη διέκοψε πιάνοντας μια καρέκλα που της είχε φύγει το κάθισμα και σέρνοντας το πόδι της στο πάτωμα.

«Ήθελα κάτι να σας ρωτήσω» είπε αποφασιστικά η Λόρεν στον Χάρι και την Αϊλίν, την ώρα που έτρωγαν βραδινό. «Υπάρχει καμιά πιθανότητα να είμαι υιοθετημένη;»

«Πώς σου 'ρθε αυτό;» είπε η Αϊλίν.

Ο Χάρι σταμάτησε να τρώει, ύψωσε προειδοποιητικά τα φρύδια στη Λόρεν, έπειτα έβαλε τα γέλια. «Αν ήταν να υιοθετήσουμε ένα παιδί» είπε «λες να παίρναμε κάποιο που να έκανε τόσες αδιάκριτες ερωτήσεις;»

Η Αϊλίν σηκώθηκε, πασπατεύοντας το φερμουάρ της φούστας της. Η φούστα έπεσε, κι έπειτα εκείνη κατέβασε το καλσόν και το εσώρουχό της.

«Κοίτα εδώ» είπε. «Αυτό πρέπει να σε πείθει».

Η κοιλιά της, που έμοιαζε επίπεδη όταν ήταν ντυμένη, τώρα

έδειχνε κάπως γεμάτη και σακουλιασμένη. Η επιφάνειά της, που διατηρούσε λίγο από το καλοκαιρινό μαύρισμα μέχρι το σημάδι του μπικίνι, ήταν χαραγμένη με κάτι άσπρες, άχαρες γραμμές που γυάλιζαν στο φως της κουζίνας. Η Λόρεν τις είχε δει και πριν αλλά δεν είχε σκεφτεί τίποτα γι' αυτές – φαίνονταν απλώς να είναι μέρος του σώματος της Αϊλίν, σαν τις δίδυμες κρεατοελιές στην κλείδα της.

«Αυτό είναι από το τέντωμα του δέρματος» είπε η Αϊλίν. «Σε είχα πολύ μπροστά». Άπλωσε το χέρι της κι έδειξε μια απίθανη απόσταση μπροστά από το σώμα της. «Πείστηκες λοιπόν τώρα;»

Ο Χάρι ακούμπησε το κεφάλι του πάνω στην Αϊλίν, έτριψε με τη μύτη το γυμνό της στομάχι. Έπειτα τραβήχτηκε και μίλησε στη Λόρεν.

«Αν αναρωτιέσαι γιατί δεν κάναμε άλλα, η απάντηση είναι πως είσαι το μοναδικό παιδί που χρειαζόμαστε. Είσαι έξυπνη και όμορφη και έχεις αίσθηση του χιούμορ. Πώς να είμαστε σίγουροι ότι θα μας τύχαινε κι άλλο τόσο καλό; Επιπλέον, δεν είμαστε η μέση οικογένεια. Θέλουμε να μετακινούμαστε. Να δοκιμάζουμε πράγματα, να είμαστε ευέλικτοι. Αποκτήσαμε ένα παιδί που είναι τέλειο και ευπροσάρμοστο. Δεν υπάρχει λόγος να προκαλούμε την τύχη μας».

Το πρόσωπό του, που δεν το έβλεπε η Αϊλίν, έριχνε στη Λόρεν ένα βλέμμα πολύ πιο σοβαρό από τα λόγια του. Μια συνεχή προειδοποίηση, ανάμεικτη με απογοήτευση και έκπληξη.

Αν δεν ήταν εκεί η Αϊλίν, η Λόρεν θα τον είχε ανακρίνει. Κι αν είχαν χάσει δυο μωρά, αντί μόνο το ένα; Κι αν η ίδια δεν ήταν ποτέ μέσα στην Αϊλίν και δεν ήταν υπεύθυνη για κείνες τις γραμμές στην κοιλιά της; Πώς μπορούσε να είναι σίγουρη ότι δεν την είχαν κάνει για αντικαταστάτρια; Αν υπήρχε ένα σημαντικό γεγονός που δεν ήξερε, γιατί να μην υπάρχει και δεύτερο;

Η ιδέα ήταν ανησυχητική, είχε όμως μιαν απόμακρη γοητεία.

Την επόμενη φορά που μπήκε η Λόρεν στο λόμπι του ξενοδοχείου, έβηχε.

«Έλα πάνω» είπε η Ντελφίν. «Έχω κάτι καλό γι' αυτό το πράγμα».

Εκεί που έβαζε την ταμπέλα *Χτυπήστε το κουδούνι για την υπηρεσία*, μπήκε ο κύριος Παλατζιάν από το καφέ. Στο ένα πόδι φορούσε παπούτσι και στο άλλο παντόφλα, που την είχε σκίσει για να χωράει ένα μπανταρισμένο πόδι. Ακριβώς εκεί που πρέπει να βρισκόταν το μεγάλο δάχτυλο υπήρχε ένα σημάδι από ξεραμένο αίμα.

Η Λόρεν νόμιζε πως η Ντελφίν θα κατέβαζε την ταμπέλα όταν είδε τον κύριο Παλατζιάν, αλλά δεν το έκανε. Το μόνο που του είπε ήταν: «Άλλαξε τον επίδεσμο όταν μπορέσεις».

Ο κύριος Παλατζιάν έγνεψε αλλά δεν την κοίταξε.

«Θα κατέβω σε λίγο» του είπε.

Το δωμάτιό της ήταν στο τρίτο πάτωμα, κάτω από τη μαρκίζα. Ανεβαίνοντας και βήχοντας, η Λόρεν είπε: «Τι έπαθε το πόδι του;».

«Ποιο πόδι;» είπε η Ντελφίν. «Μπορεί κάποιος να τον πάτησε, μάλλον. Μπορεί με το τακούνι του παπουτσιού του, ε;»

Το ταβάνι του δωματίου της είχε απότομη κλίση από τη μια κι από την άλλη πλευρά του φεγγίτη. Υπήρχε ένα μονό κρεβάτι, ένας νιπτήρας, μια καρέκλα, ένα γραφείο. Στην καρέκλα ένα ηλεκτρικό μάτι με μια τσαγιέρα πάνω. Το γραφείο ήταν φίσκα με είδη μακιγιάζ, χτένες και χάπια, ένα τενεκεδάκι με φακελάκια τσαγιού κι ένα τενεκεδάκι με σκόνη ζεστής σοκολάτας. Το κάλυμμα του κρεβατιού ήταν από λεπτό ριγέ, ταμπά και λευκό, κρεπ, σαν εκείνα στα κρεβάτια των πελατών.

«Όχι και πολύ τακτοποιημένο, έτσι;» είπε η Ντελφίν. «Δεν περνάω και πολύ χρόνο εδώ». Γέμισε την τσαγιέρα στον νιπτήρα, έβαλε στην πρίζα το μάτι, έπειτα τράβηξε το κάλυμμα του κρεβατιού για να βγάλει μια κουβέρτα. «Βγάλε αυτό το μπουφάν»

είπε. «Τυλίξου ζεστά μ' αυτό». Άγγιξε το καλοριφέρ. «Ολόκληρη μέρα κάνει για να ζεστάνει εδώ πάνω».

Η Λόρεν έκανε αυτό που της είπε. Έβγαλε δυο φλιτζάνια και δυο κουτάλια από το πάνω συρτάρι και μέτρησε τη δόση της ζεστής σοκολάτας από το τενεκεδάκι. «Τη φτιάχνω μόνο με ζεστό νερό» είπε η Ντελφίν. «Φαντάζομαι εσύ θα έχεις μάθει στο γάλα. Δεν βάζω γάλα ούτε στο τσάι ούτε σε τίποτα. Αν το φέρω εδώ πάνω, απλώς ξινίζει. Δεν έχω ψυγείο».

«Μια χαρά είναι με νερό» είπε η Λόρεν, μολονότι δεν είχε πιει ποτέ ζεστή σοκολάτα έτσι. Ξαφνικά ευχήθηκε να ήταν στο σπίτι, να βλέπει τηλεόραση κουκουλωμένη στον καναπέ.

«Έλα, μη στέκεσαι εκεί» είπε η Ντελφίν με ελαφρώς ενοχλημένη ή αμήχανη φωνή. «Κάτσε και βολέψου. Δεν θα πάρει πολύ η τσαγιέρα».

Η Λόρεν κάθισε στην άκρη του κρεβατιού. Ξαφνικά η Ντελφίν γύρισε, την άρπαξε από τις μασχάλες –κάνοντάς τη να ξαναρχίσει να βήχει– και τη μετακίνησε έτσι που να κάθεται με την πλάτη ακουμπισμένη στον τοίχο και τα πόδια να εξέχουν πάνω από το πάτωμα. Της έβγαλε τις μπότες και της έσφιξε με γρήγορες κινήσεις τα πόδια να δει αν ήταν βρεγμένες οι κάλτσες της.

Όχι.

«Έι. Θα σου έφερνα κάτι να σου περάσει αυτός ο βήχας. Πού είναι το σιρόπι μου για τον βήχα;»

Από το ίδιο πάνω συρτάρι βγήκε ένα μπουκάλι μισογεμάτο με ένα κεχριμπαρένιο υγρό. Η Ντελφίν γέμισε μια κουταλιά. «Άνοιξε» είπε. «Δεν έχει και τόσο χάλια γεύση».

Η Λόρεν, όταν πια κατάπιε, είπε: «Έχει ουίσκι μέσα;».

Η Ντελφίν περιεργάστηκε το μπουκάλι, που δεν είχε ετικέτα.

«Δεν βλέπω πού το λέει. Βλέπεις εσύ; Θα θυμώσουν η μαμά κι ο μπαμπάς αν σου δώσω μια κουταλιά ουίσκι για τον βήχα σου;»

«Καμιά φορά ο μπαμπάς μού δίνει ρούμι με ζάχαρη».

«Ώστε έτσι ε;»

Τώρα η τσαγιέρα έβραζε και το νερό σερβιρίστηκε στα φλιτζάνια. Η Ντελφίν ανακάτεψε βιαστικά, λιώνοντας τους σβόλους, μιλώντας τους.

«Ελάτε, αλήτες. Ελάτε ντε». Παριστάνοντας την κεφάτη.

Κάτι δεν πήγαινε καλά σήμερα με την Ντελφίν. Έμοιαζε τόσο συγχυσμένη και αναστατωμένη, μπορεί και θυμωμένη στο βάθος. Επίσης, ήταν πάρα πολύ μεγαλόσωμη, πάρα πολύ κουνιστή και λυγιστή, πάρα πολύ λαμπερή γι' αυτό το δωμάτιο.

«Βλέπεις αυτό το μέρος» είπε «και ξέρω τι σκέφτεσαι. Σκέφτεσαι, ουάου, είναι φτωχή. Γιατί δεν έχει άλλα πράγματα; Αλλά εγώ δεν μαζεύω πράγματα. Τα 'χω μαζέψει κι έχω φύγει γι' αλλού πάρα πολλές φορές – αυτός είναι ο λόγος. Εκεί που έχεις τακτοποιηθεί κάπου, κάτι γίνεται και πρέπει να φύγεις. Κάνω οικονομίες, όμως. Θα πάθαινε πλάκα ο κόσμος με το τι έχω στην τράπεζα».

Έδωσε στη Λόρεν το φλιτζάνι της και βολεύτηκε προσεχτικά στην κεφαλή του κρεβατιού, με το μαξιλάρι στην πλάτη, τα πόδια με τις μακριές κάλτσες στο ξέστρωτο σεντόνι. Η Λόρεν ένιωθε ιδιαίτερη αηδία για τα πόδια σε νάιλον κάλτσες. Όχι για τα γυμνά πόδια, ούτε για τα πόδια σε κάλτσες γενικώς, ούτε για τα πόδια σε παπούτσια, ούτε για τα πόδια σε νάιλον κάλτσες και παπούτσια, μόνο για τα πόδια σε νάιλον κάλτσες έτσι σκέτα, ιδίως αν άγγιζαν οποιοδήποτε άλλο ύφασμα. Ήταν απλώς μια προσωπική παράδοξη αηδία – σαν την αηδία που ένιωθε για τα μανιτάρια ή για τα δημητριακά που γίνονται χυλός μέσα στο γάλα.

«Την ώρα ακριβώς που μπήκες, το απόγευμα, ένιωθα θλιμμένη» είπε η Ντελφίν. «Σκεφτόμουν ένα κορίτσι που ήξερα κι έλεγα πως θα της έγραφα ένα γράμμα αν ήξερα πού ήταν. Τζόις την έλεγαν. Σκεφτόμουν τι να της συνέβη στη ζωή της».

Το βάρος του σώματος της Ντελφίν έκανε το στρώμα να βουλιάζει, και η Λόρεν δυσκολευόταν να μη γλιστρήσει προς το μέρος

της γυναίκας. Η προσπάθεια που κατέβαλλε να μην πέσει πάνω σ' αυτό το σώμα την έφερνε σε δύσκολη θέση και την ανάγκαζε να είναι ιδιαίτερα ευγενική.

«Πότε τη γνώρισες;» είπε. «Όταν ήσουν νέα;»

Η Ντελφίν γέλασε. «Ναι. Όταν ήμουν νέα. Ήταν κι εκείνη νέα και δεν άντεχε στο σπίτι της και τριγυρνούσε μ' αυτό το παιδί και την πάτησε. Ξέρεις τι θέλω να πω μ' αυτό;»

«Έμεινε έγκυος» είπε η Λόρεν.

«Σωστά. Περιφερόταν λοιπόν από δω κι από κει, έλεγε ότι μπορεί και να της περάσει. Χα χα. Σαν τη γρίπη. Ο τύπος που ήταν μαζί είχε ήδη δυο παιδιά με άλλη γυναίκα που δεν την είχε παντρευτεί αλλά που ήταν λίγο πολύ γυναίκα του, και πάντα το σκεφτόταν να γυρίσει σ' εκείνη. Αλλά πριν προλάβει να το κάνει αυτό τον έπιασαν. Κι έπιασαν κι εκείνη –την Τζόις δηλαδή– γιατί είχε πάνω της πράμα γι' αυτόν. Το είχε πακετάρει μέσα σε ταμπόν, ξέρεις πώς είναι τα ταμπόν; Ξέρεις τι πράμα εννοώ;»

«Ναι» είπε η Λόρεν και για τις δυο ερωτήσεις. «Βέβαια. Ντόπα».

Η Ντελφίν έβγαλε ένα γουργουρητό, κατεβάζοντας μια γουλιά από το ρόφημά της. «Όλα αυτά είναι άκρως απόρρητα, το καταλαβαίνεις;»

Δεν είχαν λιώσει ούτε διαλυθεί όλοι οι σβόλοι της σοκολάτας, και η Λόρεν δεν ήθελε να τους λιώσει με το κουτάλι που θα είχε ακόμη τη γεύση του λεγόμενου σιροπιού για τον βήχα.

«Τη γλίτωσε με αναστολή, δεν ήταν λοιπόν εντελώς αρνητικό που ήταν έγκυος, γι' αυτό την έβγαλαν έξω. Και τι λες έγινε μετά, ήρθε σε επαφή με κάτι χριστιανούς κι αυτοί ήξεραν έναν γιατρό και τη γυναίκα του που φρόντιζαν τα κορίτσια όταν γεννούσαν κι έδιναν αμέσως τα παιδιά για υιοθεσία. Δεν ήταν ακριβώς νόμιμο, έπαιρναν λεφτά γι' αυτά τα μωρά, τέλος πάντων όμως την προστάτευσαν από τους κοινωνικούς λειτουργούς. Έτσι λοιπόν, γέν-

νησε το μωρό της και δεν το είδε ποτέ. Το μόνο που έμαθε ήταν πως ήταν κορίτσι».

Η Λόρεν κοίταξε γύρω της να βρει ένα ρολόι. Απ' ό,τι φαινόταν δεν υπήρχε. Το ρολόι χειρός της Ντελφίν ήταν ψηλά κάτω από το μανίκι του μαύρου πουλόβερ της.

«Έτσι έφυγε από κει, και μια το 'να, μια τ' άλλο, δεν σκεφτόταν καθόλου το μωρό. Πίστευε ότι θα παντρευτεί και θα κάνει κι άλλα παιδιά. Ε, τέλος πάντων, αυτό δεν συνέβη. Όχι πως την ένοιαζε και πολύ, αν σκεφτείς κάποιους απ' αυτούς με τους οποίους δεν συνέβη. Έκανε μάλιστα και κάνα δυο επεμβάσεις για να μη συμβεί. Ξέρεις τι επεμβάσεις;»

«Εκτρώσεις» είπε η Λόρεν. «Τι ώρα είναι;»

«Είσαι πολύ ενημερωμένο παιδί» είπε η Ντελφίν. «Ναι, σωστά. Εκτρώσεις». Σήκωσε το μανίκι της να δει το ρολόι. «Δεν είναι ακόμη πέντε. Ότι θα 'λεγα πως άρχισε να σκέφτεται εκείνο το κοριτσάκι και ν' αναρωτιέται τι απέγινε, κι έτσι άρχισε έρευνες για να το βρει. Και το 'φερε η τύχη να βρει τους ίδιους ανθρώπους. Τους χριστιανούς. Αναγκάστηκε να τους φερθεί λίγο άσχημα, αλλά πήρε κάποιες πληροφορίες. Ανακάλυψε πώς έλεγαν το ζευγάρι».

Η Λόρεν έκανε έναν ελιγμό και σηκώθηκε από το κρεβάτι. Σκοντάφτοντας σχεδόν στην κουβέρτα, ακούμπησε το φλιτζάνι της στο γραφείο.

«Πρέπει να φύγω τώρα» είπε. Κοίταξε έξω από τον φεγγίτη. «Χιονίζει».

«Αλήθεια; Πες μας κάτι που δεν ξέρουμε. Δεν θες να μάθεις τη συνέχεια;»

Η Λόρεν φορούσε τις μπότες της, προσπαθώντας να το κάνει αδιάφορα για να μην τραβήξει την προσοχή της Ντελφίν.

«Ο άντρας υποτίθεται πως δούλευε σ' ένα περιοδικό, πήγε λοιπόν κι αυτή και της είπαν ότι δεν ήταν εκεί αλλά της είπαν πού είχε πάει. Δεν ήξερε πώς είχαν βαφτίσει το μωρό της, όμως κι

αυτό κατάφερε να το ανακαλύψει. Ποτέ δεν ξέρεις τι θα βρεις αν δεν προσπαθήσεις. Το βάζεις στα πόδια;»

«Πρέπει να φύγω. Είναι χάλια το στομάχι μου. Έχω κρυώσει».

Η Λόρεν τράβηξε απότομα το μπουφάν που είχε κρεμάσει η Ντελφίν στον γάντζο ψηλά στην πόρτα. Καθώς δεν μπόρεσε να το κατεβάσει αμέσως, τα μάτια της γέμισαν δάκρυα.

«Ούτε που την ξέρω αυτή την Τζόις» είπε δυστυχισμένα.

Η Ντελφίν κατέβασε τα πόδια της στο πάτωμα, σηκώθηκε αργά από το κρεβάτι, ακούμπησε το φλιτζάνι της στο γραφείο.

«Αν είναι χάλια το στομάχι σου, πρέπει να ξαπλώσεις. Μάλλον το ήπιες πολύ γρήγορα».

«Θέλω μόνο το μπουφάν μου».

Η Ντελφίν ξεκρέμασε το μπουφάν αλλά το κράτησε πολύ ψηλά. Όταν το άρπαξε η Λόρεν, δεν το άφηνε από τα χέρια της.

«Τι τρέχει;» είπε. «Δεν κλαις, έτσι δεν είναι; Δεν σε είχα για κλαψιάρα. Εντάξει. Εντάξει. Ορίστε. Σε πείραζα μόνο».

Η Λόρεν φόρεσε τα μανίκια αλλά ήξερε ότι δεν μπορούσε να τα βγάλει πέρα με το φερμουάρ. Έχωσε τα χέρια στα μανίκια.

«Εντάξει;» είπε η Ντελφίν. «Είσαι εντάξει τώρα; Είμαστε ακόμη φίλες;»

«Ευχαριστώ για τη ζεστή σοκολάτα».

«Μην περπατάς πολύ γρήγορα, δεν θες να ανακατευτεί κι άλλο το στομάχι σου».

Η Ντελφίν έσκυψε. Η Λόρεν έκανε πίσω, επειδή φοβήθηκε μήπως τα λευκά μαλλιά, η μεταξωτή κουρτίνα των μαλλιών, θα της έμπαιναν στο στόμα.

Αν είσαι τόσο μεγάλος που τα μαλλιά σου είναι άσπρα, τότε δεν πρέπει να τα έχεις μακριά.

«Ξέρω ότι κρατάς μυστικά, ξέρω ότι κρατάς μυστικές τις συναντήσεις μας και τις κουβέντες μας και όλα. Θα καταλάβεις αργότερα. Είσαι υπέροχο κοριτσάκι. Ορίστε».

Φίλησε τη Λόρεν στο κεφάλι.
«Μη ανησυχείς για τίποτα» είπε.

Μεγάλες χιονονιφάδες έπεφταν κάθετα από τον ουρανό, αποθέτοντας στα πεζοδρόμια ένα αφράτο στρώμα που έλιωνε και γινόταν μαύρα ίχνη εκεί που πατούσαν οι άνθρωποι, κι έπειτα γέμιζε ξανά. Τα αυτοκίνητα προχωρούσαν προσεχτικά με τα θολά κίτρινα φώτα τους. Η Λόρεν κοιτούσε γύρω της κάπου κάπου να δει μήπως την ακολουθούσε κανείς. Δεν έβλεπε πολύ καλά καθώς το χιόνι έπεφτε πυκνό και το φως χανόταν από τον ουρανό, αλλά μάλλον όχι.

Το στομάχι της το ένιωθε ταυτόχρονα φουσκωμένο αλλά και κενό. Νόμισε ότι θα ανακουφιζόταν αν έτρωγε απλώς την κατάλληλη τροφή, γι' αυτό μόλις μπήκε στο σπίτι πήγε κατευθείαν στο ντουλάπι της κουζίνας και έβαλε ένα μπολ με τα αγαπημένα της δημητριακά. Δεν είχε μείνει σιρόπι σφενταμιού, όμως βρήκε λίγο σιρόπι καλαμποκιού. Στάθηκε στην κρύα κουζίνα τρώγοντας, χωρίς καν να έχει βγάλει τις μπότες και τα ρούχα της, και κοιτάζοντας έξω, την πίσω αυλή με το φρέσκο χιόνι. Το χιόνι έκανε τα πράγματα ορατά, ακόμα και με το φως της κουζίνας αναμμένο. Είδε τον εαυτό της να αντικατοπτρίζεται με φόντο τη χιονισμένη αυλή και τα χιονοσκεπή μαύρα βράχια, και τα αειθαλή κλαδιά που έγερναν ήδη κάτω από το λευκό φορτίο τους.

Ίσα που έβαλε την τελευταία κουταλιά στο στόμα της και έτρεξε στο μπάνιο για να τα βγάλει όλα – δημητριακά που ακόμη δεν είχαν αλλοιωθεί, γλίτσα από σιρόπι, γλιστερές κλωστές ανοιχτόχρωμης σοκολάτας.

Όταν γύρισαν σπίτι οι γονείς της, ήταν ξαπλωμένη στον καναπέ, ακόμη με τις μπότες και το μπουφάν της, κι έβλεπε τηλεόραση.

Η Αϊλίν τής έβγαλε τα ρούχα, της έφερε μια κουβέρτα και της

έβαλε θερμόμετρο –δεν είχε πυρετό–, κι έπειτα ψηλάφισε το στομάχι της να δει αν ήταν σκληρό, και την έβαλε να λυγίσει το δεξί της γόνατο μέχρι το στήθος να δει μήπως αυτό της έφερνε πόνο στα δεξιά. Η Αϊλίν ανησυχούσε πάντα για σκωληκοειδίτιδα γιατί μια φορά ήταν σ' ένα πάρτι –από εκείνα τα πάρτι που διαρκούν μέρες–, όπου ένα κορίτσι πέθανε από ρήξη σκωληκοειδίτιδας καθώς ήταν όλοι τόσο μαστουρωμένοι που δεν κατάλαβαν ότι είχε σοβαρό πρόβλημα. Όταν αποφάσισε ότι η απόφυση της Λόρεν δεν είχε σχέση με την αδιαθεσία της, πήγε να φέρει φαγητό, κι ο Χάρι έκανε παρέα στη Λόρεν.

«Νομίζω ότι έχεις σχολίτιδα» είπε. «Την πάθαινα κι εγώ. Μόνο που όταν ήμουν παιδί, δεν είχε εφευρεθεί η θεραπεία. Ξέρεις ποια είναι η θεραπεία; Να ξαπλώνεις στον καναπέ και να βλέπεις τηλεόραση».

Το άλλο πρωί η Λόρεν είπε ότι ένιωθε ακόμη άρρωστη, μολονότι δεν ήταν αλήθεια. Αρνήθηκε να φάει πρωινό, μόλις όμως ο Χάρι και η Αϊλίν βγήκαν από το σπίτι πήρε ένα μεγάλο ντόνατ κανέλας, που το έφαγε χωρίς να το ζεστάνει ενώ έβλεπε τηλεόραση. Σκούπισε τα πασαλειμμένα δάχτυλά της στην κουβέρτα που τη σκέπαζε και προσπάθησε να σκεφτεί το μέλλον της. Ήθελε να το περάσει ακριβώς εδώ, μέσα στο σπίτι, στον καναπέ, αν όμως δεν σκαρφιζόταν καμιά γνήσια αρρώστια δεν έβλεπε πώς θα γινόταν αυτό.

Οι ειδήσεις στην τηλεόραση είχαν τελειώσει και είχε αρχίσει μια από τις καθημερινές σαπουνόπερες. Αυτός ήταν ένας κόσμος με τον οποίο είχε εξοικειωθεί την άνοιξη, όταν είχε πάθει βρογχίτιδα, και έκτοτε τον είχε ξεχάσει εντελώς. Παρά τη λιποταξία της, δεν φαίνονταν να έχουν αλλάξει και πολλά. Εμφανίζονταν οι περισσότεροι από τους παλιούς ήρωες –σε νέες συνθήκες, βέβαια– και είχαν τον ίδιο τρόπο συμπεριφοράς (ευγενείς, ανελέητοι, σέξι, λυπημένοι) και το ίδιο βλέμμα στο άπειρο και τις ίδιες

μισοτελειωμένες προτάσεις που αναφέρονταν σε ατυχήματα και μυστικά. Το ευχαριστιόταν για λίγο, όμως κάτι που της πέρασε από το μυαλό άρχισε να την ανησυχεί. Παιδιά αλλά και μεγάλοι σ' αυτές τις ιστορίες είχε αποδειχτεί συχνά ότι ανήκαν σε οικογένειες άλλες από εκείνες που ανέκαθεν δέχονταν ως δικές τους. Ξένοι που καμιά φορά ήταν τρελοί και επικίνδυνοι είχαν εμφανιστεί από το πουθενά με αξιώσεις και συναισθήματα καταστροφικά, ζωές είχαν γίνει άνω κάτω.

Κάποτε μια τέτοια πιθανότητα της φαινόταν ελκυστική, όχι πια.

Ο Χάρι και η Αϊλίν δεν κλείδωναν ποτέ τις πόρτες. Για φαντάσου, έλεγε ο Χάρι – ζούμε σ' ένα μέρος όπου μπορείς απλώς να βγαίνεις έξω και να μην κλειδώνεις ποτέ τις πόρτες σου. Η Λόρεν σηκώθηκε τώρα και τις κλείδωσε, πίσω και μπροστά. Έπειτα τράβηξε τις κουρτίνες σε όλα τα παράθυρα. Δεν χιόνιζε σήμερα, αλλά δεν το έλιωνε κιόλας. Το καινούργιο χιόνι είχε πάρει ήδη μια γκρίζα απόχρωση, λες και είχε παλιώσει μέσα σε μια νύχτα.

Δεν υπήρχε τρόπος να καλύψει τα παραθυράκια της μπροστινής πόρτας. Ήταν τρία, σε σχήμα δακρύου, σε διαγώνια γραμμή. Η Αϊλίν τα μισούσε. Είχε ξύσει την ταπετσαρία και είχε βάψει τους τοίχους αυτού του φτηνού σπιτιού με απρόσμενα χρώματα –γαλαζοπράσινο, ροζ του βατόμουρου, λεμονί–, είχε βγάλει τα άσχημα χαλιά και είχε τρίψει με γυαλόχαρτο τα πατώματα, όμως γι' αυτά τα παλιοπαραθυράκια δεν μπορούσε να κάνει τίποτα.

Ο Χάρι έλεγε πως δεν ήταν και τόσο άσχημα, ότι υπήρχε ένα για τον καθέναν τους και μάλιστα ακριβώς στο κατάλληλο ύψος για να βλέπουν έξω. Τα βάφτισε Μπαμπά Αρκούδο, Μαμά Αρκούδα, Μωρό Αρκουδάκι.

Όταν τελείωσε η σαπουνόπερα κι ένας άντρας με μια γυναίκα άρχισαν να μιλάνε για φυτά εσωτερικού χώρου, τη Λόρεν την πήρε ένας ελαφρύς ύπνος, που δεν ήξερε καν πως ήταν ύπνος. Το κατάλαβε όταν ξύπνησε από ένα όνειρο όπου ένα ζώο, κάτι

σαν αρκτική γκρίζα νυφίτσα ή ισχνή αλεπού –δεν ήταν σίγουρη τι–, παρακολουθούσε το σπίτι μέρα μεσημέρι από την πίσω αυλή. Στο όνειρο κάποιος της είχε πει πως ήταν λυσσασμένο, γιατί δεν φοβόταν τους ανθρώπους ούτε τα σπίτια όπου ζούσαν.

Χτυπούσε το τηλέφωνο. Τράβηξε την κουβέρτα πάνω από το κεφάλι της για να μην το ακούει. Ήταν σίγουρη πως ήταν η Ντελφίν. Η Ντελφίν που ήθελε να μάθει πώς ήταν, γιατί κρυβόταν, πώς της φαινόταν η ιστορία που της είχε πει, πότε θα ερχόταν στο ξενοδοχείο;

Στην πραγματικότητα ήταν η Αϊλίν, που ήθελε να μάθει πώς ένιωθε η Λόρεν και την κατάσταση της σκωληκοειδίτιδάς της. Η Αϊλίν άφησε το τηλέφωνο να χτυπήσει δέκα, δεκαπέντε φορές, έπειτα έφυγε τρέχοντας από την εφημερίδα χωρίς να φορέσει το παλτό της και γύρισε σπίτι με το αυτοκίνητο. Όταν βρήκε την πόρτα κλειδωμένη την κοπάνησε με τη γροθιά της και ταρακούνησε το πόμολο. Πίεσε το πρόσωπό της στο παράθυρο Μαμά Αρκούδα και φώναξε το όνομα της Λόρεν. Άκουγε την τηλεόραση. Έκανε τρέχοντας τον γύρο για την πίσω πόρτα και την κοπάνησε και φώναξε ξανά.

Η Λόρεν τα άκουγε, βέβαια, όλα αυτά με το κεφάλι κάτω από την κουβέρτα, όμως της πήρε λίγη ώρα να συνειδητοποιήσει πως ήταν η Αϊλίν και όχι η Ντελφίν. Όταν το συνειδητοποίησε, μπήκε έρποντας στην κουζίνα, με την κουβέρτα να σέρνεται πίσω της, μισοπιστεύοντας ακόμα ότι η φωνή μπορεί να ήταν κόλπο.

«Χριστέ μου, τι έπαθες εσύ;» είπε η Αϊλίν, αγκαλιάζοντάς τη. «Γιατί ήταν η πόρτα κλειδωμένη, γιατί δεν απάντησες στο τηλέφωνο, τι παιχνίδι παίζεις;»

Η Λόρεν άντεξε κάπου ένα τέταρτο, με την Αϊλίν πότε να την αγκαλιάζει και πότε να της φωνάζει. Έπειτα κατέρρευσε και είπε τα πάντα. Ήταν μεγάλη ανακούφιση, κι όμως ακόμα κι όταν

έτρεμε κι έκλαιγε, ένιωθε πως έδινε κάτι προσωπικό και περίπλοκο ως αντάλλαγμα για την ασφάλεια και την παρηγοριά. Δεν ήταν δυνατό να πει όλη την αλήθεια γιατί ούτε η ίδια δεν μπορούσε να τη βάλει σε σειρά. Δεν μπορούσε να εξηγήσει τι ήταν αυτό που ήθελε μέχρι που έπαψε να το θέλει εντελώς.

Η Αϊλίν τηλεφώνησε στον Χάρι και του είπε ότι έπρεπε να γυρίσει σπίτι. Θα έπρεπε να περπατήσει, εκείνη δεν μπορούσε να πάει να τον πάρει, δεν μπορούσε ν' αφήσει τη Λόρεν.

Πήγε να ξεκλειδώσει την μπροστινή πόρτα και βρήκε έναν φάκελο, τον οποίο είχαν ρίξει στο γραμματοκιβώτιο, χωρίς γραμματόσημο, χωρίς τίποτα γραμμένο πάνω του παρά μόνο ΛΟΡΕΝ.

«Τ' άκουσες να το ρίχνουν αυτό στο γραμματοκιβώτιο;» είπε. «Άκουσες κανέναν στη βεράντα, πώς στα κομμάτια έγινε αυτό;»

Έσκισε τον φάκελο και τράβηξε έξω τη χρυσή αλυσίδα με το όνομα της Λόρεν.

«Ξέχασα να σου το πω αυτό» είπε η Λόρεν.

«Έχει ένα σημείωμα».

«Μην το διαβάσεις» φώναξε η Λόρεν. «*Μην* το διαβάσεις. *Δεν θέλω να τ' ακούσω*».

«Μη λες βλακείες. Δεν δαγκώνει. Λέει μόνο ότι τηλεφώνησε στο σχολείο και δεν ήσουν εκεί κι έτσι αναρωτήθηκε αν ήσουν άρρωστη και ορίστε ένα δωράκι να σου φτιάξει το κέφι. Λέει ότι έτσι κι αλλιώς για σένα το αγόρασε, κανείς δεν το έχασε. Τι θα πει αυτό; Θα σου το έδινε στα γενέθλιά σου, τον Μάρτιο που γίνεσαι έντεκα, αλλά θέλει να το πάρεις τώρα. Πώς της ήρθε η ιδέα ότι τα γενέθλιά σου είναι τον Μάρτιο; Τα γενέθλιά σου είναι τον Ιούνιο».

«Το ξέρω» είπε η Λόρεν με την εξαντλημένη, παιδιάστικη, μουτρωμένη φωνή στην οποία είχε καταφύγει.

«Βλέπεις;» είπε η Αϊλίν. «Σε όλα έξω έπεσε. Είναι τρελή».

«Ήξερε το όνομά σου, ωστόσο. Ήξερε πού είσαι. Πού το ήξερε αν δεν με υιοθετήσατε;»

«Δεν ξέρω πώς στον διάολο το ήξερε, αλλά κάνει λάθος. Έχει πέσει έξω σε όλα. Κοίτα. Θα βγάλουμε το πιστοποιητικό γέννησής σου. Γεννήθηκες στο νοσοκομείο Γουέλσλι στο Τορόντο. Θα σε πάμε εκεί, θα σου δείξω το δωμάτιο ακριβώς –» Η Αϊλίν κοίταξε ξανά το σημείωμα και το τσαλάκωσε στην παλάμη της.

«Η σκύλα. Να παίρνει στο σχολείο» είπε. «Να έρχεται σπίτι μας. Τρελή σκύλα».

«Κρύψε αυτό το πράγμα» είπε η Λόρεν, εννοώντας την αλυσίδα. «Κρύψ' το. Βάλ' το αλλού. *Τώρα*».

Ο Χάρι δεν θύμωσε τόσο όσο η Αϊλίν.

«Εμένα μου φαινόταν πολύ εντάξει άτομο κάθε φορά που της μιλούσα» είπε. «Ποτέ δεν μου είπε κάτι τέτοιο».

«Σιγά μη σου 'λεγε» είπε η Αϊλίν. «Τη Λόρεν ήθελε να τσακώσει. Πρέπει να πας να της μιλήσεις. Αλλιώς θα πάω εγώ. Το εννοώ. Σήμερα».

Ο Χάρι είπε ότι θα πήγαινε. «Θα τη βάλω σε τάξη» είπε. «Απολύτως. Δεν θα υπάρξει άλλο πρόβλημα. Τι κρίμα».

Η Αϊλίν έφτιαξε νωρίς μεσημεριανό. Έφτιαξε χάμπουργκερ με μαγιονέζα και μουστάρδα, όπως άρεσαν και στον Χάρι και στη Λόρεν. Η Λόρεν πρόλαβε να τελειώσει το δικό της πριν συνειδητοποιήσει ότι πιθανότατα ήταν λάθος που έδειξε τέτοια όρεξη.

«Νιώθεις καλύτερα;» είπε ο Χάρι. «Σχολείο το απόγευμα;»

«Ακόμη κρυωμένη είμαι».

«Όχι. Όχι σχολείο» είπε η Αϊλίν. «Και θα μείνω σπίτι μαζί της».

«Δεν βλέπω κανένα λόγο να είναι απαραίτητο αυτό» είπε ο Χάρι.

«Και δώσ' της αυτό» είπε η Αϊλίν, χώνοντας τον φάκελο στην τσέπη του. «Μη σε νοιάζει, μην κάνεις τον κόπο να το κοιτάξεις, είναι μόνο το ηλίθιο δώρο της. Και πες της τέρμα αυτά τα πράγματα γιατί θα βρει μπελά. Τέρμα. Ποτέ πια».

Η Λόρεν δεν χρειάστηκε να ξαναπάει σχολείο, όχι σ' εκείνη την πόλη.

Το απόγευμα η Αϊλίν τηλεφώνησε στην αδερφή του Χάρι –με την οποία ο Χάρι δεν μιλούσε, επειδή ο άντρας της είχε επικρίνει τον τρόπο που εκείνος, ο Χάρι, ζούσε τη ζωή του– και μίλησαν για το σχολείο που είχε πάει η αδερφή, ένα ιδιωτικό θηλέων στο Τορόντο. Ακολούθησαν κι άλλα τηλεφωνήματα, κλείστηκε ένα ραντεβού.

«Δεν είναι θέμα χρημάτων» είπε η Αϊλίν. «Ο Χάρι έχει αρκετά λεφτά. Ή τέλος πάντων μπορεί να τα βρει. Ούτε είναι μόνο γι' αυτό που συνέβη» είπε. «Δεν σου αξίζει να πρέπει να μεγαλώσεις σ' αυτή την κωλοπόλη. Δεν σου αξίζει να καταλήξεις ν' ακούγεσαι σαν βλαχαδερό. Το σκεφτόμουν εδώ και καιρό. Απλώς το ανέβαλλα μέχρι να μεγαλώσεις λιγάκι».

Όταν γύρισε σπίτι, ο Χάρι είπε ότι σίγουρα αυτό εξαρτιόταν από το τι ήθελε η Λόρεν.

«Θες να φύγεις από το σπίτι, Λόρεν; Νόμιζα ότι σου άρεσε εδώ. Νόμιζα πως είχες φίλες».

«Φίλες;» είπε η Αϊλίν. «Εκείνη τη γυναίκα είχε. Την Ντελ-*φίν*. Της έδωσες να το καταλάβει; Το πήρε το μήνυμα;»

«Ναι» είπε ο Χάρι. «Ναι».

«Της έδωσες πίσω τη δωροδοκία;»

«Αν θες να το πεις έτσι. Ναι».

«Τέρμα αυτά τα πράγματα. Το κατάλαβε; Τέρμα αυτά τα πράγματα».

Ο Χάρι άνοιξε το ραδιόφωνο και άκουσαν τις ειδήσεις τρώγοντας βραδινό. Η Αϊλίν άνοιξε ένα μπουκάλι κρασί.

«Τι είναι αυτό;» είπε ο Χάρι με ελαφρώς απειλητική φωνή. «Το γιορτάζουμε;»

Η Λόρεν είχε μάθει τα σημάδια και πίστεψε πως κατάλαβε τι είχε να τραβήξει τώρα, τι τίμημα έπρεπε να πληρώσει για τη

θαυμαστή διάσωση – για το ότι δεν χρειαζόταν ποτέ να ξαναπάει στο σχολείο ή να πλησιάσει το ξενοδοχείο, για το ότι μάλλον δεν θα χρειαζόταν να περπατήσει ούτε καν στους δρόμους, δεν θα χρειαζόταν να ξαναβγεί από το σπίτι τις δυο βδομάδες που έμεναν μέχρι τις διακοπές των Χριστουγέννων.

Το κρασί μπορούσε να είναι ένα από τα σημάδια. Καμιά φορά. Καμιά φορά όχι. Όταν όμως ο Χάρι έβγαζε το μπουκάλι του τζιν και σερβιριζόταν μισό ποτήρι, προσθέτοντας μόνο πάγο –και σε λίγο ούτε πάγο δεν θα πρόσθετε– η πορεία είχε οριστεί. Όλα μπορεί να ήταν ακόμη εύθυμα, αλλά η ευθυμία έκοβε σαν μαχαίρι. Ο Χάρι μιλούσε στη Λόρεν, και η Αϊλίν μιλούσε στη Λόρεν, πιο πολύ απ' όσο της μιλούσαν συνήθως και οι δυο τους. Πού και πού μιλούσαν ο ένας στον άλλο, σχεδόν φυσιολογικά. Όμως στο δωμάτιο επικρατούσε μια παρόρμηση, που ακόμη δεν είχε εκδηλωθεί με λόγια. Η Λόρεν ήλπιζε, ή προσπαθούσε να ελπίζει –ή μάλλον παλιότερα προσπαθούσε να ελπίζει–, ότι με κάποιον τρόπο θα απέτρεπαν το ξέσπασμα του καβγά. Και πάντα πίστευε –αυτό ακόμη το πίστευε– ότι δεν ήταν η μόνη που το ήλπιζε αυτό. Το ήλπιζαν κι εκείνοι. Εν μέρει. Εν μέρει όμως δεν έβλεπαν την ώρα γι' αυτό που θα ερχόταν. Ποτέ δεν ξεπέρασαν αυτή την ανυπομονησία. Ούτε μια φορά από τις τόσες που ήταν διάχυτη μέσα στο δωμάτιο αυτή η αίσθηση, η αλλαγή ατμόσφαιρας, η συγκλονιστική λάμψη που έκανε όλα τα σχήματα, όλα τα έπιπλα και τα σκεύη, πιο έντονα κι όμως πιο θολά – ούτε μια φορά δεν αποτράπηκε το χειρότερο.

Παλιά της ήταν αδύνατο να μείνει στο δωμάτιό της, έπρεπε να βρίσκεται εκεί που βρίσκονταν κι αυτοί, να ορμάει πάνω τους με διαμαρτυρίες και κλάματα, μέχρι κάποιος από τους δυο να τη μαζέψει και να την πάει πίσω στο κρεβάτι της, λέγοντας: «Εντάξει, εντάξει, μη μας κολλάς τώρα, μόνο μη μας κολλάς, ζωή μας είναι, πρέπει να μπορούμε να μιλάμε». Το «να μιλάμε» σήμαινε

να κόβουν βόλτες μες στο σπίτι βγάζοντας καταδικαστικούς εξάψαλμους και τσιρίδες αντιλογίας, μέχρι ν' αρχίσουν να πετάνε τασάκια, μπουκάλια, πιάτα ο ένας στον άλλο. Μια φορά η Αϊλίν είχε τρέξει έξω και είχε πέσει στο γρασίδι, βγάζοντας κομμάτια χώμα και χόρτα, ενώ ο Χάρι σφύριζε από το κατώφλι: «Έτσι μπράβο, δώσε την παράστασή σου». Μια φορά ο Χάρι κλειδώθηκε στο μπάνιο φωνάζοντας: «Ένας τρόπος μόνο υπάρχει να γλιτώσω απ' αυτό το μαρτύριο». Κι οι δυο τους απειλούσαν με τη χρήση χαπιών και ξυραφιών.

«Ω Θεέ μου, ας μην το κάνουμε αυτό» είχε πει μια φορά η Αϊλίν. «Σε παρακαλώ, σε παρακαλώ, ας σταματήσουμε να το κάνουμε αυτό». Κι ο Χάρι είχε απαντήσει με ψιλή, κλαψιάρικη φωνή που μιμούνταν με σκληρότητα τη δική της: «Εσύ το κάνεις αυτό – *εσύ* να σταματήσεις».

Η Λόρεν είχε πάψει να προσπαθεί να καταλάβει για ποιο λόγο γίνονταν οι καβγάδες. Πάντα για κάτι καινούργιο (απόψε, ξαπλωμένη στο σκοτάδι, σκεφτόταν πως πιθανόν ν' αφορούσε την ίδια, που θα έφευγε μακριά, που η Αϊλίν πήρε μόνη της αυτή την απόφαση) και πάντα για το ίδιο πράγμα – γι' αυτό που τους ανήκε, που δεν θα μπορούσαν ποτέ να εγκαταλείψουν.

Είχε επίσης ξεπεράσει την ιδέα ότι είχαν και οι δυο τους ένα ευαίσθητο σημείο –ότι ο Χάρι έκανε αστεία όλη την ώρα γιατί ήταν θλιμμένος, ενώ η Αϊλίν ήταν απότομη και απορριπτική γιατί κάτι στον τρόπο του Χάρι έμοιαζε να την αποκλείει– και πως, αν εκείνη, η Λόρεν, μπορούσε μόνο να εξηγήσει τον καθένα τους στον άλλο, τα πράγματα θα καλυτέρευαν.

Την άλλη μέρα ήταν σιωπηλοί, καταβεβλημένοι, ντροπιασμένοι και αλλόκοτα αναζωογονημένοι. «Αυτό πρέπει να γίνεται, είναι κακό να καταπιέζεις τα συναισθήματά σου» είχε πει μια φορά η Αϊλίν στη Λόρεν. «Υπάρχει μάλιστα μια θεωρία ότι η καταπίεση του θυμού προκαλεί καρκίνο».

Ο Χάρι τους καβγάδες τους έλεγε τσακωμούς. «Συγγνώμη για τον τσακωμό» έλεγε. «Η Αϊλίν είναι πολύ εκρηκτική γυναίκα. Το μόνο που μπορώ να πω, γλυκιά μου, –ω Θεέ μου, το μόνο που μπορώ να πω είναι– συμβαίνουν αυτά».

Τελικά, αυτή τη νύχτα η Λόρεν αποκοιμήθηκε πριν προλάβουν ν' αρχίσουν να κάνουν τις ζημιές τους. Πριν καν βεβαιωθεί ότι θα αρχίσουν. Το μπουκάλι του τζιν δεν είχε κάνει ακόμη την εμφάνισή του όταν εκείνη πήγε στο κρεβάτι της.

Την ξύπνησε ο Χάρι.

«Συγγνώμη» είπε. «Συγγνώμη, καλή μου. Μπορείς να σηκωθείς και να έρθεις κάτω;»

«Είναι πρωί;»

«Όχι. Είναι ακόμη αργά τη νύχτα. Η Αϊλίν κι εγώ θέλουμε να σου μιλήσουμε. Έχουμε κάτι να σου πούμε. Έχει κατά κάποιον τρόπο να κάνει με αυτό που ήδη ξέρεις. Έλα, τώρα. Θέλεις τις παντόφλες σου;»

«Μισώ τις παντόφλες» του θύμισε η Λόρεν. Μπήκε μπροστά του για να κατέβει τη σκάλα. Εκείνος ήταν ακόμη ντυμένος και η Αϊλίν ήταν κι εκείνη ντυμένη και περίμενε στον διάδρομο. «Είναι και κάποιος άλλος εδώ που τον ξέρεις» είπε στη Λόρεν.

Ήταν η Ντελφίν. Η Ντελφίν καθόταν στον καναπέ, φορώντας ένα μπουφάν του σκι πάνω από το συνηθισμένο της μαύρο παντελόνι και πουλόβερ. Η Λόρεν δεν την είχε ξαναδεί ντυμένη για έξω. Το πρόσωπό της κρεμασμένο, το δέρμα της έμοιαζε σακουλιασμένο, το σώμα της απέραντα νικημένο.

«Δεν μπορούμε να πάμε στην κουζίνα;» είπε η Λόρεν. Δεν ήξερε γιατί, αλλά η κουζίνα έμοιαζε πιο ασφαλής. Κάτι λιγότερο ξεχωριστό, και με το τραπέζι να κρατηθείς αν όλοι κάθονταν γύρω του.

«Η Λόρεν θέλει να πάμε στην κουζίνα, θα πάμε στην κουζίνα» είπε ο Χάρι.

Όταν κάθισαν όλοι εκεί, είπε: «Λόρεν. Τους εξήγησα ότι σου μίλησα για το μωρό. Για το μωρό που είχαμε πριν από σένα και το τι συνέβη σ' εκείνο το μωρό».

Περίμενε μέχρι που η Λόρεν είπε: «Ναι».

«Μπορώ να πω κάτι τώρα;» είπε η Αϊλίν. «Μπορώ να πω κάτι στη Λόρεν;»

«Ναι, βέβαια» είπε ο Χάρι.

«Ο Χάρι δεν άντεχε την ιδέα ενός ακόμα μωρού» είπε η Αϊλίν, κοιτάζοντας τα χέρια της στην ποδιά της κάτω από το τραπέζι. «Δεν άντεχε την ιδέα όλου αυτού του χάους μες στο σπίτι. Είχε τα γραψίματά του. Ήθελε να πετύχει πράγματα, γι' αυτό δεν μπορούσε το χάος. Ήθελε να κάνω έκτρωση κι εγώ είπα ότι θα κάνω κι ύστερα ότι δεν θα κάνω κι ύστερα είπα ότι θα κάνω, αλλά δεν μπορούσα να το κάνω, και μαλώσαμε και πήρα το μωρό και μπήκα στο αυτοκίνητο, ήταν να πάω στο σπίτι κάποιων φίλων. Δεν έτρεχα και σίγουρα δεν ήμουν μεθυσμένη. Ήταν μόνο ο κακός φωτισμός στον δρόμο κι ο παλιόκαιρος».

«Κι επίσης ότι το καρεκλάκι δεν ήταν δεμένο» είπε ο Χάρι. «Αλλά άσ' το αυτό» συνέχισε. «Δεν επέμενα για έκτρωση. Μπορεί να είχα μιλήσει για το θέμα της έκτρωσης, αλλά με τίποτα δεν θα σ' έβαζα να το κάνεις. Δεν μίλησα γι' αυτό στη Λόρεν γιατί θα ταραζόταν. Είναι θέμα που ταράζει».

«Ναι, αλλά είναι αλήθεια» είπε η Αϊλίν. «Η Λόρεν μπορεί να το αντέξει. Ξέρει πως δεν είναι ότι αφορά *εκείνη*».

Η Λόρεν μίλησε δυνατά, ξαφνιάζοντας τον εαυτό της.

«Εμένα αφορά» είπε. «Αν δεν αφορά εμένα τότε ποιον αφορά;»

«Ναι, αλλά δεν ήμουν εγώ που το ήθελα» είπε η Αϊλίν.

«Δεν ήσουν και εντελώς *αντίθετη* όμως» είπε ο Χάρι.

«Σταμάτα» είπε η Λόρεν.

«Υποσχεθήκαμε να μην κάνουμε ακριβώς αυτό. Έτσι δεν εί-

ναι;» είπε ο Χάρι. «Και θα 'πρεπε να ζητήσουμε συγγνώμη από την Ντελφίν».

Η Ντελφίν δεν είχε σηκώσει το βλέμμα να κοιτάξει κανέναν όσο συνεχιζόταν αυτή η κουβέντα. Δεν είχε τραβήξει την καρέκλα της στο τραπέζι. Δεν φάνηκε να προσέχει όταν ο Χάρι είπε το όνομά της. Δεν ήταν μόνο η ήττα αυτό που την κρατούσε ακίνητη. Ήταν ένα φορτίο πείσματος, ή και αηδίας ακόμα, που δεν μπορούσαν να το αντιληφθούν ο Χάρι κι η Αϊλίν.

«Μίλησα στην Ντελφίν το απόγευμα, Λόρεν. Της είπα για το μωρό. Ήταν το δικό της μωρό. Δεν σου είπα ποτέ ότι το μωρό ήταν υιοθετημένο γιατί αυτό έκανε τα πάντα να φαίνονται χειρότερα – ότι υιοθετήσαμε εκείνο το μωρό κι ύστερα τα θαλασσώσαμε. Πέντε χρόνια προσπαθούσαμε, δεν φανταζόμασταν ποτέ ότι θα τα καταφέρουμε να μείνει έγκυος η Αϊλίν, κι έτσι υιοθετήσαμε το μωρό. Όμως η Ντελφίν ήταν η μητέρα της σε πρώτη φάση. Τη βγάλαμε Λόρεν κι ύστερα λέγαμε εσένα Λόρεν – μάλλον γιατί ήταν το αγαπημένο μας όνομα κι επίσης γιατί μας έδινε την αίσθηση ότι ξεκινούσαμε πάλι από την αρχή. Και η Ντελφίν, θέλοντας να μάθει τι έγινε το μωρό της, ανακάλυψε ότι το είχαμε πάρει εμείς και φυσικά έκανε το λάθος να πιστέψει πως ήσουν εσύ. Ήρθε εδώ να σε βρει. Είναι όλα πολύ θλιβερά. Όταν της είπα την αλήθεια, πολύ εύλογα ήθελε απόδειξη, κι έτσι της είπα να έρθει εδώ απόψε και της έδειξα τα χαρτιά. Δεν θέλησε ποτέ να σε κλέψει και τέτοια πράγματα, απλώς να γίνει φίλη μαζί σου. Ήταν απλώς μόνη και μπερδεμένη».

Η Ντελφίν κατέβασε το φερμουάρ του μπουφάν της, σαν να ήθελε να πάρει αέρα.

«Κι εγώ της είπα ότι είχαμε ακόμα – ότι ποτέ δεν καταφέραμε ή ποτέ δεν φαινόταν η κατάλληλη στιγμή να –» Έκανε ένα νεύμα προς το χαρτόκουτο που ήταν ακουμπισμένο εκεί μπροστά τους, στον πάγκο. «Και της έδειξα κι αυτό. Απόψε λοιπόν, σαν οικογέ-

νεια» είπε «απόψε που όλα είναι ανοιχτό βιβλίο, θα βγούμε έξω και θα το κάνουμε. Και θα τα ξεφορτωθούμε όλα – τη μιζέρια και την ενοχή. Η Ντελφίν, η Αϊλίν κι εγώ. Και θέλουμε να έρθεις κι εσύ μαζί μας. Έχεις πρόβλημα; Είσαι εντάξει;»

«Κοιμόμουν» είπε η Λόρεν. «Είμαι κρυωμένη».

«Κάνε αυτό που σου λέει ο Χάρι» είπε η Αϊλίν.

Ακόμη να σηκώσει το βλέμμα η Ντελφίν. Ο Χάρι πήρε το κουτί από τον πάγκο και της το έδωσε. «Ίσως εσύ να πρέπει να το κρατάς» είπε. «Είστε όλες εντάξει;»

«Όλοι είναι εντάξει» είπε η Αϊλίν. «Μόνο πάμε να φύγουμε».

Η Ντελφίν στεκόταν εκεί μες στο χιόνι, κρατώντας το κουτί, κι έτσι η Αϊλίν είπε: «Μπορώ;» και το πήρε με σεβασμό από τα χέρια της. Το άνοιξε κι ήταν έτοιμη να το προσφέρει στον Χάρι, έπειτα άλλαξε γνώμη και το έτεινε στην Ντελφίν. Η Ντελφίν πήρε μια μικρή χούφτα στάχτες, αλλά δεν σήκωσε το κουτί να το προωθήσει. Η Αϊλίν πήρε μια χούφτα και έδωσε το κουτί στον Χάρι. Όταν εκείνος πήρε μερικές στάχτες, ήταν έτοιμος να δώσει το κουτί στη Λόρεν, όμως η Αϊλίν είπε: «Όχι. Δεν χρειάζεται».

Η Λόρεν είχε ήδη βάλει τα χέρια στις τσέπες.

Δεν φυσούσε καθόλου, έτσι οι στάχτες απλώς έπεσαν εκεί που τις είχαν αφήσει να πέσουν ο Χάρι, η Αϊλίν και η Ντελφίν, πάνω στο χιόνι.

Η Αϊλίν μίλησε σαν να της πονούσε ο λαιμός. «Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς –»

Ο Χάρι είπε με καθαρή φωνή: «Αυτή είναι η Λόρεν, που ήταν παιδί μας και που όλοι την αγαπούσαμε – ας το πούμε όλοι μαζί». Κοίταξε την Ντελφίν, έπειτα την Αϊλίν, και όλοι μαζί είπαν: «Αυτή είναι η Λόρεν». Η φωνή της Ντελφίν ήταν πολύ χαμηλή, ένα μουρμουρητό και της Αϊλίν πρόδιδε την προσπάθεια να είναι ειλικρινής, ενώ του Χάρι ήταν ηχηρή, ηγετική, σοβαρή.

«Και της λέμε αντίο και την εμπιστευόμαστε στο χιόνι –»

Στο τέλος η Αϊλίν είπε βιαστικά: «Συγχώρεσε τις αμαρτίες μας. Τα ανομήματά μας. Συγχώρεσε τα ανομήματά μας».

Η Ντελφίν μπήκε στο πίσω κάθισμα μαζί με τη Λόρεν για την επιστροφή. Ο Χάρι τής είχε κρατήσει ανοιχτή την πόρτα για να μπει πλάι του στο μπροστινό κάθισμα, αλλά εκείνη τον προσπέρασε σκοντάφτοντας πάνω του και μπήκε πίσω. Εγκαταλείποντας τη σημαντικότερη θέση, τώρα που δεν ήταν η κομίστρια του κουτιού. Έψαξε στην τσέπη του μπουφάν της να βρει χαρτομάντιλο και καθώς το τράβηξε έξω κάτι έπεσε στο πάτωμα του αυτοκινήτου. Έβγαλε άθελά της ένα γρύλισμα σκύβοντας να το βρει, όμως η Λόρεν ήταν πιο γρήγορη. Η Λόρεν μάζεψε ένα από τα σκουλαρίκια που είχε δει την Ντελφίν να φοράει συχνά – μακριά μέχρι τον ώμο, με χάντρες σαν ουράνιο τόξο, που άστραφταν μέσα από τα μαλλιά της. Σκουλαρίκια που πρέπει να τα φορούσε απόψε, αλλά είχε θεωρήσει καλύτερο να τα παραχώσει στην τσέπη της. Και η αίσθηση και μόνο αυτού του σκουλαρικιού, η αίσθηση των κρύων λαμπερών χαντρών να γλιστρούν μέσα από τα δάχτυλά της, έκανε ξαφνικά τη Λόρεν να λαχταρήσει να χαθούν κάμποσα πράγματα, να ξαναγίνει η Ντελφίν το πρόσωπο εκείνο που ήταν στην αρχή – καθισμένη πίσω από το γραφείο της ρεσεψιόν, τολμηρή και παιχνιδιάρικη.

Η Ντελφίν δεν είπε λέξη. Πήρε το σκουλαρίκι χωρίς να έρθουν σε επαφή τα δάχτυλά τους. Όμως για πρώτη φορά εκείνο το βράδυ κοιτάχτηκαν με τη Λόρεν καταπρόσωπο. Τα μάτια της Ντελφίν άνοιξαν διάπλατα και για μια στιγμή φάνηκε μέσα τους μια γνωστή έκφραση, κοροϊδίας και συνωμοτικότητας. Σήκωσε τους ώμους κι έβαλε το σκουλαρίκι στην τσέπη της. Αυτό ήταν όλο – από εκείνη τη στιγμή απλώς κοιτούσε το πίσω μέρος του κεφαλιού του Χάρι.

Όταν έκοψε ταχύτητα ο Χάρι για να την αφήσει στο ξενοδοχείο,

της είπε: «Θα ήταν ωραία να ερχόσουν να φας μαζί μας κάποιο βράδυ που δεν θα δουλεύεις».

«Λίγο πολύ πάντα δουλεύω» είπε η Ντελφίν. Βγήκε από το αυτοκίνητο, είπε «Αντίο» σε κανέναν τους συγκεκριμένα, και προχώρησε με βαριά βήματα στο λασπωμένο πεζοδρόμιο μέχρι που μπήκε στο ξενοδοχείο.

«Το ήξερα ότι δεν θα δεχόταν» είπε η Αϊλίν στον δρόμο για το σπίτι.

«Καλά» είπε ο Χάρι. «Μπορεί να το εκτίμησε που της το ζητήσαμε».

«Δεν τη νοιάζει για μας. Η μόνη που την ένοιαζε ήταν η Λόρεν, όσο νόμιζε πως η Λόρεν ήταν δική της. Τώρα δεν τη νοιάζει ούτε γι' αυτήν».

«Μας νοιάζει εμάς» είπε ο Χάρι υψώνοντας τη φωνή. «Είναι δική μας».

«Σ' αγαπάμε, Λόρεν» είπε. «Ήθελα μόνο να σου το πω άλλη μια φορά».

Δική της. Δική μας.

Κάτι τσιμπούσε τους γυμνούς αστραγάλους της Λόρεν. Έσκυψε κάτω κι ανακάλυψε ότι κάψες, τσαμπιά ολόκληρα από αυτά τα χνουδωτά αγκαθάκια, κρέμονταν από τα μπατζάκια της πιτζάμας της.

«Μου κόλλησαν κάψες από το χιόνι. Έχω *εκατοντάδες* κάψες».

«Θα σου τις βγάλω μόλις γυρίσουμε σπίτι» είπε η Αϊλίν. «Αυτή τη στιγμή δεν μπορώ να κάνω τίποτα».

Η Λόρεν τραβούσε με μανία τις κάψες από τις πιτζάμες της. Και μόλις τις έβγαλε, ανακάλυψε ότι είχαν γαντζωθεί στα δάχτυλά της. Προσπάθησε να τις βγάλει με το άλλο χέρι και σε χρόνο μηδέν πιάστηκαν σε όλα τα άλλα της δάχτυλα. Αηδίασε τόσο μ' αυτές τις κάψες, που ήθελε να χτυπήσει τα χέρια της και να ουρλιάξει δυνατά, όμως ήξερε ότι το μόνο που μπορούσε να κάνει ήταν να κάτσει να περιμένει.

Φάρσες

I

«ΘΑ ΠΕΘΑΝΩ» ΕΙΠΕ Η ΡΟΜΠΙΝ ΕΝΑ ΒΡΑΔΥ, πριν από χρόνια. «Θα πεθάνω αν δεν έχουν έτοιμο το φόρεμα».

Βρίσκονταν στην κλειστή βεράντα του σκουροπράσινου ξύλινου σπιτιού στην οδό Άιζακ. Ο Γουίλαρντ Γκρέιγκ, που έμενε δίπλα, έπαιζε ραμί στο πτυσσόμενο τραπεζάκι μαζί με την αδερφή της Ρόμπιν, την Τζοάν. Η Ρόμπιν καθόταν στον καναπέ, κοιτάζοντας κατσουφιασμένη ένα περιοδικό. Η μυρωδιά του καπνού ανταγωνιζόταν τη μυρωδιά της σάλτσας ντομάτα που σιγόβραζε σε κάποια κουζίνα απ' την απέναντι πλευρά του δρόμου.

Ο Γουίλαρντ είδε την Τζοάν να σκάει μια υποψία χαμόγελου πριν ρωτήσει με ουδέτερη φωνή: «Τι είπες;».

«Είπα θα πεθάνω». Η Ρόμπιν ήταν επιθετική. «Θα πεθάνω αν δεν έχουν έτοιμο το φόρεμα μέχρι αύριο. Στο καθαριστήριο».

«Αυτό κατάλαβα πως είπες. Θα πεθάνεις;»

Δεν την έπιανες ποτέ την Τζοάν σε τέτοιες παρατηρήσεις. Ο τόνος της ήταν τόσο ήπιος, η χλεύη της τόσο πολύ διακριτική, το χαμόγελό της –που τώρα είχε σβήσει– μόνο ένα ελάχιστο ανασήκωμα μιας γωνίας του στόματός της.

«Ε, ναι» είπε επιθετικά η Ρόμπιν. «Το χρειάζομαι».

«Το *χρειάζεται*, θα *πεθάνει*, θα πάει στο *θέατρο*» είπε η Τζοάν στον Γουίλαρντ, με εμπιστευτικό τόνο.

«Έλα, Τζοάν» είπε ο Γουίλαρντ. Οι γονείς του, κι εκείνος ο ίδιος, ήταν φίλοι με τους γονείς των κοριτσιών –ακόμα σαν *τα κορίτσια* τις σκεφτόταν αυτές τις δυο–, και τώρα που όλοι οι γονείς είχαν πεθάνει ένιωθε πως ήταν καθήκον του να φροντίζει οι κόρες να μην μπαίνουν η μια στη μύτη της άλλης, όσο γινόταν.

Η Τζοάν ήταν πια τριάντα χρονών, η Ρόμπιν είκοσι έξι. Η Τζοάν είχε σώμα παιδιού, στενό στέρνο, μακρύ χλωμό πρόσωπο και ίσια, λεπτά, καστανά μαλλιά. Ποτέ δεν προσπάθησε να προσποιηθεί πως ήταν κάτι άλλο παρά ένας άτυχος άνθρωπος, που είχε κολλήσει κάπου ανάμεσα στην παιδική ηλικία και τη γυναικεία ωριμότητα. Την είχε περιορίσει, την είχε σακατέψει θα έλεγες, το σοβαρό και επίμονο άσθμα που είχε από παιδί. Από κάποιον με τέτοια όψη, κάποιον που δεν κάνει βήμα έξω τον χειμώνα και δεν τον αφήνεις μόνο του τη νύχτα, δεν περιμένεις να έχει τόσο καυστικό τρόπο ν' αντιλαμβάνεται τις απερισκεψίες άλλων, τυχερότερων ανθρώπων. Ή να έχει τέτοιο απόθεμα περιφρόνησης. Σε όλη τους τη ζωή, έτσι του φαινόταν του Γουίλαρντ, έβλεπε τα μάτια της Ρόμπιν να γεμίζουν δάκρυα οργής κι άκουγε την Τζοάν να λέει: «Τι έπαθες *πάλι* εσύ;».

Απόψε η Ρόμπιν ένιωσε μόνο ένα ελαφρύ τσίμπημα. Αύριο ήταν η μέρα της να πάει στο Στράτφορντ, κι ένιωθε ήδη εκτός ακτίνας βολής της Τζοάν.

«Τι έργο παίζει, Ρόμπιν;» ρώτησε ο Γουίλαρντ, για να ηρεμήσει τα πράγματα όσο μπορούσε. «Σαίξπηρ;»

«Ναι. Το *Όπως σας αρέσει*».

«Και τον καταλαβαίνεις, εντάξει; Τον Σαίξπηρ;»

Η Ρόμπιν είπε ναι.

«Είσαι θαύμα».

Πέντε χρόνια το έκανε αυτό η Ρόμπιν. Μια παράσταση κάθε καλοκαίρι. Είχε ξεκινήσει όσο ζούσε στο Στράτφορντ και σπούδαζε νοσοκόμα. Πήγε με μια συνάδελφο που είχε δυο δωρεάν εισιτήρια από τη θεία της – δούλευε στα κοστούμια. Το κορίτσι που είχε τα εισιτήρια βαρέθηκε του θανατά –έπαιζε τον *Βασιλιά Λιρ*– κι αυτός ήταν ο λόγος που η Ρόμπιν δεν είχε πει λέξη για το πώς ένιωσε εκείνη. Έτσι κι αλλιώς δεν θα είχε μπορέσει να το εκφράσει – θα προτιμούσε να είχε φύγει μόνη από το θέατρο και να μη χρειαζόταν να μιλήσει σε κανέναν για τουλάχιστον είκοσι τέσσερις ώρες. Τότε κιόλας αποφάσισε ότι θα ξαναπήγαινε. Θα ξαναπήγαινε μόνη της.

Δεν ήταν δύσκολο. Η πόλη όπου είχε μεγαλώσει κι όπου αργότερα αναγκάστηκε να βρει δουλειά λόγω της Τζοάν απείχε μόλις σαράντα πέντε χιλιόμετρα. Ο κόσμος εκεί ήξερε ότι τα έργα του Σαίξπηρ παίζονταν στο Στράτφορντ, αλλά η Ρόμπιν δεν είχε ακούσει ποτέ να πάει κανείς. Άνθρωποι σαν τον Γουίλαρντ φοβούνταν μην τους κοιτάξουν υποτιμητικά οι άλλοι από το κοινό και επιπλέον είχαν το πρόβλημα ότι δεν καταλάβαιναν τη γλώσσα. Και άνθρωποι σαν την Τζοάν ήταν σίγουροι ότι σε κανέναν, ποτέ, δεν θα μπορούσε στ' αλήθεια ν' αρέσει ο Σαίξπηρ, κι έτσι όποιος από δω πήγαινε το έκανε γιατί ήθελε να αναμειχτεί με την τάξη των ισχυρών, που ούτε εκείνοι απολάμβαναν το έργο, απλώς άφηναν να εννοηθεί ότι το απολάμβαναν. Οι ελάχιστοι άνθρωποι στην πόλη που έβλεπαν θεατρικές παραστάσεις προτιμούσαν να πηγαίνουν στο Τορόντο, στο Ρόγιαλ Άλεξ, όταν έκανε περιοδεία κάποιο μιούζικαλ του Μπρόντγουεϊ.

Της Ρόμπιν τής άρεσε να κάθεται σε καλή θέση, επομένως η τσέπη της άντεχε μόνο την απογευματινή του Σαββάτου. Διάλεξε ένα έργο που παιζόταν ένα Σαββατοκύριακο που η ίδια είχε ρεπό από το νοσοκομείο. Ποτέ δεν το διάβαζε από πριν κι ούτε την ένοιαζε αν ήταν δράμα ή κωμωδία. Ακόμη δεν είχε δει ούτε έναν

γνωστό της, ούτε στο θέατρο ούτε έξω στους δρόμους, κι αυτό τη βόλευε μια χαρά. Μια από τις συναδέλφους της νοσοκόμες τής είχε πει: «Ποτέ δεν θα είχα κουράγιο να το κάνω αυτό ολομόναχη» και μ' αυτό η Ρόμπιν είχε συνειδητοποιήσει πόσο διαφορετική πρέπει να ήταν από τους περισσότερους ανθρώπους. Ποτέ δεν ένιωθε πιο άνετα από τις φορές εκείνες που περιστοιχιζόταν από ξένους. Μετά το έργο κατέβαινε στο κέντρο περπατώντας πλάι στο ποτάμι κι έβρισκε ένα φτηνό μέρος για φαγητό – συνήθως έτρωγε κάνα σάντουιτς καθισμένη σ' ένα σκαμνί στον πάγκο. Και στις οχτώ παρά είκοσι έπαιρνε το τρένο για το σπίτι. Αυτό ήταν όλο. Κι όμως αυτές οι λίγες ώρες τη γέμιζαν με τη βεβαιότητα ότι η ζωή στην οποία γύριζε, μια ζωή που έμοιαζε τόσο ασήμαντη και τόσο ελάχιστα ικανοποιητική, ήταν μονάχα προσωρινή και μπορούσε εύκολα να την αντέξει χωρίς παράπονο. Και πίσω της, πίσω από αυτή τη ζωή, πίσω απ' όλα, υπήρχε μια λάμψη, όπως το φως του ήλιου όταν το βλέπεις μέσα απ' τα παράθυρα του τρένου. Το φως του ήλιου και οι μακριές σκιές στους καλοκαιρινούς αγρούς σαν τα απομεινάρια του έργου στο μυαλό της.

Την προηγούμενη χρονιά είδε το *Αντώνιος και Κλεοπάτρα*. Όταν τελείωσε το έργο, περπάτησε κατά μήκος του ποταμού και πρόσεξε ότι υπήρχε ένας μαύρος κύκνος –ο πρώτος που είχε δει ποτέ στη ζωή της–, ένας διακριτικός εισβολέας που γλιστρούσε στο νερό και έτρωγε σε μικρή απόσταση από τους άσπρους. Ίσως από το γυαλοκόπημα των φτερών των άσπρων κύκνων να σκέφτηκε να φάει σε πραγματικό εστιατόριο αυτή τη φορά, κι όχι σε πάγκο. Λευκό τραπεζομάντιλο, λίγα φρεσκοκομμένα λουλούδια, ένα ποτήρι κρασί, και κάτι ασυνήθιστο για φαγητό, όπως μύδια ή κοτόπουλο Κορνουάλης. Έκανε μια κίνηση να κοιτάξει στο τσαντάκι της, να δει πόσα χρήματα είχε.

Και το τσαντάκι της δεν ήταν εκεί. Το μικρό λαχουρέ πουγκί στην ασημένια αλυσίδα του, που σπάνια το χρησιμοποιούσε, δεν

κρεμόταν από τον ώμο της όπως συνήθως, έλειπε. Είχε περπατήσει μόνη σχεδόν όλο τον δρόμο από το θέατρο μέχρι το κέντρο χωρίς να προσέξει ότι έλειπε. Και βέβαια το φόρεμά της δεν είχε τσέπες. Δεν είχε εισιτήριο επιστροφής, ούτε κραγιόν, ούτε χτένα, ούτε χρήματα. Δεκάρα.

Θυμήθηκε ότι σε όλη τη διάρκεια της παράστασης κρατούσε το τσαντάκι στην ποδιά της, κάτω από το πρόγραμμα. Ούτε το πρόγραμμα είχε τώρα. Μήπως είχαν γλιστρήσει και τα δυο στο πάτωμα; Αλλά όχι – θυμήθηκε ότι είχε το τσαντάκι στη γυναικεία τουαλέτα. Το είχε κρεμάσει από την αλυσίδα στον γάντζο που είχε πίσω από την πόρτα. Αλλά δεν το είχε αφήσει εκεί. Όχι. Είχε κοιταχτεί στον καθρέφτη πάνω από τον νιπτήρα, είχε βγάλει τη χτένα να παίξει με τα μαλλιά της. Τα μαλλιά της ήταν σκούρα και λεπτά, κι όσο κι αν τα φανταζόταν φουσκωτά σαν της Τζάκι Κένεντι, όσο κι αν τους έβαζε ρόλεϊ το βράδυ, αυτά είχαν τάση να πέφτουν. Κατά τ' άλλα είχε μείνει ευχαριστημένη με αυτό που έβλεπε. Είχε γκριζοπράσινα μάτια, μαύρα φρύδια και δέρμα που μαύριζε εύκολα. Όλα αυτά αναδεικνύονταν από το γυαλιστερό βαμβακερό φόρεμα με τη στενή μέση και τη φαρδιά φούστα, στο πράσινο του αβοκάντο, με τις σειρές τις λεπτές πιέτες γύρω από τους γοφούς.

Εκεί το είχε αφήσει. Στον πάγκο του νιπτήρα. Θαυμάζοντας τον εαυτό της, γυρνώντας και κοιτάζοντας πάνω από τον ώμο της για να δει το V του φορέματος στην πλάτη –πίστευε πως είχε ωραία πλάτη– και ελέγχοντας να μη φαίνεται πουθενά η τιράντα του σουτιέν.

Και σ' ένα κύμα ματαιοδοξίας, ανόητης ευαρέσκειας, είχε ορμήσει έξω από την τουαλέτα, αφήνοντας πίσω το πουγκί.

Ανέβηκε την όχθη, βγήκε στον δρόμο και ξεκίνησε να γυρίσει στο θέατρο από τη συντομότερη διαδρομή. Περπατούσε όσο πιο γρήγορα μπορούσε. Δεν υπήρχε σκιά στον δρόμο και είχε κάμπο-

ση κίνηση, μέσα στη ζέστη πριν από το σούρουπο. Σχεδόν έτρεχε. Κι ο ιδρώτας της κυλούσε από τις μασχάλες της μέσα στο φόρεμά της. Διέσχισε με πολύ κόπο τον χώρο στάθμευσης που έκαιγε σαν φούρνος –άδειος πια– μέχρι πάνω τον λόφο. Ούτε εκεί είχε σκιά, αλλά και κανέναν γύρω από το κτίριο του θεάτρου.

Το κτίριο όμως δεν ήταν κλειδωμένο. Στο άδειο φουαγέ κοντοστάθηκε μια στιγμή να βρει την όρασή της μετά την εκτυφλωτική εξωτερική ακτινοβολία. Ένιωθε την καρδιά της να σφυροκοπάει και τις σταγόνες υγρασίας να ξεπηδούν στο πάνω χείλος της. Τα γκισέ των εισιτηρίων ήταν κλειστά, το ίδιο και το μπαρ. Οι εσωτερικές πόρτες του θεάτρου ήταν κλειδωμένες. Πήρε να κατεβαίνει τη σκάλα μέχρι την τουαλέτα, με τα παπούτσια της να κροταλίζουν στα μαρμάρινα σκαλοπάτια.

Ας είναι ανοιχτή, ας είναι ανοιχτή, ας είναι εκεί.

Όχι. Δεν υπήρχε τίποτα στον λείο πάγκο με τις ραβδώσεις, τίποτα στα καλάθια των αχρήστων, τίποτα σε κανέναν γάντζο πίσω από καμιά πόρτα.

Όταν ανέβηκε, ένας άντρας σφουγγάριζε το φουαγέ. Της είπε ότι μπορεί να το είχαν παραδώσει στα Απολεσθέντα, όμως τα Απολεσθέντα ήταν κλειδωμένα. Με κάποιο δισταγμό, παράτησε το σφουγγάρισμα και την οδήγησε σε μια άλλη σκάλα, απ' όπου κατέβηκαν σ' ένα δωματιάκι που είχε μέσα διάφορες ομπρέλες, δέματα, ακόμα και σακάκια και καπέλα κι ένα αηδιαστικό στην όψη καφετί κασκόλ από δέρμα αλεπούς. Αλλά κανένα λαχουρέ κρεμαστό πουγκί.

«Ατυχία» είπε.

«Μήπως είναι κάτω από το κάθισμά μου;» τον ικέτεψε, μολονότι ήταν σίγουρη πως δεν ήταν.

«Έχω ήδη σκουπίσει εκεί μέσα».

Η Ρόμπιν δεν μπορούσε να κάνει τίποτα άλλο από το ν' ανέβει τη σκάλα, να διασχίσει το φουαγέ και να βγει έξω στον δρόμο.

Πήρε την αντίθετη κατεύθυνση από τον χώρο στάθμευσης, αναζητώντας σκιά. Φανταζόταν την Τζοάν να λέει πως ο καθαριστής είχε ήδη καταχωνιάσει κάπου το πουγκί για να το πάρει σπίτι να το χαρίσει στη γυναίκα του ή την κόρη του, γιατί τέτοιοι ήταν οι άνθρωποι σ' αυτά τα μέρη. Αναζήτησε κάποιο παγκάκι ή ένα χαμηλό τοιχάκι να καθίσει μέχρι να σκεφτεί τι να κάνει. Δεν έβλεπε πουθενά κάτι τέτοιο.

Ένας μεγαλόσωμος σκύλος ήρθε από πίσω της και έπεσε πάνω της όπως περνούσε. Ήταν ένας σκούρος καφετί σκύλος, με μακριά πόδια και αλαζονική, πεισματάρικη έκφραση.

«Ήρα. Ήρα» φώναξε ένας άντρας. «Πρόσεχε πού πας. Είναι μικρή και αγενής» είπε στη Ρόμπιν. «Νομίζει ότι το πεζοδρόμιο της ανήκει. Δεν είναι κακή. Φοβηθήκατε;»

«Όχι» είπε η Ρόμπιν. Η απώλεια της τσάντας της την είχε απορροφήσει και δεν είχε σκεφτεί πως μια επίθεση από σκύλο θα ήταν το κερασάκι σ' όλα αυτά.

«Όταν βλέπει ντόμπερμαν ο κόσμος, συχνά φοβάται. Τα ντόμπερμαν έχουν τη φήμη ότι είναι άγρια, και τούτη έχει εκπαιδευτεί να είναι άγρια όταν κάνει τον φύλακα, όχι όμως όταν πάει βόλτα».

Η Ρόμπιν δεν ήξερε καθόλου να ξεχωρίζει τη μια ράτσα από την άλλη. Λόγω του άσθματος της Τζοάν, δεν είχαν ποτέ σκυλιά ή γατιά στο σπίτι.

«Δεν πειράζει» είπε.

Αντί να προχωρήσει και να πάει εκεί που περίμενε η σκύλα του η Ήρα, ο ιδιοκτήτης της τη φώναξε πίσω. Έδεσε στο κολάρο το λουρί που κρατούσε.

«Την αφήνω λυτή στο γρασίδι. Κάτω από το θέατρο. Της αρέσει αυτό. Αλλά εδώ πάνω πρέπει να φοράει το λουρί. Τεμπέλιασα. Είστε άρρωστη;»

Η Ρόμπιν ούτε που ξαφνιάστηκε με την αλλαγή κατεύθυνσης

της κουβέντας. «Έχασα το τσαντάκι μου» είπε. «Λάθος μου. Το άφησα δίπλα στον νιπτήρα στην τουαλέτα του θεάτρου και γύρισα πίσω να το βρω αλλά εξαφανίστηκε. Έτσι απλά, σηκώθηκα κι έφυγα, και το άφησα εκεί, μετά την παράσταση».

«Τι παράσταση είχε σήμερα;»

«Το *Αντώνιος και Κλεοπάτρα*» του είπε. «Είχα μέσα τα χρήματά μου και το εισιτήριο επιστροφής του τρένου».

«Ήρθατε με το τρένο; Για να δείτε το *Αντώνιος και Κλεοπάτρα*;»

«Ναι».

Θυμήθηκε τη συμβουλή που είχε δώσει σ' εκείνη και την Τζοάν η μητέρα τους για τα ταξίδια με το τρένο, ή για τα ταξίδια γενικώς. Πάντα να έχεις κάνα δυο χαρτονομίσματα διπλωμένα και καρφιτσωμένα στον κόρφο σου. Επίσης, μην πιάνεις κουβέντα με αγνώστους.

«Γιατί χαμογελάτε;» της είπε.

«Δεν ξέρω».

«Ωραία, μπορείτε να συνεχίσετε να χαμογελάτε» της είπε «γιατί ευχαρίστως να σας δανείσω μερικά χρήματα για το τρένο. Τι ώρα φεύγει;»

Του είπε, κι εκείνος είπε: «Εντάξει. Πριν απ' αυτό, όμως, θα πρέπει να φάτε κάτι. Αλλιώς θα πεινάτε και δεν θ' απολαύσετε τη διαδρομή με το τρένο. Δεν έχω τίποτα μαζί μου, γιατί όταν πηγαίνω την Ήρα βόλτα δεν κρατάω χρήματα. Δεν είμαστε όμως μακριά από το μαγαζί μου. Ελάτε μαζί μου και θα βγάλω από το ταμείο».

Μέχρι εκείνη την ώρα ήταν πολύ απορροφημένη για να προσέξει ότι ο άντρας μιλούσε με ξενική προφορά. Τι να ήταν; Όχι γαλλική ούτε ολλανδική – αυτές ήταν οι δυο ξενικές προφορές που πίστευε ότι μπορούσε ν' αναγνωρίσει, τη γαλλική από το σχολείο και την ολλανδική από τους μετανάστες που έρχονταν καμιά φορά άρρωστοι στο νοσοκομείο. Και το άλλο που πρόσεξε

ήταν ότι της μίλησε για απόλαυση στη διαδρομή με το τρένο. Κανείς γνωστός της δεν θα έλεγε τέτοιο πράγμα σε μεγάλο άνθρωπο. Εκείνος όμως μίλησε γι' αυτό σαν να ήταν απολύτως φυσιολογικό και αναγκαίο.

Στη γωνία της οδού Ντάουνι, της είπε: «Από δω στρίβουμε. Το σπίτι μου είναι εδώ πιο κάτω».

Είπε *σπίτι*, ενώ πριν είχε πει *μαγαζί*. Ίσως όμως το μαγαζί του να ήταν στο σπίτι του.

Δεν ανησυχούσε. Αργότερα αναρωτήθηκε γι' αυτό. Δίχως να διστάσει στιγμή είχε δεχτεί την προσφορά βοήθειας που της έκανε, του επέτρεψε να τη σώσει, το βρήκε απολύτως φυσιολογικό να μην κουβαλάει χρήματα μαζί του στις βόλτες του αλλά να μπορεί να τα παίρνει από το ταμείο στο μαγαζί του.

Ένας λόγος μπορεί να ήταν η προφορά του. Κάποιες νοσοκόμες κορόιδευαν την προφορά των ολλανδών αγροτών και των γυναικών τους – πίσω από την πλάτη τους, βέβαια. Κι έτσι η Ρόμπιν είχε αποκτήσει τη συνήθεια να φέρεται σ' αυτούς τους ανθρώπους με μεγάλη ευαισθησία, λες και είχαν κάποια δυσκολία στην εκφορά του λόγου ή ακόμα και κάποια διανοητική βραδύτητα, μολονότι ήξερε πως αυτά ήταν βλακείες. Μια ξενική προφορά, επομένως, ξυπνούσε μέσα της μια κάποια καλοσύνη και ευγένεια.

Και δεν τον είχε κοιτάξει καθόλου προσεκτικά. Στην αρχή ήταν πολύ ταραγμένη, κι έπειτα δεν ήταν εύκολο, γιατί περπατούσαν ο ένας πλάι στον άλλο. Ήταν ψηλός, με μακριά πόδια, και βάδιζε γρήγορα. Αυτό που είχε προσέξει η Ρόμπιν ήταν το φως του ήλιου που άστραφτε πάνω στα μαλλιά του, τα οποία ήταν κομμένα πολύ κοντά, σχεδόν ξυρισμένα, και της φαινόταν πως ήταν ανοιχτά ασημιά. Δηλαδή γκρίζα. Το μέτωπό του, που ήταν φαρδύ και ψηλό, γυάλιζε κι αυτό στον ήλιο, κι εκείνη κάπως αποκόμισε την εντύπωση ότι ήταν μια γενιά μεγαλύτερός της – ένας

ευγενής, αν και λιγάκι ανυπόμονος, δεσποτικός άνθρωπος, που απαιτούσε σεβασμό, ποτέ οικειότητα. Αργότερα, μέσα πια, μπόρεσε να δει ότι τα γκρίζα μαλλιά ήταν ανακατεμένα με ένα κόκκινο της σκουριάς –μολονότι το δέρμα του είχε σταρένια απόχρωση, ασυνήθιστη για κοκκινομάλλη– και πως οι κινήσεις του σε εσωτερικό χώρο ήταν καμιά φορά αδέξιες, σαν να μην ήταν συνηθισμένος να έχει παρέα εκεί που ζούσε. Πιθανότατα δεν ήταν πάνω από δέκα χρόνια μεγαλύτερός της.

Τον είχε εμπιστευτεί για λάθος λόγους. Αλλά δεν έκανε λάθος που τον εμπιστεύτηκε.

Το μαγαζί ήταν πράγματι μέσα σ' ένα σπίτι. Μια στενή τούβλινη μονοκατοικία, απομεινάρι παλιών εποχών, σ' έναν δρόμο που κατά τ' άλλα περιβαλλόταν από κτίρια χτισμένα για μαγαζιά. Είχε την εξώπορτα, τη σκάλα και το παράθυρο που θα είχε ένα κανονικό σπίτι, και στο παράθυρο υπήρχε ένα περίτεχνο ρολόι. Ο άντρας ξεκλείδωσε την πόρτα, αλλά δεν γύρισε την ταμπέλα που έγραφε *Κλειστόν*. Η Ήρα στριμώχτηκε να μπει μπροστά τους και εκείνος πάλι ζήτησε συγγνώμη για λογαριασμό της.

«Νομίζει ότι είναι δική της δουλειά να κοιτάζει αν είναι κανείς μέσα που δεν θα έπρεπε, κι ότι δεν υπάρχει τίποτα διαφορετικό απ' όταν έφυγε».

Ο χώρος ήταν γεμάτος ρολόγια. Σκούρο ξύλο κι ανοιχτόχρωμο ξύλο, με μορφές ζωγραφιστές και επίχρυσους τρούλους. Ήταν ακουμπισμένα σε ράφια, στο πάτωμα, ακόμα κι εκεί που γίνονταν οι συναλλαγές με τους πελάτες. Πέρα απ' αυτό, κάποια ήταν ακουμπισμένα σε πάγκους με τα σωθικά έξω. Η Ήρα γλιστρούσε ανάμεσά τους με προσοχή και την άκουγες ν' ανεβαίνει με γδούπους τη σκάλα.

«Σας ενδιαφέρουν τα ρολόγια;»

«Όχι» είπε η Ρόμπιν, πριν σκεφτεί να είναι ευγενική.

«Εντάξει, τότε δεν χρειάζεται να βγάλω τον λόγο μου» της

είπε και την οδήγησε στη διαδρομή που είχε ακολουθήσει και η Ήρα, την πέρασε από την πόρτα που έβγαζε μάλλον σε μια τουαλέτα, κι έφτασαν στην απότομη σκάλα. Έπειτα βρέθηκαν σε μια κουζίνα όπου τα πάντα ήταν καθαρά και φωτεινά και τακτοποιημένα, και η Ήρα περίμενε δίπλα σ' ένα κόκκινο πιάτο στο πάτωμα, κουνώντας την ουρά.

«Εσύ περίμενε» της είπε εκείνος. «Ναι. Περίμενε. Δεν βλέπεις ότι έχουμε καλεσμένη;»

Στάθηκε στο πλάι για να περάσει η Ρόμπιν στο μεγάλο μπροστινό δωμάτιο, που δεν είχε χαλί να καλύπτει τις φαρδιές λουστραρισμένες σανίδες του πατώματος, ούτε κουρτίνες, μονάχα στόρια στα παράθυρα. Υπήρχε ένα στερεοφωνικό που έπιανε κάμποσο χώρο στον ένα τοίχο, κι ένας καναπές στον τοίχο απέναντι, από αυτούς που ανοίγουν και γίνονται κρεβάτι. Κάνα δυο πάνινες καρέκλες και μια βιβλιοθήκη με βιβλία στο ένα ράφι και περιοδικά στα υπόλοιπα, στοιβαγμένα με τάξη. Δεν έβλεπες ούτε φωτογραφίες, ούτε μαξιλάρια, ούτε διακοσμητικά. Το δωμάτιο ενός εργένη, όπου τα πάντα ήταν προσεγμένα και απαραίτητα και δήλωναν τον αυστηρό, λιτό τρόπο με τον οποίο αντλούσε ικανοποίηση. Πολύ διαφορετικό από τον μοναδικό άλλο εργένικο χώρο που ήξερε η Ρόμπιν – του Γουίλαρντ Γκρέιγκ, που έμοιαζε περισσότερο με εγκαταλειμμένη κατασκήνωση στημένη πρόχειρα μες στη μέση των επίπλων των πεθαμένων γονιών του.

«Πού θα θέλατε να καθίσετε;» της είπε. «Στον καναπέ; Είναι πιο άνετα από τις καρέκλες. Θα σας φτιάξω έναν καφέ κι εσείς καθίστε εδώ και πιείτε τον όσο θα φτιάχνω φαγητό. Τι κάνετε άλλες φορές από την ώρα που τελειώνει η παράσταση μέχρι να ξεκινήσει το τρένο;»

Οι ξένοι μιλούσαν διαφορετικά, άφηναν λίγο χώρο γύρω από τις λέξεις, όπως κάνουν οι ηθοποιοί.

«Περπατάω» είπε η Ρόμπιν. «Και παίρνω κάτι να φάω».

«Το ίδιο και σήμερα, λοιπόν. Βαριέστε όταν τρώτε μόνη;»

«Όχι. Σκέφτομαι το έργο».

Ο καφές ήταν πολύ δυνατός, αλλά τον συνήθισε. Δεν ένιωθε ότι έπρεπε να προσφερθεί να τον βοηθήσει στην κουζίνα, όπως θα έκανε με μια γυναίκα. Σηκώθηκε, διέσχισε το δωμάτιο σχεδόν νυχοπατώντας και έπιασε ένα περιοδικό. Κι ακόμα και τη στιγμή που το έπαιρνε ήξερε πως θα ήταν ανώφελο – τα περιοδικά ήταν όλα τυπωμένα σε φτηνό καφετί χαρτί, σε γλώσσα που δεν μπορούσε ούτε να τη διαβάσει ούτε να την αναγνωρίσει.

Για την ακρίβεια, μόλις το άνοιξε στα πόδια της, κατάλαβε πως δεν μπορούσε ν' αναγνωρίσει ούτε καν όλα τα γράμματα.

Μπήκε εκείνος φέρνοντας κι άλλο καφέ.

«Α» είπε. «Ώστε ξέρετε να διαβάζετε τη γλώσσα μου;»

Αυτό ακούστηκε σαρκαστικό, αλλά τα μάτια του απέφυγαν να την κοιτάξουν. Θα 'λεγες σχεδόν ότι από τότε που βρέθηκε στο σπίτι του έγινε ντροπαλός.

«Ούτε που ξέρω τι γλώσσα είναι» του απάντησε.

«Σέρβικα. Κάποιοι τα λένε σερβοκροάτικα».

«Από κει είστε λοιπόν;»

«Είμαι από το Μαυροβούνιο».

Τώρα έμεινε άφωνη. Ούτε που ήξερε πού ήταν το Μαυροβούνιο. Δίπλα στην Ελλάδα;

«Το Μαυροβούνιο είναι στη Γιουγκοσλαβία» της είπε. «Ή έτσι μας λένε. Αλλά εμείς δεν το πιστεύουμε».

«Δεν ήξερα ότι μπορείς να φύγεις από αυτές τις χώρες» του είπε. «Τις κομμουνιστικές χώρες. Δεν ήξερα ότι μπορείς να φύγεις έτσι απλά σαν κανονικός άνθρωπος και να πας στη Δύση».

«Α, μπορείς». Μιλούσε σαν να μην τον ενδιέφερε και πολύ αυτό ή σαν να το είχε ξεχάσει. «Μπορείς να φύγεις αν το θέλεις πραγματικά. Εγώ έφυγα σχεδόν πριν από πέντε χρόνια. Και τώρα είναι πιο εύκολο. Πολύ σύντομα θα ξαναγυρίσω εκεί κι ύστερα

πιστεύω ότι θα ξαναφύγω. Τώρα πρέπει να σας μαγειρέψω το φαγητό. Αλλιώς θα φύγετε πεινασμένη».

«Ένα πράγμα μόνο» είπε η Ρόμπιν. «Γιατί δεν μπορώ να διαβάσω αυτά τα γράμματα; Θέλω να πω, τι γράμματα είναι; Αυτό το αλφάβητο έχετε από κει που είστε;»

«Το κυριλλικό αλφάβητο. Σαν το ελληνικό. Τώρα μαγειρεύω».

Κάθισε με τις παράξενα τυπωμένες σελίδες ανοιχτές στην ποδιά της και σκέφτηκε πως είχε μπει σε ξένο κόσμο. Ένα κομματάκι ξένου κόσμου στην οδό Ντάουνι του Στράτφορντ. Μαυροβούνιο. Κυριλλικό αλφάβητο. Υπέθεσε πως ήταν αγένεια να συνεχίσει να του κάνει ερωτήσεις. Να τον κάνει να νιώσει σαν δείγμα. Έπρεπε να συγκρατηθεί, μολονότι τώρα θα μπορούσαν να της έρθουν πλήθος οι ερωτήσεις.

Όλα τα ρολόγια από κάτω –ή τα περισσότερα– άρχισαν να χτυπάνε την ώρα. Ήταν ήδη εφτά.

«Έχει τρένο αργότερα;» της φώναξε από την κουζίνα.

«Ναι. Στις δέκα παρά πέντε».

«Βολεύει αυτό; Θ' ανησυχήσει κανείς για σας;»

Του είπε πως όχι. Η Τζοάν θα δυσαρεστούνταν, αλλά δεν μπορούσες ακριβώς να πεις ότι θ' ανησυχούσε κιόλας.

Το φαγητό ήταν ραγού ή πηχτή σούπα, σερβιρισμένο σε μπολ, με ψωμί και κόκκινο κρασί.

«Στρογκανόφ» της είπε. «Ελπίζω να σας αρέσει».

«Είναι υπέροχο» του είπε ειλικρινά. Δεν ήταν και τόσο σίγουρη για το κρασί – θα το προτιμούσε πιο γλυκό. «Αυτό τρώτε στο Μαυροβούνιο;»

«Όχι ακριβώς. Η κουζίνα του Μαυροβουνίου δεν είναι και πολύ καλή. Δεν είμαστε διάσημοι για την κουζίνα μας».

Τώρα λοιπόν σίγουρα δεν υπήρχε πρόβλημα να πει: «Για τι είστε διάσημοι;»

«Εσείς για τι;»

«Γιατί ρωτάω;»

«Όχι. Για τι είστε διάσημοι οι Καναδοί;»

Αυτό την εκνεύρισε, ένιωσε ηλίθια. Γέλασε ωστόσο.

«Δεν ξέρω. Για τίποτα, μάλλον».

«Οι Μαυροβούνιοι είναι διάσημοι για τις φωνές, τα ουρλιαχτά και τους καβγάδες τους. Σαν την Ήρα κι αυτοί. Χρειάζονται πειθαρχία».

Σηκώθηκε να βάλει μουσική. Δεν τη ρώτησε τι ήθελε ν' ακούσει, κι αυτό την ανακούφισε. Δεν ήθελε να τη ρωτήσει ποιους συνθέτες προτιμούσε, όταν οι μοναδικοί δυο που της έρχονταν στο μυαλό ήταν ο Μότσαρτ κι ο Μπετόβεν και δεν ήταν και σίγουρη αν μπορούσε να ξεχωρίσει το έργο τους. Αυτή που της άρεσε πολύ ήταν η φολκ μουσική, αλλά σκέφτηκε πως ο άντρας μπορεί να έβρισκε αυτή την προτίμηση κουραστική και συγκαταβατική και να τη συνέδεε με κάποιαν εντύπωση που είχε εκείνη για το Μαυροβούνιο.

Έβαλε κάτι σαν τζαζ.

Η Ρόμπιν δεν είχε αποκτήσει ποτέ της εραστή, ούτε καν αγόρι. Πώς είχε συμβεί αυτό ή μάλλον πώς δεν είχε; Δεν ήξερε. Ήταν βέβαια η Τζοάν, όμως υπήρχαν κι άλλα κορίτσια, με παρόμοιο φορτίο, που τα είχαν καταφέρει. Ένας λόγος ήταν ίσως ότι δεν είχε δώσει αρκετή προσοχή, αρκετά γρήγορα, στο θέμα αυτό. Στην πόλη που ζούσε, τα περισσότερα κορίτσια είχαν κάνει σοβαρή σχέση με κάποιον πριν τελειώσουν το γυμνάσιο, ενώ κάποια δεν τελείωναν καν το γυμνάσιο, το παρατούσαν για να παντρευτούν. Για τα υψηλότερου επιπέδου κορίτσια, βέβαια –τα ελάχιστα κορίτσια που οι γονείς τους είχαν τα μέσα να τα στείλουν στο κολέγιο– όλοι περίμεναν ότι θα χωρίσουν τον όποιο φιλαράκο είχαν στο γυμνάσιο πριν φύγουν μακριά ν' αναζητήσουν καλύτε-

ρες προοπτικές. Τα παρατημένα αγόρια δεν αργούσαν να τα καπαρώσουν άλλες, και τα κορίτσια που δεν είχαν κινηθεί αρκετά γρήγορα όταν έπρεπε ξέμεναν με πενιχρές επιλογές. Έπειτα από κάποιαν ηλικία, κάθε καινούργιος άντρας που έφτανε είχε την εξυπνάδα να έρθει εφοδιασμένος με σύζυγο.

Όμως της Ρόμπιν τής είχε δοθεί η ευκαιρία. Είχε φύγει με το τρένο να πάει να γίνει νοσοκόμα, κι αυτό από μόνο του θα έπρεπε να είναι μια νέα αρχή. Τα κορίτσια που εκπαιδεύονταν για νοσοκόμες είχαν μια πιθανότητα με τους γιατρούς. Ακόμα κι εκεί η Ρόμπιν είχε αποτύχει. Δεν το συνειδητοποίησε εκείνη την εποχή. Παραήταν σοβαρή, ίσως αυτό να ήταν το πρόβλημα. Έπαιρνε πολύ στα σοβαρά πράγματα όπως ο *Βασιλιάς Λιρ* και όχι πώς να αξιοποιήσει κατάλληλα τους χορούς και τις παρτίδες τένις. Ένα συγκεκριμένο είδος σοβαρότητας μπορεί να ακυρώνει την ομορφιά ενός κοριτσιού. Δυσκολευόταν ωστόσο να σκεφτεί έστω και μια περίπτωση στην οποία να ζήλεψε τον άντρα κάποιας άλλης. Για την ακρίβεια της ήταν αδύνατο να σκεφτεί κάποιον που να ευχήθηκε να τον είχε παντρευτεί.

Όχι πως ήταν γενικώς κατά του γάμου. Απλώς περίμενε, σαν καμιά δεκαπεντάχρονη, και μόνο αραιά και πού ερχόταν αντιμέτωπη με την αληθινή της κατάσταση. Κάπου κάπου μια από τις συναδέλφους τής κανόνιζε να γνωρίσει κάποιον, και τότε η Ρόμπιν πάθαινε σοκ με την προοπτική που είχε θεωρηθεί πως της ταίριαζε. Και πρόσφατα την είχε τρομάξει ακόμα κι ο Γουίλαρντ, λέγοντας στ' αστεία ότι κάποια μέρα θα έπρεπε να μετακομίσει σπίτι τους ώστε να τη βοηθάει στη φροντίδα της Τζοάν.

Κάποιοι άνθρωποι ήδη τη δικαιολογούσαν, την παίνευαν κιόλας, θεωρώντας δεδομένο ότι είχε σχεδιάσει εξαρχής ν' αφιερώσει τη ζωή της στην Τζοάν.

Όταν τελείωσαν το φαγητό τη ρώτησε μήπως ήθελε να κάνει μια

βόλτα στο ποτάμι πριν πάρει το τρένο της. Εκείνη συμφώνησε, και της είπε ότι δεν μπορούσαν να το κάνουν αυτό αν δεν του έλεγε το όνομά της.

«Μπορεί να θέλω να σε συστήσω» της είπε.

Του είπε.

«Ρόμπιν σαν το πουλί στη γλώσσα σας;»

«Ρόμπιν η Κοκκινόστηθη[1] σαν τον κοκκινολαίμη» του είπε, όπως είχε πει συχνά στο παρελθόν, δίχως να το σκεφτεί. Τώρα ντρεπόταν τόσο, που δεν μπορούσε να κάνει τίποτα άλλο παρά να μιλάει απερίσκεπτα.

«Σειρά σου τώρα να μου πεις το όνομά σου».

Τον έλεγαν Ντάνιελ. «Ντανίλο. Αλλά εδώ Ντάνιελ».

«Ωραία, το εδώ είναι εδώ» του είπε, με τον σκανταλιάρικο τόνο που ήταν αποτέλεσμα της ντροπής για τη Ρόμπιν την Κοκκινόστηθη. «Το εκεί πού είναι, όμως; Στο Μαυροβούνιο δηλαδή – ζεις σε πόλη ή στην εξοχή;»

«Ζούσα στα βουνά».

Όσην ώρα κάθονταν στο δωμάτιο πάνω από το μαγαζί του, είχε κρατηθεί μια απόσταση, κι εκείνη δεν είχε καθόλου φοβηθεί –και καθόλου ελπίσει– ότι η απόσταση αυτή θα άλλαζε με κάποια απότομη, αδέξια ή πονηρή δική του κίνηση. Στις ελάχιστες περιπτώσεις που είχε συμβεί αυτό με άλλους άντρες είχε ντραπεί για λογαριασμό τους. Τώρα, από ανάγκη, περπατούσαν μ' αυτό τον άντρα πολύ κοντά ο ένας στον άλλο κι αν συναντούσαν κανέναν από την άλλη κατεύθυνση τα μπράτσα τους μπορεί να αγγίζονταν. Ή μπορεί εκείνος να έμενε λιγάκι πίσω της για να μην εμποδίζει τη διέλευση, και το μπράτσο ή το στήθος του να ακουμπούσε για μια στιγμή στην πλάτη της. Οι πιθανότητες αυτές

1. Λογοπαίγνιο ανάμεσα στις συνώνυμες λέξεις robin, redbreast (ο κοκκινολαίμης).

καθώς και η γνώση ότι ο κόσμος που έβλεπαν μπορεί να τους περνούσε για ζευγάρι προκάλεσαν κάτι σαν βούισμα, σαν τέντωμα, απ' άκρη σ' άκρη στους ώμους της και μέχρι κάτω σ' εκείνο το επίμαχο μπράτσο.

Τη ρώτησε για το *Αντώνιος και Κλεοπάτρα*, αν της άρεσε (ναι) και ποιο σημείο της άρεσε περισσότερο. Αυτό που της ήρθε τότε στο μυαλό ήταν κάμποσες τολμηρές και πειστικές αγκαλιές, αλλά δεν μπορούσε να το πει.

«Το σημείο στο τέλος» είπε «όταν εκείνη ετοιμάζεται να βάλει το δηλητηριώδες φίδι στο κορμί της» –*στήθος* θα έλεγε αλλά το άλλαξε, μολονότι και το *κορμί* δεν ακούστηκε και πολύ καλύτερο– «και μπαίνει ο γέροντας με το καλάθι με τα σύκα που μέσα του είναι το φίδι και κάνουν αστειάκια, σαν να λέμε. Νομίζω ότι μου άρεσε γιατί δεν το περίμενες αυτό εκείνη τη στιγμή. Θέλω να πω, κι άλλα πράγματα μου άρεσαν, όλα μου άρεσαν, αλλά αυτό ήταν διαφορετικό».

«Ναι» της είπε. «Κι εμένα μου αρέσει».

«Το είδες;»

«Όχι. Κάνω οικονομίες τώρα. Διάβασα όμως πολύ Σαίξπηρ κάποια εποχή, το διαβάζουν οι μαθητές όταν μαθαίνουν αγγλικά. Τη μέρα μάθαινα για τα ρολόγια, τη νύχτα μάθαινα αγγλικά. Εσύ τι έμαθες;»

«Όχι και τόσα πολλά» του είπε. «Όχι στο σχολείο. Μετά το σχολείο έμαθα αυτά που πρέπει να μάθεις για να γίνεις νοσοκόμα».

«Πρέπει να μάθεις πολλά για να γίνεις νοσοκόμα. Έτσι νομίζω».

Έπειτα απ' αυτό μίλησαν για την ψυχρούλα της βραδιάς, πόσο ευπρόσδεκτη ήταν, και πώς οι νύχτες είχαν μεγαλώσει αξιοπρόσεχτα, μολονότι είχαν ακόμη όλο τον Αύγουστο μπροστά τους. Και για την Ήρα, πως ήθελε να έρθει μαζί τους αλλά είχε ηρεμήσει όταν εκείνος της θύμισε ότι έπρεπε να μείνει και να φυλάει

το μαγαζί. Η κουβέντα αυτή έμοιαζε όλο και περισσότερο σαν προσυμφωνημένο τέχνασμα, σαν ένα προκάλυμμα κοινοτοπίας γι' αυτό που όσο περνούσε η ώρα γινόταν όλο και πιο αναπόφευκτο, πιο αναγκαίο, ανάμεσά τους.

Όμως στο φως του σταθμού του τρένου, ό,τι υποσχόμενο υπήρχε, ό,τι μυστηριώδες, αμέσως έσβησε. Είχε κόσμο στην ουρά για το γκισέ, κι εκείνος στάθηκε στο τέλος της περιμένοντας τη σειρά του και της έβγαλε εισιτήριο. Βγήκαν στην πλατφόρμα, όπου περίμεναν επιβάτες.

«Αν μου γράψεις στο χαρτί το ονοματεπώνυμο και τη διεύθυνσή σου» του είπε «θα σου στείλω αμέσως τα χρήματα».

Τώρα θα γίνει, σκέφτηκε. Κι αυτό που έγινε ήταν το τίποτα. Τώρα θα γίνει *το τίποτα*. Αντίο. Ευχαριστώ. Θα στείλω τα χρήματα. Με την άνεσή σου. Ευχαριστώ. Δεν ήταν πρόβλημα. Ευχαριστώ παρ' όλα αυτά. Αντίο.

«Ας κάνουμε μια βόλτα από δω» της είπε κι έκαναν μια βόλτα κατά μήκος της πλατφόρμας, μακριά από το φως.

«Μην ανησυχείς για τα χρήματα. Είναι τόσο λίγα κι έτσι κι αλλιώς μπορεί και να μη φτάσουν στα χέρια μου, αφού φεύγω τόσο σύντομα. Καμιά φορά το ταχυδρομείο αργεί».

«Ω, μα πρέπει να σε ξεπληρώσω».

«Τότε λοιπόν θα σου πω εγώ πώς θα με ξεπληρώσεις. Ακούς;»

«Ναι».

«Θα είμαι εδώ του χρόνου το καλοκαίρι, στο ίδιο μέρος. Στο ίδιο μαγαζί. Θα είμαι εδώ το αργότερο τον Ιούνιο. Του χρόνου το καλοκαίρι. Θα διαλέξεις λοιπόν το έργο σου, θα μπεις στο τρένο και θα έρθεις στο μαγαζί».

«Τότε θα σε ξεπληρώσω;»

«Ω ναι. Κι εγώ θα μαγειρέψω και θα πιούμε κρασί και θα σου πω τα πάντα, τι έγινε μέσα στη χρονιά και θα μου πεις κι εσύ. Και θέλω και κάτι άλλο».

«Τι;»

«Θα φοράς το ίδιο φόρεμα. Το πράσινο φόρεμά σου. Και τα μαλλιά σου τα ίδια».

Γέλασε. «Για να με αναγνωρίσεις».

«Ναι».

Βρίσκονταν στην άκρη της πλατφόρμας, και της είπε: «Πρόσεχε», κι έπειτα: «Εντάξει;» όπως κατέβαιναν στα χαλίκια.

«Εντάξει» είπε η Ρόμπιν με μια ταλάντευση στη φωνή, είτε εξαιτίας της αβέβαιης επιφάνειας των χαλικιών είτε γιατί τώρα την είχε πιάσει από τους ώμους και κατέβαζε τα χέρια του στα γυμνά μπράτσα της.

«Είναι σημαντικό που συναντηθήκαμε» είπε. «Έτσι νομίζω. Εσύ το νομίζεις;»

«Ναι» του είπε.

«Ναι. Ναι».

Γλίστρησε τα χέρια του κάτω από τα μπράτσα της για να τη φέρει πιο κοντά, γύρω από τη μέση, και φιλήθηκαν, ξανά και ξανά.

Ο διάλογος των φιλιών. Απαλών, σαγηνευτικών, άφοβων, μεταμορφωτικών. Όταν σταμάτησαν έτρεμαν και οι δυο, και μόνο με προσπάθεια κατάφερε εκείνος να ελέγξει τη φωνή του, να μιλήσει πρακτικά.

«Δεν θα γράψουμε γράμματα, τα γράμματα δεν είναι καλή ιδέα. Μόνο θα θυμόμαστε ο ένας τον άλλο και του χρόνου το καλοκαίρι θα συναντηθούμε. Δεν χρειάζεται να με ειδοποιήσεις, απλώς έλα. Αν νιώθεις ακόμη το ίδιο, απλώς θα έρθεις».

Άκουγαν το τρένο. Τη βοήθησε ν' ανέβει στην πλατφόρμα, έπειτα δεν την άγγιξε άλλο, αλλά προχώρησε με βήμα ζωηρό πλάι της, ψαχουλεύοντας για κάτι στην τσέπη του.

Ακριβώς πριν την αφήσει, της έδωσε ένα διπλωμένο χαρτί. «Το έγραψα πριν φύγουμε από το μαγαζί» είπε.

Στο τρένο, εκείνη διάβασε το όνομά του. *Danilo Adzic*. Και τις λέξεις *Bjelojevici. Το χωριό μου*.

Περπάτησε από τον σταθμό, κάτω από τα σκούρα, ολόγιομα δέντρα. Η Τζοάν δεν είχε πάει για ύπνο. Έριχνε πασιέντζα.

«Λυπάμαι που έχασα το προηγούμενο τρένο» είπε η Ρόμπιν. «Έτρωγα για βράδυ. Έφαγα Στρογκανόφ».

«Αυτό μυρίζει λοιπόν».

«Και ήπια κι ένα ποτήρι κρασί».

«Κι αυτό το μυρίζω».

«Μου φαίνεται θα πάω κατευθείαν για ύπνο».

«Αυτό λέω κι εγώ».

Σέρνοντας δόξας σύννεφα, σκέφτηκε η Ρόμπιν ανεβαίνοντας πάνω. Απ' τον Θεό, που είναι το σπίτι μας[2].

Πόσο ανόητο, πόσο ανίερο, αν πιστεύεις στην ιερότητα. Να σε φιλάνε στην πλατφόρμα ενός τρένου και να σου λένε να ξαναφανείς σ' έναν χρόνο. Αν μάθαινε γι' αυτό η Τζοάν, τι θα έλεγε; Ένας ξένος. Οι ξένοι παίρνουν κορίτσια που δεν τα θέλει κανείς άλλος.

Για κάνα δυο βδομάδες, οι δυο αδερφές δεν μιλιόντουσαν σχεδόν καθόλου. Έπειτα, βλέποντας ότι δεν υπήρχαν ούτε τηλεφωνήματα ούτε γράμματα, και πως η Ρόμπιν έβγαινε τα βράδια μόνο για να πάει στη βιβλιοθήκη, η Τζοάν χαλάρωσε. Ήξερε πως κάτι είχε αλλάξει, αλλά πίστευε πως δεν ήταν σοβαρό. Άρχισε να κάνει αστειάκια στον Γουίλαρντ.

Μπροστά στη Ρόμπιν, είπε: «Ξέρεις ότι το κορίτσι μας εδώ άρχισε να έχει μυστηριώδεις συναντήσεις στο Στράτφορντ; Α ναι.

2. Trailing clouds of glory, from God, who is our home: Στίχοι του William Wordsworth (1770-1850) από την ωδή Intimations of Immortality from Recollections of Early Childhood.

Άκου που σου λέω. Ήρθε σπίτι και μύριζε πιοτό και γκούλας. Ξέρεις πώς μυρίζει αυτό; Σαν ξερατό».

Προφανώς νόμιζε πως η Ρόμπιν είχε πάει σε κανένα περίεργο εστιατόριο, με τίποτα ευρωπαϊκά πιάτα στο μενού, και παράγγειλε ένα ποτήρι κρασί με το φαγητό της, θαρρώντας πως ήταν σοφιστικέ.

Η Ρόμπιν πήγαινε στη βιβλιοθήκη για να διαβάσει για το Μαυροβούνιο.

«Για πάνω από δυο αιώνες» διάβασε «οι Μαυροβούνιοι αγωνίζονταν ενάντια στους Τούρκους και τους Αλβανούς, αγώνας που γι' αυτούς συνιστούσε σχεδόν συνολικά το καθήκον τους ως ανθρώπων. (Εξού και η φήμη των Μαυροβούνιων πως είναι περήφανοι, φιλοπόλεμοι και αποστρέφονται τη δουλειά, η οποία έως πρόσφατα αποτελεί σταθερό θέμα των γιουγκοσλάβικων ανέκδοτων.)»

Ποιοι δυο αιώνες ήταν αυτοί δεν μπόρεσε να το ανακαλύψει. Διάβασε για βασιλιάδες, επισκόπους, πολέμους, δολοφονίες, και το σπουδαιότερο απ' όλα τα σερβικά ποιήματα, το «Βουνίσιο στεφάνι» που γράφτηκε από έναν μαυροβούνιο μονάρχη. Λέξη δεν συγκρατούσε από αυτά που διάβαζε. Εκτός από το όνομα, το πραγματικό όνομα του Μαυροβουνίου, που δεν ήξερε πώς να το προφέρει. *Crna Gora.*

Χάζευε χάρτες, όπου δυσκολευόταν να βρει ακόμα και τη χώρα την ίδια, όμως τα κατάφερε τελικά, με τη βοήθεια μεγεθυντικού φακού, να εξοικειωθεί με τα ονόματα διαφόρων πόλεων (καμιά τους το Bjelojevici) και με τους ποταμούς Μόρατσα και Τάρα, και τις σκιασμένες οροσειρές, που έμοιαζαν να βρίσκονται παντού εκτός από την κοιλάδα Ζέτα.

Η ανάγκη της ν' ακολουθήσει αυτή την έρευνα ήταν δύσκολο να εξηγηθεί, και δεν έκανε προσπάθεια να την εξηγήσει (μολονότι βέβαια η παρουσία της στη βιβλιοθήκη έγινε αισθητή, όπως και η απορρόφησή της). Μάλλον προσπαθούσε –και τουλάχιστον

εν μέρει το κατάφερνε– να τοποθετήσει τον Ντανίλο σ' ένα πραγματικό μέρος και σ' ένα πραγματικό παρελθόν, να πιστέψει πως αυτά τα ονόματα που μάθαινε πρέπει να του ήταν γνωστά, αυτή η ιστορία πρέπει να ήταν ιστορία που εκείνος είχε διδαχτεί στο σχολείο, κάποια από αυτά τα μέρη πρέπει να τα είχε επισκεφθεί όταν ήταν παιδί ή νεαρός άντρας. Και ίσως και τώρα να τα επισκεπτόταν. Όταν άγγιζε ένα τυπωμένο όνομα με το δάχτυλό της ίσως άγγιζε το μέρος ακριβώς όπου βρισκόταν εκείνος.

Προσπάθησε επίσης να μάθει από βιβλία, από διαγράμματα, για την κατασκευή ρολογιών, αλλά εκεί δεν είχε επιτυχία.

Εκείνος παρέμενε μαζί της. Η σκέψη του ήταν εκεί όταν ξυπνούσε, όπως και σε στιγμές ηρεμίας στη δουλειά. Οι χριστουγεννιάτικοι εορτασμοί τής έφεραν στον νου τους εορτασμούς στην Ορθόδοξη Εκκλησία, για τους οποίους είχε διαβάσει, γενειοφόρους παπάδες με χρυσά άμφια, κεριά και λιβάνια και δυσνόητους πένθιμους ψαλμούς σε μια ξένη γλώσσα. Ο κρύος καιρός και η παγωμένη στα βαθιά λίμνη της έφερναν στον νου τον χειμώνα στα βουνά. Ένιωθε λες και είχε επιλεγεί για να συνδεθεί με εκείνο το παράξενο μέρος του κόσμου, να είχε επιλεγεί για μιαν αλλιώτικη μοίρα. Τέτοιες λέξεις χρησιμοποιούσε κρυφά μόνη της. *Μοίρα*. *Εραστής*. Όχι *φίλος*. *Εραστής*. Καμιά φορά σκεφτόταν πόσο ανέμελα είχε μιλήσει εκείνος για το μπες-βγες από εκείνη τη χώρα, και φοβόταν γι' αυτόν, τον φανταζόταν μπλεγμένο σε σκοτεινές μηχανορραφίες, κινηματογραφικές συνωμοσίες και κινδύνους. Πιθανότατα ήταν καλό που είχε αποφασίσει ότι δεν έπρεπε να ανταλλάξουν γράμματα. Δεν θα έκανε απολύτως τίποτα άλλο από το να τα συντάσσει και να τα περιμένει. Να γράφει και να περιμένει, να γράφει και να περιμένει. Και βέβαια ν' ανησυχεί, αν δεν έφταναν.

Τώρα είχε κάτι καινούργιο που το κουβαλούσε μαζί της πάντα. Καταλάβαινε την άλω που την περιέβαλλε, που περιέβαλλε το κορμί της, τη φωνή της και όλα όσα έκανε. Την έκανε να περπα-

τάει αλλιώς και να χαμογελάει δίχως λόγο και να φέρεται στους ασθενείς με ασυνήθιστη ευαισθησία. Η σκέψη μίας κάθε φορά μικρής λεπτομέρειας της συνάντησής τους της έδινε χαρά όσην ώρα εκτελούσε τα καθήκοντά της, όσην ώρα έτρωγε μαζί με την Τζοάν. Ο γυμνός τοίχος του δωματίου, με τα ορθογώνια από γραμμωτό φως που αντικατοπτριζόταν πάνω του μέσα από τα ξύλινα στόρια. Το σκληρό χαρτί των περιοδικών, με τα παλιομοδίτικα σκίτσα αντί για φωτογραφίες. Το χοντρό πήλινο μπολ, με την κίτρινη λωρίδα γύρω του, μέσα στο οποίο της σέρβιρε το Στρογκανόφ. Το σοκολατί χρώμα της μουσούδας της Ήρας, και τα λεπτά, δυνατά πόδια της. Έπειτα το δροσερό αεράκι στους δρόμους, η ευωδιά από τα δημοτικά παρτέρια και οι φανοστάτες πλάι στο ποτάμι, γύρω από τους οποίους στριφογύριζε ένας ολόκληρος πολιτισμός μικροσκοπικών εντόμων.

Το πώς η καρδιά της βούλιαξε κι έκλεισε όταν επέστρεψε με το εισιτήριό της. Αλλά έπειτα απ' αυτό η βόλτα, τα μετρημένα βήματα, η κάθοδος από την πλατφόρμα στα χαλίκια. Μέσα από τις λεπτές σόλες των παπουτσιών της τα κοφτερά πετραδάκια την πόνεσαν.

Τίποτα δεν ξεθώριαζε για κείνη, όσες φορές κι αν επαναλαμβανόταν αυτό το πρόγραμμα. Οι αναμνήσεις της και το κέντημα των αναμνήσεών της δεν έκαναν άλλο από το να χαράζουν πιο βαθιά το αυλάκι.

Είναι σημαντικό που συναντηθήκαμε.

Ναι. Ναι.

Κι όμως, όταν ήρθε ο Ιούνιος, το καθυστέρησε. Δεν είχε αποφασίσει ακόμα σε ποια παράσταση, ούτε είχε παραγγείλει το εισιτήριό της. Τελικά θεώρησε καλύτερο να διαλέξει τη μέρα της επετείου, την ίδια μέρα με την προηγούμενη χρονιά. Το έργο εκείνη τη μέρα ήταν το *Όπως σας αρέσει*. Της πέρασε από το μυαλό να πάει απλώς στην οδό Ντάουνι και να μη σκοτιστεί για το έργο, γιατί θα είχε το

μυαλό της αλλού και θα ήταν πολύ ταραγμένη για να το προσέξει ιδιαίτερα. Ήταν ωστόσο προληπτική και φοβόταν ν' αλλάξει το μοτίβο της μέρας. Πήρε το εισιτήριό της. Και πήγε το πράσινο φόρεμά της στο καθαριστήριο. Από εκείνη τη μέρα είχε να το φορέσει, ήθελε όμως να είναι ολόφρεσκο, κολλαριστό σαν καινούργιο.

Η γυναίκα που χειριζόταν την πρέσα, στο καθαριστήριο, είχε λείψει μερικές μέρες εκείνη την εβδομάδα. Ήταν άρρωστο το παιδί της. Υποσχέθηκαν όμως στη Ρόμπιν ότι θα γύριζε, το φόρεμα θα ήταν έτοιμο το Σάββατο το πρωί.

«Θα πεθάνω» είπε η Ρόμπιν. «Θα πεθάνω αν δεν έχουν έτοιμο το φόρεμα για αύριο».

Κοίταξε την Τζοάν και τον Γουίλαρντ, που έπαιζαν ραμί στο τραπέζι. Τους είχε δει τόσο συχνά σ' αυτή τη στάση, και τώρα ήταν πιθανό να μην τους ξανάβλεπε ποτέ. Πόση απόσταση τους χώριζε και τους δυο από την ένταση και την αψηφισιά, από το ρίσκο της δικής της ζωής.

Το φόρεμα δεν ήταν έτοιμο. Το παιδί ήταν ακόμη άρρωστο. Η Ρόμπιν σκέφτηκε να πάρει το φόρεμα σπίτι και να το σιδερώσει μόνη της, αλλά έκρινε πως θα παραήταν νευρική για να το κάνει καλά. Ειδικά με την Τζοάν να κοιτάζει. Πήγε αμέσως στο κέντρο της πόλης, στο μοναδικό πιθανό κατάστημα με φορέματα, και ήταν πολύ τυχερή, σκέφτηκε, που βρήκε άλλο πράσινο φόρεμα, εξίσου καλό πάνω της αλλά σε ίσια γραμμή και αμάνικο. Το χρώμα δεν ήταν πράσινο του αβοκάντο, αλλά του κίτρου. Η πωλήτρια είπε ότι αυτό το χρώμα φοριόταν φέτος και πως οι φαρδιές φούστες με στενή μέση ήταν πια ντεμοντέ.

Από το παράθυρο του τρένου είδε ν' αρχίζει η βροχή. Δεν είχε ούτε ομπρέλα. Και στο κάθισμα απέναντί της ήταν μια επιβάτισσα που την ήξερε, μια γυναίκα που είχε αφαιρέσει τη χολή της στο νοσο-

κομείο μόλις πριν από μερικούς μήνες. Η γυναίκα αυτή είχε μια κόρη παντρεμένη στο Στράτφορντ. Ήταν από εκείνους που πιστεύουν ότι δυο άνθρωποι που γνωρίζονται μεταξύ τους και συναντιούνται στο τρένο πηγαίνοντας στο ίδιο μέρος πρέπει να συζητάνε.

«Θα έρθει να με πάρει η κόρη μου» είπε. «Μπορούμε να σας πάμε εμείς εκεί που πηγαίνετε. Αφού βρέχει κιόλας».

Δεν έβρεχε όταν έφτασαν στο Στράτφορντ, είχε βγει ο ήλιος και έκανε πολλή ζέστη. Παρ' όλα αυτά, το μόνο που μπορούσε να κάνει η Ρόμπιν ήταν να δεχτεί να την πάνε. Κάθισε στο πίσω κάθισμα, μαζί με δυο παιδιά που έτρωγαν γρανίτα. Φάνηκε σαν θαύμα που δεν έσταξε στο φόρεμά της πορτοκαλί ή φραουλί υγρό.

Δεν μπόρεσε να περιμένει να τελειώσει το έργο. Τουρτούριζε μέσα στην κλιματιζόμενη αίθουσα γιατί το φόρεμα αυτό ήταν φτιαγμένο από πολύ ελαφρύ υλικό και δεν είχε μανίκια. Ή μπορεί να ήταν κι από τη νευρικότητα. Ζητώντας απανωτά συγγνώμη έφτασε στην άκρη της σειράς, ανέβηκε τον διάδρομο με τα ακανόνιστα σκαλοπάτια και βγήκε έξω στη λιακάδα του φουαγέ. Έβρεχε ξανά, πολύ δυνατά. Μόνη της στην τουαλέτα, εκεί όπου είχε χάσει το τσαντάκι της, έφτιαξε τα μαλλιά της. Η υγρασία τής κατέστρεφε το φουσκωτό της χτένισμα, τα μαλλιά που είχε τυλίξει για να φαίνονται λεία έπεφταν σε αραιά, σγουρά μαύρα τσουλούφια γύρω από το πρόσωπό της. Έπρεπε να είχε φέρει λακ μαζί της. Έκανε ό,τι καλύτερο μπορούσε, χτενίζοντάς τα ανάποδα.

Η βροχή είχε σταματήσει όταν βγήκε έξω και ο ήλιος έλαμπε ξανά, εκτυφλωτικός πάνω στο βρεγμένο πεζοδρόμιο. Τώρα ξεκίνησε. Ένιωθε αδυναμία στα πόδια της, όπως όταν έπρεπε να σηκωθεί στον πίνακα, στο σχολείο, για να λύσει κάποιο πρόβλημα μαθηματικών, ή έπρεπε να σταθεί μπροστά στην τάξη να απαγγείλει κάτι από μνήμης. Υπερβολικά γρήγορα, βρέθηκε στη γωνία της οδού Ντάουνι. Μέσα σε λίγα λεπτά πια η ζωή της θα άλλαζε. Δεν ήταν έτοιμη, αλλά δεν άντεχε καμιά καθυστέρηση.

Στο δεύτερο τετράγωνο μπόρεσε να διακρίνει μπροστά της εκείνο το αλλόκοτο σπιτάκι, που το κρατούσαν στη θέση του τα συμβατικά κτίρια καταστημάτων από κάθε του πλευρά.

Πλησίαζε, όλο και πλησίαζε. Η πόρτα ήταν ορθάνοιχτη, όπως και στα περισσότερα μαγαζιά κατά μήκος του δρόμου – δεν ήταν και πολλά αυτά που είχαν βάλει κλιματισμό. Μονάχα μια σήτα για να κρατάει έξω τις μύγες.

Ανέβηκε τα δυο σκαλοπάτια, έπειτα στάθηκε έξω από την πόρτα. Περίμενε όμως μια στιγμή πριν τη σπρώξει ν' ανοίξει, για να συνηθίσουν τα μάτια της στο μισοσκότεινο εσωτερικό και να μη σκοντάψει όταν θα μπει.

Ήταν εκεί, στον χώρο δουλειάς πιο πέρα από το ταμείο, δούλευε κάτω από έναν απλό γλόμπο. Ήταν σκυμμένος μπροστά, σε προφίλ, απορροφημένος από την ενασχόλησή του μ' ένα ρολόι. Η Ρόμπιν είχε φοβηθεί την αλλαγή. Στην πραγματικότητα, είχε φοβηθεί μήπως και δεν τον θυμηθεί με ακρίβεια. Ή μήπως το Μαυροβούνιο είχε αλλάξει κάτι – μήπως του είχε δώσει νέο κούρεμα, καμιά γενειάδα. Αλλά όχι – ήταν ο ίδιος. Το φως της δουλειάς που έλαμπε πάνω στο κεφάλι του έδειχνε τα ίδια κοντοκουρεμένα μαλλιά, γυαλιστερά όπως πριν, ασημιά με τις καφεκόκκινες ανταύγειες τους. Ένας φαρδύς ώμος, ελαφρώς γερμένος, μανίκι ανασηκωμένο που αποκάλυπτε τον μυώδη βραχίονα. Στο πρόσωπό του μια έκφραση συγκέντρωσης, οξυδέρκειας, πλήρους εκτίμησης σ' ό,τι κι αν ήταν αυτό που έκανε, στον μηχανισμό που δούλευε. Το ίδιο βλέμμα που είχε στο μυαλό της, μολονότι δεν τον είχε δει ποτέ πριν να δουλεύει με τα ρολόγια του. Είχε φανταστεί εκείνο το βλέμμα στραμμένο πάνω της.

Όχι. Δεν ήθελε να μπει μέσα. Ήθελε εκείνος να σηκωθεί, να την πλησιάσει, ν' ανοίξει την πόρτα. Κι έτσι τον φώναξε. Ντάνιελ. Νιώθοντας ντροπή τελευταία στιγμή να τον φωνάξει Ντανίλο, από φόβο μην προφέρει άγαρμπα τις ξένες συλλαβές.

Δεν την είχε ακούσει – ή πιθανόν, εξαιτίας αυτού που έκανε, καθυστέρησε να σηκώσει το βλέμμα. Έπειτα σήκωσε το βλέμμα, αλλά όχι για να την κοιτάξει – φάνηκε να γυρεύει κάτι που χρειαζόταν εκείνη τη στιγμή. Αλλά κοιτάζοντας ψηλά, την πήρε το μάτι του. Με προσοχή μετακίνησε κάτι στην άκρη, έκανε πίσω στον πάγκο της δουλειάς, σηκώθηκε, την πλησίασε απρόθυμα.

Της έγνεψε με το κεφάλι ελαφρά.

Το χέρι της ήταν έτοιμο ν' ανοίξει την πόρτα, όμως δεν το έκανε. Περίμενε εκείνος να μιλήσει, αλλά εκείνος δεν μίλησε. Της έγνεψε ξανά με το κεφάλι. Ήταν αναστατωμένος. Στεκόταν ακίνητος. Απέστρεψε το βλέμμα του, κοίταξε ολόγυρα στο μαγαζί – κοίταξε τα παραταγμένα ρολόγια, λες κι αυτά μπορεί να του έδιναν κάποια πληροφορία ή κάποια στήριξη. Όταν την κοίταξε ξανά στο πρόσωπο, ρίγησε, κι άθελά του –ή ίσως όχι– γύμνωσε τα μπροστινά του δόντια. Λες κι η θέα της του προκαλούσε βέβαιο τρόμο, λες και ένιωσε να κινδυνεύει.

Κι εκείνη έστεκε εκεί, παγωμένη, λες και υπήρχε ακόμα πιθανότητα να είναι όλο αυτό ένα αστείο, ένα παιχνίδι.

Τώρα την πλησίασε κι άλλο, σαν να είχε πάρει απόφαση τι να κάνει. Δίχως να την κοιτάζει πια, αλλά με αποφασιστικότητα και –όπως τουλάχιστον της φάνηκε– με αποστροφή, ακούμπησε το ένα χέρι στην ξύλινη πόρτα, την πόρτα του μαγαζιού που ήταν ανοιχτή, και της την έκλεισε στα μούτρα.

Ο εύκολος τρόπος. Με τρόμο, η Ρόμπιν κατάλαβε τι έκανε. Έδινε αυτή την παράσταση γιατί ήταν πιο εύκολο να την ξεφορτωθεί από το να δώσει μια εξήγηση, να αντιμετωπίσει την έκπληξη και τη γυναικεία της γκρίνια, τα πληγωμένα της αισθήματα, την πιθανή κατάρρευσή της και τα δάκρυα.

Ντροπή, τρομερή ντροπή, αυτό ένιωθε. Μια γυναίκα με περισσότερη αυτοπεποίθηση, περισσότερη εμπειρία θα είχε νιώσει θυμό

και θα είχε αποχωρήσει με εξαίσια οργή. *Στα κομμάτια*. Η Ρόμπιν είχε ακούσει μια γυναίκα στη δουλειά να μιλάει για έναν άντρα που την είχε εγκαταλείψει. *Μην εμπιστεύεσαι κανέναν που να φοράει παντελόνια*. Η γυναίκα εκείνη είχε κάνει σαν να μην είχε εκπλαγεί. Και βαθιά μέσα της, τώρα, η Ρόμπιν δεν είχε εκπλαγεί ούτε κι εκείνη, όμως έψεγε τον εαυτό της. Έπρεπε να έχει καταλάβει ότι τα λόγια εκείνα του περασμένου καλοκαιριού, η υπόσχεση και το αντίο στον σταθμό, ήταν μια κουταμάρα, περιττή ευγένεια απέναντι σ' ένα μονάχο θηλυκό που είχε χάσει το τσαντάκι του και πήγαινε μόνο του στα θέατρα. Εκείνος θα το είχε μετανιώσει πριν ακόμη φτάσει σπίτι και θα προσευχόταν να μην τον είχε πάρει στα σοβαρά.

Ήταν πολύ πιθανό να είχε φέρει καμιά σύζυγο από το Μαυροβούνιο, μια σύζυγο στο πάνω πάτωμα – αυτό θα εξηγούσε τον πανικό στο πρόσωπό του, το ρίγος απογοήτευσης. Αν είχε σκεφτεί τη Ρόμπιν, θα ήταν από φόβο μην κάνει αυτό ακριβώς που έκανε – να ονειρευτεί τα βαρετά παρθενικά όνειρά της, να κάνει τα χαζά της σχέδια. Προφανώς γυναίκες θα είχαν γελοιοποιηθεί και πριν για πάρτη του, κι εκείνος θα είχε βρει τρόπους να τις ξεφορτωθεί. Ήταν κι αυτός ένας τρόπος. Καλύτερα σκληρός παρά ευγενικός. Ούτε συγγνώμες, ούτε εξηγήσεις, ούτε ελπίδα. Κάνε πως δεν την αναγνωρίζεις, κι αν δεν πιάσει αυτό, βρόντηξέ της την πόρτα στα μούτρα. Όσο πιο γρήγορα την κάνεις να σε μισήσει, τόσο το καλύτερο.

Μολονότι με κάποιες από δαύτες είναι δύσκολη δουλειά.

Ακριβώς. Και να τη να κλαίει με λυγμούς. Είχε καταφέρει να το πνίξει όσο ήταν στον δρόμο, όμως τώρα, στο μονοπάτι του ποταμού, έκλαιγε με λυγμούς. Ο ίδιος μαύρος κύκνος κολυμπούσε μόνος, οι ίδιες οικογένειες από παπάκια και από πάπιες που έκρωζαν, ο ήλιος πάνω στο νερό. Καλύτερα να μην προσπαθήσεις να ξεφύγεις, καλύτερα να μην αγνοήσεις το χτύπημα. Μια στιγμή αν το κάνεις, πρέπει μετά ν' αντέξεις που θα σε βρει ξανά, που θα σου δώσει μια γερή στο στήθος να σε σακατέψει.

«Καλύτερος συγχρονισμός φέτος» είπε η Τζοάν. «Πώς ήταν το έργο σου;»

«Δεν το είδα όλο. Την ώρα που έμπαινα στο θέατρο, ένα μαμούνι χώθηκε στο μάτι μου. Τ' ανοιγόκλεινα, τ' ανοιγόκλεινα, αλλά δεν μπορούσα να το διώξω κι αναγκάστηκα να πάω στην τουαλέτα και να δοκιμάσω να το ξεπλύνω. Κι ύστερα πρέπει να σκούπισα το μισό με την πετσέτα και να το έτριψα και στο άλλο μάτι».

«Είσαι σαν να σου μαύρισαν τα μάτια. Όταν μπήκες νόμισα πως το έργο ήταν να κόβεις φλέβες. Πλύνε το πρόσωπό σου με αλατόνερο».

«Αυτό θα έκανα».

Υπήρχαν κι άλλα πράγματα που θα έκανε, ή δεν θα έκανε. Δεν θα ξαναπήγαινε ποτέ στο Στράτφορντ, δεν θα ξαναπερπατούσε ποτέ σ' αυτούς τους δρόμους, δεν θα ξανάβλεπε ποτέ θεατρική παράσταση. Δεν θα ξαναφορούσε ποτέ τα πράσινα φορέματα, ούτε το κίτρο ούτε το αβοκάντο. Θα απέφευγε να μάθει νέα για το Μαυροβούνιο, κάτι που δεν θα ήταν και τόσο δύσκολο.

II

Τώρα έχει μπει για τα καλά ο χειμώνας και η λίμνη έχει παγώσει σχεδόν μέχρι τον κυματοθραύστη. Ο πάγος είναι ανώμαλος, σε κάποια σημεία μοιάζει σαν μεγάλα κύματα να πάγωσαν επιτόπου. Εργάτες έχουν βγει και μαζεύουν τα χριστουγεννιάτικα λαμπιόνια. Αναφέρθηκαν κρούσματα γρίπης. Τα μάτια δακρύζουν καθώς οι άνθρωποι προχωρούν κόντρα στον άνεμο. Οι περισσότερες γυναίκες έχουν φορέσει τη χειμωνιάτικη στολή τους, φόρμες και μπουφάν του σκι.

Όμως όχι η Ρόμπιν. Όταν βγαίνει από το ασανσέρ να κάνει επίσκεψη στον τρίτο και τελευταίο όροφο του νοσοκομείου, φο-

ράει ένα μακρύ μαύρο παλτό, γκρι μάλλινη φούστα και γκρι-λιλά μεταξωτή μπλούζα. Τα πυκνά, ίσια, στο γκρίζο του κάρβουνου μαλλιά της είναι κομμένα στο ύψος των ώμων, και στ' αυτιά φοράει μικροσκοπικά διαμαντάκια. (Ακόμη διαπιστώνεται, όπως και παλιότερα, ότι κάποιες από τις πιο όμορφες, τις πιο καλογερασμένες γυναίκες στην πόλη είναι εκείνες που δεν παντρεύτηκαν.) Δεν χρειάζεται πια να ντύνεται σαν νοσοκόμα, γιατί δουλεύει μειωμένο ωράριο και μόνο σ' αυτό τον όροφο.

Μπορείς να πάρεις το ασανσέρ και ν' ανέβεις στον τρίτο όροφο με τον συνηθισμένο τρόπο, για να κατέβεις όμως είναι πιο δύσκολο. Η νοσοκόμα πίσω από τη ρεσεψιόν πρέπει να πατήσει ένα κρυφό κουμπί να σ' ελευθερώσει. Είναι η Ψυχιατρική Πτέρυγα, μολονότι ποτέ δεν τη λένε έτσι. Βλέπει δυτικά πάνω από τη λίμνη, σαν το διαμέρισμα της Ρόμπιν, και γι' αυτό συχνά τη λένε Ξενοδοχείο το Ηλιοβασίλεμα. Και κάποιοι μεγαλύτεροι τη λένε Ρόγιαλ Γιορκ. Οι ασθενείς εκεί μένουν για λίγο, μολονότι για κάποιους από αυτούς το για λίγο επαναλαμβάνεται τακτικά. Όταν οι ψευδαισθήσεις, η απόσυρση ή η δυστυχία τους εξελίσσονται σε μόνιμη κατάσταση φιλοξενούνται αλλού, σ' ένα ίδρυμα της κομητείας, με την απολύτως ταιριαστή ονομασία Μονάδα Μακροπρόθεσμης Φροντίδας, ακριβώς έξω από την πόλη.

Μέσα στα τελευταία σαράντα χρόνια η πόλη δεν μεγάλωσε και πολύ, όμως άλλαξε. Υπάρχουν δυο εμπορικά κέντρα, αν και τα μαγαζιά στην πλατεία παλεύουν ακόμη να επιζήσουν. Υπάρχουν καινούργια σπίτια –μια κοινότητα ενηλίκων– κοντά στις ακτές της λίμνης, και δυο από τα μεγάλα παλιά σπίτια που βλέπουν στη λίμνη έχουν μετατραπεί σε διαμερίσματα. Η Ρόμπιν ήταν τυχερή και βρήκε εκεί να μείνει. Το σπίτι στην οδό Άιζακ όπου ζούσαν παλιά με την Τζοάν ανανεώθηκε με επένδυση βινυλίου και μετατράπηκε σε κτηματομεσιτικό γραφείο. Το σπίτι του Γουίλαρντ είναι ακόμη το ίδιο, λίγο πολύ. Ο ίδιος έπαθε εγκεφαλικό πριν από

λίγα χρόνια αλλά κατάφερε να επανέλθει, έστω κι αν αναγκάζεται να περπατάει με δυο μπαστούνια. Όταν ήταν στο νοσοκομείο, η Ρόμπιν τον έβλεπε αρκετά. Της έλεγε πόσο καλές γειτόνισσες ήταν εκείνη κι η Τζοάν και πόσο διασκέδαζαν παίζοντας χαρτιά.

Η Τζοάν έχει πεθάνει δεκαοχτώ χρόνια τώρα, κι αφότου πούλησε το σπίτι, η Ρόμπιν απομακρύνθηκε από τις παλιές συναναστροφές. Δεν πηγαίνει πια στην εκκλησία, κι εκτός από κείνους που μπαίνουν για νοσηλεία στο νοσοκομείο, δεν βλέπει σχεδόν ποτέ τους ανθρώπους που ήξερε όταν ήταν νέα, τους ανθρώπους με τους οποίους πήγαιναν μαζί σχολείο.

Οι προοπτικές γάμου άνοιξαν ξανά, σε περιορισμένο βαθμό, σ' αυτή τη φάση της ζωής της. Υπάρχουν χήροι που ψάχνονται, άντρες που έχουν μείνει μόνοι. Συνήθως θέλουν μια γυναίκα έμπειρη από γάμο – μολονότι και μια καλή δουλειά δεν είναι αμελητέο προσόν. Όμως η Ρόμπιν έχει κάνει σαφές ότι δεν ενδιαφέρεται. Οι άνθρωποι που ήξερε στα νιάτα της λένε ότι ποτέ δεν ενδιαφερόταν, ότι απλώς έτσι είναι. Κάποιοι από τους ανθρώπους που ξέρει τώρα πιστεύουν ότι πρέπει να είναι λεσβία, αλλά ανατράφηκε σε περιβάλλον τόσο πρωτόγονο και ευνουχιστικό που δεν μπορεί να το παραδεχτεί.

Τώρα πια υπάρχουν διάφορα είδη ανθρώπων στην πόλη, και μ' αυτούς τους ανθρώπους έχει πιάσει φιλίες. Κάποιοι ζουν μαζί χωρίς να έχουν παντρευτεί. Κάποιοι έχουν γεννηθεί στην Ινδία, την Αίγυπτο, τις Φιλιππίνες, την Κορέα. Τα παλιά μοτίβα ζωής, οι κανόνες παλιότερων εποχών, επιμένουν μέχρι κάποιο βαθμό, αλλά πολλοί άνθρωποι τραβούν τον δικό τους δρόμο δίχως καν να ξέρουν πως υπάρχουν τέτοια πράγματα. Μπορείς ν' αγοράσεις σχεδόν ό,τι φαγητό τραβάει η όρεξή σου, κι ένα ωραίο πρωί Κυριακής μπορείς να καθίσεις σ' ένα τραπεζάκι έξω, να πιεις καφέ πολυτελείας και ν' απολαύσεις τις καμπανοκρουσίες χωρίς καμιά σκέψη θρησκευτικής λατρείας. Η παραλία δεν περιβάλλεται πια

από σιδηροδρομικά υπόστεγα και αποθήκες – μπορείς να βολτάρεις γύρω από τη λίμνη περπατώντας σ' έναν ξύλινο διάδρομο μήκους ενός χιλιομέτρου και παραπάνω. Υπάρχει χορωδία και θεατρική λέσχη. Η Ρόμπιν είναι ακόμα πολύ ενεργή στη θεατρική λέσχη, αν και δεν βγαίνει στο σανίδι όσο έβγαινε κάποτε. Αρκετά χρόνια πριν είχε παίξει την Έντα Γκάμπλερ. Η γενική εντύπωση ήταν πως επρόκειτο για δυσάρεστο έργο αλλά εκείνη έπαιξε έξοχα την Έντα. Εξαιρετικά καλή δουλειά, καθώς η ηρωίδα –έτσι είπε ο κόσμος– ήταν τόσο πολύ αντίθετη από την ίδια στην πραγματική ζωή.

Κάμποσος κόσμος από δω πηγαίνει πια στο Στράτφορντ. Εκείνη πηγαίνει αντιθέτως να δει πιο σύγχρονες παραστάσεις, στο Νιαγάρα ον δε Λέικ.

Η Ρόμπιν παρατηρεί τα τρία παραταγμένα στον απέναντι τοίχο ράντζα.

«Τι τρέχει;» λέει στην Κόραλ, τη νοσοκόμα στη ρεσεψιόν.

«Προσωρινά» λέει η Κόραλ με δυσπιστία. «Η αναδιανομή».

Η Ρόμπιν πηγαίνει να κρεμάσει το παλτό και την τσάντα της στην ντουλάπα πίσω από τη ρεσεψιόν, και η Κόραλ της λέει ότι οι περιπτώσεις αυτές είναι από την κομητεία του Περθ. Γίνεται κάποιου είδους ανταλλαγή λόγω της υπερπληθώρας ασθενών εκεί πέρα, λέει. Μόνο που έγινε κάποια παρεξήγηση και η μονάδα της δικής μας κομητείας δεν είναι ακόμη έτοιμη γι' αυτούς, κι έτσι αποφάσισαν να τους παρκάρουν εδώ προς το παρόν.

«Να πάω να πω ένα γεια;»

«Ό,τι νομίζεις. Όταν πήγα να τους δω, ήταν όλοι αλλού».

Τα κάγκελα είναι ανεβασμένα στα τρία ράντζα, οι ασθενείς είναι ξαπλωμένοι. Και η Κόραλ είχε δίκιο, μοιάζουν όλοι να κοιμούνται. Δυο ηλικιωμένες γυναίκες κι ένας ηλικιωμένος άντρας. Η Ρόμπιν γυρίζει την πλάτη της, κι έπειτα γυρίζει πάλι πίσω. Κοντοστέκεται και κοιτάζει τον ξαπλωμένο ηλικιωμένο άντρα. Το

στόμα του είναι ανοιχτό και τη μασέλα του, αν φοράει, του την έχουν βγάλει. Έχει ακόμη τα μαλλιά του, λευκά και κοντοκουρεμένα. Σάρκα χαλαρή, μάγουλα ρουφηγμένα, αλλά και πάλι, ένα πρόσωπο με φαρδιούς κροτάφους που διατηρεί ακόμη κάποια αυστηρότητα και –όπως την τελευταία φορά που τον είδε– διανοητική σύγχυση. Μπαλώματα ζαρωμένου, ωχρού, σχεδόν ασημένιου δέρματος, πιθανόν εκεί που έχουν αφαιρεθεί καρκινικές κηλίδες. Το κορμί του καταπονημένο, πόδια σχεδόν εξαφανισμένα κάτω από τα σκεπάσματα, όμως ακόμη το στήθος και οι ώμοι διατηρούν ένα κάποιο φάρδος, πολύ κοντά σ' αυτά που θυμάται.

Διαβάζει την καρτέλα στα πόδια του κρεβατιού του.

Αλεξάντερ Άτζιτς.

Ντανίλο. Ντάνιελ.

Ίσως αυτό να είναι το δεύτερο όνομά του. Αλεξάντερ. Αλλιώς της είπε ψέματα, φρόντισε να πει ένα ψέμα ή μισό ψέμα, από την αρχή κιόλας και σχεδόν μέχρι το τέλος.

Γυρίζει πίσω στη ρεσεψιόν και μιλάει στην Κόραλ.

«Τίποτα πληροφορίες γι' αυτό τον άνθρωπο;»

«Γιατί; Τον ξέρεις;»

«Μου φαίνεται πως ίσως».

«Θα δω τι υπάρχει. Μπορώ να τηλεφωνήσω».

«Δεν υπάρχει βιασύνη» λέει η Ρόμπιν. «Όταν έχεις χρόνο. Από περιέργεια μόνο. Ας πάω τώρα να δω τους δικούς μου».

Δουλειά της Ρόμπιν είναι να μιλάει μ' αυτούς τους ασθενείς δυο φορές την εβδομάδα, να γράφει αναφορές γι' αυτούς, για το κατά πόσον αραιώνουν οι ψευδαισθήσεις και οι καταθλίψεις τους, αν αποδίδουν τα χάπια και πώς επηρεάζεται η διάθεσή τους από τις επισκέψεις των συγγενών ή των συντρόφων τους. Έχει δουλέψει χρόνια σ' αυτό τον όροφο, από τότε που εφαρμόστηκε ξανά η πρακτική οι ψυχικά ασθενείς να ζουν κοντά στο σπίτι τους, τη δεκαετία του '70, και ξέρει πολλούς από εκείνους που έρχονται

και ξανάρχονται. Έκανε κάποια επιπλέον μαθήματα για να ειδικευτεί στην περίθαλψη ψυχιατρικών περιπτώσεων, είναι όμως κάτι στο οποίο είχε κλίση έτσι κι αλλιώς. Κάποιον καιρό αφότου γύρισε από το Στράτφορντ χωρίς να έχει δει το *Όπως σας αρέσει*, άρχισε να την τραβάει αυτή η δουλειά. Κάτι –μολονότι δεν ήταν αυτό που περίμενε– είχε *πράγματι* αλλάξει τη ζωή της.

Αφήνει τον κύριο Ρέι τελευταίο, γιατί συνήθως εκείνος θέλει την περισσότερη ώρα. Δεν μπορεί πάντα να μένει κοντά του όσο θα ήθελε εκείνος – εξαρτάται από τα προβλήματα των άλλων. Σήμερα οι υπόλοιποι είναι σε γενικές γραμμές καλύτερα, χάρη στα χάπια τους, και το μόνο που κάνουν είναι να ζητούν συγγνώμη για τη φασαρία που προκάλεσαν. Όμως ο κύριος Ρέι, που πιστεύει ότι η συνεισφορά του στην ανακάλυψη του DNA δεν ανταμείφθηκε ούτε αναγνωρίστηκε ποτέ, έχει αφηνιάσει για ένα γράμμα στον Τζέιμς Γουάτσον[3]. Τζιμ, τον λέει.

«Αυτό το γράμμα που έστειλα στον Τζιμ» λέει. «Σιγά μην έκανα τη χαζομάρα να του στείλω τέτοιο γράμμα και να μην κρατήσω αντίγραφο. Χτες όμως πήγα να ψάξω στα αρχεία μου και ξέρεις τι έγινε; Πες μου εσύ τι έγινε».

«Εσύ πες μου» λέει η Ρόμπιν.

«Δεν ήταν εκεί. Δεν ήταν εκεί. Το έκλεψαν».

«Μπορεί κάπου να παράπεσε. Θα κοιτάξω εγώ».

«Δεν παραξενεύομαι. Έπρεπε να τα έχω παρατήσει χρόνια πριν. Πολεμάω ενάντια στους Μεγάλους και κερδίζει κανείς ποτέ πολεμώντας τους Μεγάλους; Πες μου την αλήθεια. Πες μου. Να τα παρατήσω;»

«Εσύ πρέπει ν' αποφασίσεις. Μόνο εσύ».

Αρχίζει να της απαγγέλλει, για άλλη μια φορά, τις λεπτομέ-

3. James Watson (1928): αμερικανός μοριακός βιολόγος, γνωστός ως ένας από τους επιστήμονες που ανακάλυψαν τη δομή του DNA.

ρειες της κακοτυχίας του. Δεν ήταν επιστήμονας, δούλευε ως επόπτης οικοδομών, πρέπει όμως να παρακολουθούσε τις επιστημονικές προόδους όλη του τη ζωή. Οι πληροφορίες που της έχει δώσει, ακόμα και τα σκίτσα που έχει καταφέρει με ένα άξυστο μολύβι, είναι δίχως αμφιβολία ακριβείας. Μόνο η ιστορία της εξαπάτησής του είναι χοντροκομμένη και προβλέψιμη, και προφανώς οφείλει πολλά στον κινηματογράφο και την τηλεόραση.

Όμως εκείνη λατρεύει το σημείο της ιστορίας όπου περιγράφει πώς ανοίγει η διπλή έλικα και οι δυο κλωστές αιωρούνται χωριστά. Της δείχνει πώς, με τόση χάρη, οι κινήσεις του δείχνουν τόσο βαθύ θαυμασμό. Η κάθε κλωστή κινάει για το καθορισμένο της ταξίδι για να διπλασιαστεί σύμφωνα με τις οδηγίες που έχει πάρει.

Κι εκείνος το λατρεύει αυτό, το αποθαυμάζει, με δάκρυα στα μάτια. Η Ρόμπιν πάντα τον ευχαριστεί για την εξήγηση, και εύχεται να σταματούσε εκεί, αλλά βέβαια δεν σταματάει.

Παρ' όλα αυτά, της φαίνεται ότι πηγαίνει καλύτερα. Όταν αρχίζει να ψάχνει τις άγνωστες πλευρές της αδικίας, να εστιάζει την προσοχή του σε κάτι όπως ένα κλεμμένο γράμμα, αυτό σημαίνει ότι προφανώς πηγαίνει καλύτερα.

Με λίγη ενθάρρυνση, λίγη μετατόπιση της προσοχής του, θα μπορούσε ίσως να την ερωτευτεί. Αυτό έχει συμβεί και στο παρελθόν με κάνα δυο ασθενείς. Ήταν κι οι δυο παντρεμένοι. Αυτό όμως δεν την εμπόδισε να κοιμηθεί μαζί τους, όταν βγήκαν από το νοσοκομείο. Τότε, όμως, τα συναισθήματα είχαν πια αλλάξει. Οι άντρες ένιωθαν ευγνωμοσύνη κι εκείνη καλή προαίρεση, κι οι δυο τους ένιωθαν κάποιου είδους άτοπης νοσταλγίας.

Όχι πως το μετανιώνει. Για ελάχιστα πράγματα μετανιώνει τώρα πια. Σίγουρα όχι για τη σεξουαλική ζωή της, που υπήρξε σποραδική και κρυφή αλλά, στο σύνολό της, ανακουφιστική. Η προσπάθεια που κατέβαλλε να την κρατήσει κρυφή ίσως ήταν εντελώς περιττή, αν δεις τι συμπεράσματα είχε βγάλει ο κόσμος για κείνη

– και οι άνθρωποι που ήξερε τώρα το είχαν κάνει εξίσου σχολαστικά και λανθασμένα με τους ανθρώπους που ήξερε πριν από καιρό.

Η Κόραλ της δίνει ένα τυπωμένο χαρτί.

«Όχι και πολλά» λέει.

Η Ρόμπιν την ευχαριστεί, το διπλώνει και το πηγαίνει στην ντουλάπα, για να το βάλει στην τσάντα της. Θέλει να είναι μόνη όταν το διαβάσει. Δεν μπορεί όμως να περιμένει μέχρι να γυρίσει σπίτι. Κατεβαίνει στο Δωμάτιο της Ησυχίας, που παλιά ήταν χώρος προσευχής. Κανείς δεν είναι εκεί ήσυχος εκείνη τη στιγμή.

Άτζιτς, Αλεξάντερ. Γεννηθείς στις 3 Ιουλίου 1924, στο Μπιελογέβιτσι της Γιουγκοσλαβίας. Μετανάστευσε στον Καναδά στις 29 Μαΐου 1962, φροντίδι του αδελφού του, Ντανίλο Άτζιτς, γεννηθέντος στο Μπιελογέβιτσι στις 3 Ιουλίου 1924, Καναδού πολίτη.

Ο Αλεξάντερ Άτζιτς έζησε με τον αδελφό του, Ντανίλο, ως τον θάνατο του τελευταίου, στις 7 Σεπτεμβρίου 1995. Έγινε δεκτός στη Μονάδα Μακροπρόθεσμης Φροντίδας της Κομητείας του Περθ στις 25 Σεπτεμβρίου 1995, και έκτοτε είναι ασθενής εκεί.

Ο Αλεξάντερ Άτζιτς προφανώς ήταν κωφάλαλος εκ γενετής ή λόγω ασθένειας λίγο καιρό μετά τη γέννησή του. Δεν υπήρχαν μονάδες ειδικής εκπαίδευσης όταν ήταν παιδί. Ο δείκτης νοημοσύνης του δεν είναι γνωστός, έμαθε όμως να δουλεύει στις επισκευές ρολογιών. Δεν εκπαιδεύτηκε στη νοηματική γλώσσα. Ήταν εξαρτημένος από τον αδελφό του και κατά τα φαινόμενα συναισθηματικά απρόσιτος με άλλο τρόπο. Απάθεια, ανορεξία, περιστασιακή εχθρότητα, γενική παλινδρόμηση από την εισαγωγή του και μετά.

Εξωφρενικό.

Αδέρφια.

Δίδυμα.

Η Ρόμπιν θέλει να κολλήσει το χαρτί στα μούτρα κάποιου, κάποιας αρχής.

Αυτό είναι γελοίο. Αυτό δεν το δέχομαι.

Παρ' όλα αυτά.

Ο Σαίξπηρ έπρεπε να την έχει προετοιμάσει. Στον Σαίξπηρ οι δίδυμοι είναι συχνά η αιτία μπερδεμάτων και καταστροφών. Ένα μέσο για την επίτευξη του σκοπού, αυτό υποτίθεται πως είναι οι φάρσες. Και στο τέλος τα μυστήρια λύνονται, οι φάρσες συγχωρούνται, ο αληθινός έρωτας κι όλα αυτά ξαναφουντώνουν, κι όσοι υπήρξαν θύματα έχουν τη λεπτότητα να μην παραπονιούνται.

Πρέπει να είχε βγει έξω για κάνα θέλημα. Ένα σύντομο θέλημα. Δεν θ' άφηνε για πολύ υπεύθυνο τον αδερφό του. Ίσως η πόρτα με τη σήτα να ήταν κλειστή με γάντζο – ποτέ της δεν προσπάθησε να τη σπρώξει ν' ανοίξει. Ίσως είχε πει στον αδερφό του να την κλείσει και να μην την ανοίξει όσο ο ίδιος έβγαζε την Ήρα βόλτα γύρω από το τετράγωνο. Η Ρόμπιν είχε αναρωτηθεί γιατί η Ήρα δεν ήταν εκεί.

Αν είχε έρθει λίγο αργότερα. Λίγο νωρίτερα. Αν είχε μείνει μέχρι το τέλος του έργου ή είχε παραλείψει ολόκληρο το έργο. Αν δεν είχε σκοτιστεί να φτιάξει τα μαλλιά της.

Κι ύστερα; Πώς θα τα κατάφερναν, εκείνος με τον Αλεξάντερ κι εκείνη με την Τζοάν; Από τον τρόπο που φέρθηκε ο Αλεξάντερ εκείνη τη μέρα, δεν φάνηκε πως θα δεχόταν μια εισβολή, αλλαγές. Και η Τζοάν σίγουρα θα υπέφερε. Λιγότερο ίσως με το να έχει τον κωφάλαλο Αλεξάντερ στο σπίτι απ' όσο με τον γάμο της Ρόμπιν με έναν ξένο.

Δύσκολο τώρα πια να αποτιμήσεις πώς είχαν τα πράγματα τότε.

Χάλασαν όλα μέσα σε μια μέρα, μέσα σε δυο λεπτά, κι όχι άτακτα, με μάχες, ελπίδες κι απώλειες, με τον μακροσκελή τρό-

πο που συνήθως χαλάνε αυτά τα πράγματα. Κι αν είναι αλήθεια πως τα πράγματα συνήθως χαλάνε, μήπως ο γρηγορότερος τρόπος δεν είναι κι ο πιο εύκολος να τον αντέξεις;

Όμως αυτή την άποψη δεν την πιστεύεις στ' αλήθεια, όχι όταν αφορά εσένα. Η Ρόμπιν δεν την πιστεύει. Ακόμα και τώρα λαχταράει την ευκαιρία της. Δεν θα χαραμίσει ούτε μιας στιγμής ευγνωμοσύνη για τη φάρσα που παίχτηκε. Τελικά όμως θα νιώσει ευγνωμοσύνη για την ανακάλυψή της. Αυτήν, αν μη τι άλλο – την ανακάλυψη που τ' αφήνει όλα άθικτα, ακέραια, ως τη στιγμή της αστόχαστης παρέμβασης. Γίνεσαι έξω φρενών, μα από κάποια απόσταση κάτι σε ζεσταίνει, σε σώζει από την ντροπή.

Ήταν άλλος κόσμος εκείνος στον οποίο ζούσαν τότε, σίγουρα. Όπως και κάθε κόσμος που επινοείται στη θεατρική σκηνή. Η σαθρή συμφωνία τους, η τελετουργία των φιλιών τους, η απερίσκεπτη πίστη που τους τύλιγε πως όλα θα προχωρήσουν με άνεμο ούριο, όπως τα σχεδίασαν. Έναν πόντο να μετακινηθείς πιο δω ή πιο κει, σε τέτοιες περιπτώσεις, κι έχασες.

Η Ρόμπιν είχε στη ζωή της ασθενείς που πίστευαν πως τις χτένες και τις οδοντόβουρτσες πρέπει να τις βάζεις στη σωστή σειρά, τα παπούτσια πρέπει να κοιτάζουν στη σωστή κατεύθυνση, τα σκαλοπάτια πρέπει να τα μετράς, αλλιώς σε περιμένει κάποιου είδους τιμωρία.

Αν απέτυχε σ' αυτό το σκηνικό, ήταν εξαιτίας του πράσινου φορέματος. Εξαιτίας της γυναίκας στο καθαριστήριο, του άρρωστου παιδιού, φόρεσε το λάθος πράσινο φόρεμα.

Ευχήθηκε να μπορούσε να το πει σε κάποιον. Σ' εκείνον.

Δυνάμεις

ΑΣΕ ΛΙΓΑΚΙ ΤΟΝ ΔΑΝΤΗ

13 Μαρτίου 1927. Τώρα μας ήρθε χειμώνας, εκεί που κανονικά θα βλέπαμε άνοιξη. Δυνατές θύελλες κλείνουν δρόμους και σχολεία. Και λένε πως ένας γέροντας βγήκε βόλτα στις γραμμές του τρένου και μάλλον πάγωσε. Σήμερα βγήκα με τα χιονοπάπουτσά μου στη μέση του δρόμου· δεν υπήρχαν άλλα σημάδια στο χιόνι, παρά μόνο τα δικά μου. Κι όταν πια γύρισα από το μαγαζί τα ίχνη μου είχαν πλήρως καλυφθεί. Αυτό συμβαίνει γιατί η λίμνη δεν έχει παγώσει όπως συνήθως κι ο άνεμος από τα δυτικά σηκώνει μπόλικη υγρασία και την αδειάζει πάνω μας σαν χιόνι. Πήγα να πάρω καφέ και κάνα δυο άλλα αναγκαία. Και ποιον λες είδα στο μαγαζί; Την Τέσα Νέτερμπι, που είχα κάνα χρόνο να τη δω. Ένιωθα άσχημα που δεν κατάφερα καθόλου να πάω να τη δω, γιατί παλιά προσπαθούσα να κρατήσω μια κάποια φιλική σχέση μαζί της, από τότε που παράτησε το σχολείο. Νομίζω, ήμουν η μόνη που το έκανε. Ήταν τυλιγμένη σ' ένα μεγάλο σάλι, σαν μορφή βγαλμένη από παραμύθι. Κάπως παράξενη, για να πω την αλήθεια, γιατί έχει αυτό το πλατύ πρόσωπο με τη

μαύρη σγουρή σφουγγαρίστρα και τους φαρδιούς ώμους, μολονότι δεν πρέπει να είναι πάνω από ένα και πενήντα. Απλώς χαμογέλασε – η παλιά καλή Τέσα. Και τη ρώτησα πώς είναι – πάντα αυτό κάνεις όταν τη συναντάς, σοβαρά, επειδή όταν ήταν κάπου δεκατεσσάρων εγκατέλειψε το σχολείο λόγω του ότι αρρώστησε για καιρό από ό,τι κι αν ήταν αυτό. Αλλά το ρωτάς και γιατί δεν σου έρχεται και τίποτα άλλο στο μυαλό· η Τέσα είναι σε άλλο κόσμο από εμάς τους υπόλοιπους. Δεν είναι μέλος σε καμιά λέσχη, δεν μπορεί να συμμετέχει σε καμιά αθλητική δραστηριότητα και δεν έχει φυσιολογική κοινωνική ζωή. Έχει μια κάποια ζωή που περιλαμβάνει άλλους ανθρώπους και είναι μια χαρά, αλλά δεν ξέρω πώς να της μιλήσω γι' αυτήν και ίσως ούτε κι εκείνη ξέρει.

Ο κύριος Μακγουίλιαμς ήταν εκεί και βοηθούσε την κυρία Μακγουίλιαμς στο μαγαζί γιατί οι υπάλληλοι δεν είχαν καταφέρει να φτάσουν. Είναι τρομερό πειραχτήρι κι άρχισε να πειράζει την Τέσα, ρωτώντας την πώς και δεν έμαθε από πριν για τη θύελλα που ερχόταν και γιατί δεν ενημέρωσε κι εμάς τους υπόλοιπους κ.λπ., και η κυρία Μακγουίλιαμς του είπε να σταματήσει. Η Τέσα έδειξε να μην άκουσε τίποτα και ζήτησε ένα κουτί σαρδέλες. Ξαφνικά αυτό μ' έκανε να νιώσω απαίσια, τη φαντάστηκα καθισμένη στο τραπέζι να τρώει ένα κουτί σαρδέλες. Που είναι μάλλον απίθανο, δεν ξέρω γιατί να μην μπορεί να μαγειρέψει ένα φαγητό σαν όλον τον υπόλοιπο κόσμο.

Τα σπουδαία νέα που έμαθα στο μαγαζί ήταν ότι η στέγη του κτιρίου των Ιπποτών του Πυθία[1] είχε υποχωρήσει. Πάει η θεατρι-

1. Αδελφότητα που ιδρύθηκε στην Ουάσινγκτον το 1864. Το όνομά της είναι εμπνευσμένο από το θεατρικό έργο του ιρλανδού John Banim σχετικά με τον μύθο του Δάμωνα και του Φιντία (Πυθία). Τα κτίρια της αδελφότητας σε όλη τη Βόρεια Αμερική ονομάζονται και Κάστρα του Πυθία.

κή σκηνή μας για τους *Γονδολιέρηδες*[2], που υποτίθεται θα ανεβάζαμε στα τέλη Μαρτίου. Η σκηνή του Δημαρχείου δεν είναι αρκετά μεγάλη και στην παλιά Όπερα αποθηκεύουν κασόνια από το επιπλοποιείο Χέι. Απόψε λοιπόν υποτίθεται πως είχαμε πρόβα, αλλά δεν ξέρω ποιος θα πάει ή τι θα γίνει τελικά.

16 Μαρτίου. Αποφασίσαμε να βάλουμε τους *Γονδολιέρηδες* στο ράφι για φέτος, μόνο έξι από μας εμφανίστηκαν για πρόβα στην αίθουσα του κατηχητικού, κι έτσι τα παρατήσαμε και πήγαμε στο σπίτι του Γουίλφ για καφέ. Ο Γουίλφ μάς ανακοίνωσε επίσης ότι σκόπευε αυτή να είναι η τελευταία του παράσταση γιατί το ιατρείο του έχει πολλή δουλειά, και θα έπρεπε να βρούμε άλλον τενόρο. Θα είναι πλήγμα γιατί είναι ο καλύτερος.

Ακόμη μου φαίνεται παράξενο που φωνάζω έναν γιατρό με το μικρό του όνομα, έστω κι αν είναι μόλις τριαντάρης. Το σπίτι του ήταν παλιά του δόκτορος Κόγκαν και πολλοί εξακολουθούν να το λένε έτσι. Χτίστηκε επιτούτου ως σπίτι γιατρού· από τη μια πλευρά έχει μια πτέρυγα για το ιατρείο. Όμως ο Γουίλφ το ξανάφτιαξε από την αρχή, κάποια χωρίσματα γκρεμίστηκαν εντελώς για να είναι πολύ ευρύχωρο και φωτεινό, και ο Σιντ Ράλστον τον κορόιδευε ότι το ετοίμαζε για να βρει νύφη. Το θέμα ήταν μάλλον ευαίσθητο καθώς ήταν παρούσα η Τζίνι, αλλά πιθανόν ο Σιντ να μην το ήξερε. (Της Τζίνι της είχαν κάνει τρεις προτάσεις γάμου. Την πρώτη ο Γουίλφ Ράμπστοουν, έπειτα ο Τόμι Σατλς, έπειτα ο Γιούαν Μακέι. Ένας γιατρός, έπειτα ένας οπτικός, έπειτα ένας ιερέας. Είναι οχτώ μήνες μεγαλύτερή μου αλλά δεν νομίζω ότι έχω ελπίδες να τη φτάσω. Νομίζω ότι τους ενθαρρύνει λιγάκι και η ίδια, μολονότι λέει πάντα ότι δεν το καταλαβαίνει και πως κάθε φορά που της ζητάει κάποιος να τον παντρευτεί της έρχεται σαν

2. Όπερα των Άρθουρ Σάλιβαν (μουσική) και Γ. Σ. Γκίλμπερτ (λιμπρέτο).

κεραυνός εν αιθρία. Υπάρχουν τρόποι, πιστεύω, να τα κάνεις όλα να φαίνονται αστείο και να τους δώσεις να καταλάβουν ότι δεν θα καλοδεχόσουν μια πρόταση γάμου πριν τους αφήσεις να προχωρήσουν και να γελοιοποιηθούν.)

Αν ποτέ αρρωστήσω σοβαρά, ελπίζω να μπορέσω να καταστρέψω αυτό το ημερολόγιο ή να βρω και να διαγράψω ό,τι κακό έχει μέσα, μήπως και πεθάνω.

Αρχίσαμε όλοι να μιλάμε πολύ σοβαρά, δεν ξέρω γιατί, και η κουβέντα προχώρησε στα πράγματα που μάθαμε στο σχολείο και πόσα είχαμε ήδη ξεχάσει. Κάποιος ανέφερε τη λέσχη ντιμπέιτ που υπήρχε παλιά στην πόλη και πώς όλα διαλύθηκαν μετά τον πόλεμο, όταν όλοι απέκτησαν αυτοκίνητα, όταν άνοιξαν σινεμά, όταν οι περισσότεροι άρχισαν το γκολφ. Ποια σοβαρά θέματα συζητούσαν. «Επιστήμη ή η Λογοτεχνία: ποια είναι πιο σημαντική στη διαμόρφωση του Ανθρώπινου Χαρακτήρα;» Μπορεί κανείς να φανταστεί ότι σήμερα θα μαζευόταν κόσμος ν' ακούσει γι' αυτό το θέμα; Θα νιώθαμε χαζοί ακόμα και να καθίσουμε έτσι στα πρόχειρα να το συζητήσουμε. Τότε η Τζίνι είπε ότι θα έπρεπε τουλάχιστον να φτιάξουμε μια λέσχη ανάγνωσης κι αυτό μας πήγε στα σημαντικά βιβλία που πάντα σκοπεύαμε να διαβάσουμε αλλά ποτέ δεν τα καταφέραμε. Τη σειρά των Κλασικών του Χάρβαρντ που καθόταν στο ράφι, πίσω από τις τζαμένιες πόρτες, στο καθιστικό, χρόνια ολόκληρα. Γιατί όχι το *Πόλεμος και Ειρήνη*, είπα, όμως η Τζίνι ισχυρίστηκε πως το είχε ήδη διαβάσει. Καταλήξαμε λοιπόν σε ψηφοφορία ανάμεσα στον *Χαμένο Παράδεισο* και τη *Θεία Κωμωδία* και κέρδισε η *Θεία Κωμωδία*. Το μόνο που ξέρουμε γι' αυτήν είναι ότι δεν πρόκειται και τόσο για κωμωδία και ότι είναι γραμμένη στα ιταλικά, μολονότι εμείς φυσικά θα τη διαβάσουμε στα αγγλικά. Ο Σιντ νόμιζε πως ήταν στα λατινικά και είπε ότι του έφταναν για μια ζωή τα λατινικά που είχε κάνει με την κυρία Χερτ στο σχολείο και όλοι του έβαλαν τις φωνές, κι

ύστερα εκείνος έκανε πως ήξερε από την αρχή ότι το βιβλίο ήταν στα ιταλικά. Τέλος πάντων, τώρα που οι *Γονδολιέρηδες* είναι στην αναμονή, λογικά θα καταφέρουμε να βρούμε λίγο χρόνο και θα συναντιόμαστε μια φορά στις δεκαπέντε για να ενθαρρύνουμε ο ένας τον άλλο.

Ο Γουίλφ μάς έδειξε όλο το σπίτι. Η τραπεζαρία είναι στη μια πλευρά του διαδρόμου και το καθιστικό στην άλλη, και η κουζίνα έχει εντοιχισμένα ντουλάπια και διπλό νεροχύτη και τον πιο μοντέρνο ηλεκτρικό φούρνο. Έχει ένα καινούργιο wc στο πίσω μέρος και ένα μικρότερο μπάνιο, και οι ντουλάπες είναι τόσο μεγάλες που μπορείς να μπεις μέσα, και έχουν καθρέφτες που πιάνουν όλη την πόρτα. Δρύινα πατώματα παντού. Όταν γύρισα, το σπίτι μου μου φάνηκε τόσο στενάχωρο και η ξύλινη επένδυση τόσο σκούρα και παλιομοδίτικη. Το πρωί μίλησα στον πατέρα για το πώς θα μπορούσαμε να χτίσουμε ένα λιακωτό δίπλα στην τραπεζαρία για να έχουμε τουλάχιστον ένα δωμάτιο φωτεινό και μοντέρνο. (Ξέχασα να πω ότι ο Γουίλφ έφτιαξε ένα λιακωτό στην αντίθετη πλευρά από το ιατρείο του και το σπίτι απέκτησε συμμετρία.) Ο πατέρας είπε τι να το κάνουμε αφού έχουμε δυο βεράντες να μπαίνει ο ήλιος το πρωί και αργά το απόγευμα; Καταλαβαίνω λοιπόν ότι είναι απίθανο το σχέδιο βελτίωσης του σπιτιού μου να ευοδωθεί.

Πρωταπριλιά. Το πρώτο που έκανα μόλις ξύπνησα ήταν να γελάσω τον πατέρα. Έτρεξα στον διάδρομο ουρλιάζοντας ότι μια νυχτερίδα είχε μπει στο δωμάτιό μου από την καμινάδα κι εκείνος σκίστηκε να βγει από το μπάνιο με τις τιράντες κατεβασμένες και το πρόσωπο πασαλειμμένο σαπουνάδες, και μου είπε να πάψω να ωρύομαι και να κάνω υστερίες και να πάω να φέρω τη σκούπα. Την έφερα λοιπόν, κι έπειτα κρύφτηκα στην πίσω σκάλα και καμώθηκα την τρομοκρατημένη όσο εκείνος κοπανούσε εδώ κι εκεί

δίχως τα γυαλιά σου, προσπαθώντας να βρει τη νυχτερίδα. Τελικά τον λυπήθηκα και φώναξα: «Πρωταπριλιά!».

Και αμέσως μετά με πήρε τηλέφωνο η Τζίνι κι είπε: «Νάνσι, τι θα κάνω; Μου πέφτουν τα μαλλιά, είναι παντού πάνω στο μαξιλάρι, τούφες ολόκληρες από τα όμορφα μαλλιά μου παντού πάνω στο μαξιλάρι και τώρα είμαι η μισή φαλακρή, δεν μπορώ να ξαναβγώ από το σπίτι, θα έρθεις γρήγορα από δω να δούμε μήπως μπορούμε να φτιάξουμε μ' αυτά καμιά περούκα;»

Κι εγώ της είπα πολύ ψύχραιμα: «Πάρε αλεύρι και νερό και ξανακόλλα τα. Δεν είναι περίεργο που σου συνέβη αυτό πρωί Πρωταπριλιάς;»

Και τώρα το γεγονός που δεν ανυπομονώ ιδιαίτερα να καταγράψω.

Πέρασα από το σπίτι του Γουίλφ, χωρίς καν να περιμένω το πρωινό μου, γιατί ξέρω ότι πηγαίνει νωρίς στο νοσοκομείο. Άνοιξε ο ίδιος την εξώπορτα με το γιλέκο και το πουκάμισο. Δεν έκανα τον κόπο να χτυπήσω στο ιατρείο γιατί φαντάστηκα ότι θα ήταν κλειστό. Η ηλικιωμένη γυναίκα που του κρατάει το νοικοκυριό –ούτε το όνομά της δεν ξέρω– κοπανούσε πέρα δώθε στην κουζίνα. Υποθέτω ότι θα άνοιγε εκείνη την πόρτα, όμως έτυχε να είναι εκείνος ακριβώς εκεί στον διάδρομο και να ετοιμάζεται να φύγει. «Πώς! Νάνσι!» είπε.

Δεν είπα λέξη, απλώς πήρα μια έκφραση πόνου και έπιασα σφιχτά τον λαιμό μου.

«Τι έπαθες, Νάνσι;»

Συνέχισα να κρατάω τον λαιμό μου, να βογκάω και να κουνάω το κεφάλι μου για να δείξω ότι δεν μπορούσα να του πω. Ω, αξιοθρήνητο.

«Από δω» λέει ο Γουίλφ και με οδηγεί από τον πλαϊνό διάδρομο κι από την πόρτα του σπιτιού στο ιατρείο. Είδα την ηλικιωμένη γυναίκα να κρυφοκοιτάζει αλλά δεν την άφησα να καταλάβει πως την είδα, απλώς συνέχισα τη φάρσα.

«Έλα» λέει και με καθίζει στην καρέκλα των ασθενών και ανάβει τα φώτα. Τα στόρια ήταν ακόμη κλειστά και ο χώρος μύριζε αντισηπτικό ή κάτι τέτοιο. Έβγαλε ένα από αυτά τα ξυλάκια που σου ισιώνουν τη γλώσσα και το εργαλείο που έχει για να κοιτάζει βαθιά και να φωτίζει το λαρύγγι σου.

«Λοιπόν, άνοιξε όσο πιο πολύ μπορείς».

Κάνω ό,τι μου λέει, όμως τη στιγμή που είναι έτοιμος να πιέσει το ξυλάκι πάνω στη γλώσσα μου φωνάζω: «Πρωταπριλιά!».

Ούτε υποψία χαμόγελου στο πρόσωπό του. Έβγαλε το ξυλάκι με μιαν απότομη κίνηση, ξεκόλλησε το φως από το εργαλείο και δεν είπε λέξη μέχρι που άνοιξε με δύναμη την εξώπορτα του γραφείου. Τότε είπε: «Τυχαίνει να έχω να φροντίσω άρρωστους ανθρώπους, Νάνσι. Γιατί δεν μαθαίνεις να φέρεσαι όπως αρμόζει στην ηλικία σου;».

Κι έτσι κι εγώ έτρεξα έξω με την ουρά στα σκέλια. Δεν είχα τα κότσια να τον ρωτήσω γιατί δεν σηκώνει ούτε ένα αστείο. Δεν υπήρχε αμφιβολία, εκείνη η αδιάκριτη γυναίκα στην κουζίνα του θα το έκανε βούκινο, ότι αυτός θύμωσε και ότι εγώ αναγκάστηκα να γλιστρήσω έξω ταπεινωμένη. Ένιωθα φριχτά όλη μέρα. Και η χειρότερη ηλίθια σύμπτωση είναι πως ένιωθα άρρωστη κιόλας – σαν να είχα πυρετό και ο λαιμός μου με πονούσε λιγάκι–, κι έτσι κάθισα στο μπροστινό δωμάτιο με μια κουβέρτα στα πόδια να διαβάσω τον γερο-Δάντη. Αύριο το βράδυ είναι η συνάντηση της λέσχης ανάγνωσης, θα έχω προχωρήσει πολύ περισσότερο από τους υπόλοιπους. Το πρόβλημα είναι ότι το μυαλό μου δεν συγκράτησε τίποτα, γιατί όλη την ώρα που διάβαζα σκεφτόμουν κιόλας τι χαζομάρα, τι ηλιθιότητα πήγα κι έκανα, και τον άκουγα να μου λέει με τόσο δηκτική φωνή να φέρομαι όπως αρμόζει στην ηλικία μου. Κι έπειτα, από μέσα μου, υποστήριζα ενώπιόν του ότι δεν είναι και τόσο απαίσιο πράγμα να διασκεδάζεις λίγο στη ζωή σου. Νομίζω πως ο πατέρας του ήταν ιερέας, άραγε να είναι

αυτή η εξήγηση; Οι οικογένειες των ιερέων μετακινούνται τόσο πολύ, που μάλλον δεν είχε ποτέ χρόνο να γίνει μέλος μιας παρέας παιδιών που μεγαλώνουν μαζί, που καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλο και μπορούν να σαχλαμαρίζουν μεταξύ τους.

Τον βλέπω μπροστά μου ακριβώς αυτή τη στιγμή να κρατάει την πόρτα ανοιχτή με το γιλέκο και το κολλαριστό του πουκάμισο. Ψηλός και λεπτός σαν μαχαίρι. Τα καλοχτενισμένα μαλλιά του με τη χωρίστρα και το αυστηρό μουστάκι του. Τι καταστροφή.

Αναρωτιέμαι, μήπως να του γράψω ένα σημείωμα που να εξηγώ ότι ένα αστείο δεν είναι και καμιά τρομερή προσβολή κατά τη γνώμη μου; Ή μήπως απλώς να γράψω μιαν αξιοπρεπή συγγνώμη;

Δεν μπορώ να ζητήσω τη συμβουλή της Τζίνι γιατί της έκανε πρόταση γάμου κι αυτό σημαίνει ότι τη θεωρεί άτομο πιο άξιο από μένα. Και είμαι σε τέτοια διάθεση που θα αναρωτιόμουν αν η Τζίνι θα το χρησιμοποιούσε αυτό εναντίον μου. (Έστω κι αν τον απέρριψε.)

4 Απριλίου. Ο Γουίλφ δεν φάνηκε στη λέσχη ανάγνωσης γιατί κάποιος γεράκος έπαθε εγκεφαλικό. Του έγραψα λοιπόν ένα σημείωμα. Προσπάθησα να είναι απολογητικό αλλά όχι και πάρα πολύ ταπεινό. Με τριβελίζει όσο τίποτα. Όχι το σημείωμα, αλλά αυτό που έκανα.

12 Απριλίου. Ήταν η μεγαλύτερη έκπληξη της ηλίθιας νεαρής ζωής μου όταν άνοιξα την πόρτα, σήμερα το μεσημέρι. Μόλις είχε γυρίσει σπίτι ο πατέρας και είχε καθίσει να φάει και να σου ο Γουίλφ. Δεν απάντησε ποτέ στο σημείωμα που του έγραψα και είχα αποδεχτεί πια ότι σκόπευε να μείνει αηδιασμένος μαζί μου για πάντα και πως το μόνο που μπορούσα να κάνω στο μέλλον ήταν να τον σνομπάρω γιατί δεν είχα άλλη επιλογή.

Ρώτησε αν με είχε διακόψει από το φαγητό.

Δεν θα μπορούσε να το έχει κάνει αυτό γιατί έχω αποφασίσει να κόψω το φαγητό μέχρι να χάσω δυόμισι κιλά. Όσο τρώνε ο πατέρας και η κυρία Μποξ, εγώ το ράβω και κάνω μια προσπάθεια με τον Δάντη.

Όχι, είπα.

Ωραία λοιπόν, είπε, τι θα 'λεγα να πάω μαζί του μια βόλτα με το αυτοκίνητο; Μπορούσαμε να δούμε τον πάγο να κυλάει στο ποτάμι, είπε. Συνέχισε εξηγώντας ότι είχε μείνει στο πόδι το μεγαλύτερο μέρος της νύχτας και έπρεπε ν' ανοίξει το ιατρείο στη μία η ώρα, επομένως δεν είχε χρόνο να πάρει έναν υπνάκο και ο καθαρός αέρας θα τον αναζωογονούσε καλύτερα. Δεν είπε γιατί είχε μείνει στο πόδι τη νύχτα και φαντάστηκα πως θα γεννήθηκε κανένα μωρό κι εκείνος θα νόμισε πως αν μου το έλεγε ίσως ερχόμουν σε δύσκολη θέση.

Είπα ότι ξεκινούσα το διάβασμά μου για τη μέρα.

«Άσε λιγάκι τον Δάντη» είπε.

Φόρεσα λοιπόν το παλτό μου, το είπα στον πατέρα, βγήκαμε έξω και μπήκαμε στο αυτοκίνητό του. Πήγαμε μέχρι τη Βόρεια Γέφυρα, όπου κάμποσοι άνθρωποι, κυρίως άντρες και αγόρια στο διάλειμμά τους για φαγητό, είχαν μαζευτεί να δουν τον πάγο. Δεν είχε και τόσο μεγάλα κομμάτια φέτος, μια κι ο χειμώνας μπήκε τόσο αργά. Παρ' όλα αυτά, χτυπούσε πάνω στα στηρίγματα της γέφυρας, συνθλιβόταν δημιουργώντας πανδαιμόνιο ως συνήθως, ενώ μικρά ρυάκια κυλούσαν ανάμεσα. Δεν μπορούσες παρά να σταθείς και να τον κοιτάζεις σαν υπνωτισμένος. Πάγωσαν τα πόδια μου. Ο πάγος μπορεί να σπάει αλλά ο χειμώνας απ' ό,τι φαίνεται δεν τα 'χει παρατήσει ακόμα και η άνοιξη μοιάζει πολύ πολύ μακριά. Αναρωτήθηκα πώς στο καλό μπορούσαν κάποιοι να στέκονται εκεί και να το βρίσκουν τόσο διασκεδαστικό που να κοιτάζουν για ώρες.

Όμως και τον Γουίλφ δεν άργησε να τον κουράσει. Γυρίσαμε

στο αυτοκίνητο και δεν είχαμε τι να πούμε, μέχρι που έπιασα τον ταύρο από τα κέρατα και ρώτησα, πήρε το σημείωμά μου;

Είπε ναι, το πήρε.

Είπα ότι στ' αλήθεια ένιωθα σαν ηλίθια γι' αυτό που είχα κάνει (αυτό ήταν αλήθεια αλλά ίσως ακούστηκε πιο μετανιωμένο απ' ό,τι σκόπευα).

«Α, μη σε νοιάζει αυτό» είπε.

Έκανε όπισθεν, ξεκινήσαμε για την πόλη και είπε: «Ήλπιζα να σου ζητήσω να με παντρευτείς. Μόνο που δεν θα το έκανα έτσι. Θα το προετοίμαζα περισσότερο. Σε μια πιο κατάλληλη περίσταση».

«Θες να πεις ότι ήλπιζες, αλλά τώρα έπαψες να το ελπίζεις; Ή ότι μου ζητάς να σε παντρευτώ;» είπα.

Ορκίζομαι, όταν το είπα αυτό δεν τον προέτρεπα, στ' αλήθεια ήθελα μόνο να το διευκρινίσουμε.

«Θέλω να πω ότι σου το ζητάω» είπε.

Το «ναι» βγήκε από το στόμα μου πριν ακόμη προλάβω να συνέλθω από το σοκ. Δεν ξέρω πώς να το εξηγήσω. Είπα «ναι» όμορφα και πολιτισμένα, αλλά όχι και με πολλή λαχτάρα. Πιο πολύ σαν: «Ναι, θα ήθελα ένα τσάι». Δεν προσποιήθηκα καν την έκπληκτη. Φάνηκε σαν να έπρεπε να μας βγάλω στα γρήγορα από αυτή τη στιγμή και τότε θα μπορούσαμε πια να είμαστε απλώς χαλαροί και φυσιολογικοί. Μόνο που, για να λέμε την αλήθεια, ποτέ δεν είχα υπάρξει χαλαρή και φυσιολογική με τον Γουίλφ. Κάποτε με μπέρδευε και πίστευα πως ήταν τρομαχτικός και μαζί διασκεδαστικός, κι έπειτα, μετά την ατυχή Πρωταπριλιά μου, απλώς μ' έπνιγε η ντροπή. Ελπίζω να μη βγαίνει πως είπα το ναι για να ξεπεράσω την ντροπή. Θυμάμαι πράγματι ότι σκεφτόμουν πως έπρεπε να πάρω πίσω το «ναι» και να πω ότι χρειαζόμουν χρόνο να το σκεφτώ, αλλά δύσκολα θα μπορούσα να το κάνω αυτό χωρίς να μας προσγειώσω και τους δυο σε ένα

κομφούζιο ντροπής χειρότερο από ποτέ. Και δεν ξέρω τι έχω να σκεφτώ.

Είμαι αρραβωνιασμένη με τον Γουίλφ. Δεν μπορώ να το πιστέψω. Έτσι συμβαίνει σε όλους;

14 Απριλίου. Ο Γουίλφ ήρθε και μίλησε στον πατέρα κι εγώ πήγα και μίλησα στην Τζίνι. Τα είπα όλα αμέσως κι ομολόγησα ότι ένιωθα άβολα που της τα έλεγα, έπειτα είπα ότι ήλπιζα πως εκείνη δεν θα ένιωθε άβολα να είναι παράνυμφός μου. Είπε πως και βέβαια δεν θα ένιωθε, και μας έπιασε και τις δυο ο συναισθηματισμός μας, κι αγκαλιαστήκαμε και μυξοκλαίγαμε.

«Τι είναι οι άντρες μπροστά στη φιλία μας;» είπε.

Κι εμένα μ' έπιασε η ευθυμία μου και της είπα ότι έτσι κι αλλιώς εκείνη έφταιγε για όλα.

Της είπα πως δεν θα το άντεχα να φάει ο φουκαράς χυλόπιτα από δυο κορίτσια.

30 Μαΐου. Έχω τόσον καιρό να γράψω εδώ γιατί έχω μεγάλη φούρια για όσα πρέπει να γίνουν. Ο γάμος έχει προγραμματιστεί για τις 10 Ιουλίου. Το νυφικό μού το φτιάχνει η μις Κόρνις, που με τρελαίνει: μ' έχει στημένη με τα εσώρουχα και όλα τα κομμάτια στερεωμένα με καρφίτσες και μου γαβγίζει να μείνω ακίνητη. Είναι από λευκή γάζα χωρίς ουρά – γιατί φοβάμαι ότι κάπως θα τα καταφέρω να σκοντάψω πάνω της και να πέσω. Έπειτα τα προικιά μου: μισή ντουζίνα καλοκαιρινές νυχτικιές κι ένα μουαρέ γιαπωνέζικο κιμονό με κρίνους, και τρία ζευγάρια χειμωνιάτικες πιτζάμες, αγορασμένα όλα από το Σίμσονς στο Τορόντο. Προφανώς οι πιτζάμες δεν είναι τα ιδανικά νυφιάτικα προικιά, όμως οι νυχτικιές δεν σε κρατάνε ζεστή και τις μισώ έτσι κι αλλιώς, γιατί πάντα καταλήγουν να σου τυλίγονται γύρω από τη μέση. Αρκετά μεταξωτά εσώρουχα και άλλα πράγματα, όλα ροδακινί ή

στο χρώμα του δέρματος. Η Τζίνι λέει πως πρέπει να έχω απόθεμα όσο είναι καιρός, γιατί αν γίνει πόλεμος στην Κίνα πολλά μεταξωτά θα παρουσιάσουν έλλειψη. Όπως συνήθως, είναι ενημερωμένη για τις ειδήσεις. Το φόρεμα της παρανύμφου που θα φορέσει είναι γαλάζιο.

Χτες η κυρία Μποξ έφτιαξε την τούρτα. Πρέπει να έχει έξι βδομάδες να ωριμάσει, και γι' αυτό ίσα που προλαβαίνουμε. Έπρεπε να την ανακατέψω για γούρι, και η ζύμη ήταν τόσο βαριά από τα φρούτα, που νόμιζα ότι θα μου φύγει το μπράτσο. Ήταν εδώ ο Όλι και ανακάτεψε λιγάκι στη θέση μου όταν δεν κοίταζε η κ. Μπ. Τι γούρι θα φέρει αυτό δεν το ξέρω.

Ο Όλι είναι ξάδερφος του Γουίλφ και έχει έρθει επίσκεψη για κάνα δυο μήνες. Αφού ο Γουίλφ δεν έχει αδερφό, εκείνος –ο Όλι δηλαδή– θα γίνει κουμπάρος. Είναι εφτά μήνες μεγαλύτερός μου κι έτσι φαίνεται σαν εκείνος κι εγώ να είμαστε ακόμη παιδιά, ενώ ο Γουίλφ δεν είναι (ούτε μπορώ να φανταστώ πως υπήρξε ποτέ του). Εκείνος –ο Όλι– ήταν σε σανατόριο φυματικών για τρία χρόνια, αλλά τώρα είναι καλύτερα. Όσο ήταν εκεί, έθεσαν τον έναν του πνεύμονα εκτός λειτουργίας, του ξεφούσκωσαν τον έναν πνεύμονα. Είχα ακούσει γι' αυτό και πίστευα ότι πρέπει μετά να ζήσεις με έναν πνεύμονα, προφανώς όμως δεν είναι έτσι. Απλώς τον ξεφουσκώνουν για να μη λειτουργεί, ενώ χορηγούν φαρμακευτική αγωγή και εγκυστώνουν (κι όχι αγκιστρώνουν) τη λοίμωξη ώστε να αδρανήσει. (Βλέπεις, σιγά σιγά γίνομαι πια ιατρική αυθεντία, τώρα που είμαι αρραβωνιασμένη με γιατρό!) Όσο το εξηγούσε αυτό ο Γουίλφ, ο Όλι είχε σκεπάσει τα αυτιά με τα χέρια. Λέει ότι προτιμάει να μη σκέφτεται αυτό που έγινε και στον εαυτό του παριστάνει πως είναι κούφιος σαν πλαστική κούκλα. Είναι πολύ αντίθετος από τον Γουίλφ αλλά φαίνεται να τα πηγαίνουν μια χαρά.

Την τούρτα θα τη γλασάρουμε επαγγελματικά, στο αρτοποιείο,

δόξα τω Θεώ. Δεν νομίζω ότι η κυρία Μποξ θα άντεχε τέτοια καταπόνηση.

11 Ιουνίου. Μένει λιγότερο από μήνας. Δεν θα έπρεπε καν να γράφω εδώ, θα έπρεπε να προχωράω με τις λίστες των γαμήλιων δώρων. Δεν μπορώ να πιστέψω ότι όλα αυτά τα πράγματα θα είναι δικά μου. Ο Γουίλφ με κυνηγάει να διαλέξω ταπετσαρία. Νόμιζα πως τα δωμάτια ήταν όλα σοβατισμένα και βαμμένα λευκά γιατί έτσι του άρεσαν, όμως φαίνεται πως απλώς τα άφησε έτσι για να διαλέξει η γυναίκα του την ταπετσαρία. Φοβάμαι ότι στην αρχή σάστισα με αυτή τη δουλειά, αλλά μετά συνήλθα και του είπα ότι ήταν πολύ ευγενικό εκ μέρους του, αλλά στ' αλήθεια δεν θα μπορούσα να φανταστώ τι θέλω μέχρι να πάω να μείνω εκεί. (Πρέπει να ήλπιζε να έχουν όλα τελειώσει όταν θα γυρίζαμε από τον μήνα του μέλιτος.) Έτσι, λοιπόν, κατάφερα να το αναβάλω.

Πηγαίνω ακόμη στο εργοστάσιο τις δυο μέρες μου την εβδομάδα. Περίμενα ότι μάλλον θα συνέχιζα και μετά τον γάμο μου, όμως ο πατέρας λέει: και βέβαια όχι. Μιλούσε λες και δεν είναι εντελώς νόμιμο να προσλάβει μια παντρεμένη, εκτός αν είναι χήρα ή έχει μεγάλες δυσκολίες, όμως εγώ παρατήρησα ότι δεν είναι πρόσληψη αφού έτσι κι αλλιώς δεν με πληρώνει. Τότε είπε αυτό που ντρεπόταν να πει απ' την αρχή, πως όταν παντρευόμουν θα υπήρχαν διακοπές.

«Φορές που δεν θα βγαίνεις έξω δημοσίως» είπε.

«Α, δεν ξέρω γι' αυτό» είπα και κοκκίνισα σαν βλάκας.

Του μπήκε λοιπόν στο κεφάλι (του πατέρα) ότι θα ήταν καλό να αναλάβει ο Όλι αυτό που κάνω εγώ, και στ' αλήθεια ελπίζει (ο πατέρας) πως ο Όλι θ' ανέβει με τη δουλειά του στην επιχείρηση και τελικά θα μπορέσει να τα αναλάβει όλα. Ίσως ευχόταν να παντρευόμουν κάποιον που να μπορεί να το κάνει αυτό – μολονότι θεωρεί πως ο Γουίλφ είναι *απλώς έξοχος*. Και μια κι ο Όλι δεν

έχει με κάτι άλλο ν' ασχοληθεί, και είναι έξυπνος και μορφωμένος (δεν ξέρω ακριβώς πού και πόσο μορφώθηκε, αλλά προφανώς ξέρει περισσότερα απ' όλους σχεδόν εδώ γύρω), μπορεί να είναι μιας πρώτης τάξεως επιλογή. Και γι' αυτό τον λόγο έπρεπε να τον πάω χτες στο γραφείο και να του δείξω τα βιβλία κ.λπ., κι ο πατέρας τον πήρε και τον σύστησε στους άντρες και σε όποιον έτυχε να είναι εκεί και φάνηκε να πήγαν όλα καλά. Ο Όλι ήταν πολύ προσεχτικός και πήρε σοβαρό επαγγελματικό ύφος στο γραφείο κι έπειτα ήταν εύθυμος και πειραχτικός (αλλά όχι πάρα πολύ πειραχτικός) με τους άντρες, άλλαξε ακόμα και τον τρόπο που μιλούσε ακριβώς όσο έπρεπε, κι ο πατέρας ευχαριστήθηκε πολύ και πήρε τόσο θάρρος. Όταν τον καληνύχτισα είπε: «Το θεωρώ αληθινή τύχη που εμφανίστηκε εδώ αυτός ο νέος. Είναι ένας νέος που αναζητεί μέλλον κι ένα μέρος να το κάνει σπίτι του».

Και δεν έφερα αντίρρηση, πιστεύω όμως ότι οι πιθανότητες να εγκατασταθεί εδώ ο Όλι και να διοικήσει ένα αλεστήριο είναι όσες κι εγώ να μπω στα μπαλέτα Ζίγκφιλντ Φόλις.

Απλώς του είναι αδύνατο να μη φερθεί όμορφα.

Σκεφτόμουν κάποτε ότι η Τζίνι θα μου τον έκλεβε. Είναι διαβασμένη και καπνίζει και, μολονότι πάει στην εκκλησία, οι απόψεις της είναι αυτές που κάποιοι θα θεωρούσαν αθεϊστικές. Και μου είπε ότι δεν έβρισκε κι άσχημο τον Όλι, μολονότι είναι προς το κοντός (θα έλεγα ένα κι εβδομήντα ή εβδομήντα πέντε). Έχει γαλάζια μάτια, που της αρέσουν, και καραμελένια μαλλιά, μ' ένα κυματιστό τσουλούφι που πέφτει στο μέτωπό του και μοιάζει επιτούτου γοητευτικό. Ήταν βέβαια πολύ ευγενικός μαζί της όταν γνωρίστηκαν και την έκανε να μιλήσει πολύ, κι όταν πια εκείνη γύρισε σπίτι της μου είπε: «Η φιλεναδούλα σου είναι αρκετά διανοούμενη, έτσι δεν είναι;».

«Λιγάκι». Η Τζίνι έχει τουλάχιστον το ίδιο ύψος μ' εκείνον και σίγουρα είχα όρεξη να του το πω αυτό. Όμως είναι πολύ κακό να

κάνεις παρατηρήσεις για το ύψος σ' έναν άντρα που είναι κάπως λειψός από αυτή την άποψη, κι έτσι κράτησα το στόμα μου κλειστό. Δεν ήξερα τι να πω για το σκέλος «διανοούμενη». Κατά τη γνώμη μου η Τζίνι είναι διανοούμενη (για παράδειγμα, έχει διαβάσει ο Όλι το *Πόλεμος και Ειρήνη*;), δεν μπορούσα όμως να μαντέψω από τον τόνο του αν εκείνος το πίστευε ή όχι. Το μόνο που μπορούσα να πω ήταν πως, αν ήταν, εκείνον δεν τον πολυενδιέφερε· κι αν δεν ήταν, τότε έκανε πως ήταν, κι εκείνον ούτε αυτό τον πολυενδιέφερε. Έπρεπε να έχω πει κάτι ψυχρό και δυσάρεστο, όπως «Είσαι πολύ βαθυστόχαστος για μένα», όμως βέβαια αυτό το σκέφτηκα αργότερα. Και το χειρότερο ήταν ότι μόλις το είπε αυτό, κρυφά, στην καρδιά μου, κάτι σαν να κατάλαβα για την Τζίνι, κι όσο την υπερασπιζόμουν (στις σκέψεις μου), κάπως ύπουλα συμφωνούσα μαζί του. Δεν ξέρω αν θα μου ξαναφανεί ποτέ στο μέλλον τόσο έξυπνη.

Ο Γουίλφ ήταν παρών και πρέπει να άκουσε ολόκληρη την κουβέντα αλλά δεν είπε τίποτα. Θα μπορούσα να τον έχω ρωτήσει μήπως τάχα δεν είχε διάθεση να υπερασπιστεί το κορίτσι στο οποίο είχε κάνει κάποτε πρόταση γάμου, όμως δεν του έχω αποκαλύψει ποτέ τι ακριβώς ξέρω γι' αυτό. Συχνά απλώς ακούει τον Όλι κι εμένα να μιλάμε, με το κεφάλι σκυμμένο μπροστά (έτσι όπως είναι αναγκασμένος να κάνει με τον περισσότερο κόσμο, είναι πολύ ψηλός) κι ένα αχνό χαμόγελο. Δεν είμαι καν σίγουρη ότι είναι χαμόγελο, μπορεί απλώς να είναι έτσι το στόμα του. Τα βράδια περνούν και οι δυο από το σπίτι, και συχνά καταλήγουμε ο πατέρας και ο Γουίλφ να παίζουν κρίμπατζ στα χαρτιά, κι ο Όλι κι εγώ απλώς να χαζολογάμε μιλώντας. Ή ο Γουίλφ, ο Όλι κι εγώ να παίζουμε μπριτζ για τρεις παίκτες. (Ο πατέρας δεν συμπάθησε ποτέ το μπριτζ, γιατί για κάποιον λόγο πιστεύει πως είναι πολύ ελιτίστικο.) Καμιά φορά ο Γουίλφ δέχεται τηλεφώνημα από το νοσοκομείο ή από την Έλσι Μπέιντον (την οικονόμο του, που αδυνατώ να θυμη-

θώ το όνομά της – χρειάστηκε μόνο να βάλω μια φωνή και να ρωτήσω την κυρία Μποξ) και πρέπει να φύγει. Ή καμιά φορά, όταν τελειώνει το παιχνίδι, πάει και κάθεται στο πιάνο και παίζει κομμάτια από μνήμης. Στο σκοτάδι, ίσως. Ο πατέρας περιφέρεται στη βεράντα και κάθεται με τον Όλι κι εμένα κι όλοι λικνιζόμαστε και ακούμε. Φαίνεται τότε πως ο Γουίλφ παίζει πιάνο απλώς για τον εαυτό του, δεν δίνει παράσταση για μας. Δεν τον ενοχλεί αν ακούμε ή όχι, ούτε αν πιάσουμε την κουβέντα. Και καμιά φορά αυτό κάνουμε, γιατί μπορεί να παραγίνει κλασικός για τον πατέρα, που το αγαπημένο του κομμάτι είναι «Το παλιό μου σπίτι στο Κεντάκι». Τον βλέπεις ότι τον πιάνει νευρικότητα, αυτό το είδος μουσικής τον κάνει να νιώθει πως ο κόσμος γίνεται ασαφής, και για χάρη του πιάνουμε κάποια συζήτηση. Έπειτα εκείνος –ο πατέρας– είναι αυτός που λέει επιδεικτικά στον Γουίλφ πόσο απολαύσαμε όλοι το παίξιμό του, κι ο Γουίλφ λέει ευχαριστώ ευγενικά και αφηρημένα. Ο Όλι κι εγώ αντιλαμβανόμαστε ότι δεν χρειάζεται να πούμε τίποτα γιατί ξέρουμε ότι σ' αυτή την περίπτωση δεν τον νοιάζει η γνώμη μας, όποια κι αν είναι.

Μια φορά τσάκωσα τον Όλι να συνοδεύει το παίξιμο του Γουίλφ τραγουδώντας πολύ σιγανά.

«Πρωί ξημερώνει κι ο Πέερ Γκυντ –»

«Τι;» ψιθύρισα.

«Τίποτα» είπε ο Όλι. «Αυτό παίζει».

Τον έβαλα να το συλλαβίσει. Πέ-ερ Γκυντ.

Πρέπει να μάθω κι άλλα για τη μουσική, θα είναι κάτι που θα μοιραζόμαστε ο Γουίλφ κι εγώ.

Ξαφνικά έπιασε καύσωνας. Οι παιώνιες έχουν γεμίσει λουλούδια μεγάλα σαν πισινά μωρών και τα άνθη από τους θάμνους της σπειραίας πέφτουν σαν χιόνι. Η κυρία Μποξ τριγυρίζει εδώ κι εκεί λέγοντας πως, αν συνεχιστεί αυτό, θα 'χουν όλα ξεραθεί ως τον γάμο.

Όσο τα γράφω αυτά έχω πιει τρία φλιτζάνια καφέ και δεν έχω καν φτιάξει τα μαλλιά μου. Η κυρία Μποξ λέει: «Πολύ σύντομα θα πρέπει ν' αλλάξεις τους τρόπους σου».

Το είπε επειδή η Έλσι Αποτέτοια είπε στον Γουίλφ ότι θα φύγει, θα παραιτηθεί για ν' αναλάβω εγώ το σπίτι.

Κι έτσι τώρα αλλάζω τους τρόπους μου κι αντίο ημερολόγιο, τουλάχιστον για την ώρα. Παλιά είχα την αίσθηση ότι κάτι στ' αλήθεια ασυνήθιστο θα συμβεί στη ζωή μου, και θα ήταν σημαντικό να έχω καταγράψει τα πάντα. Να ήταν αυτό μόνο μια αίσθηση;

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΜΕ ΤΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟ ΓΙΑΚΑ

«Μη θαρρείς ότι μπορείς να τεμπελιάζεις εδώ πέρα» είπε η Νάνσι. «Σου έχω μιαν έκπληξη».

«Όλο εκπλήξεις είσαι» είπε ο Όλι.

Ήταν μια Κυριακή, κι ο Όλι μάλλον ήλπιζε ότι θα τεμπελιάσει. Η ενεργητικότητά της ήταν από τα πράγματα που δεν εκτιμούσε πάντα στη Νάνσι.

Υπέθετε πως η κοπέλα θα τη χρειαζόταν σύντομα, για το νοικοκυριό που –με τον απαθή, συνηθισμένο τρόπο του– υπολόγιζε ν' αποκτήσει ο Γουίλφ.

Μετά την εκκλησία, ο Γουίλφ είχε πάει κατευθείαν στο νοσοκομείο, και ο Όλι είχε γυρίσει πίσω για να φάει με τη Νάνσι και τον πατέρα της. Τις Κυριακές έτρωγαν κάτι κρύο για μεσημεριανό – εκείνη τη μέρα η κυρία Μποξ πήγαινε στη δική της εκκλησία και το απόγευμα το περνούσε στο δικό της σπιτάκι για να ξεκουραστεί. Ο Όλι είχε βοηθήσει τη Νάνσι να τακτοποιήσει την κουζίνα. Από την τραπεζαρία ακούγονταν κάτι βαθιά ροχαλητά.

«Ο πατέρας σου» είπε ο Όλι, αφού έριξε μια ματιά. «Τον έχει

πάρει ο ύπνος στην κουνιστή του πολυθρόνα με τη *Saturday Evening Post* στα πόδια».

«Ποτέ δεν παραδέχεται ότι θα κοιμηθεί τις Κυριακές το απόγευμα» είπε η Νάνσι «πάντα νομίζει ότι θα διαβάσει».

Η Νάνσι φορούσε μια ποδιά που έδενε γύρω από τη μέση της – όχι από κείνες τις ποδιές που φοράς για σοβαρή δουλειά στην κουζίνα. Την έβγαλε, την κρέμασε στο χερούλι της πόρτας και φούσκωσε τα μαλλιά της σ' έναν μικρό καθρέφτη πλάι στην πόρτα της κουζίνας.

«Χάλια είμαι» είπε με παραπονιάρικη, όχι δυσαρεστημένη φωνή.

«Πράγματι. Απορώ τι σου βρίσκει ο Γουίλφ».

«Πρόσεχε γιατί θα σου δώσω καμιά».

Τον οδήγησε έξω από την πόρτα, γύρω από τους θάμνους με τα φραγκοστάφυλα και κάτω από τη σφενταμιά όπου –του το είχε ήδη πει δυο τρεις φορές– μικρή είχε την κούνια της. Έπειτα από το πίσω μονοπάτι μέχρι το τέρμα του τετραγώνου. Κανείς δεν κούρευε το γρασίδι του, ήταν Κυριακή. Για την ακρίβεια, στις πίσω αυλές δεν υπήρχε απολύτως κανείς, και τα σπίτια έμοιαζαν κλειστά, περήφανα και προφυλαγμένα, λες και μέσα στο καθένα απ' αυτά ήταν αξιοπρεπείς άνθρωποι σαν τον πατέρα της Νάνσι, προσωρινά νεκροί για τον κόσμο, όσο απολάμβαναν την άξια κερδισμένη ανάπαυσή τους.

Αυτό δεν σήμαινε πως η πόλη ήταν εντελώς ήσυχη. Τα απογεύματα της Κυριακής οι ντόπιοι και οι άνθρωποι των γύρω χωριών κατέβαιναν στην παραλία, η οποία απείχε κάπου οχτακόσια μέτρα, στον κόλπο μιας απόκρημνης ακτής. Ακούγονταν ανάμεικτα τσιρίδες από τη νεροτσουλήθρα και ξεφωνητά παιδιών που βουτούσαν και πλατσούριζαν, και κόρνες αυτοκινήτων και το κουδουνάκι του παγωτατζίδικου, και οι ιαχές νεαρών σε παροξυσμό επίδειξης και οι μανάδες σε παροξυσμό αγωνίας. Όλα αυτά μαζί, στριμωγμένα σε μια και μόνη μπερδεμένη κραυγή.

Στο τέρμα του μονοπατιού, απέναντι, σ' έναν φτωχότερο, άστρωτο δρόμο, ήταν ένα άδειο κτίριο που η Νάνσι είπε πως ήταν το παλιό παγοποιείο, και πέρα απ' αυτό ήταν ένα άδειο οικόπεδο και μια ξύλινη γέφυρα πάνω από ένα ξερό χαντάκι, κι έπειτα βρέθηκαν σ' έναν δρόμο που το πλάτος του χωρούσε ίσα ίσα ένα αυτοκίνητο – ή καλύτερα ένα άλογο και μια καρότσα. Δεξιά κι αριστερά αυτού του δρόμου ήταν ένα τείχος από αγκαθωτούς θάμνους με λαμπερά πράσινα φυλλαράκια και σκόρπια ξερά ροζ λουλούδια. Δεν άφηναν να περάσει κανένα αεράκι και δεν πρόσφεραν καμιά σκιά, και τα κλαδιά δοκίμαζαν ν' αρπάξουν τα μανίκια του.

«Άγρια *τριαντάφυλλα*» είπε η Νάνσι, όταν τη ρώτησε τι στον κόρακα ήταν αυτά.

«Αυτή, να υποθέσω, είναι η έκπληξη;»

«Θα δεις».

Έλιωνε από τη ζέστη μέσα σ' εκείνη τη σήραγγα κι ευχόταν να κόψει η κοπέλα ταχύτητα. Ξαφνιαζόταν συχνά με τον χρόνο που περνούσε μ' αυτό το κορίτσι, που από καμιάν άποψη δεν είχε κάτι το εξαιρετικό, εκτός ίσως από το πόσο κακομαθημένη, αυθάδης και εγωκεντρική ήταν. Μπορεί να του άρεσε να την εκνευρίζει. Η εξυπνάδα της ήταν ακριβώς όσο χρειαζόταν παραπάνω από των περισσότερων κοριτσιών ώστε να μπορεί να το κάνει.

Αυτό που έβλεπε από μακριά ήταν η σκεπή ενός σπιτιού και κάποια δέντρα να τη σκιάζουν, κι αφού δεν υπήρχε ελπίδα να πάρει άλλη πληροφορία από τη Νάνσι, αρκέστηκε να ελπίζει πως θα μπορούσαν να καθίσουν κάπου δροσερά όταν θα έφταναν εκεί.

«Έχουμε παρέα» είπε η Νάνσι. «Έπρεπε να το φανταστώ».

Ένα ελεεινό Φορντ Τ ήταν παρκαρισμένο στο τέρμα του δρόμου, στο άνοιγμα όπου τα οχήματα έκαναν αναστροφή.

«Τέλος πάντων, ένα είναι μόνο» είπε. «Κι ας ελπίσουμε πως κοντεύουν να τελειώσουν».

Όμως όταν έφτασαν στο αυτοκίνητο κανείς δεν είχε ακόμη βγει από το σπίτι, μια αξιοπρεπή μονοκατοικία με σοφίτα – χτισμένη με τούβλο που το έλεγαν «λευκό» σ' αυτό το μέρος της χώρας και «κίτρινο» στα μέρη του Όλι. (Στην πραγματικότητα είχε μια λερή καφεκίτρινη απόχρωση.) Δεν είχε πρασιά – μόνο ένα τραβηγμένο συρματόπλεγμα περιέβαλλε την αυλή, όπου το γρασίδι δεν ήταν κουρεμένο. Και δεν είχε ούτε τσιμεντόστρωτο δρομάκι που να οδηγεί από την πόρτα της αυλής στην εξώπορτα του σπιτιού, μονάχα ένα χωμάτινο μονοπατάκι. Όχι πως αυτό ήταν ασυνήθιστο εκτός πόλεων – οι περισσότεροι αγρότες δεν ασχολούνταν με πλακοστρώσεις, ούτε είχαν μηχανή του γκαζόν.

Ίσως κάποτε να είχαν φτιάξει παρτέρια – τουλάχιστον έβλεπες άσπρα και χρυσά λουλούδια να ξεπροβάλλουν εδώ κι εκεί μες στο ψηλό χορτάρι. Μαργαρίτες ήταν, ήταν πολύ σίγουρος, αλλά δεν θα έμπαινε στον κόπο να ρωτήσει τη Νάνσι για ν' ακούσει πιθανότατα τις χλευαστικές διορθώσεις της.

Η Νάνσι τον οδήγησε σ' ένα γνήσιο απομεινάρι πιο εκλεπτυσμένων και ράθυμων εποχών – μια άβαφη αλλά ολοκληρωμένη ξύλινη κούνια, με δυο αντικριστούς πάγκους. Το γρασίδι δεν ήταν πατημένο πουθενά γύρω – προφανώς δεν χρησιμοποιούνταν συχνά. Έστεκε στη σκιά κάνα δυο δέντρων με πυκνό φύλλωμα. Μόλις κάθισε η Νάνσι τινάχτηκε πάλι πάνω και, στηριγμένη ανάμεσα στους δυο πάγκους, βάλθηκε να κουνάει μπρος πίσω αυτό το κατασκεύασμα που έτριζε.

«Έτσι θα καταλάβει ότι είμαστε εδώ» είπε.

«Θα καταλάβει ποιος;»

«Η Τέσα».

«Είναι φίλη σου;»

«Βέβαια».

«Μια ηλικιωμένη φίλη σου;» είπε ο Όλι δίχως ενθουσιασμό. Είχε ήδη άπειρες ευκαιρίες να δει πόσο απλόχερη ήταν η Νάνσι

με κάτι που θα μπορούσες να το πεις –και σε κάποιο από τα κοριτσίστικα βιβλία που μπορεί η κοπέλα να είχε διαβάσει και να το είχε πάρει στα σοβαρά πιθανότατα *έτσι* θα το έλεγαν– φωτεινή πλευρά της προσωπικότητάς της. Του ήρθε στον νου το αθώο της πείραγμα στους ηλικιωμένους εργαζόμενους στο εργοστάσιο.

«Πήγαμε σχολείο μαζί, η Τέσα κι εγώ».

Αυτό τον έκανε να σκεφτεί και κάτι άλλο – πώς είχε προσπαθήσει να του τα φτιάξει με την Τζίνι.

«Και τι το τόσο ενδιαφέρον έχει;»

«Θα δεις. Ω!»

Εκεί που έκανε κούνια, πήδηξε κι έτρεξε σε μια χειροκίνητη αντλία κοντά στο σπίτι. Άρχισε να ανεβοκατεβάζει την αντλία με δύναμη. Χρειάστηκε ώρα και πολλή προσπάθεια για να βγει νερό. Κι ούτε και τότε φάνηκε κουρασμένη, συνέχισε για λίγο να τραβάει νερό για να γεμίσει το τενεκεδένιο κύπελλο που περίμενε στον γάντζο του και μετά το μετέφερε ξέχειλο ως την κούνια. Από την όλο λαχτάρα ματιά της, εκείνος σκέφτηκε ότι θα του το πρόσφερε αμέσως, όμως στην πραγματικότητα το σήκωσε μέχρι τα χείλη της και ήπιε με μεγάλες γουλιές, ευτυχισμένη.

«Δεν είναι νερό της πόλης» είπε, δίνοντάς του το. «Είναι πηγαδίσιο. Γευστικότατο».

Ήταν κορίτσι που θα έπινε ακάθαρτο νερό από όποιο παλιό τενεκεδένιο κύπελλο έβρισκε να κρέμεται πάνω από ένα πηγάδι. (Οι συμφορές που είχαν βρει το δικό του κορμί τον είχαν κάνει ίσως πιο προσεχτικό από άλλους νεαρούς άντρες μπροστά σε τέτοιους κινδύνους.) Η κοπέλα είχε βέβαια μια τάση για επίδειξη. Όμως ήταν αληθινά, από τη φύση της απερίσκεπτη και γεμάτη αγνή πεποίθηση ότι ζούσε μιαν ευλογημένη ζωή.

Ο ίδιος δεν θα έλεγε κάτι τέτοιο για τον εαυτό του. Κι όμως είχε μιαν ιδέα –και μόνο αστειευόμενος μπορούσε να μιλήσει γι' αυτήν– ότι ήταν φτιαγμένος για κάτι το ασυνήθιστο, για το οποίο

η ζωή του θα σήμαινε κάτι. Ίσως αυτό τους έφερε κοντά. Όμως η διαφορά τους ήταν πως εκείνος θα συνέχιζε, δεν θα βολευόταν με λιγότερα. Όπως αντίθετα θα έπρεπε να κάνει εκείνη –όπως αντίθετα είχε ήδη κάνει εκείνη–, αφού ήταν κορίτσι. Η σκέψη ότι υπήρχε φάσμα επιλογών ευρύτερο απ' αυτό που οποιοδήποτε κορίτσι ήξερε τον ανακούφισε ξαφνικά, τον έκανε να νιώσει συμπονετικός απέναντί της, και παιχνιδιάρης. Ήταν φορές που δεν χρειαζόταν ν' αναρωτηθεί γιατί ήταν μαζί της, φορές που το να την πειράζει, να τον πειράζει εκείνη, έκανε τον χρόνο να κυλάει με αστραφτερή ευκολία.

Το νερό *ήταν* γευστικότατο και εξαίσια κρύο.

«Έρχεται κόσμος να δει την Τέσα» του είπε, καθισμένη απέναντί του. «Ποτέ δεν ξέρεις πότε θα είναι κάποιος εδώ».

«Αλήθεια;» της είπε. Του πέρασε από το μυαλό η τρελή ιδέα ότι μπορεί να ήταν αρκετά διεστραμμένη, αρκετά ανεξάρτητη, ώστε να έχει φιλίες με μια ημιεπαγγελματία, μια περιστασιακή αγρότισσα πόρνη. Να παρέμεινε φίλη, τέλος πάντων, με ένα κορίτσι που έγινε κακό.

Εκείνη διάβασε τις σκέψεις του – καμιά φορά ήταν ξύπνια.

«Ω, *όχι*» είπε. «Δεν εννοούσα τέτοιο πράγμα. Ω, αυτή σίγουρα είναι η χειρότερη ιδέα που άκουσα ποτέ μου. Η Τέσα είναι το τελευταίο κορίτσι στον κόσμο – Είναι αηδιαστικό. Θα έπρεπε να ντρέπεσαι για τον εαυτό σου. Είναι το τελευταίο κορίτσι – Ω, θα δεις». Το πρόσωπό της είχε γίνει κατακόκκινο.

Η πόρτα άνοιξε και χωρίς κανέναν από τους συνήθεις παρατεταμένους αποχαιρετισμούς –ή και κανέναν απολύτως αποχαιρετισμό, απ' όσο μπορούσαν ν' ακούσουν– ένας άντρας και μια γυναίκα, μεσήλικες, ταλαιπωρημένοι αλλά όχι σαραβαλιασμένοι, σαν το αυτοκίνητό τους, πλησίασαν από το μονοπάτι, έριξαν μια ματιά στην κούνια και είδαν τη Νάνσι και τον Όλι, αλλά δεν είπαν τίποτα. Κατά παράδοξο τρόπο ούτε η Νάνσι είπε τίποτα, δεν

φώναξε ζωηρά να χαιρετήσει. Το ζευγάρι πήγε ο ένας από τη μια κι ο άλλος από την άλλη πλευρά του οχήματος, μπήκαν μέσα, έβαλαν μπροστά κι έφυγαν.

Έπειτα μια σιλουέτα βγήκε από τη σκιά της πόρτας και τότε η Νάνσι φώναξε.

«Έι. Τέσα».

Η γυναίκα είχε κοψιά γεροδεμένου παιδιού. Μεγάλο κεφάλι με σκούρα κατσαρά μαλλιά, φαρδιούς ώμους, κοντόχοντρα πόδια. Τα πόδια της ήταν γυμνά και φορούσε μιαν αλλόκοτη στολή – μια φαρδιά μπλούζα με ναυτικό γιακά και φούστα. Αλλόκοτη τουλάχιστον για τέτοια ζεστή μέρα, δεδομένου επίσης ότι δεν ήταν πια μαθήτρια. Το πιθανότερο, να ήταν ένα σύνολο που το φορούσε κάποτε στο σχολείο, κι επειδή ήταν οικονόμα, το φορούσε τώρα μες στο σπίτι. Τέτοια ρούχα δεν φθείρονται ποτέ, και κατά τη γνώμη του Όλι, ποτέ δεν κολακεύουν την κοριτσίστικη σιλουέτα. Έδειχνε άκομψη με αυτήν, λίγο πολύ όπως οι περισσότερες μαθήτριες.

Η Νάνσι τον ανέφερε και τον σύστησε, κι εκείνος είπε στην Τέσα –με τον υπαινικτικό τρόπο που συνήθως γινόταν αποδεκτός από τα κορίτσια– ότι είχε ακούσει πολλά για κείνην.

«Δεν έχει» είπε η Νάνσι. «Ούτε λέξη μην πιστεύεις απ' όσα λέει. Απλώς τον έφερα μέχρι εδώ γιατί δεν ήξερα τι να τον κάνω, ειλικρινά».

Τα μάτια της Τέσα είχαν βαριά βλέφαρα και δεν ήταν πολύ μεγάλα, όμως το χρώμα τους ήταν ένα εκπληκτικά βαθύ, απαλό μπλε. Όταν τα σήκωσε να κοιτάξει τον Όλι έλαμψαν πάνω του δίχως καμιά ιδιαίτερη φιλικότητα ή έχθρα, ούτε καν περιέργεια. Ήταν απλώς πολύ βαθιά και σίγουρα, τόσο που του ήταν αδύνατο να συνεχίσει να λέει βλακώδη ευγενικά πράγματα.

«Ελάτε μέσα καλύτερα» είπε και μπήκε μπροστά. «Ελπίζω να μη σας πειράζει να τελειώσω με το χτύπημα του γάλατος. Αυτό

έκανα όταν ήρθε η τελευταία μου συντροφιά και σταμάτησα, αν δεν το ξαναπιάσω όμως θα μου κόψει το βούτυρο».

«Χτυπάς γάλα Κυριακή, άτακτο κορίτσι» είπε η Νάνσι. «Βλέπεις, Όλι. Έτσι φτιάχνεις βούτυρο. Στοίχημα ότι νόμιζες πως βγαίνει απλώς από μια αγελάδα, έτοιμο και τυλιγμένο προς πώληση. Συνέχισε» είπε στην Τέσα. «Αν κουραστείς, άσε με να δοκιμάσω εγώ για λίγο. Απλώς πέρασα να σε καλέσω στον γάμο μου, για να πω την αλήθεια».

«Κάτι άκουσα» είπε η Τέσα.

«Θα σου έστελνα πρόσκληση, αλλά δεν ξέρω αν θα της έδινες καμιά σημασία. Σκέφτηκα καλύτερα να περάσω από δω και να σου κάτσω στον σβέρκο μέχρι να πεις ότι θα έρθεις».

Είχαν πάει κατευθείαν στην κουζίνα. Τα σκούρα στα παράθυρα ήταν κατεβασμένα μέχρι τα περβάζια, ένας ανεμιστήρας ανακάτευε τον αέρα πάνω από το κεφάλι τους. Το δωμάτιο μύριζε μαγείρεμα, πιατάκια με δηλητήριο για τις μύγες, κηροζίνη, πιατόπανα. Όλες αυτές οι μυρωδιές μπορεί να είχαν μείνει δεκαετίες στους τοίχους και στις σανίδες του πατώματος. Κάποιος όμως –δίχως αμφιβολία το κορίτσι που τώρα βαριανάσαινε, σχεδόν γρύλιζε πάνω απ' την καρδάρα– είχε μπει στον κόπο να βάψει τα ντουλάπια και τις πόρτες γαλάζια, στο χρώμα των αυγών του κοκκινολαίμη.

Είχε απλώσει εφημερίδες γύρω από την καρδάρα για να προστατευτεί το πάτωμα, που ήταν φαγωμένο και βουλιαγμένο στα σημεία που πατιούνταν τακτικά γύρω από το τραπέζι και τη στόφα. Ο Όλι θα έδειχνε την ιπποτική του φύση απέναντι σε οποιαδήποτε άλλη χωριατοπούλα ζητώντας να δοκιμάσει να χτυπήσει κι εκείνος, όμως σ' αυτή την περίπτωση δεν ένιωθε και τόσο σίγουρος για τον εαυτό του. Δεν έμοιαζε βλοσυρό κορίτσι αυτή η Τέσα, μόνο ώριμη για τα χρόνια του, αποθαρρυντικά ευθύς και αυτάρκης. Ακόμα και η Νάνσι ησύχασε έπειτα από λίγο μπροστά της.

Έγινε το βούτυρο. Η Νάνσι τινάχτηκε πάνω να του ρίξει μια

ματιά και τον φώναξε να κάνει το ίδιο. Εκείνος ξαφνιάστηκε με το ανοιχτό του χρώμα, καθόλου κίτρινο, αλλά δεν είπε τίποτα, υπέθεσε πως η Νάνσι θα τον κατσάδιαζε για την άγνοιά του. Έπειτα τα δυο κορίτσια ακούμπησαν τον ανοιχτόχρωμο, κολλώδη σβόλο σ' ένα πανί πάνω στο τραπέζι, τον χτύπησαν με ξύλινες κουτάλες και τον τύλιξαν στο πανί. Η Τέσα σήκωσε μια πόρτα στο πάτωμα και οι δυο κοπέλες τον κατέβασαν από μια σκάλα κελαριού που ο Όλι δεν θα μάντευε ποτέ πως υπήρχε εκεί. Η Νάνσι έβγαλε μια τσιρίδα καθώς πήγε να παραπατήσει. Ο Όλι είχε την εντύπωση ότι η Τέσα θα τα κατάφερνε καλύτερα μόνη της, αλλά δεν την πείραζε να παραχωρήσει στη Νάνσι μερικά προνόμια, όπως θα παραχωρούσες σ' ένα εκνευριστικό, χαριτωμένο παιδί. Άφησε τη Νάνσι να μαζέψει τις εφημερίδες απ' το πάτωμα όσο η ίδια άνοιγε τα μπουκάλια της λεμονάδας που ανέβασε από το κελάρι. Έβγαλε ένα κομμάτι πάγο από ένα γωνιακό ψυγείο, ξέπλυνε λίγο πριονίδι από πάνω του και το κομμάτιασε μ' ένα σφυρί, στον νεροχύτη, για να ρίξει στα ποτήρια τους. Και πάλι εκείνος δεν προσφέρθηκε να βοηθήσει.

«Λοιπόν, Τέσα» είπε η Νάνσι έπειτα από μια γουλιά λεμονάδα. «Ήρθε η ώρα. Κάνε μου τη χάρη. Σε παρακαλώ».

Η Τέσα ήπιε τη λεμονάδα της.

«Πες στον Όλι» είπε η Νάνσι. «Πες του τι έχει στις τσέπες του. Ξεκίνα από τη δεξιά».

Δίχως να σηκώσει το βλέμμα, η Τέσα είπε: «Ε, νομίζω πως έχει το πορτοφόλι του».

«Ω, συνέχισε» είπε η Νάνσι.

«Ωραία, έχει δίκιο» είπε ο Όλι. «Έχω το πορτοφόλι μου. Και τώρα δηλαδή πρέπει να μαντέψει τι έχει μέσα; Γιατί δεν έχει και πολλά».

«Μη σε νοιάζει αυτό» είπε η Νάνσι. «Πες του τι άλλο, Τέσα. Στη δεξιά του τσέπη».

«Τι είναι αυτό, τέλος πάντων;» είπε ο Όλι.

«Τέσα» είπε η Νάνσι γλυκά. «Έλα, Τέσα, αφού με ξέρεις. Θυμάσαι που είμαστε φίλες, είμαστε φίλες από την πρώτη τάξη του σχολείου. Κάν' το για μένα».

«Τι είναι αυτό, παιχνίδι;» είπε ο Όλι. «Παιχνίδι που το σκαρώσατε οι δυο σας;»

Η Νάνσι τον κορόιδεψε.

«Τι τρέχει» είπε. «Τι έχεις εκεί μέσα και ντρέπεσαι; Καμιά παλιά, βρομερή κάλτσα;»

«Ένα μολύβι» είπε η Τέσα, πολύ ήσυχα. «Λίγα λεφτά. Κέρματα. Δεν μπορώ να πω την αξία τους. Ένα χαρτί που κάτι έχει γραμμένο; Κάτι τυπωμένο;»

«Βγάλ' το έξω, Όλι» φώναξε η Νάνσι. «Βγάλ' το».

«Α, και μια τσίχλα» είπε η Τέσα. «Νομίζω μια τσίχλα. Αυτό είναι όλο».

Η τσίχλα ήταν ξετυλιγμένη και καλυμμένη με χνούδια.

«Είχα ξεχάσει πως ήταν εκεί» είπε ο Όλι, μολονότι αυτό δεν ίσχυε. Βγήκε το απολειφάδι ενός μολυβιού, κάτι ψιλά, ένα διπλωμένο, φθαρμένο απόκομμα εφημερίδας.

«Κάποιος μου το έδωσε αυτό» είπε, όπως η Νάνσι το άρπαζε και το ξεδίπλωνε.

«Αναζητούμε πρωτότυπα έργα ανώτερης ποιότητας, τόσο ποίησης όσο και πρόζας» διάβασε δυνατά. *«Θα ληφθεί σοβαρά υπόψη –»*

Ο Όλι τής το είχε αρπάξει από το χέρι.

«Κάποιος μου το *έδωσε* αυτό. Ήθελαν τη γνώμη μου, αν τη θεωρούσα έγκυρη εταιρεία».

«Ω, Όλι».

«Ούτε που ήξερα πως το είχα ακόμη εκεί. Όπως και με την τσίχλα».

«Δεν εκπλήσσεσαι;»

«Και βέβαια εκπλήσσομαι. Το είχα ξεχάσει».

«Δεν εκπλήσσεσαι με την Τέσα; Αυτά που *ήξερε*;»

Ο Όλι κατάφερε να χαρίσει ένα χαμόγελο στην Τέσα, μολονότι είχε ταραχτεί πολύ.

«Πολλοί άντρες έχουν τέτοια πράγματα στις τσέπες τους» είπε.

«Κέρματα; Φυσικά. Μολύβι –»

«Τσίχλα;» είπε η Νάνσι.

«Πιθανόν».

«Και το χαρτί με το τυπωμένο κείμενο. Είπε *τυπωμένο*».

«Είπε ένα χαρτί. Δεν ήξερε τι είχε πάνω. Δεν ήξερες, έτσι δεν είναι;» είπε στην Τέσα.

Εκείνη κούνησε το κεφάλι. Κοίταξε κατά την πόρτα, κάτι άκουγε.

«Νομίζω είναι ένα αυτοκίνητο στο μονοπάτι».

Είχε δίκιο. Τώρα το άκουσαν όλοι. Η Νάνσι πήγε να κρυφοκοιτάξει από την κουρτίνα κι εκείνη τη στιγμή η Τέσα χάρισε στον Όλι ένα απρόσμενο χαμόγελο. Δεν ήταν χαμόγελο συνενοχής, ούτε συγγνώμης, ούτε το σύνηθες σκέρτσο. Θα μπορούσε να είναι χαμόγελο για το καλωσόρισες, αλλά δίχως κάποια ρητή πρόσκληση. Ήταν απλώς η προσφορά λίγης ζεστασιάς, μια θετική διάθεση μέσα της. Και την ίδια στιγμή οι φαρδιοί της ώμοι σάλεψαν, κατακάθισαν γαλήνια, σαν το χαμόγελο ν' απλωνόταν σε ολόκληρο το είναι της.

«Ω, φτου» είπε η Νάνσι. Αναγκάστηκε όμως να πνίξει την ταραχή της κι ο Όλι την παράδοξη έλξη και την έκπληξή του.

Η Τέσα άνοιξε την πόρτα ακριβώς τη στιγμή που ένας άντρας έβγαινε από το αυτοκίνητο, ο οποίος περίμενε στην πόρτα της αυλής να κατεβούν η Νάνσι και ο Όλι το μονοπάτι. Πρέπει να ήταν εξηντάρης, είχε φαρδιούς ώμους, σοβαρό πρόσωπο και φορούσε ανοιχτόχρωμο καλοκαιρινό κοστούμι και ακριβό καπέλο. Το αυτοκίνητό του ήταν ένα καινούργιο κουπέ μοντέλο. Έγνεψε στη Νάνσι και τον Όλι με τον σύντομο σεβασμό και τη σκόπιμη

έλλειψη περιέργειας που μπορεί να έδειχνε αν τους κρατούσε την πόρτα να βγουν από ένα ιατρείο.

Η πόρτα της Τέσα δεν είχε κλείσει πολλή ώρα πίσω του όταν άλλο ένα αυτοκίνητο εμφανίστηκε στην άλλη άκρη του μονοπατιού.

«Ουρά» είπε η Νάνσι. «Το απόγευμα της Κυριακής έχει δουλειά. Τουλάχιστον το καλοκαίρι. Έρχεται κόσμος από χιλιόμετρα μακριά για να τη δει».

«Για να τους πει τι έχουν στις τσέπες τους;»

Η Νάνσι το άφησε ασχολίαστο.

«Κυρίως για να τη ρωτήσουν για πράγματα που έχουν χαθεί. Πολύτιμα πράγματα. Πολύτιμα γι' αυτούς, τέλος πάντων».

«Χρεώνει;»

«Δεν νομίζω».

«Πρέπει».

«Γιατί πρέπει;»

«Δεν είναι φτωχή;»

«Δεν πεθαίνει και της πείνας».

«Ίσως να μην τα βρίσκει πολύ συχνά».

«Ε, νομίζω ότι πρέπει να τα βρίσκει, αλλιώς δεν θα συνέχιζε να έρχεται κόσμος να τη δει, έτσι δεν είναι;»

Ο τόνος της συζήτησής τους άλλαξε καθώς περνούσαν από τους θάμνους των τριανταφυλλιών, από τη φωτεινή αποπνικτική σήραγγα. Σκούπισαν τον ιδρώτα από τα πρόσωπά τους κι έχασαν τη δύναμη να πετούν καρφιά ο ένας στον άλλο.

«Δεν το καταλαβαίνω» είπε ο Όλι.

«Δεν ξέρω αν το καταλαβαίνει κανείς» είπε η Νάνσι. «Κι ούτε είναι μόνο πράγματα που χάνονται. Έχει εντοπίσει και πτώματα».

«*Πτώματα;*»

«Ήταν ένας άντρας που πίστευαν ότι είχε πάει βόλτα στις γραμμές του τρένου και παγιδεύτηκε λόγω της χιονοθύελλας και

πέθανε από το κρύο, όμως δεν μπορούσαν να τον βρουν, κι εκείνη τους είπε, κοιτάξτε κάτω στη λίμνη, στον πάτο του γκρεμού. Κι έτσι ήταν. Καμιά σχέση με τις γραμμές του τρένου. Και μια φορά, μια αγελάδα που είχε χαθεί, τους είπε ότι πνίγηκε».

«Και;» είπε ο Όλι. «Αν είναι αλήθεια αυτό, γιατί δεν το ερεύνησε κανείς; Επιστημονικά δηλαδή».

«Είναι εντελώς αλήθεια».

«Δεν θέλω να πω ότι δεν την εμπιστεύομαι. Αλλά θέλω να μάθω πώς το κάνει. Δεν τη ρώτησες ποτέ;»

Η Νάνσι τον ξάφνιασε. «Δεν θα ήταν αγένεια;» είπε.

Τώρα εκείνη έδειχνε να έχει βαρεθεί τη συζήτηση.

«Λοιπόν» επέμεινε εκείνος «έβλεπε πράγματα όταν ήταν παιδί στο σχολείο;»

«Όχι. Δεν ξέρω. Δεν θα το έλεγε και ποτέ».

«Ήταν σαν όλους τους άλλους;»

«Δεν ήταν ακριβώς σαν όλους τους άλλους. Αλλά και ποιος είναι; Θέλω να πω, ποτέ δεν σκέφτηκα πως *εγώ* ήμουν σαν όλους τους άλλους. Ούτε η Τζίνι πίστευε πως *εκείνη* ήταν σαν όλους τους άλλους. Με την Τέσα το θέμα ήταν απλώς ότι ζούσε εκεί που ζούσε και έπρεπε ν' αρμέγει την αγελάδα πριν έρθει στο σχολείο το πρωί, κάτι που κανείς από μας δεν το έκανε. Πάντα προσπαθούσα να είμαι φίλη μαζί της».

«Είμαι σίγουρος» είπε γλυκά ο Όλι.

Εκείνη συνέχισε σαν να μην τον είχε ακούσει.

«Νομίζω, όμως, ότι άρχισε – νομίζω ότι πρέπει ν' άρχισε όταν ήταν άρρωστη. Τη δεύτερη χρονιά μας στο γυμνάσιο αρρώστησε, πάθαινε κρίσεις. Παράτησε το σχολείο και δεν ξαναγύρισε ποτέ, και τότε ήταν που κάπως σαν να ξέφυγε».

«Κρίσεις» είπε ο Όλι. «Επιληψίας;»

«Δεν έμαθα ποτέ κάτι τέτοιο. Ω» –γύρισε και κοίταξε απ' την άλλη μεριά– «ήμουν στ' αλήθεια απαίσια».

Ο Όλι κοντοστάθηκε. «Γιατί;» είπε.

Κοντοστάθηκε και η Νάνσι.

«Σε πήγα εκεί πέρα επίτηδες για να σου δείξω ότι έχουμε εδώ κάτι εξαιρετικό. Αυτήν. Την Τέσα. Θέλω να πω, για να σου δείξω την Τέσα».

«Ναι. Και;»

«Γιατί πιστεύεις ότι εδώ πέρα δεν έχουμε τίποτα αξιοπρόσεκτο. Πιστεύεις ότι μας αξίζει μόνο να μας κοροϊδεύεις. Όλους μας εδώ. Γι' αυτό κι εγώ θα σου την έδειχνα. Σαν φρικιό».

«*Φρικιό* δεν είναι η λέξη που θα χρησιμοποιούσα για κείνη».

«Αυτή, όμως, ήταν η πρόθεσή μου. Ξύλο μου χρειάζεται».

«Όχι ακριβώς».

«Θα 'πρεπε να πάω και να της ζητήσω συγγνώμη».

«Εγώ δεν θα το έκανα».

«Δεν θα το έκανες;»

«Όχι».

Εκείνο το βράδυ ο Όλι βοήθησε τη Νάνσι να ετοιμάσουν το κρύο γεύμα. Η κυρία Μποξ είχε αφήσει μαγειρεμένο κοτόπουλο και πηχτή λαχανικών στο ψυγείο, και η Νάνσι είχε φτιάξει το Σάββατο ένα αφράτο κέικ που θα το σέρβιραν με φράουλες. Έβγαλαν τα πάντα έξω στην απογευματινή βεράντα. Μεταξύ κυρίως πιάτου και επιδόρπιου, ο Όλι πήγε τα πιάτα του φαγητού και της σαλάτας πίσω στην κουζίνα.

Εντελώς ξαφνικά είπε: «Αναρωτιέμαι αν κάποιος απ' όλους αυτούς έχει ποτέ σκεφτεί να της πάει κανένα μεζεδάκι ή κάτι τέτοιο. Κοτόπουλο, ας πούμε, ή φράουλες».

Η Νάνσι βουτούσε τις πιο εμφανίσιμες φράουλες σε φρουκτόζη. Έπειτα από λίγο είπε: «Ορίστε;».

«Σ' εκείνο το κορίτσι. Στην Τέσα».

«Ω» είπε η Νάνσι. «Έχει κοτόπουλα, θα μπορούσε να σφάξει

ένα αν ήθελε. Δεν θα μου 'κανε εντύπωση αν είχε και παρτέρι με φράουλες. Οι περισσότεροι έχουν, στην εξοχή».

Το ξέσπασμα μεταμέλειας στην επιστροφή τής είχε κάνει καλό, και τώρα της είχε περάσει.

«Δεν είναι μόνο ότι δεν είναι φρικιό» είπε ο Όλι. «Ούτε η ίδια θεωρεί τον εαυτό της φρικιό».

«Μα και βέβαια όχι».

«Της αρκεί να είναι αυτό που είναι. Έχει εκπληκτικά μάτια».

Η Νάνσι φώναξε τον Γουίλφ για να τον ρωτήσει αν ήθελε να παίξει πιάνο όσο εκείνη ασχολούνταν με το επιδόρπιο.

«Πρέπει να χτυπήσω τη σαντιγί, και μ' αυτό τον καιρό θα πάρει έναν αιώνα».

Ο Γουίλφ είπε ότι μπορούσαν να περιμένουν, ήταν κουρασμένος.

Έπαιξε, πάντως, αργότερα, όταν τα πιάτα είχαν πλυθεί και σκοτείνιαζε. Ο πατέρας της Νάνσι δεν πήγε στον εσπερινό –σκέφτηκε πως παραπήγαινε–, αλλά δεν επέτρεψε ούτε χαρτιά ούτε επιτραπέζια την Κυριακή. Ξαναχάζεψε την *Post* όσο ο Γουίλφ έπαιζε. Η Νάνσι κάθισε στα σκαλιά της βεράντας, να μην τη βλέπει ο πατέρας της, και κάπνισε ένα τσιγάρο που ήλπιζε πως δεν θα του μύριζε κιόλας.

«Όταν παντρευτώ –» είπε στον Όλι, που ήταν ακουμπισμένος στα κάγκελα, «όταν παντρευτώ θα καπνίζω όποτε θέλω».

Ο Όλι, βέβαια, δεν κάπνιζε εξαιτίας των πνευμόνων του.

Γέλασε. «Έλα τώρα» της είπε. «Είναι αυτός λόγος;»

Ο Γουίλφ έπαιζε από μνήμης τη «Μικρή νυχτερινή μουσική».

«Είναι καλός» είπε ο Όλι. «Έχει καλά χέρια. Τα κορίτσια όμως έλεγαν παλιά πως ήταν κρύα».

Δεν σκεφτόταν, ωστόσο, ούτε τον Γουίλφ, ούτε τη Νάνσι, ούτε τον γάμο τους. Σκεφτόταν την Τέσα, την ιδιορρυθμία και την αταραξία της. Αναρωτιόταν τι να έκανε αυτό το μακρύ καυτό βράδυ στο τέρμα της σήραγγας με τις αγριοτριανταφυλλιές. Να

είχε ακόμη επισκέπτες, ν' ασχολούνταν ακόμη με την επίλυση προβλημάτων της ζωής των άλλων; Ή να είχε βγει έξω και να λικνιζόταν μπρος πίσω στην κούνια που έτριζε, με μόνη συντροφιά το φεγγάρι που ανέτελλε;

Θ' ανακάλυπτε σε λιγάκι ότι περνούσε τα βράδια της κουβαλώντας κάδους νερό από την αντλία για να ποτίσει τις ντοματιές της και σωρώνοντας κι άλλο χώμα στα φασόλια και τις πατάτες της, και πως αν ήθελε να βρει ευκαιρία να της μιλήσει, θα έπρεπε να γίνουν όλα αυτά και δική του ασχολία.

Αυτά θα γίνονταν στο διάστημα που η Νάνσι θα αφοσιωνόταν όλο και περισσότερο στις γαμήλιες ετοιμασίες της, δίχως να μπορεί να αφιερώσει ούτε σκέψη στην Τέσα, σχεδόν ούτε σ' εκείνον, παρά μόνο για να παρατηρήσει μια δυο φορές ότι τώρα πια δεν ήταν ποτέ τριγύρω όταν τον χρειαζόταν.

29 Απριλίου. Αγαπητέ Όλι,

έλεγα πως θα μαθαίναμε νέα σου από τότε που γυρίσαμε από την Πόλη του Κεμπέκ, και ξαφνιάστηκα που δεν λάβαμε τίποτα (ούτε καν τα Χριστούγεννα!), όμως τώρα μάλλον ανακάλυψα το γιατί – ξεκίνησα πολλές φορές να σου γράψω αλλά αναγκάστηκα να το αναβάλω μέχρι να βάλω τα συναισθήματά μου σε τάξη. Θα μπορούσα να πω, μάλλον, ότι το άρθρο ή η ιστορία ή όπως το λέτε στο *Saturday Night* ήταν καλογραμμένο και είναι παράσημο στο πέτο σου, είμαι σίγουρη, να μπαίνεις σε περιοδικό. Του πατέρα δεν του αρέσει η αναφορά σε ένα «μικρό» λιμνίσιο λιμάνι και θα ήθελε να σου υπενθυμίσει ότι αυτό εδώ είναι ο καλύτερος και ο πιο δραστήριος λιμένας σ' αυτή την πλευρά της λίμνης Χέρον, επίσης δεν είμαι σίγουρη ότι μ' αρέσει η λέξη «πεζό». Δεν ξέρω αν αυτό εδώ είναι το πιο πεζό μέρος του κόσμου και τι θα ήθελες να είναι – ποιητικό;

Το βασικό πρόβλημα ωστόσο είναι η Τέσα και πώς θα επη-

ρεάσει αυτό τη ζωή της. Φαντάζομαι δεν το σκέφτηκες. Δεν κατάφερα να τη βρω στο τηλέφωνο και δεν μπορώ να καθίσω στο τιμόνι του αυτοκινήτου πολύ άνετα (τους λόγους θα τους αφήσω στη φαντασία σου) για να πάω να τη δω. Τέλος πάντων, απ' ό,τι μαθαίνω είναι πνιγμένη στον κόσμο, και είναι η χειρότερη δυνατή εποχή να πηγαίνουν αυτοκίνητα εκεί που ζει, και οι γερανοί βγάζουν συνεχώς αυτοκίνητα από το χαντάκι (χωρίς κανένα ευχαριστώ γι' αυτό, μονάχα δέχονται κηρύγματα για το πόσο πίσω είμαστε). Ο δρόμος είναι σε χάλια κατάσταση, σε λίγο δεν θα σηκώνει επισκευή. Τα αγριοτριαντάφυλλα σίγουρα θ' ανήκουν στο παρελθόν. Ήδη στο δημοτικό συμβούλιο έχει γίνει σάλος για το πόσο θα κοστίσει τελικά αυτό και πολλοί είναι έξω φρενών γιατί νομίζουν ότι η Τέσα ήταν πίσω απ' όλη τη δημοσιότητα και τώρα πλέει στο χρήμα. Δεν πιστεύουν ότι τα κάνει όλα τζάμπα και πως μόνο εσύ μπορεί να έβγαλες λεφτά απ' όλο αυτό. Επαναλαμβάνω τη φράση του πατέρα λέγοντάς το αυτό – εγώ το ξέρω ότι δεν είσαι ο τύπος του μισθοφόρου. Για σένα το θέμα είναι η δόξα του να τυπώνεσαι. Συγχώρεσέ με αν αυτό σου φαίνεται σαρκαστικό. Είναι καλό να είσαι φιλόδοξος, οι άλλοι όμως;

Τέλος πάντων, ίσως περίμενες ένα συγχαρητήριο γράμμα, ελπίζω όμως να με συγχωρήσεις, έπρεπε να το βγάλω αυτό από μέσα μου.

Κάτι τελευταίο. Θέλω να σε ρωτήσω, όλο αυτόν τον καιρό σκεφτόσουν να γράψεις αυτό; Μαθαίνω τώρα ότι πήγες κι ήρθες πολλές φορές στης Τέσα μόνος σου. Δεν μου το ανέφερες ποτέ ούτε μου ζήτησες να έρθω μαζί σου. Δεν άφησες ποτέ να εννοηθεί ότι συγκέντρωνες υλικό (έτσι πιστεύω θα το έλεγες), κι απ' όσο θυμάμαι ξεπέταξες την όλη εμπειρία στης Τέσα με πολύ απότομο τρόπο. Και σε ολόκληρο το κομμάτι σου δεν υπάρχει λέξη για το ότι εγώ σε πήγα εκεί και σε σύ-

στησα στην Τέσα. Δεν υπάρχει καμιά απολύτως αναγνώριση, όπως δεν υπήρξε και κατ' ιδίαν αναγνώριση ή ευχαριστία. Και αναρωτιέμαι πόσο ειλικρινής ήσουν απέναντι στην Τέσα για τις προθέσεις σου ή αν της ζήτησες την άδειά της ν' ασκήσεις –τώρα επαναλαμβάνω τα δικά σου λόγια– την Επιστημονική σου Περιέργεια. Της εξήγησες τι της έκανες; Ή απλώς πηγαινοερχόσουν και χρησιμοποιούσες εμάς, τους πεζούς ανθρώπους εδώ, για να ξεκινήσεις την Καριέρα σου ως Συγγραφέα;

Τέλος πάντων, καλή τύχη, Όλι, δεν πιστεύω ότι θα ξαναλάβω ποτέ νέα σου. (Όχι πως είχαμε ποτέ την τιμή να λάβουμε γράμμα σου έστω και μια φορά ως τώρα.)

Η σύζυγος του εξαδέλφου σου, Νάνσι.

Αγαπητή Νάνσι,

Νάνσι, πρέπει να πω ότι κατά τη γνώμη μου ταράζεσαι για το τίποτα. Η Τέσα ήταν σίγουρο ότι θα ανακαλυφθεί και θα «δημοσιευθεί» από κάποιον, άρα γιατί αυτός ο κάποιος να μην είμαι εγώ; Η ιδέα να γράψω το κομμάτι σχηματίστηκε στο μυαλό μου σιγά σιγά, την εποχή που πήγαινα να συζητήσω μαζί της. Και αληθεύει όντως ότι ενεργούσα παρακινημένος από την Επιστημονική μου Περιέργεια, το μόνο χαρακτηριστικό μου για το οποίο δεν πρόκειται ποτέ να απολογηθώ. Απ' ό,τι φαίνεται θεωρείς πως έπρεπε να σου ζητήσω την άδεια ή να σε ενημερώνω για όλα μου τα σχέδια και τις κινήσεις, όταν εσύ έτρεχες δεξιά κι αριστερά, κάνοντας τον πιο μεγαλειώδη σαματά για το νυφικό σου, και τα πάρτι σου, και τις ασημένιες πιατέλες που σου χάριζαν και Κύριος οίδε τι άλλο.

Όσο για την Τέσα, κάνεις λάθος αν πιστεύεις ότι την ξέχασα τώρα που δημοσιεύθηκε το άρθρο ή πως δεν σκέφτηκα πώς αυτό θα επηρεάσει τη ζωή της. Και μάλιστα πήρα ένα σημείωμα από κείνη που δεν μου δίνει καμιά ένδειξη ότι γίνεται τέ-

τοιος σάλος σαν αυτόν που περιέγραψες. Σε κάθε περίπτωση, δεν θα χρειαστεί να ανεχτεί τη ζωή της εκεί για πολύ ακόμα. Είμαι σε επαφή με κάποιους ανθρώπους που διάβασαν το άρθρο και ενδιαφέρονται πολύ. Γίνεται έρευνα, νόμιμη, για τέτοια ζητήματα, και εδώ αλλά κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες. Επειδή πιστεύω ότι στην άλλη πλευρά των συνόρων υπάρχουν περισσότερα κονδύλια και γνησιότερο ενδιαφέρον για τέτοια πράγματα, διερευνώ κάποιες δυνατότητες εκεί –για την Τέσα ως αντικείμενο έρευνας και για μένα ως δημοσιογράφο επιστημονικών θεμάτων αντίστοιχα–, στη Βοστόνη ή τη Βαλτιμόρη, ή ίσως στη Βόρεια Καρολίνα.

Λυπάμαι που με σκέφτεσαι με τόση αυστηρότητα. Δεν αναφέρεις –εκτός από μια συγκαλυμμένη (ευτυχή;) ανακοίνωση– πώς σου φαίνεται ο έγγαμος βίος. Ούτε λέξη για τον Γουίλφ, φαντάζομαι όμως ότι τον πήρες μαζί σου στην Πόλη του Κεμπέκ και ελπίζω να περάσατε καλά. Ελπίζω να είναι επιτυχημένος όπως πάντα. Δικός σου, Όλι.

Αγαπητή Τέσα,
Προφανώς έχεις αποσυνδέσει το τηλέφωνό σου, πράγμα που ίσως ήταν απαραίτητο με τόση διασημότητα που απολαμβάνεις. Δεν το λέω αυτό για να φανώ κακεντρεχής. Συχνά μου βγαίνουν πράγματα αυτές τις μέρες με τρόπο που δεν τα εννοώ. Περιμένω παιδί –δεν ξέρω αν το έμαθες– και φαίνεται ότι αυτό με κάνει πολύ ευέξαπτη και νευρική.

Φαντάζομαι ότι είσαι πολυάσχολη και σε μεγάλη φούρια αυτό τον καιρό, με τόσο κόσμο που έρχεται τώρα να σε δει. Πρέπει να είναι δύσκολο να συνεχίσεις τη φυσιολογική ρουτίνα σου. Αν βρεις την ευκαιρία, θα ήθελα να σε δω. Αυτή λοιπόν είναι στην πραγματικότητα μια πρόσκληση να πεταχτείς να με δεις αν έρθεις ποτέ στην πόλη (άκουσα στο μαγα-

ζί ότι τώρα σου φέρνουν στο σπίτι όλα σου τα τρόφιμα). Δεν είδες ποτέ το εσωτερικό του καινούργιου μου –θέλω να πω του προσφάτως διακοσμημένου και καινούργιου για μένα– σπιτιού. Ούτε καν του παλιού μου σπιτιού, τώρα που το σκέφτομαι – πάντα εγώ έτρεχα να σε δω. Κι όχι και τόσο συχνά όσο θα ήθελα. Η ζωή είναι πάντα τόσο γεμάτη. Χαμένες οι δυνάμεις μας στ' αλισβερίσι[3]. Γιατί τάχα αφήνουμε τον εαυτό μας να είναι τόσο απασχολημένος και δεν κάνουμε πράγματα που θα έπρεπε ή που θα μας άρεσε να κάνουμε; Θυμάσαι που χτυπούσαμε το βούτυρο με τις ξύλινες κουτάλες; Το χάρηκα. Τότε ήταν που έφερα τον Όλι να σε δει και ελπίζω να μην το μετανιώνεις.

Λοιπόν, Τέσα, ελπίζω να μη νομίσεις ότι ανακατεύομαι ή χώνω τη μύτη μου εκεί που δεν έχω δουλειά, όμως ο Όλι μού ανέφερε σ' ένα γράμμα ότι είναι σε επαφή με κάποιους ανθρώπους που κάνουν έρευνες ή κάτι τέτοιο στις Ηνωμένες Πολιτείες. Υποθέτω ότι ήρθε και μ' εσένα σ' επαφή γι' αυτό. Δεν ξέρω τι είδους έρευνες εννοεί, πρέπει όμως να πω πως, όταν διάβασα αυτό το κομμάτι του γράμματός του, μου πάγωσε το αίμα. Απλώς νιώθω μέσα μου πως δεν είναι καλό για σένα να φύγεις από δω –αν αυτό σκέφτεσα– και να πας κάπου που δεν θα σε ξέρει κανείς ή που κανείς δεν θα σε θεωρεί φίλη του ή φυσιολογικό άτομο. Απλώς ένιωσα ότι έπρεπε να σου το πω.

Κάτι άλλο που νιώθω ότι πρέπει να σου πω, αν και δεν ξέρω πώς, είναι το εξής. Ο Όλι σίγουρα δεν είναι κακός άνθρωπος, αλλά ασκεί μια επιρροή –και τώρα που το σκέφτομαι,

3. Getting and spending we lay waste our powers: Στίχος από το σονέτο του άγγλου ρομαντικού ποιητή William Wordsworth (1770-1850), στο οποίο κατακρίνει τον κόσμο της Πρώτης Βιομηχανικής Επανάστασης για την υποταγή του στον υλισμό και την αποκοπή του από τη φύση.

όχι μόνο στις γυναίκες αλλά και στους άντρες– και δεν είναι πως δεν το ξέρει, αλλά δεν παίρνει ακριβώς την ευθύνη γι' αυτό. Για να το θέσω ευθέως, δεν μπορώ να σκεφτώ χειρότερη μοίρα από το να τον ερωτευτείς. Απ' ό,τι φαίνεται σκέφτεται να συνεργαστεί μαζί σου με κάποιον τρόπο για να γράψει για σένα ή γι' αυτά τα πειράματα ή για ό,τι γίνει, και θα είναι πολύ φιλικός και σωστός, όμως δεν πρέπει να παρεξηγήσεις τις πράξεις του για κάτι περισσότερο από αυτό που είναι. Σε παρακαλώ, μη θυμώσεις μαζί μου που σου το λέω αυτό. Έλα να με δεις. xxx Νάνσι.

Αγαπητή Νάνσι,
σε παρακαλώ, μην ανησυχείς για μένα. Ο Όλι με ενημέρωσε για τα πάντα. Όταν θα λάβεις αυτό το σημείωμα, θα είμαστε παντρεμένοι και μπορεί να βρισκόμαστε ήδη στις ΗΠΑ. Λυπάμαι που δεν θα καταφέρω να δω το εσωτερικό του καινούργιου σου σπιτιού. Ειλικρινά δική σου, Τέσα.

ΜΙΑ ΤΡΥΠΑ ΣΤΟ ΚΕΦΑΛΙ

Οι λόφοι στο κεντρικό Μίσιγκαν είναι καλυμμένοι με δάση από βελανιδιές. Η μια και μοναδική επίσκεψη της Νάνσι εκεί έγινε το φθινόπωρο του 1968, όταν τα φύλλα των βελανιδιών είχαν πια αλλάξει χρώμα, όμως δεν είχαν πέσει ακόμη από τα δέντρα. Ήταν συνηθισμένη σε συστάδες δέντρων, όχι σε δάση, με πολλές σφενταμιές, που τα φθινοπωρινά τους χρώματα ήταν το κόκκινο και το χρυσό. Τα πιο σκούρα χρώματα, της σκουριάς ή του κρασιού, των μεγάλων φύλλων της βελανιδιάς δεν της έφτιαχναν το κέφι, ούτε καν στο φως του ήλιου.

Ο λόφος όπου βρισκόταν το ιδιωτικό νοσοκομείο ήταν ολόγυ-

μνος από δέντρα, και σε κάμποση απόσταση από οποιαδήποτε πόλη ή χωριό, ή ακόμα και κατοικημένη φάρμα. Ήταν το είδος του κτιρίου που παλιότερα σε κάποιες μικρές πόλεις «ανακαινιζόταν» σε νοσοκομείο, ενώ πριν ήταν το επιβλητικό σπίτι μιας σπουδαίας οικογένειας, της οποίας τα μέλη είχαν όλα πεθάνει ή δεν μπορούσαν πλέον να το συντηρήσουν. Δυο σειρές προεξέχοντα παράθυρα δεξιά κι αριστερά της εξώπορτας, φεγγίτες σε όλο το μήκος του τρίτου πατώματος. Παλιά λερά τούβλα και ούτε θάμνος ούτε πρασιά ούτε περιβόλι με μηλιές, μονάχα το κουρεμένο γρασίδι κι ένας χαλικόστρωτος χώρος στάθμευσης.

Πουθενά να κρυφτείς αν σου ερχόταν ποτέ η ιδέα ν' αποδράσεις.

Μια τέτοια σκέψη δεν θα της είχε περάσει ποτέ από το μυαλό –ή τουλάχιστον όχι τόσο γρήγορα– παλιότερα, πριν αρρωστήσει ο Γουίλφ.

Πάρκαρε το αυτοκίνητό της πλάι σε κάτι άλλα, διερωτώμενη αν ανήκαν στο προσωπικό ή σε επισκέπτες; Πόσοι επισκέπτες να έρχονταν σε τόσο απομονωμένο μέρος;

Έπρεπε ν' ανέβεις κάμποσα σκαλοπάτια για να διαβάσεις την πινακίδα στην εξώπορτα, που σου υποδείκνυε να πας από γύρω, στην πλαϊνή είσοδο. Από κοντά, είδε κάγκελα σε κάποια παράθυρα. Όχι σε αυτά που προεξείχαν –που, ωστόσο, δεν είχαν κουρτίνες–, αλλά σε κάποια παράθυρα αποπάνω και σε κάποια αποκάτω σε κάτι σαν ημιυπόγειο κελάρι.

Σ' εκείνο το χαμηλό επίπεδο άνοιγε η πόρτα στην οποία της είχε υποδειχθεί να πάει. Χτύπησε το κουδούνι, έπειτα χτύπησε με το χέρι, έπειτα δοκίμασε ξανά το κουδούνι. Νόμισε πως το άκουσε να χτυπάει, αλλά δεν ήταν σίγουρη γιατί μέσα γινόταν ορυμαγδός. Δοκίμασε το πόμολο, και προς έκπληξή της –αφού είχε δει τα κάγκελα στα παράθυρα– άνοιξε. Και να τη στο κατώφλι της κουζίνας, της μεγάλης, πολύβουης κουζίνας ενός ιδρύματος,

όπου πολλοί άνθρωποι έπλεναν και καθάριζαν μετά το μεσημεριανό φαγητό.

Τα παράθυρα της κουζίνας ήταν γυμνά. Το ταβάνι ήταν ψηλό, ενισχύοντας τον θόρυβο, και τοίχοι και ντουλάπια ήταν όλα βαμμένα άσπρα. Κάμποσα φώτα ήταν αναμμένα, μολονότι το φως της καθαρής φθινοπωριάτικης μέρας ήταν ολόλαμπρο εκείνη την ώρα.

Την πρόσεξαν αμέσως, βέβαια. Όμως κανείς δεν φάνηκε να βιάζεται να τη χαιρετήσει ούτε να τη ρωτήσει τι έκανε εκεί.

Αναγνώρισε κάτι άλλο. Μαζί με τη σκληρή πίεση του φωτός και του θορύβου, υπήρχε η ίδια αίσθηση που είχε τώρα πια και στο σπίτι της και την οποία πρέπει να την αντιλαμβάνονταν, και μάλιστα εντονότερη, όσοι την επισκέπτονταν.

Η αίσθηση πως υπήρχε κάτι στρεβλό που δεν μπορείς να το ισιώσεις ούτε να το αλλάξεις, μονάχα να του αντισταθείς όσο καλύτερα μπορείς. Κάποιοι άνθρωποι όταν μπαίνουν σε τέτοια μέρη παραιτούνται αμέσως, δεν ξέρουν πώς ν' αντισταθούν, εξοργίζονται ή τρομάζουν, πρέπει να το βάλουν στα πόδια.

Ένας άντρας με άσπρη ποδιά μπήκε σπρώχνοντας ένα καροτσάκι με έναν σκουπιδοτενεκέ πάνω. Η Νάνσι δεν κατάλαβε αν είχε έρθει να τη χαιρετήσει ή απλώς περνούσε από κει, όμως χαμογελούσε, φαινόταν φιλικός, έτσι λοιπόν του είπε ποια ήταν και ποιον είχε έρθει να δει. Την άκουσε, έγνεψε κάμποσες φορές, χαμογέλασε πιο πλατιά, άρχισε να κουνάει το κεφάλι και χτύπησε τα δάχτυλα στο στόμα – για να της δείξει ότι δεν μπορούσε να μιλήσει ή απαγορευόταν να το κάνει, σαν σε παιχνίδι, και συνέχισε τον δρόμο του, σπρώχνοντας το καρότσι σε μια ράμπα για το κάτω κελάρι.

Τρόφιμος θα ήταν, όχι υπάλληλος. Πρέπει να ήταν από τα μέρη εκείνα που, αν οι άνθρωποι είναι σε θέση να δουλέψουν, τους βάζουν να δουλέψουν. Το σκεπτικό είναι πως θα τους κάνει καλό, και ίσως τους κάνει.

Ήρθε τελικά ένα άτομο που φαινόταν υπεύθυνο, μια γυναίκα περίπου στην ηλικία της Νάνσι, με σκούρο κοστούμι -δεν φορούσε την άσπρη ποδιά που κάλυπτε τους περισσότερους από τους υπόλοιπους- και η Νάνσι είπε ξανά τα πάντα. Ότι είχε λάβει ένα γράμμα, ότι κάποιος τρόφιμος -ένοικος, όπως ήθελαν να τους λες- είχε δώσει το όνομά της ως του ατόμου που ήταν υπεύθυνο γι' αυτόν.

Σωστά είχε σκεφτεί πως οι άνθρωποι στην κουζίνα δεν ήταν έμμισθοι βοηθοί.

«Φαίνεται όμως πως τους αρέσει να δουλεύουν εδώ» είπε η προϊσταμένη. «Καμαρώνουν γι' αυτό». Προειδοποιώντας μ' ένα χαμόγελο δεξιά κι αριστερά, οδήγησε τη Νάνσι στο γραφείο της, που ήταν ένα δωμάτιο έξω από την κουζίνα. Έγινε σαφές, καθώς μιλούσαν, ότι η προϊσταμένη έπρεπε να διαχειριστεί κάθε λογής παρεμβολές, να πάρει αποφάσεις για τη δουλειά στην κουζίνα και να διευθετήσει παράπονα κάθε φορά που κάποιος ασπροφορεμένος ερχόταν και κρυφοκοίταζε γύρω από την πόρτα. Έπρεπε επίσης να χειριστεί τους φακέλους, τους λογαριασμούς ή τα ειδοποιητήρια που ήταν πιασμένα μάλλον πρόχειρα σε γάντζους ολόγυρα στους τοίχους. Όπως και να διαχειριστεί επισκέπτες σαν τη Νάνσι.

«Κοιτάξαμε τι παλιά αρχεία είχαμε και βρήκαμε τα ονόματα που δόθηκαν ως συγγενείς -»

«Δεν είμαι συγγενής» είπε η Νάνσι.

«Ή ό,τι άλλο, και γράψαμε γράμματα σαν αυτό που λάβατε, μόνο και μόνο για να πάρουμε κάποιες οδηγίες για τον τρόπο που θα ήθελαν να χειριστούμε αυτές τις περιπτώσεις. Πρέπει να πω ότι δεν ανταποκρίθηκαν πολλοί. Καλά κάνατε και ήρθατε τόσο δρόμο».

Η Νάνσι ρώτησε τι σήμαινε το *αυτές τις περιπτώσεις*.

Η προϊσταμένη είπε ότι υπήρχαν άνθρωποι που είχαν μείνει χρόνια και ίσως δεν ήταν η θέση τους εδώ.

«Πρέπει να καταλάβετε ότι είμαι καινούργια» είπε «όμως θα σας πω αυτά που ξέρω».

Σύμφωνα με τα λόγια της, το μέρος εκείνο είχε υπάρξει αποθήκη, κυριολεκτικά, ψυχικά ασθενών ή ανοϊκών ή ανθρώπων που δεν θ' αναπτύσσονταν ποτέ φυσιολογικά, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, ή ανθρώπων που οι οικογένειές τους δεν μπορούσαν ή δεν ήθελαν να τους διαχειριστούν. Υπήρχε μεγάλο φάσμα, έτσι ήταν από παλιά κι έτσι εξακολουθούσε να είναι. Τα σοβαρά προβλήματα ήταν όλα στη βορινή πτέρυγα, με ασφάλεια.

Στην αρχή αυτό το νοσοκομείο ήταν ιδιωτικό, ανήκε σ' έναν γιατρό που το διεύθυνε. Όταν εκείνος πέθανε, το ανέλαβε η οικογένεια –η οικογένεια του γιατρού–, και αποδείχτηκε ότι τα μέλη της έκαναν τα πράγματα με τον δικό τους τρόπο. Είχε εν μέρει μετατραπεί σε φιλανθρωπικό ίδρυμα και είχαν γίνει κάποιοι ασυνήθιστοι διακανονισμοί ώστε να παίρνουν χορηγίες για ασθενείς που επ' ουδενί δεν ήταν κανονικές περιπτώσεις φιλανθρωπίας. Κάποιοι από εκείνους που παρέμεναν στα βιβλία είχαν στην πραγματικότητα αποβιώσει και άλλοι δεν είχαν τα χρήματα ή το κατάλληλο ιστορικό για να βρίσκονται εδώ. Πολλοί από αυτούς, βέβαια, δούλευαν σε αντάλλαγμα της φροντίδας που τους παρεχόταν κι αυτό μπορεί να ήταν –και πράγματι ήταν– συνήθως καλό για το ηθικό τους, αλλά παρ' όλα αυτά κάτι εντελώς αντικανονικό και παράνομο.

Και τώρα, το θέμα ήταν ότι είχε γίνει ενδελεχής έρευνα και το μέρος εκείνο έκλεινε. Το κτίριο ήταν έτσι κι αλλιώς απαρχαιωμένο. Είχε μικρή χωρητικότητα, δεν τα έφτιαχναν πλέον έτσι. Οι σοβαρές περιπτώσεις πήγαιναν σε ένα μεγάλο ίδρυμα στο Φλιντ ή το Λάνσινγκ –δεν ήταν ακόμη εντελώς οριστικοποιημένο– και κάποιοι θα πήγαιναν σε ξενώνες ή σε ομαδικά σπίτια, όπως ήταν η νέα τάση, και τέλος ήταν κάποιοι που θα τα έβγαζαν πέρα αν έμεναν με συγγενείς.

Η Τέσα θεωρούνταν ένας από αυτούς. Απ' ό,τι φαίνεται είχε χρειαστεί κάποια ηλεκτροσόκ όταν μπήκε, όμως εδώ και πολύ καιρό έπαιρνε μόνο ήπια φαρμακευτική αγωγή.

«Ηλεκτροσόκ;» είπε η Νάνσι.

«*Θεραπεία* με σοκ» είπε η προϊσταμένη, λες κι αυτό είχε καμιά σημαντική διαφορά. «Λέτε πως δεν είστε συγγενής. Αυτό σημαίνει ότι δεν προτίθεστε να την πάρετε».

«Έχω έναν σύζυγο –» είπε η Νάνσι. «Έχω έναν σύζυγο που είναι – θα ήταν σ' ένα τέτοιο μέρος, μάλλον, αλλά τον φροντίζω εγώ στο σπίτι».

«Ω. Αλήθεια» είπε η προϊσταμένη, με έναν αναστεναγμό όχι δυσπιστίας, αλλά ούτε και συμπόνιας. «Κι ένα άλλο πρόβλημα, απ' ό,τι φαίνεται, είναι ότι δεν έχει αμερικανική υπηκοότητα. Δηλαδή η ίδια δεν πιστεύει πως την έχει – άρα, υποθέτω ότι δεν ενδιαφέρεστε πια να τη δείτε;»

«Ναι» είπε η Νάνσι. «Ναι, ενδιαφέρομαι. Γι' αυτό ήρθα».

«Ω. Μάλιστα. Εδώ κοντά είναι, στο αρτοποιείο. Εδώ και χρόνια δουλεύει ως φουρνάρισσα. Νομίζω ότι στην αρχή ο φούρναρης ήταν υπάλληλος, αλλά όταν έφυγε δεν προσέλαβαν ποτέ κανέναν άλλο, δεν χρειαζόταν, είχαν την Τέσα».

Όπως σηκωνόταν είπε: «Λοιπόν. Μπορεί να θέλετε να περάσω από κει σε λίγο και να πω ότι έχω κάτι να κουβεντιάσω μαζί σας. Τότε θα μπορέσετε ν' αποδράσετε. Η Τέσα είναι πολύ έξυπνη και ξέρει πού της πάνε τα τέσσερα, οπότε μπορεί να ταραχθεί αν σας δει να φεύγετε χωρίς εκείνην. Σας δίνω λοιπόν απλώς μια ευκαιρία να μπορέσετε να ξεγλιστρήσετε».

Η Τέσα δεν είχε γκριζάρει εντελώς. Οι μπούκλες της ήταν πιασμένες πίσω σ' ένα σφιχτό φιλέ, φανερώνοντας το μέτωπό της, αρυτίδιαστο, γυαλιστερό, ακόμα πιο φαρδύ και ψηλό, ακόμα πιο λευκό απ' ό,τι παλιότερα. Η σιλουέτα της είχε κι αυτή φαρδύνει.

Είχε μεγάλα στήθια που έμοιαζαν σκληρά σαν κοτρόνες, καλυμμένα με τη λευκή στολή της φουρνάρισσας, και παρά το βάρος αυτό, παρά τη στάση της εκείνη τη στιγμή –σκυμμένη πάνω από έναν πάγκο, να απλώνει με τον πλάστη ένα πλατύ κομμάτι ζύμης– οι ώμοι της ήταν τετράγωνοι και στητοί.

Ήταν μόνη της στο αρτοποιείο, πέρα από ένα ψηλό, λεπτό κορίτσι –όχι, γυναίκα – με λεπτά χαρακτηριστικά, που το όμορφο πρόσωπό του συσπόνταν διαρκώς σε παράξενες γκριμάτσες.

«Ω, Νάνσι. Εσύ» είπε η Τέσα. Μιλούσε μάλλον φυσιολογικά, αν και με τη γενναία ανάσα, την αθέλητη οικειότητα εκείνων που κουβαλάνε ένα ευγενές φορτίο σάρκας στα κόκαλά τους. «Σταμάτα, Έλινορ. Μη γίνεσαι ανόητη. Τράβα να φέρεις μια καρέκλα της φίλης μου».

Βλέποντας πως η Νάνσι ήταν έτοιμη να την αγκαλιάσει, όπως κάνει τώρα πια ο κόσμος, έγινε κατακόκκινη. «Ω, είμαι γεμάτη αλεύρι. Και δεύτερον, μπορεί να σε δαγκώσει η Έλινορ. Της Έλινορ δεν της αρέσει να γίνονται πολύ φιλικοί μαζί μου οι άνθρωποι».

Η Έλινορ είχε επιστρέψει άρον άρον με μια καρέκλα. Η Νάνσι τότε επιτούτου την κοίταξε στα μάτια και της μίλησε ευγενικά.

«Σ' ευχαριστώ πολύ, Έλινορ».

«Δεν μιλάει» είπε η Τέσα. «Είναι η καλή μου η βοηθός, όμως. Δεν θα τα κατάφερνα χωρίς εκείνην, έτσι δεν είναι Έλινορ;»

«Λοιπόν» είπε η Νάνσι. «Ξαφνιάστηκα που με γνώρισες. Έχω μαραζώσει αρκετά σε σχέση με τα παλιά τα χρόνια».

«Ναι» είπε η Τέσα. «Αναρωτιόμουν αν θα έρθεις».

«Θα μπορούσα και να είχα πεθάνει, υποθέτω. Θυμάσαι την Τζίνι Ρος; Πέθανε».

«Ναι».

Βάση για πίτα, αυτό έφτιαχνε η Τέσα. Έκοψε ένα στρογγυλό κομμάτι ζύμης, το πάτησε σ' ένα τσίγκινο ταψάκι και το σήκωσε στον αέρα, γυρνώντας το με το ένα χέρι και κόβοντας την περισ-

σευούμενη ζύμη με το άλλο με ένα μαχαίρι. Το έκανε αυτό γρήγορα γρήγορα κάμποσες φορές.

«Ο Γουίλφ δεν έχει πεθάνει;» είπε.

«Όχι, δεν έχει πεθάνει. Τα 'χει χάσει όμως λίγο, Τέσα». Πολύ αργά η Νάνσι κατάλαβε ότι αυτό που είπε δεν έδειχνε ιδιαίτερο τακτ και προσπάθησε να το ελαφρύνει. «Έχει γίνει λίγο παράξενος, ο φουκαράς ο Γούλφι». Χρόνια πριν, είχε προσπαθήσει να φωνάζει τον Γουίλφ Γούλφι, λυκάκο, πιστεύοντας ότι το όνομα αυτό ταίριαζε με το μακρύ πιγούνι, το λεπτό μουστάκι και τα λαμπερά, βλοσυρά μάτια του. Όμως εκείνου δεν του άρεσε, υποψιάστηκε ότι τον κορόιδευε, γι' αυτό σταμάτησε. Τώρα δεν τον ένοιαζε, και το γεγονός και μόνο ότι έλεγε αυτό το όνομα έκανε τη Νάνσι να νιώθει πιο χαρούμενη και τρυφερή απέναντί του, κάτι που βοηθούσε στις παρούσες συνθήκες.

«Για παράδειγμα, έχει αναπτύξει ένα μίσος για τα χαλιά».

«Τα χαλιά;»

«Κάνει γύρους στο δωμάτιο ως εξής» είπε η Νάνσι και σχημάτισε ένα τετράγωνο στον αέρα. «Αναγκάστηκα να τραβήξω τα έπιπλα από τους τοίχους. Γύρω γύρω και ξανά το ίδιο». Απρόσμενα και κάπως απολογητικά, γέλασε.

«Α, είναι κάποιοι εδώ μέσα που το κάνουν αυτό» είπε η Τέσα μ' ένα νεύμα, ένα ύφος επιβεβαίωσης από τον μυημένο. «Δεν θέλουν να μπαίνει τίποτα ανάμεσα σ' αυτούς και στον τοίχο».

«Και είναι πολύ εξαρτημένος. Όλη την ώρα: *Πού είναι η Νάνσι*; Μόνο εμένα εμπιστεύεται τελευταία».

«Είναι βίαιος;» Η Τέσα μίλησε ξανά σαν επαγγελματίας, σαν γνώστης.

«Όχι. Είναι όμως καχύποπτος. Νομίζει ότι έρχονται άνθρωποι και του κρύβουν πράγματα. Νομίζει πως κάποιος τριγυρίζει και αλλάζει την ώρα στα ρολόγια, ακόμα και την ημερομηνία στην εφημερίδα. Έπειτα ξαφνικά το ξεχνάει όταν αναφέρω το ιατρικό

πρόβλημα κάποιου και κάνει επιτόπου διάγνωση. Περίεργο πράγμα το μυαλό».

Να. Να τη πάλι η παραδρομή του τακτ.

«Είναι μπερδεμένος, αλλά δεν είναι βίαιος».

«Καλό αυτό».

Η Τέσα απόθεσε το ταψάκι κι άρχισε να προσθέτει γέμιση από μια μεγάλη κονσέρβα χωρίς φίρμα, με την ετικέτα *Μούρο*. Η γέμιση φαινόταν μάλλον αραιή και κολλώδης.

«Ορίστε. Έλινορ» είπε. «Να τα περισσεύματά σου».

Η Έλινορ στεκόταν όλη αυτή την ώρα ακριβώς πίσω από την καρέκλα της Νάνσι – η Νάνσι είχε φροντίσει να μη γυρίσει να δει. Τώρα η Έλινορ γλίστρησε στον πάγκο του ψησίματος δίχως να σηκώσει τα μάτια κι άρχισε να πλάθει όλα μαζί τα κομμάτια της ζύμης που η Τέσα είχε κόψει με το μαχαίρι.

«Εκείνος ο άντρας πέθανε, όμως» είπε η Τέσα. «Αυτό το ξέρω».

«Για ποιον άντρα μιλάς;»

«Εκείνο τον άντρα. Τον φίλο σου».

«Τον Όλι; Θες να πεις ότι ο Όλι πέθανε;»

«Δεν το ξέρεις αυτό;» είπε η Τέσα.

«Όχι. Όχι».

«Νόμιζα πως θα το είχες μάθει. Δεν το ήξερε ο Γουίλφ;»

«Δεν το *ξέρει* ο Γουίλφ» είπε η Νάνσι αυτόματα, υπερασπιζόμενη τον άντρα της με το να τον τοποθετεί ανάμεσα στους ζωντανούς.

«Νόμιζα πως το ήξερε» είπε η Τέσα. «Δεν ήταν συγγενείς;»

Η Νάνσι δεν απάντησε. Και βέβαια, έπρεπε να το είχε σκεφτεί πως ο Όλι θα είχε πεθάνει για να είναι εκεί η Τέσα.

«Μάλλον το κράτησε για τον εαυτό του, τότε» είπε η Τέσα.

«Ο Γουίλφ ήταν πάντα καλός σ' αυτό» είπε η Νάνσι. «Πού έγινε αυτό; Ήσουν μαζί του;»

Η Τέσα κούνησε το κεφάλι για να πει *Όχι* ή πως δεν ήξερε.

«Τότε πότε; Τι σου είπαν;»

«Κανείς δεν μου το 'πε. Ποτέ δεν μου λένε τίποτα».

«Ω, Τέσα».

«Είχα μια τρύπα στο κεφάλι. Την είχα πολύ καιρό».

«Είναι όπως τότε που ήξερες πράγματα;» είπε η Νάνσι. «Θυμάσαι πώς;»

«Μου έδωσαν αέριο».

«Ποιοι;» είπε η Νάνσι αυστηρά. «Τι θες να πεις σου έδωσαν αέριο;»

«Αυτοί που κάνουν κουμάντο εδώ. Μου έκαναν ενέσεις».

«Είπες αέριο».

«Μου έκαναν ενέσεις και μου έδωσαν και αέριο. Για να γιατρέψουν το κεφάλι μου. Και για να με κάνουν να μη θυμάμαι. Κάποια πράγματα τα θυμάμαι, αλλά έχω πρόβλημα με το πόσον καιρό πριν συνέβησαν. Εκείνη την τρύπα στο κεφάλι μου την είχα πάρα πολύ καιρό».

«Ο Όλι πέθανε πριν έρθεις εδώ ή μετά; Δεν *θυμάσαι* πώς πέθανε;»

«Ω, τον είδα. Είχε το κεφάλι τυλιγμένο σ' ένα μαύρο παλτό. Δεμένο με σκοινί γύρω από τον λαιμό του. Κάποιος του το έκανε». Τα χείλη της έμειναν μια στιγμή σφιγμένα. «Κάποιος θα 'πρεπε να πάει στην ηλεκτρική καρέκλα».

«Μπορεί να είδες κανέναν εφιάλτη. Μπορεί να μπέρδεψες το όνειρό σου με ό,τι συνέβη πραγματικά».

Η Τέσα σήκωσε το πιγούνι σαν για να ξεκαθαρίσει κάτι. «Όχι αυτό. Αυτό δεν το μπέρδεψα».

Τα ηλεκτροσόκ, σκέφτηκε η Νάνσι. Τα ηλεκτροσόκ της άφησαν τρύπες στη μνήμη; Κάτι σχετικό θα έπρεπε να υπάρχει στα αρχεία. Θα πήγαινε ξανά να μιλήσει στην προϊσταμένη.

Κοίταξε τι έκανε η Έλινορ με τα άχρηστα κομματάκια ζύμης. Τα είχε πλάσει έξυπνα, κολλώντας τους κεφάλια, αυτιά και ουρές. Ποντίκια από ζύμη.

Με μιαν απότομη, σβέλτη κίνηση, η Τέσα χάραξε με το μαχαίρι τη ζύμη που κάλυπτε κάθε πίτα. Τα ποντίκια μπήκαν στον φούρνο μαζί με τις πίτες, στο δικό τους τσίγκινο ταψάκι.

Τότε η Τέσα άπλωσε τα χέρια και στάθηκε να περιμένει όσο η Έλινορ έπιανε μια υγρή πετσετούλα και σκούπιζε ό,τι κολλώδη ζύμη ή λεπτό στρώμα αλευριού είχε απομείνει.

«Καρέκλα» είπε η Τέσα χαμηλόφωνα, και η Έλινορ έφερε μια καρέκλα και την ακούμπησε στην άκρη του πάγκου, κοντά στης Νάνσι, για να καθίσει η Τέσα.

«Κι ίσως μπορείς να πας να μας φτιάξεις μια κούπα τσάι» είπε η Τέσα. «Μη φοβάσαι, θα 'χω τον νου μου στις λιχουδιές σου. Θα τα προσέχουμε τα ποντικάκια σου. Ας ξεχάσουμε όλα αυτά που κουβεντιάζαμε» είπε στη Νάνσι. «Δεν ήταν να κάνεις παιδί την τελευταία φορά που έμαθα νέα σου; Αγόρι ήταν ή κορίτσι;»

«Αγόρι» είπε η Νάνσι. «Αυτό έγινε πριν χρόνια και ζαμάνια. Κι έπειτα έκανα δυο κορίτσια. Έχουν όλα μεγαλώσει πια».

«Εδώ πέρα δεν το καταλαβαίνεις πώς περνάει ο χρόνος. Αυτό μπορεί να είναι και ευλογία, ή μπορεί και όχι, δεν ξέρω. Τι κάνουν λοιπόν;»

«Το αγόρι –»

«Πώς τον λες;»

«Άλαν. Σπούδασε κι αυτός ιατρική».

«Είναι γιατρός. Καλό αυτό».

«Τα κορίτσια είναι παντρεμένα και τα δυο. Καλά, κι ο Άλαν είναι παντρεμένος».

«Και πώς τα λένε; Τα κορίτσια;»

«Σούζαν και Πατρίσια. Έγιναν κι οι δυο νοσοκόμες».

«Όμορφα ονόματα διάλεξες».

Ήρθε το τσάι –εδώ η τσαγιέρα πρέπει να βράζει όλη την ώρα– και η Τέσα σέρβιρε.

«Όχι κι η καλύτερη πορσελάνη του κόσμου» είπε, κρατώντας για τον εαυτό της μια ελαφρώς ραγισμένη κούπα.

«Μια χαρά είναι» είπε η Νάνσι. «Τέσα. Θυμάσαι τι μπορούσες να κάνεις παλιά; Παλιά μπορούσες – παλιά ήξερες πράγματα. Όταν έχαναν πράγματα οι άνθρωποι, μπορούσες να τους πεις πού ήταν».

«Α όχι» είπε η Τέσα. «Απλώς προσποιούμουν».

«Δεν θα μπορούσες».

«Με πειράζει στο κεφάλι να μιλάω γι' αυτό».

«Συγγνώμη».

Η προϊσταμένη είχε εμφανιστεί στο κατώφλι.

«Δεν θέλω να σας ενοχλήσω που πίνετε το τσάι σας» είπε στη Νάνσι. «Αλλά αν δεν σας είναι κόπος να περάσετε από το γραφείο μου μια στιγμή όταν τελειώσετε –»

Η Τέσα ίσα που περίμενε ν' απομακρυνθεί η γυναίκα για να μην ακούει.

«Είναι για να μην αναγκαστείς να μου πεις αντίο» είπε. Φαινόταν να γαληνεύει αναγνωρίζοντας ένα γνωστό ανέκδοτο. «Είναι το κόλπο της. Όλοι το ξέρουν. Το ήξερα ότι δεν ήρθες να με πάρεις. Πώς θα μπορούσες;»

«Δεν έχει καθόλου να κάνει μ' εσένα, Τέσα. Είναι που έχω τον Γουίλφ».

«Σωστά».

«Αξίζει κάτι. Ήταν καλός σύζυγος για μένα, όσο καλύτερος μπορούσε. Ορκίστηκα μέσα μου ότι δεν θα χρειαστεί να πάει σε ίδρυμα».

«Όχι. Όχι σε ίδρυμα» είπε η Τέσα.

«Ω. Τι ανοησία είπα».

Η Τέσα χαμογελούσε, και η Νάνσι είδε σ' αυτό το χαμόγελο το ίδιο πράγμα που την είχε προβληματίσει χρόνια πριν. Όχι ακριβώς ανωτερότητα, αλλά μια εκπληκτική, αδικαιολόγητη καλοσύνη.

«Καλοσύνη σου που ήρθες να με δεις, Νάνσι. Βλέπεις, είμαι ακόμη υγιής. Αυτό είναι κάτι. Πετάξου τώρα να δεις τη γυναίκα».

«Δεν έχω καμιά πρόθεση να πεταχτώ να τη δω» είπε η Νάνσι. «Δεν θα φύγω κρυφά. Έχω κάθε πρόθεση να σου πω αντίο».

Τώρα λοιπόν δεν υπήρχε τρόπος να ρωτήσει τίποτα την προϊσταμένη γι' αυτά που της είχε πει η Τέσα, κι έτσι κι αλλιώς δεν ήξερε αν έπρεπε να ρωτήσει – έμοιαζε σαν να έκανε κάτι πίσω από την πλάτη της Τέσα, κι αυτό μπορεί να επέφερε αντίποινα. Τι θα μπορούσε να επιφέρει αντίποινα σ' ένα τέτοιο μέρος ποτέ δεν θα μπορούσες να ξέρεις.

«Πάντως, μην πεις αντίο πριν πάρεις ένα από τα ποντίκια της Έλινορ. Τα τυφλά ποντίκια της Έλινορ. Το θέλει. Σε συμπαθεί τώρα. Και μη φοβάσαι – φροντίζω πάντα τα χέρια της να είναι όμορφα και καθαρά».

Η Νάνσι έφαγε το ποντίκι και είπε στην Έλινορ ότι ήταν πολύ καλό. Η Έλινορ συναίνεσε σε μια χειραψία μαζί της, κι έπειτα η Τέσα έκανε το ίδιο.

«Αν δεν είχε πεθάνει» είπε η Τέσα με πολύ στιβαρή και λογική φωνή «γιατί να μην έρθει να με πάρει από δω; Είπε ότι θα 'ρχόταν».

Η Νάνσι έγνεψε. «Θα σου γράψω» είπε.

Και σκόπευε, αλήθεια. Μόνο που ο Γουίλφ έγινε τόσο μεγάλη φροντίδα με το που γύρισε σπίτι, κι όλη η επίσκεψη στο Μίσιγκαν έγινε κάτι τόσο ανησυχητικό και ταυτόχρονα μη πραγματικό στο μυαλό της, που δεν το έκανε ποτέ.

ΕΝΑ ΤΕΤΡΑΓΩΝΟ, ΕΝΑΣ ΚΥΚΛΟΣ, ΕΝΑ ΑΣΤΕΡΙ

Μια μέρα στα τέλη καλοκαιριού, στις αρχές της δεκαετίας του '70, μια γυναίκα έκοβε βόλτες στο Βανκούβερ, μια πόλη που δεν

είχε ξαναεπισκεφθεί κι απ' όσο ήξερε δεν θα την ξανάβλεπε ποτέ. Είχε περπατήσει από το ξενοδοχείο της, στο κέντρο της πόλης, κατά μήκος της γέφυρας της οδού Μπούραρντ, κι έπειτα από λίγο βρέθηκε στην Τέταρτη Λεωφόρο. Εκείνη την εποχή η Τέταρτη Λεωφόρος ήταν ένας δρόμος κατειλημμένος από μικρομάγαζα που πουλούσαν λιβάνια, κρυστάλλους, τεράστια χάρτινα λουλούδια, αφίσες του Νταλί και του Λευκού Κούνελου, αλλά και φτηνά ρούχα, είτε φωτεινά και αραχνοΰφαντα είτε σε γήινα χρώματα και βαριά σαν κουβέρτες, φτιαγμένα σε φτωχά θρυλικά μέρη του κόσμου. Η μουσική που έπαιζε μέσα σ' εκείνα τα μαγαζιά σου έκανε επίθεση –σχεδόν σ' έριχνε κάτω– όπως περνούσες. Το ίδιο και οι γλυκερές ξενικές μυρωδιές και η νωθρή παρουσία αγοριών και κοριτσιών, νεαρών αντρών και γυναικών, που είχαν στην ουσία στήσει το σπιτικό τους στο πεζοδρόμιο. Η γυναίκα είχε ακούσει και διαβάσει γι' αυτή τη νεανική κουλτούρα, έτσι πίστευε πως την έλεγαν. Την έβλεπες παντού κάτι χρόνια τώρα και στην πραγματικότητα υποτίθεται πως τώρα πια βρισκόταν στη δύση της. Όμως δεν είχε χρειαστεί ποτέ ν' ανοίξει δρόμο να περάσει από ένα τόσο συγκεντρωμένο δείγμα της ή να βρεθεί, όπως φαινόταν, ολομόναχη μέσα σ' αυτήν.

Ήταν εξήντα εφτά χρονών, ήταν τόσο λιπόσαρκη που οι γοφοί και τα στήθια της είχαν στην ουσία εξαφανιστεί, και βάδιζε τολμηρά, με το κεφάλι τεντωμένο μπροστά και γυρνώντας από δω κι από κει προκλητικά, ερωτηματικά.

Δεν έβλεπες πουθενά άνθρωπο που να μην τον περνάει τουλάχιστον τρεις δεκαετίες.

Ένα αγόρι κι ένα κορίτσι την πλησίασαν με μια σοβαρότητα που ωστόσο έμοιαζε ελαφρώς βλακώδης. Στο κεφάλι τους φορούσαν στεφανάκια από πλεγμένες κορδέλες. Ήθελαν να την πείσουν ν' αγοράσει ένα μικροσκοπικό ρολό χαρτιού.

Τους ρώτησε αν το χαρτί έλεγε τη μοίρα της.

«Ίσως» είπε το κορίτσι.

«Περιέχει σοφία» είπε επιτιμητικά το αγόρι.

«Ω, σ' αυτή την περίπτωση» είπε η Νάνσι, κι έβαλε ένα δολάριο σ' ένα απλωμένο κεντητό σκουφί.

«Πείτε μου τώρα τα ονόματά σας» είπε, με ένα ειρωνικό χαμόγελο που δεν μπόρεσε να πνίξει και που δεν της επιστράφηκε.

«Αδάμ και Εύα» είπε το κορίτσι, όπως έπαιρνε το χαρτονόμισμα και το έχωνε κάπου στο ρούχο της.

«*Ο Αδάμ κι η Εύα παίξανε κρυφτό*» είπε η Νάνσι τραγουδιστά. «*Κι ο Αδάμ της λέει: Εύα, σ' αγαπώ...*»

Όμως το ζεύγος αποσύρθηκε, με ολοφάνερη περιφρόνηση και αδιαφορία.

Πάει κι αυτό. Συνέχισε τον δρόμο της.

Υπάρχει κανένας νόμος που ν' απαγορεύει να βρίσκομαι εδώ;

Μια τρύπα στον τοίχο, που παρίστανε το καφέ, είχε στη βιτρίνα μια ταμπέλα. Είχε να φάει από το πρωινό στο ξενοδοχείο. Ήταν πια περασμένες τέσσερις. Έκανε μια στάση να διαβάσει τι διαφήμιζαν.

Το χορτάρι να 'ναι καλά. Και πίσω από αυτές τις κακογραμμένες λέξεις ήταν ένα πλάσμα με όψη θυμωμένη, ζαρωμένη, σχεδόν κλαμένο, με λεπτό μαλλί να πετάει πίσω από τα μάγουλα και το μέτωπό της. Καμένο, ξέθωρο κοκκινοκάστανο μαλλί. Πάντα να τα κάνεις πιο ανοιχτά από το φυσικό σου, είχε πει η κομμώτρια. Το φυσικό της ήταν σκούρο, σκούρο καστανό, σχεδόν μαύρο.

Όχι, δεν ήταν. Το φυσικό της τώρα πια ήταν λευκό.

Ελάχιστες είναι οι φορές στη ζωή σου –τουλάχιστον είναι ελάχιστες αν είσαι γυναίκα– που ανακαλύπτεις τον εαυτό σου έτσι, δίχως καμιά προετοιμασία. Ήταν τόσο τρομακτικό όσο και οι εφιάλτες, όπου μπορεί να περπατούσε στον δρόμο με τη νυχτικιά ή ατάραχα φορώντας μόνο το πάνω μέρος της πιτζάμας της.

Τα τελευταία δέκα, δεκαπέντε χρόνια φυσικά είχε αφιερώσει

χρόνο για να παρατηρήσει το πρόσωπό της σε σκληρό φως, ώστε να μπορέσει να δει καλύτερα τι μακιγιάζ τής ταιριάζει ή για ν' αποφασίσει αν είχε έρθει η ώρα ν' αρχίσει να βάφει τα μαλλιά της. Ποτέ όμως δεν είχε πάθει τέτοιο σοκ, πότε δεν είχε ζήσει μια στιγμή στην οποία να δει όχι μόνο μερικά παλιά και νέα προβληματικά σημεία, ή κάποια φθορά που δεν μπορούσε πια ν' αγνοεί, αλλά κάποια ολότελα ξένη.

Κάποια που δεν την ήξερε κι ούτε ήθελε να τη γνωρίσει.

Έστρωσε αμέσως την έκφρασή της, βέβαια, και είδε μια βελτίωση. Θα έλεγες τότε ότι αναγνώρισε τον εαυτό της. Κι αμέσως άρχισε να γυρεύει ελπίδα εδώ κι εκεί, λες και δεν είχε λεπτό για χάσιμο. Έπρεπε να βάλει λακ στα μαλλιά της για να μην πετάνε έτσι. Έπρεπε να βρει μια πιο έντονη απόχρωση κραγιόν. Ανοιχτό κοραλλί, που δύσκολα το έβρισκες τώρα πια, αντί γι' αυτό το σχεδόν γυμνό, πιο μοντέρνο και καταθλιπτικό σάπιο μήλο. Η αποφασιστικότητα να βρει αμέσως αυτό που της χρειαζόταν την έκανε να γυρίσει –είχε δει ένα φαρμακείο τρία τέσσερα τετράγωνα πιο πίσω– και η επιθυμία να μη χρειαστεί να πλησιάσει ξανά τον Αδάμ και την Εύα την έκανε να περάσει στην απέναντι πλευρά του δρόμου.

Αν δεν είχε συμβεί αυτό, δεν θα είχε γίνει ποτέ η συνάντηση.

Άλλο ένα ηλικιωμένο άτομο περπατούσε στο πεζοδρόμιο. Ένας άντρας, όχι ψηλός, αλλά στητός και μυώδης, φαλακρός στην κορυφή του κεφαλιού, εκεί όπου υπήρχε μια φράντζα από λεπτά λευκά μαλλιά, που πετούσε όπως ακριβώς και η δική της. Τζιν πουκάμισο με ανοιχτό γιακά, παλιό σακάκι και παντελόνι. Τίποτα που να τον κάνει να φαίνεται σαν να προσπαθεί να μοιάσει στους νεαρούς στον δρόμο – ούτε αλογοουρά, ούτε μαντίλι, ούτε τζιν παντελόνι. Κι όμως δεν θα τον μπέρδευες ποτέ για το είδος του άντρα που έβλεπε καθημερινά τις τελευταίες εβδομάδες.

Τον κατάλαβε σχεδόν αμέσως. Ήταν ο Όλι. Όμως πάγωσε στη

θέση της, έχοντας έναν σημαντικό λόγο να πιστεύει ότι αυτό δεν ήταν αλήθεια.

Ο Όλι. Ζωντανός. Ο Όλι.

Κι εκείνος είπε: «Νάνσι!».

Η έκφραση στο πρόσωπό της (μόλις ξεπέρασε μια στιγμή τρόμου, την οποία εκείνος δεν φάνηκε να προσέχει) πρέπει να ήταν πάνω κάτω η ίδια με τη δική του έκφραση. Δυσπιστία, ευθυμία, απολογητική διάθεση.

Απολογητική διάθεση γιατί; Γιατί δεν είχαν χωρίσει σαν φίλοι, γιατί δεν επικοινώνησαν ποτέ ο ένας με τον άλλον όλα αυτά τα χρόνια; Ή για τις αλλαγές που είχαν συμβεί στον καθέναν τους. Έτσι όπως έπρεπε να ξανασυστηθούν τώρα, δεν υπήρχε ελπίδα για κάτι τέτοιο.

Η Νάνσι σίγουρα είχε περισσότερους λόγους από κείνον να έχει πάθει σοκ. Όμως αυτό δεν μπορούσε να το θίξει προς το παρόν. Όχι μέχρι να συνέλθουν.

«Είμαι εδώ μόνο για μια νύχτα» του είπε. «Θέλω να πω, χτες το βράδυ κι απόψε. Είχα πάει κρουαζιέρα στην Αλάσκα. Με όλες τις άλλες γριές χήρες. Ο Γουίλφ πέθανε, ξέρεις. Έχει πεθάνει κοντά έναν χρόνο. Πεινάω σαν λύκος. Περπατούσα συνεχώς. Ούτε που ξέρω πώς βρέθηκα εδώ».

Και πρόσθεσε, μάλλον ανόητα: «Δεν ήξερα πως ζούσες εδώ». Γιατί δεν τον είχε φανταστεί να ζει οπουδήποτε. Όμως δεν ήταν κι απολύτως σίγουρη πως είχε πεθάνει. Απ' ό,τι είχε καταλάβει, ο Γουίλφ δεν είχε λάβει ποτέ τέτοια νέα. Μολονότι δεν μπορούσε να βγάλει και πολλά από τον Γουίλφ, είχε σιγά σιγά γίνει απροσπέλαστος, ακόμα και στο σύντομο διάστημα που η Νάνσι είχε πάει εκείνη την εκδρομή να δει την Τέσα στο Μίσιγκαν.

Ο Όλι έλεγε ότι δεν ζούσε στο Βανκούβερ, κι εκείνος για λίγο είχε έρθει στην πόλη. Είχε έρθει για ένα ιατρικό ζήτημα, στο νοσοκομείο, μια υπόθεση ρουτίνας. Ζούσε στο νησί Τέξαντα. Το

πού βρισκόταν αυτό, της είπε, ήταν πολύ περίπλοκο να της το εξηγήσει. Για να της δώσει να καταλάβει χρειαζόσουν τρία καράβια, τρία φέρι, για να φτάσεις από δω εκεί.

Την οδήγησε σ' ένα βρόμικο λευκό βαν Φολκσβάγκεν, που ήταν παρκαρισμένο σ' έναν παράδρομο, και μ' αυτό πήγαν σ' ένα εστιατόριο. Το βαν, σκέφτηκε η Νάνσι, μύριζε ωκεανό, φύκια, ψάρια και γαλότσες. Κι όπως αποδείχθηκε, ο Όλι έτρωγε πια ψάρια, ποτέ κρέας. Το εστιατόριο, που δεν είχε πάνω από πεντέξι τραπεζάκια, ήταν γιαπωνέζικο. Ένα Γιαπωνεζάκι, ένα αγόρι με το γλυκά κατηφές πρόσωπο νεαρού παπά, τεμάχιζε ψάρια με τρομαχτική ταχύτητα πίσω από τον πάγκο. «Πώς πάει, Πιτ;» φώναξε ο Όλι, και ο νεαρός αντιγύρισε: «Φα-ντα-στι-κά» με κοροϊδευτική βορειοαμερικάνικη προφορά, δίχως να χάσει καθόλου τον ρυθμό του. Η Νάνσι ένιωσε μια ξαφνική δυσφορία – να ήταν γιατί ο Όλι φώναξε τον νεαρό με το όνομά του κι ο νεαρός δεν φώναξε τον Όλι με το δικό του; Και γιατί ήλπιζε πως ο Όλι δεν θα πρόσεχε πως το πρόσεξε; Κάποιοι άνθρωποι –κάποιοι άντρες– το θεωρούν πολύ σημαντικό να είναι φίλοι με ανθρώπους σε μαγαζιά κι εστιατόρια.

Δεν άντεχε την ιδέα του ωμού ψαριού, γι' αυτό πήρε νουντλς. Τα ξυλάκια τής ήταν άγνωστα –δεν έμοιαζαν με τα κινέζικα ξυλάκια που είχε χρησιμοποιήσει μια δυο φορές– αλλά αυτά ήταν το μόνο που της έδωσαν.

Τώρα που είχαν καθίσει, έπρεπε να μιλήσει για την Τέσα. Μπορεί να ήταν πιο κόσμιο, ωστόσο, να περιμένει να της πει κάτι εκείνος.

Άρχισε λοιπόν να μιλάει για την κρουαζιέρα. Είπε ότι δεν θα ξαναπήγαινε ποτέ σε τέτοιο πράγμα, ακόμα κι αν κινδύνευε η ζωή της. Δεν έφταιγε ο καιρός, μολονότι κάποιες φορές ήταν κακός, με βροχές και ομίχλη που σου έκοβαν τη θέα. Βέβαια από θέα χόρτασαν για μια ζωή ίσως και παραπάνω. Το ένα βουνό

μετά το άλλο, και το ένα νησί μετά το άλλο, και βράχους και νερό και δέντρα. Όλοι έλεγαν, δεν είναι εκπληκτικό; Δεν είναι απίστευτο;

Απίστευτο, απίστευτο, απίστευτο. Εκπληκτικό.

Είδαν αρκούδες. Είδαν φώκιες, θαλάσσια λιοντάρια, μια φάλαινα. Όλοι τραβούσαν φωτογραφίες. Ίδρωναν και βλαστημούσαν και φοβούνταν πως οι υπερεξελιγμένες καινούργιες τους φωτογραφικές δεν δούλευαν σωστά. Έπειτα βγήκαν από το πλοίο και μπήκαν στον διάσημο σιδηρόδρομο για τη διάσημη πόλη των χρυσοθήρων και δώσ' του κι άλλες φωτογραφίες και ηθοποιοί ντυμένοι με στολές από την Ξένοιαστη Δεκαετία του 1890, και τι έκαναν οι περισσότεροι εκεί; Μπήκαν στην ουρά να πάρουν καραμέλες βουτύρου.

Στο τρένο, τραγουδάκια της παρέας. Και στο πλοίο, το μεθοκόπι. Κάποιοι από το πρωινό κιόλας. Χαρτιά, τζόγος. Χορός κάθε βράδυ, με δέκα γριές για κάθε γέρο.

«Όλες μας στολισμένες με κορδέλες, με μπούκλες, με πούλιες, με το μαλλί φουσκωμένο, σαν σκυλάκια σε επίδειξη. Σου λέω ο ανταγωνισμός ήταν άγριος».

Ο Όλι γέλασε σε διάφορα σημεία αυτής της ιστορίας, μολονότι τον έπιασε μια φορά να κοιτάζει όχι εκείνην, αλλά κατά τον πάγκο, με έκφραση αφηρημένη, ανυπόμονη. Είχε τελειώσει τη σούπα του και μπορεί να σκεφτόταν τι θα ερχόταν μετά. Ίσως κι εκείνος, όπως κάποιοι άλλοι άντρες, ένιωθε θιγμένος όταν δεν ερχόταν το φαγητό στην ώρα του.

Της Νάνσι όλο και της έπεφταν τα νουντλς.

«Και Θεέ και Κύριε, σκεφτόμουν συνεχώς, τι, μα πες μου τι, τι κάνω εγώ εδώ πέρα; Όλοι μου έλεγαν ότι έπρεπε να ξεφύγω. Ο Γουίλφ δεν ήταν στα καλά του για κάμποσα χρόνια και τον φρόντιζα στο σπίτι. Όταν πέθανε, ο κόσμος είπε ότι έπρεπε να βγω έξω και να συμμετέχω σε διάφορα. Να συμμετέχω στη λέσχη

βιβλίου για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, να συμμετέχω στους περιπάτους στη φύση για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, να συμμετέχω στα μαθήματα ζωγραφικής με νερομπογιές. Ακόμα και στους εθελοντές επισκέπτες για άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, που πάνε και φορτώνονται στα φτωχά ανυπεράσπιστα πλάσματα στο νοσοκομείο. Ε, κι εγώ δεν είχα κέφι να κάνω τίποτα απ' όλα αυτά, και τότε όλοι άρχισαν τα: Να ξεφύγεις, να ξεφύγεις. Και τα παιδιά μου το ίδιο. Χρειάζεσαι διακοπές απ' όλα. Ταλαντεύτηκα λοιπόν και δεν ήξερα στ' αλήθεια πώς να ξεφύγω, και κάποιος είπε, ωραία, μπορείς να πας κρουαζιέρα. Και σκέφτηκα, ωραία, μπορώ να πάω κρουαζιέρα».

«Ενδιαφέρον» είπε ο Όλι. «Αν έχανα τη γυναίκα μου, δεν νομίζω πως θα μου περνούσε από το μυαλό να πάω κρουαζιέρα».

Η Νάνσι δεν δίστασε στιγμή. «Πολύ έξυπνο» είπε.

Περίμενε να της πει κάτι για την Τέσα, αλλά είχε έρθει το ψάρι και καταπιάστηκε μ' αυτό. Προσπάθησε να την πείσει να δοκιμάσει λίγο.

Εκείνη δεν ήθελε. Για την ακρίβεια, παράτησε τελείως το φαγητό, άναψε τσιγάρο.

Του είπε ότι πάντα παρακολουθούσε και περίμενε να δει και κάποιο άλλο δικό του γραπτό έπειτα από κείνο το κομμάτι που προκάλεσε όλη την κατακραυγή. Είχε δείξει πως ήταν καλός συγγραφέας, είπε.

Εκείνος φάνηκε να σαστίζει για μια στιγμή, σαν να μη θυμόταν για τι πράγμα του μιλούσε. Έπειτα κούνησε το κεφάλι, σαν να έμεινε έκπληκτος, και είπε πως αυτό ήταν χρόνια πριν, χρόνια πριν.

«Δεν ήταν αυτό που ήθελα στ' αλήθεια».

«Τι θες να πεις με αυτό;» είπε η Νάνσι. «Δεν είσαι όπως ήσουν, έτσι δεν είναι; Δεν είσαι ο ίδιος».

«Και βέβαια όχι».

«Θέλω να πω, υπάρχει σ' εσένα μια πολύ βασική διαφορά, σωματική. Το κορμί σου είναι διαφορετικό. Οι ώμοι σου. Ή μήπως δεν θυμάμαι καλά;»

Της είπε πως έτσι ήταν, ακριβώς. Είχε συνειδητοποιήσει ότι ήθελε έναν τρόπο ζωής πιο σωματικό. Όχι. Αυτό που συνέβη, με τη σειρά, ήταν ότι γύρισε ο παλιός δαίμονας (η Νάνσι υπέθεσε πως εννοούσε τη φυματίωση) και τότε συνειδητοποίησε ότι έκανε όλα τα λάθος πράγματα, κι έτσι άλλαξε. Αυτό έγινε πριν από χρόνια. Μαθήτευσε σ' έναν λεμβουργό. Έπειτα μπλέχτηκε με κάποιον που δούλευε στην αλιεία ανοιχτής θάλασσας. Ανέλαβε τη συντήρηση των σκαφών ενός πολυεκατομμυριούχου. Αυτό ήταν στο Όρεγκον. Δουλεύοντας από δω κι από κει κατάφερε κι ανέβηκε πάλι στον Καναδά, κι έμεινε εδώ –στο Βανκούβερ– για λίγο καιρό κι έπειτα αγόρασε ένα κομμάτι γης στο Σέτσελτ – παραλιακό, όταν ακόμη τα έβρισκες φτηνά. Ξεκίνησε μια δουλειά με καγιάκ. Κατασκευή, ενοικίαση, πώληση, παράδοση μαθημάτων. Ήρθε μια εποχή που άρχισε να νιώθει πως το Σέτσελτ είχε μαζέψει πολύ κόσμο, κι έδωσε τη γη του σ' έναν φίλο, στην ουσία τσάμπα. Απ' όσο ήξερε, ήταν ο μόνος που δεν είχε βγάλει λεφτά από γη στο Σέτσελτ.

«Όμως δεν ζω για τα λεφτά» είπε.

Έμαθε ότι μπορούσες να βρεις γη στο νησί Τέξαντα. Και τώρα πια δεν έφευγε συχνά από κει. Έκανε μια το 'να μια τ' άλλο για να ζήσει. Λίγο με τα καγιάκ και λίγο ψάρεμα. Έκανε τον μάστορα, τον οικοδόμο, τον ξυλουργό.

«Τη βολεύω» είπε.

Της περιέγραψε το σπίτι που είχε χτίσει για τον εαυτό του, απ' έξω έμοιαζε με παράγκα, αλλά από μέσα ευχάριστο, τουλάχιστον για κείνον. Μια σοφίτα για τον ύπνο με ένα στρογγυλό παραθυράκι. Ό,τι χρειαζόταν το είχε σε απόσταση που να το φτάνει το χέρι του, όλα έξω, τίποτα σε ντουλάπια. Λίγο πιο πέρα από το

σπίτι είχε μια μπανιέρα χωμένη στη γη, μες στη μέση ενός παρτεριού με γλυκοβότανα. Κουβαλούσε μέχρι εκεί καυτό νερό με τον κουβά κι άραζε κάτω από τ' αστέρια, ακόμα και τον χειμώνα.

Καλλιεργούσε λαχανικά, και τα μοιραζόταν με τα ελάφια.

Όλη την ώρα που της τα έλεγε αυτά, η Νάνσι ένιωθε μια δυσαρέσκεια. Δεν ήταν δυσπιστία – παρά τη μια και μοναδική μεγάλη ανακολουθία. Ήταν πιο πολύ μια αίσθηση αυξανόμενης αμηχανίας, έπειτα απογοήτευσης. Ο Όλι μιλούσε όπως μιλούσαν κάποιοι άλλοι άντρες. (Για παράδειγμα, ένας άντρας με τον οποίο είχε περάσει χρόνο στο κρουαζιερόπλοιο – όπου δεν ήταν τόσο συστηματικά απόμακρη, τόσο ακοινώνητη, όσο είχε αφήσει τον Όλι να πιστέψει.) Ένα σωρό άντρες δεν είχαν να πουν ποτέ ούτε λέξη για τη ζωή τους, πέρα από το πότε και το πού. Ήταν όμως κι άλλοι, πιο μοντέρνοι, που έβγαζαν αυτούς τους δήθεν ανέμελους αλλά προβαρισμένους λόγους, στους οποίους έλεγαν ότι η ζωή είναι πράγματι ένας κακοτράχαλος δρόμος, όμως οι κακοτυχίες είχαν οδηγήσει σε κάτι καλύτερο, τα παθήματα έγιναν μαθήματα και δίχως αμφιβολία, *εις το πρωί αγαλλίασις.*

Δεν είχε πρόβλημα να μιλούν έτσι άλλοι άντρες –συνήθως κατάφερνε να σκέφτεται κάτι άλλο εκείνη την ώρα–, όμως όταν το έκανε ο Όλι, σκύβοντας πάνω από το ξεχαρβαλωμένο τραπεζάκι και πάνω από την ξύλινη πιατέλα με τα τρομαχτικά κομμάτια ψάρι, μια θλίψη απλώθηκε μέσα της.

Δεν ήταν ο ίδιος. Στ' αλήθεια δεν ήταν ο ίδιος.

Κι εκείνη; Α, το πρόβλημα εδώ ήταν πως εκείνη *ήταν* εντελώς η ίδια. Μιλώντας για την κρουαζιέρα, είχε κουρδιστεί τελείως – είχε απολαύσει τον εαυτό της καθώς η περιγραφή ξεχυνόταν από μέσα της. Όχι πως παλιά μιλούσε έτσι στον Όλι – πιο πολύ ευχόταν να του είχε μιλήσει έτσι, και καμιά φορά του μιλούσε έτσι μες στο μυαλό της, όταν πια εκείνος είχε φύγει. (Όχι πριν ξεπεράσει τον θυμό της για κείνον, βέβαια). Κάτι συνέβαινε κι εκείνη σκε-

φτόταν, μακάρι να μπορούσα να το πω του Όλι. Όταν μιλούσε όπως ήθελε στους άλλους ανθρώπους, καμιά φορά το παράκανε. Καταλάβαινε τι σκέφτονταν. *Σαρκαστική*, ή *επικριτική*, ή και *πικρόχολη*. Ο Γουίλφ δεν χρησιμοποιούσε αυτές τις λέξεις, μπορεί όμως να τις σκεφτόταν, ποτέ της δεν κατάλαβε. Η Τζίνι χαμογελούσε, όμως όχι όπως παλιά. Ανύπαντρη, στη μέση της ηλικία, είχε γίνει μυστικοπαθής, γλυκιά και σπλαχνική. (Το μυστικό αποκαλύφθηκε λίγο πριν τον θάνατό της, όταν παραδέχτηκε ότι είχε γίνει βουδίστρια.)

Της Νάνσι τής είχε λοιπόν λείψει πολύ ο Όλι, χωρίς να έχει καταλάβει ποτέ τι ακριβώς ήταν εκείνο που της έλειπε. Κάτι προβληματικό που έκαιγε μέσα του σαν ήπιος πυρετός, κάτι που εκείνη δεν μπορούσε να το ξεπεράσει. Τα πράγματα που της την έδιναν στα νεύρα εκείνο το σύντομο διάστημα της γνωριμίας τους αποδείχτηκε αναδρομικά πως ήταν ακριβώς τα πράγματα που γοήτευαν.

Τώρα της μιλούσε σοβαρά. Χαμογελούσε μες στα μάτια της. Η Νάνσι θυμήθηκε πόσο εύκολο το είχε παλιά να γίνεται γοητευτικός. Πίστευε όμως τότε ότι δεν θα το χρησιμοποιούσε ποτέ σ' εκείνην.

Σχεδόν φοβόταν πως θα της έλεγε: «Δεν σε κάνω να βαριέσαι, έτσι δεν είναι;» ή «Δεν είναι απίθανη η ζωή;».

«Υπήρξα απίστευτα τυχερός» της είπε. «Τυχερός στη ζωή μου. Α, ξέρω πως κάποιοι άνθρωποι δεν θα το έλεγαν αυτό. Θα έλεγαν ότι δεν έμεινα σταθερός σε τίποτα ή πως δεν έβγαλα λεφτά. Θα έλεγαν ότι χαράμισα τον χρόνο μου όταν ήμουν πάμφτωχος. Αλλά αυτό δεν ισχύει.

»Άκουσα το κάλεσμα» είπε υψώνοντας τα φρύδια, μ' ένα λοξό αυτάρεσκο χαμόγελο. «Σοβαρά. Το άκουσα. Άκουσα το κάλεσμα να βγω από το κουτί. Να βγω από το κουτί τού "πρέπει να κάνεις κάτι σπουδαίο". Έξω από το κουτί τού εγώ. Υπήρξα εξαρχής τυ-

χερός. Τυχερός ακόμα και που με χτύπησε η φυματίωση. Με κράτησε εκτός κολεγίου, όπου θα είχα γεμίσει το κεφάλι μου μέχρι πάνω μ' ένα σωρό χαζομάρες. Και θα με είχε κρατήσει εκτός επιστράτευσης, αν ο πόλεμος είχε γίνει νωρίτερα».

«Δεν θα μπορούσες να επιστρατευθείς έτσι κι αλλιώς, αφού ήσουν παντρεμένος» είπε η Νάνσι.

(Μια φορά την είχε πιάσει τέτοιος κυνισμός που αναρωτήθηκε μπροστά στον Γουίλφ μήπως αυτός ήταν ο λόγος που ο Όλι παντρεύτηκε.

«Οι λόγοι των άλλων δεν με αφορούν και τόσο» είχε πει ο Γουίλφ. Είπε ότι δεν θα γινόταν πόλεμος έτσι κι αλλιώς. Και δεν έγινε, για τα επόμενα δέκα χρόνια.)

«Ε, ναι» είπε ο Όλι. «Στην πραγματικότητα, όμως, δεν τα είχα κανονίσει εντελώς νόμιμα. Ήμουν μπροστά από την εποχή μου, Νάνσι. Πάντα μου διαφεύγει όμως ότι δεν ήμουν στ' αλήθεια παντρεμένος. Μπορεί γιατί η Τέσα ήταν ο τύπος της πολύ βαθυστόχαστης και σοβαρής γυναίκας. Αν ήσουν μαζί της ήσουν μαζί της. Δεν είχε χαλαρότητες με την Τέσα».

«Λοιπόν» είπε η Νάνσι όσο ανάλαφρα μπορούσε. «Λοιπόν. Εσύ και η Τέσα».

«Το κραχ στάθηκε εμπόδιο για τα πάντα» είπε ο Όλι.

Αυτό που ήθελε να πει, συνέχισε, ήταν πως τόσο το ενδιαφέρον γι' αυτά τα θέματα όσο και η χρηματοδότηση, κατά συνέπεια, είχαν εξαντληθεί. Η χρηματοδότηση για τις έρευνες. Υπήρξε αλλαγή σκεπτικού, η επιστημονική κοινότητα απομακρύνθηκε από κάτι που πρέπει να το έκρινε ως επιπολαιότητα. Κάποια πειράματα συνέχισαν να γίνονται για λίγο καιρό, αλλά με κρύα καρδιά, είπε. Ακόμα και οι άνθρωποι που φαίνονταν να ενδιαφέρονται περισσότερο, οι πιο αφοσιωμένοι –αυτοί που είχαν οι ίδιοι επικοινωνήσει μαζί του, είπε ο Όλι, που δεν είχε επικοινωνήσει εκείνος μ' αυτούς–, οι άνθρωποι αυτοί ήταν οι πρώτοι που έγιναν

απρόσιτοι, δεν απαντούσαν στα γράμματά σου ούτε επικοινωνούσαν, μέχρι που τελικά σου έστελναν ένα σημείωμα μέσω της γραμματέως τους ότι η συμφωνία ακυρωνόταν. Αυτοί οι άνθρωποι τους φέρθηκαν, σ' εκείνον και στην Τέσα, σαν να ήταν σκουπίδια, σαν να ήταν μια ενόχληση και σαν να ήταν καιροσκόποι, μόλις άλλαξε το κλίμα.

«Πανεπιστημιακοί» είπε. «Ύστερα απ' όλα όσα περάσαμε, όταν θέσαμε εαυτούς στη διάθεσή τους. Για μένα είναι άχρηστοι».

«Πίστευα ότι είχες να κάνεις κυρίως με γιατρούς».

«Γιατρούς. Καριερίστες. Πανεπιστημιακούς».

Για να τον βγάλει από αυτό τον παράδρομο παλιών τραυμάτων και κακής διάθεσης, η Νάνσι ρώτησε για τα πειράματα.

Τα περισσότερα αφορούσαν τραπουλόχαρτα. Όχι τα κανονικά, αλλά ειδικά για την εξωαισθητήρια αντίληψη, με δικά τους σύμβολα. Έναν σταυρό, έναν κύκλο, ένα αστέρι, κυματιστές γραμμές, ένα τετράγωνο. Έβαζαν ένα τραπουλόχαρτο από κάθε σύμβολο ανοιχτό στο τραπέζι, η υπόλοιπη τράπουλα ήταν ανακατεμένη και κλειστή. Η Τέσα έπρεπε να πει ποιο σύμβολο απ' αυτά που είχε μπροστά της αντιστοιχούσε στο σύμβολο του πάνω τραπουλόχαρτου στην τράπουλα. Αυτή ήταν η ανοιχτή δοκιμασία αντιστοίχισης. Η τυφλή δοκιμασία αντιστοίχισης ήταν η ίδια, μόνο που τα πέντε τραπουλόχαρτα-κλειδιά ήταν κι αυτά κλειστά. Κι άλλες δοκιμασίες κλιμακούμενης δυσκολίας. Καμιά φορά χρησιμοποιούνταν ζάρια ή κέρματα. Άλλες φορές τίποτα, παρά μόνο μια εικόνα στο μυαλό. Σειρές εικόνων στο μυαλό, τίποτα γραμμένο. Υποκείμενο και εξεταστής στο ίδιο δωμάτιο, ή σε χωριστά δωμάτια, ή μισό χιλιόμετρο μακριά.

Έπειτα το ποσοστό επιτυχίας που είχε η Τέσα μετρήθηκε σε σχέση με τα αποτελέσματα που θα επιτυγχάνονταν από καθαρή τύχη. Νόμος των πιθανοτήτων, που πίστευε πως ήταν είκοσι τοις εκατό.

Τίποτα στο δωμάτιο παρά μόνο μια καρέκλα, ένα τραπέζι κι ένα φως. Σαν αίθουσα ανακρίσεων. Η Τέσα έβγαινε από κει μέσα στραγγισμένη. Τα σύμβολα την παίδευαν ώρες ολόκληρες, όπου κι αν κοιτούσε. Άρχισαν οι πονοκέφαλοι.

Και τα αποτελέσματα δεν ήταν τελεσίδικα. Κάθε λογής ενστάσεις προέκυπταν, όχι για την Τέσα αλλά για το αν οι δοκιμασίες ήταν ελαττωματικές. Είπαν πως οι άνθρωποι έχουν προτιμήσεις. Όταν στρίβουν ένα νόμισμα, για παράδειγμα, οι περισσότεροι θα μαντέψουν κορόνα κι όχι γράμματα. Γιατί έτσι. Κι όλα αυτά. Και πρόσθεσε κι αυτό που είχε πει νωρίτερα, για το κλίμα της εποχής, το πνευματικό κλίμα, που τοποθετούσε τέτοιες έρευνες στη σφαίρα της επιπολαιότητας.

Έπεφτε σκοτάδι. Η ταμπέλα ΚΛΕΙΣΤΟΝ είχε μπει στην πόρτα του εστιατορίου. Ο Όλι δυσκολευόταν να διαβάσει τον λογαριασμό. Αποδείχτηκε ότι ο λόγος που είχε κατέβει στο Βανκούβερ, το ιατρικό πρόβλημα, είχε να κάνει με τα μάτια του. Η Νάνσι γέλασε, του πήρε από τα χέρια τον λογαριασμό και πλήρωσε.

«Ε, βέβαια – πλούσια χήρα δεν είμαι;»

Έπειτα, επειδή δεν είχαν ολοκληρώσει την κουβέντα τους – ούτε στη μέση δεν είχαν φτάσει, όπως το έβλεπε η Νάνσι– ανέβηκαν μέχρι του Ντένι, στον ίδιο δρόμο, για να πιουν καφέ.

«Μήπως προτιμάς κάπου πιο επίσημα;» είπε ο Όλι. «Μήπως σκεφτόσουν κανένα ποτό;»

Η Νάνσι βιάστηκε να πει ότι αυτά που είχε πιει στο πλοίο τής έφταναν για λίγο καιρό.

«Εγώ έχω πιει τόσα που μου φτάνουν για την υπόλοιπη ζωή μου» είπε ο Όλι. «Το έχω κόψει δεκαπέντε χρόνια. Δεκαπέντε χρόνια και εννιά μήνες, για να είμαι ακριβής. Τους παλιούς μπεκρήδες τους καταλαβαίνεις όταν μετρούν τους μήνες».

Την περίοδο των πειραμάτων, των παραψυχολόγων, είχαν κά-

νει μερικούς φίλους με την Τέσα. Είχαν γνωρίσει ανθρώπους που έβγαζαν το ψωμί τους με τις ικανότητές τους. Όχι θέτοντάς τες προς όφελος της υποτιθέμενης επιστήμης, αλλά λέγοντας τη μοίρα, όπως ισχυρίζονταν, ή διαβάζοντας τη σκέψη, ή αξιοποιώντας την τηλεπάθειά τους, ή με πνευματιστικές συνεδρίες. Κάποιοι έβρισκαν ένα καλό πόστο, δούλευαν σε σπίτια ή μαγαζιά, κι έμεναν εκεί για χρόνια. Σ' εκείνους άρεσε να δίνουν προσωπικές συμβουλές, να προβλέπουν το μέλλον, να ασχολούνται με την αστρολογία και με διάφορες εναλλακτικές θεραπείες. Άλλοι έδιναν παραστάσεις για το κοινό. Δηλαδή είτε ενσωματώνονταν σε παραστάσεις τύπου Σοτάκουα[4], που αποτελούνταν από διαλέξεις και αναγνώσεις, ανέβασμα σκηνών από σαιξπηρικά έργα, άριες από όπερες, προβολή διαφανειών από ταξίδια (Εκπαίδευση, όχι Εντυπωσιασμός)· είτε ξέπεφταν σε φτηνά καρναβάλια, που περιλάμβαναν ανάκατα και στοιχεία μπουρλέσκ και υπνωτισμούς και καμιά μισόγυμνη τυλιγμένη σε φίδια. Φυσικά, στον Όλι και στην Τέσα άρεσε να πιστεύουν ότι ανήκαν στην πρώτη κατηγορία. Στο μυαλό τους είχαν πράγματι την Εκπαίδευση, όχι τον Εντυπωσιασμό. Όμως κι εκεί διάλεξαν λάθος εποχή. Και αυτή η τύπου υψηλότερου επιπέδου δραστηριότητα είχε σχεδόν ξοφλήσει. Πλέον μπορούσες να ακούσεις μουσική και να λάβεις μια κάποια επιμόρφωση από το ραδιόφωνο, ενώ ο κόσμος είχε δει στην ενορία του κάμποσα ημερολόγια ταξιδιωτικών εντυπώσεων.

Διαπίστωσαν πως ο μόνος τρόπος για να βγάλουν λίγα λεφτά

4. Ένα κίνημα εκπαίδευσης ενηλίκων που άκμασε στις ΗΠΑ από τα τέλη του 19ου αιώνα έως τη δεκαετία του 1920. Πρόσφερε στο κοινό τόσο ψυχαγωγία όσο και επιμόρφωση. Στις παραστάσεις αυτές συμμετείχαν διάφοροι ομιλητές και ειδικοί, ιεροκήρυκες, δάσκαλοι και μουσικοί. Το όνομά του το πήρε από την αμερικανική λίμνη Chautauqua (Σοτάκουα), στην πολιτεία της Νέας Υόρκης, όπου έγινε η πρώτη σχετική συγκέντρωση.

ήταν να ακολουθήσουν πλανόδιους θιάσους, να δίνουν παραστάσεις σε δημαρχεία ή σε φθινοπωρινές εμποροπανηγύρεις. Μοιράζονταν τη σκηνή με τους υπνωτιστές και τις γυναίκες με τα φίδια και τους ερμηνευτές βρόμικων μονολόγων και τις στριπτιτζούδες με τα φτερά. Κι αυτό ήταν στα τελευταία του, όμως η έλευση του πολέμου του έδωσε μιαν αλλόκοτη ώθηση. Η ζωή του παρατάθηκε τεχνητά για λίγο, όσο τα δελτία βενζίνης εμπόδισαν τον κόσμο να πηγαίνει στα νυχτερινά κέντρα της πόλης και στους μεγάλους κινηματογράφους. Και δεν είχε φτάσει ακόμη η τηλεόραση που θα τους διασκέδαζε με μαγικά κόλπα, ενώ θα κάθονταν στους καναπέδες τους. Οι αρχές της δεκαετίας του '50, ο Εντ Σάλιβαν και λοιπά – αυτό ήταν στ' αλήθεια το τέλος.

Παρ' όλα αυτά πάντως για κάμποσο καιρό μαζευόταν αρκετός κόσμος, γέμιζαν οι αίθουσες – ο Όλι το διασκέδαζε καμιά φορά, ζεσταίνοντας το κοινό με μια σοβαρή αλλά ενδιαφέρουσα σύντομη διάλεξη. Και δεν άργησε να γίνει κι αυτός μέρος της παράστασης. Χρειάστηκε να στήσουν κάτι πιο συναρπαστικό, που να έχει μεγαλύτερη δραματικότητα και σασπένς από αυτό που έκανε η Τέσα μόνη της. Κι έπρεπε να λάβουν υπόψη κι έναν άλλο παράγοντα. Η Τέσα το αντιμετώπιζε καλά, όσο άντεχαν τα νεύρα και το κορμί της, όμως οι δυνάμεις της, όποιες κι αν ήταν, δεν αποδείχτηκαν τόσο αξιόπιστες. Άρχισε να τα κάνει μαντάρα. Έπρεπε να συγκεντρώνεται όπως ποτέ πριν, και συχνά δεν είχε αποτέλεσμα. Οι πονοκέφαλοι επέμεναν.

Αυτό που υποψιάζεται ο περισσότερος κόσμος είναι αλήθεια. Τέτοιες παραστάσεις είναι γεμάτες κόλπα. Γεμάτες ψέματα, γεμάτες απάτη. Καμιά φορά δεν είναι τίποτα παραπάνω. Αυτό όμως που ελπίζει ο κόσμος –ο περισσότερος κόσμος– κάπου κάπου είναι επίσης αλήθεια. Ελπίζουν να μην είναι όλα ψέμα. Κι επειδή καλλιτέχνες όπως η Τέσα είναι στ' αλήθεια έντιμοι, ξέρουν γι'

αυτή την ελπίδα και την καταλαβαίνουν –ποιος θα μπορούσε να την καταλάβει καλύτερα;– γι' αυτό μπορεί ν' αρχίσουν να χρησιμοποιούν κάποια κόλπα και ρουτίνες, που θα φέρουν εγγυημένα τα σωστά αποτελέσματα. Γιατί κάθε βράδυ, κάθε βράδυ, πρέπει να έχεις αυτά τα αποτελέσματα.

Καμιά φορά τα μέσα είναι χονδροειδή, προφανή, σαν τα ψεύτικα χωρίσματα στο κουτί με τη γυναίκα που την πριονίζουν στα δύο. Ένα κρυφό μικρόφωνο. Το πιθανότερο να χρησιμοποιείται ένας κώδικας, που τον έχει επεξεργαστεί το πρόσωπο επί σκηνής μαζί με τον συνεργό από κάτω. Οι κώδικες αυτοί είναι καμιά φορά από μόνοι τους μια τέχνη. Είναι μυστικοί, δεν υπάρχει τίποτα γραμμένο.

Η Νάνσι ρώτησε αν ο δικός του κώδικας, και της Τέσα, ήταν τέχνη από μόνος του.

«Είχε μια ποικιλία» της είπε και το πρόσωπό του φωτίστηκε. «Είχε λεπτές αποχρώσεις».

Έπειτα της είπε: «Πάντως μπορούσαμε να γίνουμε πολύ παιχνιδιάρηδες. Φορούσα έναν μαύρο μανδύα –»

«Όλι. Αλήθεια. Μαύρο μανδύα;»

«Μάλιστα. Έναν μαύρο μανδύα. Κι έβρισκα έναν εθελοντή κι έβγαζα τον μανδύα και τον τύλιγα γύρω του ή γύρω της, αφού πρώτα η Τέσα έδενε τα μάτια της –κάποιος από το κοινό το έκανε αυτό, φρόντιζε να είναι δεμένα σωστά– και της φώναζα: "Τι έχω στον μανδύα;", ή "Ποιος είναι αυτός στον μανδύα;", ή έλεγα "μανδύας". Ή "μαύρος μανδύας". Ή "Τι έχω εδώ;", ή "Ποιον βλέπεις;", "Τι χρώμα μαλλιά;", "Ψηλός ή κοντός;". Μπορούσα να το κάνω με τις λέξεις, μπορούσα να το κάνω με αμυδρές διακυμάνσεις στη φωνή. Να μπαίνω σε όλο και περισσότερες λεπτομέρειες. Κι αυτό ήταν μόνο το ζέσταμά μας».

«Θα 'πρεπε να γράψεις γι' αυτό».

«Σκόπευα. Σκεφτόμουν κάτι σαν αποκαλυπτικό ντοκουμέντο.

Έπειτα όμως σκέφτηκα, ποιος θα νοιαζόταν έτσι κι αλλιώς; Ο κόσμος είτε θέλει να πιστέψει είτε δεν θέλει να πιστέψει. Δεν του αρέσουν οι αποδείξεις. Σκεφτόμουν επίσης ένα μυθιστόρημα μυστηρίου. Θα ήταν ο φυσικός του χώρος. Σκεφτόμουν ότι θα έβγαζα πολλά λεφτά και θα μπορούσαμε να ξεφύγουμε. Και σκεφτόμουν κι ένα σενάριο για τον κινηματογράφο. Έχεις δει εκείνη την ταινία του Φελίνι –;»

Η Νάνσι είπε πως όχι.

«Σκουπίδια, τέλος πάντων. Δεν εννοώ την ταινία του Φελίνι. Εννοώ οι ιδέες που είχα. Εκείνη την εποχή».

«Πες μου για την Τέσα».

«Πρέπει να σου έγραψα. Δεν σου έγραψα;»

«Όχι».

«Πρέπει να έγραψα στον Γουίλφ».

«Νομίζω θα μου το είχε πει».

«Καλά. Μπορεί να μην έγραψα. Μπορεί να είχα πιάσει πάτο τότε».

«Ποια χρονιά ήταν;»

Ο Όλι δεν θυμόταν. Είχε ξεκινήσει ο Πόλεμος της Κορέας. Ο Χάρι Τρούμαν ήταν πρόεδρος. Στην αρχή φαινόταν πως η Τέσα είχε πάθει μόνο γρίπη. Αλλά δεν καλυτέρευε, εξασθενούσε, και γέμισε μυστηριώδεις μώλωπες. Είχε λευχαιμία.

Στην κάψα του καλοκαιριού είχαν βρει καταφύγιο σε μια πόλη στα βουνά. Είχαν ελπίσει ότι θα έφταναν στην Καλιφόρνια πριν από τον χειμώνα. Δεν την έβγαλαν ούτε μέχρι τον επόμενο σταθμό της περιοδείας τους. Οι άνθρωποι με τους οποίους ταξίδευαν συνέχισαν χωρίς εκείνους. Ο Όλι βρήκε μια μικροδουλειά στον ραδιοφωνικό σταθμό της πόλης. Είχε στρώσει φωνή στις παραστάσεις με την Τέσα. Διάβαζε τις ειδήσεις στο ραδιόφωνο κι έκανε και πολλές από τις διαφημίσεις. Κάποιες από αυτές τις έγραφε κιόλας. Ο τακτικός τους συνεργάτης έλειπε,

είχε πάει να κάνει τη θεραπεία του χρυσού[5], ή κάτι τέτοιο, σ' ένα νοσοκομείο για αλκοολικούς.

Με την Τέσα μετακόμισαν από το ξενοδοχείο σ' ένα επιπλωμένο διαμέρισμα. Δεν υπήρχε κλιματισμός, φυσικά, αλλά ευτυχώς είχε ένα μπαλκονάκι που το σκίαζε ένα δέντρο. Έσπρωξε εκεί τον καναπέ για να έχει η Τέσα καθαρό αέρα. Δεν ήθελε να χρειαστεί να την πάει στο νοσοκομείο –τα λεφτά ήταν κι αυτά ένας λόγος, βέβαια, γιατί δεν είχαν καμιά απολύτως ασφάλιση–, αλλά πίστευε κιόλας πως ήταν πιο γαλήνια εκεί, όπου μπορούσε να βλέπει τα φύλλα να σαλεύουν. Τελικά όμως χρειάστηκε να την πάει, κι εκεί, μέσα σε μερικές μόλις εβδομάδες, πέθανε.

«Είναι θαμμένη εκεί;» είπε η Νάνσι. «Δεν σκέφτηκες ότι θα σου στέλναμε εμείς λεφτά;»

«Όχι» της είπε. «Όχι και στα δυο. Θέλω να πω, δεν σκέφτηκα να ζητήσω. Ένιωθα πως ήταν δική μου ευθύνη. Και την αποτέφρωσα. Έφυγα κρυφά από την πόλη με τις στάχτες της. Κατάφερα να φτάσω στην Κεντρική Ακτή του Όρεγκον. Ήταν στην ουσία το τελευταίο πράγμα που μου είχε πει, ότι ήθελε να αποτεφρωθεί και ήθελε οι στάχτες της να σκορπιστούν στα κύματα του Ειρηνικού Ωκεανού».

Αυτό λοιπόν είχε κάνει, της είπε. Θυμήθηκε την ακτή του Όρεγκον, τη λωρίδα παραλίας ανάμεσα στον ωκεανό και τη λεωφόρο, την ομίχλη και την παγωνιά το χάραμα, τη μυρωδιά της θάλασσας, τα κύματα να μαίνονται μελαγχολικά. Είχε βγάλει τα παπούτσια και τις κάλτσες του, είχε σηκώσει τα μπατζάκια του παντελονιού του και πλατσούριζε, και οι γλάροι ήρθαν στο κατόπι του να δουν αν είχε τίποτα για κείνους. Όμως το μόνο που είχε ήταν η Τέσα.

5. Αμφιλεγόμενη μέθοδος απεξάρτησης αλκοολικών, με τη χρήση χλωριδίων χρυσού, η οποία εφαρμοζόταν (1879-1965) στο αμερικανικό ιδιωτικό Ινστιτούτο Keeley.

«Η Τέσα –» είπε η Νάνσι. Έπειτα δεν μπορούσε να συνεχίσει.

«Ύστερα απ' αυτό έγινα αλκοολικός. Λειτουργούσα ως έναν βαθμό, αλλά για πολύ καιρό ήμουν σαν κούτσουρο στο βάθος, άχρηστος. Μέχρι που έπρεπε να βγω από αυτή την κατάσταση».

Δεν κοίταξε τη Νάνσι. Υπήρξε μια βαριά στιγμή, όσο πασπάτευε το τασάκι.

«Υποθέτω διαπίστωσες πως η ζωή συνεχίζεται» είπε η Νάνσι.

Αναστέναξε. Επιτίμηση και ανακούφιση μαζί.

«Γλώσσα που τσακίζει, Νάνσι».

Τη γύρισε στο ξενοδοχείο της. Το βαν του κροτάλιζε καθώς επιτάχυνε, ενώ ταρακουνιόταν και συσπόταν απ' άκρη σ' άκρη.

Το ξενοδοχείο δεν ήταν ιδιαίτερα ακριβό ή πολυτελές –δεν υπήρχε πορτιέρης εκεί γύρω ούτε σωρός από λουλούδια που έμοιαζαν σαρκοβόρα για να τα χαζέψεις στην είσοδο–, κι όμως όταν ο Όλι είπε «Στοίχημα πως έχει κάμποσο καιρό ν' ανέβει εδώ πάνω τέτοιο σαράβαλο», η Νάνσι δεν μπορούσε παρά να γελάσει και να συμφωνήσει μαζί του.

«Και το φέρι σου;»

«Το έχασα. Προ πολλού».

«Πού θα κοιμηθείς;»

«Σε φίλους στον κόλπο Χόρσου. Ή κι εδώ μέσα θα είμαι εντάξει, αν δεν θέλω να τους ξυπνήσω. Έχω κοιμηθεί εδώ αρκετές φορές στο παρελθόν».

Το δωμάτιό της είχε δυο κρεβάτια. Δυο μονά κρεβάτια. Μπορεί να της έριχναν κάνα δυο πρόστυχα βλέμματα όταν θα τον έβαζε μέσα, αλλά σίγουρα μπορούσε να το αντέξει. Αφού η αλήθεια θα απείχε παρασάγγας απ' ό,τι ίσως σκεφτόταν ο οποιοσδήποτε.

Πήρε μιαν ανάσα, προετοιμάστηκε.

«Όχι, Νάνσι».

Όλο αυτό τον καιρό περίμενε πότε θα της πει μια και μόνη αληθινή λέξη. Όλο αυτό το απόγευμα, ή μπορεί και μεγάλο μέρος της ζωής της. Περίμενε, και τώρα της την είπε.

Όχι.

Θα μπορούσε να το θεωρήσει άρνηση της προσφοράς που δεν του είχε κάνει ακόμη. Θα μπορούσε να της είχε φανεί αλαζονικό, αβάσταχτο. Όμως στην πραγματικότητα αυτό που άκουσε ήταν ξεκάθαρο και τρυφερό, κι έμοιαζε εκείνη τη στιγμή τόσο γεμάτο κατανόηση όσο καμιά άλλη λέξη που της είχε ποτέ ειπωθεί. Όχι.

Ήξερε τον κίνδυνο σε οτιδήποτε κι αν του απαντούσε. Τον κίνδυνο της δικής της επιθυμίας, γιατί δεν ήξερε στ' αλήθεια τι είδους επιθυμία ήταν αυτή, σε τι αποσκοπούσε. Ό,τι κι αν ήταν αυτό, το είχαν αποφύγει χρόνια πριν, και σίγουρα έτσι έπρεπε να κάνουν και τώρα που ήταν γέροι – όχι τρομερά γέροι, αλλά αρκετά γέροι ώστε να φαίνονται άσχημοι και παράλογοι. Κι αρκετά άτυχοι ώστε να έχουν περάσει τον χρόνο τους μαζί με ψέματα.

Γιατί κι εκείνη έλεγε ψέματα, με τη σιωπή της. Και για την ώρα θα συνέχιζε να λέει ψέματα.

«Όχι» της είπε ξανά, με ταπεινοφροσύνη αλλά όχι και αμηχανία. «Δεν θα είχε καλό τέλος».

Και βέβαια δεν θα είχε. Κι ένας λόγος ήταν ότι το πρώτο που θα έκανε εκείνη όταν γύριζε σπίτι θα ήταν να γράψει σ' εκείνο το μέρος στο Μίσιγκαν για ν' ανακαλύψει τι συνέβη με την Τέσα και να τη φέρει πίσω εκεί όπου ανήκε.

Ο δρόμος είναι εύκολος αν έχεις φρόνηση να μην κουβαλάς πολλά.

Το χαρτάκι που της είχαν πουλήσει οι Αδάμ και Εύα ήταν ακόμη στην τσέπη του σακακιού της. Όταν τελικά το ψάρεψε από κει –στο σπίτι πια, αφού εκείνο το σακάκι έκανε σχεδόν έναν χρόνο να το ξαναφορέσει– σάστισε κι εξαγριώθηκε με τις λέξεις που ήταν τυπωμένες πάνω του.

Ο δρόμος δεν ήταν εύκολος. Το γράμμα στο Μίσιγκαν είχε επιστραφεί κλειστό. Προφανώς δεν υπήρχε πια τέτοιο νοσοκομείο. Όμως η Νάνσι ανακάλυψε ότι μπορούσες να κάνεις διάφορα ερωτήματα, και βάλθηκε να τα κάνει. Έπρεπε να αλληλογραφήσεις με διάφορες υπηρεσίες, να ξεθάψεις αρχεία ει δυνατόν. Δεν τα παράτησε. Δεν θα δεχόταν ότι τα ίχνη είχαν χαθεί.

Στην περίπτωση του Όλι, ίσως τελικά ν' αναγκαζόταν να το αποδεχτεί. Είχε στείλει ένα γράμμα στο νησί Τέξαντα – θεωρώντας πως το όνομα μόνο θα αρκούσε, οι άνθρωποι εκεί θα ήταν ελάχιστοι, μπορούσε άνετα να βρεθεί ο παραλήπτης. Όμως το γράμμα είχε γυρίσει πίσω, με μια φράση γραμμένη στον φάκελο. *Δεν ευρέθη*.

Δεν άντεχε να το ανοίξει και να διαβάσει αυτά που του είχε πει. Πάρα πολλά, ήταν σίγουρη.

ΜΥΓΕΣ ΣΤΟ ΠΕΡΒΑΖΙ

Κάθεται στην παλιά πολυθρόνα του Γουίλφ που ανοίγει και γίνεται κρεβάτι, στο λιακωτό του σπιτιού της. Δεν σκοπεύει να αποκοιμηθεί. Είναι ένα ηλιόλουστο απόγευμα, τέλη φθινοπώρου – για την ακρίβεια είναι η μέρα του τελικού του καναδέζικου πρωταθλήματος αμερικάνικου φούτμπολ και θα έπρεπε να βρίσκεται σε μια ρεφενέ φιλική συγκέντρωση και να παρακολουθεί το παιχνίδι στην τηλεόραση. Είπε μια δικαιολογία την τελευταία στιγμή. Οι γύρω της σιγά σιγά συνηθίζουν σε αυτή της τη συμπεριφορά τώρα πια – κάποιοι λένε μάλιστα πως ανησυχούν για κείνη. Όταν όμως τελικά εμφανίζεται, οι παλιές συνήθειες ή ανάγκες αναδύονται ξανά, και καμιά φορά δεν μπορεί παρά να γίνει η ψυχή του πάρτι. Έτσι κι εκείνοι παύουν για λίγο ν' ανησυχούν.

Τα παιδιά της λένε ότι ελπίζουν να μην έχει αποφασίσει να Ζει *στο Παρελθόν*.

Όμως αυτό που η ίδια πιστεύει πως κάνει, αυτό που θέλει να κάνει αν της δοθεί ο χρόνος, δεν είναι τόσο να ζήσει στο παρελθόν όσο να το ανοίξει και να του ρίξει μια καλή ματιά.

Δεν πιστεύει πως κοιμάται όταν διαπιστώνει πως μπαίνει σε ένα άλλο δωμάτιο. Το λιακωτό, το ηλιόλουστο δωμάτιο πίσω της, έχει συρρικνωθεί κι έχει γίνει σκοτεινός διάδρομος. Το κλειδί του ξενοδοχείου είναι στην πόρτα του δωματίου, όπως πιστεύει πως ήταν παλιά τα κλειδιά, μολονότι η ίδια δεν έχει δει τέτοιο πράγμα ποτέ στη δική της ζωή.

Το μέρος είναι φτωχικό. Ένα ταλαίπωρο δωμάτιο για ταλαίπωρους ταξιδιώτες. Ένα φως στο ταβάνι, μια βέργα με κάνα δυο συρμάτινες κρεμάστρες πάνω, μια ροζ-κίτρινη εμπριμέ κουρτίνα που μπορείς να την τραβήξεις για να κρύψεις τα κρεμασμένα ρούχα. Το εμπριμέ ύφασμα μπορεί να επιλέχθηκε για να δώσει στο δωμάτιο μια νότα αισιοδοξίας, ή κι ευθυμίας ακόμα, μόνο που για κάποιο λόγο κάνει το αντίθετο.

Ο Όλι ξαπλώνει στο κρεβάτι τόσο ξαφνικά και βαριά που τα ελατήρια βγάζουν ένα αξιοθρήνητο τρίξιμο. Φαίνεται πως εκείνος και η Τέσα μετακινούνται τώρα πια με αυτοκίνητο, κι εκείνος είναι πάντα που οδηγεί. Σήμερα, λόγω της πρώτης ζέστης και της σκόνης της άνοιξης, αυτό τον κούρασε εξαιρετικά. Εκείνη έκανε κάμποσο θόρυβο ανοίγοντας τη θήκη της στολής κι ακόμα περισσότερο θόρυβο πίσω από το λεπτό σανιδένιο χώρισμα του μπάνιου. Εκείνος κάνει τον κοιμισμένο όταν η γυναίκα βγαίνει, αλλά από τις σχισμές των βλεφάρων του τη βλέπει να κοιτάζεται στον καθρέφτη της τουαλέτας, που έχει πάνω του λεκέδες εκεί που η επένδυσή του έχει ξεφλουδίσει. Φοράει την κίτρινη σατέν φούστα που φτάνει στους αστραγάλους και το μαύρο μπολερό, με το μαύρο σάλι με τα τριαντάφυλλα, που τα κρόσσια του είναι κοντά μισό μέτρο. Οι στολές της είναι δική της ιδέα κι ούτε πρωτότυπες είναι ούτε της πηγαίνουν. Το δέρμα της έχει τώρα κοκκινάδι,

αλλά είναι μουντό. Τα μαλλιά της είναι πιασμένα κι έχει βάλει λακ, οι χοντρές μπούκλες έχουν ισιώσει κι έχουν γίνει μαύρο κράνος. Τα βλέφαρά της είναι μοβ και τα φρύδια της χτενισμένα πάνω και βαμμένα μαύρα. Κόρακα φτερά. Τα βλέφαρα βαριά, πιεσμένα προς τα κάτω, σαν τιμωρία, πάνω από τα ξεθωριασμένα μάτια της. Στην πραγματικότητα όλο το είναι της μοιάζει να βαραίνει κάτω από τα ρούχα, και τα μαλλιά, και το μακιγιάζ.

Κάποιος θόρυβος που δεν σκόπευε εκείνος να κάνει –παράπονο ή εκνευρισμός– έφτασε στ' αυτιά της. Πλησιάζει το κρεβάτι και σκύβει να του βγάλει τα παπούτσια.

Της λέει να μην μπει στον κόπο.

«Πρέπει να ξαναβγώ σ' ένα λεπτό» λέει. «Πρέπει να πάω να τους δω».

Αυτούς, δηλαδή τους ανθρώπους στο θέατρο, ή τους διοργανωτές της παράστασης, όποιοι κι αν είναι.

Δεν του λέει τίποτα. Στέκεται μπροστά στον καθρέφτη κοιτάζοντας τον εαυτό της, κι έπειτα, κουβαλώντας ακόμη το βάρος της ασήκωτης στολής και των μαλλιών –περούκα είναι– και της διάθεσής της, πάει πέρα δώθε στο δωμάτιο σαν να έχει πράγματα να κάνει, αλλά δεν μπορεί να πάρει απόφαση να κάνει τίποτα.

Ούτε όταν έσκυψε να βγάλει τα παπούτσια του Όλι δεν τον κοίταξε καταπρόσωπο. Κι αν εκείνος έκλεισε τα μάτια τη στιγμή που προσγειώθηκε στο κρεβάτι –εκείνη το πιστεύει αυτό– μπορεί να το έκανε για ν' αποφύγει να την κοιτάξει καταπρόσωπο. Έχουν γίνει ένα επαγγελματικό ζευγάρι, κοιμούνται, τρώνε και ταξιδεύουν μαζί, κοντά στους ρυθμούς της ανάσας ο ένας του άλλου. Κι όμως ποτέ, ποτέ –παρά μόνο την ώρα που τους δένει η κοινή ευθύνη τους απέναντι στο κοινό– δεν μπορούν να κοιταχτούν καταπρόσωπο, από φόβο μην πάρει το μάτι τους κάτι πολύ τρομερό.

Δεν υπάρχει αρκετός χώρος σε τοίχο για την τουαλέτα με τον

μαυρισμένο καθρέφτη – ένα μέρος της προεξέχει και βγαίνει στο παράθυρο, εμποδίζοντας ό,τι φως μπορεί να μπει. Η Τέσα την κοιτάζει αβέβαιη για μια στιγμή, έπειτα μαζεύει τις δυνάμεις της για να μετακινήσει τη μια γωνία μερικούς πόντους μέσα στο δωμάτιο. Παίρνει ανάσα και τραβάει στην άκρη τη βρόμικη διχτυωτή κουρτίνα. Εκεί, στη μακρινότερη γωνία του περβαζιού, σ' ένα σημείο που συνήθως το κρύβει η κουρτίνα και η τουαλέτα, είναι ένας μικρός σωρός ψόφιες μύγες.

Κάποιος που ήταν πρόσφατα σ' αυτό το δωμάτιο πέρασε τον χρόνο του σκοτώνοντας αυτές τις μύγες, κι έπειτα μάζεψε όλα τα μικρά πτώματα και βρήκε αυτό το μέρος να τα κρύψει. Είναι στοιβαγμένα με τάξη σε μια όχι ιδιαίτερα σταθερή πυραμίδα.

Βγάζει μια φωνή με αυτό το θέαμα. Όχι από αηδία ή πανικό αλλά από έκπληξη, και θα μπορούσες να πεις από χαρά. *Ω, ω, ω.* Οι μύγες αυτές τη χαροποιούν, λες κι είναι τα πετράδια στα οποία μετατρέπονται όταν τις βάζεις κάτω από μικροσκόπιο, όλο μπλε και χρυσές και σμαραγδένιες λάμψεις, φτερά από αστραφτερή γάζα. Ω, φωνάζει αλλά όχι επειδή βλέπει έντομα ν' ακτινοβολούν στο περβάζι. Δεν έχει μικροσκόπιο κι εκείνα έχασαν κάθε χάρη με τον θάνατο.

Φωνάζει γιατί τα είδε εκεί, είδε τον σωρό των μικροσκοπικών μπλεγμένων πτωμάτων, να γίνονται σκόνη όλα μαζί, κρυμμένα σ' αυτή τη γωνία. Είδε πού βρίσκονταν πριν απλώσει το χέρι στην τουαλέτα ή τραβήξει την κουρτίνα. Ήξερε πως ήταν εκεί, όπως γίνεται και ξέρει πράγματα.

Αλλά για πολύ καιρό δεν ήξερε. Δεν ήξερε τίποτα και βασιζόταν σε προβαρισμένα τεχνάσματα και κομπίνες. Έχει σχεδόν ξεχάσει, αμφιβάλλει αν γινόταν κάποτε κι αλλιώς.

Έχει ξυπνήσει τώρα τον Όλι, έχει διακόψει τον σύντομο, ανήσυχο υπνάκο του. Τι είναι, της λέει, σε τσίμπησε τίποτα; Βογκάει καθώς σηκώνεται.

Όχι, του λέει. Δείχνει τις μύγες.

Ήξερα πως ήταν εκεί.

Ο Όλι καταλαβαίνει αμέσως τι σημαίνει αυτό για κείνη, τι ανακούφιση πρέπει να είναι, μολονότι δεν μπορεί να συμμεριστεί και τόσο τη χαρά της. Κι αυτό γιατί κι εκείνος έχει σχεδόν ξεχάσει κάποια πράγματα – έχει σχεδόν ξεχάσει πως κάποτε πίστευε στις δυνάμεις της, τώρα μόνο αγωνιά για κείνη και για τον εαυτό του, μήπως η απάτη τους δεν πάει καλά.

Πότε το ήξερες;

Όταν κοίταξα στον καθρέφτη. Όταν κοίταξα στο παράθυρο, δεν ξέρω πότε.

Είναι τόσο ευτυχισμένη. Παλιά, ποτέ δεν ήταν ευτυχισμένη ούτε δυστυχισμένη γι' αυτό που μπορούσε να κάνει – το είχε για σίγουρο. Τώρα τα μάτια της λάμπουν σαν να ξεπλύθηκε η βρομιά από μέσα τους, και η φωνή της ακούγεται λες κι ο λαιμός της δροσίστηκε με γλυκό νερό.

Ναι, ναι, της λέει. Απλώνει τα χέρια της και τα τυλίγει γύρω από τον λαιμό του και πιέζει το κεφάλι στο στήθος του τόσο σφιχτά, που κάνει τα χαρτιά να θροΐσουν στην εσωτερική του τσέπη.

Είναι μυστικά χαρτιά που τα πήρε από τον άντρα που γνώρισε σε μια από αυτές τις πόλεις – από έναν γιατρό που είναι γνωστό ότι φροντίζει περιοδεύοντες καλλιτέχνες και καμιά φορά τους σκλαβώνει προσφέροντας υπηρεσίες πέραν των συνηθισμένων. Είπε στον γιατρό ότι ανησυχεί για τη γυναίκα του, που μερικές φορές μένει ώρες ολόκληρες ξαπλωμένη στο κρεβάτι και κοιτάζει το ταβάνι με μιαν έκφραση λιμασμένης συγκέντρωσης, και περνούν μέρες δίχως να πει ούτε λέξη, μόνο ό,τι είναι αναγκαίο μπροστά στο κοινό (αυτά είναι όλα αλήθεια). Έχει αναρωτηθεί, και ρώτησε έπειτα και τον γιατρό, μήπως οι ασυνήθιστες δυνάμεις της μπορεί τελικά να σχετίζονται με κάποια απειλητική ανισορροπία στο μυαλό και στον χαρακτήρα της. Υπήρξαν κρίσεις στο

παρελθόν, κι αναρωτιέται μήπως έρχεται και πάλι κάτι τέτοιο. Δεν είναι κακός άνθρωπος, ούτε άνθρωπος με κακές συνήθειες, αλλά δεν είναι και φυσιολογική, είναι μοναδική, και η ζωή μ' έναν άνθρωπο μοναδικό σε καταπονεί, και μάλιστα ίσως περισσότερο απ' όσο μπορεί ν' αντέξει ένας φυσιολογικός άνθρωπος. Ο γιατρός το καταλαβαίνει αυτό και του μίλησε για ένα μέρος που μπορούν να την πάνε, για να ξεκουραστεί.

Ο Όλι φοβάται μην τον ρωτήσει εκείνη τι είναι αυτός ο θόρυβος που σίγουρα ακούει όπως σφίγγεται πάνω του. Δεν θέλει να πει *χαρτιά* και να την έχει να ρωτάει, τι χαρτιά;

Όμως αν οι δυνάμεις της πράγματι γύρισαν –αυτό πιστεύει εκείνος, καθώς επιστρέφει ο σχεδόν ξεχασμένος, ενθουσιώδης σεβασμός του για κείνη–, αν είναι όπως ήταν παλιά, είναι άραγε πιθανό να ξέρει τι γράφουν αυτά τα χαρτιά πριν προλάβει καν να ρίξει ένα βλέμμα;

Κάτι ξέρει, αλλά προσπαθεί να μην ξέρει.

Γιατί αν αυτό σημαίνει το να γυρίσει σε ό,τι είχε κάποτε, το να κοιτάζουν τα μάτια της βαθιά κι η γλώσσα της να κάνει αμέσως αποκαλύψεις, δεν θα ήταν καλύτερα να μη γυρίσει; Κι αν το θέμα είναι να εγκαταλείψει εκείνη αυτά τα πράγματα, κι όχι αυτά να εγκαταλείψουν εκείνη, δεν θα καλοδεχτεί την αλλαγή;

Θα μπορούσαν να κάνουν κάτι άλλο, πιστεύει εκείνη, θα μπορούσαν να έχουν άλλη ζωή.

Κι εκείνος λέει μέσα του ότι θα ξεφορτωθεί τα χαρτιά με την πρώτη ευκαιρία, θα ξεχάσει την όλη ιδέα, είναι κι εκείνος ικανός για ελπίδα και τιμή.

Ναι. Ναι. Η Τέσα νιώθει κάθε απειλή να σβήνει από το αχνό θρόισμα κάτω από το μάγουλό της.

Αυτή η αίσθηση χάριτος φωτίζει όλη την ατμόσφαιρα. Τόσο καθαρή, τόσο ισχυρή, που η Νάνσι νιώθει το γνωστό μέλλον να

μαραίνεται κάτω από την επίθεσή της, να σκορπίζεται σαν παλιά, βρόμικα φύλλα.

Όμως στο βάθος εκείνης της στιγμής κάποια αναστάτωση καραδοκεί, που η Νάνσι είναι αποφασισμένη να την αγνοήσει. Ανώφελο. Ήδη ξέρει ότι απομακρύνεται, αποτραβιέται από κείνους τους δυο ανθρώπους κι επιστρέφει στον εαυτό της. Είναι σαν κάποιο ήρεμο κι αποφασιστικό άτομο –άραγε ο Γουίλφ;– να έχει αναλάβει το καθήκον να την οδηγήσει έξω από αυτό το δωμάτιο με τις συρμάτινες κρεμάστρες του και την εμπριμέ κουρτίνα. Απαλά, ανυποχώρητα να την οδηγεί μακριά απ' ό,τι αρχίζει να καταρρέει πίσω της, να καταρρέει και να σκοτεινιάζει γλυκά σαν καπνός και μαλακή στάχτη.

ΒΡΑΒΕΙΟ GILLER

Χαρακτηρίστηκε ως το καλύτερο βιβλίο της χρονιάς (2004) από τα έντυπα:

New York Times
San Francisco Chronicle
Atlantic Monthly
Kansas City Star

Μια αριστουργηματική συλλογή ιστοριών της βραβευμένης με Νόμπελ Alice Munro με θέμα την αγάπη καθώς και τις άπειρες προδοσίες και τις αναπάντεχες εκπλήξεις που μας επιφυλάσσει. Χάρη στη δύναμη της γραφής της, οι ήρωές της –γυναίκες όλων των ηλικιών, οι φίλοι τους, οι εραστές, οι γονείς και τα παιδιά τους– αποκτούν σάρκα και οστά, γίνονται εντελώς αναγνωρίσιμοι, σαν να ζούσαν δίπλα μας, και σφραγίζουν με την αλήθεια τους τον αναγνώστη.

«Όταν διαβάζω Munro μπαίνω σ' αυτή την κατάσταση στοχασμού, όπου σκέφτομαι τη δική μου ζωή: τις αποφάσεις που πήρα, τα πράγματα που έκανα και που δεν έκανα, το είδος του ανθρώπου που είμαι, την προοπτική του θανάτου. Ανήκει σ' εκείνη τη χούφτα συγγραφέων τους οποίους έχω στο μυαλό μου όταν λέω ότι η πεζογραφία είναι η θρησκεία μου. Γιατί όσο είμαι βυθισμένος σε ένα διήγημα της Munro, αποδίδω σε έναν απολύτως φανταστικό ήρωα τον ευλαβικό σεβασμό και το ήρεμο, βαθύ ενδιαφέρον που αποδίδω στον εαυτό μου, στις καλύτερες στιγμές μου ως ανθρώπινου όντος».

Από την εισαγωγή του Jonathan Franzen

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ